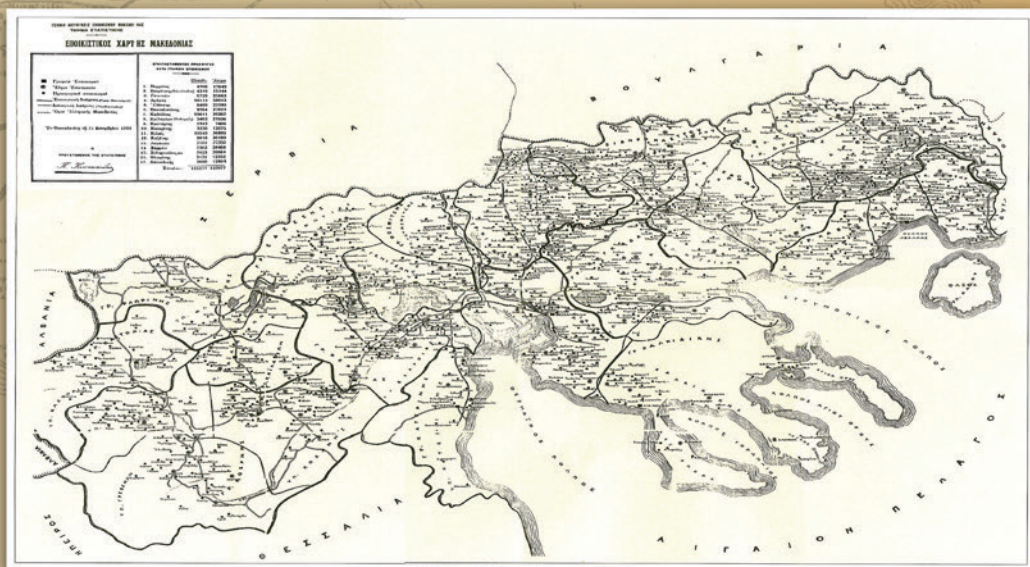

ΛΟΥΚΑΣ Π. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΗΣ Ε.ΑΠ. ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 1928

ΤΟΜΟΣ Γ΄

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ:
ΚΟΖΑΝΗΣ
ΔΡΑΜΑΣ - ΚΑΒΑΛΑΣ

ΕΝΩΣΗ ΣΠΑΡΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ
ΑΘΗΝΑ 2023

ΛΟΥΚΑΣ Π. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Γεννήθηκε το 1953 στην Ν. Ιωνία και έκτοτε κατοικεί μόνιμα στην Ν. Ιωνία.

- Πτυχιούχος Οικονομικών Επιστημών (Α.Σ.Ο.Ε.Ε). Εργάστηκε στον ιδιωτικό τομέα επί 33 έτη μέχρι να συνταξιοδοτηθεί, ως ανώτερο στέλεχος, σε διευθυντικές θέσεις. Έχει παρακολουθήσει δεκάδες σεμινάρια Οικονομικού, Φοροτεχνικού και Λογιστικού περιεχομένου, Δημοσίων Σχέσεων, Ανθρωπίνων Πόρων και Κοινωνικής Πολιτικής.
- Δημοτικός Σύμβουλος Δήμου Ν. Ιωνίας (2003 -2010) όπου κατείχε διαδοχικά τις θέσεις του Αντιπροέδρου της Δημοτικής Επιχείρησης (2003-2004), του Αντιδημάρχου Οικονομικών (2005-2006) και του Προέδρου του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Ν. Ιωνίας (2008-2011).
- Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Προσφυγικών Σωματείων Ελλάδος (Ο.Π.Σ.Ε.) από τον Μάρτιο 2017 έως τον Μάρτιο 2018.
- Μέλος του Δ.Σ. (από το 2009), Αντιπρόεδρος (2011-2013) και Πρόεδρος του Κέντρου Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού Δήμου Ν. Ιωνίας (ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ.) από το 2013 έως σήμερα.
- Μέλος του Δ.Σ. (από το 2010), Αντιπρόεδρος, Γραμματέας, και Πρόεδρος του Συλλόγου «Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας,» από το 2019 έως σήμερα.
- Συγγραφέας των βιβλίων: «Η Νέα Ιωνία στο Μεσοπόλεμο 1922-1941», «Η Νέα Ιωνία από την Κατοχή στη Μεταπολίτευση 1921-1975», «Η Ιστορία των Σωματείων της Ν. Ιωνίας 1923-1975», «Οι εκλογές στη Ν. Ιωνία από το 1923 έως το 1975. Βουλευτικές-Δημοτικές-Δημοψηφίσματα-Γερουσιαστικές» και «Από τους Ποδαράδες 1922...στη Νέα Ιωνία 1934...Η Προσφυγική Πρωτεύουσα της Αθήνας» βιβλίο που απέσπασε ένα από τα πρώτα βραβεία της Εστίας Ν. Σμύρνης το 2022.
- Έχει συμμετάσχει σε ντοκουμαντέρ ιστορικού περιεχομένου, ραδιοφωνικές εκπομπές-αφιέρωματα για τις Αλησμόνητες Πατρίδες και την πρώτη εγκατάσταση των προσφύγων, ενώ άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε περιοδικά και εφημερίδες.
- Είναι συλλέκτης αρχαιακού υλικού και ντοκουμέντων αναφερομένων στη Μ. Ασία με βάση τα οποία έχει πραγματοποιήσει δεκάδες ομιλίες και παρουσιάσεις σε πολλές πόλεις της Ελλάδας.

ΛΟΥΚΑΣ Π. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ Ε.Α.Π. ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
1928

ΤΟΜΟΣ Γ'
ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ:
ΚΟΖΑΝΗΣ
ΔΡΑΜΑΣ – ΚΑΒΑΛΑΣ

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ Ε.Α.Π. ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 1928

Με την χρηματοδότηση του «Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού» και την «Υποστήριξη της Ομοσπονδίας Προσφυγικών Σωματείων Ελλάδος».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού
και Αθλητισμού

Τεχνική επιμέλεια κειμένων και διορθώσεις: Λουκάς Π. Χριστοδούλου

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Δαγαλάκης

© 2023: Έκδοση Λουκάς Π. Χριστοδούλου

e-mail: christoloukas@yahoo.gr

Παραγωγή-Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία: «Κ. Πλέτσας - Ζ. Κάρδαρη Ο.Ε.»

Γραφικές Τέχνες – Εκτυπώσεις Offset - www.typogafio.gr

Χαρ. Τρικούπη 107, Αθήνα 114 73, Τηλ. 210 38 20 148

ISBN: 978-618-86793-3-7

Στους πρόσφυγες
της Μικρασιατικής Καταστροφής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ' ΤΟΜΟΥ

Γραφείο Εποικισμού Κοζάνης	9
Γραφείο Εποικισμού Δράμας	231
Γραφείο Εποικισμού Καβάλας	511

ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ και ΚΑΪΛΑΡΙΩΝ

Εισαγωγή

Η περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας γεωγραφικά συγκροτείτο την περίοδο αμέσως μετά την απελευθέρωση των περιοχών της το 1912, από τους νομούς Κοζάνης και Φλώρινας. Αναλυτικότερα:

- Μέχρι το 1964 ανήκε στον νομό Κοζάνης και η τέως επαρχία Γρεβενών με πρωτεύουσα τα Γρεβενά, η οποία με αναγκαστικό νόμο μετατράπηκε σε νομό, ο οποίος συστάθηκε στις 30 Οκτωβρίου 1964 με το υπ' αριθ. 4398 Νομοθετικό Διάταγμα "Περί Ιδρύσεως Νομών Πειραιώς και Γρεβενών και άλλων τινών διατάξεων", έπειτα από την απόσπαση της επαρχίας των Γρεβενών από το Νομό Κοζάνης, καθώς και του Δήμου Δεσκάτης και των Κοινοτήτων Δασοχωρίου και Παρασκευής από το Νομό Λάρισας.

- Μέχρι το 1941 ανήκε στο νομό Φλώρινας και η τέως επαρχία Καστορίας με πρωτεύουσα τη Καστοριά όταν και αποσπάστηκε και αποτέλεσε ξεχωριστό νομό. (Φ.Ε.Κ. αριθ. 257 της 31/07/1941).

Εδώ όμως, σε αυτό το εισαγωγικό κείμενο θα ασχοληθούμε μόνο με τον νομό Κοζάνης που συγκροτούνταν από τα 2 γραφεία Εποικισμού (Κοζάνης και Καϊλαρίων) που ήταν αρμόδια για την οικιστική αποκατάσταση των προσφύγων (εύρεση στέγης, επισκευή υφισταμένων οικημάτων, κατασκευή νέων) και την παροχή βοήθειας (εργαλείων, ζώων, σπόρων) για την αγροτική ως επί το πλείστο αποκατάστασή τους.

Είναι γεγονός ότι η περιφέρεια της Κοζάνης δέχτηκε και αυτή, όπως όλη η Μακεδονία και Θράκη, αλλεπάλληλα προσφυγικά ρεύματα μετά το 1912 που ολοκληρώθηκαν το 1924 μετά τους τελευταίους ανταλλαξιμους από τις περιοχές της Καππαδοκίας, όταν και έκλεισε ο κύκλος των μετακινήσεων και στον Βαλκανικό χώρο. Εκατοντάδες οικογένειες προσφύγων που είχαν έρθει την περίοδο 1912-1913 ξαναγύρισαν στις πατρογονικές τους εστίες, όταν τις περιοχές τους απελευθέρωσε ο Ελληνικός Στρατός (1919-1920) κυρίως στη Ανατ. Θράκη και τα παράλια Μ. Ασίας αλλά επανήλθαν μετά τους διωγμούς των Τούρκων (1921-1922) και την Μικρασιατική Καταστροφή που ακολούθησε.

Βέβαια η Κυβέρνηση αντιμετώπιζε αμέσως μετά την απελευθέρωσή αυτών των εδαφών (1912) ένα μεγάλο πρόβλημα. Πως να διοικήσει μια περιφέρεια που οι περισσότεροι κάτοικοί της, ήταν ξένοι και δεν μιλούσαν και ελληνικά.

«Η απελευθέρωση της Μακεδονίας μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους έφερε το ελληνικό κράτος, για πρώτη φορά σε τέτοιο βαθμό, αντιμετώπιζε με το πρόβλημα της διοίκησης μη ελληνικών πληθυσμών ή ακόμα και πληθυσμών ελληνικών μεν, χωρίς όμως να έχουν μητρική γλώσσα την ελληνική. Η ισχυρότερη πληθυσμιακή μειονοτική ομάδα στη Μακεδονία του 1913 ήταν αυτή των Μουσουλμάνων. Ένα ιδιαίτερο κομμάτι του μουσουλμανικού πληθυσμού των εδαφών που ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου ήταν οι Βαλαάδες της Δυτικής Μακεδονίας, οι εξισλαμισμένοι δηλαδή χριστιανοί των περιοχών του Βοΐου (Ανασελίτσης), των Γρεβενών και μερικών χωριών του σημερινού νομού Καστοριάς, κυρίως γύρω από το Άργος Ορεστικό (παλιά ονομασία Χρούπιστα), οι οποίοι μιλούσαν ελληνικά και εγκαταστάθηκαν στην Τουρκία με την ανταλλαγή των πληθυσμών. Ονομάστηκαν χλευαστικά Βαλαάδες από τους γείτονές τους χριστιανούς εξ αιτίας της συχνής χρήσης από την τουρκική του όρκου (Βαλλαχί (μα τον Θεό))»¹.

Ερχόμενοι οι πρόσφυγες κατά ομάδες οι περισσότεροι εξουθενωμένοι, νηστικοί και άρρωστοι είχαν να αντιμετωπίσουν και την κακοπιστία των γηγενών. Η Κυβέρνηση γνωρίζοντας ότι έπρεπε να τους δώσει βοήθεια για την εγκατάστασή τους μέσω του μηχανισμού και των υπηρεσιών Εποικισμού έκανε ένα τιτάνιο αγώνα προκειμένου να ανταπεξέλθει σε αυτό το δύσκολο εγχείρημα. Όταν μαζικά άρχισαν να φθάνουν οι πρόσφυγες, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι των εν λόγω περιοχών δεν είχαν ακόμα αναχωρήσει για την Τουρκία σύμφωνα με την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών. Έτσι για κάποιους μήνες σε ορισμένους οικισμούς είχαμε συνύπαρξη Ελλήνων και Τούρκων στο ίδιο οίκημα.

Οι ανταλλάξιμοι μουσουλμάνοι γνωρίζοντας ότι θα αναχωρήσουν σε λίγους μήνες για την Τουρκία έκαναν τις λεγόμενες «ανώμαλες δικαιοπραξίες». Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913) αρκετοί από τους ντόπιους Έλληνες αγόραζαν με προφορική ή ιδιωτική γραπτή συμφωνία, την ακίνητη περιουσία των Μουσουλμάνων που εγκατέλειπαν στην Ήπειρο και την Μακεδονία, παρά τις απαγορευτικές διατάξεις εκείνης της περιόδου για οποιαδήποτε αγοραπωλησία. Κατά την Σύμβαση, όμως της Ανταλλαγής αυτά τα κτήματα θεωρούνται ανταλλάξιμα και έπρεπε να διανεμηθούν σε πρόσφυγες. Αποτέλεσμα ήταν οι συχνές διαμάχες, ακόμη και αιματηρές συγκρούσεις, ντόπιων και προσφύγων².

Όσον αφορά την οργανωμένη μετακίνηση των Μουσουλμάνων για την Τουρκία η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής καθόρισε το πρόγραμμα αποχώρησης των Μουσουλμάνων από τη Δυτική Μακεδονία, μέσα στο Α' εξάμηνο του 1924 και έγιναν οι κατάλληλες ενέργειες για την εξασφάλιση της μεταφοράς τους μέχρι την Θεσσαλονίκη όπου θα επιβιβάζονταν σε αποσταλμένα από την Τουρκική κυβέρνηση ατμόπλοια.

Οι ανταλλάξιμοι Μουσουλμάνοι αναχώρησαν κανονικά, άλλοι με διαβατήρια και άλλοι με τις διαδικασίες της ανταλλαγής όπως προέβλεπε η Σύμβαση. Είχαν μάλιστα το

1. Πάννης Γκαβρίνας: «Οι Βαλαάδες του Βοΐου Κοζάνης την περίοδο 1912-1924 μέσα από εκθέσεις του υποδιοικητή της Επαρχίας».
2. Ελένη Μαρουδή: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Σελ. 54. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

πλεονέκτημα να προλάβουν την εκτίμηση και κατοχύρωση των περιουσιών τους, σύμφωνα με υποδείξεις του τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών³.

Σύμφωνα με το άρθρ. 16 της Σύμβασης έπρεπε να είχε προαναγγελθεί με ανακοίνωση στους ενδιαφερόμενους πληθυσμούς η διαδικασία αναχώρησής τους και έπρεπε να έχουν διασφαλιστεί οι συνθήκες ασφαλούς μετάβασής τους μέχρι τα λιμάνια αναχώρησής τους.

«Η Μικτή επί της Ανταλλαγής Επιτροπή, κατά την πρόσφατον αυτής εν Θεσσαλονίκη διαμονήν, διέγραψεν το πρόγραμμα της εκκενώσεως των ανταλλαξιμων Μουσουλμάνων Δυτικής Μακεδονίας. Εγένοντο τα κατάλληλα διαβήματα παρά την διεύθυνσι των Σιδηροδρόμων, ήτις εξασφάλισεν την μεταφοράν μέχρι Θεσ/κης, οπόθεν θα επιβιβάζονταν επί των υπό της Τουρκικής Κυβερνήσεως αποστελλομένων ατμοπλοίων. Τα τραίνα θα αναχωρώσι τακτικώς από Σόροβιτς και Βέρροιαν μεταφέροντα εις έκαστον ταξείδιον 450 άτομα και 12 τόνους αποσκευών. Η κατεύθυνσις των αναχωρούντων εκ των διαφόρων χωρίων προς τους αναφερθέντας σταθμούς θέλει ορισθή και ασφαλισθή υπό των επιτροπών ανταλλαγής των εδρευουσών εκ Κοζάνη και Καϊλαρίοις. Επί των διατρεχομένων οδών εγκαταστάθηκαν καταλύματα ορισθέντα ανά 25 χιλιόμετρα. Η εκκένωσις ήρξατο από εβδομάδος από τας Περιφέρειας Χαδόβας και Καϊλαρίων. Από χθες δε ήρξατο η αναχώρησις τμημάτων περιφέρειας Ταρσαμαπά. Το όλον του τουρκικού πληθυσμού Δυτικής Μακεδονίας, το οποίον ανέρχεται εις 50.000 ψυχάς, θέλει μεταφερθή εις Τουρκίαν εντός δέκα εβδομάδων.» (Εφημερίδα Η.Μ. 2/4/1924)⁴.

Με απόφαση της Μικτής Επιτροπής Ανταλλαγής Προσφύγων συγκροτήθηκαν οι μικτές κατά τόπους υποεπιτροπές και κανονίστηκαν τα όρια της δικαιοδοσίας τους. Ανάμεσα τους και οι υποεπιτροπές Κοζάνης και Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας), 10^η και 11^η, αντίστοιχα με περιοχή ευθύνης όλη τη Δυτική Μακεδονία. Για την υποεπιτροπή Κοζάνης, ορίστηκαν: α) ο Ολλανδός Oostreek, ως Πρόεδρος, β) ο Έλληνας Αριστοκλής Αιγίδης και ο Τούρκος Sayfet Bey, ως μέλη. Για την υποεπιτροπή Καϊλαρίων: α) ο Ολλανδός Baron Constant Van Lynten, ως Πρόεδρος, β) ο Έλληνας Ν. Τότσιος και γ) ο Τούρκος Mahir Bey, ως μέλη⁵.

Τα στατιστικά στοιχεία των απογραφών 1920 και 1928 δεν δείχνουν ουσιαστική αύξηση του πληθυσμού στο νομό Κοζάνης. Από 163.004 το 1920 στους 166.523 το 1928.

Οι πρόσφυγες αντικατέστησαν τον αριθμό των μουσουλμάνων που αποχώρησαν και αύξησαν τον πληθυσμό κατά 3.591 άτομα (2,2%).

Απογραφή 1920				Απογραφή 1928			
Υποδιοίκηση	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Επαρχία	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Ανασελίτσης	15.019	17.764	32.783	Ανασελίτσης	16.051	18.601	34.652
Γρεβενών	17.177	17.966	35.143	Γρεβενών	20.983	21.414	42.397
Καϊλαρίων	20.332	20.011	40.343	Εορδαίας	17.867	18.986	36.853
Κοζάνης	27.118	27.617	54.735	Κοζάνης	26.239	26.382	52.621
Σύνολο	79.646	83.358	163.004	Σύνολο	81.140	85.383	166.523

3. Στάθης Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτική Μακεδονία (1923-1930) σ. 55.

4. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία του Κλεάνθη Πολατίδη «Η αποκατάσταση των προσφύγων στις επαρχίες Κοζάνης και Πτολεμαΐδας κατά την περίοδο 1922-1937».

5. Στάθης Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτική Μακεδονία (1923-1930) σ. 59.

Από εκθέσεις που υπέβαλλε ο νομάρχης Κοζάνης για τις Υποδιοικήσεις Κοζάνης, Ανασελίτσας, Καϊλαρίων και Γρεβενών (Απρ.- Ιούλ. 1923) προκύπτει ότι ο αριθμός των Μουσουλμάνων ανέρχονταν σε 57.101 άτομα⁶.

Στο Γραφείο Εποικισμού Κοζάνης, σύμφωνα με την Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, υπήρχαν 95 αμιγείς προσφυγικοί οικισμοί με 6.197 οικογένειες (23.547 άτομα) και 38 μικτοί οικισμοί με 1.825 οικογένειες (6.666 άτομα) με σύνολο εγκατεστημένων προσφύγων 8.022 οικογένειες (30.213 άτομα).

Εξ αυτών με στοιχεία της απογραφής του 2011, δεν υφίστανται σήμερα οι 19 οικισμοί: Αμυγδαλιά (1951), Αρκούδας Πηγάδι (1928), Γαλλιάνα (1971), Γεράκι (1951), Ελάφι (1951), Κολοκυθάκι (1981), Κτενάς (1981), Μελίσσι (1981), Μεσοπόταμο (1940), Μοσχούλα (1951), Νέα Σιγή (191), Νέα Σπάρτη (1940), Οκτώ Σπίτια (1951), Παλαιοκνίδη (1951), Παρόχθιο (1971), Περδικιά (1940), Προσκυνητάρι (1971), Φάρος (1928)⁷ ενώ 25 περίπου οικισμοί που έχουν απομείνει με 2-3 δεκάδες συνταξιούχους στην απογραφή του 2011, είναι πιθανόν να μην αναφέρονται στην απογραφή του 2021.

Αντίστοιχα στο Γραφείο εποικισμού Εορδαίας υπήρχαν 17 αμιγείς προσφυγικοί οικισμοί με 2.842 οικογένειες (11.485 άτομα) και 12 μικτοί οικισμοί με 2.428 οικογένειες (10.058 άτομα). Υπήρχαν 5 Επιστάτες που είχαν έδρα στους οικισμούς: Τζουμά (Αμύγδαλα), Ερδομούς (Ποντοκόμη), Τσιώρ (Γαλάτεια), Ίνελι (Ανατολικό) και Σούλποβον (Αρδασσα)⁸.

Εξ αυτών των οικισμών με στοιχεία της απογραφής του 2011, εξακολουθούν να υφίστανται όλοι οι οικισμοί σήμερα, έστω και αν κάποιοι απ' αυτούς έχουν 2-3 δεκάδες συνταξιούχους, που πιθανόν να μην αναφέρονται στην απογραφή του 2021.

Με στοιχεία της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών μέχρι 30 Απριλίου 1928, στην περιφέρεια της Κοζάνης είχαν αποκατασταθεί 4.693 οικογένειες/17.124 άτομα Ποντίων και στην περιοχή των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) 2.122 οικογένειες/8.751 άτομα.⁹

Την περίοδο της Κατοχής (1941-1944) αλλά και την περίοδο του Εμφυλίου (1946-1949) ο χώρος της Δυτικής Μακεδονίας και ιδίως οι περιοχές Κοζάνης και Καστοριάς έγιναν πεδίο σφοδρών αντιπαραθέσεων μεταξύ των αντιμαχόμενων μερών.

Στη Κατοχική περίοδο οι κάτοικοι ήρθαν πολλές φορές αντιμέτωποι με την σκληρότητα των κατακτητών που για αντίποινα έκαιγαν οικισμούς ή εκτελούσαν τους κατοίκους τους, ως αντίποινα για εχθρικές πράξεις εναντίον τους. Ηρώα-μνημεία πεσόντων μαχητών υπέρ πατρίδας, υπάρχουν σε πολλούς οικισμούς ιδίως της ηπειρωτικής χώρας.

Στην περίοδο του Εμφυλίου πάλι έχουμε πάλι την αντιπαλότητα των τοπικών ομάδων που έχοντας η κάθε ομάδα την δική της ιδεολογία προσπαθεί με κάθε μέσο και πολλές φορές με ωμή βία, να επιβάλλει τους δικούς της κανόνες. Οι πρόσφυγες ένα τμήμα της εν λόγω πληθυσμιακής ενότητας δεν μένει αμέτοχο στις εν λόγω συγκρούσεις¹⁰.

6. Στάθης Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτική Μακεδονία (1923-1930) σ. 61.

7. Εντός παρένθεσης το έτος κατάργησής τους.

8. Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου: «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας». Πτολεμαΐδα 2022.

9. Αρχείο Πόντου – Επιτροπή Ποντιακών Μελετών: 1^{ος} τόμος/1928.

10. Αθανάσιος Καλλιανίτης: Οι πρόσφυγες στη Δυτική Μακεδονία (1941-1946) Διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 2007.

Την 10ετία '50 ο πληθυσμός πολλών οικισμών μειώνεται λόγω της αστυφιλίας και της αναζήτησης μιας καλύτερης ζωής και την 10ετία '60 έχουμε το φαινόμενο της μετανάστευσης που βάζει τέλος στην οποιαδήποτε ανάπτυξη των οικισμών.

Σήμερα σε πολλούς οικισμούς η πλειονότητα των κατοίκων τους είναι συνταξιούχοι που πολλοί εξ αυτών έχουν γυρίσει στα πατρώα εδάφη προκειμένου να ολοκληρώσουν τον κύκλο της ζωής τους.

Αγαλαίοι

Ο οικισμός **Αγαλαίοι**¹¹ βρίσκονταν στο ανατολικο-κεντρικό τμήμα του νομού Γρεβενών, σε ημιορεινή περιοχή, στις δυτικές απολήξεις του όρους Βούρινος. Είναι κτισμένος σε υψόμετρο 720 μ.¹², ανατολικά από τον Αλιάκμονα και απέχει από τα Γρεβενά, 28 χλμ.

Σ' ένα τραπεζοειδές ύψωμα, που βρίσκεται μόλις 200 μ. βόρεια από τα τελευταία σπίτια του οικισμού, έχουν επισημανθεί, με βάση την επιφανειακή κεραμική, λείψανα ρωμαϊκού οικισμού¹³.

Στον περίβολο του ιερού ναού του Αγίου Δημητρίου βρέθηκε μαρμάρινη αετωματική επιτύμβια στήλη, με την επιγραφή «Κλεοπάτρα Αντιγόνου μνήμης χάριν» του 2^{ου} μ.Χ αι.¹⁴.

Παλαιότερα, ο οικισμός υπήρξε έδρα διοικητικού κέντρου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Το 1886 οι Αγαλαίοι και ο οικισμός Βέντοι είχαν 50 κατοίκους (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωσή του το 1913, στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Αγαλαίοι κατεγράφησαν 58 άνδρες και 58 γυναίκες, σύνολο 116 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 33 χριστιανοί και 27 μουσουλμάνοι¹⁵.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βέντσιας με έδρα τον οικισμό Βέντσια στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Νασινίκος και Αγαλαίοι¹⁶, ενώ το 1919 το όνομα της κοινότητας διορθώνεται σε κοινότητα Βεντσίων (Φ.Ε.Κ. 229^A – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920, στον οικισμό κατοικούσαν 18 οικογένειες/84 άτομα (41 άνδρες και 43 γυναίκες) όλοι μουσουλμάνοι και αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό¹⁷. Ήταν βαλαάδες¹⁸. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό¹⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό. Οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του αναχώρησαν από τους Αγαλαίους σύμφωνα με το άρθρ. 3 της Σύμβασης της Λοζάνης που υπογράφηκε στις 30/1/1923 περί Ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών, στις 31/3/1924²⁰.

11. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τον οικισμό, στο Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

12. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

13. 2017-04-24 στο Wayback Machine. Δημ. Κ. Σαμαράς: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας». (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας), Θεσσαλονίκη 1989. Έκδοση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, σελ. 79.

14. Απόστολος Παπαδημητρίου: «Σελίδες Ιστορίας των Γρεβενών», τόμος Α', σελ. 84.

15. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί των Γρεβενών».

16. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [113. Ο συνοικισμός Βέντσια υπό το όνομα «Κοινότης Βέντσιας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Αγαλαίοι** και **Νασινίκος**].

17. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

18. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά (Συμβολή στην ιστορία τους)», σελ. 261.

19. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ.177.

20. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

Το 1928 βρέθηκαν στον οικισμό, 31 οικογένειες προσφύγων/81 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 έχουμε μετονομασία της κοινότητας Βέντσιας (που ανήκει ο οικισμός Αγαλαίοι) σε κοινότητα Κέντρου (Φ.Ε.Κ. 18^Α – 01/02/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 75 κατοίκων, κανένας δεν ήταν πρόσφυγας που ήρθε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 206441-206480)²¹.

Το 1938, ο επιθεωρητής της εκπαιδευτικής περιφέρειας Βοΐου αναφέρει ότι στο προσφυγικό σχολείο Κέντρου λειτουργεί μονοτάξιο Δημοτικό σχολείο στο οποίο φοιτούν και μαθητές του συνοικισμού Αγαλαίων. Ο συνολικός αριθμός των μαθητών ανέρχεται στους 71. Ο συνοικισμός Αγαλαίων αποτελείται από 131 κατοίκους εκ των οποίων 54 ομιλούν τη λαζική, 25 την τουρκική και 22 την ελληνική (15/7/1938 - ΑΒΕ 70 ΣΑΕ 49)²².

Το 1964 ο οικισμός Αγαλαίοι αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Τον Μάιο του 1995, η περιοχή επλήγη ιδιαίτερα από μεγάλο σεισμό, μεγέθους 6,3 της κλίμακας Ρίχτερ, με αποτέλεσμα να στερέψουν οι πηγές και να υπάρξει μεγάλο πρόβλημα στην υδροδότηση του οικισμού²³.

Το 1997 ο οικισμός Αγαλαίοι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κέντρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βεντζίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αγαλαίοι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Βεντζίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κέντρου (μαζί με τους οικισμούς Κέντρο και Νησί) της Δημοτικής Ενότητας Βεντζίου, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Στην περιοχή του οικισμού έχει την έδρα του ιδιόκτητο εργοστάσιο παραγωγής και εμπορίας χημικών και εκρηκτικών προϊόντων σε έκταση 100 στρεμμάτων εντός της οποίας υπάρχουν 9 κτιριακές εγκαταστάσεις βιομηχανικού τύπου. Τα παραγόμενα και εμπορεύσιμα εκρηκτικά χρησιμοποιούνται σε ορυχεία, λατομεία, μεταλλεία όπως και στην κατασκευή δημοσίων έργων (σήραγγες, εθνικό δίκτυο, υποθαλάσσιες εργασίες, κατεδαφίσεις κτιρίων κλπ)²⁴.

Απογραφές: 75 κάτοικοι (1928), 125 (1940), 125 (1951), 140 (1961), 100 (1971), 123 (1981), 93 (1991), 45 (2011).

Ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τους Αγαλαίους στο: Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών». σελ. 73-75.

21. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

22. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου».

23. <http://www.hyper.gr/makthes/960306/60306g00.html>.

24. <http://www.eltek.com.gr/>.

Αγάπη²⁵ (Ράτσι)

Ο οικισμός Ράτσι βρίσκονταν στο ανατολικό τμήμα του νομού Γρεβενών, στην αριστερή όχθη του ποταμού Αλιάκμονα, πολύ κοντά στη συμβολή του με τον Βενέτικο. Είναι κτισμένος σε υψόμετρο 500 μ., στις δυτικές απολήξεις του όρους Βούρινος και απέχει από τα Γρεβενά, 17 χλμ. περίπου, προς τα ανατολικά²⁶.

Έχει επισημανθεί αρχαιολογικός τόπος στην περιοχή «Άγιος Ιωάννης»²⁷.

Το 1913, στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Ράτσι δεν κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η σύσταση και αναγνώριση της κοινότητας Κοπρίβης με έδρα τον οικισμό Κοπρίβα. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Βούρμποβον, Κολοκυθάκι, Πυλωροί, Γκουστάμ. Πισκό, Λούντσι²⁸. Εικάζεται ότι ο οικισμός Ράτσι ανήκε στην εν λόγω κοινότητα, αν και δεν αναφέρεται στο εν λόγω Φ.Ε.Κ.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό δεν βρέθηκαν κάτοικοι ούτε και στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 7 οικογένειες προσφύγων/25 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ράτσι της κοινότητας Κνίδης μετονομάζεται σε **Αγάπη**²⁹ και η κοινότητα Κοπρίβης σε κοινότητα Κνίδης (Φ.Ε.Κ. 18^Α – 01/02/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 43 κατοίκων, οι 36 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216191-216220)³⁰.

Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις οικογένειες του οικισμού της Αγάπης³¹

Σύμφωνα με έκθεση επιθεωρητή στις 30-6-39 ο προσφυγικός συνοικισμός Αγάπης κοινότητος Κνίδης αποτελείται από 15 οικογένειες με 19 παιδιά προς φοίτηση. Ο οικισμός στερείται δημοτικού σχολείου τα δε γειτονικά χωριά είναι μακριά και λόγω κακής συγκοινωνιακής κατάστασης δεν είναι δυνατή η Συμφοίτηση παιδών σε άλλα σχολεία. Οι κάτοικοι είναι σχεδόν πάντες Ελληνόφωνοι, προοδευτικοί, αγαπούν τα γράμματα, ως αποδεικνύεται εκ του υπάρχοντος ιδιωτικού δασκάλου όπου αμείβεται από τους κατοίκους του χωριού. Εισηγείται την ίδρυση σχολείου (ΑΒΕ 107 ΣΑΕ 32, 30-6-39)³².

25. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

26. Εκδόσεις «Διακοπές», «Δομή», «Ελλάδα».

27. Απόστολος Παπαδημητρίου. «Σελίδες Ιστορίας Γρεβενών», τόμος Α', σελ. 65.

28. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [127. Ο συνοικισμός Κοπρίβα υπό το όνομα «Κοινότης Κοπρίβης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Γκουστάμ, Πισκό, Λούντσι, Βούρμποβον, Κολοκυθάκι και Πυλωρή].

29. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 206^Α της 28^{ης} Σεπτεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο Νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [9. Ο συνοικισμός Ράτσι της κοινότητος Κνίδης (πρώην Κοπρίβης) μετονομάζεται εις «Αγάπη»].

30. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

31. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 77 -79.

32. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

Το 1964 ο οικισμός Λαγκαδάκια αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1967 ο οικισμός Αγάπη αποσπάται από την κοινότητα Κνίδης και προσαρτάται στη κοινότητα Καλοχίου (Φ.Ε.Κ. 175^Α – 30/10/1964).

Κάθε Δευτέρα του Πάσχα, οι γυναίκες ετοίμαζουν τα «τσιριχτά», τα οποία μαζί με γλυκά και κόκκινα αυγά τα πηγαίνουν στην εκκλησία όπου ο παπάς διαβάζει τα ονόματα των νεκρών-σαν μνημόσυνο, και κατόπιν όλοι μαζί βγαίνουν στο προαύλιο της εκκλησίας και τα τρώνε με γιαούρτι «μαντζίρα». Ακολουθεί χορός με οργανοπαίχτες παιδιά του χωριού. Το έθιμο αυτό, θεωρείται κατάλοιπο από τις πρωτοχριστιανικές "Αγάπες" και σπανίζει πλέον³³.

Το 1997 ο οικισμός Αγάπη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καλοχίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γρεβενών στο Τοπικό Διαμέρισμα Καλοχίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αγάπη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καλοχίου (μαζί με τους οικισμούς Καλόχιον και Μεσόλακκο) της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 43 κάτοικοι (1928), 91 (1940), (96) (1951), 129 (1961), 119 (1971), 103 (1981), 61 (1991), 26 (2011).

Άγιοι Ανάργυροι (Βρόστιανη)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Βρόστιανη** βρίσκονταν δυτικά από το Τσοτύλι και σε υψόμετρο 940 μ. Ήταν χτισμένος σε ένα οροπέδιο μεταξύ των υψηλών κορυφών του Παλιοκριμνίου και της ημιορεινής ζώνης στη νότια περιοχή των Καστανοχωρίων, κάτω ακριβώς από τη Δάφνη και το Πολυκάστανο.

Το 1886 είχε 40 οθωμανικές οικογένειες, τέμενος και βρύσες (Σχινάς).

Δυτικά ξεδιπλώνονται τα μεγάλα βουνά και τα δάση του Βοΐου, ενώ ανατολικά ξεκινούν οι γεωργικές εκτάσεις και οι μικρές κοιλάδες των παραπόταμων και των ρεμάτων του Βέλους. Ο οικισμός αποτελείται από έναν και μοναδικό συνοικισμό, με εμφανή στοιχεία του γεωργικοκτηνοτροφικού του χαρακτήρα. Πριν από την ανταλλαγή των πληθυσμών, το 1922 στο χωριό κατοικούσαν ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι, οι γνωστοί Βαλαάδες. Η άφθονη γεωργική γη και τα πλούσια καρποφόρα δέντρα συντέλεσαν κατά το παρελθόν στην ευημερία των κατοίκων. Οι κάτοικοι του οικισμού, οι Βαλαάδες, έφθασαν κοντά στους 200 το έτος 1905³⁴.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 164 άνδρες και 115 γυναίκες, σύνολο 279 άτομα.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βρόστιανης με την απόσπαση του οικισμού Βρόστιανη³⁵ από την κοινότητα Κωνσταντίνισκου και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας.

33. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Αγάπη Γρεβενών.

34. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Άγιοι Ανάργυροι.

35. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 74^Α της 31^{ης} Μαρτίου 1920, Περί αναγνώρισης κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης και προσαρτήσεως συνοικισμών σε κοινότητες του νομού, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Βρόστιανη υπό το όνομα «Κοινότης **Βρόστιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενος της κοινότητος Κωνσταντίνισκου, εις ην μέχρι τούδε ανήκε].

Στην απογραφή του 1920 είχε 286 κατοίκους, εκ των οποίων οι 280 (40 οικογένειες) ήταν μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός³⁶.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης το μουσουλμανικό τμήμα του πληθυσμού μετατοπίζεται στην Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν κυρίως Πόντιοι πρόσφυγες (45 οικογένειες Ποντίων και 1 οικογένεια από τη Μ. Ασία-182 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Πρόκειται για έναν προσφυγικό οικισμό, που οι κάτοικοί του προέρχονται κυρίως από τη Σεβάστεια του Πόντου³⁷.

Οι οικογένειες προέρχονταν από Αμάσεια (Ερμπαα) του Πόντου και μιλούσαν τουρκικά³⁸.

Το 1927 ο οικισμός Βρόστιανη μετονομάζεται σε **Άγιοι Ανάργυροι**³⁹ και η κοινότητα Βρόστιανης σε κοινότητα Αγίων Αναργύρων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 178 κατοίκων, οι 164 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208741-208800)⁴⁰.

Ο οικισμός έλαβε το όνομα από την εκκλησία των Αγίων Αναργύρων που εξ αυτής αναβλύζει ιαματικό ύδωρ (αγίασμα). Αξιοσημείωτο είναι ότι οι Βαλαάδες του οικισμού είχαν την εικόνα των Αγίων Αναργύρων σε ιδιαίτερη δωμάτιο του σχολείου, όπου προσερχόμενοι την προσκυνούσαν κρυφά⁴¹.

Σήμερα, στον οικισμό μένουν περίπου στα 7 με 8 άτομα το χειμώνα, ενώ κατά την περίοδο των εορτών και του καλοκαιριού, έρχονται αρκετά άτομα που είναι, είτε στο εξωτερικό, είτε σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, όμως ο οικισμός είναι καλοδιατηρημένος και υπάρχουν ακόμη πέτρινα σπίτια που σώζονται και ανακαινίζονται.

Επίσης, οι άνθρωποι στην περιοχή ασχολούνται με την κτηνοτροφία και την γεωργία συγκεκριμένα με την παραγωγή καστώνων, καθώς καλλιεργούνται ευρέως στην περιοχή του. Η πρόσφατη ιστορία του τόπου είναι συνυφασμένη με το κύμα της μετανάστευσης προς το εξωτερικό και τα γεγονότα του πολέμου του '40.

Η περιοχή φημίζεται για τα γλυκά της κάστανα, τα πυκνά δρυοδάση και την παραγωγή φακής και τριφυλλιού. Μια ενδιαφέρουσα τοποθεσία είναι το Χασαπίν Τερέ, που σημαίνει ο Λάκκος του Χασάπη. Πρόκειται για μια όμορφη και δασωμένη έκταση με πολλά νερά. Εξαιρετικού κάλλους είναι επίσης και η διαδρομή που οδηγεί στο Κοιλάδι μέσα από ενδιαφέροντα μονοπάτια, κάποια από τα οποία αποτελούν τμήμα του παρακλαδιού του Ε6 που έρχεται από τον Αυγερινό.

36. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

37. Δες Μαρτυρία Βασιλείου Μπαϊράμογλου: «Κάθε μέρα θάνατος ήτανε» Κ. Μ.Σ. Έξοδος, τόμος Γ', σελ. 55.

38. Παύλος Χαρ. Τσακιρίδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

39. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Ανασελίτσας: [166. *Η κοινότης Βρόστιανης μετονομάζεται εις «Κοινότητα Αγίων Αναργύρων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βρόστιανη εις «Άγιοι Ανάργυροι»*].

40. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

41. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης», 1970.

Η απομόνωση του τόπου, η ύπαρξη πηγών και η εναλλαγή των δασών με καλλιεργήσιμες εκτάσεις αποτελεί κλασικό βιότοπο όπου φωλιάζουν και αναζητούν τροφή άγρια ζώα όπως αρκούδες, ζαρκάδια και αγριογούρουνα. Κεντρική εκκλησία είναι αυτή των Αγίων Αναργύρων, γύρω από την οποία αναβιώνουν παλιά έθιμα και στήνονται χοροί την ημέρα του εορτασμού τους, όταν πολλοί από τους ανθρώπους του οικισμού επιστρέφουν για να τιμήσουν τη γενέθλια γη⁴².

Το 1997 με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Άγιοι Ανάργυροι αποσπάται από την κοινότητα Αγίων Αναργύρων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτίλιου, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγίων Αναργύρων, όπου και παραμένει μέχρι το 2010.

Από το 2011 με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» οι Άγιοι Ανάργυροι αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Αγίων Αναργύρων, της Δημοτικής Ενότητας Τσοτίλιου του δήμου Βοΐου με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 178 κάτοικοι (1928), 286 (1940), 289 (1951), 230 (1961), 84 (1971), 55 (1981), 57 (1991), 49 (2001), 37 (2011).

Άγιοι Θεόδωροι – Άγιος Θεόδωρος (Οκτσιλάρ)

Ο οικισμός **Οκτσιλάρ** βρίσκονταν κοντά στη περιοχή του οικισμού Πολύμυλου Κοζάνης, στα ανατολικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, σε υψόμετρο 760 μ.⁴³ Βόρεια και νότια του οικισμού περνούν η Εγνατία Οδός και η Ε.Ο. Αλεξάνδρειας -Κοζάνης αντίστοιχα.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Όκτσιλάρ είχε 48 άνδρες και 61 γυναίκες, σύνολο 109 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Χαντόβης με έδρα τον οικισμό Χάντοβα. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Οκτσιλάρ⁴⁴ (σήμερα Άγιοι Θεόδωροι).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 101 άτομα (47 άνδρες και 54 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 8 οικογένειες προσφύγων/39 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι του οικισμού ήρθαν μετά το 1922 από το χωριό Κρένασα της περιοχής Ματσούκα του Πόντου, από την Τρίγλια της Μ. Ασίας και από τη νήσο Πρίγκηπο της Θάλασσας του Μαρμαρά. Αριθμητικά: 4 οικογένειες προέρχονταν από τον Πόντο και 4 από τη Μ. Ασία⁴⁵.

42. Ό.π. Βικιπαίδεια.

43. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

44. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [56. Ο συνοικισμός Χάντοβα υπό το όνομα «Κοινότης Χαντόβης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο οικισμός **Οκτσιλάρ**].

45. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελ-

Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Άγιοι Θεόδωροι»^{46, 47}.

Ο οικισμός παλαιότερα χωριζόταν σε δυο γειτονίες (μαχαλάδες). Σήμερα υπάρχει μόνο ο νότιος μαχαλάς, γιατί ο βόρειος έχει εγκαταλειφθεί εδώ και κάποιες δεκαετίες και εκτός αυτού διέρχεται από αυτόν η Εγνατία Οδός⁴⁸.

Το 1928 ο οικισμός Οκτσιλάρ μετονομάζεται σε **Άγιος Θεόδωρος**⁴⁹ και η κοινότητα Χαντόβρης σε κοινότητα Πολυμύλου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 48 κατοίκων οι 35 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215001-215020)⁵⁰.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Άγιοι Θεόδωροι** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Σήμερα στον οικισμό κατοικούν ελάχιστα άτομα. Παλιότερα οι άνθρωποι εκεί ασχολούνταν με τη γεωργία, κυρίως την παραγωγή δημητριακών και ζωοτροφών, με την κτηνοτροφία (εκτροφή βοοειδών) και τη μελισσοκομία, ενώ αρκετά παλαιότερα είχαν ασχοληθεί και με την καλλιέργεια του καπνού⁵¹. Σήμερα οι κάτοικοι του οικισμού είναι συνταξιούχοι.

Το 1989 ο οικισμός Άγιοι Θεόδωροι αποσπάται από την κοινότητα Πολυμύλου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πολυμύλου (Φ.Ε.Κ. 145^A – 01/06/1989).

Το 1997 ο οικισμός Άγιοι Θεόδωροι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από τον δήμο Πολυμύλου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Πολυμύλου του πρώην δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^A– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άγιοι Θεόδωροι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πολυμύλου (μαζί με τους οικισμούς Αγία Παρασκευή, Πολύμυλο, Ζωοδόχος Πηγή και Λεβέντης) της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 48 κάτοικοι (1928), 83 (1940), 78 (1951) 52 (1961), 36 (1971), 24 (1981), 34 (1991), 17 (2011).

φοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

46. Πάνος Κεφαλάς: «Η Αποκατάσταση των Προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης» – Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, σελ. 86.

47. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή. Σελ. 66.

48. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Άγιοι Θεόδωροι Κοζάνης.

49. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^A της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην επαρχία Κοζάνης: [248. Ο συνοικισμός Οκτσιλάρ της κοινότητας Πολυμύλου μετονομάζεται εις «**Άγιος Θεόδωρος**»].

50. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

51. «Οικισμός Αγ. Θεόδωροι Πολυμύλου».

Άγιος Γεώργιος⁵² (Τσούρχλα ή Τσούρχλιον)

Ο ορεινός οικισμός **Τσούρχλα** βρίσκονταν προς τα βόρεια όρια του νομού/περιφερειακής ενότητας Γρεβενών με το νομό Κοζάνης, σε απόσταση 23,5 χλμ. βόρεια από τα Γρεβενά⁵³, σε υψόμετρο 800 μ⁵⁴.

Το 1854 λειτουργεί για πρώτη φορά στο νάρθηκα της εκκλησίας των Αγίων Αποστόλων στο Τσούρχλι, το Δημοτικό Σχολείο Τσουρχλίου. Το 1863 αποκτά το πρώτο του κτίριο μετά από συνδρομές των Αγιωργιτών της Κωνσταντινούπολης, όπου λειτουργούσε η Αδελφότητα «Νεομάρτυς Γεώργιος»⁵⁵.

Το 1886 ο οικισμός διαιρείται σε 2 συνοικίες εκ των οποίων η μία είναι χριστιανική με 30 οικίες, εκκλησία και σχολείο η δε οθωμανική με 30 οικίες, τέμενος και βρύση. Σύνολο κατοίκων 200 (Σχινάς)

Σύμφωνα με την προφορική παράδοση ο οικισμός κατοικήθηκε 2 αιώνες πριν από Ηπειρώτες και την περίοδο της Τουρκοκρατίας ήταν κεφαλοχώρι το οποίο κατοικείτο από εξισλαμισθέντες χριστιανούς (Βαλαάδες), οι οποίοι αποχώρησαν με την Ανταλλαγή των πληθυσμών.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 620 Έλληνες που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα και 400 μωαμεθανοί που μιλούσαν την ελληνική⁵⁶.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Τσούρχλιον κατεγράφησαν 598 άνδρες και 574 γυναίκες, σύνολο 1.172 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 431 χριστιανοί και 176 μουσουλμάνοι.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσουρχλίου με έδρα τον οικισμό Τσούρχλιο⁵⁷ στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Κουτσικιότι.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 919 άτομα (442 άνδρες και 477 γυναίκες). Εξ αυτών 400 κάτοικοι (90 οικογένειες) ήταν μουσουλμάνοι. Ήταν μικτός οικισμός (μουσουλμάνων και Ελλήνων)⁵⁸.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 12 πρόσφυγες (8 άνδρες και 4 γυναίκες).

Μετά την τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι αναχώρησαν για την Τουρκία στις 2/4/1924⁵⁹ και, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 124 οικογένειες προσφύγων/413 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

52. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τον οικισμό, στο βιβλίο: Βασίλης Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

53. http://www.apostaseis.gr/loc_ap/odigikes-apostaseis.asp

54. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Αθήνα, Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996, τόμος 1, σελ. 140.

55. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί των Γρεβενών».

56. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001_ADM001_000057_00202.

57. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [170. Ο συνοικισμός **Τσούρχλιον** υπό το όνομα «Κοινότης Τσουρχλίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Κουτσικιότι].

58. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

59. Ο.π. Βασίλειος Αποστόλου

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τη Μ. Ασία (15 οικογένειες) και τον Πόντο (111 οικογένειες) και εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που τα εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία⁶⁰.

Οι Πόντιοι πρόσφυγες μιλούσαν την Ποντιακή διάλεκτο και την Τουρκική γλώσσα. Μετά τον αναδασμό χωραφιών το 1936 έφυγαν και εγκαταστάθηκαν στη περιοχή των Γιαννιτσών⁶¹.

Το 1927 ο οικισμός Τσούρχλιο μετονομάζεται σε **Άγιος Γεώργιος**⁶² και η κοινότητα Τσούρχλιου σε κοινότητα Αγίου Γεωργίου.

Το όνομά του προέρχεται από τον νεομάρτυρα Άγιο Γεώργιο που γεννήθηκε εδώ το 1808 και μαρτύρησε στα Ιωάννινα το 1838. Μέρος των οστών του βρίσκεται στον ενοριακό ναό του Αγίου Γεωργίου που αποτελεί θρησκευτικό αξιοθέατο της περιοχής, όπως και η εκκλησία των Αγίων Αποστόλων, που χτίστηκε 1836. Προς τα βορειοδυτικά του οικισμού βρίσκεται ο λόφος του Αγίου Νικολάου με θέα το Βόιο, τα Χασιά, τα Βέντζια και την οροσειρά της Πίνδου⁶³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 785 κατοίκων, οι 220 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 206541-206720)⁶⁴.

Διδακτηριακή κατάσταση του σχολείου το έτος 1937: *“Β’ Δημοτικό σχολείο. Το οίκημα είναι δημόσιο. Βρίσκεται στον προσφυγικό συνοικισμό Αγίου Γεωργίου. Μετατράπηκε από Τζαμίον ανταλλαγέντων Μουσουλμάνων σε σχολείο κατά το έτος 1925. Είναι μονώροφο. Αποτελείται από μία αίθουσα, διαχωρισθείσα δια σανιδώματος εις δύο. Στη μία αίθουσα στεγάζεται το δημ. σχολείο με 49 μαθητές και στην άλλη το νηπιαγωγείο με 30 νήπια. Το διδακτήριο είναι τελείως ακατάλληλο, διότι είναι ανεπαρκέστατο προς στέγαση 80 μαθητών, η διδασκαλία στο δημοτικό γίνεται ατελέστατη λόγω του θορύβου των νηπίων, είναι ανθυγιεινό διότι η πρόσοψή του είναι εστραμμένη προς Βορρά και διότι είναι ετοιμόρροπο κηρυχθέν τοιούτον παρά της Μ.Υ.Κ (Μηχανική Υπηρεσία Κοινοτήτων) και απειλεί κατάρρευση. Απόλυτος ανάγκη τυγχάνει ανεγέρσεως νέου διδακτηρίου προς στέγαση του δημοτικού σχολείου και νηπιαγωγείου. Οι κάτοικοι του συνοικισμού έχουν όλη την προθυμία να χορηγήσουν κατάλληλο οικόπεδο και καταβάλουν προσωπική εργασία προς μεταφορά των οικοδομικών υλικών ανεγέρσεως δια των υποζυγίων των. Χρήζει όμως οικονομικής αρωγής υπό του Κράτους”* (Ι. Γκούρας) (60/619)⁶⁵.

Το 1964 ο οικισμός Άγιος Γεώργιος αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

60. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

61. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 65.

62. Με το Φ.Ε.Κ. υπ’ αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [53. Η κοινότης Τσούρχλιου μετονομάζεται εις «κοινότητα Αγίου Γεωργίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσούρχλι εις «**Άγιος Γεώργιος**»].

63. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=13640&lng=1>

64. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

65. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

Το 1997 ο οικισμός Άγιος Γεώργιος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Γεωργίου (καταργείται), ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγίου Γεωργίου και ορίζεται έδρα του δήμου Ηρακλεωτών. (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άγιος Γεώργιος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Ηρακλεωτών (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αγίου Γεωργίου της Δημοτικής Ενότητας Ηρακλεωτών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 785 κάτοικοι (1928), 900 (1940), 863 (1951), 828 (1961), 660 (1971), 814 (1981), 746 (1991), 436 (2011).

Άγιος Δημήτριος (Τοπτσιλάρ)

Ο οικισμός Τοπτσιλάρ (τουρκ.=χώρος πυροβολητών) βρίσκονταν 22 χλμ. βορειοανατολικά της Κοζάνης, στους νοτιοδυτικούς πρόποδες του Βερμίου, σε υψόμετρο 670 μ.⁶⁶

Στην περιοχή έχουν εντοπιστεί οι προϊστορικοί συνοικισμοί της «Μεγάλης και της Μικράς Τούμπας» που έχουν κηρυχθεί από το 1961 ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι⁶⁷.

Το 1886 είχε 60 οθωμανικές οικογένειες, τέμενος και οθωμανική σχολή (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 433 άνδρες και 413 γυναίκες, σύνολο 846 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση και αναγνώριση του οικισμού **Τοπτσιλάρ**⁶⁸ με έδρα τον ομώνυμο οικισμό.

Το 1920 στον οικισμό κατοικούσαν 852 μουσουλμάνοι, (190 οικογένειες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 190 οικογένειες⁶⁹.

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 18 πρόσφυγες (7 άνδρες και 11 γυναίκες).

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τις πατρογονικές τους εστίες και κατευθύνθηκαν προς την Τουρκία.

Το 1928 διαβιούσαν 245 οικογένειες/884 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., προερχόμενες 54 από τη Θράκη, 3 από τη Μ. Ασία και 188 από τον Πόντο^{70, 71}.

Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Αγίου Δημητρίου» και τις περιοχές προέλευσής τους^{72, 73}.

66. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

67. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=12769&n17=

68. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [51. Ο συνοικισμός **Τοπτσιλάρ** υπό το όνομα «Κοινότης Τοπτσιλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό]

69. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

70. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης, σελ. 78.

71. Δες μαρτυρία Ιωάννη Παναγιωτίδη και Παναγιώτη Κοκκινασίδη: «Εκεί δίνανε εισιτήριο για τη Ρουμανία. Δεν έπρεπε να φαίνεται στο εισιτήριο πως πάνε Ελλάδα». Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τ. Δ'. Σελ. 348-350.

72. Πάνος Κεφαλάς: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης». Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Σελ. 82-84.

73. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκη-

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν 250 προσφυγικές οικογένειες. Οι 200 ήταν ποντιακές από την Ματσούκα της Τραπεζούντας και οι άλλες από το Καρά-Σου της Νικομήδειας που μιλούσαν ποντιακά και οι άλλες από Πάνιδον-Ραιδεστού Θράκης που μιλούσαν ελληνικά.⁷⁴

Το 1927 ο οικισμός Τοπτσιλάρ μετονομάζεται εις **Άγιος Δημήτριος**⁷⁵ και η κοινότητα σε Αγίου Δημητρίου. Το όνομα του το οφείλει στον κεντρικό ναό ο οποίος υπερέχει σε λαμπρότητα πολλών όμοιων του. Την περίοδο 1940-1941 ο ναός είχε μετατραπεί σε αποθήκη τροφίμων που προορίζονταν για τον Στρατό μας. Στον περίβολο του οικισμού υπάρχει Ηρώο πεσόντων⁷⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 850 κατοίκων, οι 623 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 340 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 206721-207060)⁷⁷.

Στο εξωκλήσι του Αγίου Παντελεήμονος και σε απόσταση περίπου 150 μ. από την Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου Βαζελώνος υπάρχει πάρκο ελαφιών και ζαρκαδιών⁷⁸. Στα τέλη Δεκεμβρίου και τις ημέρες των Χριστουγέννων αναβιώνει στον οικισμό το ποντιακό έθιμο των Μωμοέρων ή Κοτσαμάνια που από το 2015 συμπεριλαμβάνεται στον αντιπροσωπευτικό κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της UNESCO.

Νότια του οικισμού βρίσκονταν ο ομώνυμος Ατμοηλεκτρικός Ηλεκτρικός Σταθμός (Α.Η.Σ.) της ΔΕΗ, στον οποίο απασχολείται μεγάλο μέρος των κατοίκων του. Ασχολούνται επίσης με την καλλιέργεια δημητριακών, ζαχαρότευτλων, πατάτας, καλαμποκιού καθώς και με την κτηνοτροφία.

Το 1997 έως το 2010 χρονιά κατά την οποία η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας διαμορφώθηκε σύμφωνα με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Άγιος Δημήτριος, ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγίου Δημητρίου του δήμου Ελλησπόντου του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^α – 04/12/1997).

Από το 2011 ο οικισμός Άγιος Δημήτριος αποσπάται από το δήμο Ελλησπόντου με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» και ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Αγίου Δημητρίου της Δημοτικής Κοινότητας Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 850 κάτοικοι (1928), 1.375 (1940), 1.247 (1951), 1.376 (1961), 964 (1971), 985 (1981), 1.034 (1991), 835(2011).

ση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή. Σελ. 61-63.

74. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

75. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Κοζάνης στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [11. Η κοινότης Τοπτσιλάρ μετονομάζεται εις «Κοινότητα Αγίου Δημητρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τοπτσιλάρ εις «**Άγιος Δημήτριος**»].

76. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

77. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

78. http://www.mikrovalto.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=8930:-22-&catid=77:2011-05-05-12-40-32&Itemid=398

Άγιος Θεόδωρος (Τσάριστα)

Ο οικισμός **Τσάριστα** βρίσκονταν 12 χλμ. βορειοδυτικά από το Τσοτίλι της Κοζάνης και ήταν σε υψόμετρο 770 μ.⁷⁹

Άλλοτε υπήρχε εδώ ακμάζων οικισμός. Τούτο μαρτυρούν τα ερείπια πολλών ναών και τα διάφορα ευρήματα οικιακής χρήσης, λίθοι πελεκητοί κλπ. Στη τοποθεσία «Άγιος Αθανάσιος» ανευρέθηκαν μαρμάρινες εικόνες, μαχαίρια και διάφορα άλλα αντικείμενα Βυζαντινής, μάλλον εποχής⁸⁰.

Στην Απαρίθμηση του 1913, ο οικισμός Τσάριστα της υποδιοίκησης Ανασελίτσης είχε 60 άνδρες και 45 γυναίκες σύνολο 105 κατοίκους.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός⁸¹ και προσαρτάται στη κοινότητα Λικνάδων ενώ το 1920 αποσπάται από την κοινότητα Λικνάδων και προσαρτάται στη κοινότητα Λατορίστης (Φ.Ε.Κ. 74^Α – 30/08/1920).

Στην απογραφή του 1920 είχε 95 κατοίκους και εξ αυτών 10 οικογένειες (45 άτομα)⁸² ήταν μουσουλμάνοι οι οποίοι αποχώρησαν μετά την Συνθήκη της Λοζάνης για την Τουρκία.

Από το 1923 έως το 1928 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 10 οικογένειες προσφύγων (1 οικογένεια από τη Μ. Ασία και 9 από τον Πόντο)/41 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Για οικογένειες προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό Άγιος Θεόδωρος και τις περιοχές προέλευσης τους⁸³.

Οι οικογένειες προέρχονταν από Αμάσεια (Ερμπαα) του Πόντου και μιλούσαν τουρκικά.⁸⁴

Το 1927 ο οικισμός Τσάριστα μετονομάζεται σε **Άγιος Θεόδωρος**⁸⁵ και την ίδια χρονιά η κοινότητα Λατορίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Αγιάσματος.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 98 κατοίκων, οι 49 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218191-218210)⁸⁶.

79. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

80. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Εκδοση, 1970.

81. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [81. Ο συνοικισμός Λικνάδες υπό το όνομα «Κοινότης Λικνάδων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Σιρότσιανη και **Τσάριστα**.].

82. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

83. Πάνος Κεφαλός: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης» – Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Σελ. 84-85.

84. Πάυλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

85. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [187. Ο συνοικισμός **Τσάριστα** της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις **Άγιος Θεόδωρος** (το)].

86. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1965 μεταφέρεται η έδρα της κοινότητας από τον οικισμό Αγίασμα στον οικισμό Άγιος Θεόδωρος. (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Το 1997 με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άγιος Θεόδωρος αποσπάται από την κοινότητα Αγιάσματος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτίλιου Κοζάνης, στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγιάσματος (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Τσοτίλιου και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Αγιάσματος της Δημοτικής Ενότητας Τσοτίλιου του δήμου Βοΐου με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 98 κάτοικοι (1928), 135 (1940), 125 (1951), 107 (1961), 79 (1971), 71 (1981), 61 (1991), 34(2011).

Άγιος Χαράλαμπος (Ισακλάρ)

Ο ορεινός οικισμός **Ισακλάρ** βρίσκονταν προς τα ανατολικά όρια του νομού Κοζάνης με το νομό Ημαθίας. Είναι κτισμένος στις νοτιοδυτικές πλαγιές του Βερμίου⁸⁷, ανάμεσα στους οικισμούς Τετράλοφο (βορειοδυτικά), Βοσκοχώρι (ανατολικά) και Καπνοχώρι (νοτιοδυτικά). Στα νότια του περνά η Εγνατία Οδός. Απέχει 23 χλμ. βόρεια-βορειοανατολικά από την Κοζάνη και 36 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Βέροια.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ισακλάρ είχε 176 άνδρες και 171 γυναίκες, σύνολο 347 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ισακλάρ με έδρα τον οικισμό Ισακλάρ⁸⁸.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στο Ισακλάρ 388 άτομα (198 άνδρες και 190 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 68 οικογένειες μουσουλμάνων⁸⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 59 πρόσφυγες (31 άνδρες και 28 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία.

Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 63 οικογένειες προσφύγων/249 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι 63 οικογένειες προέρχονταν: 28 οικογένειες από τη Θράκη, 13 από τη Μ. Ασία και 22 από τον Πόντο⁹⁰.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 60 προσφυγικές οικογένειες. Οι 40 ήταν από

87. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Αγίου Χαράλαμπος». cityofkozani.gov.gr.

88. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [16. Ο συνοικισμός **Ισακλάρ** υπό το όνομα «Κοινότης Ισακλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

89. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

90. Ό.π.

το Καρά –Σου που μιλούσαν ποντιακά και οι υπόλοιπες από την Μ. Ασία και την Θράκη που μιλούσαν ελληνικά.⁹¹

Για οικογένειες προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Άγιος Χαράλαμπος» και τις περιοχές προέλευσής τους⁹².

Το 1928 ο οικισμός Ισακλάρ μετονομάζεται σε **Άγιος Χαράλαμπος**⁹³ και η κοινότητα Ισακλάρ που ανήκει, σε κοινότητα Αγίου Χαράλαμπος.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 267 κατοίκων οι 207 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210621-210720)⁹⁴.

Οι κάτοικοι του στη πλειονότητα ασχολούνται με την γεωργία. Τα προϊόντα που παράγουν είναι σίτος, κριθή, αραβόσιτος και μήλα⁹⁵.

Το 1989 ο οικισμός Άγιος Χαράλαμπος αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Χαράλαμπος και προσαρτάται στο δήμο Φιλιππούπολης (Φ.Ε.Κ. 124^Α – 16/05/1989).

Το 1997 ο οικισμός Άγιος Χαράλαμπος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από τον δήμο Φιλιππούπολης και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγίου Χαράλαμπος στο πρώην δήμο Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Άγιος Χαράλαμπος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει ως Τοπική Κοινότητα Αγίου Χαράλαμπος στη Δημοτική Ενότητα Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 267 κάτοικοι (1928), 391 (1940), 331 (1951) 332 (1961), 211 (1971), 187 (1981), 192 (1991), 187 (2001), 142 (2011).

Αηδονοχώρι

Το **Αηδονοχώρι** είναι ένας ορεινός οικισμός στο δήμο Βοΐου της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Βρίσκεται 3 χλμ. δυτικά της Νεάπολης, σε υψόμετρο 740 μ⁹⁶.

Την σημερινή θέση κατέχει από τον 18^ο αι. . Παλαιότερα ήταν νοτιότερα όπου σήμερα βρίσκονται ερείπια οικιών και τάφοι. Στον οικισμό λειτουργούσε σχολείο από το 1800

91. Παύλος Χαρ. Τσακιρίδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

92. Πάνος Κεφαλάς: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης»–Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Σελ. 84-85.

93. Με το υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Επαρχία Κοζάνης: {232. Η κοινότης Ισακλάρ μετονομάζεται εις «κοινότητα Αγίου Χαράλαμπος» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός εις «**Άγιος Χαράλαμπος**»}.

94. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

95. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη, 1970.

96. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

με διδασκάλους τους ιερείς του χωριού. Το 1870 ανεγέρθηκε το πρώτο διδακτήριο υπό τα βλέμματα των αγάδων και μπέηδων της περιοχής. Ήταν η εποχή που έπνεε άνεμος αναγέννησης στη περιοχή⁹⁷.

Στα τέλη του 19^{ου} αι. το Αηδονοχώρι ήταν ένα κομψός οικισμός στη Νασέλτσικα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Είναι ένας από τους λίγους οικισμούς που παραλήφθηκαν από τις βουλγαρικές στατιστικές του Βασίλη Καντσόφ και του Ντιμίταρ Μίσεφ από τις αρχές του 20^{ου} αι. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του Ελληνικού Προξενείου στην Ελασσόνα από το 1904, υπήρχαν 150 Έλληνες Χριστιανοί⁹⁸.

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού πολέμου το 1912, ο οικισμός εντάχθηκε στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 213 Έλληνες που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα⁹⁹.

Στην Απαρίθμηση το 1913, καταγράφηκαν 213 κάτοικοι (107 άνδρες και 106 γυναίκες) ενώ στην απογραφή του 1920 στον οικισμό υπήρχαν 181 κάτοικοι¹⁰⁰.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λειψίστης Κοζάνης και προσαρτάται σ' αυτήν ο οικισμός Αηδονοχώριον (Φ.Ε.Κ. 260^Α – 31/12/1918).

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 4 πρόσφυγες (2 άνδρες και 2 γυναίκες). Μέχρι το 1926 είχε εγκατασταθεί μία οικογένεια προσφύγων/3 άτομα από τη Μ. Ασία, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 131 κατοίκων, κανένας δεν ήταν πρόσφυγας που ήρθε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 207061-207080)¹⁰¹.

Το 1929 γίνεται η σύσταση της κοινότητας με την απόσπαση του οικισμού **Αηδονοχώριον**¹⁰² από την κοινότητα Νεαπόλεως και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας.

Το 1986 ο οικισμός Αηδονοχώριον αποσπάται από την κοινότητα Αηδονοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νεάπολης (Φ.Ε.Κ. 120^Α – 07/08/1986).

Από το 1997 έως το 2010 χρονιά κατά την οποία η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας διαμορφώθηκε σύμφωνα με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Αηδονοχωρίου του δήμου Νεάπολης του νομού Κοζάνης.

Από το 2011 ο οικισμός Αηδονοχώριο με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης», ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Αηδονοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης του δήμου

97. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης» – Έκδοση 1970.

98. Βικιπαίδεια: «Αηδονοχώρι Κοζάνης».

99. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001.01_000057_00202.

100. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 82.

101. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

102. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 378^Α – της 19^{ης} Οκτωβρίου 1929, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [Ο συνοικισμός **Αηδονοχώριον**, υπό το όνομα «Κοινότης Αηδονοχωρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενον εκ της Κοινότητος Νεαπόλεως. Τη Κοινότητι ταύτη Αηδονοχωρίου ενούται και ο συνοικισμός Καλλιστράτιον, εκ της αυτής Κοινότητος αποσπώμενος].

Βοΐου και έδρα τη Σιάτιστα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 131 (1928), 343 (1940), 153 (1951), 156 (1961), 70 (1971), 66 (1981), 56 (1991), 70 (2001), 43(2011).

Αλωνάκια (Σαριχανλάρ ή Σαρανλάρ)

Ο οικισμός **Σαριχανλάρ** βρίσκονταν στους νοτιοανατολικούς πρόποδες του όρους Άσκιο (Σινιάτσικο) και δυτικά της πόλης της Κοζάνης σε απόσταση 14 χλμ. Απέχει περίπου 2 χλμ. βόρεια από την Εγνατία Οδό (κόμβος Καλαμιά) και 1 χλμ. από την Ε.Ο. Κοζάνης - Ιωαννίνων. Είναι σε υψόμετρο 710 μ.¹⁰³

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας αναφέρεται ως αμιγώς «τουρκικό» χωριό να κατοικείται από Οθωμανούς τους λεγόμενους «Γιουρούκους» και συμπεριλαμβανόταν στα χωριά των Καραγιαννίων. Έχει καταγραφεί με το όνομα Σουλελέρ, Σαρανλάρ και Σαριχανλάρ¹⁰⁴.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Σαριχανλάρ είχε 275 άνδρες και 258 γυναίκες, σύνολο 533 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαριχανλάρ με έδρα τον οικισμό Σαριχανλάρ¹⁰⁵. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Καλιάμπαση.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Σαριχανλάρ 683 άτομα (333 άνδρες και 350 γυναίκες). Αποτελούσε αμιγή μουσουλμανικό οικισμό με 120 οικογένειες¹⁰⁶.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 54 πρόσφυγες στον οικισμό (25 άνδρες και 29 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 126 οικογένειες προσφύγων/453 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν κυρίως Πόντιοι και προέρχονταν από τις περιοχές Άγουρσα, Καπικιοϊ, Κουνάκα, της επαρχίας Ματσούκας, του νομού Τραπεζούντας, ενώ οι Μικρασιατικής καταγωγής πρόσφυγες προέρχονταν από την ευρύτερη περιοχή της Προύσας¹⁰⁷.

Κατά την Νομαρχία Κοζάνης, οι πρόσφυγες προέρχονταν: 30 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 99 από τον Πόντο¹⁰⁸.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 140 προσφυγικές οικογένειες. Οι 100 από τη Ματσούκα που μιλούσαν ποντιακά και οι άλλες από την Προύσα που μιλούσαν τουρκικά.¹⁰⁹

103. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας, 1996, τόμος 3, σελ. 167.

104. Βικιπαίδεια: «Αλωνάκια Κοζάνης».

105. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [44. Ο συνοικισμός **Σαριχανλάρ** υπό το όνομα «Κοινότης Σαριχανλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Καλιάμπαση].

106. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

107. «Μορφωτικός Σύλλογος Αλωνακίων».

108. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης...

109. Πάυλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. - τόμος 32^{ος}/1973-1974.

Για τις οικογένειες (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Αλωνάκια»¹¹⁰.

Το 1927 ο οικισμός Σαριχανλάρ μετονομάζεται σε **Αλωνάκια**¹¹¹ και η κοινότητα Σαριχανλάρ σε κοινότητα Αλωνακίων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 814 κατοίκων οι 737 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 207481-207660)¹¹².

Οι κάτοικοι ως επί το πλείστο γεωργοί και σπουδαιότερο προϊόν ο καπνός¹¹³.

Το 1997 ο οικισμός Αλωνάκια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αλωνακίων (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Αλωνακίων του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η γεωργία με την καλλιέργεια κυρίως καπνού. Καινούργια τα περισσότερα σπίτια του οικισμού και ανακαινισμένα όλα τα παλιά¹¹⁴.

Το 2011, ο οικισμός Αλωνάκια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αλωνακίων της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 814 κάτοικοι (1928), 592 (1940), 635 (1951) 634 (1961), 433 (1971), 493 (1981), 433 (1991), 370 (2011).

Αμυγδαλιά (Μπιγούκ Τεκελέρ)

Ο ημιορεινός οικισμός **Μπιγούκ Τεκελέρ** βρίσκονταν δυτικά της τεχνητής λίμνης Πολυφύτου, νοτιοανατολικά από την Κοζάνη σε απόσταση 14 χλμ. και περίπου 3 χλμ. νότια από την Ε.Ο. Λάρισας-Κοζάνης. Είναι σε υψόμετρο 380 μ.¹¹⁵

Στην περιοχή έχει εντοπιστεί προϊστορικός οικισμός με ευρήματα κυρίως θραύσματα αγγείων, εργαλεία και ειδώλια που φυλάσσονται στο Ιστορικό-Λαογραφικό και Φυσικής Ιστορίας Μουσείο Κοζάνης. Πιο σημαντικό θεωρείται ένα διακοσμημένο ανθρωπόμορφο ειδώλιο από πορτοκαλόχρωμο πηλό, αντιπροσωπευτικό δείγμα της ειδωλοπλαστικής των Νεολιθικών χρόνων¹¹⁶.

Το 1886 ο οικισμός Κιουτσούκ Τεκελέρ μαζί με τον οικισμό Μπιγούκ Τεκελέρ κατοικούνταν από 80 οθωμανικές οικογένειες και είχαν και τέμενος (Σχινάς).

110. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή. Σελ. 67-69.

111. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [5. Η κοινότης Σαριχανλάρ μετονομάζεται εις «κοινότητα Αλωνακίων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σαριχανλάρ εις «**Αλωνάκια**»(τα)].

112. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

113. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

114. «Τοπική Ενότητα Αλωνακίων από τον Δήμο Κοζάνης».

115. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατάς. 1996, τόμος 3, σελ. 271.

116. «Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού | Ιστορικό - Λαογραφικό και Φυσικής Ιστορίας Μουσείο Κοζάνης».

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Μπιγούκ Τεκελέρ είχε 78 άνδρες και 75 γυναίκες, σύνολο 153 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπιγούκ Τεκελέρ με έδρα τον οικισμό Μπιγούκ-Τεκελέρ¹¹⁷. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Κιουτσούκ-Τεκελέρ και Χασιλάρ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στο Μπιγούκ Τεκελέρ, 168 μουσουλμάνοι (84 άνδρες και 84 γυναίκες). Αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό με 37 οικογένειες¹¹⁸.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 36 πρόσφυγες (17 άνδρες και 19 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία.

Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 35 οικογένειες προσφύγων/153 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., από τη Μ. Ασία¹¹⁹. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους στη κοινότητα Αμυγδαλέα και στους συνοικισμούς Ανατολή και Σταυρωτή εγκαταστάθηκαν περίπου 110 προσφυγικές οικογένειες. Οι 80 από τη Μ. Ασία, Μαγνησία και Προύσα που μιλούσαν ελληνικά και οι άλλες ποντιακές από το Κιό-Σού που μιλούσαν ποντιακά¹²⁰.

Το 1928 ο οικισμός Μπιγούκ Τεκελέρ μετονομάζεται σε **Αμυγδαλιά** (Φ.Ε.Κ. 156^Α – 08/08/1928) και η κοινότητα Μπιγούκ Τεκελέρ σε κοινότητα Αμυγδαλιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 77 κατοίκων οι 71 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214401-214460)¹²¹.

Για τις οικογένειες (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Αμυγδαλιά»¹²².

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε Αμυγδαλέα (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1971 η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Αμυγδαλέα στον οικισμό Σταυρωτή (Φ.Ε.Κ. 50^Α – 13/03/1971).

117. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [36. Ο συνοικισμός **Μπιγούκ-Τεκελέρ** υπό το όνομα «Κοινότης Μπιγούκ-Τεκελέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Τεκελέρ και Χασιλάρ].

118. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

119. Ό.π.

120. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

121. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

122. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 71.

Το 1997 ο οικισμός Αμυγδαλέα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αμυγδαλέας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Αμυγδαλέας στον πρώην δήμο Ελιμείας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Αμυγδαλέα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αμυγδαλέας (μαζί με τους οικισμούς Σταυρωτή και Ανατολή) της Δημοτικής Ενότητας Ελιμείας του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 77 κάτοικοι (1928), 172 (1940), 176 (1951), 171 (1961), 15 (1971), 2 (1981), 81 (1991), 11 (2011).

Αμυγδαλιά (Σαϊλέρ Μουζδάκ ή Σαχινλάρ Μπουτζάκ)

Ο οικισμός **Σαχινλάρ Μπουτζάκ** βρίσκονταν κοντά στους οικισμούς Καπνοχώρι και Θυμαριά της Κοζάνης (περίπου 20-22 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά).

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Σαχινλέρ (του Μπουτζάκ) της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 264 άνδρες και 289 γυναίκες, σύνολο 553 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σοφουλάρ με έδρα τον οικισμό Σοφουλάρ. Στη εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Χατζηλάρ και Σαχινλάρ Μπουτζάκ¹²³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Σαχινλάρ Μπουτζάκ 167 άτομα (72 άνδρες και 95 γυναίκες), ενώ αποτελούσε αμιγή μουσουλμανικό οικισμό με 25 οικογένειες μουσουλμάνων¹²⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 52 πρόσφυγες στον οικισμό (25 άνδρες και 27 γυναίκες).

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, χαρακτηρίστηκε αμιγώς προσφυγικός οικισμός αφού εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία το 1924, 42 οικογένειες προσφύγων/162 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Οι 42 οικογένειες προσφύγων προέρχονταν οι 21 από τη Θράκη και οι 21 από τον Πόντο¹²⁵.

Για οικογένειες προσφύγων και τις περιοχές προέλευσής τους που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Αμυγδαλιά»^{126, 127}.

123. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [48. Ο συνοικισμός Σοφουλάρ υπό το όνομα «Κοινότης Σοφουλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι οικισμοί **Σαχινλάρ-Μπουτζάκ** και Χατζ(ιλ)άρ].

124. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

125. Ό.π.

126. Πάνος Κεφαλός: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης»-Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, σελ. 86.

127. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 70.

Το 1925 ο οικισμός Σαχινλάρ Μποτζάκ αποσπάται από την κοινότητα Σοφουλάρ και προσαρτάται στη κοινότητα Ισκιουπλέρ, μετέπειτα κοινότητα Κοιλάδας (Φ.Ε.Κ. 238^Α – 05/09/1925).

Το 1927 ο οικισμός Σαχινλάρ Μποτζάκ, μετονομάζεται σε **Αμυγδαλιά**¹²⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 206 κατοίκων οι 173 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216701-216760)¹²⁹.

Το 1961 ο οικισμός Αμυγδαλιά **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Θυμαριά της κοινότητας Κοιλάδας.

Απογραφές: 206 κάτοικοι (1928), 252 (1940), 252 (1951), (-).

Αναβρυτά¹³⁰ (Βραστόν ή Βράτσεινα)

Ο οικισμός **Βραστόν ή Βράτσεινο** βρίσκονταν δυτικά των Γρεβενών σε δασώδη έκταση και σε υψόμετρο 860 μ.¹³¹, στο δρόμο προς το χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίτσας και είναι ο πιο ορεινός οικισμός του νομού Γρεβενών που κατοίκησαν Πόντιοι¹³². Είναι ανάμεσα στους οικισμούς Καληράχη, Αλατόπετρα, Μαυρονόρος και Ζάκας.

«Έχει 50 οθωμανικές οικογένειες, τέμενος» (Σχινάς 1866).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, στον οικισμό Βραστόν κατεγράφησαν 130 άνδρες και 124 γυναίκες, σύνολο 254 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 75 μουσουλμάνοι οι οποίοι αναχώρησαν από τα Αναβρυτά σύμφωνα με το άρθρ. 3 της Σύμβασης της Λοζάνης που υπογράφηκε στις 30/1/1923 περί Ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών στις 7/4/1924¹³³.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βραβονίτσης με έδρα τον οικισμό Βραβόνιστα στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Βραστόν ή Βράτσεινο¹³⁴.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 212 κάτοικοι (108 άνδρες και 104 γυναίκες). Ήταν 40 οικογένειες μουσουλμάνων και αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό¹³⁵. Ήταν βαλαάδες¹³⁶.

128. Με το υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [161. Ο συνοικισμός Σαχινλάρ-Μπουτζάκ της κοινότητος Κοιλάδος(πρώην Ισκιουπλέρ) μετονομάζεται εις «Αμυγδαλιά».]

129. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

130. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τον οικισμό: Βασίλης Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

131. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

132. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών». σελ. 77.

133. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

134. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [115. Ο συνοικισμός Βραβόνιστα υπό το όνομα «Κοινότης Βραβονίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Βραστόν (ή Βράτσεινον)**].

135. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

136. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά(Συμβολή στην ιστορία τους)», σελ. 261.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, τον οικισμό εγκατέλειψαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του (Βαλαάδες) που αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 29 οικογένειες προσφύγων/106 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες κάτοικοι προέρχονταν από τις περιοχές Τραπεζούντας και Σαμψούντας¹³⁷. Όλοι τους μιλούσαν ποντιακά¹³⁸. Κατά την Ε.Α.Π. 2 οικογένειες ήταν από τη Μ. Ασία και 25 από τον Πόντο¹³⁹.

Το 1927 ο οικισμός Βραστόν ή Βράτσινον μετονομάζεται σε **Ανάβρυτα**¹⁴⁰. Την ίδια χρονιά ο οικισμός Ανάβρυτα αποσπάται από την κοινότητα Καλής Ράχης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Αναβρύτων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 125 κατοίκων, οι 108 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 50 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 207661-207710)¹⁴¹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού Ανάβρυτα διορθώνεται σε **Αναβρυτά** (Φ.Ε.Κ. – 13/10/1940).

Σε Κοινοτικό Δελτίο Απογραφής ο Πρόεδρος του οικισμού Ν. Φλαμπουλίδης, αναφέρει την κατάσταση που επικρατεί μετά την αποχώρηση των Γερμανών: *Οικίες 39. Πληθυσμός 189. Καταστραφείσες οικίες 13 δια πυρπολήσεως υπό των Γερμανών στις 9 Ιουλίου 1944*¹⁴².

Λίγους μήνες αργότερα ζητά είδη ρουχισμού, περιγράφοντας την οικτρά κατάσταση των κατοίκων;

«...συμπληρωματική ποσότητα ειδών ιματισμού έστω και φθαρμένων και ακαταλλήλων για τις ανάγκες των κατοίκων και της κοινότητας, οι οποίοι από πάσης μεν απόψεως ιδία όμως από απόψεως ιματισμού ευρίσκονται εις αθλιεστάτη κατάσταση και εις χειρότεραν μοίρα από τους κατοίκους όλων σχεδόν των χωρίων και των εχόντων μεγαλύτερα πυροπάθεια τοιούτων. Η πυροπάθεια, η λεηλασία και η ολοκληρωτική καταστροφή της φετινής εσοδείας λόγω της ανομβρίας έφερε αυτούς εις απερίγραπτο ένδεια μη δυναμένη να αντιμετωπισθεί υπό των ιδίων άνευ σοβαρής ενισχύσεως. Η χορηγηθείσα ποσότης ήτο ανεπαρκέστατη σχετικώς με τις ανάγκες των κατοίκων, επί 80 αντρών και γυναικών χορηγήθηκαν 20 παλτά γυναικεία και 15 σακάκια ανδρικά»(60/164)¹⁴³.

Το 1964 η κοινότητα και ο οικισμός Αναβρυτά αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

137. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου...

138. Ο. π. Σοφοκλής Εταιρίδης, σελ. 96.

139. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

140. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [15. Ο συνοικισμός Βραστόν ή Βράτσινον της αυτής κοινότητος (Βραβονίστης ή Καλής Ράχης μετονομάζεται εις «**Ανάβρυτα**» (τα)].

141. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

142. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

143. Ό.π.

Το 1997 ο οικισμός Αναβρυτά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αναβρυτών (καταργείται), ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αναβρυτών του δήμου Θεοδώρου Ζιάκα (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αναβρυτά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», αποσπάται από το δήμο Θεοδώρου Ζιάκα (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αναβρυτών της Δημοτικής Ενότητας Θεοδώρου Ζιάκα, του δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 125 κάτοικοι (1928), 179 (1940), 138 (1951), 158 (1961), 63 (1971), 55 (1981), 40 (1991), 43 (2011), 23 (2011).

Ανατολή (Κιουτσούκ Τεκελέρ)

Ο ημιορεινός οικισμός **Κιουτσούκ Τεκελέρ** βρίσκονταν προς τα όρια του νομού Κοζάνης με το νομό Ημαθίας και δυτικά της τεχνητής λίμνης Πολυφύτου. Απέχει 19 χλμ. νοτιοανατολικά από την Κοζάνη και περίπου 5 χλμ. νότια από την Ε.Ο. Λάρισας- Κοζάνης. Είναι σε υψόμετρο 370 μ.¹⁴⁴

Το 1886 ο οικισμός Κιουτσούκ Τεκελέρ μαζί με τον οικισμό Μπιγούκ Τεκελέρ κατοικούνταν από 80 οθωμανικές οικογένειες και είχαν και τέμενος (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Κιουτσούκ Τεκελέρ είχε 82 άνδρες και 78 γυναίκες, σύνολο 160 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπιγούκ Τεκελέρ με έδρα τον οικισμό Μπιγούκ-Τεκελέρ. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Κιουτσούκ-Τεκελέρ¹⁴⁵ και Χασιλάρ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Κιουτσούκ Τεκελέρ, 186 άτομα (101 άνδρες και 85 γυναίκες), όλοι μουσουλμάνοι¹⁴⁶. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός, με 25 οικογένειες.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 29 πρόσφυγες (15 άνδρες και 14 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 63 οικογένειες προσφύγων/215 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τη Μ. Ασία¹⁴⁷.

144. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 4, σελ. 46.

145. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [36. Ο συνοικισμός Μπιγούκ-Τεκελέρ υπό το όνομα «Κοινότης Μπιγούκ-Τεκελέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί **Κιουτσούκ-Τεκελέρ** και Χασιλάρ].

146. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

147. Ό.π.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 142 κατοίκων οι 132 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 211881-211980)¹⁴⁸.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Κιουτσούκ Τεκελέρ σε **Μικρό Τεκελέρ** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1955 ο οικισμός Μικρό Τεκελέρ μετονομάζεται σε **Ανατολή** (Φ.Ε.Κ. 287^Α – 10/10/1958).

Το 1971 η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Αμυγδαλέα στον οικισμό Σταυρωτή (Φ.Ε.Κ. 50^Α – 13/03/1971).

Το 1997 ο οικισμός Ανατολή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αμυγδαλέας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Αμυγδαλέας στον πρώην δήμο Ελιμείας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Ανατολή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αμυγδαλέας (μαζί με τους οικισμούς Σταυρωτή και Αμυγδαλέα) της Δημοτικής Ενότητας Ελιμείας του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 142 κάτοικοι (1928), 167 (1940), 187 (1951), 169 (1961), 30 (1971), 69 (1981), 33 (1991), 26 (2011).

Ανατολικό (Κιουτσούκ Εβρενεσλή ή Εβρενεσλή)

Ο οικισμός **Εβρενεσλή** βρίσκονταν ανατολικά από τον οικισμό Κοιλάδα σε υψόμετρο 690 μ.¹⁴⁹, στους βόρειους πρόποδες του όρους Σκοπός¹⁵⁰ και απέχει 23 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά της Κοζάνης. Αποτελεί την ανατολική συνέχεια του Καπνοχωρίου και στα βόρεια περνάει η Εγνατία Οδός.

Την ονομασία λέγεται ότι την πήρε από το όνομα του Στρατηγού Έβρενου, ο οποίος στρατοπέδευσε εκεί όταν ετοιμαζόταν να επιτεθεί στο φρούριο του Δρεπάνου, την εποχή που είχε καταλάβει όλη σχεδόν την περιοχή της ευρύτερης Μακεδονίας, στα μέσα του 13^{ου} αι. Επί τουρκοκρατίας υπήρχαν 25 τούρκικες οικογένειες με 125 άτομα¹⁵¹.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Εβρενεσλή της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 62 άνδρες και 69 γυναίκες, σύνολο 131 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ισικού-Κλέρ με έδρα τον οικισμό Ισι-

148. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

149. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996, τόμος 4, σελ. 48.

150. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Καπνοχωρίου». cityofkozani.gov.gr.

151. Στάθης Τσαουσίδης: «Η ιστορία του χωριού μου».

κού-Κλέρ. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Χαντζή-Χασανλή, Ισικλάρ, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή¹⁵² και Καχήρμανλή.

Το 1919 ο οικισμός Εβρενεσλή, αποσπάται από την κοινότητα Ισικού-Κλέρ και προσαρτάται στη κοινότητα Σοφουλάρ (Φ.Ε.Κ. 140^Α – 24/06/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Εβρενεσλή 125 άτομα (63 άνδρες και 62 γυναίκες) μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 25 οικογένειες¹⁵³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, χαρακτηρίστηκε αμιγώς προσφυγικός οικισμός αφού εγκαταστάθηκαν 29 οικογένειες προσφύγων/104 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία.

Και οι 29 οικογένειες προσφύγων ήταν από τον Πόντο¹⁵⁴.

Το 1928 ο οικισμός Εβρενεσλή μετονομάζεται σε **Ανατολικόν**.¹⁵⁵

Στο Καπνοχώρι (κτηματολογικός πίνακας Κοζάνης) βρίσκονται καταχωρημένα όλα μαζί τα ονοματεπώνυμα των γύρω συνοικισμών, όσον αφορά τις οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό¹⁵⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 116 κατοίκων και οι 116 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212611-212650)¹⁵⁷.

Το 1997 ο οικισμός Ανατολικό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καπνοχωρίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Καπνοχωρίου του δήμου Ελληνσπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ανατολικό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Ελληνσπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καπνοχωρίου (μαζί με τους οικισμούς Καπνοχώρι και Σκάφη) της Δημοτικής Ενότητας Ελληνσπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 116 κάτοικοι (1928), (-) (1940), 183 (1951), 166 (1961), 112 (1971), 88 (1981), 87 (1991), 28 (2011).

152. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Ισικού-Κλέρ υπό το όνομα «Κοινότης Ισικού-Κλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και οι οικισμοί Καχρεμουλή, Ισικλάρ, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή και Χαντζή-Χασανλή].

153. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

154. Ό.π.

155. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην επαρχία Κοζάνης: [249. Ο συνοικισμός Εβρενεσλή της κοινότητος Σοφουλάρ μετονομάζεται εις «Ανατολικόν»].

156. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 72

157. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Ανθούσα (Ρέσνη ή Ρέσνα)

Ο οικισμός **Ρέσνη** βρίσκονταν στο νομό Κοζάνης, στις πλαγιές του Βοΐου όρους, στο δυτικό τμήμα του δήμου Βοΐου. Είναι δυτικά από το Τσοτύλι (13 χλμ.), σε υψόμετρο 820 μ¹⁵⁸. Ανατολικά του οικισμού υπάρχει το ύψωμα του Αη Λιά¹⁵⁹.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ναός του Αποστόλου Θωμά ανεγέρθηκε το 1841, πιθανολογείται, ότι η ίδρυση του οικισμού ανάγεται στα τέλη του 18^{ου} αι. ή τις αρχές του 1912. Μετά την απελευθέρωση το 1912 οι βαλαάδες της Ανθούσας ομιλούντες όλοι την ελληνική γλώσσα και ουδείς γνωρίζοντας την Τουρκική, εξέφρασαν την επιθυμία και έλαβαν ελληνικά επώνυμα και με αυτά έγινε η εγγραφή στα δημοτολόγια εκείνης της εποχής¹⁶⁰.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Οθωμανικής απογραφής του 1901, ο πληθυσμός του οικισμού ανερχόταν σε 300 κατοίκους εκ των οποίων οι μισοί ήταν ελληνόφωνοι χριστιανοί και οι υπόλοιποι ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι (Βαλαάδες).

Κατά την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα, δύο κάτοικοι της Ανθούσας (οι Π. και Σταύρος Κωνσταντίνου) δραστηριοποιήθηκαν στο πλευρό των ένοπλων μακεδονομάχων ως πράκτορες γ' τάξης¹⁶¹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 216 άνδρες και 174 γυναίκες, σύνολο 390 άτομα.

Στην Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των Κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914 κατεγράφησαν 410 άτομα (140 Έλληνες και 270 Μωαμεθανοί που μιλούσαν την Ελληνική)¹⁶².

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός Ρέσνης¹⁶³ και ορίζεται έδρα της Κοινότητας Ρέζνης.

Στην απογραφή του 1920, είχε 380 άτομα και εξ αυτών 60 οικογένειες (340 άτομα) ήταν μουσουλμάνοι¹⁶⁴. Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και Μουσουλμάνων.

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών αποχώρησαν όλοι οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού, παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό¹⁶⁵.

Λίγο αργότερα (μεταξύ 1923-1928) ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 35 οικογένειες Ποιντών/130 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Έτσι το 1928 ο οικισμός έχει σύνολο, 241 κατοίκους.

Οι οικογένειες προέρχονταν από Αμάσεια (Ερμπαα) του Πόντου και μιλούσαν τουρκικά¹⁶⁶.

158. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

159. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Ανθούσα Κοζάνης.

160. Νομαρχίας Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Έκδοση 1970.

161. Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος: (επιστημονική επιμέλεια), Αφανείς γηγενείς Μακεδονομάχοι, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 98.

162. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.): Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001.01_000056_00029.

163. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Αναελιτίσης, αναγνωρίζεται: [98. Ο συνοικισμός **Ρέζνη** υπό το όνομα «Κοινότης Ρέζνης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

164. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

165. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνοψη της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

166. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. -

Το 1928 ο οικισμός Ρέζνη μετονομάζεται σε **Ανθούσα**¹⁶⁷ και η κοινότητα Ρέζνας σε κοινότητα Ανθούσης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 241 κατοίκων, οι 118 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216281-216340)¹⁶⁸.

Ο οικισμός χωρίζονταν σε δύο μαχαλάδες, στον πάνω μαχαλά όπου μένουν οι ντόπιοι Βοιώτες και στον κάτω μαχαλά όπου ζουν οι απόγονοι των Μικρασιατών προσφύγων. Στα ανατολικά της Ανθούσας, βρίσκεται ο μικρός ιερός ναός του Αγίου Ηλία,

κτίσμα του 1968, στην ίδια θέση όπου είχε κτιστεί το 1923 άλλος μικρός ναός που καταστράφηκε κατά τα χρόνια του Εμφυλίου¹⁶⁹.

Το 1986 ο οικισμός Ανθούσα αποσπάται από την κοινότητα Ανθούσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου (Φ.Ε.Κ. 123^Α – 19/08/1986).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ανθούσα υπάγεται στο δήμο Τσοτυλίου του νομού Κοζάνης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Ανθούσας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ανθούσα αποτελούσε το την Τοπική Κοινότητα Ανθούσης της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου του δήμου Βοΐου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης που βρίσκεται στη Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Απογραφές: 241 κάτοικοι (1928), 315 (1940), 251 (1951), 210 (1961), 124 (1971), 103 (1981), 56 (1991), 70 (2001) και 30 (2011).

Ανθοχώρι (Τσακνοχώρι)

Ο οικισμός **Τσακνοχώρι** βρίσκονταν περίπου 4,1 χλμ. νοτιοανατολικά από το Τσοτύλι, σε υψόμετρο 670 μ.¹⁷⁰

Ιδρύθηκε κατά τον 17^ο αι. διάφορα θραύσματα αγγείων και κεράμων που βρέθηκαν στη περιοχή του μαρτυρούν ότι εδώ υπήρχαν αρχαίοι οικισμοί. Οι Ανθοχωρίτες υπήρξαν ανέκαθεν φιλογενείς και με έντονο τον δεσμό προς τον γενέθλιο τόπο. Ούτω από το 1893 έδρασαν στη Κωνσταντινούπολη και ίδρυσαν την Αδελφότητα των εκεί Τσακνοχωριτών «Ο Άγιος Αθανάσιος» που προσέφερε πολλές υπηρεσίες στη πρόοδο του οικισμού¹⁷¹.

τόμος 32^{ος}/1973-1974.

167. Με το υπ' αριθ. 156 Φ.Ε.Κ. της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης στην επαρχία Ανασελίτσας: [219. Η κοινότητα Ρέζνα μετονομάζεται εις «κοινότητα» Ανθούσης και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ρέζνα εις «Ανθούσα»].

168. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

169. http://www.tonoion.com/news/%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%AF-%CE%BD%CE%B1%CE%BF%CE%AF-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AE%CF%84%CE%B7-%CE%B7%CE%BB%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B2%CF%8C%CE%B9%CE%BF-

170. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

171. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Έκδοση 1970.

Στα τέλη του 19^{ου} αι. ήταν ένας τσιφλικικός οικισμός στο νότιο άκρο της Νεάπολης. Σύμφωνα με τον Vasil Kanchov, το 1900, στον οικισμό ζούσαν 670 βαλαάδες.

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού πολέμου το 1912, ο οικισμός απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 214 άνδρες και 201 γυναίκες, σύνολο 415 άτομα.

Στην Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των Κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914 κατεγράφησαν 250 Έλληνες και 150 Μωαμεθανοί.¹⁷²

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός¹⁷³ και προσαρτάται στη κοινότητα Τσακνοχωρίου.

Το 1920 στον οικισμό ζούσαν 354 μουσουλμάνοι, ενώ το 1923, 30 οικογένειες (300 άτομα).

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 18 πρόσφυγες (7 άνδρες και 11 γυναίκες).

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τις πατρογονικές τους εστίες και κατευθύνθηκαν προς την Τουρκία, παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό¹⁷⁴.

Μεταξύ 1924-1928 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 23 οικογένειες προσφύγων/83 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι οικογένειες προέρχονταν από την Τραπεζούντα του Πόντου και μιλούσαν ποντιακά.¹⁷⁵

Στην απογραφή του 1928, εκ των 292 κατοίκων, οι 55 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218131-218160)¹⁷⁶.

Το 1954 η κοινότητα Τσακνοχωρίου που ανήκει το Τσακνοχώρι μετονομάζεται σε κοινότητα Ανθοχωρίου και ο οικισμός Τσακνοχώρι μετονομάζεται σε **Ανθοχώριον** (Φ.Ε.Κ. 91^Α – 30/04/1954). Το 1986 ο οικισμός Ανθοχώριον αποσπάται από την κοινότητα Ανθοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου.

Από το 1997 έως το 2010 χρονιά κατά την οποία η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας διαμορφώθηκε σύμφωνα με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Ανθοχωρίου στο δήμο Τσοτυλίου του νομού Κοζάνης.

Από το 2011 ο οικισμός Ανθοχώριον με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης», ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Ανθοχωρίου της Δημοτικής Κοινότητας Τσοτυλίου του δήμου Βοΐου και έδρα τη Σιάτιστα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

172. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.): Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001.01_000056_00029.

173. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [104. Ο συνοικισμός **Τσακνοχώριον** υπό το όνομα «Κοινότης Τσακνοχώριον» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Φυτόκιον και Συγκόλιον].

174. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

175. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

176. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 292 κάτοικοι (1928), 358 (1940), 162 (1951), 176 (1961), 143 (1971), 138 (1981), 111 (1991), 99 (2011).

Αργιλ(λ)ος (Γενή Κιοϊ)

Ο ορεινός οικισμός **Γενή Κιοϊ** βρίσκονταν στο εσωτερικό του νομού Κοζάνης και νοτιοδυτικά της Κοζάνης σε απόσταση 7 χλμ. Είναι κτισμένος δίπλα και ανάμεσα στους νέους οικισμούς Ζ.Ε.Π. (Ζώνη Ενεργού Πολεοδομίας) Κοζάνης (βορειοανατολικά) και Νέος Κλείτος (νότια). Είναι σε υψόμετρο 720 μ.¹⁷⁷

Ο Γουναρόπουλος το 1872 στο περιοδικό «ΠΑΝΔΩΡΑ» το αναφέρει ως τουρκοχώρι με 10 οικογένειες¹⁷⁸.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Γενή Κιοϊ είχε 175 άνδρες και 154 γυναίκες, σύνολο 326 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή Κιοϊ με έδρα τον οικισμό Γενή Κιοϊ¹⁷⁹.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 366 μουσουλμάνοι (193 άνδρες και 173 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 70 οικογένειες¹⁸⁰.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 13 πρόσφυγες στον οικισμό (7 άνδρες και 6 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 50 οικογένειες προσφύγων/226 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 50 οικογενειών οι 7 προέρχονταν από τη Μ. Ασία και οι 43 από τον Πόντο¹⁸¹.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 65 προσφυγικές οικογένειες όλες ποντιακές, οι μισές μιλούσαν ποντιακά και οι άλλες μιλούσαν τουρκικά.¹⁸²

Ενδεικτικά για τις οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Άργιλλος» και τις περιοχές προέλευσής τους¹⁸³.

Η διανομή κλήρων έγινε το 1926, με 1.737 στρέμματα και η διανομή οικοπέδων έγινε το 1959, με 322 στρέμματα.

Το 1927 ο οικισμός Γενή Κιοϊ μετονομάζεται σε **Άργιλλος**¹⁸⁴ και η κοινότητα Γενή

177. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατάς. 1996, τόμος 16, σελ. 271.

178. Τοπική Ενότητα Αργίλου από τον ιστότοπο της Κοζάνης.

179. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός **Γενή Κιοϊ** υπό το όνομα «Κοινότης Γενή Κιοϊ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

180. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

181. Ό.π.

182. Παύλος Χαρ. Τσακνίδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

183. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 73-74.

184. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην

Κιόϊ που ανήκει, σε κοινότητα Αργίλλου. Η μετονομασία του προφανώς οφείλεται στο αργιλώδες έδαφος της περιοχής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 313 κατοίκων οι 226 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 207761-207840)¹⁸⁵.

Υπάρχει ο ενοριακός ναός του Αγίου Γεωργίου. Η ανέγερση ξεκίνησε το 1936. Μέχρι τότε εκκλησιάζονταν στο τούρκικο τζαμί.¹⁸⁶

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται από Άργιλλος σε **Άργιλος** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1944 ο οικισμός πυρπολήθηκε από τους Γερμανούς. Με την λήξη του πολέμου οι οικίες ανοικοδομήθηκαν εκ νέου και σε αρχιτεκτονική εξυπηρετούσαν άνετα τις ανάγκες της σύγχρονης αγροτικής οικογένειας¹⁸⁷.

Το 1994 ο οικισμός Άργιλος αποσπάται από την κοινότητα Αργίλου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 144^A – 31/08/1994).

Το 1997 ο οικισμός Άργιλος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Αργίλου του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^A– 04/12/1997).

Στον οικισμό λειτουργεί από το 2000 το πρώτο δημόσιο Κέντρο Αποθεραπείας – Αποκατάστασης, Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας Α.Μ.Ε.Α. (ατόμων με αναπηρία) στην Ελλάδα, η «Κιβωτός» με εγκεκριμένη άδεια λειτουργίας σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Π.Δ. 395/93 και του Ν. 2072/92¹⁸⁸.

Το 2011, ο οικισμός Άργιλος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Αργίλου στη Δημοτική Ενότητα Κοζάνης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 313 κάτοικοι (1928), 320 (1940), 317 (1951) 292 (1961), 234 (1971), 208 (1981), 257 (1991), 381 (2011).

Αρκούδας Πηγάδι ή Αρκούδ' Πηγάδ'

Ο οικισμός **Αρκούδας Πηγάδι** αναφέρεται ως οικισμός της Ε.Α.Π. στο νομό Κοζάνης¹⁸⁹ να κατοικείται από 20 προσφυγικές οικογένειες/72 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

Υποδιοίκηση Κοζάνης: {21. Η κοινότης Γενή Κιόϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Αργίλλου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός εις «**Άργιλος**»(η)}.

185. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

186. Ό.π. Τοπική Ενότητα Αργίλου.

187. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

188. www.kivotos-amea.gr.

189. Κατάλογος των Προσφυγικών συνοικισμών Μακεδονίας με τας νέας ονομασίας. Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη 1928 - Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

γράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 207841-207870)¹⁹⁰.

Οι πρόσφυγες που κατοίκησαν στον οικισμό ήταν 19 οικογένειες Ποντίων προσφύγων και ήδη αναφέρεται ως ακατοίκητος το 1928¹⁹¹.

Ασπρόκαμπος¹⁹²

Ο οικισμός **Ασπρόκαμπος** βρίσκεται προς στα βορειοανατολικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης. Είναι κτισμένος δυτικά του Αλιάκμονα, σε απόσταση 12 χλμ. βορειοανατολικά από τα Γρεβενά και 28 χλμ. νότια-νοτιοδυτικά από τη Σιάτιστα¹⁹³, σε υψόμετρο 580 μ.¹⁹⁴. Γειτονικοί οικισμοί Βατόλακκος, Ταξιάρχης, Μικροκλεισούρα.

Το 1886 είχε 60 κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Ασπρόκαμπο κατεγράφησαν 32 άνδρες και 39 γυναίκες, σύνολο 71 άτομα.

“Τσιφλίκιον του Βελή Μπέη με 15 χριστιανικές οικογένειες” (Σχινάς 1866).

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 19 χριστιανοί¹⁹⁵.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοσκού με έδρα τον οικισμό Κοτσκού, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Ασπρόκαμπος¹⁹⁶.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 65 κάτοικοι (35 άνδρες και 30 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 15 οικογένειες Ποντίων¹⁹⁷ προσφύγων/51 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Ο πρόεδρος συνεταιρισμού εντοπίων Ασπροκάμπου Κων. Νίκου στις 8/12/1924 με τηλεγράφημα στο Νομάρχη αναφέρει

*«Παρακαλούμεν διαταχθή παραμονή προσφύγων τσιφλικίου Ασπρόκαμπος και ανασταλή έξωσις εκ κονακίου ιδιοκτήτου, καθόσον κονάκιον ελεύθερον» (60/1599).*¹⁹⁸

Το 1927 η κοινότητα Κοσκού που ανήκει ο οικισμός Ασπρόκαμπος μετονομάζεται σε κοινότητα Ταξιάρχου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 121 κατοίκων, οι 43 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

190. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

191

192. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τον οικισμό, στο: Βασίλης Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

193. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Ασπρόκαμπος Γρεβενών.

194. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή»: Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996. σελ. 235, τόμος 5.

195. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

196. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [129. Ο συνοικισμός Κοτσκο υπό το όνομα «Κοινότης Κοτσκού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Ασπρόκαμπος**].

197. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

198. Ό.π.Βασίλειος Αποστόλου».

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 50 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 207901-207950)¹⁹⁹.

Το 1937, το σχολείο στεγάζονταν σε ένα μόνο δωμάτιο 12 τ.μ εγκαταλελειμμένης οικίας πρόσφυγα²⁰⁰.

Το 1964 ο οικισμός Ασπρόκαμπος και η κοινότητα Ταξιάρχου αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1967 ο οικισμός Ασπρόκαμπος αποσπάται από την κοινότητα Ταξιάρχου και προσαρτάται στη κοινότητα Μυρσίνης (Φ.Ε.Κ. 175^Α – 16/10/1967).

Στον οικισμό βρίσκονται: 1) Ο ενοριακός ναός Αγίας Παρασκευής στην είσοδο του οικισμού. Είναι λιθόκτιστος, κοιμητηριακός. Κτίστηκε στις 2 Μαΐου 1966. Ανακαινίστηκε στις 2 Ιουλίου 2010. 2) Ο ναός του Αγίου Παντελεήμονα που πραγματοποιείται σήμερα ο εκκλησιασμός, που εγκαινιάσθηκε στις 24 Οκτωβρίου 2015²⁰¹.

Το 1997, ο οικισμός Ασπρόκαμπος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μυρσίνης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γρεβενών στο Τοπικό Διαμέρισμα Μυρσίνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ασπρόκαμπος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μυρσίνης της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 121 κάτοικοι (1928), 148 (1940), 161 (1951), 202 (1961), 152 (1971), 149 (1981), 121 (1991), 121 (2001), 81 (2011).

Ασπρούλα (Βελίστι)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Βελίστι** βρίσκονταν βορειοδυτικά της Νεάπολης στο νομό Κοζάνης. Σε υψόμετρο 740 μ.²⁰² Η ιστορία γράφει ότι ονομάστηκε έτσι από έναν Τούρκο πασά που διοικούσε τον οικισμό επί Τουρκοκρατίας²⁰³.

Κατά την Τουρκοκρατία η περιοχή υπήρξε ιδιοκτησία Τούρκων Μπέδων, οι οποίοι εκμεταλλεύονταν κατά τον συνήθη για την εποχή τρόπο, τους κατοίκους, ως προς την καλλιέργεια των αγρών και την επιβολή των φόρων²⁰⁴.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 160 άνδρες και 142 γυναίκες, σύνολο 302 άτομα.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 90 Έλληνες και 110 Μωαμεθανοί που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα²⁰⁵.

199. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

200. Ό.π.Βασίλειος Αποστόλου.

201. Ό.π..

202. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

203. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Ασπρούλα Κοζάνης.

204. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης» – Έκδοση 1970.

205. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001.01_000057_00202.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός Βελίστι²⁰⁶ και γίνεται η έδρα της κοινότητας Βελίστι.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 289 κάτοικοι και εξ αυτών μουσουλμάνοι ήταν οι 30 οικογένειες/250 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και μουσουλμάνων²⁰⁷.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία, ενώ σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκαταστάθηκαν: 1 οικογένεια από τη Μ. Ασία και 29 οικογένειες από τον Πόντο. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Το 1927 ο οικισμός Βελίστι μετονομάζεται σε **Ασπρούλα**²⁰⁸ και η κοινότητα Βελίστης σε κοινότητα Βελίστης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 281 κατοίκων, οι 116 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 50 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208251-208300)²⁰⁹.

Ο πληθυσμός της Ασπρούλας μειώθηκε λόγω της αστυφιλίας, το ορεινό κλίμα και τις χαμηλές θερμοκρασίες, τη δυσκολία πρόσβασης το χειμώνα και την έλλειψη δυνατότητων για επαγγελματική απασχόληση καθώς οι κάτοικοι ασχολούνται μόνο με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Κοντά στο σημερινό οικισμό και συγκεκριμένα στο λόφο «Κτήριο», που υψώνεται στη συμβολή του ρέματος «Βαθύλακκος» με τον ποταμό Βέλο, παραπόταμο του Αλιάκμονα, μαρτυρείται από επιφανειακά αρχαιολογικά ευρήματα η ύπαρξη αρχαίου οικισμού-φρουρίου. Επίσης, αρχαιολογικά ευρήματα έχουν επισημανθεί στο διπλανό λόφο «Παλιόκαστρο» που βρίσκεται στην κτηματική περιοχή του Μεσόλογγου²¹⁰.

Το 1997 ο οικισμός Ασπρούλα με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ασπρούλας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νεάπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ασπρούλα, αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ασπρούλας της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης, του δήμου Βοΐου με έδρα τη Σιάτιστα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Απογραφές: 281 κάτοικοι (1928), 362 (1940), 336 (1951), 310 (1961), 215 (1971), 173 (1981), 159 (1991), 76 (2011).

206. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: 5. Ο συνοικισμός **Βελίστι** υπό το όνομα «Κοινότης Βελίστι» και έδραν τον ομώνυμο συνοικισμόν.].

207. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

208. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [166. Η κοινότης Βελίστης μετονομάζεται εις «κοινότητα Ασπρούλας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βελίστης εις «**Ασπρούλα**»].

209. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

210. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Αυγή-Αυλήανα-Αγία Άννα (Ιντέλοβα ή Ιντίλοβα²¹¹)

Ο οικισμός **Ιντέλοβα** βρίσκονταν προς τα ανατολικά όρια με την Ημαθία στις ανατολικές πλαγιές του όρους Σκοπός²¹², σε υψόμετρο 880 μ.²¹³

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ιντέλοβα είχε 191 άνδρες και 162 γυναίκες, σύνολο 353 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιντελόβης με έδρα τον οικισμό Ιντέλοβα²¹⁴. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Οκιούζ Οβά.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 424 μουσουλμάνοι (232 άνδρες και 192 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 130 οικογένειες²¹⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 54 πρόσφυγες στον οικισμό (24 άνδρες και 30 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 42 οικογένειες προσφύγων/173 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Εκ των 42 οικογενειών: οι 8 ήταν από τη Θράκη και οι 34 από τον Πόντο²¹⁶.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 50 προσφυγικές οικογένειες. Οι 40 από τη Ματσούκα που μιλούσαν ποντιακά και οι άλλες από την Θράκη που μιλούσαν ελληνικά²¹⁷.

Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Αυλήανα»^{218, 219}.

Το 1927 η κοινότητα Ιντελόβης και ο οικισμός Ιντέλοβα μετονομάζεται σε κοινότητα Αγίας Άννης και οικισμός **Αγία Άννα**²²⁰ αντιστοίχως.

Την ίδια χρονιά ο οικισμός και η κοινότητα Αγίας Άννης ξανα-μετονομάζονται σε κοινότητα Αυλήανας και οικισμό **Αυλήανα** (Φ.Ε.Κ. 306^Α – 22/12/1927).

Οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την ανταλλαγή πληθυσμών κατάγονταν από την Αυλήανα Αργυρούπολης (Γκιουμούσχανε- Gümüshane) του Πόντου, που στην τοπική παράδοση, το έλαβε από τα παρχάρια (θερινά βοσκοτόπια), την «Αυλή της Άννας

211. Τουρκικά σημαίνει Ξερόκαμπος.

212. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Αυγής (Αυλήανας)», cityofkozani.gov.gr

213. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996, τόμος 6, σελ. 28.

214. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [15. Ο συνοικισμός **Ιντέλοβα** υπό το όνομα «Κοινότης Ιντελόβης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Οκιούζ Οβά].

215. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

216. Ό.π.

217. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ.- τόμος 32^{ος}/1973-1974.

218. Πάνος Κεφαλός: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης – Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, σελ. 87.

219. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ.77.

220. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [31. Η κοινότης Ιντελόβης μετονομάζεται εις «κοινότητα Αγίας Άννης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ιντέλοβα εις «**Αγία Άννα**»].

Κομνηνής». Εγκαταστάθηκαν επίσης οικογένειες Ανεφοριτών και Θρακών²²¹.

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη, η αναλογία μεταξύ των Ποντίων και Θρακιωτών ήταν 36 οικογένειες Ποντίων και 10 Θρακιωτών. Έτσι η πλειοψηφία βάφτισε το χωριό Αυλήα, μεταφέροντας το όνομα του χωριού τους από τον Πόντο²²².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 226 κατοίκων οι 181 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1955 ο οικισμός και η κοινότητα Αυλήα μετονομάζονται σε οικισμό **Αυγή** και κοινότητα Αυγής αντίστοιχα (Φ.Ε.Κ. 287^Α – 10/10/1955).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Το 1989 ο οικισμός Αυγή αποσπάται από την κοινότητα Αυγής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πολυμύλου (Φ.Ε.Κ. 145^Α – 01/06/1989).

Το 1997 ο οικισμός Αυγή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από το δήμο Πολυμύλου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Αυγής του πρώην δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, η Αυγή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αυγής της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 226 κάτοικοι (1928), 280 (1940), 19 (1951), 193 (1961), 97 (1971), 69 (1981), 73 (1991), 26 (2001), 2 (2011).

Αυλές

Ο οικισμός **Αυλές** βρίσκεται 32 χλμ. νοτιοανατολικά της Κοζάνης και 4 χλμ. δυτικά των Σερβίων. Είναι σε υψόμετρο 350 μ. και τοποθετείται μεταξύ της τεχνητής λίμνης Πολυφύτου στα δυτικά του και των όρων Πιερίων και Καμβουνίων στα ανατολικά του, συνδυάζοντας το βουνό με το υγρό στοιχείο. Ο οικισμός των Αυλών ιδρύθηκε επί εποχής του Αυτοκράτορα Ηράκλειτου.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας η ονομασία του ήταν «Πόρτες». Την ονομασία αυτή την πήρε από την ομώνυμη τοποθεσία, «Στενά Πόρτες» που βρίσκονταν δίπλα στον οικισμό. Στα Βυζαντινά χρόνια ο οικισμός χτίστηκε στη θέση «Βρύσες» εκεί που επίσης συναντάμε το «Αθάνατο Νερό». Στην τοποθεσία αυτή πήρε και την σημερινή του ονομασία, επειδή θεωρούνταν η αυλή των Ανακτόρων-Κάστρων των Σερβίων. Στη συνέχεια μετεγκαταστάθηκε στη σημερινή του θέση. Το όνομα Αυλές προέκυψε με την αρχική του ονομασία Αυλές ή Πόρτες επειδή θεωρούνταν «αυλή» του βυζαντινού κάστρου των Σερβίων²²³.

221. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Αυγής (Αυλήα)». cityofkozani.gov.gr

222. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

223. <http://live-avlest.blogspot.com/2011/12/blog-post.html>

Απελευθερώθηκε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους το 1913 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Αυλές είχε 67 άνδρες και 63 γυναίκες, σύνολο 130 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σερβίων με έδρα τον οικισμό Σέρβια στην οποία προσαρτώνται-ενούνται και οι οικισμοί Αυλές²²⁴, Γούλες, Όρτα-Κιόϊ, Ρύμνιον, Καλιντάδες και Ράχοβον.

Το 1920 ο οικισμός Αυλές αποσπάται από την κοινότητα Σερβίων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αυλών (Φ.Ε.Κ. 74^Α – 31/03/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 146 άτομα (76 άνδρες και 70 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 27 πρόσφυγες στον οικισμό (10 άνδρες και 17 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 30 οικογένειες προσφύγων/109 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι οικογένειες προέρχονταν από τον Πόντο²²⁵.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 60 προσφυγικές οικογένειες, όλες από Έρμπα Πόντου που μιλούσαν τουρκικά²²⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 295 κατοίκων κανένας δεν ήταν πρόσφυγας που να ήρθε και να εγκαταστάθηκε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Για τις οικογένειες (ενδεικτικά) που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Αυλές» και τις περιοχές προέλευσής τους²²⁷. Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Αυλές σε **Αυλαί**. (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Το 1997 ο οικισμός Αυλές με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αυλών (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Αυλών του πρώην δήμου Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Αυλές με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Σερβίων (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αυλών της Δημοτικής Ενότητας Σερβίων, του δήμου Σερβίων-Βελβεντού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 295 κάτοικοι (1928), 440 (1940), 494 (1951) 634 (1961), 526 (1971), 481 (1981), 490 (1991), 394 (2001), 287 (2011).

224. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [46. Ο συνοικισμός Σέρβια υπό το όνομα «Κοινότης Σερβίων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Αυλές**, Γούλες, Όρτα-Κιόϊ, Ρύμνιον, Καλιντάδες και Ράχοβον].

225. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

226. Παύλος Χαρ. Τσακνίδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχεῖον Πόντου Ε.Π.Μ.-τόμος 32^{ος}/1973-1974.

227. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή. Σελ.76.

Αχλαδιά (Μαζγκάν-Μασγάνη)

Ο οικισμός **Μασγάνη** βρίσκονταν κοντά στο Τσοτίλι της Κοζάνης και ήταν σε υψόμετρο 800 μ.²²⁸

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 79 άνδρες και 64 γυναίκες, σύνολο 143 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός²²⁹ και προσαρτάται στη κοινότητα Λατορίστης.

Στην απογραφή του 1920, είχε 100 μουσουλμάνους κατοίκους (25 οικογένειες) που αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό²³⁰ οι οποίοι αποχώρησαν μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, για την Τουρκία. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό²³¹.

Από το 1923 έως το 1928 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 18 οικογένειες προσφύγων από τον Πόντο, σύνολο 65 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Το 1927 ο οικισμός Μαζγκάν μετονομάζεται σε **Αχλαδιά**²³² και την ίδια χρονιά η κοινότητα Λατορίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Αγιάσματος.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 72 κατοίκων, οι 70 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Οι οικογένειες προέρχονταν από Αμάσεια (Ερμπαα) του Πόντου και μιλούσαν τουρκικά²³³.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Αχλαδέα**.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 213811-213840)²³⁴.

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη κτηνοτροφία και τη γεωργία και αρκετοί με τη καπνοκαλλιέργεια²³⁵.

Το 1965 μεταφέρεται η έδρα της κοινότητας από τον οικισμό Αγίασμα στον οικισμό Άγιος Θεόδωρος. (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Το 1997 με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αχλαδέα αποσπάται από την

228. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

229. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [79. Ο συνοικισμός Λατορίστα υπό το όνομα «Κοινότης Λατορίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Μπάνια, Μαγγικάν και Τσαβελέρη.].

230. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

231. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνοψη της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

232. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [185. Ο συνοικισμός Μαζγκάν της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Αχλαδιά»].

233. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

234. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

235. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωμία με τον νομό Κοζάνης» – Έκδοση 1970.

κοινότητα Αγιάσματος (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγιάσματος του δήμου Τσοτιλίου Κοζάνης, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Τσοτιλίου και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Αγιάσματος της Δημοτικής Ενότητας Τσοτιλίου του δήμου Βοΐου με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη. Βρίσκεται στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 72 κάτοικοι (1928), 108 (1940), 83 (1951), 98 (1961), 60 (1971), 54 (1981), 19 (1991), 12 (2011).

Βαθύλακκος (Κιτσιλέρ)

Ο οικισμός **Κιτσιλέρ** βρίσκονταν νοτιοανατολικά και σε απόσταση 10 χλμ. από την Κοζάνη, σε υψόμετρο 420 μ.²³⁶

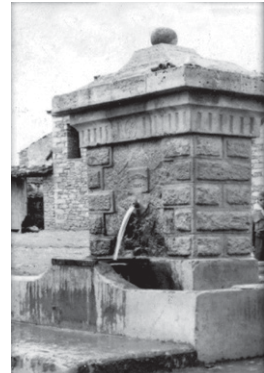
Το 1886 είχε 100 οικογένειες οθωμανικές και τέμενος (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους το 1913 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Κιτσιλέρ κατεγράφησαν 188 άνδρες και 185 γυναίκες, σύνολο 373 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κιτσιλέρ με έδρα τον οικισμό Κιτσιλέρ²³⁷.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 399 μουσουλμάνοι (207 άνδρες και 192 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 87 οικογένειες²³⁸.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 53 πρόσφυγες στον οικισμό (29 άνδρες και 24 γυναίκες).

Αριστερά. Τουρκικό σπίτι και δεξιά η κρήνη (Φωτο Ανδρ. Κωνσταντινίδης).

236. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

237. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός **Κιτσιλέρ** υπό το όνομα «Κοινότης Κιτσιλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

238. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του έφυγαν για την Τουρκία και περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 85 οικογένειες προσφύγων/338 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 85 οικογενειών 27 ήταν από τη Θράκη, 52 από τη Μ. Ασία και 6 από τον Πόντο²³⁹.

Ειδικότερα οι κάτοικοι του κατάγονταν από τη Μ. Ασία (Πόντος²⁴⁰-Προύσα-Φάρασσα-Άδανα). Στο Βαθύλακκο εγκαταστάθηκαν επίσης πρόσφυγες από Μπεσκαρντάς ή Μπεσ Καρντάς, Τσουχούρ ή Τσουχούρι ή Τσουκούρ, Χόστσα ή Χοστσά²⁴¹.

Για μία αναλυτική περιγραφή των περιοχών που προέρχονταν οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στο Βαθύλακκο²⁴².

Το 1928 ο οικισμός Κιτσιλέρ μετονομάζεται σε **Βαθύλακκος** και η κοινότητα Κιτσιλέρ σε κοινότητα Βαθυλάκκου (Φ.Ε.Κ. 156^Α – 08/08/1928).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 160 προσφυγικές οικογένειες. Οι 90 ποντιακές από Έρμπαα Πόντου που άλλοι μιλούσαν την ποντιακή και άλλοι την τουρκική. Οι υπόλοιπες ήταν από τα Άδανα και μιλούσαν τουρκικά. Υπήρχαν και 3-4 οικογένειες που μιλούσαν ελληνικά²⁴³.

Στον Βαθύλακκο εγκαταστάθηκαν 4 οικογένειες από το Αφσάρι, 3 από το Μπεσκαρντάς, 4 από το Τσουχούρι και 5 από Χόστσα της Καππαδοκίας²⁴⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 213 κατοίκων, οι 211 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Ήταν έδρα επιστασίας.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 211181-211340)²⁴⁵.

Ενδεικτικά για τις οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στον Βαθύλακκο²⁴⁶.

Το 1930 η κοινότης Νέας Σιγής αποτελούμενη εκ του ομώνυμου συνοικισμού συγχωρεύεται στη κοινότητα Βαθυλάκκου (Φ.Ε.Κ. 94^Α – 31/03/1930).

Ο Ανδρ. Κωνσταντινίδης από τον Βαθύλακκο Κοζάνης, γράφει:

Ο Βαθύλακκος είναι αποτέλεσμα συνένωσης δύο μουσουλμανικών οικισμών, του Γιουνουσλού και του Κετσιλέρ. Οι πρώτοι πρόσφυγες που κατέφθασαν ήταν Θρακιώτες από την Ανατολική Ρωμυλία το 1922. Οι ίδιοι συνυπήρξαν με τους Μουσουλμάνους κατοίκους αλλά έφυγαν ένα χρόνο αργότερα. Την ίδια χρονιά υπογράφηκε η συνθήκη της Λοζάνης

239. Ό.π.

240. Δες μαρτυρίες Σάββα και Παρθένας Παπαδοπούλου: «Κατεβαίναμε σε τούρκικα χωριά, κλέφαμε και τρώγαμε» Κ.Μ.Σ. «Έξοδος» τόμος Γ' σελ. 206-208.

241. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς», σελ. 523-530.

242. Κων. Ι. Ταβουλτζίδης: «Οι Έλληνες του Δυτικού Πόντου. Μεσιανή και τ' άλλα προσφυγοχώρια του Ανατολικού Τσαρτσαμπά». Μεσιανή Κοζάνης. 2001.

243. Πάυλος Χαρ. Τσακιρίδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάσταση των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

244. Ιορδάνης Β. Παπαδόπουλος: Διασπορά των Φαρασιωτών ανταλλαξιμών και εγκατάσταση στον Ελλαδικό χώρο. Ιδιωτική έκδοση. Αθήνα, 2021.

245. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

246. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 78.

(24/07/1923) και σιγά σιγά άρχισαν να καταφθάνουν πρόσφυγες από την Μικρά Ασία με τους μουσουλμάνους κατοίκους να παίρνουν παράλληλα τον δρόμο της ξενιτιάς. Οι δύο οικισμοί αν και χωροταξικά είναι ενωμένοι αποτελούσαν ξεχωριστές κοινότητες την περίοδο εκείνη. Ερχόμενοι εδώ, οι πρόσφυγες από τον Δυτικό Πόντο (χωριά του Έρμπα, Τάζλου, Φερίζντα, Χατζήμπεη κτλ) εγκαθίστανται στο Γιονουσλού μαζί με τους πρόσφυγες από την Συγή Προύσης και μετονομάζουν τον οικισμό σε Νέα Συγή (Δ/σμα 19-7-1928, ΦΕΚ. 156/1928). Αντίθετα στον οικισμό Κετσιλέρ εγκαθίστανται πρόσφυγες από τα Φάρασα της Καππαδοκίας κυρίως από το χωριό Τσουχούρι αλλά και από τα υπόλοιπα χωριά των Φαράσων όπως ήταν η Κίσκα, το Μπέσκαρντας, ο Χοστσάς κ.α και μετονομάσαν (Δ/σμα 19-7-1928, ΦΕΚ 156/1928) τον οικισμό σε Βαθύλακκο (μετάφραση της λέξης Τσουχούρι, δηλαδή Βαθύς Λάκκος, τόπο καταγωγής των περισσότερων Προσφύγων). Το 1930 (31-3-1930, ΦΕΚ 94/1930) πραγματοποιήθηκε η συνένωση του συνοικισμού Νέας Συγής με την κοινότητα Βαθυλάκκου και η ονομασία παρέμεινε Βαθύλακκος.

Οι νέοι πλέον κάτοικοι, αρχικά χρησιμοποίησαν ως οικίες τα σπίτια των πρώην Μουσουλμάνων κατοίκων. Εδώ βρήκαν επίσης δύο Τζαμιά στον οικισμό Κετσιλέρ και ένα στον οικισμό Γιονουσλού. Επίσης, ένα κτίριο χτισμένο από Γάλλους στρατιώτες το οποίο λειτούργουσε ως Νοσοκομείο την περίοδο του πρώτου παγκοσμίου πολέμου και το οποίο στην συνέχεια, λειτούργησε ως σχολείο για τις ανάγκες των προσφύγων μέχρι και την περίοδο όπου καταστράφηκε από πυρκαγιά (δεκαετία του 40'). Ακόμη, υπήρχε μια οθωμανική κρήνη, δυο νεκροταφεία αλλά και δύο γέφυρες που χρονολογούνται επί οθωμανικής αυτοκρατορίας. Μαζί με τους πρόσφυγες κατέφθασαν και δύο κληρικοί από τα Φάρασα της Καππαδοκίας, ο Ιερέας Αναστάσιος Κωνσταντινίδης ο οποίος τοποθετήθηκε στον Οικισμό Νέα Συγή και ο Ιερέας Λάζαρος Ποτηριάδης ο οποίος τοποθετήθηκε στον Οικισμό Κετσιλέρ. Ως εκκλησίες χρησιμοποιήθηκαν για κάποιο χρονικό διάστημα τα μουσουλμανικά Τζαμιά.

Λίγο αργότερα, χτίστηκε ο ναός του Βαθυλάκκου αφιερωμένος στους Ταξιάρχες ο οποίος θα γκρεμιστεί μετέπειτα και στην θέση του θα χτιστεί ο νέος Ναός Παμμεγίστων Ταξιαρχών, την δεκαετία του 70, 'ο οποίος υπάρχει μέχρι σήμερα. Ο Ναός από την δεκαετία του 1960 φιλοξενεί την Ιερά εικόνα του Ταξιάρχη, ερχόμενη από τον ομώνυμο Ναό της Συγής Προύσης. Στο κέντρο του χωριού χτίστηκε επίσης βρύση με την πινακίδα να αναγράφει "εποικισμός 1925" η οποία δυστυχώς και καταστράφηκε αργότερα. Την ίδια περίοδο χτίστηκε από τους πρόσφυγες και το εξωκλήσι αφιερωμένο στον προφήτη Ηλία το οποίο μετέπειτα περιήλθε στην δικαιοδοσία του στρατοπέδου. Αξίζει να σημειωθεί πως μαζί με τους Μικρασιάτες πρόσφυγες ήρθε και μια οικογένεια εύπορων Αρμενίων η οποία διατηρούσε τον Μύλο του χωριού και μια έπαυλη μέχρι και την δεκαετία του 50' όπου και έφυγαν.

Σύμφωνα με τον κατάλογο Προσφύγων του 1928 στον Βαθύλακκο Κοζάνης εγκαταστάθηκαν οι παρακάτω αρχηγοί οικογενειών με τα μέλη τους:

- 80 οικογένειες από τα Φάρασα της Καππαδοκίας ελληνόφωνες (Φαρασιώτικη ελληνική διάλεκτος) με 5 οικογένειες από αυτές να είναι Τουρκόφωνες.

- 56 οικογένειες από τον Δυτικό Πόντο Τουρκόφωνες με 3 οικογένειες από αυτές να είναι ελληνόφωνες (Ποντιακή διάλεκτος)

- 45 οικογένειες από την Συγή Προύσης ελληνόφωνες

- 5 οικογένειες από την Χηλή Κωνσταντινόπουλης Τουρκόφωνες

- 5 οικογένειες από την Σπάρτη Πισιδίας Τουρκόφωνες

Σύνολο, 191 οικογένειες, οι 123 ελληνόφωνες και οι 68 τουρκόφωνες

Υπάρχουν δυο γέφυρες, η μια κάτω από τον οικισμό που χρονολογείται επί Τουρκοκρατίας. Παλιότερα υπήρχαν αλώνια, αλλά με την πάροδο του χρόνου για τις ανάγκες του οικισμού γίνανε πάρκα και χορηγήθηκαν οικόπεδα στους κατοίκους²⁴⁷.

Στη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής στην περιοχή έλαβαν χώρα πολλές μάχες με αποτέλεσμα 35 κάτοικοι να πέσουν υπέρ Πατρίδας. Κάθε Οκτώβριο πραγματοποιείται πάνδημο μνημόσυνο στη μνήμη τους²⁴⁸.

Το 1961 στον οικισμό προσαρτάται ο καταργούμενος οικισμός Νέα Σιγή της κοινότητας Βαθυλάκκου (Φ.Ε.Κ. – 19/01/1961).

Το 1997 ο οικισμός Βαθύλακκος με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» αποσπάται από την κοινότητα Βαθυλάκκου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σερβίων, στο Τοπικό Διαμέρισμα Βαθυλάκκου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Βαθύλακκος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Βαθυλάκκου της Δημοτικής Ενότητας Σερβίων, του δήμου Σερβίων-Βελβεντού με έδρα τα Σέρβια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Το 2019 ο οικισμός Βαθύλακκος αποσπάται από τον δήμο Σερβίων-Βελβεντού και προσαρτάται στο δήμο Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 43^Α – 09/03/2019). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 213 κάτοικοι (1928), 558 (1940), 338 (1951), 739 (1961), 551 (1971), 604 (1981), 617 (1991), 627 (2011).

Βατερό (Κοτζά Ματλή)

Ο οικισμός **Κοτζά Ματλή** βρίσκεται χλμ. από την Κοζάνη, σε υψόμετρο 690 μ.²⁴⁹

Απελευθερώθηκε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους το 1913 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Κοτζά Ματλή (παλαιότερα ως Κοτζά Αχμετλή) κατεγράφησαν 213 άνδρες και 223 γυναίκες, σύνολο 436 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοτζά Ματλή με έδρα τον οικισμό Κοτζά Ματλή²⁵⁰.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 526 μουσουλμάνοι (262 άνδρες και 264 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 93 οικογένειες²⁵¹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 54 πρόσφυγες στον οικισμό (26 άνδρες και 28 γυναίκες)

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία, 121 οικογένειες προσφύγων/514 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

247. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=14062&lng=1>

248. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

249. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου. Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

250. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός **Κοτζά Ματλή** υπό το όνομα «Κοινότης Κοτζά Ματλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

251. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

Οι 120 οικογένειες προέρχονταν οι 69 από τη Μ. Ασία και οι 51 από τον Πόντο. Ήταν έδρα επιστασίας²⁵².

Ειδικότερα οι πρόσφυγες ποντιακής καταγωγής προέρχονταν από τις περιοχές Ορντού, Τραπεζούντας και Προύσας²⁵³. Ενδεικτικά για τις οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στο Βατερό από τις περιοχές Ματσούκας Πόντου και Νικομήδειας Μ. Ασίας²⁵⁴.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 150 προσφυγικές οικογένειες. Οι 80 ποντιακές από το Μεσουδιά Κοτυώρων που μιλούσαν την τουρκική. Οι άλλες ήταν από τη Μαγνησία και τη Προύσα και μιλούσαν αντίστοιχα ελληνικά και τουρκικά. Υπήρχαν και 2 οικογένειες από την Τραπεζούντα που μιλούσαν ποντιακά²⁵⁵.

Το 1927 ο οικισμός Κοτζά Ματλή μετονομάζεται σε **Βατερόν**²⁵⁶ και η κοινότητα Κοτζά Ματλή σε κοινότητα Βατερού.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 600 κατοίκων, οι 526 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208051-208230)²⁵⁷.

Στην περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, 42 Βατικιώτες θυσιάστηκαν για την πατρίδα²⁵⁸.

Το 1997 ο οικισμός Βατερό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Βατερού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κοζάνης, στο Τοπικό Διαμέρισμα Βατερού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Βατερόν με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Βατερού της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του διευρυμένου δήμου Κοζάνης με έδρα τη Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Στη σύγχρονη εποχή το Βατερό θεωρείται ως ένα από τα αναπτυσσόμενα δημοτικά διαμερίσματα της Κοζάνης λόγω της Εγνατίας Οδού που το καθιστά έναν από τους πλέον στρατηγικούς συγκοινωνιακούς κόμβους της Δυτικής Μακεδονίας. Ήδη δεκάδες μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις έχουν εγκαταστήσει αποθήκες αλλά και μονάδες παραγωγής στο Βατερό αναβαθμίζοντας την εμπορική αξία της περιοχής²⁵⁹.

Απογραφές: 600 κάτοικοι (1928), 749 (1940), 702 (1951), 765 (1961), 505 (1971), 615 (1981), 703 (1991), 734 (2011).

252. Ό.π.

253. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Βατερό Κοζάνης.

254. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 79-81.

255. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32ος/1973-1974.

256. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [52. Ο συνοικισμός Κοντισκιάς της κοινότητος Τσουρχλίου μετονομάζεται εις «**Ελεύθερον**»].

257. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

258. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

259. Εκτίμηση των επιπτώσεων της Εγνατίας οδού στην εγκατάσταση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων στο Βατερό Κοζάνης. Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού.

Βατόλακκος²⁶⁰ (Νταβράτοβο ή Ντοβράτοβοή Δοβράτοβον)

Ο οικισμός **Νταβράτοβο** βρίσκονταν σε υψόμετρο 580 μ²⁶¹. προς τα βόρεια της Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών και προς τα όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, δυτικά του ποταμού Αλιάκμονα. Απέχει 11 χλμ. βόρεια-βορειοανατολικά από τα Γρεβενά και 23 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Σιάτιστα και είναι ανάμεσα στους οικισμούς Μυρσίνη (νότια), Ελεύθερο Προσφύγων (δυτικά), Μηλιά (βόρεια) και Ασπρόκαμπος (ανατολικά.). Μέσα από τον οικισμό διέρχεται η Ε.Ο. Γρεβενών -Καστοριάς και δυτικά η Εγνατία Οδός.

Το 1886 είχε 40 οικογένειες οθωμανικές, τέμενος, ύδατα, χόρτο, κριθή (Σχινάς).

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας κατοικούσαν εξισλαμισθέντες χριστιανοί (Βαλαάδες) οι οποίοι με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών μετακινήθηκαν προς την Τουρκία και στον οικισμό εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τον Πόντο.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Νταβράτοβον κατεγράφησαν 174 άνδρες και 220 γυναίκες, σύνολο 394 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 83 μουσουλμάνοι²⁶².

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νταβρατόβου με έδρα τον οικισμό Νταβράτοβον²⁶³.

Το 1919 διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας από Νταβράτοβον σε **Ντοβράτοβον**. (Φ.Ε.Κ. 229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 381 άτομα (191 άνδρες και 187 γυναίκες). Ήταν όλοι μουσουλμάνοι (71 οικογένειες) και αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό²⁶⁴. Ήταν βαλαάδες²⁶⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό. Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού αναχώρησαν από τον οικισμό σύμφωνα με το άρθ. 3 της Σύμβασης της Λοζάνης που υπογράφηκε στις 30/1/1923 περί Ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών, στις 10 Απριλίου 1924²⁶⁶. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό²⁶⁷.

Περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 90 οικογένειες προσφύγων/331 άτομα στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

260. Περισσότερα και αναλυτικές πληροφορίες για τον οικισμό και τους τόπους προέλευσης των προσφύγων, στο βιβλίο: Αναστάσιος Σταμπουλίδης «Βατόλακκος. Οι ρίζες μας». Εκδόσεις «Ινφονγώνων», σελ. 625.

261. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

262. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

263. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [142. Ο συνοικισμός **Νταβράτοβον** υπό το όνομα «Κοινότης Νταβρατόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

264. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

265. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά(Συμβολή στην ιστορία τους)», σελ. 261.

266. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

267. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

Οι πρόσφυγες²⁶⁸ (προέρχονταν από περιοχές του Δυτικού Πόντου (Αμάσεια, Σεβάστεια, Νεοκαισάρεια, Τοκάτη, Τσορούμ, Έρπασα, Σινώπη), Προύσα, Κιλικία, Άργαμα Μαρτίου και το Διάρμπεκιρ (Μπακίρ Ματέν)²⁶⁹ και εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων του, που τα εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Λεπτομερής κατάλογος των προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στον Βατόλακκο²⁷⁰. Κατά την Ε.Α.Π. 27 οικογένειες προσφύγων προέρχονταν από τη Μ. Ασία και 63 από τον Πόντο²⁷¹

Το 1927 ο οικισμός Ντοβράτοβον μετονομάζεται σε **Βατόλακκος**²⁷² και η κοινότητα Ντοβράτοβου σε κοινότητα Βατολάκκου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 353 κατοίκων, οι 331 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Ήταν έδρα Επιστασίας της Ε.Α.Π.²⁷³

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιοῦχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικῶς εγκατεστημένων και των μελῶν τοιούτων οικογενειῶν δικαιοῦχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως ἐξ ανταλλαγῆς. (Αρ. 209511-209670)²⁷⁴.

Σε αναφορά του προέδρου της κοινότητας Βατολάκκου στις 1/12/1945 περί ενισχύσεως ειδῶν ιματισμοῦ και υποδήσεως προς τον Ἐπαρχο Γρεβενῶν, ως Πρόεδρο Επιτροπῆς Διανομῶν, αναφέρονται:

Λαμβάνω την τιμὴν να σας παρακαλέσω ὅπως ευαρεστοῦμενοι κατὰ την επικείμενην διανομὴ των κομισθέντων ειδῶν ιματισμοῦ και υποδήσεως να χορηγηθεῖ μεγαλυτέρα δυνατὴ ποσότης εἰς την κοινότητά μου καθ' ὅτι τυγχάνει γνωστὸ εἶναι ἡ μόνη κοινότης της περιφέρειᾶς σας λόγω της θέσεώς της ἡ οποία πλήρωσε πολὺ ακριβὰ την περίοδο της κατοχῆς και ακριβότερα την περίοδο του ἀδελφοκτόνου κινήματος.

Τριάκοντα και πλέον οικογένειες ἔμειναν ὀρφανές πατρός εκτελεσθέντες δια τα εθνικά τους φρονήματα και το κίνημα εγκαταλείψαντες πολυμελῆς οικογένειες με ἀνήλικα ὀρφανὰ τελείως γυμνά, ξυπόλητα, νηστικά, κουρελιασμένα χωρίς οὔτε σπίτι, οὔτε ἓνα ζῶο να μεταφέρουν τα ξύλα των. Δια επανωφόρια οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν χρησιμοποιοῦν τις κουρελιασμένες κουβέρτες που ἔσερναν μαζί των κατὰ τις διάφορες μετακινήσεις των κατὰ την ἐποχὴ της κατοχῆς και του κινήματος.

Σας παρακαλοῦμε θερμῶς ἐξ ονόματος των ἀνηλίκων ὀρφανῶν, χήρων μητέρων και ἀπολύτως ἀπόρων κατοίκων της κοινότητος μου, ὅπως συμμαρισθεῖτε των ἀναγκῶν μας και ἀνακουφίσετε κάπως αὐτοὺς χορηγοῦντες ὅσο το δυνατόν μεγαλύτερης ποσότητος ιματισμοῦ

268. Δες, α) Μαρτυρία Σάββα Αντωνιάδη: «Μόνοι μας φύγαμε ἀπὸ το φόβο...». Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν. Ἐξοδος Ἐξοδος τόμος Β' σελ. 21-22 και β) Προδρόμου Εβρενιάδη: «Οἱ παπποῦδες σας στην Ελλάδα σας θέλουν; Θα γίνῃ Ἀνταλλαγή. Σελ. 340-341.

269. Αναστάσιος Σταμπουλίδης: «Βατόλακκος. Οἱ ρίζες μας». Εκδόσεις «Ἰνφονγῶνων», σελ. 625.

270. Ὁ.π.

271. Ὁ.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

272. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 206^Α της 28^{ης} Σεπτεμβρίου 1927, Περὶ μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμῶν στο νομὸ Κοζάνης και στην Ὑποδιοίκηση Γρεβενῶν: [2. Ἡ κοινότης Ντοβράτοβον μετονομάζεται εἰς «κοινότητα Βατόλακκου» και ο ὁμώνυμος αὐτῆς συνοικισμὸς Ντοβράτοβον εἰς «**Βατόλακκος**»].

273. Ὁ.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

274. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτῶν Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεῶν, Αθήναι 1928.

και υποδίσεως διότι κατά την προηγηθείσα χορήγηση δεν ικανοποιηθήκαμε εν συγκρίσει με άλλα χωριά τα οποία δεν έπαθαν τίποτε ούτε έχυσαν αίμα υπέρ της εθνικής ιδέας.

Οι κάτοικοι του ασχολούνταν με τα καπνά. Τα καπνά του βραβεύτηκαν το 1935 στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης²⁷⁵.

Το 1964 ο οικισμός Βατόλακκος αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 ο οικισμός Βατόλακκος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Βατολάκκου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γρεβενών, ως Τοπικό Διαμέρισμα Βατολάκκου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Βατόλακκος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Βατολάκκου της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 353 κάτοικοι (1928), 482 (1940), 473 (1951), 444 (1961), 307 (1971), 361 (1981), 418 (1991), 386 (2001), 292 (2011).

Βελβεντός (Βελβενδός ή Βελβεντό)

Ο οικισμός **Βελβενδός** βρίσκονταν 33 χλμ. νοτιοανατολικά από την πόλη της Κοζάνης. Στα δυτικά του κυλάει ο Αλιάκμονας και στα ανατολικά υψώνονται τα Πιέρια όρη. Είναι σε υψόμετρο 420 μ.²⁷⁶

Μερικά χιλιόμετρα νοτιοδυτικά από τον Βελβεντό και συγκεκριμένα στο ύψωμα Παλιοχώρα, καθώς και στην κοντινή τοποθεσία Γράτσιανη, έχουν εντοπιστεί λείψανα αρχαίου οικισμού²⁷⁷. Από εδώ προέρχονται διάφορες αρχαιότητες, ανάμεσα στις οποίες και μια πολύ ενδιαφέρουσα επιγραφή των αυτοκρατορικών χρόνων. Στην επιγραφή μαρτυρούνται διάφοροι θεσμοί της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας, όπως του μακεδονιάρχη, του αρχιερέα, του ιεροφάντη και του πρεσβυτεράρχη των Ολυμπίων²⁷⁸.

Κωμόπολη με μεγάλη ιστορία και συμβολή στους εθνικούς αγώνες. Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας στο Βελβεντό έμεινε άσβεστη η φλόγα του ελληνισμού. Στην περιοχή του λειτουργούσαν 50 μονές, εκκλησίες και παρεκκλήσια. Στα διδακτήριά του δίδαξε ο σπουδαίος δάσκαλος του Γένους Άνθιμος Γαζής²⁷⁹.

Το 1886 κατοικούσαν 350 χριστιανικές οικογένειες και 30 οθωμανικές, είχε καταστήματ, 2 τεμένη και 2 χάνια (Σχινάς).

Ο Βελβενδός απελευθερώθηκε στις 11 Οκτωβρίου του 1912, όταν αποσπάσματα της Α' Μεραρχίας εισήλθαν στην πόλη. Λίγες μέρες νωρίτερα, μεγάλο κομμάτι του οθωμανι-

275. Εφημερίδα «Βόρειος Ελλάς Κοζάνης»: 6/12/1936 Λεόντιος Σταμπολίδης.

276. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

277. 2017-04-24 στο Wayback Machine. Δημήτρης Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας» (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας), Θεσσαλονίκη 1989. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, σελ. 142.

278. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Οι επιγραφικές μαρτυρίες για τους θεσμούς της Δυτικής Μακεδονίας κατά τη ρωμαϊοκρατία», Μακεδονικά 22(1982) σελ. 298-300

279. Σάββας Καλντεριδής: «Κοζάνη. Στην αγκαλιά των βουνών. Εκδόσεις «Ινφογνώμων», Αθήνα, 2004.

κού πληθυσμού του Βελβεντού (πλην δέκα οικογενειών, που πρόλαβαν να καταφύγουν στους Έλληνες συγχωριανούς τους) σφαγιάστηκε εντός του τζαμιού της πόλης από άτακτους των γειτονικών περιοχών²⁸⁰.

Το 1912 είχε 4.500 κατοίκους Έλληνες (Ευαγγελίδης).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Βελβενδός της Υποδιοίκησης Σερβίων είχε 1.969 άνδρες και 1.722 γυναίκες, σύνολο 3.691 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βελβενδού με έδρα τον οικισμό Βελβενδό²⁸¹. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Μετόχιον Αγίας Τριάδος.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον Βελβενδό 3.041 άτομα (1.439 άνδρες και 1.602 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 27 πρόσφυγες στον οικισμό (10 άνδρες και 17 γυναίκες).

Το 1924, στο πλαίσιο της Ανταλλαγής Πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, υποχρεώθηκαν να φύγουν από το Βελβεντό περίπου 10 μουσουλμανικές οικογένειες²⁸² και στη θέση τους εγκαταστάθηκαν 10 προσφυγικές οικογένειες/41 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Οι 8 οικογένειες ήταν από τον Πόντο²⁸³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 3.244 κατοίκων, οι 34 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή

Το 1929 πραγματοποιήθηκε ο ηλεκτροφωτισμός της κωμόπολης²⁸⁴.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208231-208250)²⁸⁵.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Βελβεντός** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο του 1940-1941, σκοτώθηκαν 5 κάτοικοι του Βελβεντού, όντες οπλίτες των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων, ενώ, κατά τη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφυλίου Πολέμου που ακολούθησε, έχασαν τις ζωές τους πάνω από 110 κάτοικοι της κωμόπολης²⁸⁶.

Το 1985 ο οικισμός Βελβεντός αποσπάται από την κοινότητα Βελβεντού (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Βελβεντού (Φ.Ε.Κ. 169^Α - 07/10/1985) στον οποίον προσαρτώνται και οι οικισμοί Παληογράτσανο και Αγία Κυριακή.

Από το 2011, ο οικισμός Βελβεντός με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Βελβεντού (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Βελβεντού (μαζί με τον οικισμό Παλαιογράτσανο) της Δημοτικής Ενότητας Βελβεντού του δήμου Σερβίων-Βελβεντού με έδρα τα Σέρβια. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010).

280. Αθηνά Τζινίκου-Κακούλη: «Λαογραφικοί αντίλαλοι του Βελβεντού» Β' Έκδοση Νοέμβριος 1992, σ. 45-47.

281. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Βελβενδός** υπό το όνομα «Κοινότης Βελβενδού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην υπάγεται και το Μετόχιον Αγίας Τριάδος].

282. Ό.π. Αθηνά Τζινίκου-Κακούλη, σελ. 53.

283. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

284. Ό.π. Αθηνά Τζινίκου-Κακούλη, σελ. 61.

285. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

286. Ό.π. Αθηνά Τζινίκου-Κακούλη, σελ. 62-65.

Το 2019 πραγματοποιείται εκ νέου η σύσταση του δήμου Βελβεντού με την απόσπαση του οικισμού Βελβεντού από το δήμο Σερβίων-Βελβεντού και τον ορισμό του ως έδρα του δήμου. Στον δήμο προσαρτώνται οι οικισμοί Πολυφύτου, Αγίας Κυριακής, Παληογράφτσανου και Καταφύγιου αποσπώμενοι από τον δήμο Σερβίων-Βελβεντού (Φ.Ε.Κ. 43^A – 09/03/2019). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 3.244 κάτοικοι (1928), 3.614 (1940), 3.573 (1951), 4.158 (1961), 4.063 (1971), 3.591 (1981), 3.577 (1991), 3.296 (2011).

Βοσκοχώρι (Τσοπουλή ή Τσιομπανλή ή Τσοπανλή).

Ο ορεινός οικισμός **Τσιομπανλή** βρίσκονταν προς τα ανατολικά όρια του νομού Κοζάνης με το νομό Ημαθίας, σε απόσταση 24 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά της Κοζάνης και 35 χλμ. νοτιοδυτικά της Βέροιας. Νότια του οικισμού περνούν η Εγνατία Οδός και η Ε.Ο. Αλεξάνδρειας - Κοζάνης. Είναι σε υψόμετρο 770 μ.²⁸⁷

Κατά τη διάνοιξη της Εγνατίας Οδού, σε κοντινή αγροτική τοποθεσία, εντοπίστηκε και ανασκάφτηκε κτίσμα σε σχήμα ελεύθερου σταυρού. Πρόκειται για λουτρό στον τύπο μικρών αγροτικών ρωμαϊκών θερμών που χρονολογήθηκε στα τέλη της πρωτοβυζαντινής περιόδου²⁸⁸.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Τσομπανλή είχε 189 άνδρες και 171 γυναίκες, σύνολο 360 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσοπουλή με έδρα τον οικισμό Τσοπουλή²⁸⁹.

Το 1919 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε Τσιομπανλή (Φ.Ε.Κ. 229^A – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Τσομπανλή 400 μουσουλμάνοι (204 άνδρες και 196 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 66 οικογένειες²⁹⁰.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 86 πρόσφυγες στον οικισμό (37 άνδρες και 49 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 64 οικογένειες προσφύγων/260 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι 64 οικογένειες προσφύγων προέρχονταν: 23 από τη Θράκη, 32 από τη Μ. Ασία και 9 από τον Πόντο²⁹¹.

287. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996, τόμος 7, σελ. 234.

288. Paissidou, Melina (στα αγγλικά): Εγνατία Οδός: Τμήμα Πολυμύλου Κοζάνης. Ανασκαφή παλαιοχριστιανικού λουτρού στο Βοσκοχώρι Κοζάνης, Αρχαιολογικές έρευνες και μεγάλα δημόσια έργα. Αρχαιολογική συνάντηση εργασίας, Επταπύργιο Θεσσαλονίκης, 18-20 Σεπτεμβρίου 2003, σελ. 61.

289. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [54. Ο συνοικισμός **Τσοπουλή** υπό το όνομα «Κοινότης Τσοπουλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό].

290. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

291. Ό.π.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 60 προσφυγικές οικογένειες. Οι 25 ήταν ποντιακές από την Ματσούκα Πόντου και μιλούσαν την ποντιακή και οι άλλες από τη Μαγνησία και τη Θράκη που μιλούσαν ελληνικά²⁹².

Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Βοσκοχώρι»^{293, 294}.

Το 1927 ο οικισμός Τσομπανλή μετονομάζεται σε **Βοσκοχώρι**²⁹⁵ και η κοινότητα Τσομπανλή που ανήκει, σε κοινότητα Βοσκοχωρίου. Η παλιά του ονομασία, από την εποχή της Τουρκοκρατίας Τσιομπανλή, όπως και η σημερινή του Βοσκοτόπι προέρχεται από την κύρια ενασχόληση των κατοίκων με την κτηνοτροφία²⁹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 283 κατοίκων οι 282 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1989 ο οικισμός Βοσκοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Βοσκοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Φιλιππούπολης (Φ.Ε.Κ. 124^Α – 16/05/1989).

Το 1997 ο οικισμός Βοσκοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» αποσπάται από τον δήμο Φιλιππούπολης (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Βοσκοχωρίου στο πρώην δήμο Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Βοσκοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει ως Τοπική Κοινότητα Βοσκοχωρίου στη Δημοτική Ενότητα Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 283 κάτοικοι (1928), 423 (1940), 403 (1951) 314 (1961), 208 (1971), 204 (1981), 258 (1991), 169 (2001), 118 (2011).

Βροντή (Βρόδριζα ή Βρόντζια)

Ο οικισμός **Βρόδριζα** βρίσκονταν 6 χλμ. βορειοδυτικά από το Τσοτίλι της Κοζάνης και σε υψόμετρο 780 μ.²⁹⁷

Ο οικισμός υπήρχε επί Τουρκοκρατίας και φέρεται καταχωρημένος στον Κώδικα του Νοφύτου το 1797. Οι κάτοικοί του ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία²⁹⁸.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁹⁹ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Βροντίζης στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Βίνιανη.

292. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδα εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

293. Πάνος Κεφαλάς: «Η Αποκατάσταση των Προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης». Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, σελ. 87.

294. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 83-84.

295. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [12. Η κοινότητα Τσιομπανλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Βοσκοχωρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός εις «**Βοσκοχώρι**»].

296. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Βοσκοχωρίου». cityofkozani.gov.gr.

297. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

298. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». 1970.

299. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται, στην υποδιοίκηση Ανασελίτσης: [65. Ο συνοικισμός **Βρόντζια** υπό το όνομα «Κοινότης Βρόντζια» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και ο συνοικισμός Βίνιανη].

Στην απογραφή του 1920 είχε 472 κατοίκους και εξ αυτών οι 40 οικογένειες (470 άτομα) ήταν μουσουλμάνοι³⁰⁰ που αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό και οι οποίοι αποχώρησαν μετά την Συνθήκη της Λοζάνης το 1924 για την Τουρκία. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό³⁰¹.

Από το 1923 έως το 1928 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 50 οικογένειες προσφύγων από τον Πόντο/ 177 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι οικογένειες προέρχονταν από την Αμάσεια (Ερμπαα) του Πόντου και μιλούσαν τουρκικά και ποντιακά³⁰².

Το 1927 ο οικισμός Βρόδριζα μετονομάζεται σε **Βροντή**³⁰³ και η κοινότητα Βρόδριζας μετονομάζεται σε κοινότητα Βροντής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 186 κατοίκων και οι 186 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208661-208740)³⁰⁴.

Το 1986 ο οικισμός Βροντή αποσπάται από τη κοινότητα Βροντής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου (Φ.Ε.Κ. 179^Α – 30/08/1927).

Το 1997 με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βροντή αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Βροντής του δήμου Τσοτυλίου Κοζάνης, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Τσοτυλίου και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Βροντής της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου του δήμου Βοΐου με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη. Βρίσκεται στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Στη κοινότητα Βροντής ανήκουν και οι οικισμοί: Απιδέα, 33 κάτοικοι και Λευκάδι, 22 κάτοικοι (2011).

Απογραφές: 186 κάτοικοι (1928), 353 (1940), 298 (1951), 301 (1961), 202 (1971), 135 (1981), 106 (1991), 117(2011).

300. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

301. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

302. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδα εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

303. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Ανασελίτης: [221. Η κοινότης Βρόντιζας μετονομάζεται εις «κοινότητα Βροντής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βρόντιζα εις «**Βροντή**»].

304. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Γαλλιάνα (Ραχμανλή)

Ο οικισμός **Ραχμανλή** βρίσκονταν σε απόσταση περίπου 10 χλμ. βορειοανατολικά από την Κοζάνη, πλησίον του οικισμού Φτελιά (Πτελέα), σε υψόμετρο 730 μ.³⁰⁵

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ραχμανλή είχε 54 άνδρες και 54 γυναίκες, σύνολο 108 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιλεσλή με έδρα τον οικισμό Ιλεσλή στην οποία προσαρτώνται-ενοούνται και οι οικισμοί Ραχμανλή³⁰⁶ και Σαμουσαλάρ.

Το 1919 το όνομα του οικισμού Σαμουσαλάρ της κοινότητας διορθώνεται σε Σαρμουσαλάρ (Φ.Ε.Κ. 229^A – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ραχμανλή 127 μουσουλμάνοι (66 άνδρες και 61 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 32 οικογένειες³⁰⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 18 πρόσφυγες στον οικισμό (9 άνδρες και 9 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 27 οικογένειες προσφύγων/102 άτομα που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 27 οικογενειών, 7 προέρχονταν από τη Θράκη και 20 από τη Μ. Ασία³⁰⁸. Ειδικότερα οι πρόσφυγες προέρχονταν από την Πάνιδο (περιοχή της Ραιδεστού της Ανατ. Θράκης) και Αντά Παζάρ της Νικομήδειας³⁰⁹.

Το 1927 ο οικισμός Ραχμανλή μετονομάζεται σε **Γαλλιάνα**³¹⁰ και η κοινότητα Ιλεσλή σε κοινότητα Οινόης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 102 κατοίκων οι 101 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 50 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208801-208850)³¹¹.

Το 1931 ο οικισμός Γαλλιάνα αποσπάται από την κοινότητα Οινόης και προσαρτάται στη κοινότητα Φτελιάς (Φ.Ε.Κ. 34^A – 13/02/1931).

305. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

306. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός Ιλεσλή (Ιλεσλή) υπό το όνομα «Κοινότης Ιλεσλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Σαμουσαλάρ και **Ραχμανλή**].

307. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

308. Ό.π.

309. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 86.

310. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^A της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [29. Ο συνοικισμός **Ραχμανλή** της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Γαλλιάνα**»(η)].

311. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1940 το όνομα της κοινότητας Φτελιάς διορθώνεται σε Πτελέα (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1971 ο οικισμός Γαλλιάνα της κοινότητας Πτελέας **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Πτελέα της κοινότητας Πτελέας.

Απογραφές: 102 κάτοικοι (1928), 144 (1940), 99 (1951) 83 (1961), (-) (1971).

Γεράκι (Τσικούρ Αμπάρ)

Ο οικισμός **Τσικούρ Αμπάρ** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Σαχινλάρ (Ξηρολίμνη) της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Τσιουκούρ-Αμπάρ είχε 141 άνδρες και 114 γυναίκες, σύνολο 255 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαχινλάρ με έδρα τον οικισμό Σαχινλάρ. Στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Τσιουκούρ-Αμπάρ³¹².

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Τσικούρ-Αμπάρ 311 μουσουλμάνοι (154 άνδρες και 157 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 50 οικογένειες³¹³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 33 πρόσφυγες στον οικισμό (13 άνδρες και 20 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 44 οικογένειες προσφύγων/181 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.ΑΠ. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 44 οικογενειών οι 32 προέρχονταν από τη Μ. Ασία και 12 από τον Πόντο³¹⁴. Ειδικότερα οι πρόσφυγες προέρχονταν από την Ματσούξα του Πόντου και Προύσα της Μ. Ασίας³¹⁵.

Το 1927 ο οικισμός Τσικούρ Αμπά μετονομάζεται σε **Γεράκι**³¹⁶ και η κοινότητα Σαχινλάρ που ανήκει, σε κοινότητα Ξηρολίμνης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 138 κατοίκων οι 129 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

312. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [43. Ο συνοικισμός Σαχινλάρ υπό το όνομα «Κοινότης Σαχινλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Τσιουκούρ-Αμπάρ**].

313. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

314. Ό.π.

315. Ελένη Γρ. Μαρουδή: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ.87.

316. Με το υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [7. Ο συνοικισμός **Τσικούρ Αμπά** της κοινότητος Σαχινλάρ μετονομάζεται εις «**Γεράκι**»].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208851-208910)³¹⁷.

Το 1961 στον οικισμό Ξηρολίμνη, προσαρτάται ο **καταργούμενος** οικισμός Γεράκι (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 138 κάτοικοι (1928), 187 (1940), 166 (1951) (-).

Γλυκοκερασιά (Τσαραπιανή)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Τσαραπιανή** βρίσκονταν στο νομό Κοζάνης, κοντά στο Τσοτύλι, σε υψόμετρο 800 μ³¹⁸.

Στη Γλυκοκερασιά και στους γύρω οικισμούς Ομαλή, Σταυροδρόμι, Διχέιμαρρον, Άγ. Θεόδωρος κ.α. ζούσαν κατά την Τουρκοκρατία οι Βαλαάδες. Ήταν χριστιανοί εξισλαμισθέντες, οι οποίοι διατήρησαν όχι μόνο την ελληνική γλώσσα, αλλά και οι σχέσεις τους ήταν πολύ αγαθές με τους συγχωριανούς τους Έλληνες³¹⁹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 71 άνδρες και 60 γυναίκες, σύνολο 131 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζεται ο οικισμός Τσαραπιανή³²⁰ και γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πλαζούμης στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Πέτσιανη και Τσαραπιανή.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 98 κάτοικοι, εκ των οποίων 70 άτομα (15 οικογένειες) ήταν μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός³²¹.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία, παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό³²².

Εδώ εγκαταστάθηκαν 6 οικογένειες από τη Θράκη και 10 οικογένειες από τη Μ. Ασία, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατά μία άλλη εκδοχή οι 10 οικογένειες προσφύγων προέρχονταν από την Αμάσεια (Ερμπαα) του Πόντου και μιλούσαν τουρκικά³²³.

Το 1927 ο οικισμός Τσαραπιανή μετονομάζεται σε **Γλυκοκερασιά**³²⁴ και η κοινότητα Πλαζούμης σε κοινότητα Ομαλής.

317. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

318. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

319. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

320. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [95. Ο συνοικισμός Πλαζούμη υπό το όνομα «Κοινότης Πλαζούμης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί **Τσαραπιανή** και Πέτσιανη].

321. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

322. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνοψη της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

323. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

324. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [201. Ο συνοικισμός **Τσαραπιανή** της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Γλυκοκερασιά**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 62 κατοίκων, οι 59 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218161-218190)³²⁵.

Το 1986 ο οικισμός Γλυκοκερασιάς αποσπάται από την κοινότητα Ομαλής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου.

Από το 1997 έως το 2010, ο οικισμός Γλυκοκερασιά, αποτελούσε το Τοπικό Διαμέρισμα Γλυκοκερασιάς του δήμου Τσοτυλίου του νομού Κοζάνης (Πρόγραμμα Καποδιστριας) ενώ από το 2011 ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Ομαλής, της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου, του δήμου Βοΐου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (Πρόγραμμα Καλλικράτης).

Απογραφές: 62 κάτοικοι (1928), 1257 (1940), 114 (1951), 129 (1961), 100 (1971), 76 (1981), 66 (1991), 34 (2011).

Γούλες (Γούλαις)

Ο οικισμός **Γούλες** βρίσκεται νοτιοανατολικά της Κοζάνης και δυτικά των Σερβίων σε απόσταση 7 χλμ., στις όχθες του Αλιάκμονα, σε υψόμετρο 290 μ.³²⁶.

Ο οικισμός αναφέρεται τόσο στη πρώτη όσο και στη δεύτερη γραφή του Κώδικα της Ζαβόρδας³²⁷.

Το 1886 είχε 25 χριστιανικές οικογένειες, εκκλησία και κονάκι (οίκημα) του ιδιοκτήτη (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους το 1913 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Γούλες είχε 45 άνδρες και 33 γυναίκες, σύνολο 78 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σερβίων με έδρα τον οικισμό Σέρβια στην οποία προσαρτώνται-ενούνται και οι οικισμοί Αυλές, Γούλες³²⁸, Όρτα-Κιόϊ, Ρύμνιον, Καλιντάδες και Ράχοβον.

Το 1920 ο οικισμός Γούλες αποσπάται από την κοινότητα Σερβίων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γουλών (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 76 άτομα (42 άνδρες και 34 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928,

325. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

326. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

327. Νομαρχία Κοζάνη: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη, 1970.

328. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [46. Ο συνοικισμός Σέρβια υπό το όνομα «Κοινότης Σερβίων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Αυλές, **Γούλες**, Όρτα-Κιόϊ, Ρύμνιον, Καλιντάδες και Ράχοβον].

εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 40 οικογένειες προσφύγων, από τον Πόντο/122 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.-Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 40 οικογενειών προσφύγων, οι 35 προέρχονταν από τον Πόντο³²⁹.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 40 προσφυγικές οικογένειες από την Έρμπαα Πόντου³³⁰.

Για τις οικογένειες (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Γούλες»³³¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 236 κατοίκων οι 69 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 209181-209240)³³².

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται από Γούλες σε **Γούλαι**. (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Κύριες ασχολίες των κατοίκων ήταν η γεωργία και η κτηνοτροφία.

Το 1997 ο οικισμός Γούλες με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Γουλών (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Γουλών του πρώην δήμου Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Γούλες με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Σερβίων (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Γουλών της Δημοτικής Ενότητας Σερβίων, του δήμου Σερβίων-Βελβεντού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Το 2019 ο οικισμός Γούλες αποσπάται από τον δήμο Σερβίων-Βελβεντού και προσαρτάται στο δήμο Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 43^Α – 09/03/2019). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 236 κάτοικοι (1928), 314 (1940), 323 (1951) 445 (1961), 354 (1971), 299 (1981), 250 (1991), 226 (2001), 154 (2011).

Γρεβενά

Η πόλη των Γρεβενών χτίστηκε ακριβώς πλάι στις θέσεις δυο αρχαίων-ρωμαϊκών οικισμών, από τους οποίους ο ένας βρισκόταν δυτικά (στο ύψωμα «Μπούσιου μύλος») και ο άλλος ανατολικά (στη ράχη «Άγιος Αθανάσιος») από τα τελευταία σπίτια της σημερινής πόλης³³³. Επίσης, λείψανα ενός άλλου αρχαίου οικισμού, με διάρκεια ζωής από τα

329. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

330. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

331. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 88.

332. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

333. 017-04-24 στο Wayback Machine. Δημήτρης Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας» (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας), Θεσσαλονίκη 1989. Έκδοση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, σ. 84.

προϊστορικά ως τα ρωμαϊκά χρόνια, επισημάνθηκαν στο ύψωμα «Τούμπα», που βρίσκεται σε απόσταση μόλις 3 χλμ. βόρεια από τα Γρεβενά³³⁴. Κομμάτι της αρχαίας Ελμιείας και κοιτίδα των Δωριέων, η περιοχή διέγραψε δημιουργική πορεία έντονης πολιτιστικής, κοινωνικής και ιστορικής ζωής.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας, υπήρξε αρματολίκι και αναφέρεται το 1537 ως ένα από τα πέντε στα οποία χωριζόταν η Μακεδονία κάτω από τον Αξιό ποταμό³³⁵.

Το 1886 ήταν πρωτεύουσα ομώνυμου διαμερίσματος από 16.800 κατοίκους ενώ η κωμόπολη κατοικείτο από 2.000 χριστιανούς, 500 Οθωμανούς, ενώ είχε 7 εκκλησίες και 2 τεμένη, 6 σχολεία εκ των οποίων 2 Οθωμανικά, 8 χάνια χωρητικότητας 300 ίππων και 400 ανδρών και 15 κλιβάνους» (Σχινάς 1866)³³⁶.

Στα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε ο Μητροπολίτης Γρεβενών, Αιμιλιανός³³⁷.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 893 άνδρες και 830 γυναίκες, σύνολο 1.723 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζονται ως οικισμός τα **Γρεβενά**³³⁸ και ορίζονται έδρα της κοινότητας Γρεβενών στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γκομπλάρι, Μπούρα, Καλαμίτσι και Κυρά Καλή.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 3.108 κάτοικοι (1.541 άνδρες και 1.567 γυναίκες). Εξ αυτών 200 άτομα (40 οικογένειες ήταν μουσουλμάνοι) που αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό³³⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 91 πρόσφυγες στον οικισμό (44 άνδρες και 47 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 52 οικογένειες προσφύγων/194 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Ήταν έδρα Επιστασίας της Ε.Α.Π. Εκ των προσφυγικών οικογενειών, 6 προέρχονταν από τη Θράκη, 33 από τη Μ. Ασία και 16 από τον Πόντο³⁴⁰.

Αναλυτικά οι οικογένειες των Μικρασιατών και Ποντίων προσφύγων³⁴¹.

Στη πόλη λειτούργησε Ρουμανικό γυμνάσιο 5τάξιο και μικτό δημοτικό σχολείο, τη σχολική περίοδο 1924-1925 σύμφωνα με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου το 1913. Συνέχισε μέχρι την έναρξη του Β' παγκοσμίου Πολέμου³⁴².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 3.747 κατοίκων, οι 373 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

334. Ό.π.

335. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Αθήνα: Τεγόπουλος - Μανιατέας. 1996, τόμος 9, σελ. 177.

336. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί των Γρεβενών».

337. «Αιμιλιανός Λαζαρίδης: Ο Μικρασιάτης επίσκοπος και μάρτυρας της Μακεδονίας».

338. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [117. Ο συνοικισμός **Γρεβενά** υπό το όνομα «Κοινότης Γρεβενών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπούρα, Κυρά Καλή, Καλαμίτσι και Γκομπλάρι].

339. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

340. Ό.π.

341. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 67-73.

342. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 209241-209270)³⁴³.

Το 1944 η κοινότητα Γρεβενών αναγνωρίζεται ως Δήμος (Φ.Ε.Κ. 75^Α – 06/04/1944) ενώ το 1964 ο οικισμός αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών στον οποίο ορίζεται και ως έδρα (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Την τελευταία 10ετία τα Γρεβενά ακολουθούν αναπτυξιακή πορεία, έχουν αποκτήσει μεγάλα έργα υποδομής δίνοντας έμφαση στον ορεινό όγκο του νομού με τα πυκνά δάση και τα αλπικά τοπία, έχουν αναπτύξει ποικίλες πολιτιστικές δράσεις και έχουν κατορθώσει να αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους ορεινούς πόλους έλξης τουριστών κυρίως κατά τη διάρκεια του χειμώνα³⁴⁴.

Το 1997 ο οικισμός Γρεβενά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Γρεβενών, του πρώην δήμου Γρεβενών στον οποίο προσαρτήθηκαν 26 κοινότητες (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Γρεβενά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γρεβενών της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 3.747 κάτοικοι (1928), 3.977 (1940), 4.789 (1951), 6.892 (1961), 8.016 (1971), 7.433 (1981), 9.345 (1991), 10.177 (2001), 12.994 (2011).

Γριά - Άνοιξη (Γκρέση ή Γκρέους)

Ο οικισμός **Γκρέση** βρίσκεται στα όρια της Μακεδονίας με τη Θεσσαλία και πιο συγκεκριμένα με το νομό Τρικάλων. Είναι κτισμένος στους βορειοδυτικούς πρόποδες του βουνού Χάσια και κοντά στον χείμαρρο Σούτσα που καταλήγει στον Αλιάκμονα ποταμό. Μέσα από τον οικισμό περνάει η εθνική οδός Καλαμπάκας - Γρεβενών. Απέχει 29 χλμ. δυτικά από τη Δεσκάτη και 33 χλμ. νοτιοανατολικά από τα Γρεβενά³⁴⁵ και είναι σε υψόμετρο 550 μ.³⁴⁶

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Γκρέση κατεγράφησαν 12 άνδρες και 5 γυναίκες, σύνολο 17 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσαπουρνιάς και έδρα τον ομώνυμο συνοικισμό. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και συνοικισμοί Γκρέους³⁴⁷, Λούμπιντσα και Σύντσα.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 11 άτομα (7 άνδρες και 4 γυναίκες).

343. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

344. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Γρεβενά.

345. http://www.apostaseis.gr/loc_ap/odigikes-apostaseis.asp

346. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Αθήνα: Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996, τόμος 4, σελ. 140.

347. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [170. Ο συνοικισμός Τσαπουρνιά υπό το όνομα «Κοινότης Τσαπουρνιάς» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Γκρέους, Λούμπιντσα και Σύντσα].

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 34 οικογένειες προσφύγων/105 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Ο οικισμός δημιουργήθηκε από πρόσφυγες του Πόντου, που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή μετά τη μετακίνηση των πληθυσμών το 1923 και κολίγους των τσιφλικιών του Τούρκου αγά που υπήρχε πριν την απελευθέρωση με τους Βαλκανικούς Πολέμους³⁴⁸. Οι Πόντιοι μιλούσαν Ποντιακά και όλοι τους είχαν καταγωγή από την περιοχή του Λευκού Όρους Μετάλλου (Ακ-Ντάγ-Μαντέν) και συγκεκριμένα από το χωριό Γαράπυρ³⁴⁹.

Το 1927 ο οικισμός Γκρέση μετονομάζεται σε **Γριά**³⁵⁰ και η κοινότητα Τσαπουρνιάς σε κοινότητα Τρικοκκιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 145 κατοίκων, οι 96 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 50 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 209271-209320)³⁵¹.

Ο πρωταρχικός οικισμός κήκε από τους Ιταλούς κατά τη περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και οι κάτοικοί του μετακινήθηκαν στη θέση Άγιος Δημήτριος. Δυστυχώς και ο νέος οικισμός κήκε από τους Γερμανούς. Μετά από το γεγονός αυτό, οι κάτοικοι μετοίκησαν στη σημερινή θέση και το 1964 ο οικισμός τους ονομάστηκε «Άνοιξη»³⁵².

Το 1961 ο οικισμός Γριά μετονομάζεται σε **Άνοιξη** (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 14/02/1961).

Το 1964 ο οικισμός Άνοιξη αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο Ιερός Ναός Αγίου Δημητρίου που από το 1969 έχει κηρυχθεί αρχαίο μνημείο και είναι διακοσμημένος με τοιχογραφίες του 17^{ου} - 18^{ου} αι.³⁵³.

Το 1997 ο οικισμός Άνοιξη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Τρικοκκιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χασίων, στο Τοπικό Διαμέρισμα Τρικοκκιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Άνοιξη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Χασίων (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Τρικοκκιάς (μαζί με τους οικισμούς Τρικοκκιά και Τριφύλλιον) της Δημοτικής Ενότητας Χασίων του δήμου Δεσκάτης με έδρα τη Δεσκάτη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 145 κάτοικοι (1928), 204 (1940), 199 (1951), 233 (1961), 168 (1971), 194 (1981), 167 (1991), 105 (2011).

348. Βικιπαίδεια: «Ιστοσελίδα Γριά».

349. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 59.

350. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [49. Ο συνοικισμός Γκρέση της αυτής κοινότητος (Τσαπουρνιάς-Τρικοκκιάς) μετονομάζεται εις «Γριά» (η)].

351. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

352. <https://lykeio.karperou.gr/places/anoixi-grevenon>

353. <http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=3145>

Δαφνερό (Βαΐπες)

Ο οικισμός **Βαΐπες** βρίσκονταν 15 χλμ. νοτιοανατολικά της Σιάτιστας, σε υψόμετρο 320 μ³⁵⁴. Είναι κτισμένος στο οροπέδιο που σχηματίζει ο Αλιάκμονας οριοθετώντας τους νομούς Κοζάνης και Γρεβενών και το όρος Βούρινος. Πλησιέστεροι οικισμοί Παλαιόκαστρο, Ταξιάρχης, Μικροκλεισούρα, Έξαρχος και Κνίδη.

Δεν υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες για τη δημιουργία του οικισμού. Αναφέρεται στον Κώδικα της Ζάβορδας περίπου το 1534 και το 1692. Η ευρύτερη περιοχή έχει κατοικηθεί από την αρχαιότητα, όπως μαρτυρούν ευρήματα που βρέθηκαν σε διάφορες τοποθεσίες του χωριού και φιλοξενούνται στο μουσείο Θεσσαλονίκης.

«Έχει 10 οικογένειες με εκκλησία». (Σχινάς 1866).

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους τον Οκτώβρη 1912. Στα νεότερα χρόνια είναι γνωστή η συμμετοχή κατοίκων στον Μακεδονικό αγώνα και στην αντίσταση κατά των Ιταλών (μάχη Φαρδύκαμπου)³⁵⁵.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 21 άνδρες και 22 γυναίκες, σύνολο 43 άτομα.

Το 1918 ο οικισμός Βαΐπες³⁵⁶ αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Παλαιοκάστρου Κοζάνης.

Στην απογραφή του 1920, είχε 64 κατοίκους.

Μετά την συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών αποχώρησαν όλοι οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού και λίγο αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν Πόντιοι πρόσφυγες.

Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό³⁵⁷.

Το 1928 είχαν εγκατασταθεί 23 οικογένειες Ποντίων προσφύγων/80 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Κατ' άλλους στον οικισμό εγκαταστάθηκαν το 1925, 23 οικογένειες προσφύγων από την περιοχή της Άγκυρας³⁵⁸.

Το 1927 ο οικισμός Βαΐπες μετονομάζεται σε **Δαφνερό**³⁵⁹ (Φ.Ε.Κ. 18^Α – 01/02/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 138 κατοίκων, οι 67 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 209321-209350)³⁶⁰.

354. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

355. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Δαφνερό.

356. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [144. Ο συνοικισμός Παλαιόκαστρον υπό το όνομα «Κοινότης Παλαιοκάστρου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Βαΐπες**].

357. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

358. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών», χρήσιμες πληροφορίες για τον οικισμό.

359. Ό.π.

360. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Για τη διάβαση του ποταμού Αλιάκμονα χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι το εναέριο, το οποίο κατασκευάστηκε το 1930 περίπου για τις ανάγκες της εταιρείας που κατασκεύαζε τη σιδηροδρομική γραμμή Καλαμπάκας³⁶¹.

Το 1964 ο οικισμός Δαφνερό που ανήκει στη κοινότητα Παλαιοκάστρου αποσπάστηκε στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964) ενώ το 1974 η ίδια κοινότητα αποσπάται από την επαρχία Γρεβενών και υπάγεται στην επαρχία Βοΐου του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 187^Α – 02/07/1974).

Η μικρή απόδοση των χωραφιών και της κτηνοτροφίας, οι σκληρές συνθήκες διαβίωσης και η απομόνωση λόγω του ανύπαρκτου οδικού δικτύου, παρά την μικρή απόσταση από κεντρικό οδικό άξονα, ανάγκασε τους κατοίκους να αναζητήσουν την τύχη τους σε άλλους τόπους και να μην επιστρέψουν οι περισσότεροι ποτέ στον οικισμό τους. Οι λιγοστοί πλέον κάτοικοι του ασχολούνται με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την επεξεργασία γούνας.

Στα αξιοθέατα η εκκλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου, χτισμένη στα 1832, η κοιλάδα της Αγίας Παρασκευής και η κοιλάδα του Αλιάκμονα³⁶².

Στις 13 Μαΐου 1995, ο οικισμός δοκιμάστηκε από μεγάλο σεισμό, που είχε ως αποτέλεσμα την καταστροφή των περισσότερων σπιτιών.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δαφνερό ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Παλαιοκάστρου, του πρώην δήμου Σιάτιστας του νομού Κοζάνης.

Το 2011, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παλαιοκάστρου της Δημοτικής Ενότητας Σιάτιστας του δήμου Βοΐου με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στη Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 138 κάτοικοι (1928), 214 (1940), 166 (1951), 205 (1961), 154 (1971), 141 (1981), 121 (1991), 81 (2001), 69(2011).

Δήμητρα³⁶³ (Αράπη)

Ο οικισμός **Αράπη** βρίσκεται σε υψόμετρο 445 μ.³⁶⁴ στα νοτιοανατολικά του νομού Γρεβενών κοντά στη συμβολή του χείμαρρου Σούτσα με τον Αλιάκμονα ποταμό, δηλαδή την τεχνητή λίμνη Ιλαρίωνα. Είναι κτισμένος σε κάμπο με εύφορα εδάφη, ανάμεσα στους οικισμούς Καρπερό (δυτικά) και Παλιουριά (ανατολικά) και μέσα από αυτό περνάει η εθνική οδός Ελασσόνας - Δεσκάτης. Απέχει 18 χλμ. δυτικά από τη Δεσκάτη και 37 χλμ. νοτιοανατολικά από τα Γρεβενά³⁶⁵.

Τα ευρήματα από ανασκαφές που έχουν γίνει στην ευρύτερη περιοχή μαρτυρούν κατοίκησή του από την Προϊστορική Εποχή μέχρι τα Βυζαντινά χρόνια. Στην τοποθεσία «Άγιος Κωνσταντίνος» το 2008-2009 ανασκάφηκε τρίκλιτη βασιλική που χρονολογείται τον 11^ο αι. καθώς και εκτεταμένο νεκροταφείο³⁶⁶.

361. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

362. Ό.π. Βικιπαίδεια:

363. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τον οικισμό, στο βιβλίο Βασίλης Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

364. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Αθήνα: Τεγόπουλος – Μανιατέας, 1996. τόμος 10, σελ. 22.

365. «Οδηγικές χιλιομετρικές αποστάσεις μεταξύ πόλεων, χωριών - apostaseis.gr

366. www.mouseioaianis.gr.

Σύμφωνα με την τοπική παράδοση, την περίοδο της Τουρκοκρατίας, ο οικισμός υπήρξε τσιφλίκι Τούρκων αγάδων.

Το 1886 είχε 95 κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Αράπη κατεγράφησαν 82 άνδρες και 69 γυναίκες, σύνολο 151 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοίκησης Γρεβενών το 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 47 χριστιανοί³⁶⁷.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δημηνίτσης με έδρα τον οικισμό Δημηνίτσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Αράπης³⁶⁸, Γκομπλαράκι και Ζουμνιάτσι.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 159 κάτοικοι (88 άνδρες και 71 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 32 οικογένειες προσφύγων/113 άτομα σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία. Ήταν μικτός οικισμός. Οι πρόσφυγες ήρθαν από τη Μ. Ασία και τον Πόντο.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν Πόντιοι που μιλούσαν την ποντιακή γλώσσα και Πόντιοι που μιλούσαν την τουρκική γλώσσα³⁶⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 284 κατοίκων, οι 140 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Αράπη σε **Αράπης**³⁷⁰.

Οι κάτοικοι ασχολούνταν με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία.

Το 1961 ο οικισμός Αράπης μετονομάζεται σε **Δήμητρα**³⁷¹. (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 14/02/1961).

Το 1964 η κοινότητα Καρπερής και ο οικισμός Δήμητρα αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 ο οικισμός Δήμητρα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καρπερού (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Καρπερού του δήμου Χασίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Δήμητρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Χασίων (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καρπερού (μαζί με τον οικισμό Καρπερό) της Δημοτικής Ενότητας Χασίων, του δήμου Δεσκάτης με έδρα τη Δεσκάτη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 284 κάτοικοι (1928), 463 (1940), 454 (1951), 645 (1961), 574 (1971), 506 (1981), 548 (1991), 712 (2001), 361 (2011).

367. Βασίλης Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών», σελ. 95.

368. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [120. Ο συνοικισμός Δημηνίτσα υπό το όνομα «Κοινότης Δημηνίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Γκομπλαράκι, Ζουμνιάτσι και **Αράπη**].

369. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 56.

370. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

371. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [21. Η κοινότης Δημηνίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Καρπερού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δημινίτσα εις «**Καρπερόν**»].

Διχείμαρον (Ρέντα)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Ρέντα** βρίσκονταν κοντά στο Τσοτύλι στο νομό Κοζάνης, σε υψόμετρο 720 μ.³⁷²

Στη περιοχή του οικισμού υφίστατο αρχαίος οικισμός από τον 4^ο π.χ. αι. Στη τοποθεσία «Καρυδιές» κατά καιρούς ανευρέθηκαν υπό των γεωργών διάφορα αντικείμενα μεγίστης αρχαιολογικής και ιστορικής αξίας. Τα σπουδαιότερα εξ αυτών ήταν μία περικεφαλαία, νομίσματα φέροντα την κεφαλή του Φιλίππου, δύο μεταλλικά αγαλματίδια κ.α. Δυστυχώς όλος αυτός ο πολύτιμος θησαυρός περιήλθε στα χέρια αρχαιοκαπήλων και έτσι απωλέσθησαν³⁷³.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 158 άνδρες και 140 γυναίκες, σύνολο 298 άτομα.

Το 1918 ο οικισμός προσαρτάται στη κοινότητα Βελίστης (Φ.Ε.Κ. 260^Α – 31/12/1918).

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 277 κάτοικοι, και εξ αυτών στον οικισμό κατοικούσαν 40 μουσουλμανικές οικογένειες (200 άτομα). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός³⁷⁴.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία, ενώ το 1928 βρέθηκαν εγκατεστημένες 17 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 18 οικογένειες από τον Πόντο. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 αποσπάται από την κοινότητα Βελίστης και προσαρτάται στη κοινότητα Πλαζομίστης (Φ.Ε.Κ. 186^Α – 07/06/1926). Το 1928 η κοινότητα Πλαζομίστης (που ανήκει και η Ρέντα) μετονομάζεται σε κοινότητα Σταυροδρομίου (Φ.Ε.Κ. 156^Α-08/08/1928). Την ίδια χρονιά ο οικισμός Ρέντα, μετονομάζεται σε **Διχείμαρον**³⁷⁵.

Οι 40 περίπου οικογένειες προέρχονταν από Καρα-Σου του Πόντου³⁷⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 162 κατοίκων, οι 118 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216221-216280)³⁷⁷.

Το 1931 ο οικισμός Διχείμαρον αποσπάται από την κοινότητα Σταυροδρομίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Διχειμάρου (Φ.Ε.Κ. 34^Α – 13/02/1931). Πήρε το όνομά του από τα δύο ρέματα που περνούν έξω από τον οικισμό.

372. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

373. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης» – Έκδοση 1970.

374. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

375. Με το υπ' αριθ. 156 Φ.Ε.Κ. της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Κοζάνης στην επαρχία Ανασελίτσας: «222. Ο συνοικισμός Ρέντα της κοινότητος Ασπρούλας μετονομάζεται εις «**Διχείμαρον**»].

376. Παύλος Χαρ. Τσακίρης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

377. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Διχειμάρρον** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Οι κάτοικοι φημίζονται για τις πολύ νόστιμες πίτες που φτιάχνουν. Στην είσοδο του οικισμού ο επισκέπτης έχει θέα προς τα δάση βελανιδιάς, ενώ στις Καρυδιές έχουν βρεθεί Βυζαντινοί τάφοι.

Το 1997 ο οικισμός Διχειμάρρον με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Διχειμάρρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Διχειμάρρον, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης», αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Διχειμάρρου της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου, του δήμου Βοΐου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (Πρόγραμμα Καλλικράτης). Έδρα του δήμου είναι η Σιάτιστα.

Απογραφές: 162 κάτοικοι (1928), 218 (1940), 178 (1951), 174 (1961), 103 (1971), 104 (1981), 82 (1991), 50 (2011).

Δοξάρας³⁷⁸ (Μπούρα)

Ο οικισμός **Μπούρα** βρίσκονταν βορειοδυτικά της πόλης των Γρεβενών σε υψόμετρο 585 μ. κοντά στις όχθες του ποταμού Γρεβενίτη. Η παλιά ονομασία του οικισμού αποδίδεται στην αλβανική λέξη *burre* σημαίνει άνδρας³⁷⁹.

Μέσα από τον οικισμό περνάει ο Δοξανίτης που καταλήγει στον Γρεβενιώτη ποταμό. Επίσης μέσα από τον οικισμό περνάει η Ε.Ο. Γρεβενών- Καστοριάς και δυτικά η Εγνατία Οδός. Σήμερα έχει πλησιέστερους οικισμούς το Μαυρονόρος, τον Έλατο, τα Γρεβενά, τους Μαυραναίους³⁸⁰.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας αναφέρεται ως «Πούρα» και στον Κώδικα της Ζάβορδας καταγράφονται οι κάτοικοί του ως αφιερωτές της Ιεράς Μονής Αγίου Νικάνορος ή Ζάβορδας τόσο την περίοδο 1534 έως 1692 (Α΄ Γραφή) όσο και 1692 και μετά (Β΄ Γραφή)³⁸¹.

Το 1886 είχε 40 κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 29 άνδρες και 28 γυναίκες, σύνολο 57 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός Μπούρα³⁸² και προσαρτάται στη κοινότητα Γρεβενών.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 66 κάτοικοι (36 άνδρες και 30 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928,

378. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τον οικισμό, στο βιβλίο: Βασίλης Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

379. <http://www.hellenicaworld.com/Greece/Geo/gr/DoxarasGrevenon.html> όπου υπάρχει πλήθος ιστορικών και πληθυσμιακών αναφορών.

380. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

381. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά» (Συμβολή στην ιστορία τους).

382. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: 117. Ο συνοικισμός Γρεβενά υπό το όνομα «Κοινότης Γρεβενών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Μπούρα**, Κυρά Καλή, Καλαμίτσι και Γκομπλάρι].

εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 12 οικογένειες προσφύγων/38 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι εν λόγω πρόσφυγες προέρχονταν από την Καπαδοκία (Τσουχούρι Φαράσων) και είναι ο μοναδικός οικισμός στο νομό Γρεβενών που εγκαταστάθηκαν μόνο Καπαδόκες και μιλούν το νεοελληνικό φαρασιώτικο γλωσσικό ιδίωμα της Καπαδοκικής διαλέκτου. Στο Δοξάρα εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τα Φάρασα³⁸³.

Στον Δοξάρα εγκαταστάθηκαν 5 οικογένειες από το Αφσάρι και 11 οικογένειες από το Τσουχούρι της Καπαδοκίας³⁸⁴.

Το 1927 ο οικισμός Μπούρα μετονομάζεται σε **Δοξάρας**³⁸⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 154 κατοίκων, οι 53 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 209721-209750)³⁸⁶.

Το 1936 τους διανεμήθηκαν 16 κλήροι σε έκταση 512 στρεμμάτων³⁸⁷.

Τον Μάρτιο του 1943, ομάδα 19 ανταρτών που βρίσκονταν στην περιοχή, με ένα πολυβόλο και ένα οπλοπολυβόλο, χτύπησαν ένα Ιταλικό αεροπλάνο που είχε έρθει να ρίξει τρόφιμα στην εγκλωβισμένη Ιταλική φρουρά των Γρεβενών μετά τη μάχη του Φαρδύκαμπου. Το αεροπλάνο κατέπεσε στο Αγιόφυλλο Καλαμπάκας.³⁸⁸

Το 1964 ο οικισμός αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 ο οικισμός Δοξάρας με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Γρεβενών, του πρώην δήμου Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Δοξάρας, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γρεβενών της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του δήμου Γρεβενών της Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010),

Απογραφές: 154 κάτοικοι (1928), 191 (1940), 221 (1951), 267 (1961), 244 (1971), 215 (1981), 207 (1991), 221 (2001), 206 (2011).

383. Συμεών Κοιμίσσογλου: «Καπαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς», σελ. 523.

384. Ιορδάνης Β. Παπαδόπουλος: Διασπορά των Φαρασιωτών ανταλλαξίμων και εγκατάσταση στον Ελλαδικό χώρο. Ιδιωτική έκδοση. Αθήνα, 2021.

385. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [18. Ο συνοικισμός Μπούρα της κοινότητος Γρεβενών μετονομάζεται εις «Δοξάρας» (ο)].

386. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

387. <http://www.hellenicaworld.com/Greece/Geo/gr/DoxarasGrevenon.html>

388. Ό.π.

Δραγασιά (Δίσλαπον)

Ο οικισμός **Δίσλαπον** βρίσκονταν στο νομό Κοζάνης στα όρια με τον νομό Καστοριάς, βορειοδυτικά από το Τσοτύλι (23,3 χλμ.) σε υψόμετρο 960 μ³⁸⁹. Είναι χτισμένη στους πρόποδες των Οντρίων.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στη τοποθεσία «Αϊ Μηνάς» σε οθωμανικό τεκέ υπήρχε η εικόνα του Αγίου Μηνά, την οποία προσκυνούσαν οι ολίγοι βαλαάδες του οικισμού. Λόγω της γειτνίασης με το φυσικό και απρόσιτο όρος Όντρια πολλά Ελληνικά αντάρτικα σώματα διήρχοντο κατευθυνόμενα προς τη περιοχή του Καστανόφυτου που δρούσαν εγκληματικά οι κομιτατζήδες³⁹⁰.

Το 1886 είχε 120 χριστιανούς και 180 οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Τη Δραγασιά περικυκλώνουν οξιές, βελανιδιές, καστανιές και πολλά βοσκοτόπια. Εντός του χωριού βρίσκονται πολλές καρυδιές καθώς και πλατάνια, λόγω των πλούσιων κρύων νερών που κατεβαίνουν ορμητικά από τα Όντρια. Επάνω στο οροπέδιο οδηγεί ένας χωματόδρομος και κάποια μη σηματοδοτημένα μονοπάτια, όπως αυτά προς τις τοποθεσίες Ιτιά και Στενή Σκάλα. Στο ύψωμα Δραγασιά, που βρίσκεται Ανατολικά και από το οποίο πήρε τη νέα ονομασία του ο οικισμός, υπήρχε χτισμένη ακρόπολη ενός αρχαίου οικισμού της τοποθεσίας Ταγάρα, όπου σώζονται τα ίχνη παλαιού τείχους. Με βάση έρευνες, στην ευρύτερη περιοχή δημιουργήθηκε αργότερα συνάθροιση πολλών οικισμών οι οποίοι αποτελούσαν μια μεγάλη Βυζαντινή πόλη, που είναι πιθανό να καταστράφηκε στα χρόνια των Βουλγαρικών επιδρομών κατά τον 10^ο αι.³⁹¹

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 184 Έλληνες και 263 Μωαμεθανοί που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα³⁹².

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 225 άνδρες και 207 γυναίκες, σύνολο 432 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός Δίσλαπον³⁹³ και ορίζεται έδρα της Κοινότητας Δισλάπου.

Στην απογραφή του 1920, είχε 414 άτομα και εξ αυτών 15 οικογένειες/70 άτομα ήταν μουσουλμάνοι³⁹⁴. Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και Μουσουλμάνων.

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών αποχώρησαν όλοι οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού και λίγο αργότερα (μεταξύ 1923-1928) ήρθαν και εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες 20 οικογένειες Ποντίων και 1 οικογένεια από τη Θράκη/ σύνολο 88 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Έτσι το 1928 ο οικισμός έχει 315 κατοίκους. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

389. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

390. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη, 1970.

391. Ιστοσελίδα: Πολιτιστικός Σύλλογος Τσοτυλίου.

392. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001.01_000057_00202.

393. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Ανασελίτσης, αναγνωρίζεται: [66. Ο συνοικισμός **Δίσλαπον** υπό το όνομα «Κοινότης Δισλάπου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

394. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

Το 1927 ο οικισμός Δίσλαπον μετονομάζεται σε **Δραγασιά**³⁹⁵ και η κοινότητα Δισλάπου σε κοινότητα Δραγασιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 315 κατοίκων, οι 92 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210151-210180)³⁹⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δραγασιά αποσπάται από την κοινότητα Δραγασιάς (καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Τσοτιλίου του νομού Κοζάνης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Δραγασιάς (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δραγασιά αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Δραγασιάς της Δημοτικής Ενότητας Τσοτιλίου του δήμου Βοΐου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης που βρίσκεται στη Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Οι κάτοικοι του οικισμού σήμερα είναι περίπου 50 ενώ το 1940 είχαν φθάσει τους 430. Το καλοκαίρι οι κάτοικοι φτάνουν τους 100. Οι περισσότεροι είναι ντόπιοι ενώ υπάρχουν και πολλοί μετανάστες οι οποίοι ασχολούνται με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Ο πληθυσμός που έχει μεταναστέψει από τον οικισμό έχει εγκατασταθεί στη Καστοριά, τη Θεσσαλονίκη, στην Αθήνα καθώς και στη Γερμανία, στον Καναδά και στην Αυστραλία³⁹⁷.

Απογραφές: 315 κάτοικοι (1928), 430 (1940), 423 (1951), 407 (1961), 203 (1971), 212 (1981), 138 (1991), 50 (2011)

Δρέπανο (Καρατζιλάρ)

Ο οικισμός **Καρατζιλάρ** βρίσκονταν σε απόσταση 8 χλμ. βορειοανατολικά της Κοζάνης. Είναι σε υψόμετρο 700 μ.³⁹⁸

Η περιοχή του Δρεπάνου αποτελούσε από την αρχαιότητα επίκαιρη θέση. Υπήρχε στην ίδια περιοχή φρούριο με το όνομα Δρέπανο από τους Ελληνιστικούς χρόνους με βάση τα ευρήματα. Βόρεια του οικισμού υπήρχε η αποξηραμένη σήμερα, Κίτρινη Λίμνη (Σαρή γκιολ). Το Φρούριο του Δρεπάνου διατηρήθηκε έως τα Βυζαντινά χρόνια ως αμυντική θέση.

Με την κατάκτηση του φρουρίου από τους Οθωμανούς (1390), η ευρύτερη περιοχή πήρε την ονομασία Εγρί Μπουτζάκ, ως μετάφραση από το Δρέπανο, ενώ ο οικισμός αποτελούσε την έδρα του μπέη του Εγρί Μπουτζάκ, περιοχής που περιελάμβανε 30 χωριά. Αρχικά εγκαταστάθηκαν μουσουλμάνοι Γιουρούκοι. Οι χριστιανοί κάτοικοι

395. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^A της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην υποδιοίκηση Ανασελίτσης: [173. Η κοινότης Δισλάπου μετονομάζεται εις «Κοινότητα Δραγασιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δίσλαπον εις «Δραγασιά» (η)].

396. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

397. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Δραγασιά.

398. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

του μετεγκαταστάθηκαν στις αρχές του 14^{ου} αι. στην τότε νεοϊδρυθείσα Κοζάνη, όπου και αποτέλεσαν μία από τις αρχικές πληθυσμιακές ομάδες της νέας πόλης. Στον οικισμό απέμειναν μόνο οι μουσουλμάνοι κάτοικοι, ενώ μετά την καταστολή της Επανάστασης του Σαγκουλί στη Μ. Ασία το 1511, εγκαταστάθηκαν και Κονιάροι³⁹⁹.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Καρατζιλάρ είχε 392 άνδρες και 377 γυναίκες, σύνολο 769 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καρατζιλάρ με έδρα τον οικισμό Καρατζιλάρ⁴⁰⁰. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Τσακιρλή.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Καρατζιλάρ 660 μουσουλμάνοι (359 άνδρες και 301 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 100 οικογένειες⁴⁰¹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 127 πρόσφυγες στον οικισμό (62 άνδρες και 65 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 243 οικογένειες προσφύγων/996 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τη Θράκη (43 οικογένειες), τον Πόντο (84 οικογένειες)⁴⁰² και τη Μ. Ασία (107 οικογένειες). Ήταν έδρα επιστασίας την περίοδο της Ανταλλαγής και του Εποικισμού⁴⁰³.

Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Δρέπανο»^{404, 405}.

Το 1927 ο οικισμός Καρατζιλάρ μετονομάζεται σε **Δρέπανον**⁴⁰⁶ και η κοινότητα Καρατζιλάρ που ανήκει, σε κοινότητα Δρεπάνου.

Κατ' άλλους στη κοινότητα Δρέπανο (μαζί με τον συνοικισμό Γαλάνι) εγκαταστάθηκαν περίπου 200 προσφυγικές οικογένειες. Οι 40 είναι από την Περίσταση Θράκης και Μ. Ασία περιφέρεια Δαρδανελίων και μιλούσαν ελληνικά. Όλες οι άλλες ήταν ποντιακές από Καρα-Σού και Ματσούκα και μιλούσαν την ποντιακή⁴⁰⁷.

399. http://www.kozani.gr/web/guest/14os_20os_aionas.

400. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [21. Ο συνοικισμός **Καρατζιλάρ** υπό το όνομα «Κοινότης Καρατζιλάρ» και έδραν τον ομώνυμο συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Τσακιρλή].

401. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

402. Δες μαρτυρία Χαράλαμπος Ιασονίδη: «Με αυστηρά φρούρηση αξίωναν ή τα κεφάλια τους ή την παράδοση των ανταρτών της Σάντας» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Δ', σελ. 222-224 και Ιωάννη Μαντζαρίδη «Κανένας δεν ήξερε ποιόν θα πάρει ο χάρος», σελ. 377-379.

403. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

404. Πάνος Κεφαλός: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης». Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Σελ. 89-90.

405. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή. Σελ. 89-90.

406. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [39. Η κοινότης Καρατζιλάρ μετονομάζεται εις «κοινότητα Δρεπάνου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός εις «**Δρέπανον**»].

407. Παύλος Χαρ. Τσακιρίδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. –

Στην απογραφή του 1928, εκ των 823 κατοίκων οι 806 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 400 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 209751-210150)⁴⁰⁸.

Οι κάτοικοι του ασχολούνταν με την καπνοκαλλιέργεια και την καλλιέργεια τεύτλων⁴⁰⁹.

Το 1997 ο οικισμός Δρέπανο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Δρεπάνου του πρώην δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Δρέπανο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Δρεπάνου (μαζί με τον οικισμό Γαλάνι) στη Δημοτική Ενότητα Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης, με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Σήμερα, το Δρέπανο αποτελεί συγκοινωνιακό κόμβο κατά μήκος της Εγνατίας Οδού. Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία (πατάτες), ενώ έντονη είναι και η εξόρυξη μαρμάρων. Μεγάλο πολιτιστικό γεγονός για το Δρέπανο είναι το πανηγύρι του Αγίου Πνεύματος⁴¹⁰.

Απογραφές: 823 κάτοικοι (1928), 913 (1940), 952 (1951) 1.199 (1961), 817 (1971), 838 (1981), 1.083 (1991), 1.301 (2011).

Έλατος (Δοβράνι ή Ντόβρανη)

Ο οικισμός **Δοβράνι** είναι χτισμένος σε υψόμετρο, 730 μ.⁴¹¹, 7 χλμ. δυτικά των Γρεβενών. Σε 4 χλμ. βορειοανατολικά συναντάμε τον οικισμό του, Κάστρο.

Σύμφωνα με τις προφορικές μαρτυρίες ο Έλατος παλιά κατοικούνταν από Τούρκους και Χριστιανούς, αντιθέτως με το Κάστρο όπου έμεναν μόνο Τούρκοι. Και τα δύο μέρη κατοικήθηκαν μετά το 1922 από πρόσφυγες που ήρθαν από τη Μ. Ασία. Οι γηγενείς κάτοικοι του Έλατου υποστηρίζουν πως μετοίκησαν στην τωρινή θέση του οικισμού για να προφυλαχθούν από τις επιθέσεις των αρβανιτών. Το νεκροταφείο στη θέση «Κελιά» 2 χλμ. δυτικά, αποτελεί σημαντική ένδειξη ύπαρξης παλαιότερης κατοίκησης εκεί⁴¹².

«Έχει 20 χριστιανικές και 20 οθωμανικές οικογένειες, εκκλησία, τέμενος» (Σχινάς 1866).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Δοβράνι κατεγράφησαν 228 άνδρες και 225 γυναίκες, σύνολο 453 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 120 χριστιανοί και 59 μουσουλμάνοι⁴¹³.

τόμος 32^{ος}/1973-1974.

408. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

409. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

410. <http://www.kozanh.gr/web/guest/545> Δήμος Κοζάνης, Δημοτική Ενότητα Ελλησπόντου.

411. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

412. Τουριστικό Φυλλάδιο της Νομαρχίας Γρεβενών, 1998.

413. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί των Γρεβενών».

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δόβρανης με έδρα τον οικισμό Δόβрани⁴¹⁴ στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Κάστρο.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 416 κάτοικοι (223 άνδρες και 193 γυναίκες). Εξ αυτών οι 225 ήταν μουσουλμάνοι (25 οικογένειες). Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και μουσουλμάνων⁴¹⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Οι μουσουλμάνοι αναχώρησαν από τον Έλατο σύμφωνα με το άρθ. 3 της Σύμβασης της Λοζάνης που υπογράφηκε στις 30/1/1923 περί Ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών στις 9/4/1924⁴¹⁶. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό.⁴¹⁷

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 53 οικογένειες προσφύγων/165 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στον Έλατο εγκαταστάθηκαν Πόντιοι που προέρχονταν από 3 διαφορετικές περιοχές του Πόντου: Από την περιοχή του Ντιάρμπεκ και συγκεκριμένα από την κωμόπολη Παχούρ-Ματέν, από την περιοχή της Νεοκαισάρειας ή Νιζάρ και από την περιοχή της Γάβζας ή Κάβζας⁴¹⁸.

Το 1927 ο οικισμός Δόβрани μετονομάζεται σε Έλατος⁴¹⁹ και η κοινότητα Δόβρανης σε κοινότητα Ελάτου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 417 κατοίκων, οι 169 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210181-210260)⁴²⁰.

Αξιζει να παραθέσουμε το σημείωμα του γιατρού Προκόπιου Διογένη με ημερομηνία 28/4/1937, στον Επιθεωρητή Εκπαίδευσης⁴²¹.

Κύριε επιθεωρητά

Είχα προ καιρου μεταβεί εις το χωρίον Έλατος προς δαμαλισμόν των παιδιών και επιτρέψατέ μου να διαμαρτυρηθώ προς υμάς του προϊστάμενου της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως, για ότι είδα εις τα δύο σπίτια που χρησιμεύουν ως σχολεία της κοινότητος εκείνης. Δεν θέλω με λόγια και πομπώδεις φράσεις να κάμω φανταστικήν περιγραφήν. Ένα έχω μόνο να τονί-

414. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [121. Ο συνοικισμός **Δοβράνι** υπό το όνομα «Κοινότης Δοβράνι» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Κάστρον].

415. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

416. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί των Γρεβενών».

417. Γεώργιος Ι. Μίνσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

418. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 98.

419. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [23. Η κοινότης Δόβρανης μετονομάζεται εις «κοινότητα Ελάτου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δόβρανι εις **Έλατος**].

420. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

421. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

σω. Ως άνθρωπος ελυπήθηκα κατάκαρδα τα δυστυχημένα εκείνα παιδιά όταν τα είδα να συσσωρεύονται σε ερειπωμένα κτίρια-καλύβες για να μάθουν γράμματα, όπως τον παλαιόν καιρόν έμπαιναν μυστικά στα υπόγεια-κατακόμβες που εχρησίμευαν ως κρυφά σχολεία.

Διαμαρτύρομαι ως ιατρός, διότι εις το σχολείον Ελάτου, τα μικρά παιδιά που στέλνουν οι γονείς των να διαπλαστούν εις καλούς και υγιείς ανθρώπους, θα καταντήσουν καχεκτικά, αναιμικά, φυματικά από την έλλειψιν θρανίων, φωτός και οξυγόνου.

Κύριε επιθεωρητά όταν πάτε εκεί θα τα αντιληφθείτε όλα μόνοι σας. Και έχω πεποίθωσιν με όλην την ψυχήν σας θα ενδιαφερθείτε να ανεγερθεί το από πολλών ετών θεμελιωθέν νέον διδακτήριον για να προλάβετε τον ψυχικόν και σωματικόν μαρασμόν των αθών εκείνων βλασταριών του χωρίου Ελάτου, που έχουν την ατυχίαν να μαθαίνουν γράμματα σε δύο καλύβες, που δεν ταιριάζουν ούτε για στάβλισμα ζώων.

Η γεωργία και η κτηνοτροφία είναι οι κύριες ασχολίες των κατοίκων της κοινότητας που φτάνουν τους 400 το καλοκαίρι, ενώ το χειμώνα μένουν σχεδόν λιγότεροι από τους μισούς (160). Γεωργικές καλλιέργειες εναλλάσσονται με αγρούς και αυτοί με τη σειρά τους με δάσος από δρύες και άρκενθο. Ωραία θέα υπάρχει από τη θέση «Κοιλιά» (750 μ.) 3 χλμ. δυτικά, από τη θέση «Μεϊντέν» (720 μ.) 2 χλμ. βόρεια και από την περιοχή «Τζαμί» στην άκρη του οικισμού, που όπως μαρτυρά το όνομα, υπήρχε εκεί παλιά τούρκικο τζαμί. Διασχίζοντας το δρόμο προς Καληράχη, ακολουθώντας στην αρχή χαλικόδρομο και αργότερα μονοπάτι φθάνουμε στη θέση «Απαγορευμένο» (780 μ.), που διετέλεσε οχυρό των ανταρτών κατά τον Εμφύλιο πόλεμο⁴²².

Το 1964 ο οικισμός Έλατος αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 ο οικισμός Έλατος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ελάτου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γρεβενών ως Τοπικό Διαμέρισμα Ελάτου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Έλατο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ελάτου (μαζί με τον οικισμό Κάστρο) της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 417 κάτοικοι (1928), 516 (1940), 361 (1951), 375 (1961), 260 (1971), 273 (1981), 230 (1991), 171 (2011).

Ελάφι (Πινιάρι ή Πινάρ)

Ο οικισμός **Πινιάρι** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Δημνίτσα (Καρπερό) των Γρεβενών.

Το 1886 ήταν τσιφλίκι που είχε 12 χριστιανικές οικογένειες (45 άτομα), εκκλησία και 2 βρύσες (Σχινάς).

Το 1918 πραγματοποιείται η σύσταση της κοινότητας Δημνίτσης με έδρα τον οικισμό Δημνίτσα⁴²³ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Αράπης, Γκομπλαράκι και Ζουμνιάτσι. Οι κάτοικοί του ήταν βαλαάδες⁴²⁴.

422. Τουριστικό Φυλλάδιο της Νομαρχίας Γρεβενών, 1998.

423. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [120. Ο συνοικισμός **Δημνίτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Δημνίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Γκομπλαράκι, Ζουμνιάτσι και Αράπη].

424. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά (Συμβολή στην ιστορία τους)», σελ. 261.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 41 οικογένειες προσφύγων/123 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες Πόντιοι εγκαταστάθηκαν εκεί το 1924 και ήταν όλοι από το Τοχούζ του Ακ-Ντάγ-Ματέν⁴²⁵.

Το 1928 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Πινιάρη και η προσάρτησή του στην κοινότητα Καρπερού- πρώην Δημηνίτσης (Φ.Ε.Κ. -16/05/1928). Λίγους μήνες αργότερα ο οικισμός Πινιάρη μετονομάζεται σε **Ελάφι** (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 20/09/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 118 κατοίκων, οι 117 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215331-215390)⁴²⁶.

Ο οικισμός καταστράφηκε το 1948-1949 στον Εμφύλιο, και πάρα πολλοί κάτοικοί του φύγανε στην Τσεχία, Τασκένδη (Ε.Σ.Σ.Δ.) και άλλα πρώην ανατολικά κράτη. Όσοι έμειναν στην Ελλάδα, οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν στη Παραλίμνη Γιαννιτσών, στον Άγιο Λουκά και στον Άψαλο Γιαννιτσών⁴²⁷.

Το 1951 ο οικισμός Ελάφι **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 118 κάτοικοι (1928), 220 (1940), (-) (1951).

Ελεύθερον (Κουτσιακίοτι ή Κοντσιακίοτι).

Ο ορεινός οικισμός **Κουτσιακίοτι** βρίσκονταν προς τα βόρεια όρια του νομού με το νομό Κοζάνης, πλησίον του οικισμού Αγίου Γεωργίου (Τσούχλι) σε υψόμετρο 670 μ⁴²⁸. Απέχει 14 χλμ. βόρεια από τα Γρεβενά και 47 χλμ. νοτιοδυτικά από την Κοζάνη. Είναι κτισμένος σε τοποθεσία κατάφυτη από βελανιδιές. Απέχει 1 χλμ. από τον ομώνυμο οικισμό των προσφύγων.

Σύμφωνα με μαρτυρίες ο οικισμός βρίσκονταν στη θέση που είναι σήμερα το Ελεύθερον Προσφύγων. Μετακινήθηκε στη τωρινή θέση μετά από συγχώνευση με τους οικισμούς Τσαρκοβίτσα, Γκομπλίστα, Μηλιά. Το μεγαλύτερο πρόβλημα του οικισμού ήταν η οδική πρόσβαση με τον οικισμό Ελεύθερον Προσφύγων ένεκα του ρέματος που υπήρχε μεταξύ των 2 οικισμών και την έλλειψη γέφυρας, η οποία στήθηκε τη 10ετία του 1970⁴²⁹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Κοντσιακίοτι κατεγράφησαν 56 άνδρες και 51 γυναίκες, σύνολο 107 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσουρχλίου με έδρα τον οικισμό Τσούρχλιο στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Κουτσιακίοτι⁴³⁰.

425. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 93.

426. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυντής Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

427. Ό.π. Σοφοκλής Εταιρίδης.

428. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996. σελ. 123, τόμος 11.

429. Βασίλης Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών». Σελ. 111.

430. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [170. Ο συνοικισμός Τσούρχλιον υπό το όνομα «Κοινότης Τσουρχλίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοείται και ο συνοικισμός Κουτσιακίοτι].

Το 1919 διορθώνεται το όνομα του οικισμού από Κουτσικιότι σε **Κοντσικιότι**.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 132 άτομα (68 άνδρες και 64 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 90 οικογένειες προσφύγων/307 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων του, που τα εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Κυνηγημένοι από τον Πόντο έφθασαν και εγκαταστάθηκαν στο Ελεύθερο το προσφυγικό από το 1922 έως το 1924, πρώτα οι τουρκόφωνοι Πόντιοι και μετά οι ποντιόφωνοι⁴³¹. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις οικογένειες του προσφυγικού Ελεύθερου⁴³².

Τον Νοέμβριο του 1924 βλαχοποιμένες επιτέθηκαν σε ποιμένες πρόσφυγες και τραυμάτισαν 2 εξ αυτών και τον αγροφύλακα⁴³³.

Το 1927 ο οικισμός Κοντσικιότι μετονομάζεται σε **Ελεύθερον**⁴³⁴ και η κοινότητα Τσουρχλίου σε κοινότητα Αγίου Γεωργίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 442 κατοίκων, οι 280 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210261-210420)⁴³⁵.

Το 1931 ο οικισμός Ελεύθερον αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Γεωργίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Ελευθέρου (Φ.Ε.Κ. 429^Α – 31/12/1931).

Το 1961 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Ελευθέρου Προσφύγων και προσαρτάται στη κοινότητα Ελευθέρου (Φ.Ε.Κ.-19/03/1961). Βρίσκονταν σε απόσταση 800 μ. από τον οικισμό Ελεύθερον.

Το 1964 ο οικισμός Ελεύθερον και η κοινότητα Ελευθέρου αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Οι κάτοικοι του ασχολούνται με καλλιέργειες μαλακού σιταριού, κριθαριού και ξερικών αμπελιών⁴³⁶.

Το 1997 οι οικισμοί Ελεύθερο και Ελεύθερο Προσφύγων με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» αποσπώνται από την κοινότητα Ελευθέρου (καταργείται) και προσαρτώνται στο δήμο Γρεβενών, στο Τοπικό Διαμέρισμα Ελευθέρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ελεύθερον με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ελευθέρου (μαζί με τον οικισμό Ελεύθερον Προσφύγων) της Δημοτικής

431. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 88.

432. Ό.π.

433. Εφημερίδα «ΑΘΗΝΑΙ» της 24/11/1924.

434. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [52. Ο συνοικισμός Κοντσικιότι της κοινότητος Τσουρχλίου μετονομάζεται εις «Ελεύθερον»].

435. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

436. <https://grevenart.gr/portfolio/%ce%b3%cf%81%ce%b5%ce%b2%ce%b5%ce%bd%cf%8e%ce%bd-%ce%b3%ce%b7/>

Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 442 κάτοικοι (1928), 723 (1940), 563 (1951), 220 (1961), 136 (1971), 133 (1981), 112 (1991), 81 (2001), 57 (2011).

Εράτυνα (Σέλιτσα)

Ο οικισμός **Σέλιτσα** βρίσκονταν στο νομό/περιφερειακή ενότητα Κοζάνης σε ύψος 700-800 μ., στους πρόποδες του όρους Άσκιου (ή κοινώς Σινιάτσικου). Απέχει 12 χλμ. από τη Σιάτιστα και 42 χλμ. από την Κοζάνη⁴³⁷.

Περίπου 3 χλμ. νοτιοδυτικά από τον οικισμό και συγκεκριμένα στα ριζά του λόφου «Μαγούλα», που υψώνεται πλάι στον ποταμό Μύριχο, έχει εντοπιστεί η θέση αρχαίας κώμης, ενώ στην κορυφή του λόφου σώζονται υπολείμματα προϊστορικού φρουρίου με πελασγικά («κυκλώπεια») τείχη⁴³⁸.

Η πρώτη αναφορά γι' αυτήν ήταν στον «κώδικα της Ζάβορδας» του 1534. Ήταν από τους πλουσιότερους κτηνοτροφικούς οικισμούς κατά τον 18^ο αι. Πιθανώς ο πλούτος και το εμπόριό της προκάλεσαν την επιβουλή των Τουρκαλβανών ληστών, που την κατέστρεψαν αρκετές φορές κάνοντας τους κατοίκους της, να την εγκαταλείψουν⁴³⁹.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας σύμφωνα με την παράδοση λειτουργούσε εβδομαδιαία αγορά η οποία στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο Τσοτύλι. Στο τέλος του 19^{ου} αι. ο οικισμός φέρεται να είχε 300 χριστιανούς σχολείο αρρένων, σχολείο θηλέων, εκκλησία και χάνια⁴⁴⁰.

Η Εράτυνα είναι γνωστή για τα πολλά αρχοντικά, χτισμένα σύμφωνα με μια ιδιαίτερη τοπική λαϊκή παράδοση. Σημαντικός είναι ο Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου στο κέντρο του οικισμού, κτισμένος το 1844, που διαθέτει το μοναδικό ξυλόγλυπτο τέμπλο στο ιερό του και πολύ ωραίες παλιές αγιογραφίες. Γύρω από την Εράτυνα υπάρχουν διάσπαρτα ίχνη από αρχαίους τειχισμένους οικισμούς και πλήθος άλλων αρχαιολογικών χώρων που μαρτυρούν την ύπαρξη οργανωμένων οικισμών με ανεπτυγμένη οικιστική οργάνωση και εύρωστη οικονομία.

Το 1886 είχε 3.000 χριστιανούς, σχολείο αρρένων, σχολείο θηλέων, εκκλησίες, φρέατα, κρήνες και χάνια (Σχινάς).

Υπάρχουν αρκετά μονοπάτια που οδηγούν στο όρος Άσκιο με ιδιαίτερης σημασίας αυτό που οδηγεί προς το εξωκλήσι του Αγίου Μάρκου.

Λίγο έξω από την Εράτυνα, ανεβαίνοντας προς το Άσκιο, στην παλαιά Μονή του Αγίου Αθανασίου λειτουργεί δημοτικός ξενώνας, ενώ η εκκλησία της μονής, η οποία διαθέτει ξυλόγλυπτο τέμπλο, βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο της αναπαλαίωσης. Στον ξενώνα αυτό φιλοξενούνται συχνά ομάδες ποδοσφαίρου για την προετοιμασία τους λόγω

437. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Εράτυνα.

438. Δημήτρης Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας». (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας), Θεσσαλονίκη 1989 (έκδοση Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών).

439. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Εράτυνα.

440. «Γνωμία με τον νομό Κοζάνης» – Έκδοση Νομαρχίας Κοζάνης, 1970.

του πολύ καλού κλίματος της περιοχής. Κάτω από τη μονή έχει δημιουργηθεί πάρκο μεγάλης έκτασης με παιδικές χαρές, γήπεδα μπάσκετ και ποδοσφαίρου, όλα αυτά ανάμεσα στο πολύ ωραίο φυσικό περιβάλλον⁴⁴¹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 1.370 άνδρες και 1.310 γυναίκες, σύνολο 2.680 άτομα.

Στην Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914 κατεγράφησαν 2.700 Έλληνες⁴⁴².

Το 1918 γίνεται η σύσταση και αναγνώριση της κοινότητας Σελίτσης με έδρα τον οικισμό Σέλιτσα⁴⁴³ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Βίλιανη και Δομαβίστη.

Στην απογραφή του 1920 είχε 1.935 κατοίκους. Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 19 πρόσφυγες (8 άνδρες και 11 γυναίκες).

Αργότερα μεταξύ 1923-1928, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 3 οικογένειες προσφύγων/7 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., από τη Θράκη.

Το 1927 ο οικισμός Σέλιτσα μετονομάζεται σε **Κατωχώρι**⁴⁴⁴ και η κοινότητα Σελίτσης σε κοινότητα Κατωχωρίου. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.359 κατοίκων, οι 32 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Κατωχώρι μετονομάζεται σε **Εράτυνα** και η κοινότητα σε κοινότητα Εράτυνας (Φ.Ε.Κ. 156^Α – 08/08/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216761-216780)⁴⁴⁵.

Ένα πατροπαράδοτο έθιμο της Εράτυνας είναι τα Μπουμπουσάρια. Το έθιμο έχει τις ρίζες του στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Το έθιμο λαμβάνει χώρα την εποχή των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς. Το βράδυ της 30ης του Δεκέμβρη ξεκινάνε τα "Σούρβα". Οι κάτοικοι του χωριού, κυρίως τα παιδιά και οι νέοι, μεταμφιέζονται, ντύνονται δηλαδή "Μπουμπουσάρια". Τριγυρνούν στους δρόμους του χωριού, επισκέπτονται τα σπίτια των κατοίκων και τρατάρουνται. Με αυτό το έθιμο, τα παλιά τα χρόνια, ήθελαν οι κάτοικοι να εξευμενίσουν τα πνεύματα και τα ξωτικά. Στις 2 Ιανουαρίου κορυφώνονται οι εκδηλώσεις με τη συνοδεία μουσικής, με την παρέλαση των αρμάτων και των καρναβαλιών στην άνω πλατεία του χωριού, γνωστή και ως παζάρι.

Ένα άλλο αποκριάτικο έθιμο είναι οι Κλαδαρές ή Κλαδαριές. Το βράδυ της Κυριακής της Μεγάλης Αποκριάς (της Τυρινής) σε κάθε γειτονιά μαζεύονται οι γείτονες και ανάβουν μεγάλες φωτιές (Κλαδαρές). Ο κάθε ένας φέρνει διάφορα τρόφιμα (κρεατικά, πίτες, γλυκά, κρασί, τσίπουρο κλπ.) και συνεισφέρει με αυτά και με το κέφι του στην γιορτή

441. Ό.π. Βικιπαίδεια.

442. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.)- Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001.01_000056_00029.

443. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Ανασελίτσης, αναγνωρίζεται: [99. Ο συνοικισμός **Σέλιτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Σελίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Βίλιανη και Δομαβίστη.].

444. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην υποδιοίκηση Ανασελίτσης: [204. Η κοινότης Σελίτσης μετονομάζεται εις «Κοινότητα Κατωχωρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σέλιτσα εις «**Κατωχώρι**»].

445. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

που ακολουθεί. Γύρω από την μεγάλη αυτή φωτιά τραγουδιούνται πιπεράτα αποκριάτικα (αποκριάτικα) τραγούδια. Πολλά από τα τραγούδια αυτά είναι παραδοσιακά και τραγουδιούνται και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, άλλα αφορούν τον χώρο της Εράτυρας και άλλα συνθέτονται, ανάλογα με τις ανάγκες για σατιρισμό της επικαιρότητας, επί τόπου. Οι "Κλαδαρές" είναι έθιμο που συναντιέται και σε άλλες περιοχές με άλλα ονόματα (π.χ. "Φανοί" στην Κοζάνη). Η διαφορά είναι ότι οι "Κλαδαρές" στην Εράτυρα κρατούν (τουλάχιστον ακόμα) τον πραγματικό τους χαρακτήρα (την ανάγκη για ψυχαγωγία των κατοίκων και των φιλοξενουμένων τους εν' όψη της Μεγάλης Σαρακοστής) και δεν αποσκοπούν στην διαφήμιση της περιοχής και την αύξηση της εμπορικής κίνησης με προσέλκυση τουριστών. Ωστόσο, κάθε περαστικός είναι πάντα ευπρόσδεκτος και τιμάται ιδιαίτερα με πειράγματα και τραγούδια.⁴⁴⁶

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Εράτυρα αποσπάται από την κοινότητα Εράτυρας (καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Ασκίου του νομού Κοζάνης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Ερατύρας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Εράτυρα αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Ερατύρας της Δημοτικής Ενότητας Ασιού του δήμου Βοΐου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης που βρίσκεται στη Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 2.359 κάτοικοι (1928), 2.430 (1940), 2.836 (1951), 2.459 (1961), 1.535 (1971), 1.470 (1981), 1.460 (1991), 1.092 (2011).

Ιμέρα (Χεϊμπελή)

Ο οικισμός **Χεϊμπελή** βρίσκονταν 20 χλμ. νοτιοανατολικά της Κοζάνης στην περιοχή της τεχνητής λίμνης Πολυφύτου, σε υψόμετρο 360 μ.⁴⁴⁷

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Χεϊμπελή είχε 615 άνδρες και 535 γυναίκες, σύνολο 1.150 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Χεϊμπελή με έδρα τον οικισμό Χεϊμπελή⁴⁴⁸.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 1.338 μουσουλμάνοι (679 άνδρες και 659 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 679 οικογένειες⁴⁴⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 86 πρόσφυγες στον οικισμό (44 άνδρες και 42 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 130 οικογένειες προσφύγων/469 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που είχαν αναχωρήσει νωρίτερα για την Τουρκία. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

446. Βικιπαίδεια.

447. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

448. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [59. Ο συνοικισμός **Χεϊμπελή** υπό το όνομα «Κοινότης Χεϊμπελή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

449. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

Εκ των 130 οικογενειών, 5 προέρχονταν από τη Μ. Ασία, 101 από τον Πόντο και 24 από τον Καύκασο⁴⁵⁰.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 110 προσφυγικές οικογένειες. Όλες ποντιακές οι μισές από Έρμπαα Πόντου που μιλούσαν την τουρκική και οι άλλες από το Κάρς που μιλούσαν ποντιακά. Μεταξύ των πρώτων υπήρξαν και λίγες οικογένειες που μιλούσαν ποντιακά⁴⁵¹.

Πα τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Ίμερα»⁴⁵².

Τα χωριά που προέρχονταν οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό Ίμερα ήταν από τις περιοχές Σμάσειας, Νεοκαισάρειας, Καυκάσου κ.α. και ειδικότερα προέρχονταν από τα χωριά: Κιρκ Χαρμάν, Φατάρ, Σαρατσούκ, Τσορούμ, Τάοζου, Πατσαχλού, Καπλάν, Πιτέκ και χωριά της περιοχής Καυκάσου^{453, 454}.

Το 1927 ο οικισμός Χείμπελή μετονομάζεται σε **Ίμερα**⁴⁵⁵ και η κοινότητα Χείμπελή σε κοινότητα Ιμέρας. Στην απογραφή του 1928, εκ των 404 κατοίκων οι 101 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210421-210620)⁴⁵⁶.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε Ίμερα και της κοινότητας διορθώνεται σε κοινότητα Ιμέρων (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το νησάκι της Ίμερας, το οποίο δημιουργείται όταν η στάθμη της λίμνης ανεβαίνει, ενώ ενώνεται πάλι με την στεριά, όταν η στάθμη κατεβαίνει⁴⁵⁷.

Το 1997 ο οικισμός Ίμερα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ιμέρων (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Ιμέρων του πρώην δήμου Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ίμερα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σερβίων (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ιμέρων (μαζί με τον οικισμό Αύρα) της Δημοτικής Ενότητας Σερβίων, του δήμου Σερβίων-Βελβεντού με έδρα τα Σέρβια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

450. Ό.π.

451. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

452. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή. Σελ. 91-92.

453. Κων. Ι. Ταβουλτζίδης: «Οι Έλληνες του Δυτικού Πόντου. Μεσιανή και τ' άλλα προσφυγοχώρια του Ανατολικού Τσιαρτσάμπ». Μεσιανή Κοζάνης. 2001.

454. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Μερενές ή Άνω Μερινές και το Ποσίκ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 228, 292.

455. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [17. Η κοινότης Χείμπελή μετονομάζεται εις «κοινότητα Ιμέρας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Χείμπελή εις **Ίμερα**»(η)].

456. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

457. Σάββας Καλεντερίδης: «Κοζάνη. Στην αγκαλιά των βουνών». Εκδόσεις «Ινφονόμων», Αθήνα, 2004.

Απογραφές: 404 κάτοικοι (1928), 751 (1940), 336 (1951) 415 (1961), 262 (1971), 191 (1981), 208 (1991), 160 (2011).

Καλαμιά (Καλιάμπαση ή Καλιόμπαση)

Ο ορεινός οικισμός **Καλιάμπαση** βρίσκονταν στο εσωτερικό του νομού/περιφερειακής ενότητας Κοζάνης, στους πρόποδες του όρους Κέδρωμα⁴⁵⁸. Απέχει 12 χλμ. δυτικά από την Κοζάνη και 21 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά από την Σιάτιστα. Στα νότια του οικισμού περνάει η Εγνατία Οδός και η εθνική οδός Κοζάνης– Ιωαννίνων. Είναι σε υψόμετρο 690 μ.⁴⁵⁹

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Καλιόμπαση είχε 140 άνδρες και 143 γυναίκες, σύνολο 283 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαριχανλάρ με έδρα τον οικισμό Σαριχανλάρ. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Καλιάμπαση⁴⁶⁰.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Καλιάμπαση 368 μουσουλμάνοι (183 άνδρες και 185 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 55 οικογένειες⁴⁶¹. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 28 πρόσφυγες στον οικισμό (14 άνδρες και 14 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο για τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 85 οικογένειες προσφύγων/382 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 85 οικογενειών, οι 39 προέρχονταν από τη Μ. Ασία και οι 46 από τον Πόντο⁴⁶². Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Καλαμιά»⁴⁶³.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 90 προσφυγικές οικογένειες. Οι περισσότερες από την Μ. Ασία από τα παράλια της Προποντίδας, Γιάλοβα κλπ. και μιλούσαν τουρκικά. Ήταν και μερικές οικογένειες ποντιακές που μιλούσαν ποντιακά⁴⁶⁴.

Το 1927 η κοινότητα Σαριχανλάρ που ανήκει ο οικισμός, μετονομάζεται σε κοινότητα Αλωνακίων και το 1928 ο οικισμός Καλιάμπαση μετονομάζεται σε **Καλαμιά** (Φ.Ε.Κ. 156^Α–08/08/1928).

458. «: pezoporia.gr:». www.pezoporia.gr.

459. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 15, σελ. 255.

460. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [44. Ο συνοικισμός Σαριχανλάρ υπό το όνομα «Κοινότης Σαριχανλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Καλιάμπαση**].

461. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

462. Ό.π.

463. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 93-95.

464. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210751-210870)⁴⁶⁵.

Το 1930 ο οικισμός Καλαμιά αποσπάται από την κοινότητα Αλωνακίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καλαμιάς (Φ.Ε.Κ. 120^Α-19/04/1930).

Την περίοδο της Κατοχής, στις 18 Ιουλίου 1943, δυνάμεις του ΕΛΑΣ επιτέθηκαν κατά των Γερμανικών δυνάμεων που έδρευαν στον οικισμό με σκοπό να θέσουν στον έλεγχο τους τα στενά της Βίγλας-Μπουγαζιού με αποτέλεσμα να σκοτωθούν 11 άνδρες του ΕΛΑΣ μαζί με τον διοικητή τους Κατσόγιαννο⁴⁶⁶.

Το 1997 ο οικισμός Καλαμιά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καλαμιάς (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Καλαμιάς στον πρώην δήμο Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Καλαμιά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Καλαμιάς της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: (-) κάτοικοι (1928), 454 (1940), 496 (1951) 393 (1961), 238 (1971), 215 (1981), 271 (1991), 180 (2011).

Καλαμίτσι

Ο οικισμός **Καλαμίτσι** βρίσκονταν 5 χλμ. ανατολικά από τα Γρεβενά. Δυτικά του οικισμού και πριν τα Γρεβενά περνάει η Εγνατία Οδός. Είναι σε υψόμετρο 600 μ.⁴⁶⁷

Το 1886 είχε 90 κατοίκους (Σχινάς).

Το 1902 κατά τη διάρκεια εκσκαφής νέων θεμελίων στην εκκλησία του Αγίου Αθανασίου βρέθηκε ακέφαλο γυναικείο μαρμαρίνο άγαλμα σε ημικυκλική βάση της Ρωμαϊκής εποχής. Λόγω της επιγραφής «(Βά)βιλος Αραβαίου την (Θ)υγατέρα Μέλι(σσ)αν ηρω(ίδα)» που υπήρχε πιθανολογείται ότι πρόκειται για χώρο Ηρώου⁴⁶⁸.

Πριν την απελευθέρωση και την ανταλλαγή πληθυσμού κατοικούσαν μουσουλμάνοι Βαλαάδες και χριστιανοί Κουπατσαράιοι, για αυτό και συγκαταλεγόταν στα βλαχοχώρια των Γρεβενών⁴⁶⁹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Καλαμίτσι κατεγράφησαν 126 άνδρες και 126 γυναίκες, σύνολο 252 άτομα.

Το 1914 στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοίκησης Γρεβενών ήταν εγγεγραμμένοι 19 χριστιανοί⁴⁷⁰.

465. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

466. «inews.gr - ΕΡΤ ΚΟΖΑΝΗΣ: Σύνταξη-Δέσποινα Αμαραντίδου».

467. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

468. «Αρχαιολογικά ευρήματα: Γρεβενά (Πόλη) Δυτική Μακεδονία - GTP».

469. Αστέριος Ι. Κουκούδης: «Οι Κουπατσαράιοι - Μελέτες για τους Βλάχους»

470. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

Το 1918 αναγνωρίζονται ως οικισμός τα Γρεβενά και ορίζονται έδρα της κοινότητας Γρεβενών στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γκομπλάρι, Μπούρα, Καλαμίτσι⁴⁷¹ και Κυρά Καλή.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 50 κάτοικοι (25 άνδρες και 25 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 17 οικογένειες προσφύγων/60 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που αναχώρησαν για την Τουρκία. Ήταν μικτός οικισμός.

Όλες οι οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στο Καλαμίτσι ήρθαν από το χωριό Κουλίκ της επαρχίας Ακ-Ντάγ-Ματέν και μιλούσαν ποντιακά⁴⁷².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 146 κατοίκων, οι 55 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210721-210750)⁴⁷³.

Το 1964 ο οικισμός Καλαμίτσι αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το Σάββατο, 13 Μαΐου 1995, έγινε στη περιοχή Κοζάνης-Γρεβενών, σεισμός 6,6 R. Πολλά σπίτια στο Καλαμίτσι καταστράφηκαν ή έπαθαν σοβαρές ζημιές.

Από το 2011, ο οικισμός Καλαμίτσι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Γρεβενών (μαζί με τα Γρεβενά και τον Δοξαρά) της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 146 κάτοικοι (1928), 224 (1940), 181 (1951), 188 (1961), 123 (1971), 91 (1981), 67 (1991), 58 (2001), 27 (2011).

Καλονέρι (Βρογγίστα)

Ο ορεινός οικισμός **Βρογγίστα** ήταν χτισμένος σε υψόμετρο 630 μ. και κοντά στον κάθετο άξονα της Εγνατίας Οδού-Κρυσταλλοπηγής και πάνω στην εθνική οδό Κοζάνης-Ιωαννίνων, 36 χλμ. δυτικά της Κοζάνης. Η θέση του οικισμού παλαιότερα ήταν δυτικότερα και κοντά στη συμβολή των χαραδρών «Κόπου» και «Τζέρμας».

Κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας, μεγάλο μέρος των κατοίκων του οικισμού, όπως και αρκετών οικισμών στους νότιους πρόποδες του Βόιου, ασπάσθηκαν τον Μω-

471. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [117. Ο συνοικισμός Γρεβενά υπό το όνομα «Κοινότης Γρεβενών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Μπούρα, Κυρά Καλή, **Καλαμίτσι** και Γκομπλάρι].

472. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 73.

473. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

αμεθανισμό. Οι εξισλαμισθέντες πληθυσμοί αυτής της περιοχής μιλούσαν ελληνικά και αναφέρονται στην ιστοριογραφία ως Βαλαάδες.

Κατά την διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα (1904-1908) οι κάτοικοι του προσέφεραν υπηρεσίες στους αντάρτες μακεδονομάχους εξασφαλίζοντας τρόφιμα και περιθάλποντας τους ασθενείς.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 348 άνδρες και 287 γυναίκες, σύνολο 635 άτομα.

Σύμφωνα με τον εκλογικό κατάλογο του 1914, ήταν εγγεγραμμένοι 20 άρρενες χριστιανοί και αντίστοιχα 162 μουσουλμάνοι. Το 1922, οι αντίστοιχοι αριθμοί ήταν 125 άρρενες μουσουλμάνοι και 11 χριστιανοί⁴⁷⁴.

Το 1918 ο οικισμός Βρογγίστα⁴⁷⁵ αναγνωρίζεται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Βρογγίστης. Το 1920 ο οικισμός είχε 692 κατοίκους και εξ αυτών 128 οικογένειες (630 άτομα) ήταν μουσουλμάνοι⁴⁷⁶. Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και Μουσουλμάνων.

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 46 πρόσφυγες (22 άνδρες και 24 γυναίκες).

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού εγκατέλειψαν τις εστίες τους μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁴⁷⁷.

Στα οικήματά τους ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 120 οικογένειες προσφύγων/504 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Ειδικότερα οι προσφυγικές οικογένειες προέρχονταν: 40 από τη Θράκη, 70 από τη Μ. Ασία και 10 από τον Πόντο.

Ήταν περίπου 130 οικογένειες που προέρχονταν από τη Θράκη και Μ. Ασία και μιλούσαν ελληνικά. Καμιά δεκαριά ποντιακές παρεισέφρυσαν και προέρχονταν από (Ερμπα) του Πόντου που μιλούσαν τουρκικά⁴⁷⁸.

Οι Τούρκοι είχαν τζαμί στον «Τενεκέ μαχαλά», όπου και κατοικούσαν. Στη γειτονιά αυτή, μετά την αποχώρηση των Τούρκων, εγκαταστάθηκαν Έλληνες πρόσφυγες από τον Πόντο⁴⁷⁹.

Το 1927 ο οικισμός Βρογγίστα μετονομάζεται σε **Καλονέρι**⁴⁸⁰ και η κοινότητα Βρογγίστης σε κοινότητα Καλονερίου. Το όνομά του οφείλει στην εντός αυτού άφθονου και υγιεινού πόσιμου νερού⁴⁸¹.

474. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Καλονέρι Κοζάνης.

475. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Ανασελίτης: [64. Ο συνοικισμός **Βρογγίστα** υπό το όνομα «Κοινότης Βρογγίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

476. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

477. Γεώργιος Ι. Μίντης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

478. Πάυλος Χαρ. Τσακίριδης «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

479. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=13875&lng=1>.

480. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Ανασελίτης: [170. Η κοινότης Βρογγίστης μετονομάζεται εις «κοινότητα Καλονερίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βρόγγιστα εις «**Καλονέρι**»].

481. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης» – Έκδοση, 1970.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 621 κατοίκων, οι 451 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208481-208660)⁴⁸².

Ο παλαιότερος χριστιανικός ναός, είναι αυτός της Αγ. Παρασκευής που ιστορείται κατά την Οθωμανική περίοδο. Άλλες εκκλησίες του οικισμού: η Αγία Κυριακή, ο Άγιος Αθανάσιος, ο Άγιος Γεώργιος, ο Άγιος Παντελεήμονας και η Αγία Τριάδα. Η Αγ. Παρασκευή αποτελούσε μέχρι το 1954 την πολιούχο αγία του, ενώ μεταγενέστερα συνηθίζεται να εορτάζεται ο Άγιος Παντελεήμονας στις 27 Ιουλίου⁴⁸³.

Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τον πρωτογενή τομέα, με την καλλιέργεια καπνών, κόκκινης πιπεριάς, σιτηρών, κηπευτικών καθώς και με τη κτηνοτροφία. Η γυναικική αποτελεί τη μόνη βιοτεχνική ενασχόληση των κατοίκων του οικισμού⁴⁸⁴.

Με την διοικητική μεταρρύθμιση του σχεδίου «Καποδίστριας» το 1997, ο οικισμός ορίστηκε έδρα του δήμου Ασκιού έχοντας ως οικισμούς: τη Γαλατινή, την Εράτυρα, το Καλονέρι, το Μικρόκαστρο, το Σισάνι και τα Νάματα.

Το 2010, στα πλαίσια του σχεδίου «Καλλικράτης», καταργήθηκε ο δήμος Ασκιού και ο οικισμός Καλονέρι, προσαρτήθηκε στο διευρυμένο δήμο Βοΐου, αποτελώντας την Τοπική Κοινότητα Καλονερίου της Δημοτικής Ενότητας Ασκιού. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 621 κάτοικοι (1928), 788 (1940), 702 (1951), 661 (1961), 588 (1971), 613 (1981), 617 (1991), 486 (2001), 491 (2011) .

Καπνοχώρι (Σοφουλάρ)

Ο οικισμός **Σοφουλάρ** (στα τούρκικα=πιστός, θρήσκος) βρίσκονταν προς τα όρια του νομού Κοζάνης με τον νομό Ημαθίας, στους βόρειους πρόποδες του όρους Σκοπός. Απέχει 22 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά από την Κοζάνη και 38 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Βέροια. Είναι κτισμένος νότια της Εγνατίας Οδού και της Ε.Ο. Αλεξάνδρειας-Κοζάνης, ανάμεσα στους οικισμούς Θυμαριά και Ανατολικό. Είναι σε υψόμετρο 680 μ.⁴⁸⁵

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας στον οικισμό, όπως και στους περισσότερους της περιοχής, κατοικούσαν μουσουλμάνοι Γιουρούκοι.

Έξω από τον οικισμό υπάρχει ο συνοικισμός, γνωστός με το όνομα «Προσκυνητάριον» που δεν κατοικείται από το 1967⁴⁸⁶.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Σοφουλάρ της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 104 άνδρες και 201 γυναίκες, σύνολο 305 κατοίκους.

482. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

483. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Καλονέρι Κοζάνης.

484. Ό.π.

485. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος – Μανιατέας, τόμος 16, 1996, σελ. 81.

486. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σοφουλάρ με έδρα τον οικισμό Σοφουλάρ⁴⁸⁷. Στη εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Χατζηλάρ και Σαχινλάρ Μποτζάκ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Σοφουλάρ 374 μουσουλμάνοι (189 άνδρες και 185 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 60 οικογένειες⁴⁸⁸.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 62 πρόσφυγες στον οικισμό (32 άνδρες και 30 γυναίκες).

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, χαρακτηρίστηκε αμιγώς προσφυγικός οικισμός, αφού οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του είχαν εγκαταλείψει τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία, ενώ στα οικήματά τους εγκαταστάθηκαν 74 οικογένειες προσφύγων/318 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Εξ αυτών 23 οικογένειες προέρχονταν από τον Πόντο, 49 και την Ανατολική Ρωμυλία (Θράκη) και 2 από τη Μ. Ασία⁴⁸⁹. Στον οικισμό υπήρχε αγροτικό Ιατρείο.

Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Καπνοχώρι»^{490, 491}.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 150 προσφυγικές οικογένειες. Οι 40 ήταν από τη Θράκη (Πάνιδος Ραιδεστού) και όλες οι άλλες ποντιακές από το Καρά-Σου και Ματσούκα. Οι πρώτοι μιλούσαν ελληνικά και οι άλλοι ποντιακά⁴⁹².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 316 κατοίκων οι 314 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 217641-217740)⁴⁹³.

Το 1954 ο οικισμός Σοφουλάρ, μετονομάζεται σε **Καπνοχώρι** (Φ.Ε.Κ. 91^A – 30/04/14954) και η κοινότητα Σοφουλάρ σε κοινότητα Καπνοχωρίου. Το όνομά του οφείλεται στα καπνά που καλλιεργούσαν οι κάτοικοί του⁴⁹⁴.

Στα περίχωρα του Καπνοχωρίου βρίσκεται και ο «Άγιος Γεώργιος του τεκέ», που στο προαύλιο του υπάρχει θολωτό, υπόγειο κτίσμα (τουρκικό καζάνι σύμφωνα με την τοπική παράδοση) και μια γούρνα. Πιθανολογείται ότι τα ερείπια αυτά ανήκουν στον τεκέ των δερβίσιδων⁴⁹⁵.

487. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [48. Ο συνοικισμός **Σοφουλάρ** υπό το όνομα «Κοινότης Σοφουλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι οικισμοί Σαχινλάρ-Μποτζάκ και Χατζιλάρ].

488. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

489. Ό.π.

490. Πάνος Κεφαλάς: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης-Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, σελ. 90-91.

491. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 96-97.

492. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

493. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

494. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Καπνοχωρίου». *cityofkozani.gov.gr*.

495. Ό.π.

Το 1997 ο οικισμός Καπνοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καπνοχωρίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Καπνοχωρίου του δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Καπνοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καπνοχωρίου (μαζί με τους οικισμούς Ανατολικόν και Σκάφη) της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 316 κάτοικοι (1928), 782 (1940), 482 (1951), 448 (1961), 389 (1971), 368 (1981), 386 (1991), 293 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για το Καπνοχώρι στο: Στάθης Τσαουσίδης. «Η ιστορία του χωριού μου».

Καρπερό (Δημηνίτσα)

Ο οικισμός **Δημηνίτσα** (=δεμένο χωριό) βρίσκονταν στο μέσο ενός ξέφωτου καρποφόρου κάμπου, έχοντας βόρεια την τοξοειδή κοίτη του Αλιάκμονα, νότια το μεγάλο ρέμα της Σιούτσας που με τα παρακλάδια του χύνεται στον Αλιάκμονα, αφού διαγράφει πρώτα ένα μεγάλο χαλικόστρωτο τόξο ανάμεσα σε αραιά δέντρα βελανιδιάς και λίγα πλατάνια. Σε κοντινή απόσταση από τον κάμπο του Καρπερού ανατολικά βρίσκεται η κορυφή Βουνάσα που με τα 1.615 μέτρα της είναι η ψηλότερη του συγκροτήματος των Καμβουνίων ορέων. Απέχει 35 χλμ. από τα Γρεβενά, 23 από τη Δεσκάτη και 40 από την Καλαμπάκα. Η απόσταση από τους γύρω οικισμούς είναι: Τρικοκκιά 12χλμ., Τριφύλλι 9 χλμ., Κατάκαλη 7 χλμ. και Δήμητρα 3 χλμ.⁴⁹⁶

«Έχει 70 οικίες (180 άτομα), βρύσες, τσιφλίκιον το οποίον ανήκει στο Χασάν Βέη». (Σχοινάς 1866).

Ένας οικισμός με πολύ μεγάλη προϊστορία χιλιάδων χρόνων αλλά και δυναμική παρουσία στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και του Μακεδονικού Αγώνα. Στις 11 Οκτωβρίου του 1912, ο οικισμός απελευθερώθηκε και οι κάτοικοι άρχισαν να ανασυγκροτούν τις οικογένειές τους και τα σπίτια τους. Πολλοί ήταν αυτοί που έλαβαν μέρος στους Βαλκανικούς πολέμους και κυρίως στη Μικρασιατική Καταστροφή⁴⁹⁷.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 300 Έλληνες που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα⁴⁹⁸.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοίκησης Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 91 χριστιανοί⁴⁹⁹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Δημηνίτσα κατεγράφησαν 160 άνδρες και 118 γυναίκες, σύνολο 278 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δημηνίτσης με έδρα τον οικισμό Δημηνί-

496. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Καρπερό Κοζάνης.

497. Ό.π.

498. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001_ADM001_000057_00202.

499. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

τσα⁵⁰⁰ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Αράπης, Γκομπλαράκι και Ζουμνιάτσι.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 274 κάτοικοι (145 άνδρες και 129 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 68 οικογένειες προσφύγων/231 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τον Πόντο και συγκεκριμένα από το χωριό Catma της Τουρκίας (300 χλμ. ανατολικά της Άγκυρας). Οι περισσότεροι ασχολήθηκαν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία⁵⁰¹.

Το 1927 ο οικισμός Δημνίτσα μετονομάζεται σε **Καρπερό**⁵⁰² και η κοινότητα Δημνίτσας σε κοινότητα Καρπερού. Ήταν έδρα Επιστασίας της Ε.Α.Π.⁵⁰³

Στην απογραφή του 1928, εκ των 463 κατοίκων, οι 166 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν Πόντιοι που μιλούσαν την Ποντιακή γλώσσα⁵⁰⁴.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210991-211090)⁵⁰⁵.

Την περίοδο του Ελληνοϊταλικού πολέμου και της Κατοχής το Καρπερό δοκιμάστηκε σκληρά. Οι κάτοικοι του, όσοι από αυτούς ήταν στρατεύσιμοι, έδωσαν παρόν, πολεμώντας στο ελληνοαλβανικό μέτωπο. Με την πτώση του μετώπου αρχίζουν και τα δεινά για τον οικισμό: εμπρησμός του οικισμού, βασανιστήρια, μαστιγώσεις των κατοίκων και φυλακίσεις⁵⁰⁶. Πολλοί Πόντιοι του Καρπερού μετά τον Εμφύλιο αναχώρησαν για τα Ανατολικά Κομμουνιστικά Κράτη και έμειναν λίγες Ποντιακές οικογένειες⁵⁰⁷.

Το 1964 η κοινότητα και ο οικισμός Καρπερό αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Ο ποταμός Αλιάκμονας περνά 1 χλμ. βόρεια του Καρπερού, ενώ 2 χλμ. πιο πάνω υπάρχει τεχνητή λίμνη που σχηματίστηκε εξαιτίας του φράγματος που φτιάχτηκε εκεί για αρδευτικούς λόγους. Βόρεια του Καρπερού προς το Φελλί εκτείνεται δάσος βελανιδιάς, ενώ δίπλα στη Δήμητρα υπάρχει πάρκο αναψυχής (30 στρ.) διαμορφωμένο από τον Πολιτιστικό Σύλλογο του οικισμού σε συνεργασία με το Δασαρχείο Γρεβενών. Επίσης, εξωραϊσμένος από το Δασαρχείο χώρος υπάρχει 2 χλμ. νότια της Δήμητρας, όπου οι κάτοικοι της περιοχής γιορτάζουν την Πρωτομαγιά. Αξιόλογο θρησκευτικό μνημείο

500. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918 Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [120. Ο συνοικισμός **Δημνίτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Δημνίτσης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Γκομπλαράκι, Ζουμνιάτσι και Αράπη].

501. Ό.π. Βικιπαίδεια.

502. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [21. Η κοινότης Δημνίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Καρπερού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δημνίτσα εις «**Καρπερόν**»].

503. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

504. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 59.

505. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

506. Ό.π. Βικιπαίδεια.

507. Ό.π. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου.

αποτελεί η εκκλησία του Αγ. Αθανασίου, Παμμεγίστων Ταξιαρχών, Αγ. Τριάδας. Κάθε χρόνο στις 16-19/8 επίσης στο Καρπερό διεξάγεται εμποροπανήγυρη, όπου στήνονται παράγκες από μικροπωλητές και καταστηματαρχές⁵⁰⁸.

Το 1997 ο οικισμός Καρπερό με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Καρπερού (καταργείται), ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Καρπερού και ορίζεται έδρα στο δήμο Χασίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Καρπερό με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Χασίων (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καρπερού (μαζί με τον οικισμό Δήμητρα) της Δημοτικής Ενότητας Χασίων, του δήμου Δεσκάτης με έδρα τη Δεσκάτη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 463 κάτοικοι (1928), 742 (1940), 609 (1951), 770 (1961), 790 (1971), 787 (1981), 700 (1991), 745 (2001), 571 (2011).

Κάστρο

Ο οικισμός **Κάστρο** είναι χτισμένος σε υψόμετρο, 820 μ.⁵⁰⁹, και βρίσκεται σε απόσταση 4 χλμ. βορειοανατολικά από τον οικισμό Έλατο.

«Έχει 150 οικογένειες οθωμανικές. (Σχινάς 1866)⁵¹⁰.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Κάστρο κατεγράφησαν 48 άνδρες και 47 γυναίκες, σύνολο 95 άτομα. Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοίκησης Γρεβενών ήταν εγγεγραμμένοι 44 μουσουλμάνοι⁵¹¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δόβρανης με έδρα τον οικισμό Δόβрани στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Κάστρο⁵¹².

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 246 κάτοικοι (116 άνδρες και 130 γυναίκες). Και οι 246 κάτοικοι–15 οικογένειες ήταν μουσουλμάνοι, που αποτελούσαν ένα αμιγή μουσουλμανικό οικισμό⁵¹³.

Οι κάτοικοι πριν εξισλαμισθούν διατηρούσαν 2 εκκλησίες, του Αγίου Ιωάννου και της Αγίας Παρασκευής. Μετά τον ομαδικό εξισλαμισμό μετέτρεψαν την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής σε τέμενος. Σήμερα λειτουργεί η εκκλησία του Αγίου Χαράλαμπους⁵¹⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία, στις 7

508. Ό.π. Βικιπαίδεια.

509. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

510. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

511. Ό.π.

512. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [121. Ο συνοικισμός Δοβράνι υπό το όνομα «Κοινότης Δοβράνι» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοείται και ο συνοικισμός **Κάστρον**].

513. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

514. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου».

Απριλίου 1924⁵¹⁵. Για ένα χρόνο έζησαν μαζί στον οικισμό οι μουσουλμάνοι (Βαλαάδες) και οι Πόντιοι πρόσφυγες που ήρθαν κυνηγημένοι από την πατρίδα τους⁵¹⁶. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁵¹⁷.

Το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 21 οικογένειες προσφύγων/69 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατοικείτο από πρόσφυγες της περιοχής Τραπεζούντας (Λιβάδια, Γαλιανός), Αμάσειας⁵¹⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 72 κατοίκων και οι 72 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 211091-211120)⁵¹⁹.

Κοντά στον οικισμό και επί του ποταμού Γρεβενίτη υπάρχει μονότοξη λιθόκτιστη γέφυρα, η οποία σε οδηγεί στον οικισμό Μέγαρο. Κτίστηκε το 19^ο αι. Το μήκος της είναι 21 μ. και το πλάτος 2,90 μ. Εργασίες αποκατάστασης της γέφυρας πραγματοποιήθηκαν το 1999.

Το 1964 ο οικισμός Κάστρο αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 ο οικισμός Κάστρο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ελάτου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γρεβενών στο Τοπικό Διαμέρισμα Ελάτου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κάστρο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ελάτου (μαζί με τον οικισμό Έλατο) της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 72 κάτοικοι (1928), 88 (1940), 88 (1951), 87 (1961), 51 (1971), 84 (1981), 31 (1991), 29 (2001), 13 (2011).

Κέντρο (Βέντσια)

Ο οικισμός **Βέντσια** βρίσκεται σε υψόμετρο 640 μ. και απέχει 29 χλμ. νοτιοανατολικά της πρωτεύουσας του νομού, τα Γρεβενά⁵²⁰. Περικλείεται από τους οικισμούς Νησί και Αγαλαίοι.

Η ονομασία Βέντζι-Βέντσια είναι ταυτόσημη με την ονομασία της ευρύτερης περιφέρειας Βέντσια την περίοδο του Βυζαντίου και της Τουρκοκρατίας. Επί Τουρκοκρατίας ήταν το ζωτικότερο κέντρο της περιφέρειας με εγκατεστημένες εδώ τις αστυνομικές,

515. Ό.π.

516. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 96-97.

517. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

518. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

519. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

520. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=13686&lng=1>.

δικαστικές, τουρκικές αρχές. Οι κάτοικοι όλοι Έλληνες ασπάστηκαν το 1650 περίπου το Μουσουλμανισμό. Είναι οι γνωστοί μας Βαλαάδες που γνώριζαν μόνο μια τουρκική λέξη Βαλαχί=μα το θεό⁵²¹.

Μετά την απελευθέρωσή του το 1913, στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Βέντσια κατεγράφησαν 136 άνδρες και 118 γυναίκες, σύνολο 254 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοίκησης Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 74 μουσουλμάνοι⁵²².

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βέντσιας με έδρα τον οικισμό Βέντσια⁵²³, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Νασινίκος και Αγαλαίοι ενώ το 1919 το όνομα της κοινότητας διορθώνεται σε κοινότητα Βεντσίων (Φ.Ε.Κ. 229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 261 κάτοικοι (128 άνδρες και 133 γυναίκες). Ήταν όλοι μουσουλμάνοι και αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό⁵²⁴. Ήταν βαλαάδες⁵²⁵. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁵²⁶.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1928 κατεγράφησαν στον οικισμό, 39 οικογένειες προσφύγων/122 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που τα εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία, στις 31 Μαρτίου 1924, μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών⁵²⁷. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατάγονται 3 οικογένειες από τη Μ. Ασία (Άγκυρα) και 35 από τον Πόντο⁵²⁸.

Μετά την εγκατάστασή τους οι κάτοικοι επιδόθηκαν στην καλλιέργεια αραβοσίτου, αμπελιών, φακής, ρεβιθιών, σιτηρών, φάβας καπνού, κρεμμυδιών, σκόρδων.

Στις κοινοτικές εκλογές της 25^{ης} Οκτωβρίου 1925 ψήφισαν 49 άρρενες κάτοικοι.

Το 1927 έχουμε μετονομασία της κοινότητας Βέντσιας σε κοινότητα Κέντρου και του συνοικισμού Βέντσια σε **Κέντρον**⁵²⁹ (Φ.Ε.Κ. 18^Α – 01/02/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 131 κατοίκων, οι 110 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 211121-211180)⁵³⁰.

521. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

522. Ό.π.

523. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [113. Ο συνοικισμός **Βέντσια** υπό το όνομα «Κοινότης Βέντσιας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Αγαλαίοι και Νασινίκος].

524. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

525. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά (Συμβολή στην ιστορία τους)», σελ. 261.

526. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 177.

527. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

528. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

529. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την ιστορία του οικισμού και τις οικογένειες του οικισμού Κέντρου στο βιβλίο: Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών». Σελ. 81-88.

530. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1964 ο οικισμός και η κοινότητα Βέντσια αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Οι κάτοικοί του, που διαμένουν στον οικισμό όλο το χρόνο, ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία

Το 1997 ο οικισμός Κέντρο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κέντρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βεντζίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α–04/12/1997), στο Τοπικό Διαμέρισμα Κέντρου.

Από το 2011, ο οικισμός Κέντρο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Βεντζίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κέντρου (μαζί με τους οικισμούς Αγαλαίοι και Νησί) της Δημοτικής Ενότητας Βεντζίου, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 131 κάτοικοι (1928), 204 (1940), 156 (1951), 198 (1961), 163 (1971), 136 (1981), 107 (1991), 114 (2001), 101 (2011).

Κηπάρι (Μπακτσέ-Λόβασι)

Ο οικισμός **Μπακτσέ-Λόβασι** βρίσκονταν στο εσωτερικό του νομού Κοζάνης, στους νοτιοανατολικούς πρόποδες του όρους Άσκιο (Σινιάτσικο) και δυτικά της Κοζάνης σε απόσταση 16 χλμ. βορειοδυτικά-δυτικά. Είναι κτισμένος ανάμεσα στους οικισμούς Ανθότοπο (βόρεια), Αλωνάκια (νότια) και Κοκκιναρά (νοτιοδυτικά). Απέχει 5,5 χλμ. βόρεια από τον κόμβο Καλαμιάς της Εγνατίας Οδού και βρίσκεται στα όρια του Καταφύγιου Άγριας Ζωής Ανθότοπου - Σκήτης. Είναι σε υψόμετρο 750 μ.⁵³¹

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας αναφέρεται με την ονομασία Μπακτσέ-Λόβασι ως αμιγώς «τουρκικό χωριό» να κατοικείται από Οθωμανούς και συμπεριλαμβανόταν στα χωριά των Καραγιαννίων⁵³².

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Μπακτσέ-Λόβασι κατεγράφησαν 60 άνδρες και 40 γυναίκες (σύνολο 100 άτομα).

Το 1918 αναγνωρίζονται ως οικισμός Μπακτσέ-Λόβασι⁵³³ και προσαρτάται στη κοινότητα Ντιντιλέρ (μετέπειτα Σκήτη), όπου επίσης προσαρτώνται οι οικισμοί Καλπουτζιλάρ και Ντιντιλέρ.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 182 μουσουλμάνοι (90 άνδρες και 92 γυναίκες). Ήταν αμιγώς μουσουλμανικός οικισμός με 30 οικογένειες⁵³⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 24 οικογένειες προσφύγων/104 άτομα, σύμφωνα με την

531. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος – Μανιατέας, 1996, τόμος 17, σελ. 84.

532. Μορφωτικός Σύλλογος Αλωνακίων «Πόντος».

533. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιόικηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [38. Ο συνοικισμός Ντιντιλέρ υπό το όνομα «Κοινότης Ντιντιλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι Καλπουτζιλάρ, **Μπακτσέ-Λόβασι** και Κιρμιζή-Κιόϊ].

534. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που είχαν αναχωρήσει για την Τουρκία. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 25 οικογενειών, 9 προέρχονταν από τη Μ. Ασία και 15 από τον Πόντο⁵³⁵. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό⁵³⁶.

Κατ' άλλους στην κοινότητα Ανθότοπος και στον συνοικισμό Κηπάρι εγκαταστάθηκαν περίπου 70 προσφυγικές οικογένειες. Οι 50 ήταν από ποντιακές από τη Ματσούκα και Άγκυρα που μιλούσαν ποντιακά, λίγες από Άδανα που μιλούσαν τουρκικά και λίγες από την Προύσα⁵³⁷.

Το 1927 ο οικισμός Μπακτσέ-Λόβαςι μετονομάζεται σε **Κηπάρι**⁵³⁸ και η κοινότητα Ντιντιλέρ σε κοινότητα Σκήτης (Φ.Ε.Κ 179^Α – 30/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 106 κατοίκων και οι 106 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 211341-211380)⁵³⁹.

Το 1933 ο οικισμός Κηπάρι αποσπάται από την κοινότητα Σκήτης και προσαρτάται στη κοινότητα Κοσκινιάς (Φ.Ε.Κ. 66^Α – 18/03/1933).

Το 1961 η κοινότητα Κοσκινιάς μετονομάζεται σε κοινότητα Ανθότοπου (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 14/02/1961).

Οι κάτοικοι ασχολούνται με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία και παλαιότερα με το καπνό⁵⁴⁰.

Το 1997 ο οικισμός Κηπάρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ανθότοπου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ανθότοπου του δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κηπάρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ανθότοπου (μαζί με τον Ανθότοπο) της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του διευρυμένου δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 106 κάτοικοι (1928), 168 (1940), 164 (1951), 132 (1961), 99 (1971), 67 (1981), 63 (1991), 42 (2011).

535. Ό.π.

536. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 100.

537. Παύλος Χαρ. Τσακιρίδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

538. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [4. Ο συνοικισμός Μπακτσέ-Λόβαςι της αυτής κοινότητος (Ντεντελέρ) μετονομάζεται εις «Κηπάρι» (το)].

539. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

540. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

Κιβωτός (Κρίφτσι)

Ο οικισμός **Κρίφτσι** βρίσκονταν σε υψόμετρο 680 μ. και γειτονεύει σήμερα με τους οικισμούς Κοκκινιά, Πολύδενδρο και Άγιος Γεώργιος⁵⁴¹. Είναι στα δυτικά όρια του νομού/περιφερειακής ενότητας Γρεβενών, ενδιάμεσα της οδού Γρεβενών-Νεάπολης-Καστοριάς. Είναι ένα από τους μεγαλύτερους οικισμούς των Γρεβενών και είναι πολύ κοντά στη συμβολή των ποταμών Αλιάκμονα-Πραμόριτσας. Απέχει 21 χλμ. από τα Γρεβενά.

Το 1886 είχε: «60 οικογένειας οθωμανικάς, τέμενος, 2 βρύσεις, μικρόν μαγαζείον» (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον μουσουλμανικό οικισμό Κρόφτσι κατεγράφησαν 510 άνδρες και 460 γυναίκες, σύνολο 970 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 258 μουσουλμάνοι και ήταν το μεγαλύτερο μουσουλμανικό χωριό της Υποδιοικήσεως Γρεβενών⁵⁴².

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κρίφτσι με έδρα τον οικισμό Κρίφτσι⁵⁴³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 897 άτομα (475 άνδρες και 422 γυναίκες). Όλοι ήταν μουσουλμάνοι κάτοικοι (187 οικογένειες) και αποτελούσαν αμιγή προσφυγικό οικισμό⁵⁴⁴. Ήταν βαλαάδες⁵⁴⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 68 πρόσφυγες στον οικισμό (33 άνδρες και 35 γυναίκες).

Μέχρι τη Μικρασιατική καταστροφή ο οικισμός κατοικούνταν κυρίως από ελληνόφωνους μουσουλμάνους, οι οποίοι με τη Συνθήκη της Λοζάνης μετεγκαταστάθηκαν στο Πιεσίλμπουργκ της Καππαδοκίας. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁵⁴⁶.

Ο Αϊτζάν Γιλμάζ (απόγονος οικογένειας Βαλαάδων των Γρεβενών) περιγράφει στις εργασίες του Β' Συνεδρίου των Απανταχού Γρεβενιωτών, τις συνθήκες αποχώρησης των μουσουλμάνων από τον οικισμό Κρίφτσι και την εγκατάστασή τους στην Τουρκία, δίνοντας πολύτιμες πληροφορίες για την αποχώρησή τους αλλά και τις γενικότερες συνθήκες που επικρατούσαν στην ευρύτερη περιοχή⁵⁴⁷.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες, προερχόμενοι από διάφορες περιοχές του Πόντου και της Μ. Ασίας. Η ονομασία Κιβωτός κατά μια εκδοχή οφείλεται σ' αυτό ακριβώς το γεγονός. Το ότι δηλαδή συγκέντρωσε σαν την Κιβωτό του Νώε, κατοίκους από πολλές και διάφορες περιοχές!⁵⁴⁸

Το 1922 εγκαθίστανται 8-10 οικογένειες από το Ντερέκιοϊ Προύσας που το 1928 μετακινούνται στο Μεγαπλάτανο Έδεσσας⁵⁴⁹.

541. http://ellinika-xwria.blogspot.com/2015/09/blog-post_348.html

542. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

543. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [131. Ο συνοικισμός **Κρίφτσι** υπό το όνομα «Κοινότης Κρίφτσι» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

544. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

545. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά (Συμβολή στην ιστορία τους)», σελ. 261.

546. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

547. Δήμος Γρεβενών: «Πρακτικά Β' Συνεδρίου Απανταχού Γρεβενιωτών (16-19 Αυγούστου 2018)».

548. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Γρεβενά.

549. Αγνή Κ. Κολιαδήμου: «Πρόσφυγες στο νομό Πέλλας 1912-1967». Εκδόσεις «Επίκεντρο».

Το Φεβρουάριο του 1924 δύο μήνες πριν την αναχώρηση των μουσουλμάνων εκκενώνονται δύο οικίες μουσουλμάνων (για κοινωφελή σκοπό), με τη θέλησή τους οι οποίοι εγκαταστάθηκαν σε συγγενικά πρόσωπα, προκειμένου να λειτουργήσει φιλανθρωπικό αμερικανικό ίδρυμα (60/1228)⁵⁵⁰.

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του αναχώρησαν από τον οικισμό, σύμφωνα με το άρθρ. 3 της Σύμβασης της Λοζάνης που υπογράφηκε στις 30 Ιανουαρίου 1923 περί Ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών, στις 3 και 4 Απριλίου 1924. Στο Κρίφτσι εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από το Ακ-Ντάγ-Μαδέν, (Εβτζί, Γοράπιρ, Παχτσετζίκ), Σεβάστεια, Προύσα, Πάφρα, Παϊπούρτη⁵⁵¹.

Το 1928 εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 334 οικογένειες προσφύγων/1.303 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός και οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που τα εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία. Η Κιβωτός Γρεβενών, είναι ένας οικισμός κατ' εξοχήν Ποντιακός⁵⁵², με κατοίκους πρόσφυγες, κυρίως από τον Δυτικό Πόντο και πρόσφυγες από το Καραπίρ του Ακ-Ντάγ-Μαντέν⁵⁵³.

Κατά την Ε.Α.Π. στον οικισμό είχαν εγκατασταθεί 150 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 191 οικογένειες από τον Πόντο⁵⁵⁴.

Το 1927 ο οικισμός Κρίφτσι μετονομάζεται σε **Κιβωτός**⁵⁵⁵ και η κοινότητα Κριφτσίου σε κοινότητα Κιβωτού⁵⁵⁶. Ήταν έδρα επιστασίας της Ε.Α.Π. και υπήρχε αγροτικό Ιατρείο⁵⁵⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 885 κατοίκων, οι 853 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 500 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 211381-211880)⁵⁵⁸.

Η προοδευτική αντίληψη, η εργατικότητα και το ανοιχτό μυαλό των Κιβωτιανών, συνετέλεσαν ώστε να αρχίσουν την ανάπτυξη στη νέα τους κατοικία. Οι πόλεμοι όμως που μεσολάβησαν, είχαν σαν αποτέλεσμα να πληρώσουν και με αίμα, αλλά προπαντός με απεριόριστες υλικές ζημιές. Μόνο ένα σπίτι, του Στάθη Παναγιωτίδη, είχε μείνει όρθιο. Πιθανόν για δική τους χρήση, ως Διοικητήριο. Η φράση «δεν έμεινε λίθος επί λίθον» θα είχε εδώ την απόλυτη εφαρμογή του! Οι Κιβωτιανοί, μετά τους πολέμους, ρίχτηκαν ξανά στη ζωή «με φθαρμένα εργαλεία», κατά τον ποιητή! Με προσωπική εργασία, ανήγειραν τριθέσιο Δημοτικό σχολείο και την σημερινή τους εκκλησία⁵⁵⁹.

550. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

551. Ό.π.

552. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις οικογένειες της Κιβωτού και τον τόπο καταγωγής τους, στο βιβλίο: Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 88 - 90.

553. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς». σελ.327.

554. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

555. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [29. Η κοινότης Κρίφτσι μετονομάζεται εις «κοινότητα Κιβωτού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κρίφτσι εις «**Κιβωτός**»].

556. Μια άλλη εκδοχή για την ονομασία της Κιβωτού υπάρχει στη Βικιπαίδεια.

557. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

558. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

559. Βικιπαίδεια.

Το 1964 ο οικισμός Κιβωτός αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 ο οικισμός Κιβωτός με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κιβωτού (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κιβωτού του δήμου Ηρακλεωτών. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Πόλος έλξης γίνονται σταδιακά τα ιαματικά λουτρά της Κιβωτού Γρεβενών, τα οποία άρχισαν να αξιοποιούνται τα τελευταία χρόνια καθώς παρουσιάζουν διαπιστωμένα μια σειρά από θεραπευτικές ιδιότητες⁵⁶⁰.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες από τους κατοίκους του οικισμού αλλά και από όσους έλκουν την καταγωγή τους από την Κιβωτό, να αναδειχθεί το παλαιό γεφύρι το οποίο βρίσκεται θαμμένο πλησίον της κεντρικής εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου και την νέας πλατείας⁵⁶¹.

Από το 2011, ο οικισμός Κιβωτός με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Ηρακλεωτών (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κιβωτού της Δημοτικής Ενότητας Ηρακλεωτών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 885 κάτοικοι (1928), 992 (1940), 782 (1951), 816 (1961), 561 (1971), 577 (1981), 565 (1991), 708 (2001), 413 (2011).

Κίσσα⁵⁶² (Αμυγδαλιά) – Θυμαριά (Κιοσελέρ)

Ο ορεινός οικισμός **Κιοσελέρ** βρίσκονταν προς τα ανατολικά όρια του νομού/περιφερειακής ενότητας Κοζάνης με το νομό/περιφερειακή ενότητα Ημαθίας. Απέχει 19 χλμ. βορειοανατολικά από την πόλη της Κοζάνης και 39,5 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Βέροια.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας στον οικισμό, όπως και στους περισσότερους οικισμούς της περιοχής, κατοικούσαν μουσουλμάνοι Γιουρούκοι⁵⁶³.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Κιοσελέρ της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 125 άνδρες και 120 γυναίκες, σύνολο 245 κατοίκους και οικισμός Σαχινλάρ (του Μπουτζίκ) είχε 65 άνδρες και 80 γυναίκες (145 άτομα).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ισικού-Κλέρ με έδρα τον οικισμό Ισικού-Κλέρ. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Χαντζή-Χασανλή, Ισικλάρ, Κιοσελέρ⁵⁶⁴, Εβρενεσλή και Καχηρμανλή.

560. <http://www.pamegrevena.gr/2015/06/iamatikes-piges-kivotos-grevenon-loutra-iamatika.html>

561. <http://www.pamegrevena.gr/2018/07/thameno-petrino-gefyri-kivotos-grevenon.html?m=1>

562. Στο Κατάλογο των Προσφυγικών συνοικισμών Μακεδονίας με τις νέες ονομασίες, Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη 1928, ο εν λόγω οικισμός Κίσσα (Αμυγδαλιά) ήταν στην πραγματικότητα 2 ξεχωριστοί οικισμοί: Η Αμυγδαλιά και η Θυμαριά, μέχρι το 1961 να ενωθούν σε ένα οικισμό, την Θυμαριά. Ως εκ τούτου παρουσιάζουμε τα στοιχεία και των 2 οικισμών.

563. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Κίσσα Κοζάνης.

564. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Ισικού-Κλέρ υπό το όνομα «Κοινότης Ισικού-Κλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι οικισμοί Καχηρμανλή, Ισικλάρ, **Κιοσελέρ**, Εβρενεσλή και Χαντζή-Χασανλή].

Ο οικισμός Σαχινλάρ Μποτζάκ ανήκε από το 1918 στη κοινότητα Σοφουλάρ (μετέπειτα Καπνοχώρι). Στην απογραφή των προσφύγων το 1923 είχε 52 πρόσφυγες. Το 1925 ο οικισμός Σαχινλάρ Μποτζάκ αποσπάται από την κοινότητα Σοφουλάρ και προσαρτάται στη Ισκιουπλέρ. Το 1919 διορθώνεται το όνομα της κοινότητας Ισικού-Κλέρ σε κοινότητα Ισκιουπλέρ (Φ.Ε.Κ.229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Κιοσελέρ 265 άτομα (133 άνδρες και 132 γυναίκες) όλοι μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός, με 40 οικογένειες⁵⁶⁵. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 61 πρόσφυγες στον οικισμό (28 άνδρες και 33 γυναίκες).

Σε απογραφή των οικημάτων και στρεμμάτων των Οθωμανών το 1923, στην περιφέρεια Καϊλαρίων, βρέθηκαν στο Κιοσελέρ, 220 οικήματα και 3.800 στρέμματα γης⁵⁶⁶.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, στον οικισμό Κιοσελέρ βρέθηκαν εγκατεστημένες 44 οικογένειες προσφύγων/209 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι προσφυγικές οικογένειες προέρχοναν: από τον Πόντο (16) και την Ανατολική Ρωμυλία-Θράκη (28)⁵⁶⁷. Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τους τόπους προέλευσής τους που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Κίσσα»^{568, 569}.

Το 1927 ο οικισμός Κιοσελέρ μετονομάζεται σε **Κίσσα**⁵⁷⁰ και η κοινότητα Ισκιουπλέρ σε κοινότητα Κοιλάδας και την ίδια χρονιά ο οικισμός Σαχινλάρ Μποτζάκ της ίδιας κοινότητας μετονομάζεται σε **Αμυγδαλιά** (Φ.Ε.Κ. 179^Α – 30/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 225 κατοίκων της Κίσσας, οι 180 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 206 κατοίκων της Αμυγδαλιάς, οι 173 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 211981-212060)⁵⁷¹.

Το 1950 ο οικισμός Κίσσα μετονομάζεται σε **Θυμαριά** (Φ.Ε.Κ. 208^Α – 16/09/1950), ενώ το 1961 ο οικισμός Αμυγδαλιά **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Θυμαριά (Φ.Ε.Κ. - 19/03/1961)

Το 1997 ο οικισμός Θυμαριά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κοιλάδας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κοιλάδας (μαζί με τους οικισμούς Κοιλάδα και Κρεμαστή) του δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α–04/12/1997).

565. Νομαρχία Κοζάνης-Επαρχία ή Υποδιοίκηση Κοζάνης με μουσουλμανικό και προσφυγικό πληθυσμό. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

566. Αρχιμ. Νικήφ. Μανάνης: «Εορδαία. Ένας αιώνας». Αναφορά του υποδιοικητή Καϊλαρίων της 13.3.1923.

567. Ό.π.

568. Πάνος Κεφαλός: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης-Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, σελ. 91-92.

569. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 101.

570. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [37. Ο συνοικισμός Κιοσελέρ της αυτής κοινότητος (Κοιλάδας) μετονομάζεται εις «Κίσσα» (η)].

571. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Από το 2011, ο οικισμός Θυμαριά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κοιλιάδας (μαζί με τους οικισμούς Κρεμαστή και Κοιλιάδα) της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές (Κίσσας): 225 κάτοικοι (1928), 275 (1940), 302 (1951), 619 (1961), 478 (1971), 404 (1981), 347 (1991), 276 (2011).

Απογραφές (Αμυγδαλιάς): 206 κάτοικοι (1928), 252 (1940), 25 (1951), (-) (1961).

Κλεισώρεια (Τραπα(ν)τούστι)

Ο οικισμός **Τραπατούστι**, βρίσκονταν 20 χλμ. δυτικά από το Τσοτύλι, 79 χλμ. δυτικά της Κοζάνης και σε υψόμετρο 870 μ⁵⁷². Πρόκειται για ορεινό χωριό χτισμένο στους πρόποδες του υψώματος του Αλιά της Δαμασκηινιάς. Βρίσκεται στο Ανατολικό Βόιο και το όνομά της προέρχεται από ένα στενό πέρασμα, μια «κλεισούρα».

Ο οικισμός υπήρχε πριν από το 1692 μ.Χ. Οι πρώτοι κάτοικοι είχαν εγκατασταθεί αρχικά στην τοποθεσία Τεκέ. Ο πληθυσμός του στην περίοδο του 1920 είχε φθάσει μέχρι και τους 267 κατοίκους και μετά από εκείνη την εποχή ο αριθμός συνεχώς μειωνόταν.

Στη σημερινή περιοχή υπήρχε ο οικισμός «Λούτζες», έκτασης 50 στρεμμάτων, με την κεντρική εκκλησία του Αγίου Ιωάννου και νεκροταφείο, καθώς και ο μικρότερος οικισμός Καμένα σπίτια, ο οποίος πυρπολήθηκε σε άγνωστη ημερομηνία.

Μεταξύ της Κλεισώρειας και της Δαμασκηινιάς υπάρχει ένα βάραθρο, που οι κάτοικοι των δυο χωριών το αποκαλούν Γκαστρωμένη Μπιστεριά, όπου κατά το θρύλο και την παράδοση κάθε 1.000 χρόνια γεννιούνται φίδια-δράκοντες. Όταν βρέχει, στο βάραθρο αυτό σχηματίζονται καταρράκτες⁵⁷³.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 150 άνδρες και 155 γυναίκες, σύνολο 305 άτομα.

Το 1918 ο οικισμός⁵⁷⁴ αναγνωρίζεται και ορίζεται έδρα της Κοινότητας Τραπατουστίου.

Στην απογραφή του 1920 ο οικισμός Τραπατούτσι είχε 267 κατοίκους.

Το 1928 ο προσφυγικός πληθυσμός ανέρχονταν σε 10 οικογένειες από τον Πόντο/31 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στο σύνολο των κατοίκων του, που ήταν 211 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τραπατούστι μετονομάζεται σε **Κλεισώρεια**⁵⁷⁵ και η κοινότητα Τραπατουστίου σε κοινότητα Κλεισώρας.

572. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

573. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Κλεισώρεια Κοζάνης.

574. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Ανασελίτσης, αναγνωρίζεται: [103. Ο συνοικισμός **Τραπατούστιον** υπό το όνομα «Κοινότης Τραπατουστίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

575. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Ανασελίτσης: [210. Η κοινότης Τραπαντουστίου μετονομάζεται εις «κοινότητα Κλεισώρειας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τραπαντούστιον εις «Κλεισώρεια»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 211 κατοίκων, οι 25 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218111-218130)⁵⁷⁶.

Οι κάτοικοι του ασχολούνταν με την γεωργία και τη κτηνοτροφία.

Το 1997 αποσπάται από την κοινότητα Κλεισώρειας (καταργείται) και μέχρι το 2010 και τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας με το σχέδιο «Καποδιστριάς», η Κλεισώρεια ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Κλεισώρειας, του πρώην δήμου Τσοτυλίου του νομού Κοζάνης. (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Από το 2011 με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», η Κλεισώρεια αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Κλεισώρειας της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου που ανήκει στον δήμο Βοΐου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης που βρίσκεται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Έδρα του δήμου είναι η Σιάτιστα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 211 κάτοικοι (1928), 252 (1940), 206 (1951), 186 (1961), 127 (1971), 110 (1981), 106 (1991), 51 (2011).

Κληματάκι (Νταβρόνιστα ή Δοβρούνιστα)

Ο οικισμός **Νταβρόνιστα** βρίσκονταν στα βόρεια όρια των Γρεβενών με την Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης σε απόσταση 23 χλμ. βορειοδυτικά-βόρεια από τα Γρεβενά και 24 χλμ. δυτικά-νοτιοδυτικά από τη Σιάτιστα. Είναι κτισμένος σε περιοχή κατάφυτη από βελανιδιές και πολιτισμικά ανήκει στα μαστοροχώρια των Γρεβενών ή Βοΐου⁵⁷⁷. Είναι σε υψόμετρο 710 μ.⁵⁷⁸ Πλησιέστεροι οικισμοί ήταν ο Άγιος Γεώργιος, Ανθοχώρι και Παρόχθιο.

Σε απόσταση 4 χλμ. βόρεια από τον οικισμό και προς το Ανθοχώρι υπάρχει το πέτρινο γεφύρι της Πραμόριτσας το οποίο είναι κτισμένο στον παραπόταμο του Αλιάκμονα Πραμόριτσα. Πρόκειται για τετράτοξο γεφύρι με δυο καμάρες το οποίο κτίστηκε τον 19^ο αι. με σκοπό να εξυπηρετεί τον οδικό άξονα Τσοτυλίου - Γρεβενών και από το 1995 έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο⁵⁷⁹. Αξιοθέατα του οικισμού είναι η τρίκλιτη βασιλική εκκλησία του Αγίου Γεωργίου που κτίστηκε το 1866, το παλιό πέτρινο δημοτικό σχολείο το οποίο λειτουργεί ως πολιτιστικό κέντρο και οι πολλές βρύσες του.

Οι παλιές ονομασίες του οικισμού Νταβρόνιστα και Δοβρούνιστα φανερώνουν κατοίκηση από την εποχή του Βυζαντίου και την κάθοδο σλαβικών φύλων τον 7^ο αι. (Σκλα-

576. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

577. «Δυτική Μακεδονία - Γρεβενά μαστοροχώρια - Αγ. Κοσμάς - Καλλονή».

578. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996. τόμος 17, σελ. 240.

579. «Γεφύρι Πραμόριτσας – Τουριστικός Οδηγός». «Διαρκής Κατάλογος Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων».

βηνίες). Την περίοδο της Τουρκοκρατίας αναφέρεται ως Τσιφλίκι Μπέη⁵⁸⁰ και την στις αρχές του 19^{ου} αι. όταν ο Αλή Πασάς κατέλαβε τα Γρεβενά ήταν υπό την προστασία του Βελή Αγά. Στην απογραφή του 1856 αναφέρεται ως Ελευθεροχώρι με 17 μουσουλμανικά και 29 χριστιανικά σπίτια⁵⁸¹.

Το 1886 είχε 135 κατοίκους (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Νταβρόνιστα της Υποδιοίκησης Γρεβενών είχε 290 άνδρες και 312 γυναίκες, σύνολο 602 κατοίκους.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 250 Μωαμεθανοί και 370 Έλληνες που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα⁵⁸².

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοίκησης Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 184 χριστιανοί και 69 μουσουλμάνοι (εξισλαμισθέντες χριστιανοί οι επονομαζόμενοι Βαλαάδες)⁵⁸³.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νταβρόνιστα με έδρα τον οικισμό Νταβρόνιστα⁵⁸⁴.

Το 1919 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε Δοβρούνιστα (Φ.Ε.Κ. 229^A-17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 381 άτομα (194 άνδρες και 187 γυναίκες) εκ των οποίων οι 300 (45 οικογένειες) μουσουλμάνοι. Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και μουσουλμάνων⁵⁸⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 58 πρόσφυγες στον οικισμό (29 άνδρες και 29 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία, στις 1 Απριλίου 1924⁵⁸⁶. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό.⁵⁸⁷

Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 31 οικογένειες προσφύγων/102 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Κατά την Ε.Α.Π. οι προσφυγικές οικογένειες προέρχονταν: 1 από τη Θράκη, 16 από τη Μ. Ασία και 13 από τον Πόντο⁵⁸⁸. Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν από τη Σεβάστεια,

580. «Κληματάκι (Χωριό) Γρεβενά» – GTP.

581. «Ιστορική Αναδρομή». Κληματάκι Γρεβενών

582. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001_ADM001_000057_00202.

583. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

584. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [142. Ο συνοικισμός **Νταβράτοβον** υπό το όνομα «Κοινότης Νταβρατόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

585. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

586. Ο.π. Βασίλειος Αποστόλου.

587. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος». Σελ. 270

588. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

Τραπεζούντα, Βεζίρ-Κιοπρού, Ακ-Ντάγ-Μαντέν⁵⁸⁹.

Το 1927 ο οικισμός Δοβρουνίστα μετονομάζεται σε **Κληματάκι**⁵⁹⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 333 κατοίκων οι 107 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 50 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 209671-209720)⁵⁹¹.

Σε Κοινοτικό Δελτίο Απογραφής και σε συνεδρίαση του Κοινοτικού Συμβουλίου το 1945, διαπιστώνονται: Κατοικίες 80. Πληθυσμός 345. Κατεστραμμένες οικίες ολοσχερώς 27, μερικώς 4 δια εμπρησμού υπό των Γερμανών στις 6 Ιουλίου 1944. Νόσος ελονοσία⁵⁹².

Το 1964 ο οικισμός Κληματάκι αποσπάται από το νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 το Κληματάκι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κληματακίου (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Κληματακίου στον πρώην δήμο Ηρακλεωτών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011, το Κληματάκι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Ηρακλεωτών και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Κληματακίου της Δημοτικής Ενότητας Ηρακλεωτών του δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 333 κάτοικοι (1928), 364 (1940), 308 (1951) 283 (1961), 164 (1971), 242 (1981), 186 (1991), 156 (2001), 82 (2011).

Κοίλα (Ισλαμλή ή Λαμνήδες)

Ο οικισμός **Ισλαμλή ή Λαμνήδες** βρίσκονταν προς τα βόρεια του νομού/περιφερειακής ενότητας Κοζάνης, σε υψόμετρο 690 μ.⁵⁹³ σε απόσταση 3 χλμ. βόρεια από την πόλη της Κοζάνης.

Επί Τουρκοκρατίας ο οικισμός ανήκε στην Τοπαρχία του Εγρί Μπουτζάκ, που είχε έδρα το Δρέπανο. Αργότερα ονομάστηκαν Λαμνήδες και στη συνέχεια πήραν τη σημερινή τους ονομασία από την κοιλάδα στην οποία είναι χτισμένος.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ισλαμλή (Λαμνήδες) είχε 26 άνδρες και 50 γυναίκες, σύνολο 76 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σενεκλή με έδρα τον οικισμό Σενεκλή. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Γατζιλάρ και Ισλαμλή ή Λαμνήδες⁵⁹⁴.

589. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

590. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 206^Α της 28^{ης} Σεπτεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [1. Η κοινότης Δοβρουνίστης μετονομάζεται εις «κοινότητα Κληματακίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δοβρουνίστα εις «**Κληματάκι**»].

591. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπραξέως Χρεών, Αθήναι 1928.

592. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

593. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 17, σελ. 284.

594. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ισλαμλή ή Λαμνήδες 188 άτομα (90 άνδρες και 98 γυναίκες) όλοι μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός, με 43 οικογένειες⁵⁹⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 60 οικογένειες προσφύγων /236 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από περιοχές του Πόντου⁵⁹⁶ και από το Αδά Παζάρ (Adapazarı) της σημερινής επαρχίας Κοτζαέλι της Τουρκίας (αρχαία Νικομήδεια)⁵⁹⁷. Ένα από τα χωριά από όπου ήρθαν πρόσφυγες, οι οποίοι μιλούσαν την Τουρκοαρμενική διάλεκτο, ήταν το Φούντοκλη, το οποίο πυρπολήθηκε την περίοδο της σφαγής του ελληνισμού.

Κατά την Νομαρχία Κοζάνης, το 1926 είχαν εγκατασταθεί 4 οικογένειες προσφύγων από τη Θράκη, 42 από τη Μ. Ασία και 20 από τον Πόντο⁵⁹⁸. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Κοίλα»⁵⁹⁹.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 70 προσφυγικές οικογένειες. Οι 30 ήταν ποντιακές από Έρμπα Πόντου που μιλούσαν την τουρκική και οι υπόλοιπες ήταν από Φουντοκλιά Νικομήδειας και μιλούσαν αρμένικα⁶⁰⁰.

Το 1927 ο οικισμός Ισλαμλή ή Λαμνήδες μετονομάζεται σε **Κοίλα**⁶⁰¹ και η κοινότητα Σενεκλή που ανήκει, σε κοινότητα Μελισσίων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 317 κατοίκων οι 196 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212511-212610)⁶⁰².

Το 1930 ο οικισμός Κοίλα αποσπάται από την κοινότητα Μελισσίων και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Κοίλων (Φ.Ε.Κ. 243^Α – 16/07/1930).

υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [49. Ο συνοικισμός Σενεκλή υπό το όνομα «Κοινότης Σενεκλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Γατζιλάραι **Ισλαμλή ή Λαμνήδες**].

595. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

596. Δες μαρτυρία Μουράτ Παπαδοπούλου: «Οι περισσότεροι φύγαμε στα βουνά. Όπου ταλαιπωρηθήκαμε δήθεν για τον Ελεύθερο Πόντο επί δύομισι χρόνια» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος Γ', σελ. 319-320 και Κυριάκου Δουβετζίδη: «Στα 1921 βγήκε όλο το χωριό στα βουνά» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ', σελ. 321-322.

597. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Κοίλων». *cityofkozani.gov.gr*.

598. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

599. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 105-106.

600. Πάυλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

601. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: {9. Ο συνοικισμός Ισλαμλή ή Λαμνήδες της αυτής κοινότητος (Σενεκλή ή Μελισσίων) μετονομάζεται εις «**Κοίλα**» (τα)}.

602. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Ο οικισμός έχει έκταση 11 τ.χ. από την οποία η καλλιεργήσιμη γη είναι 4 τ.χ. Περιβάλλεται από βραχώδη και άγονα βουνά που προσφέρονται για βοσκότοποι κυρίως μικρών ζώων (αιγοπροβάτων). Αξιοθέατα θεωρείται η εκκλησία των Αγίων Αποστόλου Πέτρου και Παύλου με τα δύο καμπαναριά της που βρίσκεται στο κέντρο του οικισμού και πανηγυρίζει στις 29 Ιουνίου. Η ανέγερσή του ναού ξεκίνησε το 1938 διεκόπη το 1940 λόγω του πολέμου και ολοκληρώθηκε στην 10ετία του 1950. Πρώτος ιερέας των Κοίλων ήταν ο Νικόλαος Χρυσοπολίτης, που εφημέρευσε από το 1924 έως το 1927. Δίπλα και δυτικά του εκκλησιαστικού οικοπέδου υπάρχει το κοινοτικό κατάστημα και η παιδική χαρά⁶⁰³.

Από τα Κοίλα διέρχεται η οδός που ενώνει το βόρειο τμήμα της πόλης με την Εγνατία Οδό, τον κάθετο άξονα της Εγνατίας Οδού και Αυτοκινητόδρομο 27 με την Πτολεμαΐδα, τη Φλώρινα και το τελωνείο της Νίκης.

Στην περιοχή των Κοίλων βρίσκεται το Τ.Ε.Ι. Δυτικής Μακεδονίας⁶⁰⁴ και το Εκθεσιακό Κέντρο Δυτικής Μακεδονίας⁶⁰⁵.

Οι κάτοικοί του ασχολούνται με την αγελαδοτροφία, πτηνοτροφία και εκτροφή ζώων βελτιωμένης ποικιλίας για πάχυνση⁶⁰⁶.

Το 1997 ο οικισμός Κοίλα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κοίλων (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κοίλων στον πρώην δήμο Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Κοίλα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κοίλων (μαζί με τους οικισμούς Μελίσσια και Νέα Καρδιά) της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 317 κάτοικοι (1928), 320 (1940), 336 (1951) 369 (1961), 337 (1971), 839 (1981), 1.401 (1991), 1.116 (2011).

Κοιλάδα (Ισικού-Κλέρ)

Ο οικισμός **Ισικού-Κλέρ** βρίσκονταν προς τα ανατολικά όρια του νομού Κοζάνης με το νομό Ημαθίας, σε υψόμετρο 379 μ.⁶⁰⁷ Απέχει 17 χλμ. βορειοανατολικά από την πόλη της Κοζάνης και 41 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Βέροια. Στα βόρεια του οικισμού περνάει η Ε.Ο. Αλεξάνδρειας-Κοζάνης και η Εγνατία Οδός.

Η περιοχή έχει κατοικηθεί από τους προϊστορικούς χρόνους και έχουν βρεθεί πολλά και σημαντικά ευρήματα. Στη τοποθεσία «Τούμπα Ξηροπήγαδου», στην περιοχή της πρώην λίμνης Σαρί Γκιόλ (Κίτρινης λίμνης) εντοπίστηκε οργανωμένο νεκροταφείο της Εποχής του Χαλκού (τέλη 3.000 π.Χ. - αρχές 2.000 π.Χ.) το οποίο θεωρείται ένα από τα αρχαιότερα οργανωμένα προϊστορικά νεκροταφεία. Η περιοχή έχει κηρυχθεί αρχαιο-

603. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Κοίλα Κοζάνης.

604. «Επικοινωνία – Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Μακεδονίας».

605. «Επικοινωνία». www.ekthesiako.gr.

606. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

607. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

γικός χώρος⁶⁰⁸, όπως και η «Μεγάλη Τούμπα» στα όρια της κοινότητας με την κοινότητα Αγίου Δημητρίου⁶⁰⁹.

Στην μακεδονική εποχή, υπήρχε οικισμός και αυτό πιστοποιείται από τη στήλη με 18 στίχους που χρονολογείται το 181 π.Χ. πιθανολογείται ότι είναι του Φιλίππου Ε' και αναφέρεται στη πόλη της Γραίας ή Γρήιας⁶¹⁰. Η στήλη βρίσκεται στο «Παναγιωτίδειο Αρχοντικό» όπου στεγάζεται το Αρχαιολογικό Μουσείο Κοζάνης⁶¹¹.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ισικού-Κλέρ είχε 116 άνδρες και 112 γυναίκες, σύνολο 228 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ισικού-Κλέρ με έδρα τον οικισμό Ισικού-Κλέρ⁶¹². Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Χαντζή-Χασανλή, Ισικλάρ, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή και Καχηρμανλή.

Το 1919 το όνομα του οικισμού Ισικού-Κλέρ διορθώνεται σε Ισκιουπλέρ και της κοινότητας σε κοινότητα Ισκιουπλέρ (Φ.Ε.Κ.229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 225 άτομα (112 άνδρες και 113 γυναίκες). Ήταν μουσουλμανικός οικισμός⁶¹³ με 36 οικογένειες.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 92 κάτοικοι πρόσφυγες (41 άνδρες και 51 γυναίκες).

Το 1927 ο οικισμός Ισκιουπλέρ μετονομάζεται σε **Κοιλάδα**⁶¹⁴ και η κοινότητα Ισκιουπλέρ σε κοινότητα Κοιλάδας.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 88 οικογένειες προσφύγων/347 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν: 31 οικογένειες από τη Θράκη, 9 από τη Μ. Ασία και 48 από τον Πόντο⁶¹⁵. Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Κοιλάδα»^{616, 617}.

Κατ' άλλους στη κοινότητα Κοιλάδα (μαζί με τους συνοικισμούς Κρεμαστή, Αμυγδαλιά και Θυμαριά) εγκαταστάθηκαν περίπου 300 προσφυγικές οικογένειες. Οι 100 ήταν

608. <http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=8649>

609. <http://listedmonuments.culture.gr/monument.php?code=8650>

610. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Κοιλάδας». cityofkozani.gov.gr
<http://www.visitwestmacedonia.gr/el/politismos-kozanis>

611. «Δήμος Κοζάνης - Αρχαιολογικό Μουσείο Κοζάνης». cityofkozani.gov.gr.

612. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός **Ισικού-Κλέρ** υπό το όνομα «Κοινότης Ισικού-Κλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και οι οικισμοί Καχηρμανλή, Ισικλάρ, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή και Χαντζή-Χασανλή].

613. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

614. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [34. Η κοινότης Ισκιουπλέρ μετονομάζεται εις «κοινότητα Κοιλάδας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ισκιουπλέρ εις «**Κοιλάδα**» (η)].

615. Ο.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

616. Πάνος Κεφαλάς: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης-Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, σελ. 92-94.

617. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή. σελ. 107-109.

από την Πάνιδα Ραιδεστού και μιλούσαν ελληνικά και οι άλλες ποντιακές από το Κάρ-Σού και Ματσούκα και μιλούσαν ποντιακά⁶¹⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 422 κατοίκων, οι 415 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212061-2122280)⁶¹⁹.

Οι κάτοικοι του οικισμού ασχολούνται κυρίως με την καλλιέργεια σιτηρών, πατάτας, καλαμποκιού, τεύτλων, λιγότεροι με τη συστηματική κτηνοτροφία και πολλοί εργάζονται στα γειτονικά εργοστάσια της ΔΕΗ⁶²⁰.

Το 1997 ο οικισμός Κοιλάς με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κοιλάδας (καταργείται), ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κοιλάδας και ορίζεται έδρα του δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κοιλάς με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κοιλάδας (μαζί με τους οικισμούς Θυμαριά και Κρεμαστή) της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 422 κάτοικοι (1928), 580 (1940), 632 (1951), 631 (1961), 410 (1971), 363 (1981), 379 (1991), 294 (2011).

Κοιλάδι (Τσαβαλέρη)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Τσαβαλέρη** βρίσκονταν στα δυτικά του νομού Κοζάνης στα όρια με το νομό Ιωαννίνων 43,5 χλμ. δυτικά της Σιάτιστας, 16 χλμ. από το Τσοτύλι (20') και 70 χλμ. δυτικά της Κοζάνης⁶²¹, σε υψόμετρο 780 μ.

Στην Απαρίθμηση το 1913, ο οικισμός Τσαβαλέρη της υποδιοίκησης Ανασελίτσης, είχε 93 άνδρες και 77 γυναίκες, σύνολο 170 κατοίκους.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός⁶²² και προσαρτάται στη κοινότητα Λατορίστης.

Στην απογραφή του 1920 είχε 146 άτομα όλοι μουσουλμάνοι (30 οικογένειες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁶²³. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁶²⁴.

618. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

619. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

620. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Κοιλάδας». *cityofkozani.gov.gr*

621. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Κοιλάδι Κοζάνης.

622. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [79. Ο συνοικισμός Λατόριστα υπό το όνομα «Κοινότης Λατορίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπάνια, Μαγγικάν και **Τσαβαλέρη**].

623. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

624. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

Μετά την συνθήκης της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών αποχωρούν όλοι οι κάτοικοι του και κατευθύνονται στην Τουρκία ενώ εγκαθίστανται Πόντιοι πρόσφυγες. Εδώ εγκαταστάθηκαν 32 οικογένειες Ποντίων προσφύγων/111 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγώς προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τσαβαλέρη, μετονομάζεται σε **Κοιλάδιο**⁶²⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 111 κατοίκων, κανένας δεν ήταν πρόσφυγας που ήρθε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 50 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218031-218080)⁶²⁶.

Οι οικογένειες προέρχονταν από Αμάσεια (Ερμπαα) του Πόντου και μιλούσαν τουρκικά⁶²⁷.

Δυτικά του οικισμού και σε απόσταση 1 χλμ. υπάρχουν ιαματικές πηγές. Το καλοκαίρι έρχονταν πάσχοντες από ρευματισμούς, ισχιαλγίες και άλλες συναφείς παθήσεις για λουτροθεραπεία⁶²⁸.

Το 1997 με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Αγιάσματος και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997) του νομού Κοζάνης.

Το 2010 με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Τσοτυλίου και προσαρτάται στο δήμο Βοίου Βοίου (με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη).

Μαζί με το Αγίασμα και την Αχλαδιά αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Αγιάσματος που ανήκει στη Δημοτική Ενότητα Τσοτυλίου (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Υπάγεται στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

Απογραφές: 111 κάτοικοι (1928), 160 (1940), 178 (1951), 169 (1961), 69 (1971), 58 (1981), 36 (1991), 3 (2011).

Κοκκιναράς (Κιρμιζή Κιοϊ)

Ο οικισμός **Κιρμιζή Κιοϊ** βρίσκονταν στο εσωτερικό του νομού Κοζάνης, στους νοτιοανατολικούς πρόποδες του όρους Άσκιο (Σινιάτσικο) και δυτικά της Κοζάνης σε απόσταση 15 χλμ.. Είναι κτισμένος ανάμεσα στους οικισμούς Κηπάρι (βορειοδυτικά), Αλωνακία (νοτιοδυτικά) και Σκήτη (νοτιοανατολικά). Απέχει 4 χλμ. βόρεια από τον κόμβο Καλαμιάς της Εγνατίας Οδού και βρίσκεται στα όρια του Καταφύγιου Άγριας Ζωής Ανθότοπου - Σκήτης. Είναι σε υψόμετρο 720 μ.⁶²⁹

625. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιόικση Κοζάνης: [186. Ο συνοικισμός Τσαβαλέρη της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «Κοιλάδι»(το)].

626. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

627. Παύλος Χαρ. Τσακιρίδης «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. - τόμος 32^{ος}/1973-1974.

628. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης».1970.

629. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας αναφέρεται με την ονομασία Κιρμιζή Κιοϊ ως αμιγώς «τουρκικό χωριό» να κατοικείται από Οθωμανούς και συμπεριλαμβανόταν στα χωριά των Καραγιαννίων⁶³⁰.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Καλαμίτσι κατεγράφησαν 34 άνδρες και 28 γυναίκες, σύνολο 62 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζονται ως οικισμός Κιρμιζή-Κιοϊ⁶³¹ και προσαρτάται στη κοινότητα Ντιντιλέρ (μετέπειτα Σκήτη), όπου επίσης προσαρτώνται οι οικισμοί Καλπουτζιλάρ και Μπακτσέ Λόβαςι.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 85 κάτοικοι (48 άνδρες και 35 γυναίκες), όλοι μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 14 οικογένειες⁶³².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 13 οικογένειες προσφύγων/48 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. από τον Πόντο⁶³³. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Κοκκιναράς»⁶³⁴.

Το 1927 ο οικισμός Κιρμιζή-Κιοϊ μετονομάζεται σε **Κοκκιναράς**⁶³⁵ και η κοινότητα Ντιντιλέρ σε κοινότητα Σκήτης (Φ.Ε.Κ 179^Α – 30/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 54 κατοίκων και οι 54 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212221-212250)⁶³⁶.

Το 1997 ο οικισμός Κοκκιναράς με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Σκήτη (καταργείται), ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Σκήτης του δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κοκκιναράς με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σκήτης (μαζί με τη Σκήτη) της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του διευρυμένου δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 54 κάτοικοι (1928), 77 (1940), 89 (1951), 87 (1961), 54 (1971), 50 (1981), 48 (1991), 27 (2011).

630. Μορφωτικός Σύλλογος Αλωνακίων «Πόντος».

631. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [38. Ο συνοικισμός Ντιντιλέρ υπό το όνομα «Κοινότης Ντιντιλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι Καλπουτζιλάρ, Μπακτσέ-Λόβαςι και **Κιρμιζή-Κιοϊ**].

632. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 78.

633. Ό.π.

634. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 110.

635. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [15. Ο συνοικισμός Κιρμιζή-Κιοϊ της αυτής κοινότητος (Ντεντελέρ) μετονομάζεται εις **«Κοκκιναράς»** (τα)].

636. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Κοκκινιά⁶³⁷ (Σούμπινο)

Ο ορεινός οικισμός **Σούμπινο** βρίσκονταν στα βόρεια όρια των Γρεβενών με την Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης σε απόσταση 22 χλμ. βόρεια-βορειοανατολικά από τα Γρεβενά και 13 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Σιάτιστα, σε υψόμετρο 670 μ.⁶³⁸ Σε απόσταση 5 χλμ. ανατολικά από τον οικισμό, μετά την Ε.Ο. Κοζάνης - Γρεβενών και την Εγνατία Οδό υπάρχουν ερείπια από το πέτρινο «γεφύρι του Πασά» το οποίο αποτελούσε σημαντικό πέρασμα του ποταμού Αλιάκμονα και ένωνε τα Γρεβενά με την Κοζάνη. Κτίστηκε το 1806, το μήκος του έφτανε τα 100 μ. και είχε έξι ανόμοιες καμάρες και πάνω από τα μεσόβαθρα του ανακουφιστικά ανοίγματα⁶³⁹. Ήταν τσιφλίκι μπέηδων.

Το 1886 είχε 75 κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Σούμπινο κατεγράφησαν 263 άνδρες και 255 γυναίκες, σύνολο 518 άτομα.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 248 Έλληνες που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα⁶⁴⁰.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοίκησης Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 134 χριστιανοί και 65⁶⁴¹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σουμπίνου με έδρα τον οικισμό Σούμπινο. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Σπάτα και Μηλιά⁶⁴².

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 459 κάτοικοι (220 άνδρες και 239 γυναίκες). Εξ αυτών 200 άτομα (50 οικογένειες) ήταν μουσουλμάνοι Βαλαάδες⁶⁴³. Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και μουσουλμάνων⁶⁴⁴. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁶⁴⁵.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 5 πρόσφυγες στον οικισμό (4 άνδρες και 1 γυναίκα).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 52 οικογένειες προσφύγων/185 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα που άφησαν και αναχώρησαν για την Τουρκία οι μουσουλμάνοι κάτοικοί τους, στις 1 Απριλίου 1924. Ήταν μικτός οικισμός.

Κατά την Ε.Α.Π. οι πρόσφυγες προέρχονταν: 10 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 43 από τον Πόντο⁶⁴⁶.

637. Το όνομα Κοκκινιά το έδωσε η Επιτροπή Μετονομασίας όταν αντίκρυσε κόκκινα χώματα στην τοποθεσία Άνεμος. (Βασίλειος Αποστόλου. «Οικισμοί Γρεβενών»).

638. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Αθήνα: Τεγόπουλος - Μανιατέας, 1996, τόμος 17, σελ. 304.

639. «Γεφύρι του Πασά-Τουριστικός Οδηγός».

640. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001_ADM001_000057_00202.

641. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

642. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [158. Ο συνοικισμός **Σούμπινο** υπό το όνομα «Κοινότης Σουμπίνου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

643. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 91.

644. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

645. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνοψη της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος». σελ. 270.

646. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

Το 1927 ο οικισμός Σούμπινο μετονομάζεται σε **Κοκκινιά**⁶⁴⁷ και η κοινότητα Σουμπίνου σε κοινότητα Κοκκινιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 573 κατοίκων, οι 183 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212251-212330)⁶⁴⁸.

Σε αναφορά για την κατάσταση του σχολείου το έτος 1937, διαπιστώνεται: «*Οίκημα δημόσιο. Αποτελείται από 2 αίθουσες διδασκαλίας (28,93 τ.μ.) στη μία ο αριθμός των μαθητών ανέρχεται σε 44 και στην άλλη 35. Το σχολείο έχει ανάγκη επεκτάσεως εκάστου δωματίου κατά 24 τ.μ. (60/119)*»⁶⁴⁹.

Το πέτρινο «γεφύρι του Πασά» το οποίο αποτελούσε σημαντικό πέρασμα του ποταμού Αλιάκμονα και ένωνε τα Γρεβενά με την Κοζάνη, στις 14 Απριλίου 1941 ανατινάχτηκε από τους Άγγλους για να μην περάσουν οι Γερμανοί. Από το 1990 έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο⁶⁵⁰.

Σε Κοινοτικό Δελτίο Απογραφής και σε συνεδρίαση του Κοινοτικού Συμβουλίου στις 5/12/1945, διαπιστώνονται: *Κατοικίες 120. Πληθυσμός 575. Κατεστραμμένες οικίες ολόσχερως 88, δια πυρπολήσεως υπό Ιταλών και Γερμανών στις 24/3/1943 και 7/7/1944. Θύματα 10 άντρες*⁶⁵¹.

Το 1964 ο οικισμός Κοκκινιά αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Οι κάτοικοι ασχολούνταν με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία.

Το 1997 ο οικισμός Κοκκινιά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κοκκινιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηρακλεωτών στο Τοπικό Διαμέρισμα Κοκκινιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κοκκινιά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κοκκινιάς (μαζί με τον οικισμό Νέα Τραπεζούς) της Δημοτικής Ενότητας Ηρακλεωτών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 573 κάτοικοι (1928), 551 (1940), 517 (1951), 409 (1961), 301 (1971), 299 (1981), 273 (1991), 229 (2001), 224 (2011).

Κολοκυθάκι – Πευκάκι

Ο μικρός οικισμός **Κολοκυθάκι** βρίσκονταν στην περιοχή της Κοινότητας Κοπρίβης, μετέπειτα Κνίδης.

647. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [40. Η κοινότης Σουμπίνου μετονομάζεται εις «κοινότητα Κοκκινιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σούμπινον εις «**Κοκκινιά**»].

648. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

649. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

650. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=584&v17=

651. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

Το 1886 είχε 70 κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913, στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Κολοκυθάκι κατεγράφησαν 10 άνδρες και 9 γυναίκες, σύνολο 19 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση και αναγνώριση της κοινότητας Κοπρίβης με έδρα τον οικισμό Κοπρίβα. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Βούρμποβον, Κολοκυθάκι, Πυλωροί, Γκουστάμ. Πισκό, Λούντσι⁶⁵². Από παράλειψη δεν αναγράφεται και ο οικισμός Κολοκυθάκι έστω και μικρός σε κατοίκους.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό δεν βρέθηκαν να κατοικείται όπως επίσης και στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό. Προφανώς οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του το είχαν εγκαταλείψει και είχαν αναχωρήσει για την Τουρκία. Ήταν βαλαάδες⁶⁵³.

Το 1926 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 39 οικογένειες προσφύγων/114 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι οικογένειες που εγκαταστάθηκαν στο Κολοκυθάκι ήρθαν όλες από το χωριό Τοχούζ (τοχούζ στα τούρκικα σημαίνει εννιά) της περιοχής του Ακ-Ντάγ-Ματέν και ήταν όλες ποντιόφωνες⁶⁵⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 106 κατοίκων οι 86 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212331-212390)⁶⁵⁵.

Το Κολοκυθάκι εγκαταλείφθηκε μετά τον Εμφύλιο (1948-1949) και δεν κατοικείτο. Οι περισσότεροι έφυγαν μετά τον Εμφύλιο στα πρώην κομμουνιστικά κράτη και γύρισαν μετά τη 10ετία του 1970, ως πολιτικοί πρόσφυγες⁶⁵⁶.

Τη 10ετία του '60 εγκαταστάθηκαν αρκετές οικογένειες και ο οικισμός ξανακατοικήθηκε.

Το 1963 ο οικισμός Κολοκυθάκι μετονομάζεται σε **Πευκάκιον** (Φ.Ε.Κ. 16^Α-09/02/1963).

Το 1964 ο οικισμός Κολοκυθάκι αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1981 ο οικισμός Πευκάκιον, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1981).

Απογραφές: 106 κάτοικοι (1928), 138 (1940), (-) (1951), 62 (1961), 10 (1971), (-) (1981).

652. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [127. Ο συνοικισμός Κοπρίβα υπό το όνομα «Κοινότης Κοπρίβης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Γκουστάμ, Πισκό, Λούντσι, Βούρμποβον, Κολοκυθάκι και Πυλωρή].

653. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά(Συμβολή στην ιστορία τους)», σελ. 261.

654. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 76.

655. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

656. Ό.π. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου. σελ. 77.

Ανθότοπος - Κοσκινιά (Καλπουτζιλάρ)

Ο οικισμός **Καλπουτζιλάρ** βρίσκονταν στους νοτιοανατολικούς πρόποδες του όρους Άσκιο (Σινιάτσικο)⁶⁵⁷ και σε απόσταση 17,5χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά από την Κοζάνη, σε υψόμετρο 760 μ.⁶⁵⁸

Την περίοδο της τουρκοκρατίας αναφέρεται με την ονομασία Καλπουτζιλάρ ως αμιγώς «τουρκικός» οικισμός να κατοικείται από Οθωμανούς.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Καλπουτζιλάρ κατεγράφησαν 150 άνδρες και 120 γυναίκες, σύνολο 270 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζονται ως οικισμός Καλπουτζιλάρ⁶⁵⁹ και προσαρτάται στη κοινότητα Ντιντιλέρ (μετέπειτα Σκήτη), όπου επίσης προσαρτώνται οι οικισμοί Μπακτσέ-Λόβας και Ντιντιλέρ. Στην απογραφή του 1920, βρέθηκαν στον οικισμό 323 κάτοικοι (172 άνδρες και 151 γυναίκες) που αποτελούσαν 55 οικογένειες μουσουλμάνων. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁶⁶⁰. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 25 πρόσφυγες στον οικισμό. 10 άνδρες και 15 γυναίκες.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 39 οικογένειες προσφύγων/156 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που είχαν αναχωρήσει για την Τουρκία. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι 39 οικογένειες προέρχονταν από τη Μ. Ασία. Ο οικισμός ήταν έδρα επιστασίας⁶⁶¹. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Κοσκινιά»⁶⁶².

Το 1927 ο οικισμός Καλπουτζιλάρ μετονομάζεται σε **Κοσκινιά**⁶⁶³ και η κοινότητα Ντιντιλέρ σε κοινότητα Σκήτης (Φ.Ε.Κ 179^Α – 30/08/1927).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212391-212450)⁶⁶⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 173 κατοίκων και οι 173 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Το 1933 ο οικισμός Κοσκινιά αποσπάται από την

657. www.pezoporla.gr.

658. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

659. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [38. Ο συνοικισμός Ντιντιλέρ υπό το όνομα «Κοινότης Ντιντιλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι Καλπουτζιλάρ, Μπακτσέ-Λόβας και Κιρμιζή-Κιόϊ].

660. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

661. Ό.π.

662. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 111-112.

663. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [2. Ο συνοικισμός Καλπουτζιλάρ της κοινότητος Ντεντελέρ μετονομάζεται εις «Κοσκινιά» (το)].

664. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κοινότητα Σκήτης και ορίζεται έδρα της νεοσυσταθείσης κοινότητας Κοσκινιάς (Φ.Ε.Κ. 66^Α – 18/03/1933). Το 1961 ο οικισμός και η κοινότητα Κοσκινιάς μετονομάζεται σε **Ανθότοπο** και κοινότητα Ανθότοπου, αντιστοίχως (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 14/02/1961).

Το 1997 ο οικισμός Ανθότοπος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ανθότοπου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ανθότοπου του δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ανθότοπος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ανθότοπου (μαζί με τον οικισμό Ανθότοπο) της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του διευρυμένου δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 173 κάτοικοι (1928), 211 (1940), 211 (1951), 242 (1961), 178 (1971), 177 (1981), 203 (1991), 113 (2011).

Κουβούκλια (Μπατζελή ή Μπιτζελή)

Ο οικισμός **Μπιτζελή** ήταν ένας μικρός προσφυγικός συνοικισμός ο οποίος βρίσκεται στη μέση του δρόμου από τον οικισμό Μεσσιανή προς τον οικισμό Ροδίτης στο νομό Κοζάνης, 16 χλμ. νοτιοανατολικά από την Κοζάνη⁶⁶⁵, σε υψόμετρο 392 μ.⁶⁶⁶

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Μπιτζιλή της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 96 άνδρες και 115 γυναίκες, σύνολο 211 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Χαντζή Ομουρλού (μετέπειτα Ροδίτους) με έδρα τον οικισμό Χαντζή Ομουρλού⁶⁶⁷.

Το 1920 ο οικισμός Μπετζιλή προσαρτάται στη κοινότητα Χαντζή Ομουρλού (Φ.Ε.Κ. 74^Α – 31/03/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 179 άτομα (87 άνδρες και 92 γυναίκες) που αποτελούσαν 25 οικογένειες μουσουλμάνων. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁶⁶⁸.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 34 πρόσφυγες στον οικισμό (14 άνδρες και 20 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 31 οικογένειες προσφύγων /138 άτομα, σύμφωνα από την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., από τη Μ. Ασία. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Κουβούκλια»⁶⁶⁹.

665. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=14097&lng=1>

666. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

667. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [58. Ο συνοικισμός **Χαντζή-Ομουρλού** υπό το όνομα «Κοινότης Χαντζή-Ομουρλού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό].

668. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

669. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκη-

Για μία αναλυτική περιγραφή των οικογενειών που εγκαταστάθηκαν στα Κουβούκλια.⁶⁷⁰ Το 1927 ο οικισμός Μπιτζελή μετονομάζεται σε **Κουβούκλια**⁶⁷¹.

Ο οικισμός Κουβούκλια πήρε το όνομά του από την κωμόπολη Κουβούκλια η οποία βρισκόταν 15 χλμ. μακριά από την Προύσα.

Στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, το 2014, η Ζωή Βουτσικίδου (ετών 103) περιγράφει τη διαδρομή από τα Κουβούκλια της Προύσας στη Μ. Ασία, στα Κουβούκλια της Κοζάνης, στην Ελλάδα⁶⁷².

Ο Μητροπολίτης Σερβίων και Κοζάνης Διονύσιος έγραψε για τον εν λόγω συνοικισμό: *Όσοι Κουβουκλιώτες ήλθαν στην Κοζάνη, εγκαταστάθηκαν εκεί και με τον ενθουσιασμό της πίστης και της ευσέβειας και με την συνδρομή και των άλλων Κουβουκλιωτών που είναι στην Ελλάδα και όλων των χριστιανών, έκτισαν την εκκλησία του Οσίου Βαραδάτου στις όχθες της λίμνης του Αλιάκμονα, κοντά στη μεγάλη γέφυρα. Είναι λοιπόν μέσα στην Ορθόδοξη πίστη και παράδοση ότι εδώ στον τόπο μας βάλθηκαν οι Χριστιανοί να χτίσουν την εκκλησία του αγίου Βαραδάτου και να αρχίσουν να εορτάζουν πάλι πανηγυρικά τη μνήμη του. Δεν μπορούμε να μην εκτιμήσουμε και επαινέσουμε την προσπάθεια αυτή των λίγων Κουβουκλιωτών της Κοζάνης. Μ' αυτή την ευσέβεια οι Έλληνες της Μικρασίας και του Πόντου, φορτωμένοι τις εικόνες και τα ιερά σκεύη των εκκλησιών τους, ήλθαν εδώ και ξανάχτισαν τη ζωή τους. Όλα τα ονόματα των πόλεων και των χωριών, όλα τα ήθη και τα έθιμα του λαού, όλος ο ελληνικός και χριστιανικός πολιτισμός πολλών αιώνων, όλα μεταφυτεύτηκαν από τη Μικρασία και τον Πόντο και ξαναζούν εδώ*⁶⁷³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 128 κατοίκων και οι 128 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212451-212510)⁶⁷⁴.

Το 1997 ο οικισμός Κουβούκλια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ροδίτου (μαζί με τον οικισμό Ροδίτης) του πρώην δήμου Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Κουβούκλια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σερβίων και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ροδίτου (μαζί με τον οικισμό Ροδίτης) της Δημοτικής Ενότητας Σερβίων του δήμου Σερβίων-Βελβεντού με έδρα τα Σέρβια (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

ση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 113.

670. Κων. Ι. Ταβουλτζίδης: «Οι Έλληνες του Δυτικού Πόντου. Μεσιανή και τ' άλλα προσφυγοχώρια του Ανατολικού Τσαρτσαμπά». Μεσιανή Κοζάνης. 2001.

671. Στο Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [16. Ο συνοικισμός Μπιτζελή της αυτής κοινότητος (Ροδίτου) μετονομάζεται εις «Κουβούκλια» (τα)].

672. Συλλογή Σεντούκι των e-Ιστοριών;Πρόσφυγες, Μικρασιάτες;Refugees, from Asia Minor;Μικρά Ασία - Ιστορία - 1922;Asia Minor - History - 1922;Μικρά Ασία - Ιστορία - Προσωπικές αφηγήσεις; Asia Minor - History - Personal narratives;Sentouki (Chest) of e-stories, Collection.

673. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Κουβούκλια Κοζάνης.

674. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 128 κάτοικοι (1928), 137 (1940), 117 (1951), 105 (1961), 53 (1971), 55 (1981), 53 (1991), 27 (2011).

Κρανίδια (Κρανιά ή Κρανίκ Τζίντζηρα)

Ο οικισμός **Κρανιά Τζίντζηρα** βρίσκονταν 31 χλμ. νοτιοανατολικά της Κοζάνης⁶⁷⁵ στις όχθες του Αλιάκμονα, σε υψόμετρο 320 μ.⁶⁷⁶

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Κρανιά Τζίντζηρα είχε 132 άνδρες και 113 γυναίκες, σύνολο 245 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κρανιά Τζίντζηρα με έδρα τον οικισμό Κρανιά Τζίντζηρα⁶⁷⁷. Το 1919 διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας σε **Κρανίκ Τζίντζηρα**. (Φ.Ε.Κ. 229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Κρανίκ-Τζίντζηρα, 238 άτομα (133 άνδρες και 105 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1926, είχαν εγκατασταθεί 25 οικογένειες Ποντίων προσφύγων/96 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σε έγγραφο της Νομαρχίας Κοζάνης με μουσουλμανικό και προσφυγικό πληθυσμό⁶⁷⁸ ο οικισμός αναφέρεται ως μικτός ενώ υπάρχει και Γραφείο Εποικισμού. Εκ των 25 οικογενειών που εγκαταστάθηκαν οι 24 προέρχονταν από τον Πόντο.

Το 1927 ο οικισμός Κρανίκ Τζίντζηρα μετονομάζεται σε **Κρανίδια**⁶⁷⁹ και η κοινότητα Κρανίκ Τζίντζηρα που ανήκει, σε κοινότητα Κρανιδίων.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 120 προσφυγικές οικογένειες από Έρμπαα Πόντου που μιλούσαν την τουρκική⁶⁸⁰.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Κρανίδια»⁶⁸¹.

675. <https://www.gtp.gr/locpage.asp?id=14066&lng=1>.

676. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

677. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [28. Ο συνοικισμός **Κρανιά Τσίντζηρα** υπό το όνομα «Κοινότης Κρανιάς-Τσίντζηρα» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό].

678. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

679. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: {45. Η κοινότης Κρανίκ Τζίντζηρα μετονομάζεται εις «κοινότητα Κρανιδίων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κρανίκ Τζίντζηρα εις «**Κρανίδια**»}.

680. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

681. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 114.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 430 κατοίκων οι 149 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212611-212650)⁶⁸².

Οι κάτοικοι ασχολούνται με την καλλιέργεια λαχανικών τα οποία διαθέτουν προς κατανάλωση στις αγορές Βελβεντού και Σερβίων⁶⁸³.

Το 1997 ο οικισμός Κρανίδια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κρανιδίων (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κρανιδίων στον πρώην δήμο Σερβίων του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Κρανίδια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σερβίων και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κρανιδίων της Δημοτικής Ενότητας Σερβίων του δήμου Σερβίων-Βελβεντού με έδρα τα Σέρβια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 430 κάτοικοι (1928), 678 (1940), 787 (1951) 900 (1961), 721 (1971), 730 (1981), 699 (1991), 463 (2011).

Κρεμαστή (Καχηρμανλή - Καραμανλή)

Ο ορεινός οικισμός **Καχηρμανλή** βρίσκονταν προς τα ανατολικά όρια του νομού Κοζάνης με το νομό Ημαθίας. Απέχει 18,5 χλμ. βορειοανατολικά από την πόλη της Κοζάνης και 40,5 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Βέροια. Είναι κτισμένος ανάμεσα στην Κοιλάδα (δυτικά) και τη Θυμαριά (ανατολικά). Ήταν σε υψόμετρο 670 μ.⁶⁸⁴

Στην περιοχή έχει βρεθεί προϊστορικός οικισμός σε χαμηλή Τούμπα έκτασης 35 περίπου στρεμμάτων με λείψανα εγκατάστασης από τη μέση και νεότερη νεολιθική εποχή, ο οποίος έχει κηρυχθεί αρχαιολογικός χώρος⁶⁸⁵. Περισσότερα για την ανασκαφή στη Τούμπα της Κρεμαστής στον ιστότοπο: «Ο νεολιθικός οικισμός της Τούμπας Κρεμαστής Κοιλάδας».

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Καχηρμανλή της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 45 άνδρες και 39 γυναίκες, σύνολο 84 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ισικού-Κλέρ με έδρα τον οικισμό Ισικού-Κλέρ. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Χαντζή-Χασανλή, Ισικλάρ, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή και Καχηρμανλή⁶⁸⁶.

Το 1919 το όνομα του οικισμού Καχηρμανλή διορθώνεται σε Καραμανλή και το όνομα της κοινότητας Ισικού-Κλέρ σε κοινότητα Ισκιουπλέρ (Φ.Ε.Κ.229^Α – 17/10/1919).

682. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

683. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

684. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 18, σελ. 265.

685. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=8766&n17=

686. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Ισικού-Κλέρ υπό το όνομα «Κοινότης Ισικού-Κλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και οι οικισμοί **Καχηρμανλή**, Ισικλάρ, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή και Χαντζή-Χασανλή].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 94 άτομα (40 άνδρες και 54 γυναίκες) που αποτελούσαν 14 οικογένειες μουσουλμάνων. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁶⁸⁷.

Στην απογραφή προσφύγων 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 34 οικογένειες προσφύγων/146 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που είχαν νωρίτερα αποχωρήσει για την Τουρκία. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι 34 οικογένειες προέρχονταν από τον Πόντο^{688, 689}.

Για τις οικογένειες προσφύγων που προέρχονταν από την περιοχή Ματσούκα του Πόντου, βρίσκονται καταχωρημένα όλα μαζί και τα ονοματεπώνυμα των γύρω περιοχών, στον οικισμό της Κοιλιάδας⁶⁹⁰.

Το 1927 ο οικισμός Καραμανλή μετονομάζεται σε **Κρεμαστή**⁶⁹¹ και η κοινότητα Ισκιουπλέρ σε κοινότητα Κοιλιάδας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 150 κατοίκων, οι 149 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210931-210990)⁶⁹².

Το 1997 ο οικισμός Κρεμαστή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κοιλιάδας (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κοιλιάδας (μαζί με τον οικισμό Κοιλιάδα) του δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Κρεμαστή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κοιλιάδας (μαζί με τους οικισμούς Θυμαριά και Κοιλιάδα) της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 150 κάτοικοι (1928), 221 (1940), 246 (1951), 234 (1961), 132 (1971), 141 (1981), 113 (1991), 92 (2011).

687. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

688. Ό.π.

689. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μερενές ή Άνω Μερινές του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 228.

690. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 115.

691. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [36. Ο συνοικισμός *Καχηρμανλή* της αυτής κοινότητας (Κοιλιάδας) μετονομάζεται εις «**Κρεμαστή**» (η)].

692. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Κτενάς (Ταρακτσιλάρ)

Ο οικισμός **Ταρακτσιλάρ** βρίσκονταν στο κέντρο του νομού Κοζάνης και τις νότιες πλαγιές του όρους Αετοβούνι (με υψόμετρο 1.256 μ.)⁶⁹³. Απέχει 21 χλμ. βόρεια-βορειο-δυτικά από την Κοζάνη, 29,5 χλμ. νότια-νοτιοανατολικά από την Πτολεμαΐδα και 3 χλμ. ανατολικά από τον Σιδερά. Είναι σε υψόμετρο 1.020 μ.⁶⁹⁴

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ταρακτσιλάρ είχε 86 άνδρες και 78 γυναίκες, σύνολο 164 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δεμιρτζιλέρ με έδρα τον οικισμό Δεμιρτζιλέρ. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Ταρακτσιλάρ⁶⁹⁵.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ταρακτσιλάρ 40 μουσουλμανικές οικογένειες⁶⁹⁶, αποτελούμενες από 211 άτομα (102 άνδρες και 109 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 30 πρόσφυγες στον οικισμό (14 άνδρες και 16 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 45 οικογένειες προσφύγων /175 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν: 28 οικογένειες από Μ. Ασία (Αντά Παζάρ της Νικομήδειας) και 18 από τον Πόντο (περιοχή Τραπεζούντας).

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Κτενάς»⁶⁹⁷.

Το 1927 ο οικισμός Ταρακτσιλάρ μετονομάζεται σε **Κτενάς**⁶⁹⁸ και η κοινότητα Δεμιρτζιλέρ που ανήκει, σε κοινότητα Σιδερά.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 162 κατοίκων οι 123 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212691-212750)⁶⁹⁹.

693. «: pezoporia.gr::». www.pezoporia.gr.

694. «Δήμος Κοζάνης-Τοπική Κοινότητα Κτενάς». cityofkozani.gov.gr

695. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Δεμιρτζιλέρ υπό το όνομα «Κοινότης Δεμιρτζιλέρ» και έδραν τον ομώνυμο συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Ταρακτσιλάρ**].

696. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

697. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 116.

698. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [25. Ο συνοικισμός Ταρακτσιλάρ της αυτής κοινότητος (Σιδερά) μετονομάζεται εις «**Κτενάς**» (ο)].

699. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1981 ο οικισμός Κτενάς, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1981).

Ο οικισμός εγκαταλείφθηκε στις αρχές της 10ετίας του 1970 και όλα τα πέτρινα σπίτια του παραμένουν κλειστά εκτός της συντηρημένης εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου, που πανηγυρίζει στις 26 Οκτωβρίου.

Στην γύρω περιοχή λειτουργούν αρκετές κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις κτηνοτρόφων από τον Σίδερά⁷⁰⁰.

Απογραφές: 162 κάτοικοι (1928), 141 (1940), 166 (1951), 178 (1961), 39 (1971), (-) (1981).

Κυρακαλή (Κυρά Καλή)

Ο οικισμός **Κυρά Καλή** βρισκόταν μόλις 6 χλμ. βορειοδυτικά από τα Γρεβενά και είναι χτισμένος σε υψόμετρο 590 μ. 500 μ. βόρεια του οικισμού περνά ο Γρεβενίτης ποταμός (παραπόταμος του Αλιάκμονα) και 300 μ. πιο πέρα βρίσκεται ο δρόμος που πηγαίνει προς την Καλλονή.

Το 1886 είχε 60 οθωμανικές οικογένειες, τέμενο με μιναρέ κομμένο και βρύση (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 97 άνδρες και 94 γυναίκες, σύνολο 191 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 95 μουσουλμάνοι⁷⁰¹.

Το 1918 αναγνωρίζεται ο οικισμός Γρεβενά και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γρεβενών, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γκομπλάρι, Μπούρα, Καλαμίτσι και Κυρά Καλή⁷⁰².

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 215 κάτοικοι (107 άνδρες και 108 γυναίκες). Και οι 215 ήταν μουσουλμάνοι (38 οικογένειες) και αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό⁷⁰³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 30 πρόσφυγες στον οικισμό (15 άνδρες και 15 γυναίκες).

Το 1923 ήρθαν από τη Μ. Ασία (Τοχούζ) πρόσφυγες και εγκαταστάθηκαν στην Κυρακαλή στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που αναχώρησαν για την Τουρκία στις 9 Απριλίου 1924⁷⁰⁴.

Οι απόγονοί τους διηγούνται πως τότε ο οικισμός κατοικούνταν από Βαλαάδες⁷⁰⁵.

Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁷⁰⁶.

700. «Δήμος Κοζάνης-Τοπική Κοινότητα Κτενά». cityofkozani.gov.gr.

701. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

702. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [117. Ο *συνοικισμός Γρεβενά υπό το όνομα «Κοινότης Γρεβενών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπούρα, **Κυρά Καλή**, Καλαμίτσι και Γκομπλάρι*].

703. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

704. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

705. Τουριστικό Φυλλάδιο της Νομαρχίας Γρεβενών 2003.

706. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 76 οικογένειες προσφύγων/264 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονται από την περιοχή Ακ-Ντάγ-Μαντέν (Τοχούζ), Σαμψού-ντα, (Παχτσατσούχ), Προύσα, (Λοπάδι, Μιχαλίτσι)⁷⁰⁷.

Κατά την Ε.Α.Π. οι πρόσφυγες προέρχονταν: 20 οικογένειες από τη Μ. Ασία⁷⁰⁸ και 55 από τον Πόντο⁷⁰⁹.

Το 1927 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κυρακαλής με την απόσπαση του οικισμού Κυρά Καλή από την κοινότητα Γρεβενών και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 249 κατοίκων, οι 246 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212651-212850)⁷¹⁰.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Κυρακαλή** (Φ.Ε.Κ. -16/10/1940).

Σε Κοινοτικό Δελτίο Ζημιών (1941-1944), διαπιστώνονται: *Κατοικίες 69. Πληθυσμός 313. Κατεστραμμένες οικίες ολοσχερώς 49, δια πυρπολήσεως υπό Ιταλών και Γερμανών στις 23/7/1942, 30/8/1943 και 10/7/1944. Θύματα 8 άντρες*⁷¹¹.

Το 1964 ο οικισμός Κυρακαλή αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Οι κάτοικοί του είναι γεωργοί (καπνά - σιτάρια) και κτηνοτρόφοι.

Στην πλατεία του οικισμού δεσπόζει η εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Στον κώδικα της Μονής Μεταμορφώσεως του Σωτήρος ο οικισμός γράφεται ως Κερακαλή με 15 αφιερωτές (μεταξύ των οποίων Ηλία και Αδάμ ιερέων) της Α΄ Γραφής από 1534-1692 και 2 αφιερωτές από το 1692 και μετά, λόγω του εξισλαμισμού των κατοίκων⁷¹².

Το 1997 ο οικισμός Κυρακαλή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κυρακαλής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γρεβενών ως Τοπικό Διαμέρισμα Κυρακαλής. (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κυρακαλής της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 249 κάτοικοι (1928), 278 (1940), 206 (1951), 252 (1961), 136 (1971), 145 (1981), 145 (1991), 163 (2001), 130 (2011).

707. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

708. Δες Μαρτυρία Παύλου Ασλανίδη: «Δύο δικά μου παιδιά γεννήθηκαν στο βουνό» Κ. Μ.Σ. Έξοδος, τόμος Γ', σελ. 54.

709. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

710. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

711. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

712. Ό.π.

Λαγκαδάκια (Λούντσι ή Λουτσίσινο)

Ο οικισμός **Λούντσι** βρίσκονταν 12 χλμ. βορειοανατολικά των Γρεβενών, σε υψόμετρο 630 μ.⁷¹³ Είναι στο μέσο της διαδρομής Πόρου-Μικροκλεισούρας. Κοντά στον οικισμό υπάρχει πηγή με διαυγέστατο ύδωρ, η οποία πιθανόν να έδωσε το όνομα. Λούτσεσμα τουρκιστί σημαίνει βρύση.

Στις εκλογές που διεξήχθησαν στις 31 Μαΐου 1915 και 6 Δεκεμβρίου 1915 ψήφισαν στο έβδομον (σύνολο 19) με έδραν το χωρίον Κοπρίβα (Κνίδη) ένθα θέλουσι ψηφίσει οι εκλογείς του χωρίου τούτου ως και οι των χωρίων Τόριστα (Ποντινή), Σφίλτσι (Χρώμιο), Πυλωροί, Βάρεσσα (Βάρη), Έξαρχος, Βαΐπες (Δαφνερό), Παλαιόκαστρον, Λουτσίσινο (Λαγκαδάκια), Γκουστάμη (Πόρος) και Πισκόν (Πιστικόν) τόπον δε ψηφοφορίας ορίζομεν την δημοτικήν Σχολήν. Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1915 ήταν γραμμένοι 9 άρρενες εκλογείς⁷¹⁴.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 530 Έλληνες που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα⁷¹⁵.

Το 1913, στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Λούντσι κατεγράφησαν 262 άνδρες και 241 γυναίκες, σύνολο 503 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση και αναγνώριση της κοινότητας Κοπρίβης με έδρα τον οικισμό Κοπρίβα. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Βούρμποβον, Κολοκυθάκι, Πυλωροί, Γκουστάμ. Πισκό, Λούντσι⁷¹⁶.

Το 1919 το όνομα του οικισμού Λούντσι, διορθώνεται σε **Λουτσίσινο**.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό βρέθηκαν μόνο 2 άνδρες. Προφανώς οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του το είχαν εγκαταλείψει νωρίτερα και είχαν αναχωρήσει για την Τουρκία. Ήταν βαλαάδες⁷¹⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 23 οικογένειες προσφύγων/71 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στα Λαγκαδάκια εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τα Φάρασα⁷¹⁸.

Κατά την Ε.Α.Π. οι πρόσφυγες προέρχονταν: 9 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 14 από τον Πόντο⁷¹⁹.

Στις 25/10/1926, ο Επιθεωρητής Δημοτικών Σχολείων Ανασελίτσας προτείνει την ίδρυση δημοτικού σχολείου καθότι το Λουτσίσινο αποτελείται από 20-25 οικογένειες. Το ίδιο επαναλαμβάνεται στις 12 Ιουλίου 1927.

Ο υποδιοικητής Γρεβενών στις 2 Σεπτεμβρίου 1926 υποβάλει στο Νομάρχη Κοζάνης

713. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

714. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

715. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001_ADM001_000057_00202.

716. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [127. Ο συνοικισμός Κοπρίβα υπό το όνομα «Κοινότης Κοπρίβης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Γκουστάμ, Πισκό, **Λούντσι**, Βούρμποβον, Κολοκυθάκι και Πυλωρή].

717. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά(Συμβολή στην ιστορία τους)», σελ. 261.

718. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Σελ. 523.

719. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 85.

κατάσταση διανομής επιδόματος 10.000 δραχμών στους άπορους πρόσφυγες συνοικισμών περιφέρειας Γρεβενών, για το Λουτσίνο ο αριθμός των προσφύγων ήταν 4 και το διανεμητέο ποσό κατά πρόσφυγα ήταν 13 δραχμές⁷²⁰.

Το 1927 ο οικισμός Λουτσίνο μετονομάζεται σε **Λαγκαδάκια**⁷²¹ και η κοινότητα Κοπρίβης σε κοινότητα Κνίδης (Φ.Ε.Κ. 18^Α – 01/02/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 62 κατοίκων και οι 62 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Στα Λαγκαδάκια εγκαταστάθηκαν 3 οικογένειες από το Τσοχούρι της Καπαδοκίας⁷²².

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212851-212880)⁷²³.

Τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν τα παιδιά, οι μαθητές των προσφύγων, μας περιγράφει το έγγραφο με ημερομηνία 30/06/1939: *Προσφυγικός συνοικισμός Λαγκαδακίων. Σύγκειται από 15 οικογένειες με 17 μαθητές προς φοίτηση. Το σχολείο τους καταργήθηκε στις 10-10-32 από έλλειψη του απαιτούμενου αριθμού μαθητών. Οι κάτοικοι πρόσφυγες δεν ομιλούν πάντες την ελληνική αλλά τη Λαζική και Τουρκική. Ζήτησαν από το Υπουργείο και τη Νομαρχία την επανίδρυση του σχολείου. Οι μαθητές διδάσκονται από ιδιωτική διδασκάλισσα σε οικία. Δεν υπάρχει κατάλληλο οίκημα για τη στέγαση σχολείου. Προτείνει την ίδρυση δημοτικού σχολείου. Κατά την άποψή του διεπράχθη σφάλμα σοβαρότατο με τη δημιουργία του ατροφικού συνοικισμού εν μικρογραφία, ενώ ήταν δυνατό να συπτύσσονταν σε πληρέστερη κοινότητα. Ωστόσο εισηγείται την ίδρυση σχολείου.*⁷²⁴

Το 1964 ο οικισμός Λαγκαδάκια αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1981 ο οικισμός Λαγκαδάκια, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1981).

Απογραφές: 62 κάτοικοι (1928), 67 (1940), (67) (1951), 77 (1961), 25 (1971), (-) (1981).

Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις οικογένειες του οικισμού στο βιβλίο: Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών». Σελ. 77 -79.

Λευκάδι (Βίνιανη)

Ο οικισμός **Βίνιανη** βρίσκονταν 5 χλμ. από την κωμόπολη του Τσοτυλίου, σε υψόμετρο 860 μ.⁷²⁵

720. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

721. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [4. Ο συνοικισμός Λουτσίνο της αυτής κοινότητος (Κνίδης) μετονομάζεται εις «Λαγκαδάκια»].

722. Ιορδάνης Β. Παπαδόπουλος: Διασπορά των Φαρασιωτών ανταλλαξίμων και εγκατάσταση στον Ελλαδικό χώρο. Ιδιωτική έκδοση. Αθήνα, 2021.

723. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

724. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

725. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδό-

Ο χώρος τριγύρω κρύβει πολλά αρχαιοελληνικά ευρήματα. Στη τοποθεσία Βακούφι, αποκαλύφθηκαν κεραμικά, θεμέλια σπιτιών, αγγεία, νομίσματα και αγάλματα. Στη περιοχή της Κάλυβας έχουν βρεθεί παλιά σκαλοπάτια. Η ιστορία θέλει τους Δωριείς του Άργους, πριν εγκατασταθούν κοντά στην Καστοριά ερχόμενοι από την Πελοπόννησο, να στρατοπεδεύουν αρχικά σε αυτά τα μέρη, κοντά σε μια τοποθεσία που οι κάτοικοι το αποκαλούν ως «Το νερό των Μακεδόνων»⁷²⁶.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός⁷²⁷ και προσαρτάται στη Κοινότητα Βρόντζιας.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 83 άνδρες και 89 γυναίκες, σύνολο 172 άτομα.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 208 κάτοικοι και εξ αυτών, οι 150 ήταν μουσουλμάνοι (30 οικογένειες)⁷²⁸.

Από έκθεση του Υποδιοικητή της Επαρχίας Βοΐου, της 5^{ης} Ιουλίου 1922 πληροφορούμαστε ότι: «Το χωρίον τούτο αν και εύφορον από απόψεως όμως πολιτισμού είναι πολύ ταπεινόν. Οι κάτοικοι πάντες μωαμεθανοί. Οι πλείστοι Μπεκτασλήδες. Το Τζαμίον αυτού είναι μικρόν και ρυπαρόν. Έχουσι ένα διδάσκαλον και Ιμάμην με 15 μαθητές...»⁷²⁹.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών όλοι οι μουσουλμάνοι έφυγαν με προορισμό την Τουρκία. Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 34 οικογένειες/114 άτομα Πόντιων προσφύγων, (σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.) από τις περιοχές της Τραπεζούντας και της Σαμψούντας.

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν οικογένειες από τα χωριά της Ματσούκας: Χόζαρη (19 οικογένειες), Δανιάκη (7 οικ.), Αρμένι (5 οικ.), Καπίκιοϊ (3 οικ.), Μαζέρα (3 οικ.), Σκαλίτα (1 οικ.) κ.α.⁷³⁰

Το 1927 ο οικισμός Βίνιανη μετονομάζεται σε **Λευκάδι**⁷³¹ και η κοινότητα Βροντίτζης σε Βροντής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 122 κατοίκων και οι 122 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 50 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208301-208350)⁷³².

Την δεκαετία του '40 είχε φτάσει να το κατοικούν 280 άνθρωποι, αλλά στη συνέχεια λόγω

σεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

726. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Λευκάδι Κοζάνης.

727. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται, στην υποδιοίκηση Ανασελίτσης: [65. Ο συνοικισμός Βρόντζια υπό το όνομα «Κοινότης Βρόντζια» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και ο συνοικισμός **Βίνιανη**].

728. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

729. Γιάννης Γκλαβίνας: «Οι Βαλαάδες του Βοΐου Κοζάνης την περίοδο 1912-1924 μέσα από εκθέσεις του υποδιοικητή της Επαρχίας».

730. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

731. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Ανασελίτσης: [171. Ο συνοικισμός Βίνιανη της κοινότητος Βροντίτζης μετονομάζεται εις **«Λευκάδι»**(το)].

732. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

οικονομικών δυσκολιών υπήρξε μεγάλη μετανάστευση κυρίως σε Γερμανία, Αυστραλία, Αμερική, αλλά και στη Βραζιλία, στον Καναδά και στο Βέλγιο. Ακόμη υπήρξε και εσωτερική μετανάστευση, στο Τσοτύλι, Νεάπολη, Θεσσαλονίκη (οι περισσότεροι), Αθήνα και Βέροια⁷³³.

Το 1986 ο οικισμός Λευκάδι αποσπάται από την κοινότητα Βροντής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου (Φ.Ε.Κ. 123^Α – 19/08/1986).

Το 1997 και μέχρι το 2010 και τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας με το σχέδιο «Καποδίστριας», το Λευκάδι ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Βροντής, του πρώην δήμου Τσοτυλίου του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011 με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», το Λευκάδι ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Βροντής της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου που ανήκει στον δήμο Βοίου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης που βρίσκεται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Έδρα του δήμου είναι η Σιάτιστα και ανήκει στο γεωγραφικό διαμέρισμα Μακεδονίας.

Σήμερα στον οικισμό μένουν πολλοί λίγοι κάτοικοι μεγάλης ηλικίας, αλλά το επισκέπτονται συχνά πολλοί που κατοικούν σε άλλες περιοχές της Ελλάδας και υπάρχει ακόμη ζωή σ' αυτό το όμορφο χωριό. Λόγω του καλού κλίματος και της οικονομικής κρίσης που αν συνεχιστεί με τέτοιους γοργούς ρυθμούς, ενδέχεται να επιστρέψουν μερικοί και να κατοικήθει και πάλι από πολλούς περισσότερους κατοίκους⁷³⁴.

Απογραφές: 122 κάτοικοι (1928), 233 (1940), 166 (1951), 153 (1961), 73 (1971), 58 (1981), 34 (1991) 22 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Λεύκαρη (Ακ Σακλή)

Ο οικισμός **Ακ Σακλή** βρίσκονταν στη περιοχή του σημερινού δήμου Σερβίων-Βελβετού, κοντά στον οικισμό Ροδίτη, σε υψόμετρο 450 μ.⁷³⁵

Στο ύψωμα Πατσιούρα της περιοχής Λευκάρων υπάρχουν τοίχοι από κάστρα και σπηλιά με εκκλησάκι (εικονοστάσι)⁷³⁶.

Το 1886 αποτελείτο από 3 συνοικίες κατοικείτο από 80 οθωμανικές οικογένειες και τέμενος και τεκέ (Σχινάς).

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ακ Σακλή είχε 674 άνδρες και 659 γυναίκες, σύνολο 1.333 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ακ Σακλή με έδρα τον οικισμό Ακ Σακλή⁷³⁷.

733. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Λευκάδι Κοζάνης.

734. Ό.π.

735. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

736. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=14067&lng=1>

737. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 1.457 άτομα (744 άνδρες και 713 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 56 πρόσφυγες στον οικισμό (26 άνδρες και 30 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 254 οικογένειες προσφύγων/864 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 254 οικογενειών προσφύγων, οι 27 προέρχονταν από τη Μ. Ασία και οι 227 από τον Πόντο⁷³⁸. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό⁷³⁹.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 140 προσφυγικές οικογένειες, όλες από Έρμπα Πόντου που μιλούσαν την τουρκική⁷⁴⁰.

Για μία αναλυτική περιγραφή των οικογενειών που εγκαταστάθηκαν στα Λεύκαρα.⁷⁴¹

Το 1927 ο οικισμός Ακ Σακλή μετονομάζεται σε **Λεύκαρα**⁷⁴² και η κοινότητα Ακ Σακλή σε κοινότητα Λευκάρων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 707 κατοίκων οι 657 ήταν πρόσφυγες⁷⁴³ που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 400 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 207081-207480)⁷⁴⁴.

Κύρια απασχόληση των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία με μεγάλες μονάδες μικρών και μεγάλων ζώων. Εκτροφή αγριόχοιρων σε περιορισμένη δασική έκταση⁷⁴⁵.

Το 1997 ο οικισμός Λεύκαρα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Λευκάρων (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Λευκάρων του πρώην δήμου Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Λεύκαρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σερβίων (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λευκάρων της

υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός **Ακ Σακλή** υπό το όνομα «Κοινότης Ακ Σακλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

738. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

739. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 118-119.

740. Πάυλος Χαρ. Τσακνίδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

741. Κων. Ι. Ταβουλτζίδης: «Οι Έλληνες του Δυτικού Πόντου. Μεσιανή και τ' άλλα προσφυγοχώρια του Ανατολικού Τσιαρτσαμπά». Μεσιανή Κοζάνης. 2001.

742. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [18. Η κοινότης Ακ Σακλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Λευκάρων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ακ Σακλή εις «**Λεύκαρα**»(τα)].

743. Δες μαρτυρία Ιάκωβου Παπαδόπουλου: «Το χωριό μας, τα σπίτια μας, ήτανε πια καμένα» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ' σελ. 137-138.

Δες μαρτυρία Παύλου Ελ. Ασλανίδη: «Πέθαιναν από αρρώστιες. Τύφος και στερήσεις θέριζαν» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ' σελ. 171-177.

744. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

745. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=14067&lng=1>

Δημοτικής Ενότητας Σερβίων, του δήμου Σερβίων-Βελβεντού με έδρα τα Σέρβια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 707 κάτοικοι (1928), 432 (1940), 345 (1951) 559 (1961), 346 (1971), 233 (1981), 288 (1991), 228 (2011).

Λεύκη (Σιρότσιανη)

Ο οικισμός **Σιρότσιανη** βρίσκονταν στην ημιορεινή ζώνη των Καστανοχωρίων, 15,7 χλμ. από το Τσοτύλι και σε ψόμετρο 770 μ⁷⁴⁶.

Οι γύρω δασικές εκτάσεις είναι γεμάτες από βελανιδιές, καρυδιές και λεύκες από όπου προέρχεται και η ονομασία του οικισμού.

Δυτικά του οικισμού στη θέση «Μπαριάκι» ανεκαλύφθη τάφος Ρωμαϊκής εποχής. Ήταν δύο 2 ατόμων, προφανώς ζεύγους. Στα πόδια των νεκρών βρέθηκαν δύο πρόχοι, μία λυχνία και ένα κυάθιον. Στη περίοδο του 1905 οι περισσότεροι κάτοικοι (γύρω στους 150) ήταν μουσουλμάνοι, οι οποίοι παλιότερα ήταν χριστιανοί και τους ανάγκασαν να αλλαξοπιστήσουν με την βία⁷⁴⁷.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράψαν 139 άνδρες και 116 γυναίκες, σύνολο 255 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λικνάδων και ο οικισμός Σιρότσιανη⁷⁴⁸ προσαρτάται στην εν λόγω κοινότητα.

Στην απογραφή του 1920 κατεγράφησαν 205 άτομα⁷⁴⁹ και εξ αυτών 30 οικογένειες (150 άτομα), ήταν μουσουλμάνοι οι οποίοι μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης αναχώρησαν για την Τουρκία, εγκαταλείποντας τα πατρικά τους σπίτια. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁷⁵⁰.

Μεταξύ 1923 και 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 43 οικογένειες Ποιντών και 1 οικογένεια από τη Θράκη (σύνολο 173 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Το 1927 ο οικισμός Σιρότσιανη μετονομάζεται σε **Λεύκη**⁷⁵¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 160 κατοίκων, οι 117 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

746. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

747. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Λεύκη Κοζάνης.

748. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [81. Ο συνοικισμός Λικνάδες υπό το όνομα «Κοινότης Λικνάδων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί **Σιρότσιανη** και **Τσάριστα**.].

749. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

750. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας». Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

751. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [189. Ο συνοικισμός **Σαρότσιανη** της κοινότητος Λικνάδων, μετονομάζεται εις «**Λεύκη**»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 217241-217300)⁷⁵².

Οι κάτοικοι ασχολούνται κατά κύριο λόγο με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία⁷⁵³.

Το 1997 με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λεύκη αποσπάται από την κοινότητα Λικνάδων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου στο Τοπικό Διαμέρισμα Λικνάδων (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Τσοτυλίου και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Λικνάδων της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου του δήμου Βοίου με έδρα τη Σιάτιστα και ιστορική έδρα τη Νεάπολη. Βρίσκεται στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 160 κάτοικοι (1928), 169 (1940), 146 (1951), 125 (1961), 67 (1971), 33 (1981), 14 (1991), 11 (2011).

Λευκοβρύση (Ισβορος)

Ο οικισμός **Ισβορος (Άκ Μπουνάρ=λευκή βρύση)** βρίσκονταν στο εσωτερικό του νομού/περιφερειακής ενότητας Κοζάνης σε απόσταση 4 χλμ. νότια από το κέντρο της Κοζάνης και θεωρείται προάστιό της. Ο οικισμός είναι κτισμένος στους πρόποδες δύο μικρών λόφων που σχηματίζουν μικρή χαράδρα. Βρίσκεται νότια της Ε.Ο. Κοζάνης-Ιωαννίνων, ανάμεσα στον Άργιλο (δυτικά) και τον Κρόκο (ανατολικά)⁷⁵⁴, σε υψόμετρο 650 μ.⁷⁵⁵

Στην τοποθεσία «Βουβάλα» έχουν βρεθεί νεολιθικά εργαλεία και στην «Αγία Μαρίνα» αναθηματική στήλη του 2^{ου} αι. Στην είσοδο του οικισμού υπήρχε η «Χαρίσειος Γεωργική Σχολή» δωρεά του Κοζανίτη ευεργέτη Παύλου Χαρίση⁷⁵⁶.

Οι κάτοικοι του οικισμού πριν το 1923 ήταν όλοι Τούρκοι, οι οποίοι ζούσαν έχοντας χαμηλό και πνευματικό επίπεδο. Τα σπίτια τους ήταν κακοφτιαγμένα και βρίσκονταν σε πολύ κακή κατάσταση, ήταν χαμηλά και έδιναν την εντύπωση καταυλισμού τσιγγάνων. Ακόμα και ενός μετρίου αναστήματος για να μπει μέσα στα σπίτια έπρεπε να σκύψει. Το μόνο οικοδόμημα που ξεχώριζε ήταν το τζαμί αλλά και αυτό κακοφτιαγμένο από άχρηστα υλικά έμοιαζε σαν αχυρώνας και μόνο ο ψηλός μιναρές ήταν φτιαγμένος με πελεκητή πέτρα και ασβεστοκτισμένος δείχνοντας ίχνη τέχνης⁷⁵⁷.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ισβορος (Άκ Μπουνάρ) είχε 132 άνδρες και 202 γυναίκες, σύνολο 334 κατοίκους.

752. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

753. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης», 1970.

754. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Λευκοβρύση.

755. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 20, σελ. 75.

756. Αρβανίτης Ελευθέριος. Ο κόσμος της εργασίας στην Κοζάνη του Μεσοπολέμου, σελ. 87.

757. <http://digenis-akritas-lefkovrisis.blogspot.com/>

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ισβόρου με έδρα τον οικισμό Ισβορος⁷⁵⁸.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ισβορος (Άκ Μπουνάρ) 667 άτομα (344 άνδρες και 323 γυναίκες). Αποτελούνταν από 160 μουσουλμανικές οικογένειες και ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁷⁵⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 60 πρόσφυγες (36 άνδρες και 24 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο για τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 125 οικογένειες προσφύγων/534 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι Πόντιοι πρόσφυγες⁷⁶⁰ που εγκαταστάθηκαν ήρθαν από τα χωριά Αργαλί, Κονκάν, Ζιλμερά, Πολίτα, Χολομάνα και Καρλούκ. Οι τουρκόφωνοι από το Τσόρουμ του Δυτικού Πόντου και οι Μικρασιάτες από τα παράλια της Σμύρνης⁷⁶¹.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Λευκόβρυση»⁷⁶².

Κατ' άλλους οι πρόσφυγες προέρχονταν: 2 οικογένειες από Θράκη, 58 από τη Μ. Ασία και 64 από τον Πόντο⁷⁶³.

Από σχετική μελέτη αναφέρεται ότι εγκαταστάθηκαν περίπου 120 προσφυγικές οικογένειες. Οι 50 ποντιακές από την Ματσούκα που μιλούσαν την ποντιακή, οι 30 από Έρμπα Πόντου που μιλούσαν την τουρκική και οι άλλες μικρασιάτικες που μιλούσαν την τουρκική⁷⁶⁴.

Το 1927 ο οικισμός Ισβορος μετονομάζεται σε **Λευκόβρυση**⁷⁶⁵ και η κοινότητα Ισβόρου που ανήκει, σε κοινότητα Λευκοβρύσης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 486 κατοίκων οι 410 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 213411-213590)⁷⁶⁶.

758. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [17. Ο συνοικισμός **Ισβορος (Άκ Μπουνάρ)** υπό το όνομα «Κοινότης Ισβόρου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

759. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

760. Δες μαρτυρία Χαράλαμπου Μικρόπουλου: «Στο δρόμο πεθάνε πολλοί. Πάγωσαν από το κρύο και το χιόνι». Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Δ', σελ. 294-295.

761. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Λευκόβρυσης». kozanh.gr

762. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 120.

763. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

764. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. - τόμος 32^{ος}/1973-1974.

765. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [33. Η κοινότης Ισβόρου μετονομάζεται εις «κοινότητα Λευκόβρυσης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ισβόρος εις «**Λευκόβρυση**»].

766. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Την δεκαετία του '70 ο πληθυσμός μειώνεται λόγω μετανάστευσης του πληθυσμού στη Γερμανία, Αυστραλία κ.α. Στην καλλιεργήσιμη έκτασή της περίπου 5 τ.χ. ομαλού κάμπου παλιότερα ευδοκίμουν ο καπνός, το σιτάρι, η πατάτα και οπωροφόρα δένδρα (αχλαδιές, μηλιές, δαμασκηνιές και κερασιές). Σήμερα παράγονται κυρίως σιτάρι, οπωροκηπευτικά, σταφύλια και κρόκος⁷⁶⁷.

Το 1997 ο οικισμός Λευκόβρυση με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Λευκοβρύσης (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Λευκοβρύσης στον πρώην δήμο Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Λευκόβρυση με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Λευκόβρυσης της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης του δήμου Κοζάνης με έδρα τη Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 486 κάτοικοι (1928), 638 (1940), 693 (1951) 730 (1961), 629 (1971), 851 (1981), 922 (1991), 1.206 (2011).

Λιβερά (Γκουρτζόβα ή Γκουρτζιόβα)

Ο οικισμός **Γκουρτζιόβα** βρίσκονταν στο κέντρο του νομού Κοζάνης και είναι κτισμένος στις νότιες πλαγιές του όρους Κουρούμπα (υψόμετρο 1.257 μ.)⁷⁶⁸. Απέχει 20,5 χλμ. βόρεια-βορειοδυτικά από την Κοζάνη και 16 χλμ. νότια από την Πτολεμαίδα. Είναι σε υψόμετρο 960 μ.⁷⁶⁹

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Γκουρτζιόβα της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 399 άνδρες και 324 γυναίκες, σύνολο 723 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γκουρτζιόβας με έδρα τον οικισμό Γκουρτζιόβα⁷⁷⁰.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 780 άτομα (417 άνδρες και 363 γυναίκες). Αποτελούσαν 142 μουσουλμανικές οικογένειες. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁷⁷¹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο για τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 70 οικογένειες προσφύγων /291 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

767. <http://digenis-akritas-lefkovrisis.blogspot.com/>

768. «:: pezoporla.gr::». www.pezoporla.gr

769. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατάς. 1996, τόμος 20, σελ. 106.

770. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός **Γκουρτζιόβα** υπό το όνομα «Κοινότης Γκουρτζιόβης και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

771. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τον Πόντο και τη Μ. Ασία⁷⁷² και κατ' άλλους από το χωριό Σίσια της Αργυρούπολης⁷⁷³.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 50 προσφυγικές οικογένειες. Και οι 50 ποντιακές από Λιβερά που μιλούσαν την ποντιακή⁷⁷⁴.

Το 1927 ο οικισμός Γκουρτζιόβα μετονομάζεται σε **Λιβερά**⁷⁷⁵.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό⁷⁷⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 295 κατοίκων οι 79 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 213691-213790)⁷⁷⁷.

Οι κάτοικοι του ασχολούνται με τη γεωργία (καλλιέργεια σιτηρών) και την κτηνοτροφία.

Ο οικισμός καταστράφηκε την Κατοχή από τα Γερμανικά στρατεύματα αλλά ξανακτίστηκε το 1951-53⁷⁷⁸. Ειδικότερα στις 3 Φεβρουαρίου 1944, Γερμανοί Ναζί μαζί με συνεργάτες τους περικύκλωσαν τον οικισμό συγκρούστηκαν με τους Έλληνες αντάρτες του ΕΛΑΣ και αποχώρησαν αφού σκότωσαν 63 κατοίκους του και κατέστρεψαν τον οικισμό. Λεπτομέρειες για το Ολοκαύτωμα του οικισμού⁷⁷⁹.

Το 1997 ο οικισμός Λιβερά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Λιβερών (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Λιβερών στον πρώην δήμο Δημήτριος Υψηλάντης (Φ.Ε.Κ. 244^A- 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Λιβερά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Δημήτριος Υψηλάντης και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Λιβερών της Δημοτικής Ενότητας Δημήτριος Υψηλάντης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^A - 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 295 κάτοικοι (1928), 356 (1940), 199 (1951) 203 (1961), 147 (1971), 69 (1981), 112 (1991), 82 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

772. <http://www.lithoksou.net/p/egkatastasi-prosfygon-grafeio-kozanis>.

773. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

774. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. - τόμος 32^{ος}/1973-1974.

775. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^A της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [23. Η κοινότης Γκουρτζιόβης μετονομάζεται εις «κοινότητα Λιβερών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Γκουρτζιόβα εις «Λιβερά» (τα).]

776. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 121-122.

777. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

778. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Λιβερών». cityofkozanis.gov.gr.

779. http://kouloura.com/kouloura/index.php?option=com_content&view=article&id=26871:-71-roll-over-&catid=77:2011-10-24-09-43-54

Λυγερή (Ντεϊνλή ή Δεϊνλή)

Ο οικισμός **Ντεϊνλή** βρίσκονταν στο εσωτερικό του νομού/περιφερειακής ενότητας Κοζάνης και απέχει 11 χλμ. δυτικά-βορειοδυτικά από την Κοζάνη. Είναι σε υψόμετρο 690 μ.⁷⁸⁰

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ντεϊνλή της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 220 άνδρες και 211 γυναίκες, σύνολο 431 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ντεϊνλή με έδρα τον οικισμό Ντεϊνλή⁷⁸¹. Στη εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Τουρασλάρ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ντεϊνλή 452 άτομα (231 άνδρες και 221 γυναίκες). Ήταν ένας αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 82 μουσουλμανικές οικογένειες⁷⁸².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 51 πρόσφυγες (23 άνδρες και 28 γυναίκες).

Με την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός αφού μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία, 62 οικογένειες προσφύγων/300 άτομα, κυρίως από τον Πόντο.

Κατ' άλλους στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 64 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 2 από τον Πόντο⁷⁸³. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Λυγερή»⁷⁸⁴.

Το 1927 ο οικισμός Ντεϊνλή μετονομάζεται σε **Λυγερή**⁷⁸⁵ και η κοινότητα Ντεϊνλή σε κοινότητα Λυγερής. Στην απογραφή του 1928, εκ των 249 κατοίκων οι 247 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σε σχετική μελέτη αναφέρεται ότι εγκαταστάθηκαν περίπου 70 προσφυγικές οικογένειες. Οι 40 ποντιακές από Καρά-Σού που μιλούσαν την ποντιακή και άλλες από την Προύσα που μιλούσαν την τουρκική και άλλες από τη Μαγνησία που μιλούσαν την ελληνική⁷⁸⁶.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

780. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

781. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [37. Ο συνοικισμός **Ντεϊνλή** υπό το όνομα «Κοινότης Ντεϊνλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Τουρασλάρ**].

782. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

783. Ό.π.

784. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 123-124.

785. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [1. Η κοινότης Ντεϊνλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Λυγερής» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Ντεϊνλή εις «**Λυγερή**»].

786. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 213591-213690)⁷⁸⁷.

Το 1997 ο οικισμός Λυγερή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Λυγερής (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Λυγερής του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Ο Εκπολιτιστικός, Μορφωτικός και Αθλητικός Σύλλογος (Ε.Μ.Α.Σ.) Λυγερής κάθε χρόνο με αφορμή τη γιορτή της Αγίας Παρασκευής πραγματοποιεί μεγάλο Ποντιακό γλέντι, στις 25 Ιουλίου. Οι κάτοικοί του ασχολούνται με την γεωργία και την κτηνοτροφία και παλιότερα με τον καπνό⁷⁸⁸.

Από το 2011, ο οικισμός Λυγερή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λυγερής της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 249 κάτοικοι (1928), 343 (1940), 396 (1951), 323 (1961), 209 (1971), 204 (1981), 191 (1991), 118 (2011).

Μεγάλο ή Μέγα Σειρήνι

Το Μέγα Σειρήνι βρίσκεται σε υψόμετρο 670 μ.⁷⁸⁹, προς τα βόρεια του νομού και σε απόσταση 5,5 χλμ. βόρεια-βορειοδυτικά από τα Γρεβενά. Δυτικά και ανατολικά του οικισμού περνάνε δύο μικροί χείμαρροι, που καταλήγουν στο Γρεβενίτη (παραπόταμος του Αλιάκμονα). Σύμφωνα με την τοπική παράδοση, ο οικισμός βρισκόταν πάντα στην ίδια τοποθεσία και δημιουργήθηκε πριν από 2 αιώνες από κατοίκους γειτονικών οικισμών (όπως το Λειψοκούκι⁷⁹⁰) που διαλύθηκαν εξαιτίας επιδρομών Τουρκολβανών.

Επί Τουρκοκρατίας υπήρξε τσιφλίκι Τούρκων μπέηδων και το 1924, μετά την απελευθέρωση και την Ανταλλαγή πληθυσμών, εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τη Μ. Ασία⁷⁹¹. Στη τοποθεσία «Λειψοκούκι» βρίσκεται η μονόχωρη με ξύλινη στέγη εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής, που από το 1979 έχει κηρυχθεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο «επειδή φέρει τοιχογραφίες χρονολογούμενες με επιγραφή στις 26 Ιουνίου 1717»⁷⁹². Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο εγκλωβισμός ρωμαϊκού ή παλαιοχριστιανικού τάφου στο χώρο του νάρθηκα.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Μεγάλο Σειρήνι κατεγράφησαν 480 άνδρες και 400 γυναίκες, σύνολο 880 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μεγάλου Σειρηνίου με έδρα τον οικισμό Μεγάλο Σειρήνι⁷⁹³.

787. Ονομαστικών Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

788. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

789. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

790. <http://www.pamegrevena.gr/2015/06/lipsokoukigrevena-seirini-ekklisia-palia.html>

791. <http://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=13634&lng=1>

792. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=1555&v17=

793. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [156. Ο συνοικισμός **Μεγάλο Σειρήνι** υπό το όνομα «Κοινότης Μεγάλου

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 444 κάτοικοι (215 άνδρες και 229 γυναίκες). Εξ αυτών οι 100 ήταν μουσουλμάνοι (18 οικογένειες). Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και μουσουλμάνων⁷⁹⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 41 οικογένειες Ποντίων⁷⁹⁵ προσφύγων/146 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που αναχώρησαν για την Τουρκία. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν ήταν από τη περιοχή της Γάβζα του Πόντου και μιλούσαν την Τουρκική γλώσσα⁷⁹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 600 κατοίκων, οι 157 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 213841-213900)⁷⁹⁷.

Σε Κοινοτικό Δελτίο Απογραφής 1941-1944, διαπιστώνονται: *Κατοικίες 141. Πληθυσμός 762. Κατεστραμμένες οικίες ολοσχερώς 16, δια πυρπολήσεως υπό Γερμανών στις 10/7/1944. Θύματα 17 άντρες, εκ των οποίων 2 από τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο και 15 από Γερμανικό αντάρτικο πόλεμο*⁷⁹⁸.

Το 1964 η κοινότητα και ο οικισμός Μεγάλου Σειρηνίου αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Οι κάτοικοι του ασχολούνται με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Το 1997 ο οικισμός Μεγάλο Σειρήνι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μεγάλου Σειρηνίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μεγάλου Σειρηνίου του πρώην δήμου Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μεγάλου Σειρηνίου με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μεγάλου Σειρηνίου (μαζί με το Μικρό Σειρήνιο) της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών του δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 600 κάτοικοι (1928), 744 (1940), 745 (1951), 825 (1961), 602 (1971), 515 (1981), 735 (1991), 696 (2001), 345 (2011).

Μελιδόνιον (Μελιδόνι)

Ο οικισμός **Μελιδόνι**, βρίσκονταν 6 χλμ. βόρεια από τη Νεάπολη Κοζάνης, σε ένα φυσικό κοίλωμα στην ανατολική όχθη του Αλιάκμονα ποταμού και σε υψόμετρο 590

Σειρηνίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Μικρό Σειρήνι].

794. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

795. Ό.π.

796. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 94.

797. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

798. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

μ⁷⁹⁹. Το όνομά του έλαβε από την παραγωγή, κατά τους παλαιότερους χρόνους, μέλιτος. Οι κάτοικοι του ήρθαν στη σημερινή τοποθεσία κατά τα έτη της Τουρκοκρατίας εκ του παρακείμενου οικισμού «Κουτσούφλιανη», μετά την καταστροφή αυτού εκ μέρους των Τούρκων, που υπολογίζεται ότι έγινε περί τας αρχάς του 19^{ου} αι.⁸⁰⁰

Παλιότερα βρισκόταν βορειοανατολικά της σημερινής τοποθεσίας και είχε την ονομασία **Κουτσούφλιανη**. Μάλιστα το επίθετο πολλών κατοίκων του είναι «Κουτσουφλιανιώτης». Εικάζεται ότι εκεί έζησε ένας βασιλιάς Μήδας και ότι ο οικισμός ονομαζόταν **Νικομήδεια**.

Ως το Μεσοπόλεμο ο οικισμός ευημερούσε, καθώς η γεωργία και η κτηνοτροφία επέφεραν ακόμη κέρδη. Από την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ως τη λήξη του Εμφύλιου η οικονομική συρρίκνωση ήταν τεράστια. Αυτή ήταν και η αιτία που περισσότεροι από τους μισούς κατοίκους έγιναν οικονομικοί μετανάστες. Η Γερμανία, η Αυστραλία, αλλά και η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη δέχτηκαν τους περισσότερους ξενιτεμένους.

Η εκκλησία στην είσοδο του οικισμού είναι «Τα Εισόδια της Θεοτόκου» και χτίστηκε με την απελευθέρωση από τους Τούρκους το 1913.

Μερικές τοποθεσίες του οικισμού είναι τα Μικρά Κουλούρια και τα Μεγάλα Κουλούρια, όπου σχηματίζονται «κουλούρια» από την πορεία της κοίτης του ποταμού Αλιάκμονα, η Τζάκινα (το δάσος του οικισμού), τα Καράβια και το Κουκούλι (ο λόφος ανατολικά του οικισμού).

Σ' ένα τραπεζοειδές ύψωμα, που βρίσκεται σε 700 με 800 μ. νοτιοανατολικά του οικισμού, έχουν διαπιστωθεί ίχνη οικισμού των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων. Η ίδρυσή του θα πρέπει να σχετιστεί με τον έλεγχο ενός σημαντικού αρχαίου δρόμου που έφερνε από την Ελιμιώτιδα στην Ορεστίδα⁸⁰¹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 47 άνδρες και 40 γυναίκες, σύνολο 87 άτομα.

Στην Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των Κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914 κατεγράφησαν 87 Έλληνες⁸⁰².

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός⁸⁰³ και προσαρτάται στη κοινότητα Βρατινίου.

Το 1927 η κοινότητα Βρατινίου που ανήκε το Μελιδόνι μετονομάζεται σε κοινότητα Παληουρίου (Φ.Ε.Κ. 179^Α – 30/08/1927), ενώ το 1960 μετονομάζεται σε κοινότητα Αλιάκμονος (Φ.Ε.Κ. 124^Α – 10/08/1960).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920 ο οικισμός Μελιδόνι είχε 90 κατοίκους.

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 4 πρόσφυγες (2 άνδρες και 2 γυναίκες).

Το 1928 ο προσφυγικός πληθυσμός ανέρχονταν σε 1 οικογένεια/6 άτομα από τη Μ.

799. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

800. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Έκδοση 1970.

801. Δ. Κ. Σαμάρης: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας» (Το τμήμα της σημερινής Δυτικής Μακεδονίας), Θεσσαλονίκη 1989. Έκδοση Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών.

802. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.): Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001.01_000056_00029.

803. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Ανασελίσης, αναγνωρίζεται: [63. Ο συνοικισμός Βρατινίου υπό το όνομα «Κοινότης Βρατινίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Χελιμόδι και Μελιδόνιον].

Ασία στο σύνολο των κατοίκων του, που ήταν 121 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 121 κατοίκων κανένας δεν ήταν πρόσφυγας που ήρθε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 213901-213920)⁸⁰⁴.

Οι κάτοικοι του ασχολούνταν με την γεωργία και τη κτηνοτροφία.

Το 1986 ο οικισμός Μελιδόνιον αποσπάται από την κοινότητα Αλιάκμονος και προσαρτάται στο δήμο Νεάπολης (Φ.Ε.Κ. 120^Α – 07/08/1986).

Το 1997 και μέχρι το 2010 και τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας με το σχέδιο «Καποδίστριας», το Μελιδόνι ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Νεάπολης, του πρώην δήμου Νεάπολης του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011 με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», το Μελιδόνι αποτελεί την Δημοτική Κοινότητα Νεάπολης της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης που ανήκει στον δήμο Βοΐου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης που βρίσκεται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Έδρα του δήμου είναι η Σιάτιστα και ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 121 κάτοικοι (1928), 151 (1940), 137 (1951), 139 (1961), 106 (1971), 90 (1981), 79 (1991) 38 (2011).

Μελίσσι (Πλέσια ή Πλέσσα)

Ο οικισμός **Πλέσια** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό των Αγίων Θεοδώρων των Γρεβενών, 22 χλμ. νοτιοανατολικά των Γρεβενών⁸⁰⁵. Είναι σε υψόμετρο 770 μ.⁸⁰⁶

Το 1886 είχε 80 κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Πλέσια είχε 21 κατοίκους (12 άνδρες και 9 γυναίκες).

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γκριντάδων με έδρα τον οικισμό Γκριντάδες. Στην κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Πλέσια⁸⁰⁷ και Μάνες.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Πλέσια 24 άτομα (17 άνδρες και 7 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Εδώ μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 54 οικογένειες προσφύγων /183 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

804. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

805. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=13724&lng=1>.

806. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

807. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [116. Ο συνοικισμός Γκριντάδες υπό το όνομα «Κοινότης Γκριντάδες» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Πλέσια** και **Μάνες**].

Οι Πόντιοι πρόσφυγες που μιλούσαν την ποντιακή διάλεκτο προέρχονταν από το χωριό Γαραπύρ του Ακ Νταγ Ματέν⁸⁰⁸.

Το 1927 ο οικισμός Πλέσια της κοινότητας Γκριντάδων μετονομάζεται σε **Μελίσσι**⁸⁰⁹ και η κοινότητα Γκριντάδων σε κοινότητα Αιμιλιανού.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 202 κατοίκων του οικισμού κανένας πρόσφυγας δεν ήρθε και εγκαταστάθηκε μετά την Μικρασιατική Καταστροφή!

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215531-215610)⁸¹⁰.

Πάρα πολλοί κάτοικοι του οικισμού έφυγαν πολιτικοί πρόσφυγες το 1948-1949 για την Ρουμανία και άλλοι πρώτα στην Ουγγαρία και μετά στη Τσεχοσλοβακία⁸¹¹.

Το 1964 ο οικισμός Μελίσσι και η κοινότητα Αιμιλιανού αποσπώνται από το νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1973 ο οικισμός Μελίσσι αποσπάται από την κοινότητα Αιμιλιανού (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Αγίων Θεοδώρων (Φ.Ε.Κ. 67^Α – 22/03/1973).

Το 1997 ο οικισμός Μελίσσι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αγίων Θεοδώρων (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Αγίων Θεοδώρων του πρώην δήμου Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Μελίσσι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκε στην Τοπική Κοινότητα Αγίων Θεοδώρων (μαζί με τους οικισμούς Άγιοι Θεόδωροι, Αιμιλιανός, Ανθρακιά και Δεσπότης) στη Δημοτική Ενότητα Γρεβενών του δήμου Γρεβενών, με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 202 κάτοικοι (1928), 294 (1940), 477 (1951) 82 (1961), 62 (1971), 0 (1981), 0 (1991), 0 (2011).

Ο οικισμός έχει εγκαταλειφθεί.

Μελίσσια (Σενεκλή ή Σινεκλή)

Ο οικισμός **Σενεκλή** βρίσκονταν σε απόσταση 4 χλμ. βορειοδυτικά της Κοζάνης, ανάμεσα στα Κοίλα (δυτικά) και τη Νέα Χαραυγή (ανατολικά), σε υψόμετρο 720 μ.⁸¹²

Το 1886 είχε 180 οθωμανικές οικογένειες και τέμενος (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Σινεκλή είχε 103 άνδρες και 102 γυναίκες, σύνολο 205 κατοίκους.

808. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών». Σελ. 62.

809. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 206^Α της 28^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο Νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: {5. Ο συνοικισμός Πλέσια της κοινότητος Αιμιλιανού (πρώην Γκριντάδων) μετονομάζεται εις «Μελίσσι».

810. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

811. Ό.π. Σοφοκλής Εταιρίδης.

812. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996. σελ. 307, τόμος 21.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σενεκλή με έδρα τον οικισμό Σενεκλή⁸¹³. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ρατζιλάρ και Ισλαμλή ή Λαμνήδες.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Σενεκλή 241 άτομα (128 άνδρες και 113 γυναίκες). Ήταν ένας αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 38 μουσουλμανικές οικογένειες⁸¹⁴. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 25 πρόσφυγες στον οικισμό (11 άνδρες και 14 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 62 οικογένειες προσφύγων /218 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν κυρίως από την περιοχή του Αδά Παζάρ (*Adapazarı*) της σημερινής επαρχίας Κοτζαέλι της Τουρκίας (αρχαία Νικομήδεια).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 55 προσφυγικές οικογένειες από Φουντουκλιά Νικομήδειας που μιλούσαν την αρμενική⁸¹⁵.

Απέναντι από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στον οικισμό υπάρχει κενotáφιο σε μνήμη των ανθρώπων που σφαγιάστηκαν από τους Τούρκους το 1920 στο χωριό Φούντοκλή του Αδά Παζάρ⁸¹⁶.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό^{817, 818}.

Το 1927 ο οικισμός Σενεκλή μετονομάζεται σε **Μελίσσια**⁸¹⁹ και η κοινότητα Σενεκλή που ανήκει, σε κοινότητα Μελισσίων. Στην απογραφή του 1928, εκ των 212 κατοίκων οι 211 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 213921-214000)⁸²⁰.

Το 1976 ο οικισμός Μελίσσια αποσπάται από την κοινότητα Μελισσίων και προσαρτάται στη κοινότητα Κοίλων (Φ.Ε.Κ. 133^Α – 03/06/1976).

Το 1997 ο οικισμός Μελίσσια με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κοίλων (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κοίλων στον πρώην δήμο Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

813. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [49. Ο συνοικισμός **Σενεκλή** υπό το όνομα «Κοινότης Σενεκλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Ρατζιλάρ και Ισλαμλή ή Λαμνήδες].

814. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

815. Πάυλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

816. «Δήμος Κοζάνης -Τοπική Κοινότητα Μελισσίων». *cityofkozani.gov.gr*

817. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 125-126.

818. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Περίκιαν Κετσίτ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 200, 286.

819. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: { 8.Η κοινότης Σενεκλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Μελισσίων» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Σενεκλή εις « **Μελίσσια** » (τα)].

820. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2011, ο οικισμός Μελίσσια με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κοίλων (μαζί με τους οικισμούς Κοίλα και Νέα Καρδιά) της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 212 κάτοικοι (1928), 269 (1940), 221 (1951) 192 (1961), 87 (1971), 50 (1981), 51 (1991), 25 (2011).

Μεσιανή (Χατζή Ριχανλή ή Χατζή Ρανή)

Ο οικισμός **Χατζή Ριχανλή ή Χατζή Ρανή** βρίσκονταν 15 χλμ. νοτιοανατολικά της Κοζάνης⁸²¹ σε υψόμετρο 395 μ.⁸²²

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Χατζή Ριχανλή είχε 269 άνδρες και 269 γυναίκες, σύνολο 538 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Χατζή Ριχανλή με έδρα τον οικισμό Χατζή Ριχανλή ή Χαντζή Ρανή⁸²³. Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 574 άτομα (299 άνδρες και 275 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 102 μουσουλμανικές οικογένειες⁸²⁴. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 82 πρόσφυγες (28 άνδρες και 54 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο για τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 112 οικογένειες προσφύγων /383 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό⁸²⁵, και επίσης μία αναλυτική περιγραφή των οικογενειών που εγκαταστάθηκαν στη Μεσιανή, αλλά και για τη ζωή των κατοίκων, επαγγέλματα, έθιμα κλπ.⁸²⁶

Οι πρόσφυγες κατ' άλλους προέρχονταν: 28 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 83 από τον Πόντο^{827, 828}.

821. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=14068&lng=1>.

822. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

823. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [57. Ο συνοικισμός *Χατζή Ριχανλή ή Χαντζή-Ρανή* υπό το όνομα «Κοινότης Χατζή-Ριχανλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

824. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

825. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 127-129.

826. Κων. Ι. Ταβουλτζίδης: «Οι Έλληνες του Δυτικού Πόντου. Μεσιανή και τ' άλλα προσφυγοχώρια του Ανατολικού Τσαρτσάμπα». Μεσιανή Κοζάνης, 2001.

827. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

828. Δες μαρτυρία Αβραάμ Χατζηπετρίδη: «Η Αυτοβιογραφία μου» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ', σελ. 139-144.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 100 προσφυγικές οικογένειες. Οι 70 ποντιακές από Έρμπαα που μιλούσαν την τουρκική. Ελάχιστοι μιλούσαν ποντιακά. Οι υπόλοιπες από Κουβούκλια Προύσας και μιλούσαν ελληνικά⁸²⁹.

Το 1927 ο οικισμός Χατζή Ριχανλή ή Χατζή-Ρανή μετονομάζεται σε **Μεσιανή**⁸³⁰ και η κοινότητα Χατζή Ριχανλή που ανήκει, σε κοινότητα Μεσιανής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 392 κατοίκων οι 314 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218591-218770)⁸³¹.

Τον Αύγουστο του 1944 ένα μέρος του οικισμού πυρπολήθηκε ενώ δέχθηκε και 3 ένοπλες επιθέσεις με αποτέλεσμα δεκάδες των κατοίκων του να προσφέρουν τη ζωή τους υπέρ της πατρίδας⁸³².

Το 1997 ο οικισμός Μεσιανή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μεσιανής (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Μεσιανής στον πρώην δήμο Σερβίων του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Μεσιανή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Σερβίων και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μεσιανής της Δημοτικής Ενότητας Σερβίων του δήμου Σερβίων-Βελβεντού με έδρα τα Σέρβια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 392 κάτοικοι (1928), 620 (1940), 599 (1951) 585 (1961), 434 (1971), 384 (1981), 489 (1991), 340 (2001), 287 (2011).

Μεσόλογγος (Μεσόλογοςτ)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Μεσόλογοςτ** βρίσκονταν 17 χλμ. βορειοδυτικά από τη Νεάπολη, σε υψόμετρο 760 μ., στην αριστερή όχθη του Αλιάκμονα ποταμού.⁸³³

Ευρήματα παλαιά (αρχαίοι τάφοι, νομίσματα, ερείπια) τείνουν στη διατύπωση της ένδειξης, ότι κατά τους αρχαίους και βυζαντινούς χρόνους υπήρχε οικισμός παρά τη δεξιά του Βέλου όχθη, στη τοποθεσία «Παλαιόκαστρο». Η παράδοση διέσωσε ότι κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας εκτείνονταν ο οικισμός «Τσάουστα» παρά τη σημερινή ομώνυμο θέση, στην οποία τοποθετείται η ύπαρξη υπογείου ναού. Τουρκικές καταπιέσεις, ανάγκασαν τους κατοίκους να εγκατασταθούν στο μέσον του παρακείμενου λόγγου (εξ ου και η ονομασία Μεσόλογγος) όπου η σημερινή θέση του οικισμού⁸³⁴.

829. Παύλος Χαρ. Τσακίρης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

830. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: {156. Η κοινότης Χατζή-Ραχανλή ή Χατζηρανλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Μεσιανής» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Χατζή-Ραχανλή ή Χατζηρανλή εις «Μεσιανή» (η)}.

831. Ονομαστικών Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

832. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

833. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Μεσόλογγος Κοζάνης.

834. Έκδοση Νομαρχίας Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης» – Θεσσαλονίκη 1970.

Σύμφωνα με τον Vasil Kanchon στα τέλη του 19^{ου} αι. ο Μεσολογγοστ ήταν ένα μικτός οικισμός στον οποίο ζούσαν 220 Έλληνες Μουσουλμάνοι (βαλαχάδες) και 200 Έλληνες Χριστιανοί.

Στις αρχές του 20^{ου} αι., το χριστιανικό τμήμα του οικισμού ήταν υπό την κυριαρχία του Πατριαρχείου Κωνσταντινούπολης και σύμφωνα με τα στοιχεία του γραμματέα της Βουλγαρικής Εξαρχίας Δημήτρη Μίσεφ, υπήρχαν 200 Έλληνες στους 420 κατοίκους του.

Σύμφωνα με τα ελληνικά στατιστικά στοιχεία το 1904, υπήρχαν 100 Βλάχοι και 250 Έλληνες Χριστιανοί. Κατά τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο το 1912 ο οικισμός περιήλθε στα ελληνικά εδάφη.

Πριν από την απελευθέρωση ο οικισμός ήταν χωρισμένος σε 2 συνοικίες. Τη Χριστιανική και τη Μουσουλμανική και αργότερα στη προσφυγική με την εκκλησία του Αγίου Νικολάου και των γηγενών με την εκκλησία της Κοίμησης της Θεοτόκου. Δεξιά από την γέφυρα του ποταμού υπάρχει παλιό κάστρο, γνωστό ως «Παλιόκαστρο» και απέναντι το ξωκλήσι του Αγ. Παντελεήμονα, με το μικρό εκκλησάκι του Άη Πάννη⁸³⁵.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 300 Έλληνες και 217 Μωαμεθανοί που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα⁸³⁶.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 164 άνδρες και 131 γυναίκες, σύνολο 295 άτομα.

Στην Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914 κατεγράφησαν 300 Έλληνες⁸³⁷.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μεσολογγοστίου με την απόσπαση του οικισμού Μεσολογγόστιον⁸³⁸ από την κοινότητα Βελίστης και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας.

Στην απογραφή του 1920 είχε 429 κατοίκους, εκ των οποίων οι 150 ήταν μουσουλμάνοι (26 οικογένειες). Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και μουσουλμάνων⁸³⁹.

Στα μέσα της 10ετίας του '20 το μουσουλμανικό τμήμα του πληθυσμού μετατοπίζεται στην Τουρκία στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λοζάνης και εδώ εγκαταστάθηκαν κυρίως Πόντιοι πρόσφυγες.

Το 1927 ο οικισμός Μεσολογγόστιον μετονομάζεται σε **Μεσόλογγος**⁸⁴⁰.

Το 1928 παρουσιάζεται ως μικτός οικισμός αποτελούμενος από αυτόχθονες πληθυσμούς και νεοαφιχθέντες πρόσφυγες. Εκ των 337 κατοίκων, πρόσφυγες ήταν οι 101 (29 οικογένειες - 7 οικογένειες από Μ. Ασία και 22 από τον Πόντο.). Οι Πόντιοι πρόσφυγες έχτισαν την εκκλησία του Αγίου Νικολάου.

835. http://ellinika-xwria.blogspot.com/2016/03/blog-post_34.html.

836. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001.01_000057_00202.

837. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.)- Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001.01_000056_00029.

838. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 74^Α της 31^{ης} Μαρτίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης και προσαρτήσεως συνοικισμών σε κοινότητες του νομού, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Μεσολογγόστιον υπό το όνομα «Κοινότης Μεσολογγόστου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενος της κοινότητος Βελίστης, εις ην μέχρι τούδε ανήκει].

839. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

840. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [193. Η κοινότης Μεσολογγόστου μετονομάζεται εις «Κοινότης Μεσολόγγου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μετολογόστι εις «Μεσόλογγος»].

Κατά μία άλλη εκδοχή υπήρχαν 70 οικογένειες που προέρχονταν από Καρα- Σου του Πόντου και μιλούσαν ποντιακά⁸⁴¹.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214001-214040)⁸⁴².

Το 1997 ο οικισμός Μεσολόγγος, με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μεσολόγγου και προσαρτάται στο δήμο Νεάπολης, ενώ η κοινότητα καταργείται (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ως Δημοτικό Διαμέρισμα Μεσολόγγου, όπου και παραμένει μέχρι το 2010.

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στο δήμο Βοΐου (με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη). Βρίσκεται στην Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 337 κάτοικοι (1928), 382 (1940), 285 (1951), 249 (1961), 140 (1971), 148 (1981), 126 (1991), 76 (2001), 40 (2011).

Μεσοπόταμον (Γιάγκοβα ή Γιάγκοβη)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Γιάγκοβα** βρίσκονταν στο νομό Κοζάνης, κοντά στη Σιάτιστα, σε υψόμετρο 600 μ⁸⁴³.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 81 άνδρες και 50 γυναίκες, σύνολο 131 άτομα.

Στην απογραφή του 1920 είχε 143 άτομα, όλοι μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁸⁴⁴.

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, αποχωρούν όλοι οι κάτοικοί του και κατευθύνονται στην Τουρκία, παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁸⁴⁵.

Εδώ εγκαθίστανται Πόντιοι πρόσφυγες από 35 οικογένειες/124 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγώς προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Γιάγκοβα⁸⁴⁶ αποσπάται από την κοινότητα Σιατίστης και προσαρτάται στη κοινότητα Τσιρασίνου.

841. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

842. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

843. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

844. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

845. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

846. Με το Φ.Ε.Κ. 111^Α της 26^{ης} Μαρτίου 1926, Περί αποσπάσεως συνοικισμού Γιάγκοβα από την κοινότητα Σιατίστης: [Εις την κοινότητα Τσιρασίνου του νομού Κοζάνης ενούται ο συνοικισμός **Γιάγκοβα**, αποσπώμενος της κοινότητος Σιατίστης].

Το 1927 ο οικισμός Γιάγκοβα, μετονομάζεται σε **Μεσοπόταμον**⁸⁴⁷ και η κοινότητα Τσιρασίνου σε Μικροκάστρου.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 50 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208911-208960)⁸⁴⁸.

Το 1940, ο οικισμός Μεσοποτάμου **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 124 κάτοικοι (1928), 29 (1940).

Μηλιά (Μηλέα)

Ο οικισμός **Μηλιά**⁸⁴⁹ βρίσκονταν προς τα βόρεια του Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών προς τα όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, δυτικά του ποταμού Αλιάκμονα. Απέχει 16 χλμ. βόρεια-βορειοανατολικά από τα Γρεβενά, 16 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Σιάτιστα και είναι ανάμεσα στους οικισμούς Βατόλακκος (νότια), Ταξιάρχης (ανατολικά), Κοκκινιά (βόρεια) και Κιβωτός (νότια). Ανατολικά και δίπλα από τον οικισμό περνάει η Ε.Ο. Γρεβενών - Καστοριάς και πιο ανατολικά η Εγνατία Οδός. Είναι σε υψόμετρο 605 μ.⁸⁵⁰

Ο οικισμός ήταν αρχικά κτισμένος νοτιότερα αλλά λόγω συνεχών κατολισθήσεων οι κάτοικοί του μετακινήθηκαν τη δεκαετία του 1960 στη σημερινή τοποθεσία. Από την Παλιά Μηλιά έχουν μείνει μόνο ο ναός του Αγίου Δημητρίου (κτισμένος το 1900), ο οποίος είναι εκκλησία τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική με χαγιάτι και πέτρινο καμπαναριό και του Αγίου Κωνσταντίνου, στο υπόγειο της οποίας υπάρχει νερό που οι ντόπιοι πιστεύουν πως είναι αγιασμένο και θαυματουργό⁸⁵¹.

Η περιοχή είναι γνωστή για τα σπάνια παλαιοντολογικά ευρήματα που έχουν βρεθεί και «δείχνουν» ότι έζησαν πριν από 3.000.000 χρόνια οι αρχαιότεροι και μεγαλύτεροι στον κόσμο προϊστορικοί ελέφαντες. Την περίοδο 1997 με 1999 ξεκίνησαν στην περιοχή της Μηλιάς συστηματικές ανασκαφές ως συνέχεια τυχαίας ανακάλυψης που αποκάλυψαν οστά ενός ενήλικου προβοσκιδωτού (του είδους *Mammuth borsoni*) ηλικίας 35 χρόνων και του οποίου οι δύο πλήρεις χαυλιόδοντες (μήκους 4.39 μέτρων) θεωρούνται οι μεγαλύτεροι που έχουν βρεθεί μέχρι σήμερα στον κόσμο⁸⁵². Περισσότερα από 2.000 απολιθωμένα ευρήματα στεγάζονται στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Μηλιάς που αποτελεί τουριστικό και εκπαιδευτικό αξιοθέατο των Γρεβενών⁸⁵³.

847. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [215. Ο συνοικισμός Γιάγκοβα της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Μεσοπόταμον**»(το)].

848. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

849. Παλαιότερα ήτο γνωστή ως Μυλοτίνη που παρήγαγε εύγεστα και φημισμένα πεπόνια. Αργότερα μετονομάστηκε σε Μηλιά λόγω των ομώνυμων οπωροφόρων δένδρων – «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Έκδοση Νομαρχίας Κοζάνης. Θεσσαλονίκη 1970.

850. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος - Μανιατάς, 1996, τόμος 22, σελ. 119.

851. <http://www.elladosperiigisis.gr/index.php/2008/200-taxidia-stin-alli-ellada-i-2008/471-makedonia-grevena-milia>

852. <http://www.visit-grevena.gr/activities/museum-sightseeing/physical-history-museum/>

853. <https://www.kathimerini.gr/368332/article/epikairothta/ellada/to-megalotytero-mamoy8-ezhse-sta-grevena>

«Έχει 25 οικογένειες χριστιανικές» (Σχινάς 1866).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, στον οικισμό Τερβέν κατεγράφησαν 137 άνδρες και 132 γυναίκες, σύνολο 269 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοίκησης Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 73 χριστιανοί και 22 μουσουλμάνοι⁸⁵⁴.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σουμπίνο με έδρα τον οικισμό Σουμπίνο (μετέπειτα Κοκκινιά) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Σπάτα και Μηλιά⁸⁵⁵.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 190 άτομα (88 άνδρες και 102 γυναίκες). Εξ αυτών 15 άτομα (4 οικογένειες) ήταν μουσουλμάνοι. Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και μουσουλμάνων⁸⁵⁶.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό. Στις 6/4/1924 οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού σύμφωνα με την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών αναχώρησαν για την Τουρκία⁸⁵⁷. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁸⁵⁸.

Περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 11 οικογένειες προσφύγων/36 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι Πόντιοι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν ομιλούσαν όλοι την Τουρκική γλώσσα και προέρχονταν από τα χωριά Ιλεάν της Νεοκαισάρειας και από την περιοχή Βεζίρ Κιοπρού νότια της Σινώπης⁸⁵⁹.

Το 1928 ο οικισμός Μηλιά αποσπάται από την κοινότητα Κοκκινιάς (πρώην Σουμπίνου) και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μηλιάς (Φ.Ε.Κ. 36^Α – 14/03/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 242 κατοίκων, οι 40 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214201-214220)⁸⁶⁰.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Μηλέα** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Σε Κοινοτικό Δελτίο Ζημιών (1941-1944), διαπιστώνονται: *Κατοικίες 60. Πληθυσμός 346. Κατεστραμμένες οικίες ολοσχερώς 30 και το σχολείο. Θύματα 17 από πυρκαγιά των Γερμανών στις 6 Ιουλίου 1944. Θύματα εκ των οποίων ήταν 5 άνδρες, 9 γυναίκες και 3 παιδιά*⁸⁶¹.

854. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

855. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [158. Ο συνοικισμός Σούμπινο υπό το όνομα «Κοινότης Σουμπίνου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Σπάτα και Μηλιά].

856. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

857. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

858. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

859. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 65.

860. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

861. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

Το 1964 ο οικισμός Μηλέα αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1971 γίνεται αναγνώριση του οικισμού Παλιά Μηλιά και προσάρτησή του στη κοινότητα Μηλιάς.

Το 1997 η Μηλέα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μηλέας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ηρακλεωτών, ως Τοπικό Διαμέρισμα Μηλέας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, η Μηλέα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μηλέας της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 242 κάτοικοι (1928), 351 (1940), 367 (1951), 381 (1961), 295 (1971), 372 (1981), 233 (1991), 306 (2011), 204 (2011).

Μικροκλεισούρα (Σαδοβίτσα)

Ο οικισμός **Σαδοβίτσα** βρίσκονταν προς τα βορειοανατολικά του νομού Γρεβενών και τα όρια με το νομό Κοζάνης, σε απόσταση 18,5 χλμ. βορειοανατολικά από τα Γρεβενά. Ο οικισμός είναι κτισμένος δίπλα και ανατολικά του Αλιάκμονα, στις βόρειες πλαγιές του όρους Παπαγάρος⁸⁶². Πλησιέστεροι οικισμοί: Λαγκαδάκια, Ταξιάρχης, Παλιοκνίδη, Δαφнерό. Είναι σε υψόμετρο 570 μ.⁸⁶³

Σύμφωνα με την «Επετηρίς του εν Κων/πολει Ηπειρωτικού Φιλεκαπαιδευτικού του εν Κωνσταντινουπόλει» του έτους 1873-1874 ο οικισμός αναφέρεται με το παλιό του όνομα «Σατοβίτσα» να είναι ακατοίκητος.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Σαδοβίτσα δεν φαίνεται να κατοικείται.

Μετά την απελευθέρωση, τον Μάιο του 1925 κατοικήθηκε από πρόσφυγες της περιφέρειας Εβτζή (από την ίδια περιφέρεια ανήκουν οι πρόσφυγες Δαφνερού, Κέντρου, Παλιοκνίδης)⁸⁶⁴. Οι κάτοικοί του αποβιβάσθηκαν στη Θεσσαλονίκη τον Απρίλιο του 1924. Αρχικά επέλεξαν ως τόπο εγκατάστασης τα Κορμηνά Πτολεμαΐδας, στη συνέχεια την Κιβωτό και τελικά κατέληξαν στη Μικροκλεισούρα⁸⁶⁵.

Ο οικισμός το 1926 υπαγόταν στο Αγροτικό Ιατρείο Τορίστης μαζί με τους οικισμούς Βέντζια, Νησινίκος, Αγαλαίοι, Κολοκυθάκι, Βάϊπες, Δημνίτσα, Φιλί και Πλέσσα.

Εδώ μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 26 οικογένειες προσφύγων /86 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Σαδοβίτσα της κοινότητας Κοπρίβης (Κνίδης) μετονομάζεται σε **Μικροκλεισούρα**⁸⁶⁶.

862. «: pezoportia.gr:». www.pezoportia.gr.

863. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος - Μανιατέας. 1996, τόμος 22, σελ. 161.

864. «Φωτογραφικό αφιέρωμα στην Μικροκλεισούρα Γρεβενών». PameGrevena.gr.

865. Άρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις οικογένειες της Μικροκλεισούρας στο βιβλίο: Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 77 -79.

866. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 206^Α της 28^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο Νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [10. Ο συνοικισμός Σαδοβίτσα της αυτής κοινότητος (Κνίδης-πρώ-

Στην απογραφή του 1928, εκ των 98 κατοίκων και οι 98 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216481-216520)⁸⁶⁷.

Οριστική διανομή των αγρών πραγματοποιήθηκε το 1934. Πολύ κοντά στον οικισμό, είχε στηθεί σταθμός της σιδηροδρομικής γραμμής Κοζάνης-Καλαμπάκας⁸⁶⁸.

Ο Προϊστάμενος της Γεωργικής Υπηρεσίας Κοζάνης με έγγραφο στο Υπουργείο Γεωργίας, Γραφείο Εποικισμού, στις 23/7/1937 μας δίνει τις παρακάτω πληροφορίες:

1. Με απόφαση του 1926 το αγρόκτημα Μικροκλεισούρας ιδιοκτησίας του Καπλάν Μπέη, κηρύχθηκε απαλλοτριωτέο από την τέως Ε.Α.Π. και αποκαταστάθηκαν πρόσφυγες.

2. Η Επιτροπή Απαλλοτριώσεων Γρεβενών εξεδίκασε το κτήμα και εξέδωσε την απόφαση υπ' αριθ. 1930 με την όλη απαλλοτριωμένη έκταση, να αναβιβάζεται σε στρέμματα 9.710. Εκ της εκτάσεως ταύτης εξαιρέθηκαν της απαλλοτριώσεως 3.090 στρέμματα υπέρ του ιδιοκτήτου και του Δημοσίου. Τα υπόλοιπα 6.520 στρέμματα περιέρχονται στην προσφυγική ομάδα.

3. Στη γενομένη οριστική διανομή του κτήματος η αρμοδία Επιτροπή διανομών αφήκε εκτός διανομής, έκταση 1.000 στρεμμάτων ως διεκδικούμενη υπό του ιδιοκτήτου του ομόρου κτήματος Λαγκαδικίων Παναγ. Κατρανά όστις και κατέχει και νέμεται ταύτην κατ' ομολογίαν των εγκατασταθέντων στο κτήμα προσφύγων από του 1923⁸⁶⁹.

Το 1964 ο οικισμός αποσπάται από το νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 ο οικισμός Μικροκλεισούρα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κνίδης και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Κνίδης του πρώην δήμου Βεντζίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Μικροκλεισούρα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Κνίδης (μαζί με τους οικισμούς Ιτέα, Κνίδη, Πιστικό και Πόρο) στη Δημοτική Ενότητα Βεντζίου του δήμου Γρεβενών, με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 98 κάτοικοι (1928), 133 (1940), 107 (1951) 151 (1961), 74 (1971), 63 (1981), 51 (1991), 133 (2001), 65 (2011).

Μολόχα (Γκινόσιον)

Ο οικισμός **Γκινόσιον** βρίσκονταν 6 χλμ. βόρεια από την κωμόπολη της Νεάπολης, στο δρόμο προς το Βογατσικό, σε υψόμετρο 700 μ.⁸⁷⁰

ην Κοπρίβης) μετονομάζεται εις «Μικροκλεισούρα»].

867. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

868. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

869. Ό.π.

870. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 130 άνδρες και 129 γυναίκες, σύνολο 259 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός⁸⁷¹ και προσαρτάται στη κοινότητα Βαΐπες, ενώ το 1919 αποσπάται από την κοινότητα Βαΐπες και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γκινουσίου (Φ.Ε.Κ. 211^Α – 24/09/1919).

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 249 μουσουλμάνοι (50 οικογένειες). Αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό.

Από έκθεση του Υποδιοικητή της Επαρχίας Βοΐου, της 5^{ης} Ιουλίου 1922:

...κείται το επίσης Μουσουλμανικόν χωρίον Γκινόσιον. Εδώ οι Μπεκτασλήδες ήρχισαν να εισχωρώσιν. Και το χωρίον τούτο κατά τον πόλεμον του 1912 κατεστράφη μη διασωθέν μηδέ του τεμένους μετά του μιναρέ. Και όμως οι κάτοικοι του Βαΐπες, εντός του μικρού τούτου χρονικού διαστήματος οι Γκινουσιώται ανήγειραν εκ βάθρων τας οικίας των. Το Τζαμίον μόνον δεν κατωρθώθη να αποπερατωθή...⁸⁷².

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του έφυγαν με προορισμό την Τουρκία. Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 73 οικογένειες Πόντιων προσφύγων/240 άτομα στα οικήματα των μουσουλμάνων. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Γκινόσιον μετονομάζεται σε **Μολόχα**⁸⁷³ και η κοινότητα Γκινουσίου σε κοινότητα Μολόχας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 226 κατοίκων, οι 221 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 209081-209180)⁸⁷⁴.

Οι κάτοικοι είναι γεωργοκτηνοτρόφοι. Προστάτη τους θεωρούν τον Άγιο Βασίλειο που γιορτάζει στις 11 Φεβρουαρίου. Στο κέντρο του οικισμού υπάρχει ο ναός του Αγ. Δημητρίου ο οποίος ανεγέρθηκε το 1927⁸⁷⁵.

Το 1997 και μέχρι το 2010 και τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας με το σχέδιο «Καποδίστριας», η Μολόχα αποσπάται από την κοινότητα Μολόχας και ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Μολόχας, του πρώην δήμου Νεάπολης του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011 με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», η Μολόχα ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Μολόχας της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης που ανήκει στον δήμο Βοΐου. Έδρα του δήμου είναι η Σιάτιστα.

871. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Ανασελίτσης, αναγνωρίζεται: [60. Ο συνοικισμός Βαΐπες υπό το όνομα «Κοινότης Βαΐπες» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Γκινόσιον].

872. Γιάννης Γκλαβίνας: «Οι Βαλαάδες του Βοΐου Κοζάνης την περίοδο 1912-1924 μέσα από εκθέσεις του υποδιοικητή της Επαρχίας».

873. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Ανασελίτσης: [172. Η κοινότης Γκινουσίου μετονομάζεται εις «κοινότητα Μολόχας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Γκινόσιον εις «Μολόχα»].

874. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

875. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης», 1970.

(Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης που βρίσκεται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 226 κάτοικοι (1928), 347 (1940), 352 (1951), 307 (1961), 216 (1971), 228 (1981), 201 (1991) 138 (2011).

Μοσχούλα (Μεντεσελή ή Μεντισλή)

Ο ημιορεινός οικισμός **Μεντισλή** βρίσκονταν πλησίον του οικισμού Νέα Νικόπολη στα βόρεια-δυτικά της πόλης της Κοζάνης.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Μεντισλή της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 66 άνδρες και 59 γυναίκες, σύνολο 125 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κιουτσούκ Ματλή με έδρα τον οικισμό Κιουτσούκ Ματλή. Στη εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Μεντισλή⁸⁷⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Μεντισλή 115 άτομα (61 άνδρες και 54 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 25 μουσουλμανικές οικογένειες⁸⁷⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 26 πρόσφυγες στον οικισμό (11 άνδρες και 15 γυναίκες).

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, χαρακτηρίστηκε αμιγώς προσφυγικός οικισμός, αφού σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., είχαν εγκατασταθεί 11 οικογένειες προσφύγων/40 άτομα.

Εκ των προσφύγων, 8 οικογένειες προέρχονταν από τη Μ. Ασία και 3 από τον Πόντο⁸⁷⁸.

Το 1927 ο οικισμός Μεντισλή μετονομάζεται σε **Μοσχούλα**⁸⁷⁹ και η κοινότητα Κιουτσούκ Ματλή σε κοινότητα Σκαφιδίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 38 κατοίκων οι 34 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214381-214400)⁸⁸⁰.

Το 1951 ο οικισμός Μοσχούλα, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

876. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός Κιουτσούκ Ματλή υπό το όνομα «Κοινότης Κιουτσούκ Ματλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Μεντισλή**].

877. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

878. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

879. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [43. Ο συνοικισμός Μεντεσελή της αυτής κοινότητος (Σκαφιδίου) μετονομάζεται εις «**Μοσχούλα**» (η)].

880. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μυρσίνα ή Μερσίνα(Γκομπλάρι)

Ο οικισμός **Γκομπλάρι** βρίσκονταν/βρίσκεται σε απόσταση 7,5 χλμ. βορειοανατολικά της πόλης των Γρεβενών και σε υψόμετρο 620 μ.⁸⁸¹ Μέσα από τον οικισμό περνάει η Ε.Ο. Γρεβενών - Καστοριάς και στα δυτικά του όρια η Εγνατία Οδός. Στα δυτικά του οικισμού και σε έκταση 120 στρεμμάτων βρίσκονται οι εγκαταστάσεις του Τ.Ε.Ι. Δυτικής Μακεδονίας-Τμήματος Γρεβενών, οι οποίες εγκαινιάστηκαν το 2010⁸⁸².

Έχει 200 οθωμανικές οικογένειες, τέμενος, ύδατα και βρύσες, χόρτο, κριθή, σίτος, καθιστάμενον εν βροχαίς λίαν λασπώδες (Σχινάς 1866).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, στον οικισμό Γκομπλάρι κατεγράφησαν 118 άνδρες και 114 γυναίκες, σύνολο 232 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 106 μουσουλμάνοι.

Το 1918 αναγνωρίζονται τα Γρεβενά ως οικισμός και ορίζονται έδρα της κοινότητας Γρεβενών στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γκομπλάρι⁸⁸³, Μπούρα, Καλαμίτσι και Κυρά Καλή.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 385 κάτοικοι (201 άνδρες και 184 γυναίκες). Και οι 385 κάτοικοι ήταν μουσουλμάνοι (78 οικογένειες) που αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό⁸⁸⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923, κατεγράφησαν 24 πρόσφυγες στον οικισμό (11 άνδρες και 13 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και περί το 1928, παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁸⁸⁵.

Εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 95 οικογένειες προσφύγων/354 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που εγκατέλειψαν τις εστίες τους και αναχώρησαν για την Τουρκία στις 6 Απριλίου 1924⁸⁸⁶. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι ήταν πρόσφυγες από την περιοχή της Σεβλέτειας Σαμψούντας, Βεζίρ-Κιοπρού, Μουσουπέ Κερασούντας, Φάλτιστα, Προύσας, Καππαδοκίας, Ανατολικής Θράκης⁸⁸⁷. Στη Μερσίνα εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από την Κίσκα ή Κίσκε και Χόστσα ή Χοτσά⁸⁸⁸. Στη Μερσίνα εγκαταστάθηκαν 8 οικογένειες από το Αφσάρι της Καππαδοκίας⁸⁸⁹.

881. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Αθήνα: Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 23, σελ. 277.

882. <https://www.teiwm.gr/tmimata-grevenwn/>

883. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [117. Ο συνοικισμός Γρεβενά υπό το όνομα «Κοινότης Γρεβενών» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Μπούρα, Κυρά Καλή, Καλαμίτσι και **Γκομπλάρι**].

884. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

885. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ.177.

886. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

887. Ό.π.

888. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς», σελ. 528, 531.

889. Ιορδάνης Β. Παπαδόπουλος: Διασπορά των Φαρασιωτών ανταλλαξιμων και εγκατάσταση στον Ελλαδικό χώρο. Ιδιωτική έκδοση. Αθήνα, 2021.

Κατά την Ε.Α.Π. οι πρόσφυγες προέρχονταν: 1 οικογένεια από τη Θράκη, 28 από τη Μ. Ασία και 66 από τον Πόντο⁸⁹⁰. Το 1927 ο οικισμός Γκομπλάρι μετονομάζεται σε **Μερσίνα**⁸⁹¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 360 κατοίκων, οι 313 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214041-214200)⁸⁹².

Το 1928 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μερσίνας με την απόσπαση του οικισμού Μερσίνα από την κοινότητα Γρεβενών και τον ορισμό του ως έδρα της νέας κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 175^Α-28/08/1928).

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Μερσίνα σε **Μυρσίνα** (Φ.Ε.Κ. -16/10/1940).

Σε Κοινοτικό Δελτίο Απογραφής της 175/7/1945, διαπιστώνονται:

*Κατοικίες 90. Πληθυσμός 480. Κατεστραμμένες οικίες ολοσχερώς 70, δια πυρπολήσεως υπό Γερμανών στις 15/3/1944 και 10/7/1944. Νόσος ελονοσία. Θύματα 2 άντρες και 1 παιδί*⁸⁹³.

Το 1964 ο οικισμός και η κοινότητα Μυρσίνης αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997, ο οικισμός Μυρσίνα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Μυρσίνης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γρεβενών ως Τοπικό Διαμέρισμα Μυρσίνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Μυρσίνα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μυρσίνης της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 360 κάτοικοι (1928), 461 (1940), 419 (1951), 480 (1961), 325 (1971), 288 (1981), 256 (1991), 266 (2011).

Νέα Σιγή (Γιονουσλού)

Ο οικισμός **Γιονουσλού** βρίσκονταν σε απόσταση 10 χλμ. νοτιοανατολικά από την Κοζάνη, σε υψόμετρο 420 μ.⁸⁹⁴, κοντά στον οικισμό Βαθύλακκο.

Απελευθερώθηκε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους το 1913 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Γιονουσλού κατεγράφησαν 244 άνδρες και 257 γυναίκες, σύνολο 501 άτομα.

890. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

891. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [19. Ο συνοικισμός Γκομπλάρι της κοινότητος Γρεβενών μετονομάζεται εις «**Μερσίνα**» (ο)].

892. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

893. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

894. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γιονουσλού με έδρα τον οικισμό Γιονουσλού⁸⁹⁵.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό, 498 άτομα (248 άνδρες και 250 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 96 μουσουλμανικές οικογένειες⁸⁹⁶.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 74 πρόσφυγες στον οικισμό (40 άνδρες και 34 γυναίκες)

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 74 οικογένειες προσφύγων/273 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 74 προσφυγικών οικογενειών, 2 προέρχονταν από τη Θράκη, 43 από τη Μ. Ασία και 29 από τον Πόντο⁸⁹⁷.

Το 1928 ο οικισμός Γιονουσλού μετονομάζεται σε **Νέα Σιγή**⁸⁹⁸ (σε ενθύμηση της πατρίδας τους Σιγής) και η κοινότητα Γιονουσλού σε κοινότητα Νέας Σιγής (Φ.Ε.Κ. 156^Α – 08/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 276 κατοίκων, οι 261 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 208961-209080)⁸⁹⁹.

Το 1930 η κοινότης Νέας Σιγής αποτελούμενη εκ του ομώνυμου συνοικισμού συγχωρεύεται στη κοινότητα Βαθυλάκκου (Φ.Ε.Κ. 94^Α – 31/03/1930).

Το 1961 ο οικισμός Νέα Σιγή **καταργείται** και προσαρτάται στη κοινότητα Βαθυλάκκου (Φ.Ε.Κ. – 19/01/1961).

Απογραφές: 276 κάτοικοι (1928), 171 (1940), 394 (1951), (-) (1961).

Νέα Σπάρτη (Βουδουρίνα ή Βοδωρίνα).

Ο ορεινός οικισμός **Βοδωρίνα** ήταν ένας ιστορικός οικισμός στην Δυτική Μακεδονία κοντά στο δήμο Βοίου. Απέιχε 2 χλμ. από το Τσοτύλι.

Εντός τάφων ανευρέθηκαν αγγεία πήλινα, εργαλεία διάφορα κυρίως οικοδομικής τέχνης, ευρυγύστερο ληκύθιο, αργυρά ενώτια, νομίσματα κλπ.

895. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός **Γιονουσλού** υπό το όνομα «Κοινότης Γιονουσλού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

896. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

897. Ό.π.

898. Η Σιγή βρισκόταν ανάμεσα στην Τρίγλια και τα Μουδανιά και ήταν μια κωμόπολη με 3.500 Έλληνες περίπου, επρόκειτο για ένα παλιό καθαρό ελληνικό χωριό που είχε και 300 Μουσουλμάνους. Ονομάστηκε Σιγή παραφθορά της λέξης Συκή. Ο κόλπος της Κίου που στην κάτω πλευρά του βρίσκεται η παλιά κωμόπολη, λεγόταν και κόλπος των Σύκων, από τις πολλές συκιές, που υπήρχαν στην περιοχή έτσι είχαμε ΣΥΚΗ-ΣΥΤΚΗ-ΣΙΓΗ. Η απασχόληση των κατοίκων είχε να κάνει με την αλιεία και την γεωργία, κυρίως, με ελιές, λόγω του σχετικά φτωχού εδάφους της και με την σπηροτροφία. Πολλοί, όμως, πήγαιναν στην Πόλη και ασχολούνταν με το εμπόριο. (Του Σταύρου Καπλάνογλου, δημοσιογράφου).

899. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Στα τέλη του 19^{ου} αι., ήταν ένα μουσουλμανικός ελληνόφωνος οικισμός στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Σύμφωνα με τον Vassil Kanchov το 1900, 255 Ελληνόφωνοι Μουσουλμάνοι ζούσαν στη Βοδουρίνα.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του ελληνικού προξενείου στην Ελασσόνα το 1904, ο οικισμός κατοικούνταν από 150 βαλαάδες.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 121 άνδρες και 105 γυναίκες, σύνολο 226 άτομα.

Το 1918 ο οικισμός Βοδωρίνα⁹⁰⁰ αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Τσοτυλίου.

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου το 1912, τα ελληνικά στρατεύματα εισήλθαν στον οικισμό.

Στα μέσα της δεκαετίας του '20 ο μουσουλμανικός πληθυσμός (30 οικογένειες – 150 άτομα) απελάθηκε στην Τουρκία στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λοζάνης και παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁹⁰¹.

Στη θέση τους εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες (22 οικογένειες) από την πόλη της Σπάρτης της Πισιδίας, της Μ. Ασίας⁹⁰².

Ειδικότερα, μεγάλη ομάδα Σπαρταλήδων, θέλοντας να αναπτύξει και την άλλη δραστηριότητα της πατρίδας, την ροδελαιοπαραγωγή, κατευθύνθηκε στη Δυτική Μακεδονία, στην περιοχή Κοζάνης-Καστοριάς-Γρεβενών και 33 οικογένειες, με επικεφαλής τον Σταύρο Ηλία Χατζηδορμούσογλου και τον Γεώργιο Δανόγλου.

Στην περιοχή της Κοζάνης, κοντά στο Τσοτύλι, βρήκαν ένα εγκαταλελειμμένο χωριό, στο οποίο προ της ανταλλαγής κατοικούσαν Έλληνες Μουσουλμάνοι. το χωριό Βουδορίνα της Ανασελίτσας. Το χωριό αυτό, προ της ανταλλαγής, στην απογραφή του 1913 είχε ένα μέγεθος και ένα αριθμό κατοίκων ανάλογο με αυτόν που αποτελούσε η ομάδα αυτή των Σπαρταλήδων.

Ο κατάλογος των Σπαρταλήδων αγροτών του 1928 αναδεικνύονται στο εν λόγο άρθρο⁹⁰³.

Οι εν λόγω πρόσφυγες καταγόμενοι από την Σπάρτη της Πιδίας, μιας πόλης που βρίσκονταν 300 χλμ. περίπου ανατολικά από τη Σμύρνη, σήμερα ονομάζεται Isparta, έδωσαν το όνομα στον οικισμό για τη θύμηση της αλησμόνητης πατρίδας τους.

Το 1928 ο οικισμός Βοδωρίνα μετονομάζεται σε **Νέα Σπάρτη**⁹⁰⁴ (Φ.Ε.Κ. 156^Α – 08/08/1928) και παρουσιάστηκε ως αμιγής προσφυγικός με 86 άτομα (23 οικογένειες).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 89 κατοίκων, οι 49 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

900. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Ανασελίτσας: [105. Ο συνοικισμός Τσοτύλιον υπό το όνομα «Κοινότης Τσοτύλιον» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Βοδωρίνα**, Λουκούμιον και Ρόκαστρον].

901. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

902. Κατάλογος των Προσφυγικών συνοικισμών Μακεδονίας με τας νέας ονομασίας. Ε.Α.Π. - Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη 1928 - Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

903. Άρθρο του Σταύρου Καπλάνογλου, Δημοσιογράφου. «Η Νέα Σπάρτη Βοίου Κοζάνης».

904. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α Φ.Ε.Κ. της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Κοζάνης στην επαρχία Ανασελίτσας: [223. Ο συνοικισμός Βουδωρίνα της κοινότητος Τσοτυλίου μετονομάζεται εις «**Νέα Σπάρτη**»].

Πολλοί Σπαρταλήδες συμμετείχαν στην μεγάλη μάχη του Φαρδύκαμπου στη Σιάτιστα, όπου συνέλαβαν 600 Ιταλούς αιχμάλωτους. Η Μάχη του Φαρδύκαμπου, που πραγματοποιήθηκε το Μάρτιο του 1943, υπήρξε μια από τις σημαντικότερες μάχες των δυνάμεων της Αντίστασης (στην προκειμένη περίπτωση του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και της ΠΑΟ) ενάντια στις δυνάμεις Κατοχής. Η έκβαση της μάχης υπήρξε νικηφόρα για τις Αντιστασιακές δυνάμεις. Μαχητής ανάμεσα τους και ο Γιώργος Κοσμαϊδής, γιός του Κοσμάνογλου Παντελή του Κοσμά, από το νησί του Εγριδέρ, που έφερε το βαθμό του λοχαγού. Τον αγώνα αυτό, το χωριό τον πλήρωσε άγρια, καθώς μέσα στην κατοχή κήκε 2 φορές. Την πρώτη φορά από τους Ιταλούς στις 28 Μαρτίου (1943), όταν ισχυρή δύναμη Ιταλών από τη Θεσσαλία εισέβαλε στο Βόιο για να τιμωρήσει την Αντίσταση και πυρπόλησε στην αρχή το Τσοτύλι και στην συνέχεια και άλλα χωριά, ανάμεσά τους και τη Νέα Σπάρτη. Η δεύτερη φορά ήταν από τους Γερμανούς.

Ακολούθησε ο εμφύλιος πόλεμος και το χωριό τότε δεν μπόρεσε να ανασυνταχθεί. Ο φόβος που επικρατούσε οδήγησε όλους τους κατοίκους του να το εγκαταλείψουν ομαδικά και να εγκατασταθούν όλοι πια στο Τσοτύλι το 1949, στην δυτική πλευρά της κωμόπολης δημιουργώντας ένα ενιαίο οικισμό. Οι τότε κάτοικοι και οι απόγονοι τους με τα χρόνια που περάσαν, μοιράστηκαν στα 4 σημεία του ορίζοντα και πλέον βρίσκονται εκτός από το Τσοτύλι στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Κοζάνη, την Αυστραλία, τη Γερμανία, την Αμερική και αλλού⁹⁰⁵.

Το 1951 ο οικισμός Νέα Σπάρτη **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1979 στη θέση του οικισμού χτίστηκε το εκκλησάκι «Άγιος Γεώργιος».

Σήμερα τα ερείπια του οικισμού βρίσκονται 2 χλμ. δυτικά του Τσοτυλίου.

Απογραφές: 89 κάτοικοι (1928), 89 (1940), - (1951).

Νεάπολη -Λειψίστα(η)

Ο οικισμός **Λειψίστα** βρίσκονταν στο δυτικό τμήμα του νομού Κοζάνης, στα δεξιά του ποταμού Αλιάκμονα, 50 χλμ. δυτικά της Κοζάνης και 10 χλμ. από το Τσοτύλι, ενώ το υψόμετρό του είναι 669 μ.⁹⁰⁶

Στην περιοχή της Νεάπολης υπήρχε αρχαίος οικισμός που διατήρησε την ακμή του μέχρι των Βυζαντινών χρόνων. Για τούτο κατά την Τουρκοκρατία απετέλεσε διοικητικό και οικονομικό κέντρο της περιοχής Ανασελίτσας⁹⁰⁷.

Τον 19^ο αι., η Λειψίστα ήταν το κέντρο του σαντζακίου. Η πόλη ήταν ελληνόφωνη, αλλά εκτός από χριστιανούς ορθόδοξους κατοίκους είχε και μουσουλμάνους. Ήταν ο μεγαλύτερος οικισμός, της περιοχής, όπου ζούσαν Έλληνες μουσουλμάνοι. Ο Αλεξάντερ Σινβέ στο έργο του «Les Grecs de l' Empire Ottoman. Etude Statistique et Ethnographique» το 1878, έγραψε ότι στη Λειψίστα, ζούσαν 1.800 Έλληνες.

Το 1886 ήταν πρωτεύουσα ομώνυμου καζά με 21.000 χριστιανούς και 17.000 μωαμεθανούς ενώ ως κωμόπολη είχε 2.500 κατοίκους εκ των οποίων οι περισσότεροι ήταν Οθωμανοί, είχε 4 τεμένη, 1 εκκλησία και 8 χάνια, 250 ίππων και ισάριθμων ανδρών (Σχινάς).

905. Ό.π. Άρθρο του Σταύρου Καπλάνογλου.

906. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Νεάπολη Κοζάνης.

907. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης» – Έκδοση 1970.

Σύμφωνα με τις στατιστικές Vasil Kanchon («Μακεδονία. Εθνογραφία και στατιστικά στοιχεία») το 1900 ο οικισμός έχει 800 κατοίκους Έλληνες χριστιανούς, 1.200 μουσουλμάνους Έλληνες και 200 Τσιγγάνους.

Σύμφωνα με τον γραμματέα της Βουλγαρικής Εξαρχίας Dimitar Mishev στο έργο του «La Macédoine et sa Population Chrétienne» το 1905 στη Λειψίστα κατοικούσαν 600 Έλληνες και 1.200 βαλαάδες (Έλληνες μουσουλμάνοι).

Σύμφωνα με τις ελληνικές στατιστικές το 1904 του προξενείου της Ελασσόνας, 2.000 βαλαάδες και 200 Έλληνες Χριστιανοί ζούσαν στη Λειψίστα.

Η εκκλησία της Αγίας Τριάδος χτίστηκε το 1906.

Η απελευθέρωση της πόλης, μετά από 526 χρόνια, έγινε στις 20 Οκτωβρίου 1912, με την σημαντική συνδρομή Κρητών οπλαρχηγών. Επανακαταλείφτηκε από τους Τούρκους την 1η Νοεμβρίου 1912, και πυρπολήθηκε ο ιερός ναός του Αγίου Νικολάου πρώτα και εν συνέχεια όλη η πόλη. Ελευθερώθηκε τελικά στις 8 Νοεμβρίου 1912.

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου το 1912 ο οικισμός καταλαμβάνεται από τα ελληνικά στρατεύματα⁹⁰⁸.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 516 άνδρες και 531 γυναίκες, σύνολο 1.047 άτομα.

Στην Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των Κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914 κατεγράφησαν 300 Έλληνες και 600 Μωαμεθανοί που μιλούσαν την Ελληνική⁹⁰⁹.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός⁹¹⁰ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Λειψίστης στην οποία και ενώνονται οι οικισμοί Καλλιστράτιον, Μαρτίσιον και Αηδονοχώριον.

Στην απογραφή του 1920 ο οικισμός Λειψίστη είχε 1.401 κατοίκους εκ των οποίων 250 άτομα ήταν μουσουλμάνοι (130 οικογένειες)⁹¹¹ οι οποίοι αναχώρησαν για την Τουρκία μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών.

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 405 πρόσφυγες (203 άνδρες και 202 γυναίκες).

Το 1928 ο προσφυγικός πληθυσμός ανέρχονταν σε 238 οικογένειες προσφύγων /978 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., που προέρχονταν: 3 οικογένειες από τη Θράκη, 142 από τη Μ. Ασία, 85 από τον Πόντο και 8 από τον Καύκασο⁹¹². Ήταν μικτός οικισμός. Κατ' άλλους οι 81 οικογένειες από τον Πόντο προέρχονταν από την Ήμερα⁹¹³.

Κατά μία άλλη μελέτη, οι προσφυγικές οικογένειες ήταν 150. Απ' αυτές οι μισές ήταν ποντιακές και μιλούσαν ποντιακά ενώ οι υπόλοιπες προέρχονταν από τη Θράκη και τη Μ. Ασία, γύρω από τα Δαρδανέλια.⁹¹⁴

908. Ό.π. Βικιπαίδεια.

909. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.) - Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001.01_000056_00029.

910. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Ανασελίτης, αναγνωρίζεται: [80. Ο συνοικισμός **Λειψίστα** υπό το όνομα «Κοινότης Λειψίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Αηδονοχώριον, Καλλιστράτιον και Μαρτίσιον].

911. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

912. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μαγαράτζικ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 217.

913. Παναγιώτης Τανιμανίδης: «Ήμερα. Από τον Ελληνισμό του Πόντου». Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη 1998.

914. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. - τόμος 32^{ος}/1973-1974.

Το 1928 ο οικισμός Λειψίστα μετονομάζεται σε **Νεάπολις**⁹¹⁵ και η κοινότητα Λειψίστας σε κοινότητα Νεαπόλεως.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.592 κατοίκων, οι 943 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η Νεάπολη υπήχθη στην Ιταλική Ζώνη. Η συμπεριφορά του κατακτητή προς τους κατοίκους υπήρξε βάναντος, τυραννική, απάνθρωπος. Αθώοι εδάρησαν ανηλεώς, άλλοι εκτελέστηκαν, περιουσίες ανηρπάγησαν. Το μέγεθος της καταστροφής ολοκληρώθηκε με τους Γερμανούς που πυρπόλησαν τη πόλη⁹¹⁶.

Οι κάτοικοί της ασχολούνται με την γεωργία, κυρίως με την καπνοκαλλιέργεια και το εμπόριο⁹¹⁷.

Το 1986 ο οικισμός Νεάπολη αποσπάται από την κοινότητα Νεαπόλεως και ορίζεται έδρα του δήμου Νεάπολης (Φ.Ε.Κ. 120^Α – 07/08/1986), στον οποίο προσαρτώνται και οι οικισμοί Μελιδόνιον, Πεπονιά, Περιστέρα, Χειμερινόν, Πυλώριον, Αηδονοχώριον και Καλλιστράτιον.

Το 1997 και μέχρι το 2010 και τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας με το σχέδιο «Καποδιστριάς», ο δήμος Νεάπολης «αναβαθμίζεται» αφού προσαρτώνται σε αυτόν και άλλοι 17 οικισμοί (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011 με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Νεάπολις αποσπάται από τον δήμο Νεάπολης (καταργείται) και αποτελεί την Δημοτική Κοινότητα Νεάπολης της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης που ανήκει στον δήμο Βοΐου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης που βρίσκεται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Έδρα του δήμου είναι η Σιάτιστα και ανήκει στο γεωγραφικό διαμέρισμα Μακεδονίας.

Αποτελεί αγροτικό και οικονομικό κέντρο της πρώην Επαρχίας Βοΐου, και σήμερα είναι η ιστορική έδρα του δήμου Βοΐου.

Απογραφές: 1.592 κάτοικοι (1928), 1.944 (1940), 1.987 (1951), 1.838 (1961), 1.992 (1971), 1.872 (1981), 1.889 (1991), 2.275 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Νησίον ή Νησί (Νησινίκος ή Νασινίκος)

Ο οικισμός **Νασινίκος** βρίσκεται σε υψόμετρο 615⁹¹⁸ μ. και απέχει 32 χλμ. νοτιοανατολικά της πρωτεύουσας του νομού, τα Γρεβενά⁹¹⁹, πλησίον του Αλιάκμονα ποταμού.

915. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 193^Α της 20^{ης} Σεπτεμβρίου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Κοζάνης [Η κοινότης Λειψίστης της επαρχίας Ανασελίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Νεαπόλεως» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Λειψίστα εις «Νεάπολιν»].

916. Ό.π. Νομαρχία Κοζάνης.

917. Ό.π.

918. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

919. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=13686&lng=1>.

Το 1886 είχε 35 κατοίκους (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωσή του το 1913, στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Νασίκο κατεγράφησαν 106 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 189 άτομα.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας οι κάτοικοι ασπάσθηκαν τον Ισλαμισμό με αποτέλεσμα το 1924 με την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών να εγκαταλείψουν τον οικισμό και να εγκατασταθούν στην Τουρκία.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν εγγεγραμμένοι 54 μουσουλμάνοι⁹²⁰.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βέντσας με έδρα τον οικισμό Βέντσια στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Νασινίκος⁹²¹ και Αγαλαίοι ενώ το 1919 το όνομα της κοινότητας Βέντσας διορθώνεται σε κοινότητα Βεντσίων (Φ.Ε.Κ. 229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 199 άτομα (111 άνδρες και 88 γυναίκες). Ήταν όλοι μουσουλμάνοι (33 οικογένειες) και αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό⁹²². Ήταν βαλαάδες⁹²³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό. Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι αναχώρησαν για την Τουρκία στις 31/3/1924, μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁹²⁴.

Το 1928 κατεγράφησαν στον οικισμό, 63 οικογένειες προσφύγων/181 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που είχαν νωρίτερα αποχωρήσει για την Τουρκία. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Είναι ο μόνος Ποντιακός οικισμός στο νομό Γρεβενών που οι κάτοικοί του όλοι ήρθαν από το χωριό Σεκί Γασή (Οχτώ Βράχια) της περιοχής Ακ-Ντάγ-Ματέν (Λευκού Όρους Μετάλλου) του Πόντου. Όλες οι οικογένειες μιλούσαν την ποντιακή γλώσσα στο ιδίωμα του Ακ-Ντάγ-Ματέν⁹²⁵.

Το 1927 έχουμε μετονομασία της κοινότητας Βέντσας σε κοινότητα Κέντρου (Φ.Ε.Κ. 18^Α – 01/02/1927) ενώ το 1928 ο οικισμός Νασινίκος⁹²⁶ μετονομάζεται σε **Νησί**⁹²⁷ (Φ.Ε.Κ. 156^Α – 08/08/1928).

920. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

921. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [113. Ο συνοικισμός Βέντσια υπό το όνομα «Κοινότης Βέντσας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Αγαλαίοι και **Νασινίκος**].

922. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

923. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά» (Συμβολή στην ιστορία τους), σελ. 261.

924. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 177.

925. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 98.

926. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις οικογένειες του οικισμού Νησί και τον τόπο καταγωγής τους, στο βιβλίο: Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 98 - 109.

927. Το χωριό το βάφτισαν Νησί, επειδή ο Αλιάκμονας στη ροή του κατά κάποιο τρόπο το αγκαλιάζει, το διατρέχει κυκλικά.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 182 κατοίκων, οι 146 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214581-214660)⁹²⁸.

Το πως ζούσαν οι πρόσφυγες στον οικισμό, περιγράφει σε επιστολή του στην Εφημερίδα «Μακεδονικό Βήμα της Κοζάνης» ο Α.Κ. στις 27/7/1932:

Στο συνοικισμό Νησί Γρεβενών τα βάσανα των ατυχών προσφύγων έφθασαν εις σημείο που δεν μπορεί κανένας να το χαρακτηρίσει, δηλαδή όπως το 1923 ήτανε αιχμάλωτοι στον Κεμάλ και τους βασάνιζε, έτσι και χειρότερα είμαστε τώρα στο χωριό. Επί οκτώ ολόκληρα χρόνια βασανίζομεθα για να αποφύγουμε την πείνα και εστάθη αδύνατο τούτο. Στο συνοικισμό αυτό κατοικούσαν μόνο 17 οικογένειες γεωργικές και ζούσαν πολύ καλά, ήσανε δε καλοί νοικοκυραίοι. Κάθε αγάς είχε 300 γιδοπρόβατα και με αυτά περνούσαν θαυμάσια και το χωριόν Κέντρον (Βέντσια) ήταν το πρώτο χωριό. Τώρα όμως αντί 17 οικογένειες γίναμε 48 και κάθε προσφυγικός κλήρος έχει μόνο 18 στρέμματα χωράφια και αυτά άχρηστα διότι τα σπέρνουμε κάθε χρόνο και διότι δεν έχουμε πρόβατα δια να τα κοπρίσουμε και έτσι η παραγωγή μας είναι χαμένη, πολύ δε περισσότερο φέτος, μη γνωρίζοντες τι να κάμουμε διότι θα πεινάσουμε όλοι και θα πεθάνουμε. Κάποιος δε σα γεωπόνος που πέρασε πέρυσι μια φορά και του δείξαμε τα χωράφια μας είπε ότι σε πολλά απ' αυτά μόνο λαμπογυάλια μπορεί να γίνουν και όχι στάρια. Προ έτους κάναμε αίτηση και τη στείλαμε στο πολιτικό γραφείο στην Αθήνα φαίνεται ότι διετάχθη το Γεωργικό Γραφείο Κοζάνης αν είναι δίκαια τα παράπονά μας και έστειλε ένα υπάλληλο ο οποίος αντί να έλθει στο Νησί, πήγε στο συνοικισμό «Σαρακίνα» και ρωτούσε από εκεί, για την κατάστασή μας. Και τώρα παρακαλούμε το Σεβαστό υπουργείο Γεωργίας και τη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας και πάλι με αιτήσεις μας δια να μας ακούσουν και μας λυπηθούν, διότι αν δεν ακουσθούμε, θα πάρουμε τα δυστυχισμένα μικρά μας παιδιά και θα γυρίσουμε στα χωριά ως ζητιάνοι, δια να μην πεθάνουμε από την πείνα⁹²⁹.

Το 1964 ο οικισμός και η κοινότητα Βέντσια αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Τη 10ετία του '80 οι 150 κάτοικοι του οικισμού απασχολούνταν με τη γεωργοκτηνοτροφία δουλεύοντας με κόπο το σύστημα τα 36 στρέμματα του κλήρου τους και με πολλές ελπίδες για ένα καλύτερο μέλλον⁹³⁰.

Το 1997 ο οικισμός Νησί με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Κέντρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Βεντζίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α–04/12/1997), στο Τοπικό Διαμέρισμα Κέντρου.

Από το 2011, ο οικισμός Νησί με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Βεντζίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κέντρου (μαζί με τους οικισμούς Αγαλαίοι και Κέντρο) της Δημοτικής Ενότητας Βεντζίου, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή

928. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

929. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

930. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Παναγίας Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 182 κάτοικοι (1928), 228 (1940), 192 (1951), 250 (1961), 128 (1971), 130 (1981), 105 (1991), 120 (2001), 86 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για το Νησί στο βιβλίο, Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Νόστιμον (Νεστήμι)

Ο οικισμός **Νεστήμι** βρίσκονταν στο νομό/περιφερειακή ενότητα Κοζάνης στα όρια με τον νομό Καστοριάς, βορειοανατολικά της Νεάπολης, 5 χλμ. από το Άργος Ορεστικό και 27 χλμ. από την Καστοριά, σε υψόμετρο 920 μ⁹³¹.

Επί Τουρκοκρατίας οι κάτοικοι δέχθηκαν πολλές επιθέσεις που αντικειμενικό σκοπό είχαν την σύλληψη πολιτών και εν συνεχεία την απελευθέρωσή τους με καταβολή λύτρων, δεδομένου ότι η οικονομική τους κατάσταση ήταν ανθηρή. Κατά την μετέπειτα περίοδο του Μακεδονικού αγώνα πολλές πιέσεις ασκήθηκαν εκ μέρους των Βουλγάρων κομιτατζήδων για να δηλωθεί υποταγή των κατοίκων στη Βουλγαρική εξарχία. Αλλά αυτοί αντιτάχθηκαν για τούτο και εκδηλώθηκαν οι θηριωδίες εκείνων⁹³².

Το 1886 είχε από 150 χριστιανικές και ισάριθμες οθωμανικές οικογένειες (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 222 άνδρες και 229 γυναίκες, σύνολο 451 άτομα.

Στην Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των Κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914 κατεγράφησαν 450 Έλληνες που μιλούσαν την Βουλγαρική και 138 Μωαμεθανοί που επίσης μιλούσαν την Βουλγαρική⁹³³.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός **Νιστίμιον**⁹³⁴ με το όνομα Κοινότης Νιστιμίου. Στην απογραφή του 1920, είχε 498 κατοίκους εκ των οποίων 30 οικογένειες (170 άτομα) ήταν μουσουλμάνοι. Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και μουσουλμάνων⁹³⁵.

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, αποχώρησαν όλοι οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού και λίγο αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και λίγοι Πόντιοι πρόσφυγες. Το 1927 ο οικισμός Νιστήμιον μετονομάζεται σε **Κουφοξυλιά**⁹³⁶ και η κοινότητα Νιστημίου σε κοινότητα Κουφοξυλιάς.

Το 1928 με την απογραφή των προσφύγων ο οικισμός αποτελούνταν από 410 άτομα και εδώ είχαν έρθει και εγκατασταθεί 9 οικογένειες Ποντίων/32 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

931. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

932. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Έκδοση 1970.

933. Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001.01_000056_00029. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

934. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [91. Ο συνοικισμός **Νιστίμιον** υπό το όνομα «Κοινότης Νιστημίου»].

935. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

936. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιόικηση Κοζάνης: [197. Η κοινότης Νιστημίου μετονομάζεται εις «Κοινότητα Κουφοξυλιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Νιστίμιον εις «**Κουφοξυλιά**» (η)].

Το 1928 ο οικισμός Κουφοξυλιά μετονομάζεται σε **Νόστιμον** και η κοινότητα Κουφοξυλιάς σε κοινότητα Νοστίμου. (Φ.Ε.Κ. 81^Α – 14/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 410 κατοίκων, οι 22 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214561-214580)⁹³⁷.

Το 1974 ο οικισμός και η κοινότητα Νοστίμου αποσπώνται από την επαρχία Βοΐου του νομού Κοζάνης και υπάγονται στην επαρχία Καστοριάς του νομού Καστοριάς

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νοστίμου αποσπάται από την κοινότητα Νοστίμου και υπάγεται στο δήμο Ορεστίδος του νομού Καστοριάς, ως Τοπική Κοινότητα Νοστίμου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» δημιουργείται ο δήμος Άργους Ορεστικού της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας που προέκυψε από τη συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Άργους Ορεστικού και Ίωνα Δραγούμη που μέχρι το 2013, είχε την ονομασία δήμος Ορεστίδος⁹³⁸.

Απογραφές: 410 κάτοικοι (1928), 455 (1940), 266 (1951), 261 (1961), 200 (1971), 191 (1981), 147 (1991), 115 (2001), 108 (2011).

Ξερολίμνη – Ξηρολίμνη (Σαχινλάρ)

Ο οικισμός **Σαχινλάρ** βρίσκονταν στις βορειοανατολικές πλαγιές του όρους Λακκώματα⁹³⁹, σε απόσταση 14 χλμ. δυτικά από την Κοζάνη και 19,5 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά από τη Σιάτιστα. Είναι σε υψόμετρο 700 μ.⁹⁴⁰

Στα νοτιοανατολικά του οικισμού περνάει η Εγνατία, ενώ δίπλα του η εθνική οδός Κοζάνης-Ιωαννίνων. Στην τοποθεσία «Καγιάπασι» υπάρχει μεγάλο σπηλαιολογικό ενδιαφέρον λόγω των σπηλαίων και του σπηλαιοβάραθρου που υπάρχουν. Άλλα αξιοθέατα της περιοχής είναι το εξωκλήσι της Αγίας Κυριακής, τα 9 πηγάδια και το αναρριχητικό πεδίο⁹⁴¹.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Σαχινλάρ είχε 264 άνδρες και 289 γυναίκες, σύνολο 553 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαχινλάρ με έδρα τον οικισμό Σαχινλάρ⁹⁴². Στην κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Τσιουκούρ-Αμπάρ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Σαχινλάρ 648 άτομα (303 άν-

937. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

938. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Νόστιμο.

939. «:: pezoporiora.gr::». www.pezoporiora.gr.

940. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατάς. 1996, τόμος 25, σελ. 118.

941. «ΕΡΤ Κοζάνης: Σύνταξη- Δέσποινα Αμαραντίδου».

942. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [43. Ο συνοικισμός **Σαχινλάρ** υπό το όνομα «Κοινότης Σαχινλάρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

δρες και 345 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 110 μουσουλμανικές οικογένειες⁹⁴³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 53 πρόσφυγες στον οικισμό (22 άνδρες και 31 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 130 οικογένειες προσφύγων/533 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των προσφυγικών οικογενειών, 17 ήταν από τη Μ. Ασία και 113 από τον Πόντο⁹⁴⁴. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Ξηρολίμνη-Γεράκι»⁹⁴⁵.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 130 προσφυγικές οικογένειες. Οι 90 ποντιακές από την Ματσούκα που μιλούσαν την ποντιακή, μερικές από την Ινέπολη και Προύσα που μιλούσαν ελληνικά και λίγες από την Σεβάστεια⁹⁴⁶.

Το 1927 ο οικισμός Σαχινλάρ μετονομάζεται σε **Ξερολίμνη**⁹⁴⁷ και η κοινότητα Σαχινλάρ που ανήκει, σε κοινότητα Ξερολίμνης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 517 κατοίκων οι 492 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216521-216700)⁹⁴⁸.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Ξηρολίμνη** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Κύρια ασχολία των κατοίκων η γεωργία, ενώ παλαιότερα ασχολούνταν και με τον καπνό⁹⁴⁹.

Το 1997 ο οικισμός Ξηρολίμνη το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Ξηρολίμνης του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Ξηρολίμνη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Ξηρολίμνης στη Δημοτική Ενότητα Κοζάνης του δήμου Κοζάνης, με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 517 κάτοικοι (1928), 662 (1940), 624 (1951) 638 (1961), 439 (1971), 414 (1981), 461 (1991), 400 (2011).

943. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

944. Ό.π.

945. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 132-136.

946. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχεῖον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

947. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: {158. Η κοινότης Σαχινλάρ μετονομάζεται εις «κοινότητα Ξερολίμνης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός εις «Ξερολίμνη»}.

948. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

949. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

Οινόη (Ιλεσλή)

Ο οικισμός **Ιλεσλή** βρίσκεται 13,5 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά από την Κοζάνη και 29,5 χλμ. βορειοδυτικά από τα Σέρβια, σε υψόμετρο 760 μ.⁹⁵⁰

Στο ύψωμα «Γαλά» ανευρέθηκαν κατά το παρελθόν διάφορα αντικείμενα και νομίσματα της Αλεξανδρινής εποχής. Στη κορυφή του βρίσκεται τα ερείπια αρχαίου κάστρου, που επί τη βάσει των ευρημάτων ανάγεται στην Αλεξανδρινή τουλάχιστον εποχή⁹⁵¹.

Απελευθερώθηκε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ιλεσλή είχε 191 άνδρες και 162 γυναίκες, σύνολο 353 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιλεσλή με έδρα τον οικισμό Ιλεσλή⁹⁵², στην οποία προσαρτώνται-ενούνται και οι οικισμοί Ραχμανλή και Σαμουσαλάρ.

Το 1919 το όνομα του οικισμού Σαμουσαλάρ της κοινότητας διορθώνεται σε Σαρμουσαλάρ (Φ.Ε.Κ. 229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ιλεσλή 427 άτομα (225 άνδρες και 202 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 89 μουσουλμανικές οικογένειες⁹⁵³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 114 πρόσφυγες στον οικισμό (61 άνδρες και 53 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 94 οικογένειες προσφύγων/384 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι περισσότεροι πρόσφυγες ήταν ποντιακής καταγωγής.

Εκ των προσφυγικών οικογενειών, 2 ήταν από τον Πόντο και 92 από τον Καύκασο⁹⁵⁴. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Οινόη»⁹⁵⁵.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 80 προσφυγικές οικογένειες όλες ποντιακές από το Καρς⁹⁵⁶ που μιλούσαν την ποντιακή⁹⁵⁷.

Το 1927 ο οικισμός Ιλεσλή μετονομάζεται σε **Οινόη**⁹⁵⁸ και η κοινότητα Ιλεσλή σε κοινότητα Οινόης.

950. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

951. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

952. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός **Ιλεσλή** (Ιλεσλή) υπό το όνομα «Κοινότης Ιλεσλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Σαμουσαλάρ και Ραχμανλή].

953. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

954. Ό.π..

955. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 137.

956. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Αμιρχάν ή Εμιρχάν, το Βεζίνκιοϊ, το Καράκλινσε ή Γαράκλινσε ή Καράκλινσε, το Περίκιαν Κετσίτ, το Ποσίκ και το Τσιπλαγλί του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης, Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 116, 138, 184, 286, 293, 357.

957. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

958. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [28. Η κοινότης Ιλεσλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Οινόης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ιλεσλή εις «**Οινόη**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 384 κατοίκων οι 336 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214841-215000)⁹⁵⁹.

Το 1997 ο οικισμός Οινόη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Οινόης (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Οινόης του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από τον οικισμό κατάγεται ο πιο γνωστός τραγουδιστής ποντιακής μουσικής Χρυσανθος Θεοδωρίδης⁹⁶⁰.

Το 2011, ο οικισμός Οινόη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Οινόης της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 384 κάτοικοι (1928), 501 (1940), 435 (1951) 405 (1961), 203 (1971), 180 (1981), 198 (1991), 109 (2011).

Οκτώ Σπίτια (Ρατζιλάρ ή Ρατσιλάρ)

Ο οικισμός **Ρατζιλάρ** βρίσκονταν κοντά στους οικισμούς Μελίσσια και Κοίλα της Κοζάνης.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Ρατζιλάρ είχε 12 άνδρες και 8 γυναίκες, σύνολο 20 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σενεκλή με έδρα τον οικισμό Σενεκλή. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Ρατζιλάρ⁹⁶¹ και Ισλαμλή ή Λαμνήδες.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ρατζιλάρ 20 άτομα (9 άνδρες και 11 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 4 μουσουλμανικές οικογένειες⁹⁶².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 8 οικογένειες προσφύγων /30 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., από τον Πόντο⁹⁶³. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

959. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

960. «Δήμος Κοζάνης-Τοπική Κοινότητα Οινόης». cityofkozani.gov.gr

961. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [49. Ο συνοικισμός Σενεκλή υπό το όνομα «Κοινότης Σενεκλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί **Ρατζιλάρ** και **Ισλαμλή ή Λαμνήδες**].

962. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

963. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Οκτώ Σπίτια»⁹⁶⁴.

Το 1928 ο οικισμός Ρατζιλάρ μετονομάζεται σε **Οκτώ Σπίτια**⁹⁶⁵ και η κοινότητα Σενεκλή που ανήκει, σε κοινότητα Μελισσίων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 45 κατοίκων οι 31 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216171-216190)⁹⁶⁶.

Το 1930 ο οικισμός Οκτώ Σπίτια αποσπάται από την κοινότητα Μελισσίων και προσαρτάται στη κοινότητα Κοίλων (Φ.Ε.Κ. 243^A – 16/17/1930).

Το 1951 ο οικισμός Οκτώ Σπίτια, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 45 κάτοικοι (1928), 44 (1940), (-) (1951).

Ομαλή (Πλάζουμη)

Ο οικισμός **Πλάζουμη** βρίσκονταν στο νομό Κοζάνης, 6,1 χλμ. από το Τσοτύλι και 64 χλμ. από τη Κοζάνη, σε υψόμετρο 780 μ⁹⁶⁷.

Πρώτοι κάτοικοι του οικισμού αναφέρονται Έλληνες Χριστιανοί από το 1500 μ.Χ. Κατά τον τελευταίο πόλεμο πυρπολήθηκε 3 φορές. Μετά τη λήξη του πολέμου και μέχρι του 1970 έχουν να παρουσιάσουν έργο σοβαρό και επαινετό στον τομέα της ανασυγκρότησης και της αναδημιουργίας⁹⁶⁸.

Το 1905 στον οικισμό έμεναν 440 Μουσουλμάνοι και 150 Έλληνες. Μέχρι και το 1833 το παζάρι του Τσοτυλίου γινόταν στη Πλάζουμη και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο Τσοτύλι. Ο οικισμός ήταν χωρισμένος σε 2 μαχαλάδες⁹⁶⁹.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 174 Έλληνες και 403 Μωαμεθανοί που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα⁹⁷⁰.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 305 άνδρες και 245 γυναίκες, σύνολο 550 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός **Πλάζουμη**⁹⁷¹ και γίνεται η σύσταση της κοινό-

964. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 138.

965. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^A της 8^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Επαρχία Κοζάνης: {242. Ο συνοικισμός Ρατζιλάρ της κοινότητας Μελισσίων μετονομάζεται εις «**Οκτώ Σπίτια**»}.

966. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

967. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

968. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Έκδοση 1970.

969. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Ομαλή Κοζάνης.

970. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001.01_000057_00202.

971. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [95. Ο συνοικισμός **Πλάζουμη** υπό το όνομα «Κοινότης Πλαζούμης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσιαραπιανή και Πέτσιανη].

τητας Πλαζούμης στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Πέτσιανη και Τσιαραπιανή.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 448 κάτοικοι, εκ των οποίων 260 άτομα αποτελούσαν τις 40 μουσουλμανικές οικογένειές του⁹⁷².

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία, παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό⁹⁷³.

Εδώ εγκαταστάθηκαν 13 οικογένειες από τη Θράκη και 36 οικογένειες από τη Μ. Ασία. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 56 πρόσφυγες (30 άνδρες και 26 γυναίκες)⁹⁷⁴.

Το 1927 ο οικισμός Πλάζουμη μετονομάζεται⁹⁷⁵ σε **Ομαλή** και η κοινότητα Πλαζούμης σε κοινότητα Ομαλής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 315 κατοίκων, οι 145 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215471-215530)⁹⁷⁶.

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο πυρπολήθηκε ο οικισμός 3 φορές. Μετά την λήξη του πολέμου όμως οι κάτοικοι ανοικοδόμησαν τις οικίες τους και έκαναν σοβαρό έργο στην ανοικοδόμηση και ανασυγκρότηση του οικισμού τους⁹⁷⁷.

Το 1986 ο οικισμός Ομαλή αποσπάται από την κοινότητα Ομαλής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου (Φ.Ε.Κ. 123^A – 19/08/1986).

Σε κοντινή απόσταση (2 περίπου χλμ.) βόρεια από την Ομαλή, στο χαμηλό ύψωμα «Σουλίο» διαπιστώθηκαν ίχνη (τάφοι, αρχιτεκτονικά μέλη κ.α.) αρχαίου οικισμού των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων.

Οι κάτοικοι στην Ομαλή ασχολούνται κυρίως με την γεωργία, καθώς η κύρια παραγωγή τους είναι η φακή και ο καπνός⁹⁷⁸.

Από το 1997 έως το 2010, ο οικισμός Ομαλής, αποτελούσε το Τοπικό Διαμέρισμα Ομαλής του δήμου Τσοτυλίου του νομού Κοζάνης (Πρόγραμμα Καποδίστριας) ενώ από το 2011 αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Ομαλής, της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου, του δήμου Βοΐου της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (Πρόγραμμα Καλλικράτης).

972. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

973. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

974. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Κιζίλ Κιλισέ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 204.

975. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^A της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [200. Η κοινότης Πλαζούμης μετονομάζεται εις «Κοινότητα Ομαλής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Πλάζουμη εις «Ομαλή» (η)].

976. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

977. Ό.π. Νομαρχία Κοζάνης.

978. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Δεν διακρίνονται έντονες διαφορές στον πληθυσμό κατά την διάρκεια του έτους, ο οποίος κυμαίνεται μεταξύ 10 και 20 μόνιμων κατοίκων το χειμώνα.

Απογραφές: 315 κάτοικοι (1928), 387 (1940), 269 (1951), 262 (1961), 210 (1971), 161 (1981), 144 (1991), 63 (2011).

Παλαιοκνίδη (Παλαιοκόπριβα)

Ο οικισμός **Παλαιοκόπροβα** εμφανίζεται σε Φ.Ε.Κ. για πρώτη φορά το 1927⁹⁷⁹.

Προφανώς με την άφιξη των προσφύγων μετά το 1923 θα υπήρχε κάποιος μικρός μουσουλμανικός οικισμός που εγκαταλείφτηκε από τους μουσουλμάνους που αναχώρησαν για την Τουρκία ή δημιούργησαν κάποιο οικισμό προσφύγων κοντά στη Κοπρίβα (μετέπειτα Κνίδη) που τον ονόμασαν Παλαιοκόπροβα. Έτσι θεωρούμε την τοποθεσία περίπου ίδια με τα στοιχεία της Κνίδης που βρίσκονταν σε απόσταση 18 χλμ. ανατολικά από τα Γρεβενά.

Η Κνίδη είναι κτισμένη ανατολικά του Αλιάκμονα, στις νοτιοανατολικές πλαγιές του όρους Προφήτης Ηλίας⁹⁸⁰ και σε περιοχή με πλούσιο φυσικό περιβάλλον⁹⁸¹. Βορειοδυτικά του οικισμού, σε απόσταση 3,5 χλμ. και στον δρόμο προς τη Μικροκλεισούρα, στη τοποθεσία «Κρεμαστός» έχουν βρεθεί ευρήματα τα οποία χρονολογούνται στην Αρχαία Νεολιθική Περίοδο στην 7^η χιλιετία π.Χ.⁹⁸². Στον Κώδικα της Ζάβορδας αναφέρονται πολλοί κάτοικοι του ως αφιερωτές της Ιεράς Μονής Αγίου Νικάνορος ή Ζάβορδας τόσο την περίοδο 1534 έως 1692 (Α' Γραφή) όσο και την περίοδο 1692 και μετά (Β' Γραφή)⁹⁸³.

Το 1886 είχε 45 κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913, στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Παλαιοκόπρια κατεγράφησαν 20 άνδρες και 17 γυναίκες, σύνολο 37 άτομα.

Στην απογραφή κατοίκων του 1920 δεν κατεγράφησαν κάτοικοι στον οικισμό ούτε και στην απογραφή προσφύγων του 1923.

Το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 20 οικογένειες προσφύγων/68 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο οικισμός Παλαιοκνίδη κατοικήθηκε από Έλληνες πρόσφυγες της Μ. Ασίας⁹⁸⁴. Στην Παλαιοκνίδη εγκαταστάθηκαν το 1924 δεκατέσσερις οικογένειες, όλες ποντοφώνες και όλες ήρθαν από το Ευτζί του Ακ ΝΤαγ Ματέν⁹⁸⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 40 κατοίκων, οι 39 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

979. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 206^Α της 28^{ης} Σεπτεμβρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο Νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [8. Ο συνοικισμός Παλαιοκόπριβα της κοινότητος Κνίδης (πρώην Κοπρίβης) μετονομάζεται εις **Παλαιοκνίδη**]

980. <http://www.pezoporia.gr/pez/vouna.asp?vid=514>

981. <http://www.visitwestmacedonia.gr/el/aksiotheata-grevena>

982. <https://www.in.gr/2005/11/29/culture/simantika-eyrimata-apokalyptei-i-arxaiologiki-skapani-se-ptolemaida-kai-grebena/>

983. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά» (Συμβολή στην ιστορία τους).

984. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

985. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών». Σελ. 75.

γράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215041-215070)⁹⁸⁶.

Σύμφωνα με μία κατάσταση διανομής τροφίμων στις 3/4/1947 υπήρχαν 17 οικογένειες με 67 μέλη. Μεταξύ αυτών οι Ουζουνίδης, Κωνσταντινίδης, Θεοδωρίδης, Παπαδόπουλος, Χατζηπαρασίδης, Παπαμάνου, Αλεξόπουλος (ΑΒΕ 60, ΣΑΕ 1300)⁹⁸⁷.

Το 1951 ο οικισμός Παλαιοκνίδη, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Οι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό μετά το 1950 και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό Κνίδη. Στον οικισμό σε πολύ καλή κατάσταση υφίσταται ο ιερός ναός του Αγίου Κων/νου και Ελένης. Δίπλα από το ναό υπάρχει βρύση με άφθονο νερό. Η πρόσβαση γίνεται με χωμάτινο δρόμο ο οποίος βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση. Εκκίνηση από τον ιερό ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κνίδης. Κοντά στον οικισμό υπάρχει παλαιοιλιθικός οικισμός ο οποίος ανακαλύφθηκε πρόσφατα από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιανής με χρηματοδότηση του εργοστασίου (ΓΕΩΕΛΑΣ) που δραστηριοποιείται στο Πευκάκι (Κολοκυθάκι Βεντζίων) Γρεβενών⁹⁸⁸.

Απογραφές: 40 κάτοικοι (1928), 61 (1940), (-) (1951).

Παρόχθιον (Σιγγόλ)

Ο **οικισμός Σιγγόλ** βρίσκονταν περίπου 10 χλμ. νότια της Νεάπολης και περίπου 7 χλμ. νοτιοανατολικά από το Τσοτύλι, σε υψόμετρο 500 μ. Στα τέλη του 19^{ου} αι. το χωριό ήταν ένα τσιφλίκικο χωριό στο νότιο άκρο της Νεάπολης. Σύμφωνα με τον Vasil Kanchon, το 1900, στον οικισμό ζούσαν 30 βαλαάδες.

Κατά τη διάρκεια του Α' Βαλκανικού πολέμου το 1912, ο οικισμός απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός⁹⁸⁹ και προσαρτάται στη κοινότητα Τσακνοχωρίου.

Στη δεκαετία του '20 εγκαταστάθηκαν στους οικισμούς πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία.

Το 1927 ο οικισμός Σιγγόλ μετονομάζεται σε **Παρόχθιον**⁹⁹⁰.

Το 1928 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. ήταν ένας αμιγής προσφυγικός οικισμός με 68 κατοίκους/20 οικογένειες.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 217921-217950)⁹⁹¹.

986. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

987. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

988. Ό.π.

989. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [104. Ο συνοικισμός Τσακνοχώριον υπό το όνομα «Κοινότης Τσακνοχώριον» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Φυτόκιον και **Συγκόλιον**].

990. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [213. Ο συνοικισμός Συγκόλιον της κοινότητος Τσακνοχωρίου μετονομάζεται εις «**Παρόχθιον**»(το)].

991. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 65 κατοίκων και οι 65 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1954 η κοινότητα Τσακνοχωρίου που ανήκει το Παρόχθιον μετονομάζεται σε κοινότητα Ανθοχωρίου.

Οι κάτοικοί του ασχολούνταν με την γεωργία και κτηνοτροφία⁹⁹².

Στα τέλη της δεκαετίας του '60 ο οικισμός εγκαταλείπεται. Σήμερα, όλα τα κτίρια έχουν κατεδαφιστεί, με εξαίρεση την Εκκλησία των Αγίων Ανάργυρων (Κοσμά και Δαμιανού) και το Δημοτικό Σχολείο.

Από το 1997 έως το 2010 χρονιά κατά την οποία η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας διαμορφώθηκε σύμφωνα με το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Ανθοχωρίου στο δήμο Τσοτυλίου του νομού Κοζάνης.

Από το 2011 ο οικισμός Παρόχθιον με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκε στην Τοπική Κοινότητα Ανθοχωρίου, της Δημοτικής Κοινότητας Τσοτυλίου του δήμου Βοΐου και έδρα τη Σιάτιστα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 65 κάτοικοι (1928), 189 (1940), 121 (1951), 92 (1961), 0 (1971), 0 (1981), 0 (1991), 0 (2011).

Πεπονιά (Λάη)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Λάη** βρίσκονταν στο νομό Κοζάνης, κοντά στη Νεάπολη (3 χλμ.), σε υψόμετρο 600 μ⁹⁹³. Ο οικισμός είναι κτισμένος στα κλίτη τριών κατάφυτων λόφων, λουσμένου μέσα στο πράσινο, το οποίο του χαρίζουν τα πολλά και σπρωφόρα δένδρα, δημιουργήματα των φιλόπων και προοδευτικών κατοίκων της⁹⁹⁴.

Στα νότια του οικισμού και σε απόσταση 2 χλμ. βρίσκεται το αγίασμα της Αγ. Παρασκευής, γνωστό σε όλη την περιοχή από την εποχή της Τουρκοκρατίας. Λέγεται, ότι και αυτοί οι Τούρκοι κατέφευγαν ικέτες στη χάρη της Αγίας⁹⁹⁵.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 160 άνδρες και 161 γυναίκες, σύνολο 321 άτομα.

Το 1918 δημιουργείται και αναγνωρίζεται η κοινότητα Λάης και ο οικισμός Λάη⁹⁹⁶ ορίζεται έδρα της κοινότητας.

Στην απογραφή του 1920 είχε 321 κατοίκους, εκ των οποίων 60 οικογένειες μουσουλμάνων με 250 κατοίκους. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός⁹⁹⁷.

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 54 πρόσφυγες (25 άνδρες και 29 γυναίκες).

992. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης».1970.

993. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

994. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

995. Ό.π.

996. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [76. Ο συνοικισμός **Λάη** υπό το όνομα «Κοινότης Λάη» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

997. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών αποχωρούν όλοι οι κάτοικοι του και κατευθύνονται στην Τουρκία ενώ εγκαθίστανται στον οικισμό πρόσφυγες μεταξύ 1923 και 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. 60 οικογένειες Ποντίων, 26 οικογένειες από Θράκη και 4 οικογένειες από τη Μ. Ασία. Σύνολο 323 άτομα.

Κατά μία άλλη εκδοχή εγκαταστάθηκαν 70 ποντιακές οικογένειες που μιλούσαν την ποντιακή γλώσσα⁹⁹⁸ ενώ καταγράφεται και η παρουσία 8 οικογενειών από την Ήμερα⁹⁹⁹.

Το 1927 ο οικισμός Λάης, μετονομάζεται σε **Πεπονιά**¹⁰⁰⁰ και η κοινότητα Λάης σε Πεπονιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 410 κατοίκων, οι 22 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 212881-213020)¹⁰⁰¹.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Το 1986 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Πεπονιάς και προσαρτάται στο δήμο Νεάπολης.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πεπονιά αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Πεπονιάς του δήμου Νεάπολης του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Νεάπολης και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Πεπονιάς της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης του δήμου Βοίου με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη. Βρίσκεται στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Απογραφές: 338 κάτοικοι (1928), 446 (1940), 366 (1951), 382 (1961), 242 (1971), 215 (1981), 164 (1991), 69 (2011).

Περδικιά (Τουρασλάρ)

Ο οικισμός **Τουρασλάρ** βρίσκονταν στο εσωτερικό του νομού Κοζάνης και κοντά στον οικισμό της Λυγερής που απείχε 11 χλμ. δυτικά-βορειοδυτικά από την Κοζάνη.

Απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Τουρασλάρ της Υποδιοίκησης Κοζάνης είχε 67 άνδρες και 39 γυναίκες, σύνολο 106 κατοίκους.

998. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

999. Παναγιώτης Τανιμανίδης: «Η Ήμερα. Από τον Ελληνισμό του Πόντου». Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη 1998.

1000. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^A της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [181. Η κοινότης Λάης μετονομάζεται εις «Κοινότητα Πεπονιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Λάης εις «Πεπονιά (η)»].

1001. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ντεϊνλή με έδρα τον οικισμό Ντεϊνλή. Στη εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Τουρασλάρ¹⁰⁰².

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Τουρασλάρ 136 άτομα (83 άνδρες και 53 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 28 μουσουλμανικές οικογένειες¹⁰⁰³.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 9 πρόσφυγες (3 άνδρες και 6 γυναίκες).

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, χαρακτηρίστηκε αμιγώς προσφυγικός οικισμός αφού εγκαταστάθηκαν 17 οικογένειες προσφύγων/70 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Οι προσφυγικές οικογένειες προέρχονταν 2 από τη Θράκη και 16 από τη Μ. Ασία^{1004, 1005}.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Περδικιά»¹⁰⁰⁶.

Το 1927 η κοινότητα Ντεϊνλή (που ανήκει ο οικισμός Τουρασλάρ) μετονομάζεται σε κοινότητα Λυγερής (Φ.Ε.Κ. 18^α – 01/02/1927) και λίγους μήνες αργότερα ο οικισμός Τουρασλάρ μετονομάζεται σε **Περδικιά**¹⁰⁰⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 60 κατοίκων οι 50 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218081-218110)¹⁰⁰⁸.

Το 1951 ο οικισμός Περδικιά αποσπάται από την κοινότητα Λυγερής και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Νικοπόλεως (Φ.Ε.Κ. 233^Α – 20/08/1951).

Το 1961 ο οικισμός Περδικιά, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 60 κάτοικοι (1928), 64 (1940), (-) (1951).

Περιστέρα (Μαρτσιίστιο)

Ο οικισμός **Μαρτσιίστιο** βρίσκονταν στο νομό Κοζάνης 5 χλμ. νοτιοδυτικά της Νεάπολης στο δρόμο προς το Τσοτύλι σε υψόμετρο 700 μ¹⁰⁰⁹.

1002. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [37. Ο συνοικισμός Ντεϊνλή υπό το όνομα «Κοινότης Ντεϊνλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Τουρασλάρ**].

1003. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1004. Ό.π.

1005. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το: Βεζινκιοί, το Παγπασάν ή Παμπασάν, το Καράκλινσε ή Γαράκλινσε ή Καράκλινσε, το Καραούργαν και το Κετσιβάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 138, 155, 184, 192, 198.

1006. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 139.

1007. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Κοζάνης, στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [1541. Ο συνοικισμός **Τουρουσλάρ** της κοινότητος **Λυγερής** (πρώην **Ντεϊνλή**) μετονομάζεται εις «**Περδικιά**» (η).]

1008. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1009. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκ-

Έρευνες που πραγματοποιήθηκαν από τον Αντ. Κεραμόπουλο έφεραν στο φως στοιχεία που μαρτυρούσαν ότι στη περιοχή Περιστεράς υπήρχε οικισμός από τον 5^ο -4^ο αι. π. Χ. Περί τούτου μιλούν τα κατά καιρούς ανευρεθέντα νομίσματα, μαρμάρινα αγαλματίδια και αγγεία¹⁰¹⁰.

Τη σημερινή θέση και μορφή η Περιστερά κατέχει από της εποχής της Τουρκοκρατίας. Ο ναός του Αρχαγγέλου Μιχαήλ ανεγέρθηκε το 1870 επί των ερειπίων παλαιού ναού. Σώζονται εικόνες μεταβυζαντινής τέχνης του 17^{ου} αι.

Στα τέλη του 19^{ου} αι. (περίοδος Οθωμανικής Αυτοκρατορίας) το Μαρτσίστιο ήταν ένας ελληνικός οικισμός. Σύμφωνα με τον Vassil Kanchov («Μακεδονία, Εθνογραφία και Στατιστική»), το 1900 κατοικούσαν 350 Χριστιανοί. Στις αρχές του 20^{ου} αι. ο οικισμός βρισκόταν υπό την κυριαρχία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Σύμφωνα με τα στοιχεία του γραμματέα της Βουλγαρικής εξарχίας Δημήτρη Μίσεφ, υπήρχαν 280 Έλληνες. Τα στατιστικά στοιχεία του Ελληνικού Προξενείου στην Ελασσόνα, το 1904 δείχνουν 240 Έλληνες χριστιανούς¹⁰¹¹.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 μετά το Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 139 άνδρες και 134 γυναίκες, σύνολο 273 άτομα.

Στην Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914 κατεγράφησαν 265 Έλληνες και 5 μωαμεθανοί¹⁰¹² που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα¹⁰¹³.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός¹⁰¹⁴ και ενώνεται με την κοινότητα Λειψίστης. Το 1920 αποσπάται από την κοινότητα Λειψίστης και γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μαρτισίου με έδρα τον ομώνυμο οικισμό (Φ.Ε.Κ. 74^α – 31/03/1920).

Στην απογραφή του 1920, είχε 258 κατοίκους.

Το 1927 ο οικισμός Μαρτσίστιο μετονομάζεται σε **Περιστερά**¹⁰¹⁵ και η κοινότητα Λαμπανόβου σε κοινότητα Περιστεράς.

Το 1928 κατεγράφησαν από την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 2 οικογένειες προσφύγων/8 άτομα, από τη Μ. Ασία και τη Θράκη, μεταξύ των ντόπιων Ελλήνων κατοίκων. Ήταν μικτός οικισμός γηφενών και προσφύγων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 256 κατοίκων, οι 14 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 213791-213810)¹⁰¹⁶.

δοτική ΕΠΕ, 2006

1010. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

1011. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Περιστερά Κοζάνης.

1012. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας: GRGSA-IAM_ADM001.01_000056_00030.

1013. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας: GRGSA-IAM001.01_000057_00202.

1014. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [80. Ο συνοικισμός Λειψίστα υπό το όνομα «Κοινότης Λειψίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Αηδονοχώριο, Καλλιστράτιον και **Μαρτσίστιον**].

1015. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [192. Η κοινότης Μαρτισίου μετονομάζεται εις «Κοινότητα Περιστεράς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μαρτίστι εις «**Περιστερά**» (η)].

1016. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1986 ο οικισμός Περιστεράς αποσπάται από την κοινότητα Περιστεράς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νεάπολης.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Περιστεράς αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Περιστεράς στο δήμο Νεάπολης του νομού Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός αποσπάται από το δήμο Νεάπολης και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Περιστεράς, της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης του δήμου Βοίου (με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 256 κάτοικοι (1928), 217 (1940), 135 (1951), 124 (1961), 108 (1971), 84 (1981), 74 (1991), 22 (2011).

Ο οικισμός εγκαταλείπεται αν δεν έχει εγκαταλειφθεί.

Πετρανά (Τσιτζιλέρ)

Ο ορεινός οικισμός **Τσιτζιλέρ** βρίσκονταν προς τα δυτικά της τεχνητής λίμνης Πολυφύτου σε απόσταση 9 χλμ. ανατολικά-νοτιοανατολικά από την Κοζάνη. Δυτικά του οικισμού είναι ο Κρατικός Αερολιμένας Κοζάνης «Φίλιππος» και στη νοτιοανατολική έξοδο οι Σχολές Ο.Α.Ε.Δ. Κοζάνης. Στα βορειοδυτικά και προς τη κατεύθυνση της Κοζάνης βρίσκεται η Ιερά Μονή Αναλήψεως. Είναι σε υψόμετρο 620 μ.¹⁰¹⁷

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας στην εδαφική έκταση του οικισμού υπήρχαν 7 συνοικίες, η μία πλησίον της άλλης. Οι κάτοικοι διατηρούσαν μεταξύ τους αγαθές σχέσεις. Η λαϊκή μας παράδοση μας πληροφορεί ότι αρχικώς 7 αδέρφια εγκαταστάθηκαν στο χώρο αυτό μετά των οικογενειών τους και έτσι ιδρύθηκαν οι 7 συνοικίες οι οποίες μετά πάροδο αρκετών χρόνων καταστράφηκαν και οι κάτοικοι ενώθηκαν και αποτέλεσαν τον σημερινό οικισμό¹⁰¹⁸.

Απελευθερώθηκε το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Τζιτζιλέρ είχε 203 άνδρες και 202 γυναίκες, σύνολο 405 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τζιτζιλέρ με έδρα τον οικισμό Τζιτζιλέρ¹⁰¹⁹.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 449 άτομα (235 άνδρες και 214 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 91 μουσουλμανικές οικογένειες¹⁰²⁰.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 11 πρόσφυγες στον οικισμό (5 άνδρες και 6 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 83 οικογένειες προσφύγων/315 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

1017. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατάς. 1996. τόμος 28., σελ. 44.

1018. Έκδοση Νομαρχίας Κοζάνης: «Γνωμμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

1019. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιόικηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [58. Ο συνοικισμός **Τζιτζιλέρ** υπό το όνομα «Κοινότης Τζιτζιλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1020. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

Θεωρείται αμιγώς προσφυγικός οικισμός αφού μετά την απελευθέρωση και την ανταλλαγή πληθυσμών εγκαταστάθηκαν σε αυτό πρόσφυγες από την περιοχή Αδάνων της Καππαδοκίας (πρώτη εγκατάσταση το 1924), την Ανατολική Ρωμυλία (πρώτη εγκατάσταση το 1920), την κοινότητα Κρόκου (πρώτη εγκατάσταση το 1931) καθώς και Βλάχοι από την Σαμαρίνα (πρώτη εγκατάσταση το 1938)¹⁰²¹.

Στα Πετρανά εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από Μπεσκαρντάς ή Μπες Καρντάς, την Κίσκα ή Κίσκε, Τάστσι (Πετρότοπος) και Χόστσα ή Χοστσά¹⁰²² της Καππαδοκίας. Κατ' άλλους η προσφυγική σύνθεση του οικισμού ήταν: 27 οικογένειες από τη Θράκη, 72 από τη Μ. Ασία και 1 από τον Πόντο¹⁰²³. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Πετρανά»¹⁰²⁴.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 100 προσφυγικές οικογένειες από τα Άδανα που μιλούσαν την τουρκική¹⁰²⁵.

Στα Πετρανά εγκαταστάθηκαν 4 οικογένειες από το Αφσάρι, 14 οικογένειες από το Μπεσκαρντάς, 16 από το Σάττι, και 46 Τάστσι της Καππαδοκίας¹⁰²⁶.

Το 1927 ο οικισμός Τζιτζιλέρ μετονομάζεται σε **Πετρανά**¹⁰²⁷ και η κοινότητα Τζιτζιλέρ σε κοινότητα Πετρανών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 346 κατοίκων οι 270 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215071-215230)¹⁰²⁸.

Το 1997 ο οικισμός Πετρανά με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πετρανών (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Πετρανών του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πετρανά με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Κοζάνης (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πετρανών (μαζί με τους οικισμούς Σχολές Ο.Α.Ε.Δ., Αεροδρόμιο και Τσέλικας) της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του διευρυμένου δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 346 κάτοικοι (1928), 493 (1940), 1.113 (1951) 618 (1961), 489 (1971), 629 (1981), 678 (1991), 680 (2011).

1021. Δήμος Κοζάνης. Τοπική Κοινότητα Πετρανών.

1022. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς», σελ. 526-531.

1023. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1024. Ελένη Γρ. Μαρουδής: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 140.

1025. Παύλος Χαρ. Τσακίρης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1026. Ιορδάνης Β. Παπαδόπουλος: Διασπορά των Φαρασιωτών ανταλλαξίμων και εγκατάσταση στον Ελλαδικό χώρο. Ιδιωτική έκδοση. Αθήνα, 2021.

1027. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [10. Η κοινότης Τζιτζιλέρ μετονομάζεται εις «κοινότητα Πετρανών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τζιτζιλέρ εις «**Πετρανά**»(τα)].

1028. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Πηγαδίτσα

Ο οικισμός **Πηγαδίτσα** βρίσκεται σε απόσταση 16 χλμ. νότια των Γρεβενών και πολύ κοντά στα πέτρινα γεφύρια του Σταυροποτάμου και του Σπανού στο Βενέτικο ποταμό. Είναι χτισμένος αμφιθεατρικά σε υψόμετρο 720 μ., με καταπληκτική θέα προς τα Γρεβενά. Λόγω της παραποτάμιας θέσης της και του ομαλού και μάλλον πεδινού ανάγλυφου οι κάτοικοι ασχολούνται με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Στον Κώδικα της Ιεράς Μονής Οσίου Νικάνορος αναφέρεται οικισμός με την ονομασία Πηγαδίτσα το 1692. Ο Γάλλος περιηγητής Πουκεβίλ αναφέρει ότι «πάνω από το χωριό το 1806 υπήρχε Τεκές (Μοναστήρι) Δερβίσηδων».

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 450 μωαμεθανοί που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα¹⁰²⁹.

Στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοικήσεως Γρεβενών του 1914 ήταν γραμμένοι 116 μουσουλμάνοι¹⁰³⁰.

Το 1918 γίνεται η σύσταση και αναγνώριση της κοινότητας Πηγαδίτσα με έδρα τον οικισμό Πηγαδίτσα¹⁰³¹.

Στην απογραφή του 1920 στον οικισμό βρέθηκαν 208 άνδρες και 210 γυναίκες (σύνολο 418). Ήταν όλοι μουσουλμάνοι (115 οικογένειες) και αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό¹⁰³². Ήταν βαλαάδες¹⁰³³. Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό¹⁰³⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Οι κάτοικοι-πρόσφυγες εγκατασταθήκαν στον οικισμό το 1923-1925 προερχόμενοι από την Κερασούντα, την Τραπεζούντα, τουρκόφωνοι από την ίδια περιοχή και από άλλες περιοχές του Πόντου. Συνολικά εγκαταστάθηκαν 80 οικογένειες. Στην αρχή κατοίκησαν σε πλίνθινα σπίτια, πιθανότατα Βαλαάδων (Ελλήνων που εξισλαμίστηκαν). Η ονομασία πιθανόν προήλθε από τα πολλά πηγάδια που υπήρχαν στην περιοχή.

Παλαιότερα στην περιοχή λειτουργούσαν επτά νερόμυλοι και τελευταίος λειτουργούσε ο Κοινοτικός μέχρι και το 1960 όπου και διασώζονται χαλάσματα στο ρέμα ανάμεσα στην Πηγαδίτσα και στον Αιμιλιανό.

Στον οικισμό υπήρχε τζαμί το οποίο γκρέμισαν για να φτιάξουν με τις πέτρες του το κτίριο της αστυνομίας στον οικισμό Μελίσσι. Μεταξύ 1922 και 1924 συζούσαν στον οικισμό Πόντιοι πρόσφυγες και Βαλαάδες μουσουλμάνοι¹⁰³⁵.

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του αναχώρησαν από την Πηγαδίτσα σύμφωνα με το άρθρ. 3 της Σύμβασης της Λοζάνης που υπογράφηκε στις 30/1/1923 περί Ανταλλαγής

1029. Έγγραφο Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: GRGSA-IAM001_ADM001_000057_00202.

1030. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

1031. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [149. Ο συνοικισμός **Πηγαδίτσα** υπό το όνομα «Κοινότης Πηγαδίτσας» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1032. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

1033. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά» (Συμβολή στην ιστορία τους), σελ. 261.

1034. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ.177.

1035. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 64.

των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών στις 5 Απριλίου 1924. Πολλές και ενδιαφέρουσες οι πληροφορίες για τον οικισμό¹⁰³⁶.

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη¹⁰³⁷ στον οικισμό εγκαταστάθηκαν Ελληνοπόντιοι κυνηγημένοι από τις περιοχές Τραπεζούντας, Κερασούντας, Σεβάστειας, Αμάσειας, Αδάνων και Κοτυώρων που εγκαταστάθηκαν σε κάτι τούρκικα παλιά σπίτια ενώ έζησαν μαζί με τούρκικες οικογένειες για περίπου 6 μήνες.

Το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό, 71 οικογένειες προσφύγων/254 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατά την Ε.Α.Π. οι πρόσφυγες προέρχονταν από: 1 οικογένεια από τη Θράκη, 6 από τη Μ. Ασία και 64 από τον Πόντο¹⁰³⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 350 κατοίκων οι 280 (75 οικογένειες) ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215231-215330)¹⁰³⁹.

Κοινοτικό Δελτίο Απογραφής 1945:

Το κοινοτικό Συμβούλιο με πρόεδρο το Γεώργιο Ασλανίδη και μέλη Ιωάννη Παυλίδη, Χρίστο Πουχλίδη, Χαρ. Μαντεντζίδη, Κυριάκο Σιδηρόπουλο αναφέρουν ότι κατά την Κατοχή εκ των 75 οικιών κατεστράφησαν ολοσχερώς οι 61 δια πυρπολήσεως παρά των Γερμανικών στρατευμάτων την 12^η Ιουλίου 1944. Τα θύματα ήταν 25 κάτοικοι, εκ των οποίων 10 άντρες, 6 γυναίκες, 9 παιδιά-κορίτσια¹⁰⁴⁰.

Το 1964 ο οικισμός Πηγαδίτσα αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 η Πηγαδίτσα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πηγαδίτσης (καταργείται) και ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Πηγαδίτσης του δήμου Γόργιανης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, η Πηγαδίτσα, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Πηγαδίτσης της Δημοτικής Ενότητας Γόργιανης, του δήμου Γρεβενών της Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010),

Απογραφές: 350 κάτοικοι (1928), 376 (1940), (414) (1951), 290 (1961), 210 (1971), 191 (1981), 185 (1991), 166 (2001), 102 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

1036. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

1037. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

1038. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1039. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1040. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

Πλατανιά (Μπουμπούτσιον ή Μπουμπούσκον)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Μπουμπούτσιον** βρίσκονταν στο νομό Κοζάνης, βορειοδυτικά της Κοζάνης, 8 χλμ. βορειοδυτικά της Νεάπολης, στα σύνορα με το Άργος Ορεστικό, Είναι στη δυτική όχθη του Αλιάκμονα ποταμού και στα βορειοανατολικά συνορεύει με το Βογατσικό, σε υψόμετρο 680 μ¹⁰⁴¹.

Το 1886 είχε 300 Οθωμανούς κατοίκους και παρήγαγε ωραία καπνά (Σχινάς).

Σύμφωνα με τον Βούλγαρο γεωγράφο και πολιτικό Vasil Kanchoy, το 1900 στον οικισμό ζούσαν 300 ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι (Βαλαάδες)¹⁰⁴².

Κατά την διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου το 1912, ο οικισμός κατελήφθη από τον Ελληνικό Στρατό.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 186 άνδρες και 165 γυναίκες, σύνολο 351 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπουμπουτσίου, με έδρα τον οικισμό Μπουμπούτσιον¹⁰⁴³.

Στην απογραφή του 1920, είχε 290 άτομα εκ των οποίων οι 280 ήταν μουσουλμάνοι (50 οικογένειες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός¹⁰⁴⁴.

Το καλοκαίρι του 1922, σύμφωνα με την αναφορά του Έλληνα Υποδιοικητή Ανασελίτσης:

Το χωρίον Μπουμπούτσιον είναι καθαρώς μουσουλμανικόν και έχει 55 οικίας. Οι κάτοικοι και ενταύθα ομιλούσιν μόνον την Ελληνικήν. Είναι Βαλλαχάδες δίχως δυστυχώς να είναι Μπεκτασιήδες. Το χωρίον τούτο ευρίσκεται υπό την επήρειαν 5-6 Μολλάδων και Χοτζιάδων και ο Μπεκτασισμός όστις υπούλως υπεισήλθεν εις όλα τα άλλα Οθωμανικά χωρία, εδώ ακόμη δεν εύρεν την είσοδόν του..¹⁰⁴⁵

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών αποχώρησαν όλοι οι μουσουλμάνοι κάτοικοι και λίγο αργότερα εγκαθίστανται Πόντιοι πρόσφυγες.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από το Άνω και Κάτω Οβατζίκ της Καππαδοκίας¹⁰⁴⁶.

Το 1927 ο οικισμός Μπουμπούτσιον μετονομάζεται σε **Πλατανιά**¹⁰⁴⁷ και η κοινότητα Μπουμπουτσίου σε κοινότητα Πλατανιάς.

Το 1928 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π ο οικισμός είχε 72 οικογένειες/236 άτομα και ήταν αμιγώς προσφυγικός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 213 κατοίκων και οι 213 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1041. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Πλατανιά Κοζάνης.

1042. «Μακεδονία. Εθνογραφία και στατιστικά στοιχεία»

1043. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [89. Ο συνοικισμός **Μπουμπούτσιον** υπό το όνομα «Κοινότης Μπουμπουτσίου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1044. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

1045. Πάννης Γκλαβίνας: «Οι Βαλαάδες του Βοΐου Κοζάνης την περίοδο 1912-1924 μέσα από εκθέσεις του υποδιοικητή της επαρχίας».

1046. Σίμος Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς».

1047. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [196.Η κοινότης Μπουμπουτσίου μετονομάζεται εις «Κοινότητα Μπουμπουτσίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπουμπούτσιον εις «**Πλατανιά**» (η)].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214461-2145600)¹⁰⁴⁸.

Στο υψηλότερο σημείο της Πλατανιάς, προβάλλει γιγαντιαίος πολυετής πλάτανος, που δεσπόζει στην όλη τοποθεσία. Από το δένδρο αυτό έλαβε ο οικισμός τη σημερινή του ονομασία. Στη μελέτη του δασκάλου Αλέξ. Αδαμίδη «Αρχαιολογικά Λικνάδων Βοίου» αναφέρει, ότι 4 ξένοι αρχαιολόγοι που περιήλθαν την περιοχή κατά τα έτη 1928-1929 εξέφρασαν την πεποίθηση ότι η Πλατανιά παρουσιάζει σημαντική ακμή κατά τους Μακεδονικούς χρόνους, ως μία εκ των υπαρχουσών στη δεξιά όχθη του Αλιάκμονος τεσσάρων πόλεων-Βασιλείων¹⁰⁴⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» η Πλατανιά αποσπάται από την κοινότητα Πλατανιάς και υπάγεται στο δήμο Νεάπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2010 με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» η Πλατανιά, αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Πλατανιάς, της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης, του δήμου Βοίου. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης που βρίσκεται στη Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 213 κάτοικοι (1928), 305 (1940), 245 (1951), 177 (1961), 116 (1971), 151 (1981), 148 (1991), 121 (2001), 88 (2011).

Πλατανόρρευμα (Ορτά-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Ορτά-Κιόϊ** βρίσκονταν κοντά στην περιοχή των Σερβίων και σε ακτίνα 3 χλμ. βρίσκονται και οι οικισμοί Νέα Λάβα, Καστανιά και Σέρβια¹⁰⁵⁰.

Στη θέση «Καρύες» υπάρχουν ερείπια του Κάστρου «Παλαικάστρον» το οποίο συνδεόταν κατά τα θρυλούμενα με τα κάστρα των Σερβίων. Στο χώρο του Κάστρου λέγεται ότι κατοικούσε ο βασιλιάς της περιοχής, για τούτο η περιοχή αποκαλείτο «Βασιλαρά ράχι». Στα ερείπια ανευρίσκονται πήλινα αγγεία, αρχαία αντικείμενα κ.α.¹⁰⁵¹

Απελευθερώθηκε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους το 1913 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ορτά-Κιόϊ είχε 73 άνδρες και 71 γυναίκες, σύνολο 144 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σερβίων με έδρα τον οικισμό Σέρβια στην οποία προσαρτώνται-ενούνται και οι οικισμοί Αυλές, Γούλες, Όρτα-Κιόϊ¹⁰⁵², Ρύμνιον, Καλιντάδες και Ράχοβον.

Το 1919 ο οικισμός Ορτά-Κιόϊ αποσπάται από την κοινότητα Σερβίων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ορτά-Κιόϊ (Φ.Ε.Κ. 211^Α – 24/09/1919)

1048. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1049. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Έκδοση 1970.

1050. <https://buk.gr/el/spot/platanoreyma>

1051. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

1052. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [46. Ο συνοικισμός Σέρβια υπό το όνομα «Κοινότης Σερβίων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Αυλές, Γούλες, **Όρτα-Κιόϊ**, Ρύμνιον, Καλιντάδες και Ράχοβον].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 115 άτομα (57 άνδρες και 58 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και περί το 1928, εδώ βρέθηκε εγκατεστημένη 1 οικογένεια προσφύγων/5 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Η οικογένεια προέρχονταν από τη Μ. Ασία¹⁰⁵³. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Πλατανόρευμα»¹⁰⁵⁴.

Το 1928 ο οικισμός Ορτά-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Πλατανόρευμα**¹⁰⁵⁵ και η κοινότητα Ορτά-Κιόϊ σε κοινότητα Πλατανορέυματος.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 182 κατοίκων κανένας δεν ήταν πρόσφυγας που να ήρθε για να εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215021-215040)¹⁰⁵⁶.

Το 1940 διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας σε **Πλατανορρέυμα-τος** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940)

Το 1997 ο οικισμός Πλατανόρρευμα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πλατανορρέυματος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πλατανόρρευμα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Σερβίων (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλατανορρέυματος της Δημοτικής Ενότητας Σερβίων, του δήμου Σερβίων-Βελβεντού (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 182 κάτοικοι (1928), 242 (1940), 1.161 (1951) [συμπεριλαμβάνεται και το Μοσχοχώρι] 1.369 (1961), 1.223 (1971), 1.191 (1981), 1.112 (1991), 1.015 (2011).

Πολύμυλος (Χάντοβα ή Χάδοβον)

Ο οικισμός **Χάντοβα** βρίσκονταν στα ανατολικά όρια με την Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας, σε υψόμετρο 870 μ.¹⁰⁵⁷ Από τα όρια της τοπικής κοινότητας διέρχεται η Εγνατία Οδός. Κατά τη διάρκεια κατασκευής της ήρθε στην επιφάνεια αρχαιολογικός χώρος της ελληνιστικής εποχής.

1053. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

1054. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 138.

1055. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην επαρχία Κοζάνης: [246. Η κοινότης Ορτά-Κιόϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανορέυματος» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ορτά-Κιόϊ εις «Πλατανόρευμα»].

1056. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1057. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΙΠΕ, 2006.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Χάντοβα είχε 361 άνδρες και 336 γυναίκες, σύνολο 697 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Χαντόβης με έδρα τον οικισμό Χάντοβα¹⁰⁵⁸. Στον οικισμό προσαρτάται και ο οικισμός Οκτσιλάρ μετέπειτα Άγιοι Θεόδωροι.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Ισικλάρ (μετέπειτα Φάρος) και η προσάρτησή του στη κοινότητα Χαντόβης (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 868 άτομα (448 άνδρες και 420 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 210 μουσουλμανικές οικογένειες¹⁰⁵⁹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 108 πρόσφυγες (53 άνδρες και 55 γυναίκες).

Το 1927 ο οικισμός Χάντοβα μετονομάζεται σε **Πολύμυλο**¹⁰⁶⁰ και η κοινότητα Χαντόβης σε κοινότητα Πολύμυλου. Η μετονομασία του οικισμού σε Πολύμυλος οφείλεται στους πολλούς νερόμυλους σε νερά από πηγές της Ζωοδόχου Πηγής που υπήρχαν εκεί παλιότερα¹⁰⁶¹. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Πολύμυλος»^{1062, 1063}.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, βρέθηκαν εγκατεστημένες 89 οικογένειες προσφύγων/338 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι κάτοικοι του οικισμού είναι ποντιακής καταγωγής. Οι υπόλοιποι έχουν καταγωγή από άλλες περιοχές της Μ. Ασίας ή της Ανατολικής Ρωμυλίας, ενώ ελάχιστοι είναι ντόπιοι¹⁰⁶⁴.

Το 1928 ήταν έδρα επιστασίας. Κατά την Νομαρχία Κοζάνης οι πρόσφυγες προέρχονταν: 4 οικογένειες από τη Θράκη, 11 από τη Μ. Ασία και 72 από τον Πόντο¹⁰⁶⁵.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 120 προσφυγικές οικογένειες. Οι 100 ποντιακές από την Ματσούκα που μιλούσαν την ποντιακή, και οι άλλες από την Περίσταση Θράκης που μιλούσαν ελληνικά¹⁰⁶⁶.

Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Πολύμυλος»¹⁰⁶⁷.

1058. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [56. Ο συνοικισμός **Χάντοβα** υπό το όνομα «Κοινότης Χαντόβης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1059. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1060. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [13. Η κοινότης Χαντόβης μετονομάζεται εις «κοινότητα Πολύμυλου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Χάντοβον εις «**Πολύμυλο**»].

1061. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Πολύμυλου». www.kozani.gr.

1062. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 138

1063. Δες μαρτυρία Ιωάννου Ταρνανίδη: «Με διωγμό αυτοί φύγανε, όχι με Ανταλλαγή» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος», τόμος Δ', σελ. 301-302.

1064. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Πολύμυλος Κοζάνης.

1065. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1066. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1067. Πάνος Κεφαλός: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζά-

Στην απογραφή του 1928, εκ των 381 κατοίκων οι 311 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215611-215770)¹⁰⁶⁸.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Πολύμυλος**¹⁰⁶⁹.

Ξακουστές σε όλη την Ελλάδα είναι οι πατάτες του Πολύμυλου που καλλιεργούνται στις πλαγιές του Βερμίου σε υψόμετρο πάνω από 1.400 μ. Η καλλιέργεια της πατάτας στην περιοχή ξεκίνησε τη δεκαετία του '30¹⁰⁷⁰. Για 25 περίπου χρόνια η περιοχή αποτελούσε σποροπαραγωγικό κέντρο.

Περιζήτητα είναι και τα μάρμαρα της περιοχής, τα οποία διακρίνονται για τη λευκότητά τους.¹⁰⁷¹

Το 1989 ο οικισμός Πολύμυλος αποσπάται από την κοινότητα Πολυμύλου (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Πολυμύλου (Φ.Ε.Κ. 145^A – 01/06/1989).

Το 1997 ο οικισμός Πολύμυλος με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από τον δήμο Πολυμύλου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Πολυμύλου του πρώην δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^A– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Πολύμυλος με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πολυμύλου (μαζί με τους οικισμούς Αγία Παρασκευή, Άγιοι Θεόδωροι, Ζωοδόχος Πηγή και Λεβέντης) της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 381 κάτοικοι (1928), 779 (1940), 736 (1951) 757 (1961), 637 (1971), 537 (1981), 695 (1991), 398 (2011).

Ποντινή (Τόριστα)

Ο οικισμός **Τόριστα** βρίσκεται στο δρόμο από τα Γρεβενά προς τα Βέντζια μέσω Κνίδης, 5 χλμ. νοτιοανατολικά των Πυλωρών, σε 830 μ. υψόμετρο¹⁰⁷². Το Σιουμποτό και το Παλιοπύλωρο είναι παραπόταμοι του Αλιάκμονα, που περνάνε βόρεια και νότια της Ποντινής, ώσπου συναντώνται και χύνονται στον Αλιάκμονα. 5 χλμ. ανατολικά του οικισμού βρίσκεται η κορυφή Φακιόλα (1.116 μ.), απ' όπου ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει ένα ιδιαίτερης ομορφιάς τοπίο.

«Απαρτίζεται από δύο συνοικίες την καλή συνοικία οικουμένη εκ 40 οθωμανών και την εκ 15 χριστιανών συνοικίαν η οποία είναι τσιφλίκιον» (Σχινάς 1866).

νης-Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, σελ. 95.

1068. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1069. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

1070. www.visitwestmacedonia. – Οικονομία Μακεδονίας.

1071. . www.polimilosmarbles.

1072. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Αθήνα: Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 28, σελ. 286.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Τόριστα κατεγράφησαν 272 άνδρες και 202 γυναίκες, σύνολο 474 άτομα.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τορίστης με έδρα τον οικισμό Τόριστα¹⁰⁷³.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν στον οικισμό 504 κάτοικοι (253 άνδρες και 251 γυναίκες). Οι 500 εξ αυτών (85 οικογένειες) ήταν μουσουλμάνοι και αποτελούσαν αμιγή μουσουλμανικό οικισμό¹⁰⁷⁴. Ήταν βαλαάδες¹⁰⁷⁵.

Οι γηγενείς πρώην κάτοικοι, όλοι τους Έλληνες, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ασπάστηκαν το Μουσουλμανισμό, οι γνωστοί μας Βαλαάδες και αποχώρησαν από τον οικισμό με την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών στις 30 Μαρτίου 1924 κι από Βέροια στις 5 Απριλίου όπως προέβλεπε η Σύμβαση περί Ανταλλαγής των ελληνικών και μουσουλμανικών πληθυσμών που υπογράφηκε στη Λοζάνη της Ελβετίας στις 30 Ιανουαρίου 1923.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 75 οικογένειες Ποντίων¹⁰⁷⁶ προσφύγων/280 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι σημερινοί κάτοικοι κατάγονται από τις περιοχές Κασταμονής¹⁰⁷⁷ και Σεβαστείας Μ. Ασίας. Το χρονικό της πορείας από τη Μ. Ασία στην Ελλάδα το περιγράφει ο Ποντινιώτης Ευθύμιος Σ. Αβραμίδης¹⁰⁷⁸.

Αγροτικό ιατρείο λειτούργησε στις 11/6/1926 με έδρα την Τόριστα κι εξυπηρετούσε τους οικισμούς Βέντζια, Νησηνίκος, Αγαλαίοι, Κολοκυθάκι, Βάϊπες, Σαδοβίτσα, Δημνίτσα, Φιλί, Πλέσσα (Μελίσι)¹⁰⁷⁹. Ήταν έδρα επιστασίας της Ε.Α.Π.¹⁰⁸⁰.

Το 1927 ο οικισμός Τόριστα μετονομάζεται σε **Ποντηνή**¹⁰⁸¹ και η κοινότητα Τορίστης σε κοινότητα Ποντηνής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 285 κατοίκων, οι 262 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με μαρτυρίες, τα πρώτα χρόνια της εγκατάστασης των προσφύγων στην Ποντηνή, εκτός από τα πρωινά σχολεία για τα παιδιά, λειτουργούσαν και εσπερινά τμήματα για την εκμάθηση των ελληνικών στους ενήλικες. Οι κάτοικοι του οικισμού από πολύ νωρίς ήρθαν σε επαφή με τους κατοίκους των γύρω περιοχών, και μάλιστα υπήρξαν πολλοί γάμοι μεταξύ προσφύγων και ντόπιων ακόμη κι από την πρώτη ή τη δεύτερη γενιά.

1073. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [166. Ο συνοικισμός **Τόριστα** υπό το όνομα «Κοινότης Τορίστης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό].

1074. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

1075. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: «Τα Γρεβενά» (Συμβολή στην ιστορία τους), σελ. 261.

1076. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1077. Δες Μαρτυρία Βασιλείου Παυλίδη: «Τριάκοντα μέρες περπατούσαμε: Αμάσεια, Τοκάτη, Σεβάστεια, άλλες μικρότερες πολιτείες» Κ. Μ.Σ. Έξοδος τόμος Γ', σελ. 104-105.

1078. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

1079. Ό.π. Βασίλειος Αποστόλου.

1080. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1081. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [7. Η κοινότης Τορίστης μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποντηνής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τόριστα εις «Ποντηνή»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215771-215870)¹⁰⁸².

Ο πρόεδρος της κοινότητας Ποντινής στις 7/6/1937 με αίτηση στον Νομάρχη, αναφέρει:

..ότι εκ των 96 κλήρων που έχει η κοινότης περί τις εξήκοντα οικογένειες τυγχάνουν ημιτελείς στεγάσεως στεγαζόμενοι σε ετοιμόρροπα οικήματα Τούρκων ανταλλαγέντων. Επί 14 έτη μη δυνάμενοι οικονομικώς να επιδιορθώσουν ούτε να προβούν σε νέα δάνεια προς ανέγερση νέων μήτε αναμένουν εκ των εσοδίων να προβούν σε τούτο. Ζητά να διατάξει να δοθεί δάνειο στεγάσεως προς αποφυγή ανθρωπίνων δυστυχημάτων εκ των ετοιμόρροπων. Καθ' ότι μόνο δια δανείου και μικρών δόσεων δύνανται πλήρως να ανταπεξέλθουν και γίνουν κύριοι των κτημάτων. (60/1558)¹⁰⁸³.

Ωστόσο, οι ταλαιπωρίες των Ελλήνων προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στην Ποντινή δεν σταμάτησαν εκεί. Υπέστησαν την Κατοχή και τον Εμφύλιο, κατά τον οποίο βρέθηκαν πάλι πρόσφυγες, αυτή τη φορά στην Κοζάνη, απ' όπου, μετά το τέλος του τον Οκτώβριο του 1949, επέστρεψαν τελικά στον οικισμό.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Ποντινή**¹⁰⁸⁴ (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Στον οικισμό υπήρχε τζαμί που ήταν κτισμένο κάτω από το σημερινό κοινοτικό γραφείο και το οποίο γκρεμίστηκε το 1950. Από τις πέτρες του κτίστηκε ο νερόμυλος στην περιοχή Σιουποτό, ενώ άλλες χρησιμοποιήθηκαν από κατοίκους για την ανέγερση των σπιτιών τους¹⁰⁸⁵.

Το 1964 η κοινότητα και ο οικισμός Ποντινής αποσπώνται από τον νομό Κοζάνης και υπάγονται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Οι πηγές από τις οποίες αντλούν το εισόδημά τους είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία.

Το 1997 ο οικισμός Ποντινή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ποντινής (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Ποντινής του δήμου Βεντζίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ποντινή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Βεντζίου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ποντινής της Δημοτικής Ενότητας Βεντζίου του δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 285 κάτοικοι (1928), 392 (1940), 349 (1951), 455 (1961), 411 (1971), 366 (1981), 387 (1991), 322 (2001), 345 (2011).

1082. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1083. Ο.π. Βασίλειος Αποστόλου.

1084. Αρκετές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις οικογένειες της Ποντινής στο βιβλίο: Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 77 -79.

1085. <http://www.pontos-news.gr/article/155832/pontini-grevenon-mia-mikri-istoria-tis-istorias-tis>

Προσκυνητάρι (Χατζή-Χασανλή)

Ο ορεινός οικισμός **Χατζή-Χασανλή** βρίσκονταν προς τα ανατολικά όρια του νομού Κοζάνης με το νομό Ημαθίας κοντά στον οικισμό Κίσσα, σε υψόμετρο 690 μ.¹⁰⁸⁶

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Χαντζή-Χασανλή της Υποδιοίκησης Κοζάνης, είχε 46 άνδρες και 29 γυναίκες, σύνολο 75 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ισικού-Κλέρ με έδρα τον οικισμό Ισικού-Κλέρ. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Χαντζή-Χασανλή¹⁰⁸⁷, Ισικλάρ, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή και Καχηρμανλή.

Το 1919 διορθώνεται το όνομα της κοινότητας Ισικού-Κλέρ, σε κοινότητα Ισκιουπλέρ (Φ.Ε.Κ.229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 105 άτομα (53 άνδρες και 52 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 16 μουσουλμανικές οικογένειες¹⁰⁸⁸.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1925 ο οικισμός Χατζή-Χασανλή αποσπάται από την κοινότητα Ισκιουπλέρ και προσαρτάται στη κοινότητα Σοφουλάρ (Φ.Ε.Κ. 238^Α – 05/09/1925).

Το 1927 ο οικισμός Χατζή-Χασανλή μετονομάζεται σε **Προσκυνητάρι**¹⁰⁸⁹.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, στον οικισμό Χατζή-Χασανλή βρέθηκαν εγκατεστημένες 28 οικογένειες προσφύγων/151 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π, από τον Πόντο¹⁰⁹⁰. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στο Καπνοχώρι (κτηματολογικός Πίνακας Κοζάνης) βρίσκονται καταχωρημένα όλα μαζί τα ονοματεπώνυμα και των γύρω συνοικισμών¹⁰⁹¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 55 κατοίκων και οι 55 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216051-216090)¹⁰⁹².

Το 1954 η κοινότητα Σοφουλάρ που ανήκει ο οικισμός Προσκυνητάρι, μετονομάζεται σε κοινότητα Καπνοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 91^Α – 30/04/1954).

1086. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1087. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Ισικού-Κλέρ υπό το όνομα «Κοινότης Ισικού-Κλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και οι οικισμοί Καχηρμανλή, Ισικλάρ, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή και Χαντζή-Χασανλή].

1088. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1089. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [38. Ο συνοικισμός Χατζή-Χασανλή της αυτής κοινότητος (Κοιλιάδας) μετονομάζεται εις «Προσκυνητάρι» (το)].

1090. Ο. π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1091. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 144.

1092. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1971, ο οικισμός Προσκυνητάρι της κοινότητας Καπνοχωρίου, **καταργείται**.
Απογραφές: 55 κάτοικοι (1928), (-) (1940), 111 (1951), 89 (1961), (-) (1971).

Πρωτοχώρι (Πορτοράζ)

Ο οικισμός **Πορτοράζ** βρίσκονταν 7 χλμ. νοτιοδυτικά της Κοζάνης, σε υψόμετρο 670 μ.¹⁰⁹³.

Ο οικισμός επί Τουρκοκρατίας ήταν τσιφλίκι του Μπέη της περιοχής και κατοικήθηκε από Μουσουλμάνους. Στην ίδια περίοδο χρησιμοποιήθηκε ως Τελωνείο και ως εμπορευματικός σταθμός της περιοχής. Ήταν το μόνο πέρασμα από τη Δυτική Μακεδονία προς τη Θεσσαλία¹⁰⁹⁴.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Πορτοράζ είχε 219 άνδρες και 246 γυναίκες, σύνολο 465 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Πορτοράζ με έδρα τον οικισμό Πορτοράζ¹⁰⁹⁵.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Πορτοράζ, 515 άτομα (242 άνδρες και 273 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 82 μουσουλμανικές οικογένειες¹⁰⁹⁶.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 89 πρόσφυγες (36 άνδρες και 53 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία.

Ας παρακολουθήσουμε πώς οι πρόσφυγες έφτασαν στο Πορτοράζ:

Με την ανταλλαγή των πληθυσμών μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή η κυβέρνηση της Ελλάδας αποφασίζει να εγκατασταθούν πρόσφυγες από τις χαμένες πατρίδες, Πόντιοι, Μικρασιάτες και λίγοι από την Κωνσταντινούπολη. Οι πρώτοι πρόσφυγες Μικρασιάτες μετά από ταλαιπωρίες εγκαταστάθηκαν στον οικισμό τον Αύγουστο του 1922. Στον οικισμό οι Μουσουλμάνοι που υπήρχαν άρχισαν σιγά-σιγά με την Ανταλλαγή των πληθυσμών να εγκαταλείπουν τον οικισμό. Το Δεκέμβριο του 1922 έρχονται στον οικισμό και οι Πόντιοι πρόσφυγες μετά από μεγάλη ταλαιπωρία και πλέον κατοικείται από το 1922 από Χριστιανούς πρόσφυγες. Πρώτος Πρόεδρος του οικισμού, μετά την εγκατάσταση των προσφύγων, ήταν ο Γρηγόριος Αμανατίδης ο οποίος ήταν πρόεδρος και στην πατρίδα του στο χωριό Καπίκιο. Προσπάθησε να εγκατασταθούν στον οικισμό όλοι όσοι προέρχονταν από το Καπίκιο, αλλά δεν το επέτρεψαν και έτσι λιγοστοί Καπικιέτες εγκαταστάθηκαν και σε διπλανά χωριά, ενώ οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο Πορτοράζ (Πρωτοχώ-

1093. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1094. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Πρωτοχώρι. Υπάρχουν στην εν λόγω Ιστοσελίδα πολλές πληροφορίες για την εγκατάσταση των προσφύγων στον οικισμό μέχρι των ημερών μας.

1095. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [41. Ο συνοικισμός **Πορτοράζ** υπό το όνομα «Κοινότης Πορτοράζ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1096. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

ρι) Το 1923 αρχές Μαρτίου γκρεμίζουν τα τουρκικά τζαμιά και τα 2 τούρκικα σχολεία και πάνω στα γκρεμισμένα ερείπια τον τζαμιών χτίζουν σχολείο και εκκλησία¹⁰⁹⁷.

Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων, μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 123 οικογένειες προσφύγων/498 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν: 4 οικογένειες από τη Θράκη, 35 από τη Μ. Ασία και 84 οικογένειες από τον Πόντο^{1098, 1099}.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Πρωτοχώρι»¹¹⁰⁰.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 110 προσφυγικές οικογένειες, όλες σχεδόν από την Ματσούκα που μιλούσαν την ποντιακή. Οι 6-7 οικογένειες Μικρασιατών μιλούσαν ελληνικά¹¹⁰¹.

Το 1928 ο οικισμός και η κοινότητα Πορτοράζ μετονομάζονται σε **Πρωτοχώρι** (Φ.Ε.Κ. 156^Α – 08/08/1928)

Στην απογραφή του 1928, εκ των 452 κατοίκων οι 417 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215871-216050)¹¹⁰².

Η περιοχή παράγει δημητριακά, τριφύλλι, καπνά, μήλα και οπωροκηπευτικά¹¹⁰³.

Το 1997 ο οικισμός Πρωτοχώρι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αμυγδαλέας (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Αμυγδαλέας στον πρώην δήμο Ελιμείας (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Πρωτοχώρι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πρωτοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Από τον οικισμό αυτό έλκουν την καταγωγή τους φημισμένοι τραγουδιστές και τραγουδοποιοί της ποντιακής παράδοσης μεταξύ των οποίων οι Αλέξανδρος Παρχαρίδης, Γεώργιος Σοφινίδης, Παναγιώτης Θεοδωρίδης, Γεώργιος Σιαπανίδης, Ευστάθιος Παρχαρίδης, Χρίστος Παρχαρίδης, Αναστάσιος Παρχαρίδης, Χαράλαμπος Παρχαρίδης και άλλοι¹¹⁰⁴.

1097. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1098. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1099. Δες μαρτυρία Γρηγορίου Κουσίδη «Είπανε πολλά για ίσα δικαιώματα. Δεν κάνανε τίποτες». Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Δ', σελ. 326-328.

1100. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 145-147.

1101. Παύλος Χαρ. Τσακνίδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1102. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1103. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

1104. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Απογραφές: 452 κάτοικοι (1928), 628 (1940), 571 (1951), 580 (1961), 479 (1971), 506 (1981), 741 (1991), 839 (2011).

Πυλώριον (Πυλωρή)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Πυλωρή** βρίσκονταν 5 χλμ. νότια της Νεάπολης στο νομό Κοζάνης. Η ίδρυση του ανάγεται στη Βυζαντινή εποχή.

Το 1886 είχε 105 κατοίκους (Σχινάς).

Στα τέλη του 19^{ου} αι. το χωριό ήταν μουσουλμανικό ελληνόφωνο. Σύμφωνα με τον Vasil Kanchov το 1900 ζουν 300 βαλαάδες. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του ελληνικού προξενείου στην Ελασσόνα από το 1904 ζούσαν 320 βαλαάδες¹¹⁰⁵.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε στον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 209 άνδρες και 169 γυναίκες, σύνολο 378 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός **Πυλωρή**¹¹⁰⁶ και γίνεται η έδρα της κοινότητας Πυλωρής.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 317 κάτοικοι (181 άνδρες και 136 γυναίκες), σε 50 οικογένειες, όλοι μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός¹¹⁰⁷.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία,

Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό¹¹⁰⁸.

Εδώ εγκαταστάθηκαν 10 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 41 οικογένειες από τον Πόντο¹¹⁰⁹ ή 50 οικογένειες προσφύγων/184 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός¹¹¹⁰.

Κατ' άλλους οι 50 οικογένειες προσφύγων προέρχονταν από την Αμισόν του Πόντου και μιλούσαν ποντιακά¹¹¹¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 208 κατοίκων, οι 196 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1105. Βικιπαίδεια: Πυλώριο.

1106. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [96. Ο συνοικισμός **Πυλωρή** υπό το όνομα «Κοινότης Πυλωρής» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό].

1107. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 81.

1108. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνοψη της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

1109. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1110. Δείτε: α) Μαρτυρία Δημητρίου Βασιλειάδη: «Και παιδιά ακόμα έπνιξαν για να μην φωνάζουν και μας πάρουν χαμπάρι οι Τούρκοι» Κ. Μ.Σ. Έξοδος, τόμος Γ', σελ. 56-57, β) Μαρτυρία Νικολάου Τραπεζαλίδη στη Σοφία Δονδολίνου (20.5.1965) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΑ' Εφημερίδα «Καθημερινή». σελ. 87-89 και γ) Μαρτυρία Κυριακής Τσαρτσαμπαλίδου στη Σοφία Δονδολίνου (20.5.1965) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΑ' Εφημερίδα «Καθημερινή».

1111. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. - τόμος 32^{ος}/1973-1974.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216091-216170)¹¹¹².

Το 1940 διορθώνεται το όνομα του οικισμού σε **Πυλώριον** και η κοινότητα σε Πυλωρίου (Φ.Ε.Κ. - 16/10/1940).

Οι κάτοικοι του καλλιεργούν τη γη με σύστημα και ζήλο. Σπουδαιότερο προϊόν ο εκλεκτής ποιότητας καπνός¹¹¹³.

Το 1986 ο οικισμός Πυλώριον αποσπάται από την κοινότητα Πυλωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νεάπολης (Φ.Ε.Κ. 120^Α – 07/08/1986).

Από το 1997 έως το 2010, με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Πυλώριο, αποτελούσε το Τοπικό Διαμέρισμα Πυλωρίου του πρώην δήμου Νεάπολης του νομού Κοζάνης.

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Πυλωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης, του δήμου Βοίου, με έδρα τη Σιάτιστα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 208 κάτοικοι (1928), 378 (1940), 285 (1951), 266 (1961), 161 (1971), 152 (1981), 122 (1991), 56 (2011).

Ροδίτης¹¹¹⁴ (Χαντζή Ομουρλού)

Ο οικισμός **Χαντζή Ομουρλού** βρίσκονταν 16 χλμ. νοτιοανατολικά της Κοζάνης, σε υψόμετρο 390 μ.¹¹¹⁵

Απελευθερώθηκε το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Χατζή-Ομουρλού είχε 179 άνδρες και 185 γυναίκες, σύνολο 364 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Χαντζή-Ομουρλού με έδρα τον οικισμό Χαντζή-Ομουρλού¹¹¹⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 309 άτομα (166 άνδρες και 143 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 40 οικογένειες μουσουλμάνων¹¹¹⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 62 πρόσφυγες στον οικισμό (34 άνδρες και 28 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες στα οικήματα των μουσουλμάνων που είχαν αναχωρήσει νωρίτερα για την Τουρκία, 65 οικογένειες προσφύγων/241 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

1112. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1113. Έκδοση Νομαρχίας Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης» –1970.

1114. Ονομάστηκε έτσι από τον τύπο σταφυλιών. Σάββας Καλεντερίδης: «Κοζάνη. Στην αγκαλιά των βουνών». Εκδόσεις «Ινφογνώμων», Αθήνα, 2004.

1115. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1116. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [58. Ο συνοικισμός **Χαντζή-Ομουρλού** υπό το όνομα «Κοινότης Χαντζή Ομουρλού» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1117. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν: 11 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 53 από τον Πόντο¹¹¹⁸. Ήταν και έδρα Επιστασίας.

Κατ' άλλους στη κοινότητα Ροδίτης και στο συνοικισμό Κουβούκλια εγκαταστάθηκαν περίπου 100 προσφυγικές οικογένειες. Οι 75 από Έρμπα που μιλούσαν την τουρκική και οι λοιπές από τα Κουβούκλια Προύσας μιλούσαν ελληνικά¹¹¹⁹.

Για μία αναλυτική περιγραφή των οικογενειών που εγκαταστάθηκαν στο Ροδίτη¹¹²⁰.

Το 1927 ο οικισμός Χαντζή Ομουρλού μετονομάζεται σε **Ροδίτης**¹¹²¹ και η κοινότητα Χατζή-Ομουρλού σε κοινότητα Ροδίτου.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό¹¹²². Οι περισσότεροι κάτοικοι του εν λόγω οικισμού στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν στις περιοχές Σερρών και Καβάλας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 285 κατοίκων οι 275 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 10 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσες εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216341-216440)¹¹²³.

Το 1997 ο οικισμός Ροδίτης με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ροδίτου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Ροδίτου του πρώην δήμου Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ροδίτης με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Σερβίων (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ροδίτου της Δημοτικής Ενότητας Σερβίων, του δήμου Σερβίων-Βελβεντού με έδρα τα Σέρβια (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 285 κάτοικοι (1928), 377 (1940), 424 (1951) 416 (1961), 274 (1971), 307 (1981), 318 (1991), 274 (2011).

Ρυάκι (Μορανλή)

Ο οικισμός **Μορανλή** ήταν κοντά στον Α.Η.Σ. Αγίου Δημητρίου και πίσω από αυτόν ξεκινούν οι δρόμοι που οδηγούν στις πλαγιές του Βερμίου και στον Ι.Ν. του Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης. Στις παρυφές του Βερμίου, στις περιοχές Ρυακίου και Αγ. Δημητρίου υπάρχουν στρώματα γρανίτη, ενώ όνυχας βρέθηκε μεταξύ Ρυακίου και Τετραλόφου.

1118. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1119. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1120. Κων. Ι. Ταβουλτζίδης: «Οι Έλληνες του Δυτικού Πόντου. Μεσιανή και τ' άλλα προσφυγοχώρια του Ανατολικού Τσιαρτσάμπας». Μεσιανή Κοζάνης. 2001.

1121. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [15. Η κοινότης Χατζή Ομουρλού μετονομάζεται εις «κοινότητα Ροδίτου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Χατζή-Ομουρλού εις «**Ροδίτης**»].

1122. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 148-153.

1123. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Κοντά στα τελευταία (προς βορρά) σπίτια του οικισμού και συγκεκριμένα στην κορυφή ενός εξαιρετικά οχυρού υψώματος (στην τοποθεσία «Του Πίπλη») έχει εντοπιστεί ο ερειπιώνας αρχαίου οικισμού, απ' όπου προέρχονται διάφορα επιγραφικά και αρχαιολογικά ευρήματα¹¹²⁴.

Σε διάφορες τοποθεσίες του οικισμού έχουν βρεθεί αρχαιότητες, που σήμερα στεγάζονται στο μουσείο Κοζάνης. Βρέθηκαν ένα χάλκινο κράνος ιλλυρικού τύπου και νομίσματα αλεξανδρινής περιοχής. Βρέθηκε επίσης μία επιγραφή αφιερωμένη στον Κυναγίδα Ηρακλή από την Ηδονή του Αμύντα¹¹²⁵.

Απελευθερώθηκε το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, ο οικισμός Μορανλή είχε 223 άνδρες και 212 γυναίκες, σύνολο 435 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μορανλή με έδρα τον οικισμό Μορανλή¹¹²⁶.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 470 άτομα (247 άνδρες και 223 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 92 οικογένειες μουσουλμάνων¹¹²⁷.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 81 πρόσφυγες (37 άνδρες και 44 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 117 οικογένειες προσφύγων/433 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των 117 οικογενειών, 24 οικογένειες προέρχονταν από τη Θράκη, 5 από τη Μ. Ασία και 88 από τον Πόντο¹¹²⁸.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Ρυάκι»¹¹²⁹.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 110 προσφυγικές οικογένειες. Οι 70 ποντιακές από την Ματσούκα και Αργυρούπολη που μιλούσαν την ποντιακή, οι λοιπές από τη Θράκη μιλούσαν ελληνικά¹¹³⁰.

Το 1928 ο οικισμός Μορανλή μετονομάζεται σε **Ρυάκι**¹¹³¹ και η κοινότητα Μορανλή σε κοινότητα Ρυακίου. Την ονομασία του την οφείλει στα πολλά ρυάκια που έχει ο οικισμός¹¹³².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 463 κατοίκων οι 420 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1124. 2017-04-24 στο Wayback Machine. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της ρωμαϊκής επαρχίας Μακεδονίας» (Το τμήμα της σημερινής Δυτ. Μακεδονίας), Θεσ/κη 1989. Έκδοση Ε.Μ.Σ., σελ. 180-181.

1125. Βικιπαίδεια – Ιστοσελίδα Ρυάκιον Κοζάνης.

1126. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [35. Ο συνοικισμός **Μορανλή** υπό το όνομα «Κοινότης Μορανλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1127. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1128. Ό.π.

1129. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Σελ. 138 Μεταπτυχιακή Διατριβή.

1130. Πάυλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ., τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1131. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην επαρχία Κοζάνης: [239. Η κοινότης Μορανλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Ρυακίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μορανλή εις «**Ρυάκιον**»].

1132. Έκδοση Νομαρχίας Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214221-214380)¹¹³³.

Το 1997 ο οικισμός Ρυάκι με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ρυακίου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Ρυακίου του πρώην δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Ρυάκι με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ρυακίου της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 463 κάτοικοι (1928), 584 (1940), 473 (1951) 462 (1961), 334 (1971), 281 (1981), 389 (1991), 295 (2011).

Ρύμνιο

Ο οικισμός **Ρύμνιο** είναι ο μοναδικός οικισμός του δήμου Κοζάνης που βρίσκεται δυτικά του Αλιάκμονα. Είναι κτισμένος στις νοτιοδυτικές όχθες της τεχνητής λίμνης Πολυφύτου και στα όρια με το νομό Γρεβενών. Απέχει 28 χλμ. νότια-νοτιοανατολικά από την Κοζάνη και 15,5 χλμ. νοτιοδυτικά από τα Σέρβια. Στα δυτικά του οικισμού υπάρχει η γέφυρα Ρυμνίου που είναι η δεύτερη σε μήκος (615 μ.) μετά την Υψηλή Γέφυρα Σερβίων-Νεραΐδας (1.372 μ.) της τεχνητής λίμνης¹¹³⁴. Νοτιοδυτικά σε απόσταση 8,5 χλμ. υπάρχει το φράγμα Ιλαρίωνα και ο Υδροηλεκτρικός Σταθμός της Δ.Ε.Η.¹¹³⁵.

Κοντά στον οικισμό βρέθηκε νεκροταφείο της Ύστερης Εποχής του χαλκού (1600-1110 π.Χ.) με κτερίσματα μυκηναϊκού χαρακτήρα¹¹³⁶. Η ύπαρξη του οικισμού από τον 16^ο αι. επιβεβαιώνεται από τον Κώδικα της Ζαβόρδας ο οποίος στην πρώτη γραφή περιέχει 36 βαπτιστικά ενώ στη δεύτερη 19 και αναφέρεται ως «Ρίμνος»¹¹³⁷.

Το Ρύμνιο απελευθερώθηκε μετά τους Βαλκανικούς πολέμους το 1913 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός είχε 34 άνδρες και 26 γυναίκες, σύνολο 60 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σερβίων με έδρα τον οικισμό Σέρβια στην οποία προσαρτώνται-ενούνται και οι οικισμοί Αυλές, Γούλες, Όρτα-Κιόϊ, Ρύμνιον¹¹³⁸, Καλιντάδες και Ράχοβον.

Το 1920 ο οικισμός Ρύμνιο αποσπάται από την κοινότητα Σερβίων και προσαρτάται στη κοινότητα Γουλών (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

1133. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1134. Ιστοσελίδα: «Νομός Κοζάνης-Τεχνητή Λίμνη Πολυφύτου».

1135. Ιστοσελίδα: «Φράγμα Λίμνης Ιλαρίωνα».

1136. Σάββας Καλεντερίδης: «Κοζάνη. Στην αγκαλιά των βουνών». Εκδόσεις «Ίνφογνώμων», Αθήνα, 2004.

1137. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

1138. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [46. Ο συνοικισμός Σέρβια υπό το όνομα «Κοινότης Σερβίων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Αυλές, Γούλες, Όρτα-Κιόϊ, Ρύμνιον, Καλιντάδες και Ράχοβον].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 64 άτομα (38 άνδρες και 26 γυναίκες). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 54 πρόσφυγες (30 άνδρες και 24 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 37 οικογένειες προσφύγων/110 άτομα, σύμφωνα με την Γ..Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Από τις οικογένειες των προσφύγων 13 προέρχονταν από τη Θράκη και 15 από τον Καύκασο^{1139, 1140}. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Ρύμνιο»¹¹⁴¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 194 κατοίκων οι 136 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216441-216480)¹¹⁴².

Το 1931 ο οικισμός Ρύμνιο αποσπάται από την κοινότητα Γουλών και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Ρυμνίου (Φ.Ε.Κ. 34^Α – 13/02/1931).

Την περίοδο της Κατοχής, στις 31 Αυγούστου 1943 τμήμα των Εθνικών Ομάδων Ανταρτών συγκρούστηκε με στρατιωτική μονάδα Γερμανών, δύναμης 150 ανδρών και οι απώλειες των Γερμανών ήταν 40 νεκροί¹¹⁴³.

Στις 13 Μαΐου 1995 έγινε ισχυρός σεισμός με επίκεντρο το Ρύμνιο, ισχύος 6,6 της κλίμακος Ρίχτερ. Υπήρξαν 12 ελαφριά τραυματίες, υλικές ζημιές σε 7.693 σπίτια του νομού Κοζάνης και σε 2.523 σπίτια του νομού Γρεβενών¹¹⁴⁴.

Το 1997 το Ρύμνιο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Ρυμνίου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Ρυμνίου του δήμου Αιανής. (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Αξιοθέατα θεωρούνται η μεταβυζαντινή εκκλησία του Αγίου Αθανασίου που έχει κηρυχθεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Πρόκειται για μονόχωρο μεταβυζαντινό ναό με τοιχογραφίες των μέσων του 16^{ου} αι. Στην περιοχή νότια της γέφυρας και στις όχθες της τεχνητής λίμνης υπάρχει δάσος από πλατάνια και αναπτύσσεται εξαιρετικός υγροβιότοπος που επεκτείνεται μέχρι το φράγμα Ιλαρίωνα.

Το 2011, το Ρύμνιο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Αιανής (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Ρυμνίου της Δημοτικής Ενότητας Αιανής, του δήμου Κοζάνης, με έδρα την Κοζάνη, ιστορική έδρα η Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

1139. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

1140. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μερενές ή Άνω Μερινές του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 228.

1141. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 156.

1142. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1143. «Ψηφιακό Αποθετήριο Ακαδημίας Αθηνών - Academy of Athens Digital Repository».

1144. «Σαν σήμερα ο μεγάλος σεισμός σε Κοζάνη-Γρεβενά που άφησε 10.000 άστεγους (Photos)».

Απογραφές: 194 κάτοικοι (1928), 294 (1940), 285 (1951) 362 (1961), 297 (1971), 257 (1981), 278 (1991), 160 (2011).

(*). Για την ιστορία του Ρυμνίου και τις οικογένειες που εγκαταστάθηκαν: <http://www.mikroalto.gr>

Σέρβια

Ο οικισμός **Σέρβια** βρίσκεται μεταξύ των βορειοδυτικών απολήξεων των Πιερίων ορέων και του ποταμού Αλιάκμονα, 26 χλμ. νοτιοανατολικά της Κοζάνης, 47 χλμ. από την Ελασσόνα και 15 χλμ. από τα στενά του Σαραντάπορου. Επίσης βρίσκονται 150 χλμ. Νοτιοδυτικά-δυτικά της Θεσσαλονίκης και 100 χλμ. βόρειο-βόρειο δυτικά της Λάρισας.

Η ονομασία των Σερβίων προήλθε από το λατινικό ρήμα «*servo*» που σημαίνει «φυλάττω, παρατηρώ», το οποίο πράγματι ανταποκρίνεται στη γεωγραφία της περιοχής αφού για αιώνες -και κυρίως επί Βυζαντινής Αυτοκρατορίας- λόγω της θέσης του, ήταν ένα απόρθητο φρούριο που έλεγχε τις μοναδικές διόδους μεταξύ Δυτικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας. Η πρώτη ονομασία των Σερβίων ήταν «Φυλακαί» επί Μακεδόνων (από το ρήμα «φυλάττω») και μέχρι τις αρχές του 2^{ου} μ.Χ. αι. Όταν όμως κατέλαβαν την πόλη οι Ρωμαίοι, τη μετέφρασαν στη δική τους γλώσσα ως «Σέρβια» (*Servia*) που σημαίνει «φυλακτήρια»/«παρατηρητήρια», όπως είπαμε παραπάνω από το λατινικό ρήμα *servo* = φυλάττω/παρατηρώ.¹¹⁴⁵

Η Βυζαντινή πόλη των Σερβίων είχε την *Ακρόπολη*, την *Άνω Πόλη* και την *Κάτω Πόλη*. Υπήρχαν δηλαδή τρία τείχη άμυνας για τους επιδρομείς, τα οποία προφύλασσαν ταυτόχρονα το στρατιωτικό διοικητή που ζούσε στην Ακρόπολη, τόσο από τους εξωτερικούς, όσο και από τους εσωτερικούς εχθρούς. Στην κάτω πόλη ζούσαν οι αγρότες και οι εργάτες, στην άνω πόλη διέμενε η μεσαία τάξη και στην Ακρόπολη ο Στρατιωτικός διοικητής, όπως αναφέρει ο Ιωάννης Κατακουζηνός: «*Το δε τρίτον, άκρα ον, το άρχοντι ανείται*». Το Κάστρο των Σερβίων κτίστηκε μεταξύ (560-650 μ.Χ.), δηλαδή στα χρόνια του Ιουστινιανού ή του Ηράκλειου. Η Ακρόπολη κάλυπτε 2,5 στρέμματα και σήμερα σώζονται -με μεγάλες φθορές- οι Πύργοι, που ξεπερνούσαν τα 20 μέτρα ύψος, μεγάλα τμήματα από τα τείχη και ίχνη κτισμάτων¹¹⁴⁶.

Το 1886 τα Σέρβια ήταν πρωτεύουσα ομώνυμου ορεινού και πετρώδους διαμερίσματος με πληθυσμό 15.500 χριστιανούς, 8.000 Οθωμανούς που κατοικούσαν σε 30 χριστιανικά και 70 οθωμανικά χωριά.

Ως κωμόπολη κατοικείτο από 750 οικογένειες εκ των οποίων 600 ήταν Οθωμανικές που είχαν 3 τουρκικά γραμματοδιδασκαλεία, αλλά υπήρχε και ελληνικό σχολείο, υποδιοικητήριο, δημαρχείο, 7 αποθήκες, 5 χάνια και 2 ξυλουργεία (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό στις 10 Οκτωβρίου 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Σέρβια είχε 1.552 άνδρες και 1.366 γυναίκες, σύνολο 2.918 κατοίκους.

1145. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Σέρβια Κοζάνης.

1146. Ό.π.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σερβίων με έδρα τον οικισμό Σέρβια¹¹⁴⁷, στην οποία προσαρτώνται-ενούνται και οι οικισμοί Αυλές, Γούλες, Όρτα-Κιόϊ, Ρύμνιον, Καλιντάδες και Ράχοβον.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 2.907 άτομα (1.507 άνδρες και 1.400 γυναίκες). Εξ αυτών 210 ήταν μουσουλμανικές οικογένειες με 820 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός Ελλήνων και Μουσουλμάνων¹¹⁴⁸.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 668 πρόσφυγες στον οικισμό (343 άνδρες και 325 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 290 οικογένειες προσφύγων/1.112 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι προσφυγικές οικογένειες προέρχονταν: 58 από τη Θράκη, 130 από τη Μ. Ασία, 24 από τον Πόντο¹¹⁴⁹ και 80 από τον Καύκασο^{1150 1151}. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό Σέρβια¹¹⁵².

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 200 προσφυγικές οικογένειες από το Κάρς που μιλούσαν ποντιακά, Θρακιώτες ελληνικά, Μικρασιάτες ελληνικά και ελάχιστα αρμένικα¹¹⁵³.

1147. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [46. Ο συνοικισμός **Σέρβια** υπό το όνομα «Κοινότης Σερβίων» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Αυλές, Γούλες, Όρτα-Κιόϊ, Ρύμνιον, Καλιντάδες και Ράχοβον].

1148. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1149. Δες Μαρτυρία Ιωάννη Αβραμίδη: «Ατενίζοντας ο εις τον άλλον εγίναμεν μια μεγάλη ποίμνη ανθρώπινη χωρίς ποιμένα» Κ.Μ.Σ. «Έξοδος», τόμος Γ', σελ. 385-392.

1150. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1151. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Μερενές ή Άνω Μερινές του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 228.

1152. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 157.

1153. Παύλος Χαρ. Τσακνίρης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείο Πόντου Ε.Π.Μ. - τόμος 32^{ος}/1973-1974.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 3.250 κατοίκων οι 723 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 460 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 216781-217240)¹¹⁵⁴.

Το 1964 η κοινότητα Σερβίων αναγνωρίζεται ως δήμος (Φ.Ε.Κ. 195^Α – 30/10/1964).

Το 1997 ο οικισμός Σερβίων με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ορίζεται έδρα του διευρυμένου δήμου Σερβίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σερβίων με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Σερβίων και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Σερβίων, της Δημοτικής Ενότητας ενώ ορίζεται και έδρα του δήμου Σερβίων-Βελβεντού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 3.250 κάτοικοι (1928), 3.236 (1940), 4.241 (1951) 4.132 (1961), 3.834 (1971), 3.369 (1981), 3.019 (1991), 2.946 (2011).

Σήμαντρον (Λαμπάνοβο)

Ο οικισμός **Λαμπάνοβο** βρίσκονταν στο νομό Κοζάνης 10 χλμ. βορειοδυτικά της Νεάπολης στη νοτιοδυτική όχθη του Αλιάκμονα ποταμού, σε υψόμετρο 770 μ¹¹⁵⁵.

Στα τέλη του 19^{ου} αι. (περίοδος Οθωμανικής Αυτοκρατορίας) το Λαμπάνοβο ήταν μουσουλμανικός ελληνόφωνος οικισμός. Σύμφωνα με τον Βασίλ Καντσόφ («Μακεδονία, Εθνογραφία και Στατιστική»), το 1900 υπήρχαν 175 Έλληνες βαλαάδες¹¹⁵⁶, ενώ σύμφωνα με τις ελληνικές στατιστικές το 1904 ζούσαν 200 βαλαάδες.

Απελευθερώθηκε κατά τη διάρκεια του Βαλκανικού Πολέμου το 1912.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 128 άνδρες και 91 γυναίκες, σύνολο 219 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός Λαμπάνοβο¹¹⁵⁷ με το όνομα Κοινότης Λαμπανόβου.

Στην απογραφή του 1920, είχε 186 άτομα. Εξ αυτών 35 οικογένειες (180 άτομα) ήταν μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός¹¹⁵⁸.

Από έκθεση του Υποδιοικητή της Επαρχίας Βοίου, της 5^{ης} Ιουλίου 1922: *...Λαμπάνοβον... Το χωρίον τούτο έχει 37 οικίας Μουσουλμάνων Βαλαχάδων. Το νεόδμητον αυτών σχολείον μένει ατελείωτον ακόμη και με παρεκάλεσαν, όπως έλθη προς τούτο αρωγός και η κυβέρνησις...»*¹¹⁵⁹.

1154. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1155. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006

1156. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Σήμαντρο Κοζάνης.

1157. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [78. Ο συνοικισμός **Λαμπάνοβον** υπό το όνομα «Κοινότης Λαμπανόβου» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1158. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 82.

1159. Πάννης Γκλαβίνας: «Οι Βαλαάδες του Βοίου Κοζάνης την περίοδο 1912-1924 μέσα από εκθέσεις του υποδιοικητή της Επαρχίας».

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών αποχώρησαν όλοι οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού και λίγο αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν Πόντιοι πρόσφυγες.

Το 1927 ο οικισμός Λαμπάνοβο μετονομάζεται σε **Σήμαντρο**¹¹⁶⁰ και η κοινότητα Λαμπανόβου σε κοινότητα Σημάντρου.

Το 1928 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π ζούσαν 46 οικογένειες Ποντίων προσφύγων/172 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός ποντιακός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 96 κατοίκων, οι 68 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 210871-210930)¹¹⁶¹.

Οι κάτοικοι ασχολούνταν με την γεωργία και κτηνοτροφία¹¹⁶².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σήμαντρο αποσπάται από την κοινότητα Σημάντρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νεάπολης Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Νεάπολης και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Σημάντρου της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης του δήμου Βοΐου, με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 96 κάτοικοι (1928), 184 (1940), 151 (1951), 117 (1961), 78 (1971), 93 (1981), 87 (1991), 38 (2011).

Σιδεράς (Δεμριτζιλέρ)

Ο οικισμός **Δεμριτζιλέρ** (=σιδεράδες) βρίσκονταν στο κέντρο του νομού και είναι κτισμένος στις νότιες πλαγιές του όρους Αετοβούνι (με υψόμετρο 1.256 μ.), κοντά στη Κοζάνη και Πτολεμαΐδα σε απόσταση 18 χλμ. βορειοδυτικά και 18 χλμ. νότια-νοτιοανατολικά αντίστοιχα. Από τον οικισμό ξεκινά η πεζοπορική διαδρομή Σιδεράς-Αετοβούνι-Κτενάς μήκους 8 χλμ. και διάρκειας περίπου 3 ώρες¹¹⁶³. Είναι σε υψόμετρο 920 μ.¹¹⁶⁴

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Δεμριτζιλέρ είχε 198 άνδρες και 197 γυναίκες, σύνολο 395 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δεμριτζιλέρ με έδρα τον οικισμό Δεμριτζιλέρ¹¹⁶⁵. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Ταρακτσιλάρ.

1160. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [183. Η κοινότης Λιμπανόβου μετονομάζεται εις «Κοινότητα Σημάντρου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Λιμπανόβου εις «Σήμαντρον»].

1161. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1162. Νομαρχίας Κοζάνης: Γνωμμία με τον νομό Κοζάνης. 1970.

1163. . www.greektips.gr.

1164. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 31, σελ. 60.

1165. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός **Δεμριτζιλέρ** υπό το όνομα «Κοινότης Δεμριτζιλέρ»

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 446 άτομα (214 άνδρες και 232 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 88 οικογένειες μουσουλμάνων¹¹⁶⁶.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 48 πρόσφυγες στον οικισμό (25 άνδρες και 23 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 69 οικογένειες προσφύγων /257 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι περισσότεροι πρόσφυγες ήταν από τον Ανατολικό και Δυτικό Πόντο¹¹⁶⁷.

Κατά την Νομαρχία Κοζάνης 10 οικογένειες προσφύγων ήταν από τη Μ. Ασία και 59 από τον Πόντο.¹¹⁶⁸

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν στη κοινότητα Σιδερά και στον συνοικισμό Κτενάς περίπου 85 προσφυγικές οικογένειες, όλες ποντιακές. Οι 50 από Τραπεζούντα που μιλούσαν ποντιακά και οι άλλες από Αμάσεια που μιλούσαν τουρκικά¹¹⁶⁹.

Το 1927 ο οικισμός Δεμριτζιλέρ μετονομάζεται σε **Σιδεράς**¹¹⁷⁰ και η κοινότητα Δεμριτζιλέρ που ανήκει, σε κοινότητα Σιδερά. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Σιδεράς»¹¹⁷¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 268 κατοίκων οι 238 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 217301-217400)¹¹⁷².

Στα βουνά του οικισμού αυτοφυούν αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά όπως το Φασκόμηλο, το Τσάι του Βουνού, το Αγριοθύμαρο και άλλα. Τα τελευταία χρόνια γίνεται μια προσπάθεια καλλιέργειας αρωματικών φυτών. Πρωτοστατεί η αγροτική οικοτεχνία Αρωματικά Σιδερών¹¹⁷³.

Το 1997 ο οικισμός Σιδεράς με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Σιδερά (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Σιδερά στον πρώην δήμο Δημήτριος Υψηλάντης (Φ.Ε.Κ. 244^Α- 04/12/1997).

και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Ταρακτσιλάρ].

1166. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1167. Γεώργιος Τσακαλίδης: *Αυθεντικές Ιστορίες Προσφύγων. Του Σιδερά.*

1168. Ο.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1169. Παύλος Χαρ. Τσακιρίδης: «Η εν Ελλάδα εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1170. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [24.Η κοινότης Δεμριτζιλάρ μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδερά» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δεμριτζιλέρ εις «**Σιδεράς**» (ο)].

1171. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης» Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 158.

1172. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1173. «Αρωματικά Σιδερών. Οικοτεχνία καλλιέργειας, μεταποίησης και εμπορίας προϊόντων Αρωματικών Φυτών και Βοτάνων».

Το 2011, ο οικισμός Σιδεράς με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Δημήτριος Υψηλάντης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σιδερά (μαζί με τον οικισμό Κτενά) της Δημοτικής Ενότητας Δημήτριος Υψηλάντης του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 268 κάτοικοι (1928), 363 (1940), 391 (1951) 389 (1961), 275 (1971), 313 (1981), 318 (1991), 159 (2011).

Σκάφη (Οκιούζ Οβά ή Εκίζοβα)

Ο ορεινός οικισμός **Οκιούζ Οβά** βρίσκονταν προς τα ανατολικά όρια με την Ημαθία στις ανατολικές πλαγιές του όρους Σκοπός. Απέχει 27 χλμ. δυτικά της Κοζάνης και 42,5 χλμ. της Βέροιας και είναι σε υψόμετρο 910 μ.¹¹⁷⁴

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Οκιούζ Οβά είχε 117 άνδρες και 108 γυναίκες, σύνολο 225 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιντελόβης με έδρα τον οικισμό Ιντέλοβα. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Οκιούζ Οβά¹¹⁷⁵.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 283 άτομα (141 άνδρες και 142 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 41 οικογένειες προσφύγων/166 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Κατά την Νομαρχία Κοζάνης (Επαρχία ή Υποδιοίκηση Κοζάνης με μουσουλμανικό και προσφυγικό πληθυσμό-Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας) οι πρόσφυγες προέρχονταν από τον Πόντο.

Κατ' άλλους, το 1924 εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την Αμάσεια και από την Νίκαια της Βιθυνίας. Οι πρόσφυγες βρήκαν ένα ρημαγμένο τζαμί που το χρησιμοποίησαν για εκκλησία. Το 1936 άρχισαν να κτίζουν την εκκλησία του Αγίου Δημητρίου η οποία αποπερατώθηκε στη 10ετία του 1950¹¹⁷⁶.

Το 1927 η κοινότητα Ιντελόβης που ανήκε ο οικισμός Οκιούζ Οβά μετονομάζεται σε κοινότητα Αγίας Άννης (Φ.Ε.Κ. 18^Α – 01/02/1927).

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 45 προσφυγικές οικογένειες, όλες σχεδόν από την Έρμπαα του Πόντου που μιλούσαν την τουρκική¹¹⁷⁷.

Πα οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Σκαφη»¹¹⁷⁸.

1174. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1175. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [15. Ο συνοικισμός Ιντέλοβα υπό το όνομα «Κοινότητα Ιντελόβης» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Οκιούζ Οβά**].

1176. Στάθης Τσαουσίδης: «Η ιστορία του χωριού μου».

1177. Παύλος Χαρ. Τσακίρης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1178. Πάνος Κεφαλάς: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης

Την ίδια χρονιά ο οικισμός Οκιούζ Οβά μετονομάζεται σε **Σκάφη**¹¹⁷⁹ και η κοινότητα Αγίας Άννης που ανήκει ο οικισμός Σκάφη ξανα-μετονομάζεται σε κοινότητα Αυλήανας (Φ.Ε.Κ. 306^Α – 22/12/1927). Σκάφη ονομάστηκε λόγω της θέσης που βρίσκονταν.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 188 κατοίκων και οι 188 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 217401-217460)¹¹⁸⁰.

Το 1931 ο οικισμός Σκάφη αποσπάται από την κοινότητα Αυλήανας και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Σκάφης (Φ.Ε.Κ. 34^Α – 13/02/1931).

Απομονωμένο, απρόσιτο και άγονο καθώς ήταν μέρος, οι κάτοικοί του αποφάσισαν ομαδικά να το εγκαταλείψουν το 1960. Με ευκολίες αποπληρωμής αγόρασαν ένα Μοναστηριακό κτήμα της Ιεράς Μονής του Οσίου Γρηγορίου του Αγίου Όρους κοντά στο χωριό Λιβάδι του Νομού Πιερίας. Εκεί έκτισαν καινούργιο οικισμό που τον ονόμασαν Παναγία επειδή εκεί υπήρχε η εκκλησία της Παναγίας¹¹⁸¹.

Το 1977 ο οικισμός Σκάφη αποσπάται από την κοινότητα Σκάφης (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Καπνοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 97^Α – 05/04/1977).

Το 1997 ο οικισμός Σκάφη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από τη κοινότητα Καπνοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Καπνοχωρίου του πρώην δήμου Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σκάφη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον πρώην δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καπνοχωρίου (μαζί με τους οικισμούς Ανατολικό και Καπνοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Ελλησπόντου, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 188 κάτοικοι (1928), 260 (1940), 271 (1951), 223 (1961), 12 (1971), 0 (1981), 0 (1991), 2 (2011).

Σκαφίδι – Νέα Νικόπολη (Κιουτσούκ Ματλή)

Ο ημιορεινός οικισμός **Κιουτσούκ Ματλή** βρίσκονταν στα βόρεια-δυτικά της πόλης της Κοζάνης και σε υψόμετρο 690 μ.¹¹⁸²

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Κιουτσούκ Ματλή της Υποδιοίκησης Κοζά-

– Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, σελ. 97.

1179. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [32. Ο συνοικισμός Οκιούζ Οβά της αυτής κοινότητος (Ιντελόβης-Αγίας Άννας) μετονομάζεται εις «**Σκάφη**»].

1180. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1181. Στάθης Τσαουσίδης: «Η ιστορία του χωριού μου».

1182. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 24, σελ. 76.

νης είχε 288 άνδρες και 239 γυναίκες, σύνολο 527 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κιουτσούκ Ματλή με έδρα τον οικισμό Κιουτσούκ Ματλή¹¹⁸³. Στη εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Μεντισλή.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Κιουτσούκ Ματλή 692 άτομα (349 άνδρες και 343 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 115 οικογένειες μουσουλμάνων¹¹⁸⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 60 πρόσφυγες (34 άνδρες και 26 γυναίκες).

Μέχρι το 1923 ο οικισμός κατοικούνταν από μουσουλμάνους ενώ στο κέντρο του οικισμού υπήρχε μουσουλμανικό τέμενος.

Με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, χαρακτηρίστηκε αμιγής προσφυγικός οικισμός αφού εγκαταστάθηκαν 116 οικογένειες προσφύγων/482 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., κυρίως από την Σπάρτη της Πισιδίας και τη Προύσα της Μ. Ασίας. Οι κάτοικοι έφεραν μαζί τους, την τέχνη των χειροποίητων χαλιών, γνωστά με την ονομασία Ισπάρτα (βλ. Ταπητουργία στη Σπάρτη)¹¹⁸⁵.

Το 1927 ο οικισμός Κιουτσούκ Ματλή μετονομάζεται σε **Σκαφίδι**¹¹⁸⁶ και η κοινότητα Κιουτσούκ Ματλή σε κοινότητα Σκαφιδίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 477 κατοίκων οι 449 ήταν πρόσφυγες που είχαν έρθει και εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 217461-217640)¹¹⁸⁷.

Πα τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Σκαφίδι»¹¹⁸⁸.

Το 1950 ο οικισμός Σκαφίδι μετονομάζεται σε **Νέα Νικόπολις** και η κοινότητα Σκαφιδίου σε κοινότητα Νέας Νικοπόλεως (Φ.Ε.Κ. 208^Α – 16/09/1950).

Το 1994 η Νέα Νικόπολη αποσπάται από την κοινότητα Νέας Νικοπόλεως (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 144^Α – 31/08/1994).

Σήμερα, οι λιγοστοί μόνιμοι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία.

Το 1997 η Νέα Νικόπολη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποτελούσε το Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Νικόπολης του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011, η Νέα Νικόπολης με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική

1183. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός **Κιουτσούκ Ματλή** υπό το όνομα «Κοινότης Κιουτσούκ Ματλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Μεντισλή].

1184. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1185. Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Νέας Νικόπολης». cityofkozani.gov.

1186. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [42. Η κοινότης Κιουτσούκ Ματλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Σκαφιδίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κιουτσούκ Ματλή εις «**Σκαφίδι**» (το)].

1187. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1188. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 160.

Κοινότητα Νέας Νικόπολης της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του διευρυμένου δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 477 κάτοικοι (1928), 534 (1940), 532 (1951), 468 (1961), 231 (1971), 196 (1981), 216 (1991), 195 (2011).

Σκήτη (Ντεντιλέρ)

Ο οικισμός **Ντεντιλέρ** βρίσκονταν στο εσωτερικό του νομού, στους νοτιοανατολικούς πρόποδες του όρους Άσκιο (Σινιάτσικο)¹¹⁸⁹ και δυτικά της Κοζάνης σε απόσταση 15,5 χλμ. Είναι κτισμένος ανάμεσα στους οικισμούς Ξηρολίμνη (βόρεια), Αλωνάκια (δυτικά) και Κοκκιναρά (νοτιοδυτικά). Απέχει 3 χλμ. βόρεια από τον κόμβο Καλαμιάς της Εγνατίας οδού και βρίσκεται στα όρια του Καταφύγιου Άγριας Ζωής Ανθότοπου-Σκήτης.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας αναφέρεται με την ονομασία Ντιντιλέρ ως αμιγώς «τουρκικό» χωριό να κατοικείται από Οθωμανούς και συμπεριλαμβανόταν στα χωριά των Καραγιαννίων¹¹⁹⁰.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Καλπουτζιλάρ κατεγράφησαν 317 άνδρες και 301 γυναίκες, σύνολο 618 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζονται ως οικισμός Ντιντιλέρ¹¹⁹¹ και προσαρτάται στη κοινότητα Ντιντιλέρ (μετέπειτα Σκήτη) ως έδρα της, όπως επίσης προσαρτώνται οι οικισμοί Μπακτσέ-Λόβασι και Καλπουτζιλάρ.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 758 κάτοικοι (404 άνδρες και 354 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 130 μουσουλμανικές οικογένειες¹¹⁹².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 40 πρόσφυγες στον οικισμό (15 άνδρες και 25 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών και περί το 1926, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που είχαν αναχωρήσει νωρίτερα για την Τουρκία, 111 οικογένειες προσφύγων/365 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν: 46 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 65 από τον Πόντο^{1193, 1194}.

Κατ' άλλους οι πρόσφυγες προέρχονταν από τις πόλεις Ζάβερα, Σεβάστεια, Χαψίκη, Λαράχανη της Τραπεζούντας και την Προύσα.

1189. www.pezoporia.gr.

1190. www.mspondos-alonakion.gr

1191. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [38. Ο συνοικισμός **Ντιντιλέρ** υπό το όνομα «Κοινότης Ντιντιλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι Καλπουτζιλάρ, Μπακτσέ-Λόβασι και Κιρμιζή-Κιόϊ].

1192. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1193. Ό.π.

1194. Δες μαρτυρία Ελισάβετ Σείτανιδου: «Σφάζανε γυναίκες, εξόρισαν άνδρες, κατάστρεψαν κορίτσια, και τι δεν έκαναν». Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Δ', σελ. 364-365.

Σε σχετική μελέτη αναφέρεται ότι εγκαταστάθηκαν περίπου 120 προσφυγικές οικογένειες. Οι 90 ποντιακές από την Ματσούκα που μιλούσαν την ποντιακή, οι άλλες από την Προύσα που μιλούσαν τουρκικά και ελάχιστες απ' αυτές μιλούσαν ελληνικά¹¹⁹⁵.

Το 1927 ο οικισμός Ντεντελέρ μετονομάζεται σε **Σκήτη**¹¹⁹⁶ και η κοινότητα Ντιντιλέρ σε κοινότητα Σκήτης (Φ.Ε.Κ 179^Α – 30/08/1927). Η ονομασία Σκήτη προήλθε από τους ασκητές που υπήρχαν στα βουνά της περιοχής¹¹⁹⁷.

Το 1928 έγινε διανομή χωραφιών για να αποκτήσουν έτσι κάποια περιουσιακά στοιχεία και να έχουν δικαιώματα. Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στον οικισμό¹¹⁹⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 343 κατοίκων και οι 343 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 209351-209510)¹¹⁹⁹.

Οι κάτοικοι του ασχολούνται με την κτηνοτροφία και τη γεωργία.

Το 1997 ο οικισμός Σκήτη με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Σκήτης (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Σκήτης του δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σκήτη με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σκήτης (μαζί με τον Κοκκιναρά) της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του διευρυμένου δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 343 κάτοικοι (1928), 564 (1940), 588 (1951), 543 (1961), 433 (1971), 423 (1981), 347 (1991), 275 (2011).

Σπάρτο¹²⁰⁰ (Σαρτακλή)

Ο οικισμός **Σαρτακλή** βρίσκονταν νοτιοανατολικά της Κοζάνης, σε απόσταση 18 χλμ.¹²⁰¹ και σε υψόμετρο 360 μ.¹²⁰² κοντά στη τεχνητή λίμνη του Πολυφύτου στη περιοχή Τσιαρτσιαμπά.

1195. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1196. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [163. Η κοινότης Ντεντιλέρ μετονομάζεται εις κοινότητα Σκήτης και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ντεντιλέρ εις «**Σκήτη**»].

1197. <https://web.archive.org/web/20190322124745/https://cityofkozani.gov.gr/web/guest/skthkokkinaras>

1198. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή. Σελ. 161-162.

1199. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1200. Η ονομασία του οφείλεται σε είδος χόρτου το οποίο αποκαλείται από τους κατοίκους «σπάρτον» - Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης. Έκδοση Νομαρχίας Κοζάνης. Θεσσαλονίκη 1970.

1201. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=14019&lng=1>

1202. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

Σύμφωνα με τον Κ. Γουναρόπουλο, το έτος 1872 στο Σαρτακλή υπήρχαν 80 σπίτια Τούρκων γεωργών.

Το 1886 είχε 80 οθωμανικές οικογένειες και τέμενος (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Σαρτακλή είχε 287 άνδρες και 278 γυναίκες, σύνολο 565 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαρτακλή με έδρα τον οικισμό Σαρτακλή¹²⁰³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 571 άτομα (297 άνδρες και 274 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 59 πρόσφυγες στον οικισμό (30 άνδρες και 29 γυναίκες).

Μετά την τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 126 οικογένειες προσφύγων/488 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.ΕΕ.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός¹²⁰⁴.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τον Πόντο, ενώ τους διατέθηκαν σπίτια και αγροκτήματα¹²⁰⁵. Σύμφωνα με στοιχεία της Νομαρχίας Κοζάνης οι οικογένειες των προσφύγων, προέρχονταν: 8 από Θράκη, 88 από Μ. Ασία και 33 από τον Πόντο. Γρήγορα όμως οι κάτοικοι διέρρευσαν¹²⁰⁶.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 55 προσφυγικές οικογένειες. Οι 30 ποντιακές από Έρμπα που μιλούσαν την τουρκική και οι άλλες Μαγνησία που μιλούσαν ελληνικά¹²⁰⁷.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Σπάρτο»¹²⁰⁸.

Το 1927 ο οικισμός Σαρτακλή μετονομάζεται σε **Σπάρτο**¹²⁰⁹ και η κοινότητα Σαρτακλή σε κοινότητα Σπάρτου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 275 κατοίκων οι 128 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 217741-217920)¹²¹⁰.

Το 1944 ο μισός οικισμός κάηκε στον Εμφύλιο και κάηκε εκ νέου, αλλά όλος, περί τις αρχές του 1946¹²¹¹.

1203. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [45. Ο συνοικισμός **Σαρτακλή** υπό το όνομα «Κοινότης Σαρτακλή» και έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό].

1204. Δες Μαρτυρία Ρεβέκκας Κωνσταντινίδου: «Βγήκαμε από τα σπίτια μας με κλάματα, γιατί αφήναμε μια πλούσια ζωή και ένα καλό περιβάλλον» Κ. Μ.Σ. Έξοδος, τόμος Γ', σελ. 52

1205. Βικιπαίδεια – Σπάρτο Κοζάνης.

1206. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

1207. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχαίον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1208. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 163.

1209. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [6. Η κοινότης Σαρτακλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Σπάρτου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σαρτακλή εις «**Σπάρτο**»(το)].

1210. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1211. Βικιπαίδεια: Σπάρτο Κοζάνης.

Είναι γεωργικός οικισμός με κύριες καλλιέργειες τα σιτηρά, τα καπνά κλπ. Στον οικισμό δεν λειτουργεί σχολείο, καθώς οι νέοι έχουν μετακινηθεί στα αστικά κέντρα. Ο ναός της ενορίας είναι ο αφιερωμένος στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου, αλλά έχει κριθεί ακατάλληλος και είναι κλειστός μετά τον μεγάλο σεισμό του 1995.

Παλαιότερα στον οικισμό υπήρχαν φυτείες δαμασκηνίων, τα προϊόντα των οποίων αποξηραίνονταν σε ειδικό εργαστήριο. Η περιοχή ήταν πολύ εύφορη και παρήγαγε δημητριακά προϊόντα¹²¹².

Το 1997 ο οικισμός Σπάρτο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Σπάρτου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Σπάρτου του πρώην δήμου Ελιμείας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Σπάρτο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Σπάρτου της Δημοτικής Ενότητας Ελιμείας, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 275 κάτοικοι (1928), 412 (1940), 376 (1951) 408 (1961), 290 (1971), 191 (1981), 226 (1991), 151 (2001), 108 (2011).

Σταυροδρόμι (Πλαζόμιστα ή Πλαζούμιστα)

Ο οικισμός **Πλαζούμιστα** βρίσκονταν δυτικά της Νεάπολης, 71 χλμ. από την Κοζάνη, στην Δυτική Μακεδονία, σε υψόμετρο 710 μ.¹²¹³

Το Σταυροδρόμι περιβάλλεται από πλούσια βλάστηση. Οι δρυόφυτοι λόφοι και ο οφιοειδής Βέλος συγκροτούν το φυσικό κάλος. Αναγράφεται στο Κώδικα του Νεοφύτου, άρα υφίσταται προ 1797. Οι κάτοικοί του είναι γεωργοκτηνοτρόφοι.¹²¹⁴

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 151 άνδρες και 100 γυναίκες, σύνολο 251 άτομα.

Στην απογραφή του 1920 είχε 294 μουσουλμάνους κατοίκους¹²¹⁵, εκ των οποίων 60 οικογένειες (250 άτομα) ήταν μουσουλμάνοι που αναχώρησαν για την Τουρκία στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λοζάνης και στη θέση τους εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες 66 οικογένειες προσφύγων/233 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. από τον Πόντο. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό¹²¹⁶.

Κατ' άλλους οι 36 προσφυγικές οικογένειες προέρχονταν από Αμάσεια (Ερμπαα) του Πόντου και μιλούσαν τουρκικά και ποντιακά. Ήταν δηλαδή δίγλωσσοι¹²¹⁷.

1212. Νομαρχία Κοζάνης. «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

1213. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1214. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». 1970.

1215. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 82.

1216. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνοψη της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

1217. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

Το 1926, ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Βελίστης και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Πλαζούμιστης (Φ.Ε.Κ. 186^Α – 07/06/1926).

Το 1928, ο οικισμός Πλαζούμιστα μετονομάζεται σε **Σταυροδρόμι**¹²¹⁸ και η κοινότητα Πλαζούμιστης μετονομάζεται σε κοινότητα Σταυροδρομίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 196 κατοίκων, οι 189 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 215391-215470)¹²¹⁹.

Το 1986, ο οικισμός Σταυροδρόμι αποσπάται από την κοινότητα Σταυροδρομίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Τσοτυλίου (Φ.Ε.Κ. 123^Α – 19/08/1986).

Από το 1997 έως το 2010, με τη διοικητική μεταρρύθμιση «Καποδίστριας» το Σταυροδρόμι ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Σταυροδρομίου του δήμου Τσοτυλίου του νομού Κοζάνης.

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», το Σταυροδρόμι ανήκει Τοπική Κοινότητα Σταυροδρομίου της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου του δήμου Βοΐου με έδρα τη Σιάτιτσα. Βρίσκεται στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 196 κάτοικοι (1928), 293 (1940), 236 (1951), 235 (1961), 136 (1971), 89 (1981), 92 (1991), 70 (2011).

Σταυρωτή (Χασιλάρ)

Ο οικισμός **Χασιλάρ** βρίσκονταν 20 χλμ. νοτιοανατολικά από την Κοζάνη¹²²⁰ και κοντά στον οικισμό Αμυγδαλιάς και Ανατολής του πρώην δήμου Ελιμείας, στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, σε υψόμετρο 350 μ.¹²²¹

Η ακριβής ημερομηνία της ίδρυσής της δεν είναι γνωστή. Πάντως, ίχνη παλαιού οικισμού βρίσκονται στη νοτιοδυτική θέση «Παλιομύλια» όπου βρέθηκαν νομίσματα Αλεξανδρινής εποχής και τάφος κιβωτιόσχημος κατασκευασμένος από λίθινες πλάκες¹²²².

Το 1886 είχε 40 οθωμανικές οικογένειες και τέμενος (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Χασιλάρ είχε 99 άνδρες και 97 γυναίκες, σύνολο 196 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπιγούκ-Τεκελέρ με έδρα τον οικισμό Μπιγούκ-Τεκελέρ. Στη κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Κιουτσούκ-Τεκελέρ και Χασιλάρ¹²²³.

1218. Με το υπ' αριθ. 156^Α Φ.Ε.Κ. της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Κοζάνης στην επαρχία Ανασελίτσας: «221. Η κοινότης Πλαζουμίστης μετονομάζεται εις «Κοινότητα Σταυροδρομίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Πλαζούμιστα εις «**Σταυροδρόμι**»].

1219. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1220. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=14114&lng=1>

1221. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 32, σελ. 95.

1222. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

1223. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [36. Ο συνοικισμός Μπιγούκ-Τεκελέρ υπό το όνομα «Κοινότης Μπι-

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 205 άτομα (101 άνδρες και 104 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 44 μουσουλμανικές οικογένειες¹²²⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 47 πρόσφυγες (19 άνδρες και 28 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και τη Συνθήκη της Λοζάνης, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματά τους μέχρι το 1926, είχαν εγκατασταθεί 52 οικογένειες προσφύγων/239 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. από τη Μ. Ασία¹²²⁵. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Σταυρωτή»¹²²⁶.

Το 1928 ο οικισμός Χασιλάρ μετονομάζεται σε **Σταυρωτή** (Φ.Ε.Κ. 156^A – 08/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 192 κατοίκων οι 186 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218511-218590)¹²²⁷.

Το 1971 ο οικισμός Σταυρωτή ορίζεται έδρα της κοινότητας Αμυγδαλέας (Φ.Ε.Κ. 50^A – 13/03/1971).

Το 1997 ο οικισμός Σταυρωτή με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Αμυγδαλέας και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Αμυγδαλέας στον πρώην δήμο Ελιμείας (Φ.Ε.Κ. 244^A– 04/12/1997).

Είναι γεωργικός οικισμός. Συνορεύει στα νότια με τον ποταμό Αλιάκμονα. Μετά την κατασκευή της τεχνητής λίμνης του Πολυφύτου, πολλά από τα γειτνιάζοντα στην λίμνη κτήματα μετατράπηκαν από ξερικά σε ποτιστικά και αύξησαν την παραγωγή τους. Καλλιεργούνται σιτηρά, δημητριακά και οπωροκηπευτικά. Ζουν άνθρωποι κυρίως μεγάλης ηλικίας. Σήμερα δεν υπάρχει σχολείο, για αυτό και οι νέοι πηγαίνουν στα μεγάλα αστικά κέντρα.¹²²⁸

Το 2011, ο οικισμός Σταυρωτή με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αμυγδαλέας (μαζί με τους οικισμούς Αμυγδαλέα και Ανατολή) της Δημοτικής Ενότητας Ελιμείας του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 192 κάτοικοι (1928), 211 (1940), 187 (1951) 209 (1961), 145 (1971), 92 (1981), 92 (1991), 26 (2011).

γούκ-Τεκελέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. *Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Τεκελέρ και Χασιλάρ*].

1224. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1225. Ό.π.

1226. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 164.

1227. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1228. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Σταυρωτή Κοζάνης.

Σύνδενδρο (Τριβένι ή Τερβέν)

Ο οικισμός **Τερβένι** βρίσκονταν στα βόρεια του νομού Γρεβενών προς τα όρια με το νομό Κοζάνης, απέχει 10 χλμ. βορειοδυτικά από τα Γρεβενά.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας ο οικισμός ήταν κεφαλοχώρι με μεικτό πληθυσμό (μουσουλμάνοι Βαλαάδες και χριστιανοί) που οι κάτοικοί του ασχολούνταν με τη γεωργία και κτηνοτροφία. Στον Κώδικα της Ζάβορδας αναφέρονται κάτοικοί του ως αφιερωτές της Ιεράς Μονής Αγίου Νικάνορος ή Ζάβορδας τόσο την περίοδο 1534 έως 1692 (Α' Γραφή) όσο και 1692 και μετά (Β' Γραφή)¹²²⁹. Πολιτιστικά συμπεριλαμβάνονταν στα ανατολικά «Μαστοροχώρια των Γρεβενών»¹²³⁰.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας στον οικισμό Τερβέν κατεγράφησαν 238 άνδρες και 277 γυναίκες, σύνολο 515 άτομα.

Το 1914 στον εκλογικό κατάλογο της Υποδιοίκησης Γρεβενών ήταν εγγεγραμμένοι 167 χριστιανοί και 91 μουσουλμάνοι.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τερβέν με έδρα τον οικισμό Τερβέν¹²³¹.

Το 1919 διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας από Τερβέν σε **Τριβένι**. (Φ.Ε.Κ. 229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 567 άτομα (286 άνδρες και 281 γυναίκες). Εξ αυτών 180 άτομα (50 οικογένειες) ήταν μουσουλμάνοι¹²³².

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι του οικισμού αναχώρησαν για την Τουρκία στις 8 Απριλίου 1924, παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό¹²³³.

Στα οικήματά τους εγκαταστάθηκαν 63 οικογένειες προσφύγων/193 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός. Κατά την Ε.Α.Π. εδώ εγκαταστάθηκαν 2 οικογένειες από τη Μ. Ασία και 61 από τον Πόντο¹²³⁴.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την περιοχή της Γαλιάνας της Τραπεζούντας και ήταν ποντιόφωνοι που μιλούσαν το ιδίωμα της Τραπεζούντας. Ήρθαν και μερικοί Πόντιοι, οι οποίοι έφυγαν γρήγορα για τον Κούκο της Κατερίνης¹²³⁵, ¹²³⁶, ¹²³⁷.

Το 1927 ο οικισμός Τριβένι μετονομάζεται σε **Σύνδενδρο**¹²³⁸ και η κοινότητα Τριβενίου σε κοινότητα Συδένδρου.

1229. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης. «Τα Γρεβενά (Συμβολή στην Ιστορία τους)».

1230. Τάκης Μανιάτης: «Μαστοροχώρια Γρεβενών–1^ο μέρος-Ανατολικά».

1231. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [165. Ο συνοικισμός **Τερβέν** υπό το όνομα «Κοινότης Τερβέν» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

1232. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 84.

1233. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270.

1234. Ό.π. Ευστάθιος Πελαγίδης.

1235. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών». Σελ. 95.

1236. Δες Μαρτυρία Μαρίας Ακκίζιδου: «Οι άντρες είπαν θα βγούμε στο βουνό» Κ. Μ.Σ. Έξοδος τόμος Γ', σελ. 64-65.

1237. Δες Μαρτυρία Στυλιανού Νικολαΐδη: «Ζευγάρια, παντρεμένοι ήτανε, κάνανε παιδιά στο βουνό» Κ. Μ.Σ. Έξοδος τόμος Γ', σελ. 72-73.

1238. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Γρεβενών: [44. Η κοινότης Τριβενίου μετονομάζεται εις «κοινότητος Συδένδρου» και ο ομώνυμος συνοικισμός Τριβένι εις «**Σύνδενδρο**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 538 κατοίκων, οι 183 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 217951-218030)¹²³⁹.

Το 1931 ο Πρόεδρος της Κοινότητας τηλεγραφεί στον Νομάρχη ότι:

Επιδημία διφθερίτιδας μαστίζει και αποδεκατίζει νήπια κοινότητός μας. Αιτούμεθα αποστολήν ιατρού λάβει κατασταλτικά μέτρα(60/1914)¹²⁴⁰.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Σύνδενδρον** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Το 1964 ο οικισμός Σύνδενδρον αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1997 ο οικισμός Σύνδενδρον με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Συνδένδρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γρεβενών, ως Τοπικό Διαμέρισμα Συνδένδρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Σύνδενδρον με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Συνδένδρου της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 538 κάτοικοι (1928), 573 (1940), 505 (1951), 533 (1961), 411 (1971), 355 (1981), 344 (1991), 345 (2001), 205 (2011).

Τετράλοφο (Ντορταλή)

Ο οικισμός **Ντορταλή** βρίσκονταν στο οροπέδιο της Κοζάνης - Πτολεμαΐδας, σε απόσταση 23 χλμ. βορειοανατολικά από την Κοζάνη και δίπλα στον Α.Η.Σ. Αγίου Δημητρίου. Ο οικισμός είναι κτισμένος ανάμεσα σε τέσσερις λόφους και εκεί οφείλει την ονομασία του. Στα νότια του περνάει η Εγνατία και η Ε.Ο. Αλεξάνδρειας - Κοζάνης. Στην περιοχή Σαρηγκιόλ (Κίτρινη Λίμνη) έχει εντοπισθεί η «Τούμπα Τετραλόφου» που από το 1984 έχει κηρυχθεί αρχαιολογικός χώρος¹²⁴¹. Είναι σε υψόμετρο 730 μ.¹²⁴²

Το 1886 είχε 70 οθωμανικές οικογένειες, τέμενος, βρύση και χάνι για 100 κτήνη (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ντορταλή είχε 272 άνδρες και 269 γυναίκες, σύνολο 541 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ντορταλή με έδρα τον οικισμό Ντορταλή¹²⁴³.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Ντορταλή 594 άτομα (290 άν-

1239. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1240. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

1241. Ιστοσελίδα: «Διαρκής Κατάλογος Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων». listedmonuments.culture.gr

1242. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 4, σελ. 101.

1243. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [39. Ο συνοικισμός **Ντορταλή** υπό το όνομα «Κοινότης Ντορταλή» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

δρες και 304 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 90 μουσουλμανικές οικογένειες¹²⁴⁴.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 131 πρόσφυγες (63 άνδρες και 68 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, άρχισε η σταδιακή αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού που εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και πήραν το δρόμο προς τη Τουρκία. Εδώ στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 135 οικογένειες προσφύγων /493 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εκ των προσφύγων 38 οικογένειες ήταν από τη Θράκη και 96 από τον Πόντο¹²⁴⁵. Για οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Τετράλοφος»^{1246, 1247}.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 125 προσφυγικές οικογένειες. Οι 80 ποντιακές από την Ματσούκα που μιλούσαν την ποντιακή, οι άλλες από την Πάνιδο Ραιδεστού μιλούσαν ελληνικά¹²⁴⁸.

Το 1928 ο οικισμός Ντορταλή μετονομάζεται σε **Τετράλοφο**¹²⁴⁹ και η κοινότητα Ντορταλή που ανήκει, σε κοινότητα Τετραλόφου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 567 κατοίκων οι 549 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 214661-214840)¹²⁵⁰.

Τα παλιότερα χρόνια, μετά και την εγκατάσταση των προσφύγων από τον Πόντο και την Ανατολική Θράκη, οι κάτοικοι του οικισμού ανέβαιναν στα παρχάρια, μέσα στα πλούσια δάση του Βερμίου. Οι γυναίκες του Τετραλόφου φημιζονταν για την κοπτική-ραπτική που ασκούσαν, ενώ οι περισσότερες ήταν και άριστες υφάντρες¹²⁵¹.

Από το 1983 δραστηριοποιείται ο Μορφωτικός Λαογραφικός Σύλλογος Τετραλόφου με σκοπό τη διατήρηση των ηθών και εθίμων των κατοίκων της περιοχής και ο οποίος κάθε χρόνο αναβιώνει το έθιμο «Κοτσαμάνια» που είναι ενταγμένο στον κατάλογο της Unesco για την άυλη πολιτιστική κληρονομιά¹²⁵².

1244. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 79.

1245. Ό.π.

1246. Πάνος Κεφαλός: «Η Αποκατάσταση των προσφύγων του Πάνιδου της Ανατ. Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης – Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Σελ. 98-99.

1247. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 166-167.

1248. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1249. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην Επαρχία Κοζάνης: {243. Η κοινότης Ντορταλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Τετράλοφου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός εις «**Τετράλοφον**»}.

1250. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1251. «Δήμος Κοζάνης - Τοπική Κοινότητα Τετραλόφου». kozani.gr.

1252. Κυριάκος Τσικορδάνος: «Κοτσαμάνια» Ένα ποντιακό έθιμο στο Τετράλοφο Κοζάνης». GreekAffair.gr

Το 1989 ο οικισμός Τετράλοφο αποσπάται από την κοινότητα Τετραλόφου και ορίζεται έδρα του δήμου Φιλιππούπολης (Φ.Ε.Κ. 124^A – 16/05/1989).

Το 1997 ο οικισμός Τετράλοφο με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από τον δήμο Φιλιππούπολης και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Τετραλόφου στο πρώην δήμο Ελλησπόντου (Φ.Ε.Κ. 244^A– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Τετράλοφο με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Ελλησπόντου (καταργείται) και ανήκει ως Τοπική Κοινότητα Τετραλόφου στη Δημοτική Ενότητα Ελλησπόντου του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 567 κάτοικοι (1928), 841 (1940), 763 (1951) 790 (1961), 528 (1971), 457 (1981), 487 (1991), 329 (2011).

Τσοτύλι ή Τσοτίλι

Ο οικισμός **Τσοτύλι** βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νομού, 59 χλμ. δυτικά της Κοζάνης, σε υψόμετρο 840 μ.¹²⁵³

Το 1886 είχε 100 οικογένειες εκ των οποίων τα 2/3 ήταν Οθωμανοί που είχαν αλλά και οι χριστιανοί που είχαν σχολείο αρρένων με μεγάλη εκκλησία. Υπήρχαν 5 χάνια για 100 ίππους και κάθε Σάββατο λειτουργούσε αγορά. (Σχινάς).

Υπάρχουν πολλές μαρτυρίες για το θέμα του ονόματός του. Ο Μητροπολίτης Σισανίου Νεόφυτος το γράφει στον κατάλογο των χωριών της δικαιοδοσίας του: «Τζοτήλι» και ως ευηχότερο μετατράπηκε σε Τσοτύλι. Επίσης στο Τουρκικό Βασιλικό Κτηματολόγιο αναφέρεται ως «Τουτζούλ» ενώ ο Κωνσταντίνος Αγγελής, καθηγητής στο γυμνάσιο Τσοτυλίου, υποστήριξε πως το Τσοτύλιον λεγόταν «Κοτύλιον» που σημαίνει το κοίλο, το βαθούλωμα - κουτάλι που στα χρόνια της Φραγκοκρατίας ο φθόγγος «κ» αντικαταστάθηκε με το φθόγγο «c» (τσ) και από Κοτύλιον μετατράπηκε σε Τσοτύλιον¹²⁵⁴.

Το Τσοτύλι προϋπήρχε της Τουρκοκρατίας, γεγονός που μαρτυρούν τα ερείπια και τοπωνύμια πολλών εκκλησιών εντός και εκτός της κωμόπολης. Κατά τα έτη της δουλείας απετέλεσε σπουδαίο εθνικό, εμπορικό και εκπαιδευτικό κέντρο γεγονός που οδήγησε στην ίδρυση του φημισμένου Γυμνασίου της Μακεδονικής Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας (Μ.Φ.Α.).

Ο οικισμός ελευθερώθηκε στις 20 Οκτωβρίου 1912, αμέσως μετά την απελευθέρωση της Νεάπολης (19 Οκτωβρίου 1912), μετά από δουλεία 500 και πλέον ετών σκλαβιάς¹²⁵⁵.

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 300 Έλληνες και 600 Μωαμεθανοί που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα¹²⁵⁶.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 463 άνδρες και 421 γυναίκες, σύνολο 884 άτομα.

1253. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1254. Βικιπαίδεια: Τσοτύλι Κοζάνης.

1255. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη 1970.

1256. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας: Έγγραφο GRGSA-IAM001.01_000057_00202.

Στην Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των Κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914 κατεγράφησαν 300 Έλληνες και 600 Μωαμεθανοί που μιλούσαν την Ελληνική¹²⁵⁷.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός¹²⁵⁸ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Τσοτυλίου.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 959 κάτοικοι και εξ αυτών υπήρχαν 100 μουσουλμανικές οικογένειες (400 άτομα)¹²⁵⁹.

Από έκθεση του Υποδιοικητή της Επαρχίας Βοίου, της 5^{ης} Ιουλίου 1922:

...οι κάτοικοι αυτού ανερχόμενοι περί τους 900 είναι Οθωμανοί προ πάντων, ομιλούντες, ως Βαλλαχάδες, μόνον την Ελληνικήν. Οι ολίγοι χριστιανοί 300 τον αριθμόν κατάγονται εκ των πέριξ χωρίων και κωμοπόλεων και εγκαταστάθηκαν εκεί χάριν εμπορίου...το κατά Σάββατον μέγα γενόμενον εκεί εμπόριον...ευρίσκεται εις τας χείρας των Ελλήνων...¹²⁶⁰.

Στην απογραφή προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 36 πρόσφυγες (16 άνδρες και 20 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι Οθωμανοί κάτοικοι του έφυγαν με προορισμό την Τουρκία, παρά την ελληνική καταγωγή και γλώσσα τους, οι Βαλαάδες της Δυτ. Μακεδονίας μετανάστευσαν υποχρεωτικά στην Τουρκία το 1923, γιατί το θεσπισθέν τότε κριτήριο ανταλλαγής των πληθυσμών ήταν καθαρά θρησκευτικό¹²⁶¹.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό, 84 οικογένειες προσφύγων (64 από Πόντο, 17 από Μ. Ασία και 5 από τη Θράκη), 339 άτομα στα οικήματα των μουσουλμάνων που τα είχαν εγκαταλείψει το 1923, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν περίπου 50 ποντιακές οικογένειες που προέρχονταν από τη Σεβάστεια του Πόντου και μιλούσαν ποντιακά¹²⁶².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 852 κατοίκων, οι 364 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218211-218350)¹²⁶³.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Τσοτίλιον**. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το Τσοτύλι είναι γνωστό για το ιστορικό Γυμνάσιο-Οικοτροφείο που λειτούργησε ήδη από τα χρόνια της τουρκοκρατίας, την εβδομαδιαία αγορά Τσοτυλίου γνωστή στο παρελθόν ως Καρί Παζάρ που γίνονταν και γίνεται κάθε Σάββατο με μεγάλη απήχηση

1257. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας: Έγγραφο GRGSA-IAM_ADM001.01_000056_00029.

1258. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Αναερίτισης: [105. Ο συνοικισμός **Τσοτύλιον** υπό το όνομα «Κοινότης Τσοτύλιον» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Βοδωρίνα, Λουκούμιον και Ρόκαστρον].

1259. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 82.

1260. Πάννης Γκαβρίνας: «Οι Βαλαάδες του Βοίου Κοζάνης την περίοδο 1912-1924 μέσα από εκθέσεις του υποδιοικητή της Επαρχίας».

1261. Γεώργιος Ι. Μίντσης: «Εθνολογική Σύνθεση της Μακεδονίας» Εκδόσεις «Ηρόδοτος», σελ. 270

1262. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1263. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

στην ευρύτερη περιοχή, αλλά και με τις πρώτες αντιστασιακές ομάδες μη Εαμικών και Εαμικών κατά της Ιταλικής Κατοχής. Οι Ιταλοί αντιδρώντας πυρπόλησαν το Τσοτύλι στις 28 Μαρτίου 1943¹²⁶⁴.

Το 1986 ο οικισμός Τσοτύλι αποσπάται από την κοινότητα Τσοτυλίου (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Τσοτυλίου. Σε αυτόν εντάσσονται 13 οικισμοί. (Φ.Ε.Κ. 123^A – 19/08/1986).

Το 1997 και μέχρι το 2010 και τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας με το σχέδιο «Καποδίστριας», ο οικισμός Τσοτύλι αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Τσοτυλίου ενώ ο δήμος Τσοτυλίου «αυξάνεται-μεγαλώνει» αφού προστίθενται και άλλοι 22 οικισμοί (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Εν τω μεταξύ το 2006 διορθώνεται το όνομα του δήμου σε **Τσοτύλιον**. (Φ.Ε.Κ. 36^A – 16/02/2006).

Από το 2010 με τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκε με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο δήμος Τσοτυλίου καταργείται και όλοι οι οικισμοί του εντάσσονται στο νέο δήμο Βοΐου. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Το Τσοτύλι σήμερα αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Τσοτυλίου της Δημοτικής Ενότητας Τσοτυλίου του δήμου Βοΐου με πρωτεύουσα τη Σιάτιστα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης που βρίσκεται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Απογραφές: 852 κάτοικοι (1928), 1.321 (1940), 2.113 (1951), 1.554 (1961), 1.684 (1971), 1.454 (1981), 1.350 (1991), 1.518 (2011).

Φάρος (Ισακλάρ ή Ισικλάρ)

Ο οικισμός **Ισακλάρ** βρίσκονταν κοντά στη περιοχή του οικισμού Κοιλάδας της Κοζάνης.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε το 1912 και το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Ισακλάρ είχε 176 άνδρες και 171 γυναίκες, σύνολο 347 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ισικού-Κλέρ με έδρα τον οικισμό Ισικού-Κλέρ. Στη κοινότητα προσαρτάται και οι οικισμοί Χαντζή-Χασανλή, Ισικλάρ¹²⁶⁵, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή και Καχήρμανλή.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 93 άτομα (49 άνδρες και 44 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 19 οικογένειες προσφύγων/63 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

1264. Βικιπαίδεια: Τσοτύλι Κοζάνης.

1265. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Ισικού-Κλέρ υπό το όνομα «Κοινότης Ισικού-Κλέρ» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και οι οικισμοί Καχρεμουλή, **Ισικλάρ**, Κιοσελέρ, Εβρενεσλή και Χαντζή-Χασανλή].

Και οι 19 προσφυγικές οικογένειες προέρχονταν από την περιοχή του Πόντου¹²⁶⁶. Το 1927 ο οικισμός Ισικλάρ μετονομάζεται σε **Φάρος**¹²⁶⁷. Το 1928 ο οικισμός Φάρος **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 16/05/1928).

Φελλί (Φιλί)

Ο οικισμός **Φιλί** είναι χτισμένος σε υψόμετρο 630 μ.¹²⁶⁸, και βρίσκεται 19 χλμ. νοτιοανατολικά των Γρεβενών, στη συμβολή των ποταμών Βενέτικου και Αλιάκμονα.

Σύμφωνα με την παράδοση οφείλει το όνομά του στη Φίλα, μία από τις γυναίκες του Φίλιππου της Μακεδονίας. Από προφορικές μαρτυρίες πληροφορούμαστε πως ο οικισμός βρισκόταν πάντα στην ίδια θέση, με το ίδιο όνομα και χωρίς να γίνουν αλλαγές στη σύσταση του πληθυσμού του¹²⁶⁹. Μόνο μετά το 1924 ήρθαν μερικές οικογένειες Μικρασιατών προσφύγων.

Στον Κώδικα της Ζάβορδας αναφέρεται με την ονομασία Φιλή ή Φυλή και αρκετοί κάτοικοί του καταγράφονται ως αφιερωτές της Ιεράς Μονής Αγίου Νικάνορος ή Ζάβορδας τόσο την περίοδο 1534 έως 1692 (Α' Γραφή) όσο και 1692 και μετά (Β' Γραφή)¹²⁷⁰.

Το 1886 ήταν τσιφλίκι που ανήκε στον Αχμέτ-Αγά από τα Γρεβενά και κατοικούσαν 240 χριστιανικές οικογένειες που είχαν εκκλησία και σχολείο (Σχινάς).

Σύμφωνα με την Εθνολογική Στατιστική του Πληθυσμού των κατοίκων σχολικού έτους 1913-1914, ζούσαν 200 Έλληνες που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα¹²⁷¹.

Μετά την απελευθέρωσή του το 1913, στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας, στον οικισμό Φιλί κατεγράφησαν 118 άνδρες και 94 γυναίκες, σύνολο 212 άτομα.

Στον εκλογικό κατάλογο του 1914, της Υποδιοίκησης Γρεβενών συμπεριληφθήκαν 104 άρρενες ψηφοφόροι¹²⁷².

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Φιλί με έδρα τον οικισμό Φιλί¹²⁷³, στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Ελευθεροχώρι.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό 155 άτομα (85 άνδρες και 70 γυναίκες) ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 22 οικογένειες προσφύγων/73 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

1266. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

1267. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης: [35. Ο συνοικισμός Ισικλάρ της αυτής κοινότητας (Ισκιουνπλέρ ή Κοιλιάδας) μετονομάζεται εις «**Φάρος**»].

1268. Εγκυκλοπαίδεια «Νέα Δομή». Τεγόπουλος-Μανιατάς. 1996, τόμος 34, σελ. 193.

1269. <http://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=13638&lng=1>.

1270. Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης: Τα «Γρεβενά (Συμβολή στην Ιστορία τους)».

1271. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας: GRGSA-IAM001_ADM001_000057_00202.

1272. Βασίλειος Αποστόλου: «Οικισμοί Γρεβενών».

1273. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Γρεβενών, αναγνωρίζεται: [171. Ο συνοικισμός **Φιλί** υπό το όνομα «Κοινότης Φιλί» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοῦται και ο συνοικισμός Ελευθεροχώρι].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 488 κατοίκων, οι 94 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Στο Φελλί εγκαταστάθηκαν επίσης πρόσφυγες από τα Φάρασα και Χόσστα ή Χοστσά¹²⁷⁴. Οι Καπαδόκες μιλούσαν άλλοι το φαρασιώτικο γλωσσικό ιδίωμα και άλλοι την τουρκική γλώσσα¹²⁷⁵.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218351-218390)¹²⁷⁶.

Το 1949 ο οικισμός Φιλί μετονομάζεται σε **Φελλί**¹²⁷⁷ και η κοινότητα Φιλί σε κοινότητα Φελλίου (Φ.Ε.Κ. 351^A – 19/12/1949).

Το 1964 ο οικισμός Φελλί αποσπάται από τον νομό Κοζάνης και υπάγεται στο νομό Γρεβενών (Φ.Ε.Κ. 185^A – 30/10/1964).

Οι κάτοικοι ασχολούνταν με τη γεωργία και τη μελισσοκομία.

Το 1997 ο οικισμός Φελλί με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Φελλίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Γρεβενών, ως Τοπικό Διαμέρισμα Φελλίου (Φ.Ε.Κ. 244^A– 04/12/1997).

Από το 2011, ο οικισμός Φελλί με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Φελλίου της Δημοτικής Ενότητας Γρεβενών, του διευρυμένου δήμου Γρεβενών με έδρα τα Γρεβενά (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 488 κάτοικοι (1928), 343 (1940), 551 (1951), 407 (1961), 347 (1971), 353 (1981), 306 (1991), 289 (2001), 1.026 (2011).

Φτελιά -Πτελέα (Σαρμουσαλάρ)

Ο οικισμός **Σαμουσαλάρ** βρίσκονταν βορειοανατολικά-ανατολικά της Κοζάνης σε απόσταση 9,5 χλμ. και είναι κτισμένος σε μια λεκάνη που δημιουργούν ο Μεγάλος με τον Μικρό Σκοπό. Είναι σε υψόμετρο 695 μ.¹²⁷⁸

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας ήταν αμιγώς «τουρκικό» χωριό και κατοικείτο από Οθωμανούς Κονιάρους ή Γιουρούκους¹²⁷⁹.

Απελευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1912 και στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας ο οικισμός Σαρμουσαλάρ είχε 149 άνδρες και 135 γυναίκες, σύνολο 284 κατοίκους.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιλεσλή με έδρα τον οικισμό Ιλεσλή στην οποία προσαρτώνται-ενούνται και οι οικισμοί Ραχμανλή και Σαμουσαλάρ¹²⁸⁰.

1274. Συμεών Κοιμίσσολου: Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, σελ. 523, 528.

1275. Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου: «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών», σελ. 61.

1276. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1277. Στο βιβλίο, Βασίλειος Αποστόλου «Οικισμοί Γρεβενών», πολλές πληροφορίες για τον οικισμό.

1278. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

1279. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Φτελιά.

1280. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^A της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινότητων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [14. Ο συνοικισμός Ιλεσλή (Λεσλή) υπό το όνομα «Κοινότης Ιλεσλή» και

Το 1919 το όνομα του οικισμού Σαμουσαλάρ της κοινότητας, διορθώνεται σε Σαρμουσαλάρ (Φ.Ε.Κ. 229^Α – 17/10/1919).

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν στον οικισμό Σαρμουσαλάρ 234 άτομα (115 άνδρες και 119 γυναίκες). Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός με 50 οικογένειες μουσουλμάνων¹²⁸¹.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν 69 πρόσφυγες στον οικισμό (36 άνδρες και 33 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, περί το 1928, εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες 56 οικογένειες προσφύγων/205 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι 17 οικογένειες προσφύγων προέρχονταν από τη Μ. Ασία και οι 39 από τον Πόντο¹²⁸². Ειδικότερα οι πρόσφυγες προέρχονταν από το Γυαλί Τσιφλίκι της Προύσας, την Απές της Σεβάστειας και την Τραπεζούντα¹²⁸³.

Για τις οικογένειες προσφύγων (ενδεικτικά) και τις περιοχές προέλευσής τους, που εγκαταστάθηκαν στο «Αγρόκτημα Φτελιά-Γαλλιάνα»¹²⁸⁴.

Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν στη Κοινότητα Πτελέας και στους συνοικισμούς Γαλλιάνα περίπου 70 προσφυγικές οικογένειες, εκ των οποίων οι 30 ποντιακές από Μεσσοδιά και Σεβάστεια μιλούσαν την ποντιακή και οι λοιπές από την Προύσα μιλούσαν την ελληνική¹²⁸⁵.

Το 1927 ο οικισμός Σαρμουσαλάρ μετονομάζεται σε **Φτελιά**¹²⁸⁶ και η κοινότητα Ιεσλή σε κοινότητα Οινόης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 135 κατοίκων οι 128 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218391-218470)¹²⁸⁷.

Το 1931 ο οικισμός Φτελιά αποσπάται από την κοινότητα Οινόης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Φτελιάς (Φ.Ε.Κ. 34^Α – 13/02/1931).

Το 1940 το όνομα της κοινότητας Φτελιάς διορθώνεται σε Πτελέα (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940) και του οικισμού από Φτελιά σε **Πτελέα**.

Το 1971 ο οικισμός Γαλλιάνα της κοινότητας Πτελέας **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Πτελέα της κοινότητας Πτελέας.

έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Σαμουσαλάρ και Ραχμανλή].

1281. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.

1282. Ό.π.

1283. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1284. Ελένη Γρ. Μαρούδη: «Πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης, της Μ. Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή, σελ. 169.

1285. Παύλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1286. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 18^Α της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Κοζάνης: [30. Ο συνοικισμός Σαρμουσαλάρ της αυτής κοινότητος (Οινόης) μετονομάζεται εις «Φτελιά»(η)].

1287. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Με ρίζες από την εποχή της Τουρκοκρατίας στη Φτελιά ή Πτελέα η καλλιέργεια σκόρδου αποτελεί μια παραδοσιακή γεωργική ασχολία. Άλλωστε και η παλαιότερη ονομασία του οικισμού Σαρμουσαλάρ προήλθε λόγω της μεγάλης παραγωγής σκόρδου. Σήμερα το αποκαλούν και Σκορδοχώρι. Το χαρακτηριστικό της καλλιέργειας είναι ότι τα σκόρδα είναι μικρά και ξηρικά σε αντίθεση με αυτά που παράγονται στον Έβρο και τη Θεσσαλία και για τον λόγο αυτό είναι πιο ανθεκτικά και πιο δυνατά στη γεύση.¹²⁸⁸

Το 1997 ο οικισμός Πτελέα με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» αποσπάται από την κοινότητα Πτελέας (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Πτελέας του πρώην δήμου Κοζάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α– 04/12/1997).

Το 2011, ο οικισμός Πτελέα με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Πτελέας της Δημοτικής Ενότητας Κοζάνης, του δήμου Κοζάνης με έδρα την Κοζάνη και ιστορική έδρα την Αιανή. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 135 κάτοικοι (1928), 163 (1940), 238 (1951) 258 (1961), 239 (1971), 213 (1981), 175 (1991), 160 (2011).

Φυτόκιο (Φυτόκη)

Ο οικισμός Φυτόκη βρίσκονταν κοντά στο Τσοτύλι, σε υψόμετρο 630 μ. Ήταν κτισμένος στην αριστερή όχθη του Πραμόρτσα και σε απόσταση 3 χλμ. από το Ανθοχώρι. Οι πρώτοι κάτοικοι του ήλθαν από την Ήπειρο προκειμένου να αποφύγουν την τυραννία του Αλή Πασά¹²⁸⁹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας κατεγράφησαν 5 άνδρες και 5 γυναίκες, σύνολο 10 άτομα.

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός Φυτόκιον¹²⁹⁰ και προσαρτάται στη κοινότητα Τσακνοχωρίου. Το 1954 η κοινότητα Τσακνοχωρίου μετονομάζεται σε Ανθοχωρίου.

Στην απογραφή του 1920 βρέθηκαν 51 κάτοικοι. Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και κατευθύνθηκαν στην Τουρκία.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν μεταξύ 1923-1928, 26 οικογένειες Ποντίων προσφύγων/86 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 124 κατοίκων, οι 93 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 218471-218510)¹²⁹¹.

1288. <https://www.ypaithros.gr/mia-paradosiakh-kalliergeia-tou-skordou-pou-krata-apo-thn-tourkokratia/>

1289. Νομαρχία Κοζάνης: «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Έκδοση 1970.

1290. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, αναγνωρίζεται: [104. Ο συνοικισμός Τσακνοχώριον υπό το όνομα «Κοινότης Τσακνοχώριον» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί **Φυτόκιον** και Συγκόλιον

1291. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Από το 1997 έως το 2010 χρονιά κατά την οποία η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας διαμορφώθηκε σύμφωνα με το σχέδιο Καλλικράτης ανήκε στο δήμο Τσοτυλίου του νομού Κοζάνης.

Από το 2011 ο οικισμός Φυτόκιο ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Ανθοχωρίου, της Δημοτικής Κοινότητας Τσοτυλίου του δήμου Βοΐου και έδρα τη Σιάτιστα. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 124 κάτοικοι (1928), 121 (1940), 117 (1951), 107 (1961), 89 (1971), 74 (1981), 66 (1991), 38 (2011).

Χειμερινόν (Βάϊπες)

Ο οικισμός **Βάϊπες** βρίσκονταν περίπου 3 χλμ. βορειοδυτικά της Νεάπολης. Είναι κτισμένος στην νότια πλευρά λόφου, που στους πρόποδες του ανατολικά του ρέει ο ποταμός Αλιάκμονας και νότια ρέει το Λεμπίνι, παραπόταμος του Αλιάκμονα. Το μέσο υψόμετρο είναι περίπου 660 μ. Συνορεύει με Νεάπολη – Βελανιδιά – Μολόχα – Δρυόβουνο – Μελιδόνη.¹²⁹²

Ο οικισμός στη σημερινή θέση είναι νέος. Φαίνεται όμως, ότι εις την περιοχή υπήρχε αρχαίος οικισμός, που κατεστράφη κατά την κατάληψη της Μακεδονίας υπό των Τούρκων. Ίχνη αυτού βρίσκονται παρά το εξωκλήσι του Αγίου Αθανασίου, στη θέση «Παλαιά μνήματα» και πλησίον του ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου, που ανεγέρθηκε το 1952¹²⁹³.

Η έκταση μεταξύ των διοικητικών του ορίων είναι περίπου 7.600 στρέμματα. Ο οικισμός του Χειμερινού καλύπτει περίπου 170 στρέμματα, 6.000 στρέμματα είναι η καλλιεργήσιμη έκταση και τα υπόλοιπα είναι βοσκότοποι, δάση, ρέματα και κοινόχρηστες εκτάσεις. Οι κάτοικοι ασχολούνται με την γεωργία και κτηνοτροφία, ενώ τμήμα της καλλιεργήσιμης έκτασης αρδεύεται από τα νερά του Λεμπινίου¹²⁹⁴.

Το 1886 είχε 400 Οθωμανούς κατοίκους και τέμενος (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι. ανήκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, είχε 320 κάτοικους μουσουλμάνους, Βαλαάδες. (Βαλαάδες, είναι απόγονοι εξισλαμισμένων Ελλήνων χριστιανών, οι οποίοι διατήρησαν την Ελληνική γλώσσα).

Στην απογραφή του 1913, είχε 321 άτομα (174 άνδρες και 147 γυναίκες).

Το 1918 αναγνωρίζεται ως οικισμός Βάϊπες¹²⁹⁵ και γίνεται η έδρα της κοινότητας Βάϊπες. Στη κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Γκινόσιον.

Στην απογραφή του 1920, είχε 361 κατοίκους (191 άνδρες και 170 γυναίκες).

Από έκθεση του Υποδιοικητή της Επαρχίας Βοΐου, της 5^{ης} Ιουλίου 1922: «... Το πρώτον χωρίον όπερ επεσκέφθην ήτο το καθαρώς Μουσουλμανικόν χωρίον Βάϊπες καλούμενον. Το χωρίον τούτο κείται μίαν περίπου ώραν βορείως της Λειψίστας. Οι κάτοικοι αυτού συμποσούνται εις 350 ψυχάς απαρτίζουσας εβδομήκοντα οικογενείας. Γλώσσα μητρική και

1292. Βικιπαίδεια: Ιστοσελίδα Χειμερινό Κοζάνης.

1293. «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Έκδοση Νομαρχίας Κοζάνης, 1970.

1294. Ό.π.

1295. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 260^Α της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1918, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Κοζάνης, στην υποδιοίκηση Ανασελίσης, αναγνωρίζεται: [60. Ο συνοικισμός **Βάϊπες** υπό το όνομα «Κοινότης Βάϊπες» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς ταύτην ενούται και ο συνοικισμός Γκινόσιον].

ενταύθα είναι η Ελληνική. Έχει τουρκικόν σχολείον με ένα διδάσκαλον διδάσκονται εις 4 τάξεις και τριάκοντα μαθητάς..... »¹²⁹⁶.

Το 1923 είχε 40 οικογένειες (180 άτομα) όλοι μουσουλμάνοι. Ήταν αμιγής μουσουλμανικός οικισμός¹²⁹⁷.

Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών αποχώρησαν όλοι οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού και λίγο αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες.

Μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 5 οικογένειες από τη Θράκη, 35 από τη Μ. Ασία και 22 από τον Πόντο/σύνολο 217 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατ' άλλους σε ομάδα μικροσυννοικισμών της κοινότητας Χειμερινού εγκαταστάθηκαν 50 περίπου ποντιακές οικογένειες που προέρχονταν από την Τραπεζούντα του Πόντου και μιλούσαν ποντιακά.¹²⁹⁸

Το 1927 ο οικισμός Βάϊπες μετονομάζεται σε **Χειμερινόν**¹²⁹⁹ και η κοινότητα Βάϊπες σε κοινότητα Χειμερινού.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 217 κατοίκων, οι 173 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 207951-208050)¹³⁰⁰.

Το 1937-1938 κτίζεται το Δημοτικό Σχολείο.

Μεταξύ 1941 και 1944 κατά την διάρκεια της διπλής Κατοχής από Γερμανούς και Ιταλούς, το Χειμερινό κήκε από τους κατακτητές δύο φορές και πλήρωσε την αντιστασιακή δράση με εκτελέσεις κατοίκων του.

Το 1952 κτίζεται η εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου.

Το 1986 ο οικισμός Χειμερινό αποσπάται από την κοινότητα Χειμερινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νεάπολης (Φ.Ε.Κ. 120^Α – 07/08/1986).

Η οικονομία του οικισμού βασίζεται στη γεωργία και στην κτηνοτροφία, έχει καλλιέργησιμη έκταση περίπου 6.000 στρέμματα όπου καλλιεργούνται σιτηρά, ψυχανθή, μηδική, παλαιότερα καπνός, αμπέλια και οπωροφόρα δένδρα¹³⁰¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χειμερινό ανήκε στην Τοπικό Διαμέρισμα Χειμερινού, του πρώην δήμου Νεάπολης νομού Κοζάνης.

Το 2010, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Χειμερινού

1296. Γιάννης Γκαβρίνας: «Οι Βαλαάδες του Βοΐου Κοζάνης την περίοδο 1912-1924 μέσα από εκθέσεις του υποδιοικητή της Επαρχίας».

1297. Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930)». Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 82.

1298. Πάυλος Χαρ. Τσακίριδης: «Η εν Ελλάδι εγκατάστασις των εκ Πόντου Ελλήνων». Αρχείον Πόντου Ε.Π.Μ. – τόμος 32^{ος}/1973-1974.

1299. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συννοικισμών στο νομό Κοζάνης και στην Υποδιοίκηση Ανασελίτσας: [183. Η κοινότης Βάϊπες μετονομάζεται εις «Κοινότητα Χειμερινού» και ο ομώνυμος αυτή συννοικισμός Βάϊπες εις «Χειμερινόν»].

1300. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1301. Ό.π. Βικιπαίδεια.

της Δημοτικής Ενότητας Νεάπολης του δήμου Βοΐου με έδρα τη Σιάτιστα και Ιστορική έδρα τη Νεάπολη. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης στη Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Απογραφές: 217 κάτοικοι (1928), 354 (1940), 249 (1951), 216 (1961), 160 (1971), 123 (1981), 84 (1991), 87 (2001) και 50 (2011).

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΓΑΛΛΙΟΙ(*)	ΑΓΑΛΛΙΟΙ(*)	31	81		
2	ΑΓΑΠΗ(*)	ΡΑΤΣΙ(*)	7	25		
3	ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ(*)	ΒΡΟΣΤΙΑΝΗ(*)	46	182		
4	ΑΓΙΟΙ ΘΕΟΔΩΡΟΙ(*)	ΟΚΤΣΙΛΑΡ(*)	8	39		
5	ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ(*)	ΤΣΟΥΡΧΛΑ ή ΤΣΟΥΡΧΛΙΟΝ			124	413
6	ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (*)	ΤΟΠΤΣΙΛΑΡ ΤΟΠΔΖΑΛΑΡ(*)	239	884		
7	ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ(*)	ΤΣΑΡΙΣΤΑ(*)			10	41
8	ΑΓΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ(*)	ΙΣΑΚΛΑΡ(*)	63	249		
9	ΑΗΔΟΝΟΧΩΡΙ	ΑΗΔΟΝΟΧΩΡΙ			1	3
10	ΑΛΩΝΑΚΙΑ(*)	ΣΑΡΙΝΛΑΡ ή ΣΑΡΙΝΛΑΧΑΡ (*)	126	453		
11	ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ(*)	ΜΠΟΥΓΙΟΥΚ ΤΕΚΕΛ. (*)	35	153		
12	ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ(*)	ΣΑΪΛΕΡ ΜΟΥΖΔΑΚ(*)	42	162		
13	ΑΝΑΒΡΥΤΑ(*)	ΒΡΑΣΤΙΝΟ(*)	29	106		
14	ΑΝΑΤΟΛΗ(*)	ΚΙΟΥΤΣΙΟΥΚ ΤΕΚΕΛΕΡ(*)	63	215		
15	ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ(*)	ΚΙΟΥΤΣΙΟΥΚ ΕΒΡΕΝΕΣΛΗ(*)	29	104		
16	ΑΝΘΟΥΣΑ	ΡΕΣΝΗ			35	130
17	ΑΝΘΟΧΩΡΙ(*)	ΤΣΑΚΝΟΧΩΡΙ(*)			23	83
18	ΑΡΓΙΛΛΟΣ(*)	ΓΕΝΗ-ΚΙΟΪ	50	226		
19	ΑΡΚΟΥΔΑΣ ΠΗΓΑΔΙΑ(*)	ΑΡΚΟΥΔΑΣ ΠΗΓΑΔΙΑ(*)	20	72		
20	ΑΣΠΡΟΚΑΜΠΟΣ	ΑΣΠΡΟΚΑΜΠΟΣ			15	51
21	ΑΣΠΡΟΥΛΑ	ΒΕΛΙΣΤΗ Ανασελίτσης			30	104
22	ΑΥΓΗ -ΑΥΛΗΑΝΝΑ(*)	ΙΝΤΙΛΟΒΑ ή ΙΝΤΕΛΟΒΑ(*)	42	173		
23	ΑΥΛΕΣ(*)	ΑΥΛΕΣ(*)	30	109		
24	ΑΧΛΑΔΙΑ(*)	ΜΑΖΓΑΝΙΟΝ(*)	18	65		
25	ΒΑΘΥΛΑΚΚΟΣ(*)	ΚΕΤΣΙΛΕΡ(*)	85	338		
26	ΒΑΤΕΡΟ(*)	ΚΟΤΖΑ-ΜΑΤΛΗ(*)	121	514		
27	ΒΑΤΟΛΑΚΚΟΣ(*)	ΝΤΟΒΡΑΝΤΟΒΟΝ(*)	90	331		
28	ΒΕΛΒΕΝΔΟΣ	ΒΕΛΒΕΝΔΟΣ			10	41
29	ΒΟΣΚΟΧΩΡΙ(*)	ΤΣΟΠΑΝΛΗ(*)	64	260		
30	ΒΡΟΝΤΗ(*)	ΒΡΟΔΡΙΖΑ(*)	49	177		
31	ΓΑΛΛΙΑΝΑ(*)	ΡΑΧΜΑΝΛΗ(*)	27	102		
32	ΓΕΡΑΚΙ(*)	ΤΣΙΚΟΥΡ-ΑΜΠΑΡ(*)	44	181		
33	ΓΛΥΚΟΚΕΡΑΣΙΑ(*)	ΤΣΑΡΑΠΙΑΝΗ(*)	16	58		
34	ΓΟΥΛΕΣ(*)	ΓΟΥΛΕΣ(*)	40	122		
35	ΓΡΕΒΕΝΑ	ΓΡΕΒΕΝΑ			52	194
36	ΓΡΗΑ -ΑΝΟΙΞΗ	ΓΚΡΕΟΥΣ			34	105
37	ΔΑΦΝΕΡΟ	ΒΑΪΠΕΣ Γρεβενών			23	83
38	ΔΗΜΗΤΡΑ	ΑΡΑΠΗ			32	113
39	ΔΙΧΕΙΜΑΡΟ(*)	ΡΕΝΤΑ(*)	34	135		
40	ΔΟΞΑΡΑΣ	ΜΠΟΥΡΑ			12	38
41	ΔΡΑΓΑΣΙΑ	ΔΥΣΛΑΠΟ			21	88
42	ΔΡΕΠΙΑΝΟ(*)	ΚΑΡΑΔΖΙΛΑΡ(*)	243	996		
43	ΕΛΑΤΟΣ	ΔΟΒΡΑΝΗ			53	165

44	ΕΛΑΦΙ(*)	ΠΙΝΙΑΡΙ(*)	41	123		
45	ΕΛΕΥΘΕΡΟ	ΚΟΥΤΣΙΚΙΟΤΙ			90	307
46	ΕΡΑΤΥΡΑ	ΣΕΛΙΤΣΑ			3	7
47	ΙΜΕΡΑ(*)	ΧΕΪΜΠΕΛΗ(*)	130	469		
48	ΚΑΛΑΜΙΑ(*)	ΚΑΛΙΟΜΠΑΣΗ(*)	85	382		
49	ΚΑΛΑΜΙΤΣΙ	ΚΑΛΑΜΙΤΣΙ			17	60
50	ΚΑΛΟΝΕΡΙ	ΒΡΟΓΓΙΣΤΑ			129	504
51	ΚΑΠΙΝΟΧΩΡΙ(*)	ΣΟΦΟΥΛΑΡ(*)	74	318		
52	ΚΑΡΠΕΡΟ	ΔΗΜΗΝΙΤΣΑ			68	231
53	ΚΑΣΤΡΟ(*)	ΚΑΣΤΡΟ(*)	21	69		
54	ΚΕΝΤΡΟ(*)	ΒΕΝΤΣΙΑ(*)	39	122		
55	ΚΗΠΑΡΙ(*)	ΜΠΑΞΕΛΟΒΑΣΗ(*)	24	104		
56	ΚΙΒΩΤΟΣ(*)	ΚΡΥΦΤΣΙ(*)	334	1,303		
57	ΚΙΣΣΑ (ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ)(*)	ΚΙΟΣΕΛΕΡ(*0	44	209		
58	ΚΛΕΙΣΩΡΕΙΑ	ΤΡΑΠΑΤΟΥΤΙ			9	31
59	ΚΛΗΜΑΤΑΚΙ	ΔΟΒΡΟΥΝΙΣΤΑ			31	102
60	ΚΟΙΛΑ(*)	ΙΣΛΑΜΛΗ(*)	60	236		
61	ΚΟΙΛΑΔΑ(*)	ΙΣΚΙΟΥΜΠΛΕΡ(*)	88	347		
62	ΚΟΙΛΑΔΙ(*)	ΤΣΑΒΑΛΕΡΙ	32	112		
63	ΚΟΚΚΙΝΑΡΑΣ(*)	ΚΙΡΜΙΖΙ-ΚΙΟΪ(*)	13	48		
64	ΚΟΚΚΙΝΙΑ	ΣΟΥΜΠΙΝΟΝ			52	185
65	ΚΟΛΟΚΥΘΑΚΙ(*)-ΠΕΥΚΑΚΙ	ΚΟΛΟΚΥΘΑΚΙ(*)	39	114		
66	ΚΟΣΚΙΝΙΑ(*)	ΚΑΛΜΠΟΥΔΖΙΛΑΡ(*)	39	156		
67	ΚΟΥΒΟΥΚΛΙΑ(*)	ΜΠΑΤΖΕΛΗ(*)	31	138		
68	ΚΡΑΝΙΔΙΑ(*)	ΚΡΑΝΙΚ(*)	25	96		
69	ΚΡΕΜΑΣΤΗ(*)	ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ(*)	34	146		
70	ΚΤΕΝΑΣ	ΤΑΡΑΚΔΖΙΛΑΡ	45	175		
71	ΚΥΡΑΚΑΛΗ(*)	ΚΥΡΑΚΑΛΗ(*)	76	264		
72	ΛΑΓΚΑΔΑΚΙΑ(*)	ΛΟΥΤΣΙΣΕΝΟ(*)	23	71		
73	ΛΕΥΚΑΔΙ	BINIANH			34	114
74	ΛΕΥΚΑΡΑ(*)	ΑΚ-ΣΑΚΛΗ(*)	254	864		
75	ΛΕΥΚΗ(*)	ΣΙΡΟΤΣΑΝΗ(*)	44	173		
76	ΛΕΥΚΟΒΡΥΣΗ(*)	ΙΣΒΟΡΟΣ(*)	125	534		
77	ΛΙΒΕΡΑ(*)	ΓΚΟΥΡΤΖΟΒΑ(*)	70	291		
78	ΛΥΤΕΡΗ(*)	ΔΕΪΝΛΗ ή ΝΤΕΪΝΛΗ(*)	62	300		
79	ΜΕΓΑΛΟ ΣΕΙΡΗΝΙ	ΜΕΓΑΛΟ ΣΕΙΡΗΝΙ			41	146
80	ΜΕΛΙΔΟΝΙ	ΜΕΛΙΔΟΝΙΟΝ			1	6
81	ΜΕΛΙΣΣΙ	ΠΛΕΣΙΑ			54	183
82	ΜΕΛΙΣΣΙΑ(*)	ΣΙΝΕΚΛΗ	62	218		
83	ΜΕΣΙΑΝΗ(*)	ΧΑΔΖΗΡΑΝΛΗ(*)	112	383		
84	ΜΕΣΟΛΟΓΓΟΣ	ΜΕΣΟΛΟΓΓΟΣΤ			29	101
85	ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΟ(*)	ΠΑΓΚΟΒΑ(*)	35	126		
86	ΜΗΛΙΑ	ΜΗΛΙΑ			11	36
87	ΜΙΚΡΟΚΛΕΙΣΟΥΡΑ(*)	ΣΑΔΟΒΙΣΤΑ(*)	26	86		
88	ΜΟΛΟΧΑ(*)	ΓΚΙΝΟΣΙΟ(*)	72	240		
89	ΜΟΣΧΟΥΛΑ(*)	ΜΕΝΤΕΣΕΛΗ(*)	11	40		
90	ΜΥΡΣΙΝΑ(*)	ΓΚΟΜΠΛΑΡ(*)	95	354		
91	ΝΕΑ ΣΙΓΗ(*)	ΓΙΑΝΟΥΣΛΟΥ(*)	74	273		

92	ΝΕΑ ΣΠΑΡΤΗ(*)	ΒΟΥΔΩΡΙΝΗ(*)	23	86		
93	ΝΕΑΠΟΛΗ	ΛΕΙΨΙΣΤΑ			239	978
94	ΝΗΣΙ(*)	ΝΗΣΙΝΙΚΟΣ(*)	63	181		
95	ΝΟΣΤΙΜΟ	ΝΕΣΤΗΜΙΟΝ			9	32
96	ΞΕΡΟΛΙΜΝΗ-ΞΗΡΟΛΙΜΝΗ(*)	ΣΑΧΙΝΛΕΡ(Καραγιαννίκων)(*)	130	533		
97	ΟΙΝΟΗ(*)	ΙΛΕΣΛΗ(*)	94	384		
98	ΟΚΤΩ ΣΠΙΤΙΑ(*)	ΡΑΤΣΙΛΑΡ(*)	8	30		
99	ΟΜΑΛΗ	ΠΛΑΖΟΥΜΗ			44	180
100	ΠΑΛΑΙΟΚΝΙΔΗ(*)	ΠΑΛΑΙΟΚΟΠΡΙΒΑ(*)	15	52		
101	ΠΑΡΟΧΘΙΟ(*)	ΣΙΠΤΟΛ(*)	20	68		
102	ΠΕΠΟΝΙΑ(*)	ΛΑΗ(*)	88	323		
103	ΠΕΡΔΙΚΙΑ(*)	ΤΟΥΡΑΣΛΑΡ(*)	17	70		
104	ΠΕΡΙΣΤΕΡΑ	ΜΑΡΤΣΙΣΤΙΟ			2	8
105	ΠΕΤΡΑΝΑ(*)	ΤΣΙΤΖΙΛΕΡ(*)	83	315		
106	ΠΗΓΑΔΙΤΣΑ(*)	ΠΗΓΑΔΙΤΣΑ(*)	71	254		
107	ΠΛΑΤΑΝΙΑ(*)	ΜΠΟΥΜΠΟΥΣΤΙΟΝ(*)	72	236		
108	ΠΛΑΤΑΝΟΡΕΥΜΑ(*)	ΟΡΤΑ-ΚΙΟΪ	1	5		
109	ΠΟΛΥΜΥΛΟ(*)	ΧΑΔΟΒΟ(*)	89	338		
110	ΠΟΝΤΙΝΗ(*)	ΤΟΡΙΣΤΑ(*)	75	280		
111	ΠΡΟΕΚΥΝΗΤΑΡΙ(*)	ΧΑΤΖΗ-ΧΑΣΑΝΛΗ(*)	28	151		
112	ΠΡΩΤΟΧΩΡΙ(*)	ΠΟΡΤΟΡΑΖ(*)	123	498		
113	ΠΥΛΩΡΙΟ(*)	ΠΥΛΩΡΗ(*)	50	184		
114	ΡΟΔΙΤΗΣ(*)	ΧΑΤΖΗ-ΟΜΟΥΡΛΟΥ(*)	65	241		
115	ΡΥΑΚΙ(*)	ΜΟΡΑΝΛΗ(*)	117	433		
116	ΡΥΜΝΙΟ(*)	ΡΥΜΝΙΟ(*)	37	110		
117	ΣΕΡΒΙΑ	ΣΕΡΒΙΑ			290	1,112
118	ΣΗΜΑΝΤΡΟ(*)	ΛΑΜΠΑΝΟΒΟ(*)	46	172		
119	ΣΙΔΕΡΑΣ(*)	ΔΕΜΙΡΔΖΙΛΕΡ(*)	69	257		
120	ΣΚΑΦΗ(*)	ΟΚΙΟΥΖΟΒΑ(*)	41	166		
121	ΣΚΑΦΙΔΙ(*)	ΚΙΟΥΤΣΙΟΥΚ ΜΑΤΛΗ(*)	116	482		
122	ΣΚΗΤΗ(*)	ΔΕΔΕΛΕΡ(*)	111	365		
123	ΣΠΑΡΤΟ(*)	ΣΑΡΤΑΚΛΗ(*)	126	488		
124	ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ(*)	ΠΛΑΖΟΥΜΙΣΤΑ(*)	66	233		
125	ΣΤΑΥΡΩΤΗ(*)	ΧΑΣΛΑΡ(*)	52	239		
126	ΣΥΝΔΕΝΔΡΟ	ΤΡΙΒΕΝΙ			63	193
127	ΤΕΤΡΑΛΟΦΟΝ(*)	ΝΤΟΡΤΑΛΗ(*)	135	493		
128	ΤΣΟΥΓΛΙ	ΤΣΟΥΓΛΙΟΝ			86	339
129	ΦΑΡΟΣ(*)	ΓΣΑΚΛΑΡ(*)	19	63		
130	ΦΕΛΛΙ	ΦΕΛΛΙ			22	73
131	ΦΤΕΛΙΑ(*)	ΣΑΡΜΟΥΣΑΛΑΡ(*)	56	205		
132	ΦΥΤΩΚΙΟ	ΦΥΤΩΚΗ			26	86
133	ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ(*)	ΒΑΪΠΕΣ Ανασελίτσης	61	216		
		ΣΥΝΟΛΟ	6,197	23,547	1,825	6,666
	Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμιγώς προσφυγικοί.					
	Με Μαύρα = Νομός Γρεβενών	95 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	6,197	23,547		
		38 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	1,825	6,666		
		133 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	8,022	30,213		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ – ΕΟΡΔΑΙΑΣ

- **Τριαντάφυλλος Αδαμόπουλος:** «Πίνδος-Γρεβενά. Τοπία και χωριά της Γρεβενιώτικης Πίνδου». Εκδόσεις ΚΑΠΟΝ. Αθήνα 2001.
- **Ανδρέας Απ. Αθανασιάδης:** «Καυκάσιοι πρόσφυγες και Αριστερά στην ελληνική Μακεδονία». Ποντοκώμη, 2020.
- **Βαγγέλης Αποστόλου:** «Οικισμοί Γρεβενών». Κοζάνη 2018.
- **Αρχαίον Πόντου, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών – Τόμος:** 1^{ος}/1928 και 32^{ος}/1973-1974.
- **Σοφοκλής Εταιρίδης του Γεωργίου:** «Ιστορία των Ποντίων του νομού Γρεβενών». Γρεβενά, 2019.
- **Σοφία Ηλιάδου-Τάχου:** « Η εκπαιδευτική κατάσταση στη Δυτική Μακεδονία την περίοδο 1912-1941, μέσα από τις εκθέσεις των Επιθεωρητών της Δυτ. Μακεδονίας».
- **Ημερολόγιο Δυτ. Μακεδονίας 1935.**
- **Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης Βιβλίου:** «Η Κοζάνη και η περιοχή τους: Ιστορία, πολιτισμός: Πρακτικά Α΄ συνεδρίου». Σεπτέμβριος 1993.
- **Σάββας Καλεντερίδης:** «Κοζάνη. Στην αγκαλιά των βουνών». Εκδόσεις «INFOΓΝΩΜΩΝ». Αθήνα 2004.
- **Δήμος Κοζάνης:** Κοζάνη 600 χρόνια ιστορίας. Γένεση και Ανάπτυξη μιας Μακεδονικής Μητρόπολης, Πρακτικά Β΄ Συνεδρίου Τοπικής Ιστορίας. Κοζάνη 27-30 Σεπτεμβρίου 2012.
- **Νομαρχία Κοζάνης:** «Γνωριμία με τον νομό Κοζάνης». Θεσσαλονίκη, 1970.
- **Συμεών Κ. Κοιμίσσολου:** «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Ελλήνων Ιστορία. Πίστη. Πολιτισμός». Θεσσαλονίκη, 2015. Εκδόσεις: ILP Productions.
- **Αστέριος Ι. Κουκούδης:** «Οι Κουπατσαραίοι - Μελέτες για τους Βλάχους»
- **Νίκος Λαπαρίδης:** «Ο δήμος Ελλησπόντου: τα Μπουτσάκια του Ν. Κοζάνης: Ιστορική αναδρομή
Εκδότης: Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003.
- **Μηνάς Μαλούτας:** «Τα Σέρβια: Ιστορική και Λαογραφική επισκόπησης». Θεσσαλονίκη, 1956.
- **Νικήφ. Μανάδης – Μιχ. Παπακωνσταντίνου:** «Εορδαία. Ένας Αιώνας»
Δήμος Πτολεμαΐδος, 2000.
Ευστάθιος Πελαγίδης: «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτ. Μακεδονία (1923-1930). Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 80.
- **Γεώργιος Ι. Μίντσης:** Εθνολογική σύνθεση της Μακεδονίας. Εκδόσεις «Ηρόδοτος» 1997.
- **Γεώργιος Μουρατίδης:** «Κληματαکی. Από το χθες στο σήμερα». Εκδόσεις: Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- **Απόστολος Παπαδημητρίου:** «Σελίδες Ιστορίας των Γρεβενών». Τόμος Γ΄. Γρεβενά 2016.
- **Ιορδάνης Β. Παπαδόπουλος:** «Διασπορά των Φαρασιωτών ανταλλαξιμων και εγκατάσταση στον Ελλαδικό χώρο». Ιδιωτική έκδοση. Αθήνα, 2021».
- **Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων:** «Η Κοζάνη και η περιοχή της. Ιστορία-Πολιτισμός. Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου. Σεπτέμβριος 1993. Δήμος Κοζάνης-Υπουργείο Πολιτισμού.
- **Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου:** «Από τη γη της Μικρασίας στη γη της Εορδαίας».

Πτολεμαΐδα 2022.

- **Ευστάθιος Πελαγίδης:** «Η αποκατάσταση των προσφύγων στη Δυτική Μακεδονία (1923-1930)». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε. Θεσσαλονίκη 1994.
- **Ευστάθιος Πελαγίδης:** «Μακεδονία. Κιβωτός των Ξεριζωμένων Ελλήνων (1913 – 1930)». Εκδοτικός Οίκος Κ. & Μ. Σταμούλη, Ι. Αρχ. Χαρπαντίδης. Θεσσαλονίκη 2019.
- **Θεόδωρος Κ.Π. Σαράντης:** «Τα Γρεβενά. Συμβολή στην ιστορία τους».
- **Αναστάσιος Σταμπουλίδης:** «Οι Ρίζες μας. Βατόλακκος». Εκδόσεις Ινφογνώμων. Αθήνα, 2015.
- **Κων. Ι. Ταβουλτζίδης:** «Μεσιανή: Οί Έλληνες του δυτικού Πόντου και τ' άλλα προσφυγοχώρια του ανατολικού Τσιαρτσάμπ».
- **Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης:** «Ποντιακοί Οικισμοί στην Ελλάδα». Εκδότης: Σωματείο Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη, 1988.
- **Αθηνά Τζινίκου-Κακούλη:** «Λαογραφικοί αντίλαλοι του Βελβεντού». Β' Έκδοση, Νοέμβριος 1992.
- **Γεώργιος Τσακαλίδης:** «Αυθεντικές Ιστορίες Προσφύγων». Του Σιδερά. Εκδότης: Grafo, Θεσσαλονίκη, 2017.
- **Πασχάλης Τσολάκης.** «Από τις χαμένες πατρίδες στη Μητροπολιτική Ελλάδα» Κοζάνη. Εκδότης: Νομαρχία Κοζάνης, 2002.

Διπλωματικές – Μεταπτυχιακές Εργασίες:

- **Χρυσή Αραμπατζή:** «Εγκαταστάσεις των Προσφύγων στη Δυτική Μακεδονία». Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Σχολή Οικονομικών και Περιφερειακών Σπουδών, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών. Θεσσαλονίκη, 2015.
- **Ελευθέριος Αρβανίτης:** «Ο κόσμος της εργασίας στην Κοζάνη του Μεσοπολέμου». Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Θεσσαλονίκη, 2018.
- **Μαρία Κ. Γιώτα:** «Η πολιτική ένταξη των προσφύγων του 1922 στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου (1922-1940)». Διδακτορική διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Θεσσαλονίκη, 2005.
- **Πάννης Γκλαβίνας:** Οι Μουσουλμανικοί Πληθυσμοί στην Ελλάδα (1912-1923). Διδακτορική Διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Θεσσαλονίκη, 2008.
- **Αθανάσιος Καλλιανιώτης:** «Οι πρόσφυγες στη Δυτική Μακεδονία (1941-1946)». Διδακτορική Διατριβή στο Τμήμα Ιστορίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/κης. Θεσσαλονίκη, 2007.
- **Πάνος Κεφάλας:** «Καπνοχώρι (Γενή Μαχαλέ Β'). Η Αποκατάσταση των Προσφύγων του Πάνιδου της Ανατολικής Θράκης στο Καπνοχώρι Κοζάνης». Μεταπτυχιακή δευτερεύουσα εργασία). Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας, Φλώρινα, 2015.
- **Αργυρούλα Λάμπρου:** «Ανακαλύπτοντας την ιστορία της Κοζάνης: πρόταση διερεύνησης της τοπικής ιστορίας για μαθητές/τριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μεταπτυχιακή διπλωματική). Πανεπιστήμιο Δυτ. Μακεδονίας, Φλώρινα, 2020.
- **Ελένη Γρ. Μαρούδη:** «Πρόσφυγες της Ανατολικής Θράκης, της Μικράς Ασίας και του Πόντου στην Επαρχία-Υποδιοίκηση Κοζάνης». Μεταπτυχιακή Διατριβή. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Κομοτηνή, 2009.
- **Χαράλαμπος Παπαντώνης:** «Εκπαιδευτική κίνηση και κοινωνική εξέλιξη στην Πτολεμαΐδα

από το 1912 μέχρι σήμερα. Η συμβολή της Γενικής και της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης». Μεταπτυχιακός Κύκλος Σπουδών. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/κης. Θεσσαλονίκη, 2013.

- **Κλεάνθης Πολατίδης:** «Η αποκατάσταση των προσφύγων στις επαρχίες Κοζάνης και Πτολεμαΐδας κατά την περίοδο 1922 -1937». Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας. Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Φλώρινα, Νοέμβριος 2019.

Αρθρογραφία - Μελέτες:

- **Πασχάλης Βαλσαμίδης:** «Τα Τουρκικά σχολεία των Καϊλαρίων (Πτολεμαΐδας) και της περιφέρειάς τους, κατά το σχολικό έτος 1913-1914».
- **Γιάννης Γκλαβίνας:** «Οι Βαλαάδες του Βοΐου Κοζάνης την περίοδο 1912-1924 μέσα από εκθέσεις του υποδιοικητή της επαρχίας».
- **Στάθης Πελαγίδης:** «Η άφιξη των προσφύγων στην Επαρχία Εορδαίας και η συμβολή τους στην ανάπτυξη της (1923-1930)».
- **Στάθης Τσαουσίδης:** «Η ιστορία του χωριού μου». (Καπνοχώρι, Σκάφη, Ανατολικό).
- **Ιορδάνα Χατζησαάκ:** Προσφυγικές ροές μετά τον θρίαμβο των Σεβρών στη Μακεδονία 1920. Η αλληλογραφία της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας. Συνέδριο 12-13 Οκτωβρίου 2012 «90 Χρόνια Ξεριζωμού, Θεσσαλονίκη η Μητέρα των Προσφύγων», Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ.

Ιστότοποι:

- www.lithoksou.net - Δημήτρης Λιθοξόου: «Εγκατάσταση προσφύγων-Γραφείο Κοζάνης».
- www.lithoksou.net - Δ. Λιθοξόου: «Εγκατάσταση προσφύγων-Γραφείο Εορδαίας/Καϊλαρίων».
- Ιστοσελίδες Δήμων και Κοινοτήτων Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης και Γρεβενών.
- Μεταβολές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)
- Φύλλα Εφημερίδων Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ. ετών 1920-1930).

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

Εισαγωγή

Το Γραφείο Εποικισμού Δράμας, αποτελούσε το 6^ο τμήμα της Θράκης στην διοικητική διάρθρωση της Ε.Α.Π. Τα όρια του εν λόγω Γραφείου υπερκάλυπταν τα όρια της σημερινής Περιφερειακής Ενότητας Δράμας, αφού συμπεριλάμβανε το δυτικό τμήμα της σημερινής Περιφερειακής Ενότητας Σερρών (περιοχή Αλιστράτης) και το ανατολικό τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης (περιοχή Σταυρούπολης).

Για την περιοχή της Δράμας, την περίοδο 1902-1910 που Μητροπολίτης ήταν ο Χρυσόστομος Καλαφάτης, αξιόλογο ιστορικό υλικό περιέχεται στο Αρχείο του¹³⁰² όπου μας περιγράφει μέσω της αλληλογραφίας τα πολύ δύσκολα χρόνια της διαβίωσης του ελληνικού στοιχείου.

Η Δράμα υπήρξε κατεξοχήν τόπος υποδοχής προσφύγων και ποικίλων πολιτισμικών αλληλεπιδράσεων. Ως εκ τούτου είναι προνομιακός τόπος. Από τον 18^ο αι. σταδιακά και έως τις αρχές του 20^{ου} αι. Βλάχοι και Ηπειρώτες μετακινήθηκαν από τη δυτική Μακεδονία και την Ήπειρο ανανεώνοντας δημογραφικά την περιοχή μας (Δράμα, Προσοτσάνη). Τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αι. επάλληλα ρεύματα προσφύγων συνέρρευσαν εδώ, όταν ο Ελληνισμός των Βαλκανίων και της Μ. Ασίας βρέθηκε στη δίνη πολεμικών συγκρούσεων και πληθυσμιακών ανακατατάξεων. Συγκεκριμένα μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913) πολλές οικογένειες κατέφυγαν στη περιοχή μας από τη Στρώμνιτσα και το Νευροκόπι της Βουλγαρίας, από το Μελένικο και το Ορτάκιοϊ της Ανατολικής Ρωμυλίας και από την περιφέρεια της Δοϊράνης, που είχε κατοχυρωθεί στη Σερβία. Ακολούθησε το επόμενο κύμα από την Ανατολική Θράκη και τα παράλια της Μ. Ασίας και τον διωγμό του 1914 (συνολικά 12.907 άτομα την περίοδο 1912-1915). Από τον μακρινό Καύκασο κατέφθασαν Πόντιοι πρόσφυγες την περίοδο 1919-1922. Με βάση το «Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας» (στο πλαίσιο της Συνθήκης του Νεϊγί, 1919), Έλληνες από τη Βουλγαρία μετακινήθηκαν προς τη Δράμα αντίστοιχα σλαβόφωνοι, εγκατεστημένοι βορειοδυτικά του νομού, μετακινήθentes προς Βουλγαρία.¹³⁰³

Το καλοκαίρι του 1913 η Δράμα απελευθερώνεται από τον πρόσκαιρο αλλά συνάμα καταστροφικό βουλγαρικό στρατό. Οι «σύμμαχοι» των Ελλήνων στο βαλκανικό μέτωπο κατά των Τούρκων, Βούλγαροι, ένα χρόνο πριν, καταλαμβάνουν με στρατιωτικές δυνάμεις την περιοχή ξεκινούν δε προσπάθεια εκβουλγαρισμού με στόχο τον Ελληνικό αλλά και τον Τουρκικό πληθυσμό. Η ιστορία καταγράφει με τα πιο μελανά χρώματα την περίοδο εκείνη. Τα τμήματα της 7^{ης} Μεραρχίας Πεζικού στη Δράμα φέρνουν τον «αέρα» της λευτεριάς στη περιοχή¹³⁰⁴. Αυτή θεωρείται η πρώτη Βουλγαρική Κατοχή, ενώ στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έχουμε τη δεύτερη περίοδο Βουλγαρικής Κατοχής που άφησε

1302. Στο βιβλίο «Το αρχείο του Εθνομάρτυρος Σμύρνης Χρυσόστομου» Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2000.

1303. Στο βιβλίο «Η Δράμα των προσφύγων» των Γεωργίας Μπακάλη και Δημήτρη Ι. Σφακιανάκη, Δράμα 2019.

1304. Καβάλα-Δράμα: Κοινή ιστορία, κοινοί αγώνες, του Κώστα Παπακοσμά.

έντονα τα σημάδια της στους κατοίκους και τις υποδομές των περιοχών. Ως τρίτη Βουλγαρική Κατοχή θεωρείται αυτή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου με πολλές καταστροφές και θύματα. Η περιοχή αποδεκατίζεται πληθυσμιακά, κοινωνικά και οικονομικά με τους κατοίκους να θρηγούν χιλιάδες νεκρούς ενώ αναπτύσσονται διάφορες αντιστασιακές ομάδες στα ορεινά της Δράμας

Αλλά κυρίως μετά την Μικρασιατική Καταστροφή караβάνια προσφύγων εγκαθίστανται στη Μακεδονία και ιδιαίτερα στο νομό Δράμας αλλάζοντας τα εθνολογικά στοιχεία της ευρύτερης περιοχής, αφού συγχρόνως αποχωρούν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι της για την Τουρκία, σε εφαρμογή των όρων της Συνθήκης της Λοζάνης και της Ανταλλαγής των Πληθυσμών.

Για τους ντόπιους Δραμινούς η πλημμυρίδα των προσφύγων το φθινόπωρο του 1922 υπήρξε πολιτισμικό σοκ. Δεν ήταν μόνο η καθημερινή αδιάλειπτη αποβίβαση στον Σιδηροδρομικό Σταθμό χιλιάδων προσφύγων, ούτε η απόλυτη ένδεια ανθρώπων που «όλο το βίός τους ήταν ένας μπόγος», αλλά και η εικόνα εξαθλιωμένων ανθρώπων που διήλθαν «μεταξύ φλογών, σφαιρών και θαλάσσης». Κατέφθαναν ανθρώπινα ράκη, ενδεδυμένοι τη φρίκη του διωγμού και της προσφυγιάς, εικόνα που προκαλούσε δέος.¹³⁰⁵

Ας παρακολουθήσουμε τις ροές των προσφύγων πριν και μετά τη Μικρασιατική καταστροφή κατά χώρα προέλευσης, στο νομό Δράμας¹³⁰⁶:

Χώρες Προέλευσης	Πρόσφυγες πριν τη Μικρ. Καταστροφή			Πρόσφυγες μετά τη Μικρ. Καταστροφή			Σύνολο
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	
Μικρά Ασία	1.736	960	776	20.991	10.236	10.755	22.727
Θράκη	3.183	1.625	1.558	15.841	7.890	7.951	19.024
Πόντος	1.985	973	1.012	25.985	12.739	13.246	27.970
Βουλγαρία	2.527	1.312	1.215	1.278	682	596	3.805
Καύκασος	2.444	1.284	1.160	1.126	462	664	3.570
Κωνσταντινούπολη	78	52	26	329	175	154	407
Ρωσία	285	158	127	519	281	281	804
Σερβία	68	40	28	13	7	7	81
Αλβανία	18	12	6	8	6	6	26
Ρουμανία	2	2	0	22	10	10	24
Σύνολο	12.326	6.418	5.908	66.112	32.488	33.624	78.438

Συμπεράσματα:

- Οι ροές προσφύγων πριν (12.326 πρόσφυγες) και μετά την Μικρασιατική Καταστροφή (66.112) έχουν 5πλασιαστεί.

- Στο σύνολο των προσφύγων πριν και μετά την Μικρασιατική Καταστροφή (78.438) οι πρόσφυγες από τον Πόντο (35,6%) υπερισχύουν των αντιστοίχων της Μ. Ασίας (28,9%) και της Θράκης (24,3%) ενώ οι άλλες προελεύσεις προσφύγων από τη Βουλγαρία (4,85%) και τον Καύκασο (4,5%) είναι πολύ μικρότερες.

1305. Γεωργία Μπακάλη-Δημήτρης Σφακιανάκης: «Η Δράμα υποδέχεται τους πρόσφυγες του εθνικού ξεριζωμού (1922=1924): Προβλήματα και προσκλήσεις». Περιοδικό ΔΙΟΔΟΣ Ιαν. 2020.

1306. Στατιστικά Αποτελέσματα της Απογραφής του Πληθυσμού της Ελλάδος της 15-16 Μαΐου 1928, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας-Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος. Εθνικό Τυπογραφείο, 1933.

Αν θέλουμε να δούμε την εθνολογική κατάσταση μεταξύ 1912 και 1926 μετά από τις προσφυγικές εισροές ανατρέχουμε στα στοιχεία που παραθέτει ο Γιώργος Ν. Λαμπίδης¹³⁰⁷ από την έρευνα του Α. Β. Πρωτονοταρίου:

Εθνότητα	1912	1926
Έλληνες	15%	97%
Μουσουλμάνοι	79%	-
Σλαβόφωνοι	5%	3%
Διάφοροι	1%	-

Ένα εξίσου σημαντικό πρόβλημα ήταν η διαφύλαξη των βορείων συνόρων μας και η πρόνοια της Κυβέρνησης να «γεμίσει» και να «κρατήσει» τους οικισμούς που εγκατέλειψαν οι μουσουλμάνοι φεύγοντας το 1923.

Ιδιαίτερα στα σύνορα Ελλάδος και Βουλγαρίας στη παραμεθόριο περιοχή της Δράμας εγκαταστάθηκαν 4.000 οικογένειες Ποντίων από τις οποίες 1.100 κατοικούσαν στη περιοχή του Σιδηρόνερου τουλάχιστον μέχρι τον Απρίλιο του 1925. Η εγκατάσταση Ποντίων στη παραμεθόριο περιοχή της Δράμας ήταν συνυφασμένη με τον ρόλο που έπαιξε η Μακεδονία ως πρόχωμα του ελληνισμού, ήταν επομένως μια εγκατάσταση επί των επάλλξεων.¹³⁰⁸

ΔΡΑΜΑ

ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΦΩΤΟ-ΛΑΪΚΑ

Η ολοκλήρωση των μετακινήσεων των προσφύγων ολοκληρώνεται γύρω στο 1928 αφήνοντας μια μικρή γεύση σε όποιους τους έμελλε η τύχη να τοποθετηθούν σε «άγονους» οικισμούς. Και τότε αρχίζει η εγκατάλειψη και η μετακίνηση για προορισμούς με καλύτερες συνθήκες επιβίωσης. Από τα πρώτα ζητούμενα στους νέους οικισμούς ήταν οι εκκλησίες και τα σχολεία. Να προστατέψουν τα εικονίσματα που έφεραν από τις αλησμόνητες πατρίδες τους και τα παιδιά τους να μάθουν γράμματα και μάλιστα σε πολλά και την ελληνική γλώσσα που δυστυχώς δεν γνώριζαν καθόλου ή λίγο.

1307. Γιώργος Ν. Λαμπίδης: «Οι πρόσφυγες του 1922» Έκδοση Ελληνική Φωνή, Αθήνα 1982.

1308. Διπλωματική εργασία μεταπτυχιακών σπουδών Γεωργίας Μπακάλη «Το 'Θάρρος' και το προσφυγικό ζήτημα στη Δράμα και την περιοχή της (1923-1926).

Η πρώτη οργάνωσή τους έχει να κάνει με την ίδρυση τοπικών συλλόγων που τους βοηθά να αποκτήσουν νομιμοποιητικά έγγραφα (βιβλιάρια κλπ.) ή να τους παρέχει πληροφορίες γενικότερου ενδιαφέροντος.

Στη περιοχή ευθύνης του Γραφείου Εποικισμού Δράμας η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π.) εγκατέστησε 15.008 προσφυγικές οικογένειες (58.294 άτομα) που κατανεμήθηκαν σε 211 οικισμούς. Οι 178 εξ αυτών ήταν αμιγώς προσφυγικοί οικισμοί και εγκαταστάθηκαν 10.540 οικογένειες (40.690 άτομα) και 33 ήταν μικτοί οικισμοί (γηγενείς και πρόσφυγες) όπου εδώ εγκαταστάθηκαν 4.468 οικογένειες (17.604 άτομα).

Η βιωσιμότητα αυτών των οικισμών δοκιμάστηκε σκληρά ευθύς εξαρχής λόγω των διεθνών και τοπικών συγκρούσεων (Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, Εμφύλιος) αλλά και των οικονομικών συγκυριών που προέκυψαν μετά από αυτά τα γεγονότα (μετανάστευση, ανεργία, μείωση εισοδημάτων κ.α.).

Έτσι από τους 211 οικισμούς:

- 7 οικισμοί εγκαταλείφθηκαν πριν το 1930: Ασβεστόλιθος, Βουνοκορυφή, Λυκοφωλιά, Μονοπάτι, Πρινότοπος, Σιδηροδρομικός Σταθμός Δράμας, Ψαθοχώρι.

- 16 οικισμοί εγκαταλείφθηκαν μεταξύ 1931-1940: Αγία Κυριακή, Αυγό, Γάμπροβον, Καρυόφυτο, Κοψίς, Κριθαράς, Λιβερά, Μαγνησία, Νεστοχώρι, Παράμερο, Πετρότοπος, Πεύκοι, Πολύκηπο, Ραχούλα, Σταυροδόμο, Συκίδια και Χάρακας.

- 31 οικισμοί εγκαταλείφθηκαν μεταξύ 1941-1950 αρκετοί βέβαια και λόγω των πολεμικών και εμφυλίων συρράξεων: Άγιος Πέτρος, Αγριοκερασιά, Αετοράχη, Ακρινό, Βουνοχώρι, Διάμεσο, Δρεπάνι, Θερμιά, Θησαυρός, Καστανιές, Καστανόχωμα, Κατάχλωρο, Κεφαλάρι, Κλειστά, Κόκκινα, Λευκοδιάσελλο, Μαυρολίθι, Μαυροχώρι, Μέγα Φωτολίβος, Μελισσομάνδρα, Μυλόπετρα, Μυρσινερό, Ξυλοκόπος, Πευκόλοφος, Πλακόστρωτο, Πολυγέφυρο, Πολύπετρο, Ποταμάκι, Στροφές, Τρίγωνο και Φαρασηνό.

- 4 οικισμοί εγκαταλείφθηκαν μεταξύ 1951-1960: Ίμερα, Μεσοκόρυφο, Μυροβλήτης και Τραχώνι.

- 10 εγκαταλείφθηκαν μεταξύ 1961-1970: Βουνοπλαγιά, Δρυμότοπος, Καλλίκρουνο, Καλό Νερό, Κρωμνικό, Λακκούδα, Λιβαδάκι, Μελισσοχώριο, Μικροχώρι Παρανεστίου και Τιχώτα.

- 5 εγκαταλείφθηκαν μεταξύ 1971-1980: Αμισηνό, Διπλοχώρι, Διπόταμα, Μεσοβούνι και Σίλλη.

- 4 εγκαταλείφθηκαν μεταξύ 2000-2010: Αίγειρος, Αχλαδομηλιά, Δέλτα, Καλύβα, Αξιοσημείωτο είναι ότι οι οικισμοί Αρκαδικός, Πασαλή Τσιφλίκ, Νέα Αμισός, Νέα Κρώμνη, Νέα Στενήμαχος και Νέο Ορτάκιο αποτέλεσαν σταδιακά συνοικίες της πόλης της Δράμας.

Αλλά και οι περισσότεροι από τους απομείναντες συνοικισμούς αποτελούνται από μερικές δεκάδες κατοίκους (συνήθως υπερήλικες) με τάση να εγκαταλειφτούν τα προσεχή χρόνια. Τα προγράμματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Καποδίστριας» και «Καλλικράτης» προσπαθούν να ομογενοποιήσουν πληθυσμιακές μεταβολές.

Με στοιχεία της Ε.Α.Π. του 1926 στους 216 προσφυγικούς οικισμούς του Γραφείου Εποικισμού Θεσσαλονίκης, ήταν εγκατεστημένοι 57.266 πρόσφυγες¹³⁰⁹ οι οποίοι προέρχονταν:

1309. Ευαγγελία Δ. Μπουμπουγιατζή, Δρ. Ιστορίας: Εγκατάσταση και αποκατάσταση των προσφύγων στη Θεσσαλονίκη και Μακεδονία (1920-1940). Πρακτικά Συνεδρίου Ιστορικού Αρχείου Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς (23-25 Νοεμβρίου 2012).

ΤΟΠΟΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ
Πόντος	28.167
Μικρά Ασία	14.131
Θράκη	11.344
Καύκασος	1.910
Βουλγαρία	1.714

Με στοιχεία της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών μέχρι 30 Απριλίου 1928, στην περιφέρεια της Δράμας είχαν αποκατασταθεί 7.250 οικογένειες/26.628 άτομα Ποντίων.¹³¹⁰

Στη Δράμα δεν έγιναν θαύματα. Ό,τι επιτεύχθηκε ήταν αποτέλεσμα ακαταπόνητης εργασίας και μόχθου, καθώς και αστοί πρόσφυγες, όπως και σε άλλες περιοχές, υποχρεώθηκαν ν' ασχοληθούν με αγροτικές εργασίες για την επιβίωσή τους, έως ότου τους δοθεί η ευκαιρία ν' αξιοποιήσουν την τεχνογνωσία τους. Και ενώ παρακολουθούμε βήμα-βήμα το κόστος ενσωμάτωσης σε περιόδους πολιτικών εσωτερικών κρίσεων και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, συνειδητοποιούμε ότι ο αγώνας για την κοινή πλέον πατρίδα επιτάχυνε την αποδοχή των προσφύγων¹³¹¹

1310. Αρχίον Πόντου – Επιτροπή Ποντιακών Μελετών: 1^{ος} τόμος 1928.

1311. Άρτεμις Ξανθοπούλου-Κυριακού, Ομότιμη Καθηγήτρια Α.Π.Θ. Στο βιβλίο «Η Δράμα των προσφύγων».

Αγάπη (Χιμετλή ή Χιμιτλί)

Ο οικισμός **Χιμετλή** βρίσκονταν ανατολικά του Δοξάτου¹³¹², κοντά στο σημερινό οικισμό Κύρια.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Χαμιτλή είχε 470 κατοίκους. (232 άνδρες και 238 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή, Παζαρλάρ, Γιασόργιαννη, Δουρακλή, Χιμιτλή¹³¹³, Ασαά Μαχαλέ, Κασαπλή, Διζμηκλή, Κετσιλίκ, Ασαμπαλάρ και Μπουτζάκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 246 άνδρες και 273 γυναίκες, σύνολο 519 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Χιμιτλί κατεγράφησαν 162 πρόσφυγες (67 άνδρες και 95 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928.

Σύνολο 84 οικογένειες προσφύγων/348 άτομα σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην ευρύτερη περιοχή των Κηρίων εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες που προέρχονταν κυρίως από την Ανατ. Θράκη, τον Πόντο, την Καππαδοκία, την Προύσα και από τα Σώκια της Σμύρνης¹³¹⁴.

Το 1927 ο οικισμός Χιμιτλή μετονομάζεται σε **Αγάπη**¹³¹⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 597 κατοίκων, οι 494 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 72141-72340)¹³¹⁶.

Το 1940 ο οικισμός Αγάπη της κοινότητας Κηρίων καταργείται και προσαρτάται στον οικισμό Οργαντζή-μετέπειτα Κύρια. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

1312. Βλέπε χάρτης Ε.Α.Π.

1313. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Οργαντζή υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμό Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενοούνται και οι συνοικισμοί: Μπουτζάκ, Χιμιτλή, Κασαπλή, Αραπλή, Ασαά-Μαχαλέ, Διζμηκλή, Δουρακλή, Γιασόργιαννη, Κετσιλίκ, Παζαρλάρ και Ασαμπαλάρ].

1314. Βικιπαίδεια.

1315. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν.... Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 46) Χιμιτλή εις «Αγάπη»].

1316. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Σήμερα ο οικισμός Αγάπη είναι συνοικισμός στα Κύρια.
Απογραφές: 597 (1928), (-).

Αγγίτης (Νέο Καλαπότι)

Ο οικισμός **Νέο Καλαπότι** βρίσκονταν το δυτικό τμήμα του νομού Δράμας, στους νοτιοδυτικούς πρόποδες του όρους Φαλακρού και πολύ κοντά στις πηγές του ποταμού Αγγίτη, σε μέσο σταθμικό υψόμετρο 130 μ. Απέχει από τη Δράμα 24 χλμ. περίπου, προς τα βορειοδυτικά¹³¹⁷.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Νέο Καλαπότι δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουμπάλιστα (μετέπειτα Κοκκινόγεια) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσαλί Μπασή, ή Γιουρούκηδων (που περιλάμβανε τις συνοικίες Δοσπάτ, Ζαγγός, Μεσέ Μπουτζάκ και Τζαμί Μαχαλέ) και το συνοικισμό Νέο Καλαπότι¹³¹⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 120 άνδρες και 138 γυναίκες, σύνολο 258 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 119 πρόσφυγες (63 άνδρες και 56 γυναίκες).

Το 1927 η κοινότητα Κουμπάλιστης που ανήκει ο οικισμός Νέο Καλαπότι, μετονομάζεται σε κοινότητα Κοκκινόγειων.

Το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. ο πληθυσμός του οικισμού ήταν 33 οικογένειες/97 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 149 κατοίκων, οι 7 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85941-86000)¹³¹⁹.

Το 1950 ο οικισμός Νέο Καλαπότι μετονομάζεται σε **Αγγίτης** (Φ.Ε.Κ. 39^Α-09/02/1950).

Πλησίον του οικισμού βρίσκεται το Σπήλαιο των Πηγών του Αγγίτη (Μααρά), εξαιρετικής ομορφιάς σπήλαιο, ένα από τα σημαντικότερα του ελληνικού χώρου και από τα μεγαλύτερα σε μήκος εσωτερικών διαδρόμων παγκοσμίως. Βρίσκεται στη βορινή έξοδο του οικισμού και αποτελείται από ένα πολύπλοκο καρστικό σύστημα στο οποίο συμμετέχει η κοίτη του ποταμού Αγγίτη, εκεί όπου τα νερά του ρέουν ακόμη υπόγεια με, σπηλαιώδη τμήματα που αντιστοιχούν σε σημεία όπου διακόπτεται παροδικά η ροή τους (σίφωνες). Τα τμήματα αυτά σχηματίζουν θαλάμους με ψηλή οροφή κα διαθέτουν διά-

1317. Εκδόσεις «Ελλάδα», Δομή, ↑ «Διακοπές».

1318. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Κουμπάλιστα υπό το όνομα «κοινότης Κουμπάλιστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουμπάλιστης ενούνται και ο συνοικισμός Τσαλί Μπασή ή Γιουρούκηδων, περιλαμβάνων τας συνοικίας Δοσπάτ, Ζαγγός, Μεσέ, Μπουτζάκ και Τζαμί Μαχαλέ και ο συνοικισμός **Νέον Καλαπότι**].

1319. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κοσμο από εντυπωσιακούς σταλακτίτες και σταλαγμίτες. Παρά το εντυπωσιακό μήκος κάποιων από αυτά τα τμήματα (μέχρι 2.600 μ.), αρκετά παραμένουν ακόμη ανεξερευνήτα και η πρόσβαση των επισκεπτών δεν επιτρέπεται.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αγγίτης αποσπάται από την κοινότητα Κοκκινογείων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αγγίτης ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κοκκινογείων (μαζί με τους οικισμούς Πηγαί και Κοκκινόγεια) της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^A-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 149 (1928), 378 (1940), 380 (1951), 402 (1961), 228 (1971), 145 (1981), 95 (1991), 86 (2011).

Αγία Κυριακή

Ο οικισμός **Αγία Κυριακή** βρίσκονταν νότια της Αλιστράτης κοντά στην Ιερά Μονή Αγίας Κυριακής.

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών στην περιοχή μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 13 προσφυγικές οικογένειες/48 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 αναγνωρίζεται ο οικισμός Αγία Κυριακή και προσαρτάται στη κοινότητα Αλιστράτης (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 76 κατοίκων, οι 60 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 72961-72980)¹³²⁰.

Το 1940 ο οικισμός Αγία Κυριακή, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 76 (1928), (-) (1940).

Αγία Παρασκευή - Βαλτοχώρι (Βοδόβιστα)

Ο οικισμός **Βοδόβιστα** βρίσκονταν νότια από το Καλαμπάκι Δράμας και κοντά στα όρια των νομών Σερρών και Δράμας στο νότιο τμήμα του, σε υψόμετρο 50 μ.¹³²¹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 137 κατοίκους (70 άνδρες και 67 γυναίκες).

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπακίου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι

1320. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1321. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα¹³²², Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 84 άνδρες και 75 γυναίκες, σύνολο 159 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 118 πρόσφυγες (64 άνδρες και 54 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό προστέθηκαν, διπλασιάστηκαν θα έλεγα οι προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 αριθμούνται 64 οικογένειες προσφύγων/274 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ./Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο οικισμός κατοικείτο από προσφυγικές οικογένειες, οι οποίες προέρχονται από πόλεις και χωριά της Ανατολικής Θράκης: α) Σαράντα Εκκλησιές και τα χωριά της περιοχής τους: Γέννα, Σκεπαστό, Σαμάκοβο κ.ά. β) Κεσσάνη και το χωριό της περιοχής της : Αχούρια, γ) Αδριανούπολη και το χωριό της: Τρούλια και δ) από τα χωριά : Σιδηροχώρι, Ιμβράσο.

Το 1927 ο οικισμός Βοδόβιστα, μετονομάζεται σε **Βαλτοχώριον**¹³²³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 329 κατοίκων, οι 318 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1936 ο οικισμός Βαλτοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Καλαμπακίου και ορίζεται έδρα της κοινότητα Βαλτοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 184^Α – 01/05/1936).

Επίσης, εγκαταστάθηκαν με μεταδημότευση, το 1940 από την κοινότητα Θόλου μια οικογένεια, πρώην προσφυγική από τα Φάρασα της Καππαδοκίας και το 1956, από την κοινότητα Κουδουνιών μια οικογένεια ποντιακής καταγωγής.

Το 1955 ο οικισμός Βαλτοχώρι και η κοινότητα Βαλτοχωρίου μετονομάζονται σε **Αγία Παρασκευή** (Φ.Ε.Κ. 287^Α – 10/10/1955).

Το έθιμο που υπάρχει στην Αγία Παρασκευή είναι : ο Αϊ Γιάννης ο Κλήδονας. Γίνεται στις 24 Ιουνίου στο προαύλιο χώρο του Δημοτικού Σχολείου της Αγίας Παρασκευής, ή στην κεντρική πλατεία του Διαμερίσματος. Χρονολογείται από το 1924 και αποτελεί λαϊκή μαντική διαδικασία, από τις πιο τελετουργικές όλων των παραδόσεων του τόπου μας, σύμφωνα με την οποία αποκαλύπτεται στις άγαμες κοπέλες η ταυτότητα του μελλοντικού τους συζύγου και έχει τις ρίζες του στην αρχαιότητα.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αγία Παρασκευή αποσπάται από την κοινότητα Αγίας Παρασκευής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καλαμπακίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αγία Παρασκευή αποσπάται από το δήμο Καλαμπακίου(καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αγίας Παρασκευής της Δημοτικής Ενότητας Καλαμπακίου του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

1322. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλαμπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπακίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα].

1323. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2ας Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [34. Ο συνοικισμός Βοδόβιστα της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Βαλτόχωρο»].

Απογραφές: 329 (1928), 624 (1940), 707 (1951), 789 (1961), 647(1971), 618 (1981), 601 (1991), 447 (2011).

Άγιος Αθανάσιος (Μπόριανη)

Ο οικισμός **Μπόριανη** βρίσκονταν σε απόσταση 13 χλμ. νότια-ανατολικά από τη Δράμα, σε υψόμετρο 90μ.¹³²⁴

Μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αι. αναφερόταν ως ένας αμιγώς μουσουλμανικός πληθυσμός, στον οποίο εγκαταστάθηκαν εκείνη την περίοδο βλαχόφωνοι Έλληνες από την περιοχή του Ζαγορίου¹³²⁵.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπόριανη είχε 583 κατοίκους (289 άνδρες και 294 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δοξάτου με έδρα τον οικισμό Δοξάτο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μπουνάρμπαση, Εφτελιά και Μπόριανη¹³²⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 527 άνδρες και 541 γυναίκες, σύνολο 1.068 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Μπόριανη αποσπάται από την κοινότητα Δοξάτου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μπόριανης (Φ.Ε.Κ. 20^Α – 15/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στην Μπόριανη καταγράφηκαν 805 πρόσφυγες (383 άνδρες και 422 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928, σύνολο 452 οικογένειες προσφύγων/1.943 άτομα., σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από περιοχές της Καππαδοκίας (Τσελτέκ)¹³²⁷, ου Πόντου,¹³²⁸ της Ανατολικής Θράκης και της Ιωνίας. Ακόμη, στη Μπόριανη εγκαταστάθηκαν και Έλληνες από τη Βουλγαρία (συγκεκριμένα από τον γεωγραφικό χώρο της Ανατολικής Ρωμυλίας)¹³²⁹.

1324. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1325. Αστέριος Ι. Κουκούδης: «Μελέτες για τους Βλάχους», τόμος Β'. «Οι Μητροπόλεις και η Διασπορά των Βλάχων», Εδόσεις Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 190-191.

1326. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Δοξάτου υπό το όνομα «κοινότης Δοξάτου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δοξάτου ενούνται και οι συνοικισμοί: **Μπόριανη**, Μπουνάρμπαση και Εφτελιά].

1327. Συμείων Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός», ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 400, 450.

1328. Δείτε: α) Μαρτυρία Χαρίλαου Μαχαιρίδη από τον οικισμό Μαραντάντων Σαμψούντας «Τον έδειραν, τον έδειραν, έμεινε...» στον Χρήστο Σαμουηλίδη (5.4.1964) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 188-189 και β) Μαρτυρία Χαράλαμπου Χριστοφορίδη από την περιφέρεια Σαμψούντας «Το χιόνι ενάμισι μέτρο. Εμείς χωρίς ρούχα. Είχαν τελειώσει και τα πυρομαχικά μας» στο Χρήστο Σαμουηλίδη (27.5.1963) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, Τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 243-244.

1329. Ιστοσελίδα: Πολιτιστικός Σύλλογος Αγίου Αθανασίου Δράμας «Βοϊράνη».

Το 1927 ο οικισμός Μπόριανη μετονομάζεται σε **Άγιος Αθανάσιος**¹³³⁰ και η κοινότητα Μπόριανης σε κοινότητα Αγίου Αθανασίου. Αυτό το όνομα το πήρε από έναν πρόσφυγα Ηπειρώτη, ονόματι Αθανάσιος, που ήρθε με την οικογένειά του από τη Λαϊστα Ηπείρου. Αυτός ήταν στέλιγκας με κοπάδια από πρόβατα και ευεργέτης του οικισμού (έχτισε την κοινότητά του). Η μητέρα του Παρασκευή έδωσε το όνομα στην τοπική εκκλησία πρώην τζαμί¹³³¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.088 κατοίκων, οι 1.693 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 620 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 72341-72960)¹³³².

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, μετά την κατάληψη της Ελλάδας από τις δυνάμεις του Άξονα, ο Άγιος Αθανάσιος περιήλθε το 1941 μαζί με το μεγαλύτερο μέρος της Ανατ. Μακεδονίας και της Θράκης στη Βουλγαρία. Τον Αύγουστο του ίδιου έτους εκτοπίστηκαν από τον Άγιο Αθανάσιο ορισμένοι κάτοικοι μετά από απόφαση των κατοχικών αρχών¹³³³. Παράλληλα, άλλες οικογένειες αποχώρησαν προς τη Γερμανοκρατούμενη Ελλάδα, ενώ στην κωμόπολη εγκαταστάθηκαν έποικοι από τη Βουλγαρία¹³³⁴.

Το βράδυ της 28ης προς 29^η Σεπτεμβρίου του 1941 ομάδα Ελλήνων ανταρτών εισήλθε στον Άγιο Αθανάσιο στο πλαίσιο της εξέγερσης της Δράμας σκοτώνοντας τον Βούλγαρο πρόεδρο της κοινότητας και έναν ντόπιο αγροφύλακα-συνεργάτη των δυνάμεων Κατοχής. Για αντίποινα, οι βουλγαρικές δυνάμεις αιχμαλώτισαν αρκετούς κατοίκους της κωμόπολης, οκτώ από τους οποίους εκτελέστηκαν ή απεβίωσαν στις φυλακές¹³³⁵. Ο Άγιος Αθανάσιος, απελευθερώθηκε, όπως και η υπόλοιπη Ανατολική Μακεδονία, τον Οκτώβριο του 1944.

Τις επόμενες δεκαετίες, αρκετοί κάτοικοι του Αγίου Αθανασίου μετανάστευσαν κινούμενοι είτε προς τα αστικά κέντρα της χώρας, είτε προς το εξωτερικό¹³³⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ο οικισμός Άγιος Αθανάσιος αποσπάται από τη κοινότητα Αγίου Αθανασίου (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγίου Αθανασίου στον πρώην «Καποδιστριακό» δήμο Δοξάτου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αγίου Αθανασίου ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Αγίου Αθανασίου της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του «Καλλικρατικού» δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

1330. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιόικση Δράμας: [73. *Η κοινότης Μπόριανης μετονομάζεται εις «κοινότητα Αγίου Αθανασίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπόριανη εις «Άγιος Αθανάσιος»*].

1331. http://2dim-ag-athan.dra.sch.gr/?page_id=534

1332. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1333. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση». Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σελ. 47.

1334. Βασίλης Ριτζαλέος: (10 Ιουνίου 2015). «Οι θηριωδίες των Βουλγαρικών Αρχών κατοχής (1941-1944) στο χωριό μας». voirani.gr. Πολιτιστικός Σύλλογος Αγίου Αθανασίου Δράμας «Βοϊράνη»

1335. Ό.π. Σπύρος Κουζινόπουλος, σελ. 130, 158.

1336. Ό.π. Ιστοσελίδα: Πολιτιστικός...

Απογραφές: 2.088 (1928), 2.865 (1940), 2.851 (1951), 3.183 (1961), 3.3721 (1971), 3.972 (1981), 5.400 (1991), 3.465 (2001), 3.121 (2011).

Άγιος Πέτρος (Περόφ ή Πέροφ)

Ο οικισμός **Περόφ** βρίσκονταν βορειοδυτικά από τον Βώλακα¹³³⁷, στις βόρειες πλαγιές του βουνού Φαλακρό και εμπίπτει στην ιστορική και γεωγραφική περιοχή Τσετς. Οι γειτονικοί του οικισμοί ήταν το Μεσοβούνι, το Βήρσαν και το Μυρσινερό¹³³⁸.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Περόφ είχε 371 κατοίκους (181 άνδρες και 190 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βώλακα με έδρα τον οικισμό Βώλαξ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γκιουρετζίκ, Σιδέροβα, Βήρσαν και Περόφ¹³³⁹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 140 άνδρες και 165 γυναίκες, σύνολο 305 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1920 η κοινότητα Βώλακος (που υπάγεται και ο οικισμός Περόφ) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920) ενώ το 1923 αντιστρέφεται η εν λόγω διοικητική πράξη (Φ.Ε.Κ. 97^Α – 18/04/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών έφυγαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του για την νέα τους πατρίδα και στα οικήματά τους ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 24 προσφυγικές οικογένειες/74 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Περόφ μετονομάζεται σε **Άγιος Πέτρος**¹³⁴⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 105 κατοίκων, οι 96 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 72981-73020)¹³⁴¹.

Το 1951 ο οικισμός Άγιος Πέτρος, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Σήμερα είναι ένας εγκαταλειμμένος οικισμός.

Απογραφές: 105 (1928), 124 (1940), (-) (1951).

1337. Βλέπε χάρτης Δημ. Λιθοξόου.

1338. Βικιπαίδεια.

1339. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [23. Ο συνοικισμός Βώλαξ υπό το όνομα «κοινότης Βώλακος» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βώλακος ενοούνται και οι συνοικισμοί Γκιουρετζίκ, **Περόφ**, Σιδέροβα και Βήρσαν].

1340. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [4. Ο συνοικισμός *Περόφ της κοινότητος Βώλακος μετονομάζεται εις «Άγιος Πέτρος»*].

1341. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Αγορά (Παζαρλάρ)

Ο οικισμός **Παζαρλάρ** βρίσκονταν 15 χλμ. νοτιοανατολικά της Δράμας σε υψόμετρο 260 μέτρων¹³⁴².

Ο οικισμός περιήλθε επίσημα στο ελληνικό κράτος μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων το 1913. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 533 κατοίκους (263 άνδρες και 270 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή, Παζαρλάρ¹³⁴³, Γιασόργιαννη, Δουρακλή, Χιμιτλή, Ασαά Μαχαλέ, Κασαπλή, Διζμηκλή, Κετσιλίκ, Ασαμπαλάρ και Μπουτζάκ.

Το 1920 ο οικισμός Παζαρλάρ αποσπάται από την κοινότητα Κηρίων και προσαρτάται στη κοινότητα Εδερνετζίκ, μετέπειτα Αδριανή (Φ.Ε.Κ. 210^Α – 13/9/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 183 άνδρες και 191 γυναίκες, σύνολο 374 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 76 πρόσφυγες στον οικισμό. (37 άνδρες και 39 γυναίκες).

Αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες, έτσι ώστε μέχρι το 1928, να υπάρχουν 72 οικογένειες προσφύγων (310 άτομα), σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Παζαρλάρ μετονομάζεται σε **Αγορά**¹³⁴⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 415 κατοίκων, οι 395 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73021-73140)¹³⁴⁵.

Το 1933 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Αγοράς με την απόσπαση του οικισμού Αγοράς από την κοινότητα Αδριανής και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 273^Α-19/09/1933).

Το 1994 ο οικισμός Αγορά αποσπάται από την κοινότητα Αγοράς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (Φ.Ε.Κ. 133^Α – 20/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αγορά αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Δοξάτου ως Τοπικό Διαμέρισμα Αγοράς (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αγορά αποτελεί τη Τοπική Κοι-

1342. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1343. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Οργαντζή υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμό Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενούνται και οι συνοικισμοί: Μπουτζάκ, Χιμιτλή, Κασαπλή, Αραπλή, Ασαά-Μαχαλέ, Διζμηκλή, Δουρακλή, Γιασόργιαννη, Κετσιλίκ, **Παζαρλάρ** και Ασαμπαλάρ.].

1344. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [24. Ο συνοικισμός Παζαρλάρ της αυτής κοινότητος (Αδριανής) μετονομάζεται εις «**Αγορά**»].

1345. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

νότητα Αγοράς της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι (Φ.Ε.Κ. 87^α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 415 (1928), 525 (1940), 415 (1951), 382 (1961), 240 (1971), 167 (1981), 212 (1991), 128 (2011).

Αγριοκερασιά (Ίζμπιστα)

Ο οικισμός **Ίζμπιστα**, βρίσκονταν στα βόρεια του οικισμού Τσερέσοβου (νυν Παγονέρι) και πολύ κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα¹³⁴⁶.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ίζμπιστα είχε 650 κατοίκους (323 άνδρες και 327 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπορόβου με έδρα τον οικισμό Μπορόβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κωστέν, Όστιτσα, Σταρεντζίκ, Μαλούσιστα, Λακαβίτσα, Ίζμπιστα¹³⁴⁷, Βίτοβα, Δόμπλεν και Μουζδέλ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 269 άνδρες και 315 γυναίκες, σύνολο 584 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Ίζμπιστα και η κοινότητα Μπορόβου που ανήκει ο οικισμός, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^α – 18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι κάτοικοί του (κυρίως Μουσουλμάνοι) εγκατέλειψαν τα οικημάτά τους και αναχώρησαν προς τις νέες τους πατρίδες και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 πρόσφυγες. Ήταν 37 οικογένειες προσφύγων/126 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Ίζμπιστα και η κοινότητα Μπορόβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνάβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Μπορόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Ποταμών και ο οικισμός Ίζμπιστα μετονομάζεται σε **Αγριοκερασιά**¹³⁴⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 166 κατοίκων, οι 141 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1346. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π.

1347. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [27. Ο συνοικισμός Μπορόβον υπό το όνομα «κοινότης Μπορόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπορόβου ενούνται και οι συνοικισμοί: Μαλούσιστα, Δόμπλεν, Σταρεντζίκ, Βίτοβα, **Ίζμπιστα**, Όστιτσα, Κωστέν, Λακαβίτσα και Μουζδέλ].

1348. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [184. Η κοινότης Μπορόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποταμών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπορόβον εις «Ποταμοί» (οι). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 189) Ίζμπιστα εις «**Αγριοκερασιά**»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73141-73200)¹³⁴⁹.

Το 1951 ο οικισμός Αγριοκερασιά της κοινότητας Ποταμών, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 166 (1928), 160 (1940), (-) (1951).

Αδριανή¹³⁵⁰ (Εδερνετζίκ)

Ο οικισμός **Εδερνετζίκ** βρίσκονταν 11 χλμ. νοτιοανατολικά της Δράμας σε υψόμετρο 160 μέτρων¹³⁵¹.

Το 1886 είχε 250 Έλληνες και 550 Οθωμανούς κατοίκους, σύνολο 800 (Σχινάς).

Ο οικισμός περιήλθε επίσημα στο ελληνικό κράτος μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων το 1913. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 1.377 κατοίκους (687 άνδρες και 690 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Ελληνική Δημοτική Σχολή, Ελληνικό Παρθεναγωγείο και Δημοτική σχολή (τουρκ.), ενώ ήταν εγκατεστημένοι πρόσφυγες¹³⁵².

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Τσατάλτζης με έδρα τον οικισμό Τσατάλτζα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ραβίκα και Εδερνετζίκ¹³⁵³.

Το 1920 ο οικισμός Εδερνετζίκ αποσπάται από την κοινότητα και ορίζεται έδρα της κοινότητας Εδερνετζίκ (Φ.Ε.Κ. 210^Α – 13/9/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 492 άνδρες και 561 γυναίκες, σύνολο 1.053 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, κατεγράφησαν 383 πρόσφυγες στον οικισμό (190 άνδρες και 193 γυναίκες).

Το 1927 ο οικισμός Εδερνετζίκ μετονομάζεται σε **Αδριανή**¹³⁵⁴ και η κοινότητα Εδερνετζίκ σε κοινότητα Αδριανής.

Αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων έτσι ώστε μέχρι το 1928 να υπάρχουν 178 οικογένειες προσφύγων (788 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.741 κατοίκων, οι 907 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1349. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1350. Λέγεται ότι το όνομά της το χρωστάει στο Ρωμαίο Αυτοκράτορα Αδριανό όταν κατά την περίοδο της βασιλείας του (117-138) πέρασε από την περιοχή. Κοντά στον οικισμό ανθρώπινη παρουσία μαρτυρείται ήδη από την αρχαιότητα στα ερείπια του πρώτου κάστρου της περιοχής στη τοποθεσία του Αϊ-Πάννη.

1351. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1352. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1353. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Τσατάλτζα υπό το όνομα «κοινότης Τσατάλτζης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσατάλτζης ενούνται και οι συνοικισμοί **Εδερνετζίκ** και **Ραβίκα**].

1354. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [23. Η κοινότης Εδερνετζίκ μετονομάζεται εις «κοινότητα Αδριανής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Εδερνετζίκ εις «**Αδριανή**»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73201-73460)¹³⁵⁵.

Στα νότια του οικισμού σώζεται η ξυλόστεγη τρίκλιτη βασιλική του Αγ. Νικολάου η οποία χρονολογείται από το 1884. Χτισμένη από τους ντόπιους Έλληνες στα χρόνια ανάπτυξης του καπνεμπορίου. Πανηγυρικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στις 5 και 6 Δεκεμβρίου.

Η Αδριανή έχει το κατάλληλο έδαφος για την καλλιέργεια σταφυλιού, γι' αυτό και υπάρχουν 3 οινοποιεία που έχουν κάνει τον μικρό οικισμό γνωστό σε όλη την Ελλάδα. Στα επισκέψιμα οινοποιεία, που περιβάλλονται από οργανωμένους αμπελώνες, θα ξεναγηθούμε στους χώρους παραγωγής, στις κάβες, στις προσεγμένες αίθουσες γευσιγνωσίας για να δοκιμάσουμε τα βραβευμένα σ' όλο το κόσμο κρασιά. Η ευρύτερη περιοχή συγκεντρώνει και άλλες μικρότερες μονάδες παραγωγής με εξαιρετικά κρασιά, που την καθιστούν σημαντικό οικονομικό κέντρο της Δράμας. Στη περιοχή επίσης δραστηριοποιείται επιχείρηση επεξεργασίας ξηρών καρπών όπου διαθέτει έναν από τους πλέον σύγχρονους εργαστηριακούς εξοπλισμούς επεκτείνοντας τις δραστηριότητές της και στο εξωτερικό¹³⁵⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αδριανή αποσπάται από την κοινότητα Αδριανής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου ως Τοπικό Διαμέρισμα Αδριανής (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αδριανή αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αδριανής της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 1.741 (1928), 2.065 (1940), 1.837 (1951), 1.564 (1961), 1.076 (1971), 1.076 (1981), 1.346 (1991), 1.125 (2011).

Αετοράχη (Ραδιμπός)

Ο οικισμός **Ραδιμπός** βρίσκονταν πλησίον των οικισμών Σίλλης και Πρασινάδας, κοντά στο Παρανέστι Δράμας.

Ο Θανάσης Δασκαλούδης, περιγράφει στο F/B:

Το πρώτο από τα γεφύρια του Μέγα Ρέματος στην ορεινή Ροδόπη ξεκινώντας από τα νότια (σε παλιότερους χάρτες ονομάζεται Αρκουδόρεμα). Είναι το κοντινότερο από τα εναπομείναντα γεφύρια στα ερείπια του οικισμού Πολυγέφυρο (πρώην Τσατάκ) που ονομάστηκε έτσι εξ' αιτίας της ύπαρξης των πολλών γεφυριών στην περιοχή. Θεμελιωμένο έξυπνα πάνω σε δύο μεγάλους αντικριστούς βράχους είναι από τα μεγαλύτερα, αν όχι το μεγαλύτερο γεφύρι του ρέματος. Ένωσε την κεντρική οδική αρτηρία της χαράδρας με τον οικισμό της Αετοράχης (πρώην Ράδιμπος). Για να το προσεγγίσει κάποιος πρέπει μετά την σύγχρονη γέφυρα του Διαβολορέματος στο δρόμο Παρανεστίου – Θερμιών να στρίψει αριστερά στον χωματόδρομο και να ακολουθήσει το σηματοδοτημένο μονοπάτι για 8,5 χιλιόμετρα.

1355. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1356. <http://ampelos-adrianh-dramas.blogspot.com/p/blog-page.html>

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ράδιμπος είχε 445 κατοίκους (219 άνδρες και 226 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπουκόβου με έδρα τον οικισμό Μπούκοβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τζούρα, Μπέλεν, Ραδιμπός¹³⁵⁷, Καρίλοβα, Γιαβόρ, Τσατάκ και Λοκάτνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 193 άνδρες και 176 γυναίκες, σύνολο 369 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π, 13 οικογένειες προσφύγων/43 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73461-73500)¹³⁵⁸.

Το 1927 ο οικισμός Ραδιμπός μετονομάζεται σε **Αετοράχη**¹³⁵⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 35 κατοίκων, οι 20 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1930 η έδρα της κοινότητας Μπουκόβου (που ανήκει η Αετοράχη) μεταφέρεται από τον οικισμό Οξνά στον οικισμό Σίλλη και η κοινότητα Οξνάς μετονομάζεται σε κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 27Β-06/03/1930).

Το 1951 ο οικισμός Αετοράχη της κοινότητας Σίλλης, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ.-07/04/1951).

Απογραφές: 35 (1928), 55 (1940), (-) (1951).

Αηδονόκαστρο (Μουσελίμ)

Ο οικισμός **Μουσελίμ** ήταν ένας ημιορεινός οικισμός σε υψόμετρο 160 μ. Βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του νομού Δράμας, στην κοιλάδα του ποταμού Νέστου, 39 χλμ. βορειοανατολικά της πόλης της Δράμας¹³⁶⁰.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν κάτοικοι στον οικισμό.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατισίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρα-

1357. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [17. Ο συνοικισμός Μπούκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπούκοβον» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουκόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Καρίλοβα, Λοκάτνα, Γιαβόρ, Τσατάκ, Μπέλεν, **Ραδιμπός** και Τζούρα].

1358. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1359. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [74. Η κοινότης Μπουκόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Οξνάς» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Μπούκοβον εις «Οξνά» (η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...80. Ραδιμπός εις «**Αετοράχη**»].

1360. <https://destanea.com/dimos-paranestiou/politismos-dimou-paranestiou/item/1182-2019-02-26-16-39-16>

νεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσιστα¹³⁶¹ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ. Ο συνοικισμός Μουσελίμ ανήκε στον οικισμό Μπούκια.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 24 άνδρες και 29 γυναίκες, σύνολο 53 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Μπούκια που συμπεριλάμβανε τους συνοικισμούς Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Γιονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ, υπήρχαν 293 πρόσφυγες (159 άνδρες και 134 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923-1924, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 26 οικογένειες προσφύγων/89 άτομα¹³⁶², σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μουσελίμ μετονομάζεται σε **Αηδονόκαστρο**¹³⁶³.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73501-73540)¹³⁶⁴.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Το 1994 ο οικισμός Αηδονόκαστρο αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αηδονόκαστρο ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Καπνόφυτον, Καρποφόρον, Μεσοχώριον, Ξάγναντον, Παρανέστιον, Περιβλεπτον, Πολυνέριον, Πολύσυκο και Τέμενος) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 108 (1928), 170 (1940), 176 (1951), 160 (1961), 56 (1971), 36 (1981), 23 (1991), 32 (2001), 15(2011).

Αίγειρος (Καβακλή)

Ο οικισμός **Καβακλή** βρίσκονταν 35 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης της Δράμας στους πρόποδες του όρους Λεκάνης, σε υψόμετρο 340 μ.¹³⁶⁵

1361. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσιστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιλίκ, Ιμπισλέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Γιονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, **Μουσελίμ** και Ντεντελέρ)].

1362. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ναριμάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Κανκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 246.

1363. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περιβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...19. Μουσελίμ εις «**Αηδονόκαστρον**»].

1364. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1365. Βικιπαίδεια: Αίγειρος Δράμας.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Καβακλή είχε 414 κατοίκους (204 άνδρες και 210 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσατλή με έδρα τον οικισμό Νουσατλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηραγλή, Καβακλή¹³⁶⁶, Δεμριτζόγιαννη, Ζάρλις, Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισιρλή, Άνω Σιμισιρλή, Ντεντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ, Μαλκαλάρ, Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβκαλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 202 άνδρες και 207 γυναίκες, σύνολο 409 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 53 οικογένειες προσφύγων /205 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Νουσατλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και ο οικισμός Καβακλή μετονομάζεται σε **Αίγειρος**¹³⁶⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 257 κατοίκων, οι 254 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73541-73620)¹³⁶⁸.

Το 1947 ο οικισμός Αίγειρος αποσπάται από την κοινότητα Νικηφόρου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Πηγαδίων (ΦΕΚ 13^Α - 18/01/19497).

Το 1994 ο οικισμός Αίγειρος, αποσπάται από την κοινότητα Πηγαδίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (Φ.Ε.Κ. 133^Α - 20/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αίγειρος αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πηγαδίων, του πρώην δήμου Δοξάτου (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αίγειρος, αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πηγαδίων (μαζί με τους οικισμούς: Περιστέρια και Πηγάδια) της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του

1366. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσατλή υπό το όνομα «κοινότης Νουσατλή» και με έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσατλή ενούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισιρλή Άνω, Σιμισιρλή Κάτω, Γκερικλή, Ντοαλάρ, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβκαλάρ, Κηραγλή, Ζαρίτς, Σουρουτζουλέρ, Δεμριτζόγιαννη, **Καβακλή**, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

1367. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. Η κοινότης Νουσατλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτής συνοικισμός Νουσατλή εις «Νικηφόρος». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 97) Καβακλή εις «**Αίγειρος**»].

1368. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 257 (1928), 334 (1940), 149 (1951), 190 (1961), 56 (1971), 14 (1981), 7 (1991), 0 (2001), 0 (2011).

Στην πραγματικότητα έχει εγκαταλειφθεί.

Ακρινό (Λόφτσα)

Ο οικισμός **Λόφτσα** (= τόπος για κυνήγι) βρίσκονταν στο βορινό τμήμα του νομού Δράμας κοντά στον σημερινό οικισμό Κατάφυτο.

Το 1886 κατοικείτο από 80 οικογένειες χριστιανών βουλγαροφώνων, που καταγίνονταν κυρίως εις την ηλοποιΐα ενώ είχαν εκκλησία, σχολείο ελληνικό (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωσή του οικισμού το 1913, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λόφτσα είχε 1.155 κατοίκους (573 άνδρες και 582 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τερλίσιου με έδρα τον οικισμό Τερλίσι, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Λόφτσας¹³⁶⁹ και Καρά-Κιόϊ.

Το 1920 ο οικισμός Λόφτσα και η κοινότητα Τερλίσιου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 433 άνδρες και 548 γυναίκες, σύνολο 981 κάτοικοι.

Το 1922 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λόφτσης στην οποία έδρα ορίζεται ο οικισμός Λόφτσα που αποσπάται από την κοινότητα Τερλίσιου (Φ.Ε.Κ. 18^Α-07/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Οι σλαβόφωνοι κάτοικοί του μετά από διακρατική συμφωνία και σύμφωνα με τη Συνθήκη του Νεϊγύ, μετοίκησαν οικειοθελώς στη Βουλγαρία (το καλοκαίρι του 1925 και μερικοί το 1926) και εγκαταστάθηκαν ελάχιστα χιλιόμετρα βορειότερα από τη μεθόριο και ίδρυσαν νέο οικισμό, τον οποίο ονόμασαν Νέα Λόφτσα¹³⁷⁰.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και την εγκατάλειψη του οικισμού από τους Μουσουλμάνους κατοίκους του, ήρθαν μέχρι το 1928 και εγκαταστάθηκαν 58 προσφυγικές οικογένειες/188 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε..Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Λόφτσα και η ομώνυμη κοινότητα αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α-08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Λόφτσα μετονομάζεται σε **Ακρινόν**¹³⁷¹ και η κοινότητα Λόφτσης

1369. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιόκιση Δράμας αναγνωρίζεται: [21. Ο συνοικισμός Τερλίσ υπό το όνομα «κοινότης Τερλίσιου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τερλίσιου ενούνται και οι συνοικισμοί **Λόφτσα** και **Καρά-Κιόϊ**].

1370. Παντελής Θ. Σοφιάνης: «Ο οικισμός Οχυρού του δήμου Κάτω Νευροκοπίου».

1371. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας

σε κοινότητα Ακρινού. Το 1932 ο οικισμός Ακρινό αποσπάται από την κοινότητα Ακρινού και προσαρτάται στη κοινότητα Καταφύτου (Φ.Ε.Κ. 369^Α – 14/10/1932).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 214 κατοίκων, οι 196 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73621-73700)¹³⁷².

Ο οικισμός εγκαταλείφθηκε στα χρόνια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και του Εμφύλιου.

Στα ερείπια του Ακρινού στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα, είναι κτισμένος από το 1848 ο μεταβυζαντινός Ναός των Ταξιαρχών Μιχαήλ και Γαβριήλ. Χτισμένος με αρχιτεκτονική τρίκλιτης βασιλικής ξυλόστεγης, με εγκάρσιο κλίτος, ημικυκλική ασπίδα, ανοιχτό περίστωο και γυναικωνίτη, αποτελεί μέρος των μεταβυζαντινών ναών που κτίστηκαν στο τέλος της τουρκοκρατίας στο νομό Δράμας. Το καμπαναριό χτίστηκε το 1884. Στο ναό ξεχωρίζουν οι τοιχογραφίες του 1860 με παραστάσεις από την Παλαιά και την Καινή διαθήκη. Αυτές δεν ακολουθούν τους ρυθμούς και την τεχνική των υπολοίπων ναών. Παραμονή και ανήμερα της εορτής των Αρχαγγέλων 7-8 Νοεμβρίου, πλήθος πιστών από την Ελλάδα αλλά και την Βουλγαρία καταφθάνουν στον ναό για να παρακολουθήσουν τη Θεία Λειτουργία και στη συνέχεια να γευτούν το παραδοσιακό φαγητό «Κεσκέκι» στον προαύλιο χώρο της εκκλησίας, συνοδευόμενο από παραδοσιακούς χορούς και τραγούδια.

Απογραφές: 214 (1928), 81 (1940), (-) (1951).

Αλιστράτη

Ο οικισμός της **Αλιστράτης** βρίσκονταν στα ανατολικά όρια του νομού Σερρών, στην περιοχή της πρώην επαρχίας Φυλλίδας, κοντά στα όρια με τον νομό Δράμας. Απέχει 52 χλμ. από τις Σέρρες, 20 χλμ. από την Δράμα και 48 χιλ. από την Καβάλα¹³⁷³. Είναι χτισμένη πάνω σε λόφους και περιστοιχίζεται από φυσικά πευκόφυτα τοπία, στις παρυφές του Μενιοκίου όρους, σε υψόμετρο 260 μ.¹³⁷⁴.

Μια κωμόπολη με μεγάλη ιστορία και παράδοση...¹³⁷⁵.

Τον 19^ο αι. υπήρξε εθνικό, θρησκευτικό και πνευματικό κέντρο της Ανατ. Μακεδονίας, αφού εδώ λειτουργούσε η περίφημη «Αστική Σχολή Αλιστράτης», (από τις λίγες εκείνη τη περίοδο στην περιοχή που διέθετε δικό της τυπογραφείο), καθώς και η «Κεντρική Ελληνική Σχολή», στην οποία διατέλεσε σχολάρχης (1841) ο Αλιστρατινός λόγιος Δημήτριος Καλαμβακίδης¹³⁷⁶ με καταγωγή από το Μελένικο. Η Αλιστράτη ήταν έδρα

κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [163. Η κοινότης Λόφτης μετονομάζεται εις «κοινότητα Ακρινού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Λόφτσα εις «**Ακρινό**» (το)].

1372. Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1373. Βικιπαίδεια: Αλιστράτη

1374. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1375. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1376. Κων/νος Χιώλος: «Τα Ελληνικά Σχολεία του Μελένικου».

της Μητρόπολης Φιλίππων, Δράμας και Ζιχνών¹³⁷⁷. Το 1825 ο Ελληνικός πληθυσμός της Δράμας αραιώνει πολύ. Έτσι η Μητρόπολη μεταφέρεται στην Αλιστράτη, όπου το τουρκο-κικό στοιχείο είναι ελάχιστο έναντι του Ελληνικού¹³⁷⁸.

Η Αλιστράτη με τον συμπαγή ελληνικό πληθυσμό υπήρξε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας το προπύργιο της αντίστασης του ελληνισμού κατά των σχεδίων και ενεργειών της Βουλγαρίας κυρίως μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Αγίου Στεφάνου στα 1878 με την οποία δημιουργούνταν η Μεγάλη Βουλγαρία. Γι' αυτόν τον λόγο η έδρα της Μητρόπολης Δράμας μοιράζονταν η Δράμα με την Αλιστράτη. Με την άφιξη του Μητροπολίτη Δράμας Χρυσόστομου στη Δράμα το 1902, οργανώθηκε συστηματικά η άμυνα των Ελλήνων κατά των σχεδίων και των ενεργειών του βουλγαρικού κομιτάτου για την προσάρτηση της περιοχής στη Βουλγαρία. Το 1902 συστάθηκε η Επιτροπή Άμυνας της Αλιστράτης. Οι κάτοικοι της έλαβαν μέρος στον Μακεδονικό Αγώνα, τους Βαλκανικούς Πολέμους και κατά των Βουλγαρικών κατοχών κατά τους δύο Παγκοσμίους Πολέμους. Απελευθερώθηκε από τη Βουλγάρικη κατοχή κατά τον Β' Βαλκανικό πόλεμο, την 1η Ιουλίου 1913 και ενσωματώθηκε στο ελληνικό κράτος μαζί με την πόλη της Δράμας.

Το 1886 είχε 350 χριστιανικές οικογένειες, 100 οθωμανικές, μικρή αγορά, 2 σχολεία αρρένων, παρθεναγωγείο και 10 χάνια (Σχινάς).

Το 1912 είχε 3.000 Έλληνες και 200 Τούρκοι και υπήρξε διαμετακομιστικός σταθμός καπνού μεταξύ Σερρών, Δράμας και Καβάλας (Ευαγγελίδης).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Αλιστράτη είχε 1.896 κατοίκους (984 άνδρες και 912 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Αλιστράτης με έδρα τον οικισμό Αλιστράτη¹³⁷⁹, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπάνετσα, Γράτσιανη, Γκουλάκι και Βακούφ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.160 άνδρες και 1.209 γυναίκες, σύνολο 2.369 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 523 πρόσφυγες (248 άνδρες και 275 γυναίκες)¹³⁸⁰.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 242 προσφυγικές οικογένειες/978 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός. Μερικές οικογένειες προέρχονταν από το Σιμιτλή (καϊμακαμλίκι Περίσταση, βιλαετίου Αδριανούπολης)¹³⁸¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 3.786 κατοίκων, οι 1.024 ήταν πρόσφυγες¹³⁸² που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1377. Ιστοσελίδα «Η Αλιστράτη ως έδρα της Ιεράς Μητροπόλεως Φιλίππων- Δράμας και Ζιχνών». Δράμα 2009.

1378. Δ. Αναγνωστόπουλος: «Συμβολή στην Ιστορία της Δράμας και της περιοχής της». Έκδοση Διδακταλικός Σύλλογος Δράμας, Δράμα 1973

1379. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Αλιστράτη** υπό το όνομα «κοινότης Αλιστράτης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αλιστράτης ενούνται και οι συνοικισμοί Μπάνετσα, Γράτσιανη, Γκουλάκι και Βακούφ].

1380. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Σουρπασάν ή Σουρμπασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 320.

1381. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 365.

1382. Δες μαρτυρία Ιωάννη Γεωργιάδη: «Πήρανε τον αδελφό μου τον Θεόδωρο, τον δάσκαλο» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος», τόμος Γ', σελ. 559-560.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 340 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 81781-82120)¹³⁸³.

Είναι γνωστή για το σπήλαιο Αλιστράτης και το φαράγγι του ποταμού Αγγίτη.

Στη σημερινή εποχή η πλειοψηφία των κατοίκων ασχολείται με τη γεωργία (καπνός, βαμβάκι, σιτηρά) και την κτηνοτροφία. Τελευταία, όμως, παρατηρείται μια στροφή προς την αμπελουργία, στην οποία η Αλιστράτη είχε μακρά παράδοση.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αλιστράτη αποσπάται από τη κοινότητα Αλιστράτης (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Αλιστράτης (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αλιστράτη αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Αλιστράτης, της Δημοτικής Ενότητας Αλιστράτης του δήμου Νέας Ζίχνης με έδρα τη Νέα Ζίχνη. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών.

Απογραφές: 3.786 (1928), 4.124 (1940), 3.627 (1951), 3.536 (1961), 2.702 (1971), 2.662 (1981), 2.249 (1991), 2.764 (2001), 2.131 (2011).

Σε απόσταση 6 χλμ. νοτιοδυτικά της πόλης, στη θέση Πετρωτό, βρίσκεται το γνωστό Σπήλαιο Αλιστράτης, που θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα της Ευρώπης. Δίπλα από το σπήλαιο βρίσκεται το φαράγγι του ποταμού Αγγίτη, το «Βράος», όπως το αποκαλούν οι κάτοικοι της περιοχής. Γιγάντιοι όγκοι από συμπαγή πετρώματα ορθώνονται ως πανύψηλα τοιχώματα ορίζοντας την πορεία του ποταμού και συνθέτοντας ένα θέαμα εκπληκτικό. Στα περίπου 15 χλμ. του φαραγγιού και της κοιλάδας του Αγγίτη υπάρχουν σπήλαια που κατά το παρελθόν κατοικήθηκαν από ανθρώπους. Ευρήματα της ανθρώπινης εγκατάστασης αποτελούν τα βραχογραφήματα τα οποία απεικονίζουν ανθρώπινα πρόσωπα και ζώα. Η χρονολόγησή της θεωρείται ακόμη και σήμερα επισφαλής. Ο Αγγίτης ποταμός αποτελεί ιδανικό περιβάλλον για rafting. Στην Αλιστράτη μπορεί κανείς να επισκεφτεί την Ιερά Μονή Αγίας Κυριακής αλλά και τα αρχαία ορυχεία που λειτουργούσαν την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου και εξορύσσονταν σίδηρος, χαλκός, χρυσός και διάφορα πετρώματα για την βαφή των αγγείων. Στην Αλιστράτη λειτουργεί επίσης, ζωολογικός κήπος στο λόφο του Αγίου Κωνσταντίνου¹³⁸⁴.

Αμισινό (Χόλεβα ή Χόλεβαν)

Ο οικισμός **Χόλεβα** βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Ροδόπη, κοντά στους οικισμούς Πρασινάδα και Σίλλη, βορειοδυτικά από το Παρανέστι Δράμας, σε υψόμετρο 700 μ.¹³⁸⁵

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Χόλεβαν είχε 400 κατοίκους (193 άνδρες και 207 κατοίκους).

1383. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1384. Ιωάννης Πραζιούτης: «Η Αλιστράτη Σερρών τα σπήλαια της και το φαράγγι του Αγγίτη», 1998.

1385. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου. Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση ως κοινότητας του συνοικισμού Κατούν στην οποία προσαρτώνται οι συνοικισμοί Μπαλαμπάν, Ντάλια και Χόλεβα. (Φ.Ε.Κ. 42^Α – 23/01/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 192 άνδρες και 171 γυναίκες, σύνολο 363 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του, εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 27 οικογένειες προσφύγων/93 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Χόλεβα μετονομάζεται σε **Αμισηνό**¹³⁸⁶ και η κοινότητα Κατούν σε κοινότητα Διποτάμων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 119 κατοίκων, οι 101 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73701-73740)¹³⁸⁷.

Το 1981 ο οικισμός Αμισηνό της κοινότητας Σίλλης **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Πρασινάδα της κοινότητας Σίλλης (Φ.Ε.Κ. - 05/04/1981).

Απογραφές: 119 (1928), 211 (1940), 22 (1951), 61 (1961), 4 (1971), (-) 1981.

Ανθοχώρι (Πούρσοβο)

Ο οικισμός **Πούρσοβο** είναι κτισμένος στους πρόποδες του Μενοικίου, 22 χλμ. δυτικά από τη Δράμα, σε υψόμετρο 150 μ¹³⁸⁸ Κατά την Οθωμανική περίοδο αποτελούσε έναν αμιγώς τουρκικό οικισμό¹³⁸⁹.

Απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Πούρσοβα της υποδιοίκησης Ζίχνης του νομού Σερρών είχε 127 κατοίκους (58 άνδρες και 69 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Εγρί-Δερέ με έδρα τον οικισμό Εγρί-Δερέ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πούρσοβο¹³⁹⁰, Γκόρνιτσα και Ομπά.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 52 άνδρες και 61 γυναίκες, σύνολο 113 κάτοικοι. Το 1921 ο οικισμός και η κοινότητα Εγρί-Δερέ μετονομάζονται σε Καλλιθέα.

1386. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν μετονομάζεται εις «κοινότητα Διποτάμων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κατούν εις «Διπόταμα» (τα). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:....43) Χόλεβα εις «**Αμισηνόν**»].

1387. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1388. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου. Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

1389. Βικιπαίδεια: Ανθοχώρι Δράμας.

1390. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός **Εγρί-Δερέ** υπό το όνομα «κοινότης Εγρί-Δερέ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Εγρί-Δερέ ενοούνται και οι συνοικισμοί Γκόρνιτσα, Πούρσοβο και Ομπά].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, ο οικισμός είχε 104 πρόσφυγες (57 άνδρες και 47 γυναίκες).

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι πρόσφυγες - που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία - μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. ήταν 45 οικ./162 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν ποντιακής καταγωγής από το Καρς και την Σαμψούντα¹³⁹¹. Τα πρώτα χρόνια οι πρόσφυγες ασχολήθηκαν με την καπνοκαλλιέργεια.

Το 1925 η κοινότητα Εγρί-Δερέ (που ανήκει και το Πούρσοβο) αποσπώνται από την επαρχία Ζίχνης του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 284^A - 03/10/1925).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 90241-90300)¹³⁹².

Το 1931 ο οικισμός Πούρσοβο αποσπάται από την κοινότητα Καλλιθέας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πουρσόβου (Φ.Ε.Κ. 342^A - 30/09/1931).

Κατά τη διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής, 8 κάτοικοι του οικισμού εκτελέστηκαν από τις βουλγαρικές δυνάμεις Κατοχής, στα τέλη του 1941, στα πλαίσια της καταστολής και των αντιποίνων της εξέγερσης της Δράμας¹³⁹³.

Το 1953 ο οικισμός Πούρσοβο μετονομάζεται σε Ανθοχώριον και η κοινότητα Πουρσόβου σε κοινότητα Ανθοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 349^A - 21/12/1953).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ανθοχώριον αποσπάται από την κοινότητα Ανθοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Ανθοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^A - 04/12/1997).

Οι περισσότεροι κάτοικοι ασχολούνται σήμερα με τη γεωργία, καλλιεργώντας βαμβάκι και σιτηρά. Ο ενοριακός ναός είναι αφιερωμένος στον Άγιο Γεώργιο. Εγκαινιάστηκε το 1927 και διαθέτει κειμήλια που μετέφεραν οι Έλληνες πρόσφυγες από τις πατρίδες τους. Κάθε χρόνο διοργανώνεται τοπικό πανηγύρι στις 2-3 Νοεμβρίου σε ανάμνηση των εγκαινίων της εκκλησίας¹³⁹⁴.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ανθοχώριον αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Ανθοχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα την Προσοτσάνη (Φ.Ε.Κ. 87^A - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 187 (1928), 1439 (1940), 384 (1951), 412 (1961), 239 (1971), 212 (1981), 181 (1991), 155 (2001), 133 (2011).

1391. <https://www.ellinikifoni.gr/prosotsanis.pdf>

1392. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1393. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση» Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σελ. 172.

1394. Ό.π. <https://>

Αρκαδικός (Σανδήκ-Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Σανδήκ-Τσιφλίκ** ήταν στα όρια του δήμου Δράμας¹³⁹⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Δράμας με έδρα τον οικισμό της Δράμας (Φ.Ε.Κ. 248^Α-03/12/1918) και το 1919 προσαρτώνται στο δήμο και οι οικισμοί Εσκή-Κιόϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ¹³⁹⁶ και Γενή-Τσιφλίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 4 άνδρες και 1 γυναίκες, σύνολο 5 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό, 193 πρόσφυγες (98 άνδρες και 95 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, στον οικισμό προστέθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., αριθμούνται 58 οικογένειες προσφύγων/216 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρώτοι κάτοικοι του οικισμού ήταν πρόσφυγες από τον Πόντο, αλλά στη συνέχεια ήρθαν και οικογένειες από τον Βώλακα. Πλέον, ο Αρκαδικός είναι τόπος με κατοίκους από διάφορες περιοχές.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 357 κατοίκων, οι 252 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Σανδήκ-Τσιφλίκ μετονομάζεται σε **Αρκαδικός** (Φ.Ε.Κ. 156^Α-08/08/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 91781-91860)¹³⁹⁷.

Το 1961 ο οικισμός Αρκαδικός του δήμου Δράμας **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Δράμας (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 357 (1928), 449 (1940), 433 (1951), (-) (1961). Στη συνέχεια περιλαμβάνεται στη πόλη της Δράμας ως συνοικία της.

Ασβεστόλιθος (Μπόρνικ)

Ο οικισμός **Μπόρνικ** βρίσκονταν βόρεια της Δράμας και νότια του Σιδηρόνερου, στην περιοχή του Φαλακρού όρους¹³⁹⁸. Γειτονικοί οικισμοί ήταν το Καστανόχωμα και το Μυρσινερό.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

1395. Λεύκωμα Γεωργίας Μπακάλη-Δημήτρη Σφακιανάκη: «Η Δράμα των προσφύγων-Αφιέρωμα μνήμης» Χάρτης Δράμας σελ. 54-55.

1396. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [Α'. *Ενούνται εις τον δήμον Δράμας, οι συνοικισμοί Εσκή-Κιόϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ*].

1397. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1398. Βλέπε Χάρτης Ε.Α.Π.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπούρνικ είχε 214 κατοίκους (105 άνδρες και 109 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζερνοβίτσης με έδρα τον οικισμό Ζερνοβίτσα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ¹³⁹⁹, Χαδέρ-Κιόϊ, Μοκρός, Ραζενίκ και Κράνιστα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 63 άνδρες και 89 γυναίκες, σύνολο 152 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Μπόρνικ δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικημάτια τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 3 οικογένειες προσφύγων/12 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1923 η έδρα της κοινότητας Ζερνοβίτσης (που ανήκει το Μπόρνικ) μεταφέρεται από τον οικισμό Ζερνοβίτσα στον οικισμό Μοκρός και η κοινότητα Ζερνοβίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Μοκρού (Φ.Ε.Κ. 344^α – 27/11/1923).

Το 1927 ο οικισμός Μπόρνικ μετονομάζεται σε **Ασβεστόλιθος**¹⁴⁰⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73841-73860)¹⁴⁰¹.

Το 1928 οικισμός Ασβεστόλιθος της κοινότητος Μοκρού, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 16/05/1928).

Αυγό (Τόμας ή Τομάλ ή Τόμα)

Ο οικισμός Τόμας βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Ροδόπης, πλησίον του οικισμού Σίλλης και βόρειαδυτικά από το Παρανέστι Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τόμας δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιλιτζέ¹⁴⁰², με έδρα τον οικισμό Ιλιτζέ στην

1399. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ζερνοβίτσα υπό το όνομα «κοινότης Ζερνοβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζερνοβίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ, Χαδέρ-Κιόϊ, Μοκρός, Ραζενίκ και Κράνιστα].

1400. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [25. Ο συνοικισμός Πεπελές της κοινότητος Μοκρού μετονομάζεται εις «Μυρσινερόν» Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:... 26) Μπόρνικ εις «Ασβεστόλιθος»].

1401. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1402. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 20^{ης} Μαΐου 1922, Περί αναγνωρίσεως ως κοινότητος στην Υποδιοίκηση Τυρνόβου του συνοικισμού Ιλιτζέ: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοικήσει Τυρνόβου του νομού Δράμας ο συνοικισμός Ιλιτζέ υπό το όνομα κοινότης Ιλιτζέ και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Εις την κοινότητα ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί Λεστάν, Σεμπή Μαχαλέ, Άνω Αλήκιοϊ, Τσιρνάκ, Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά,

οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κόνιστα Λεστών, Σεμπήλ Μαχαλά Άνω Αλήκιοι, Τσιρνάκ Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ και Καϊκούλη. Το 1922 ο οικισμός Τόμας προσαρτάται στη κοινότητα Ιλιτζέ (Φ.Ε.Κ. 101^Α – 27/06/1922).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 23 άνδρες και 25 γυναίκες, σύνολο 48 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928, 7 οικογένειες προσφύγων/21 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ./Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Τόμας και η κοινότητα Ιλιτζέ που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Τόμας μετονομάζεται σε **Αυγό**¹⁴⁰³ και η κοινότητα Ιλιτζέ σε κοινότητα Θερμιών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 21 κατοίκων και οι 21 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73861-73880)¹⁴⁰⁴.

Το 1940 ο οικισμός Αυγό της κοινότητας Θερμιών, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. -16/10/1940). Απογραφές: 21 (1928), (-) (1940).

Αχλαδιά (Μπλάντεν ή Μπλάτσεν)

Ο οικισμός Μπλάτσεν βρίσκονταν στα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία και στην Πάνω Κοιλάδα του Νέστου. Απέχει 55 χλμ. βόρεια-βορειοδυτικά από τη Δράμα (μέσω Βώλακα), 2,5 χλμ. από το Παγονέρι, 18 χλμ. βορειοανατολικά από το Κάτω Νευροκόπι (έδρα του δήμου). Είναι κτισμένος στις βόρειες πλαγιές του όρους Φαλακρό και δυτικά του ποταμού Νέστου, σε υψόμετρο 590 μ.¹⁴⁰⁵

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπλάτσεν είχε 339 κατοίκους (167 άνδρες και 172 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσερεσόβου με έδρα τον οικισμό Τσερέ-

Σλίβια ή Σέμπριτζ, Κόνιστα και Καϊκούλη].

1403. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [127 Η κοινότης Ιλιτζέ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θερμιών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ιλιτζέ εις «Θερμιά» (τα). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:...133. Τόμα εις «Αυγό»].

1404. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1405. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου. Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

σοβο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπλάτσεν¹⁴⁰⁶, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 136 άνδρες και 134 γυναίκες, σύνολο 270 κάτοικοι. Το 1920 ο οικισμός Μπλάτσεν και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α-18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923, δεν υπήρχαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, 32 οικογένειες/125 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι περισσότεροι πρόσφυγες ήταν από τον Πόντο.

Το 1926 ο οικισμός Μπλάτσεν και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (47^Α – 08/02/1926). Το 1927 η κοινότητα Τσερεσόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Παγονερίου και ο οικισμός Μπλάτσεν σε **Αχλαδιά**¹⁴⁰⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 128 κατοίκων, οι 119 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73881-73940)¹⁴⁰⁸.

Το 1936 ο οικισμός Αχλαδιά αποσπάται από την κοινότητα Παγονερίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αχλαδιάς (Φ.Ε.Κ. 376^Α – 29/08/1936).

Το 1940 διορθώνεται το όνομα του οικισμού από Αχλαδιά σε **Αχλαδέα** και το όνομα της κοινότητας από Αχλαδιάς σε Αχλαδέας (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1994 ο οικισμός Αχλαδέα και η κοινότητα Αχλαδέας που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αχλαδέα αποσπάται από την κοινότητα Αχλαδέας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αχλαδέα αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αχλαδέας του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 128 (1928), 202 (1940), 174 (1951), 153 (1961), 94 (1971), 101 (1981), 103 (1991), 91 (2011).

1406. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός Τσερέσοβον υπό το όνομα «κοινότης Τσερεσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Τσερεσόβου ενούνται και οι συνοικισμοί **Μπλάτσεν**, **Δεμπρετζίκ**, **Λειβάδιστα**, **Λακάβιτσα**, **Μπούτιμ**, **Ιστράνε** και **Λόσνα**.].

1407. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [174. Η κοινότης Τσερεσόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Παγονερίου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Τσερέσοβον εις «Παγονέρι. Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 175) Μπλάτσεν εις **Αχλαδιάς** (ο)»].

1408. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Αχλαδομηλιά-ές (Δεμπρετζίκ)

Ο ορεινός οικισμός **Δεμπρετζίκ** βρίσκονταν στα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία βορειοανατολικά από το Κάτω Νευροκόπι και 62 χλμ. βορειοδυτικά της Δράμας. Είναι κτισμένος στις βόρειες πλαγιές του όρους Φαλακρό και δυτικά του ποταμού Νέστου, σε υψόμετρο 650 μ.¹⁴⁰⁹ Πλησίον της συνοριακής γραμμής, βρίσκεται το ομώνυμο στρατιωτικό φυλάκιο.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Δεμπρετζίκ είχε 220 κατοίκους (109 άνδρες και 111 γυναίκες). Το 1914 ήταν έδρα Αστυνομικού σταθμού και είχε Δημοτική σχολή (τουρκ.)¹⁴¹⁰.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσερεσόβου με έδρα τον οικισμό Τσερέσοβο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ¹⁴¹¹, Λειβάδισα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 107 άνδρες και 105 γυναίκες, σύνολο 212 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Δεμπρετζίκ και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α-18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 28 οικογένειες προσφύγων /94 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Δεμπρετζίκ και η κοινότητα Τσερέσοβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Τσερεσόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Παγονερίου και ο οικισμός Δεμπρετζίκ σε **Αχλαδομηλιές**¹⁴¹².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 92 κατοίκων και οι 92 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγόι οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73941-73980)¹⁴¹³.

1409. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου. Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1410. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

1411. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός Τσερέσοβον υπό το όνομα «κοινότης Τσερεσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσερεσόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδισα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα.].

1412. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [174. Η κοινότης Τσερεσόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Παγονερίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσερέσοβον εις «Παγονέρι». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 176) Δεμπρετζίκ εις «Αχλαδομηλιές»].

1413. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Ειςπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1936 ο οικισμός Αχλαδομηλιές αποσπάται από την κοινότητα Παγονερίου και προσαρτάται στη κοινότητα Αχλαδιάς (Φ.Ε.Κ. 376^Α – 29/08/1936). Το 1940 το όνομα του οικισμού Αχλαδομηλιές, διορθώνεται σε **Αχλαδομηλιά** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Το 1994 η κοινότητα Αχλαδιάς (που ανήκει και ο οικισμός Αχλαδομηλιές) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (ΦΕΚ 153^Α - 16/09/1994)

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αχλαδομηλιές αποσπάται από την κοινότητα Αχλαδιάς και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997). Στις 18/3/2001 ο οικισμός Αχλαδομηλιές, **καταργήθηκε**.

Απογραφές: 92 (1928), 115 (1940), 0 (1951), 76 (1961), 24 (1971), 6 (1981), 0 (1991).

Βαθύλακκος (Κόβιτσα)

Ο οικισμός **Κόβιτσα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 510 μέτρα¹⁴¹⁴ και απέχει 11 χλμ. βόρεια από το κέντρο της Δράμας. Είναι κτισμένος στις νοτιο-ανατολικές πλαγιές του όρους Φαλακρό.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κόβιτσα είχε 589 κατοίκους (293 άνδρες και 296 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βησωτσάνης με έδρα τον οικισμό Βησωτσάνη στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Τουρκοχώρι, Κόβιτσα¹⁴¹⁵ και Δράνοβον.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 306 άνδρες και 301 γυναίκες, σύνολο 607 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στη Κόβιτσα δεν καταγράφηκαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν 41 οικογένειες προσφύγων/131 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Βησωτσάνης μετονομάζεται σε κοινότητα Ξηροποτάμου και ο οικισμός Κόβιτσα μετονομάζεται σε **Βαθύλακκος**¹⁴¹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 130 κατοίκων και οι 130 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

1414. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996. σελ. 176, τομ. 6

1415. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Βησωτσάνης υπό το όνομα «κοινότης Βησωτσάνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βησωτσάνης ενούνται και οι συνοικισμοί: Δράνοβα, Τουρκοχώρι και Κόβιτσα].

1416. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [3. Ο συνοικισμός Κόβιτσα της αυτής κοινότητος (Ξηροποτάμου) μετονομάζεται εις «Βαθύλακκος»].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73981-74040)¹⁴¹⁷.

Το 1964 ο οικισμός Βαθύλακκος αποσπάται από την κοινότητα Ξηροποτάμου και προσαρτάται στη κοινότητα Μοναστηρακίου (Φ.Ε.Κ. 171^Α – 08/10/1964).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριας» ο οικισμός Βαθύλακκος αποσπάται από την κοινότητα Μοναστηρακίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μοναστηρακίου στον «Καποδιστριακό» δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βαθύλακκος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μοναστηρακίου (μαζί με το Μοναστηράκι) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του «Καλλικρατικού» δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 130 (1928), 415 (1940), 218 (1951), 202 (1961), 141 (1971), 88 (1981), 69 (1991), 96 (2011).

Βαθύσπηλο (Μπουτζάκ ή Μπουρδάκ)

Ο οικισμός **Μπουτζάκ** βρίσκονταν ανατολικά του Δοξάτου, σε υψόμετρο 170 μ.¹⁴¹⁸.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπούτζιακ είχε 670 κατοίκους (336 άνδρες και 334 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή, Παζαρλάρ, Γιασόργιαννη, Δουρακλή, Χιμιτλή, Ασαά Μαχαλέ, Κασαπλή, Διζμηκλή, Κετσιλίκ, Ασαμπαλάρ και Μπουτζάκ¹⁴¹⁹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 414 άνδρες και 471 γυναίκες, σύνολο 885 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Μπουτζάκ κατεγράφησαν 242 πρόσφυγες (109 άνδρες και 133 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Σύνολο 183 οικογένειες προσφύγων/794 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μπουτζάκ μετονομάζεται σε **Βαθύσπηλο**¹⁴²⁰.

1417. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1418. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1419. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Οργαντζή υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμό Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενούνται και οι συνοικισμοί: **Μπουτζάκ**, Χιμιτλή, Κασαπλή, Αραπλή, Ασαά-Μαχαλέ, Διζμηκλή, Δουρακλή, Γιασόργιαννη, Κετσιλίκ, Παζαρλάρ και Ασαμπαλάρ.].

1420. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [47. Η κοινότης Κατούν... Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 45) Μπουτζάκ εις «**Βαθύσπηλον**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 778 κατοίκων, οι 764 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 360 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 74041-74400)¹⁴²¹.

Το 1961 διορθώνεται το όνομα της κοινότητας που ανήκει το Βαθύσπηλο, από Κηρίων σε Κυρίων (Φ.Ε.Κ.-19/03/1961).

Το 1994 ο οικισμός Βαθύσπηλο αποσπάται από την κοινότητα Κυρίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (Φ.Ε.Κ. 133^Α – 20/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βαθύσπηλο αποσπάται από τον δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κυρίων του «Καποδιστριακού» δήμου Δοξάτου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βαθύσπηλο ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Κυρίων (μαζί με το Βαθυχώρι, Υψηλόν, το Ευρύπεδο, και τα Κύρια), της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του «Καλλικρατικού» δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 778 (1928), 817 (1940), 1.148 (1951), 600 (1961), 273 (1971), 255 (1981), 216 (1991), 243 (2011).

Βαθύτοπος (Τερλίσ ή Ντερελίσ ή Τερλίτσι)

Ο οικισμός **Τερλίσ** (=χαράδρα, διέξοδος) βρίσκονταν 57 χλμ. βορειοδυτικά της Δράμας, στις πλαγιές του Μαύρου Βουνού, σε υψόμετρο 680 μ.¹⁴²²

Το 1886 ο οικισμός Τερλίτσι κατοικείται από 150 οικογένειες οι περισσότερες των οποίων ήταν χριστιανικές και οι λιγότερες οθωμανικές.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τερλίσ είχε 1.360 κατοίκους (671 άνδρες και 689 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τερλίσίου με έδρα τον οικισμό Τερλίσ¹⁴²³, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Λόφτσα και Καρά-Κιόϊ.

Το 1920 ο οικισμός Τερλίσ και η κοινότητα Τερλίσίου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 544 άνδρες και 647 γυναίκες, σύνολο 1.191 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 71 πρόσφυγες (33 άνδρες και 38 γυναίκες).

1421. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1422. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1423. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [21. Ο συνοικισμός **Τερλίσ** υπό το όνομα «κοινότης Τερλίσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τερλίσίου ενούνται και οι συνοικισμοί Λόφτσα και Καρά-Κιόϊ].

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1926 να έχουν εγκατασταθεί συνολικά 154 οικογένειες προσφύγων/544 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1924 120 οικογένειες από διάφορες περιοχές του Πόντου (Καπού-Καγιά, Σιχλίμ, Χορόζο, Κιουρλεντάμι, Σελεμελί, Καραπουνάρ, Κωστανουνουσάγι, Ασματοάμ, Ουτς-Ποννάρ, Κιζιλόντ, Τιγκίρλα, Μαϊσλού, Γουζαλάν, Τερετζέ, Ματσούκα, Αλατσαμινεπιέν και από Πάφρα) ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στο χωριό Τερλίζ, που το μετονόμασαν Βαθύτοπος, γιατί περιβάλλονταν από πελώρια βουνά. Εδώ βρήκαν μερικά σπίτια, σχολικό κτίριο και άφθονο νερό. Ήταν ένα χωριό που θύμιζε την περιοχή της Πάφρας¹⁴²⁴.

Το 1926 η κοινότητα Τερλίσίου και ο οικισμός Τερλίζ αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Τερλίσίου μετονομάζεται σε κοινότητα Βαθυτόπου και ο οικισμός Τερλίζ σε **Βαθύτοπος**¹⁴²⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 682 κατοίκων, οι 556 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής (Αρ. 74401-74620)¹⁴²⁶.

Το 1994 ο οικισμός και η κοινότητα Βαθυτόπου αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Οι κάτοικοι στη πλειοψηφία τους γεωργοί, παράγουν εξαιρετικής ποιότητας φασόλια και πατάτες και όσοι ασχολούνται με την κτηνοτροφία δραστηριοποιούνται κυρίως στη βιολογική παραγωγή ημιαγρίων χοίρων¹⁴²⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βαθύτοπος αποσπάται από την κοινότητα Βαθύτοπου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2005 κήκε ολοσχερώς η τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική του Αγίου Νικολάου με το αξιόλογο τέμπλο και τις παλιές εικόνες.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βαθύτοπος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Βαθύτοπου του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 682 (1928), 973 (1940), 696 (1951), 840 (1961), 522 (1971), 448 (1981), 582 (1991), 462 (2011).

1424. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

1425. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [169. Η κοινότης Τερλίσίου μετονομάζεται εις «κοινότητα Βαθυτόπου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τερλίζ εις «**Βαθύτοπος**»].

1426. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1427. Ιστοσελίδα: Δήμος Κάτω Νευροκοπίου.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο, Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Βαθυχώρι (Αραπλή)

Ο οικισμός **Αραπλή** βρίσκονταν 4 χλμ. βόρειο-ανατολικά του Δοξάτου, σε υψόμετρο 150 μ.¹⁴²⁸.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Αραπλή είχε 481 κατοίκους (236 άνδρες και 245 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή¹⁴²⁹, Παζαρλάρ, Πασόργιαννη, Δουρακλή, Χιμιτλή, Ασαά Μαχαλέ, Κασαπλή, Διζμηκλή, Κετσιλίκ, Ασαμπαλάρ και Μπουτζάκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 183 άνδρες και 186 γυναίκες, σύνολο 369 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Αραπλή κατεγράφησαν 168 πρόσφυγες (89 άνδρες και 79 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928. Σύνολο 114 οικογένειες προσφύγων/489 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Αραπλή μετονομάζεται σε **Βαθυχώρι**¹⁴³⁰ και η κοινότητα Οργαντζή σε κοινότητα Κηρίων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 577 κατοίκων, οι 545 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής (Αρ. 74621-74800)¹⁴³¹.

Το 1961 διορθώνεται το όνομα της κοινότητας Κηρίων σε Κυρίων (Φ.Ε.Κ.-19/03/1961).

Το 1994 ο οικισμός Βαθυχώρι αποσπάται από την κοινότητα Κυρίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (Φ.Ε.Κ. 133^Α - 20/08/1994).

1428. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1429. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Οργαντζή υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμό Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενούνται και οι συνοικισμοί: Μπουτζάκ, Χιμιτλή, Κασαπλή, **Αραπλή**, Ασαά-Μαχαλέ, Διζμηκλή, Δουρακλή, Πασόργιαννη, Κετσιλίκ, Παζαρλάρ και Ασαμπαλάρ.].

1430. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν.... Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 44) Αραπλή εις «**Βαθυχώρι**»].

1431. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βαθυχώρι αποσπάται από τον δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κυρίων του «Καποδιστριακού» δήμου Δοξάτου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βαθυχώρι ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Κυρίων (μαζί με το Βαθύσπυλο, το Ευρύπεδο, τα Κύρια και το Υψηλόν), της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 577 (1928), 609 (1940), 627 (1951), 570 (1961), 281 (1971), 269 (1981), 239 (1991), 202 (2011).

Βουνοκορυφή (Λοκάτινα ή Λοκάτνα)

Ο οικισμός **Λοκάτινα** βρίσκονταν στις πλαγιές της ορεινής Ροδόπης.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λοκάτνα δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπουκόβου με έδρα τον οικισμό Μπούκοβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τζούρα, Μπέλεν, Ραδισμπός, Καρίλοβα, Γιαβόρ, Τσατάκ και Λοκάτνα¹⁴³².

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 12 άνδρες και 6 γυναίκες, σύνολο 18 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ-Ε.Α.Π., 12 οικογένειες προσφύγων/35 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Λοκάτνα μετονομάζεται σε **Βουνοκορυφή**¹⁴³³.

Το 1928 ο οικισμός Βουνοκορυφή, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. - 16/05/1928).

Βουνοπλαγιά (Κόρνοβο ή Γκόρνοβα)

Ο οικισμός **Κόρνοβο** βρίσκονταν βόρειο-ανατολικά από το Παρανέστι, σε υψόμετρο 540 μ.¹⁴³⁴.

1432. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [17. Ο συνοικισμός Μπούκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπούκοβον» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουκόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Καρίλοβα, **Λοκάτνα**, Γιαβόρ, Τσατάκ, Μπέλεν, Ραδισμπός και Τζούρα].

1433. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [74. Η κοινότης Μπουκόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Οξυάς» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Μπούκοβον εις «Οξυά» (η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...76. Λοκάτνια εις «**Βουνοκορυφή**»].

1434. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, το 1913.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γκόρνοβα είχε 352 κατοίκους (173 άνδρες και 179 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ με έδρα τον οικισμό Καρατζά-Κιόϊ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Σκράνοβα Κιουρκτσιλέρ, Αρπατζίκ και Γκόρνοβα¹⁴³⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 148 άνδρες και 117 γυναίκες, σύνολο 295 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Αργότερα και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 23 οικογένειες προσφύγων/67 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες κατάγονταν από τα Φάρασα της Καππαδοκίας¹⁴³⁶.

Το 1927 ο οικισμός Γκόρνοβα μετονομάζεται σε **Βουνοπλαγιά**¹⁴³⁷ και η κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ σε κοινότητα Θόλου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 54 κατοίκων και οι 54 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 74901-74940)¹⁴³⁸.

Αρχείο Ελένης Ιορδανίδου Η εκκλησία του Αγ. Πολυκάρπου (Φωτ. Δέσποινα Βιτούνη)

1435. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών της δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Καρατζά-Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Κιουρκτσιλέρ, Γκόρνοβα, Σκράνοβα και Αρπατζίκ].

1436. Μαρτυρία Δέσποινας Βιτούνη, απόγονος προσφύγων της Βουνοπλαγιάς.

1437. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [35. Η κοινότης Καρατζά-Κιόϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θόλου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Καρατζά-Κιόϊ εις «Θόλος». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: Γκόρνοβα εις «**Βουνοπλαγιά**»].

1438. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1971 ο οικισμός Βουνοπλαγιά της κοινότητας Θόλου, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971).

Σήμερα είναι ένα ακατοίκητος οικισμός. Οι απόγονοι των προσφύγων συντηρούν το εκκλησάκι του Αγίου Πολυκάρπου και κάθε χρόνο κάνουν το Αντάμωμά τους, Αύγουστο ή αρχές του Σεπτεμβρίου.

Απογραφές: 54 (1928), 170 (1940), 42 (1951), 65 (1961), (-) (1971).

Βουνόχωρο (Πριμπόϊνα)

Ο οικισμός **Πριμπόϊνα** βρίσκονταν βόρεια από τον οικισμό Μικρομηλιά, στο Δάσος Καράντερε.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Πριμπόϊνα είχε 475 κατοίκους (234 άνδρες και 241 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ρασόβου με έδρα τον οικισμό Ράσοβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Δρατζένιστα, Δεμπρετζέλ, Εβρενές ή Πούλοβον, Πριμπόϊνα¹⁴³⁹, Καϊντζάλ, Δερέκιοϊ, Καρά-Ντερέ, Κουλιάρμπα και Κάλτσοβα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 211 άνδρες και 235 γυναίκες, σύνολο 446 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 15 οικογένειες προσφύγων/54 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Ρασόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Λειμώνος και ο οικισμός Πριμπόϊνα σε **Βουνόχωρο**¹⁴⁴⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 76 κατοίκων και οι 76 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1927 ο οικισμός Βουνόχωρο αποσπάται από την κοινότητα Λειμώνος (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Σιδηρονέρου (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

1439. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [30. Ο συνοικισμός Ράσοβον, υπό το όνομα «κοινότης Ρασόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ρασόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Δεμπρετζέλ, Κάλτσοβα, Δερέκιοϊ, Καϊντζάλ, Εβρενές ή Πούλοβον, **Πριμπόϊνα**, Καρά-Ντερέ, Δρατζένιστα και Κουλιάρμπα].

1440. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [118. Η κοινότης Ρασόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Λειμώνος» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ράσοβον εις «Λειμών». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 121) Πριμπόϊνα εις «**Βουνόχωρον**»].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 74941-74980)¹⁴⁴¹.

Το 1936 αποσπάται από την κοινότητα Σιδηρονέρου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Βουνοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 262^Α – 16/06/1936).

Το 1950 ο οικισμός Βουνόχωρον αποσπάται από την κοινότητα Βουνοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Σιδηρονέρου (Φ.Ε.Κ. 151^Α – 08/07/1950).

Την 10ετία του '50 ο οικισμός Βουνόχωρο **εγκαταλείφθηκε**.

Απογραφές: 76 (1928), (-) (1940).

Βώλακας

Ο οικισμός **Βώλακας** βρίσκονταν σε μια ορεινή κοιλάδα του Φαλακρού όρους σε υψόμετρο 830 μ.¹⁴⁴² Απέχει 36 χλμ. βορειοδυτικά από τη Δράμα και 12 χλμ. από το χιονοδρομικό κέντρο του Φαλακρού¹⁴⁴³.

Το όνομά του το πήρε από την ελληνική ετυμολογία της λέξης Βώλαξ (=Βώλος, =σβώλος, =η πηλός). Η περιοχή του Βώλακα κατοικήθηκε από τον άνθρωπο από πολύ παλιά, αφού βρέθηκαν ίχνη ζώων, φολίδες, πυρήνες, και άλλα αποτμήματα, της Παλαιολιθικής Εποχής.

Το 1886 είχε 750 Βούλγαρους κατοίκους (Σχινάς).

Το 1903 Βούλγαροι κομιτατζήδες σκότωσαν 2 προκρίτους¹⁴⁴⁴.

Κατά τον Μακεδονικό Αγώνα, ο Βώλακας αντιστάθηκε πεισματικά στον εκβουλγαρισμό, με την ηρωική δράση πολλών κατοίκων του. Το 1906 ο εθνομάρτυρας μητροπολίτης Δράμας Χρυσόστομος επισκέφτηκε τον Βώλακα για να οργανώσει τον αγώνα. Συγκρότησε 14μελή ένοπλη ομάδα από κατοίκους του Βώλακα, με σκοπό την αντιμετώπιση του βουλγαρικού Κομιτάτου και της βουλγαρικής προπαγάνδας στην περιοχή. Τελικά το 1908, η εκκλησία και το σχολείο περιήλθαν στα χέρια των Ελλήνων που υπερτερούσαν των σχηματικών. Οι Βούλγαροι έκτισαν δικό τους ναό στη θέση της σημερινής πλατείας του χωριού. Τελικά την εκκλησία γκρέμισαν οι κάτοικοι του Βώλακα το 1933, για να μην τους θυμίζει τα δεινά που υπέστησαν από τους Βουλγάρους. Κατά την αποχώρηση των Βουλγάρων το 1913, έφυγαν και μαζί τους και περίπου 40 οικογένειες Βωλακιωτών.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο Βόλακκας είχε 894 κατοίκους (442 άνδρες και 452 γυναίκες).

Το 1914 ήταν έδρα Αστυνομικού σταθμού και είχε Δημοτική σχολή (τουρκ.) ενώ είχαν εγκατασταθεί και πρόσφυγες.¹⁴⁴⁵

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βώλακα με έδρα τον οικισμό Βώλαξ¹⁴⁴⁶ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γκιουρετζίκ, Σιδέροβα, Βήρσαν και Περόφ.

1441. Ονομαστικών Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1442. *Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή*. Τεγόπουλος - Μανιατέας. 1996. σελ. 64, τομ. 8

1443. http://www.apostaseis.gr/loc_ap/odigikes-apostaseis.asp

1444. Επιστολή 8/12/1902 Μητροπολίτου Δράμας Χρυσόστομου, σελ. 38-39. Αρχείο Εθνομάρτυρος Σμύρνης.

1445. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας Έγγραφα: GRGSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18.

1446. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [23. Ο συνοικισμός **Βώλαξ** υπό το όνομα «κοινότης Βώλακος» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βώλακος ενούνται και οι συνοικισμοί Γκιουρετζίκ, Περόφ, Σιδέροβα και Βήρσαν].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 387 άνδρες και 419 γυναίκες, σύνολο 806 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στη κωμόπολη πρόσφυγες.

Το 1920 η κοινότητα Βώλακος αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920) ενώ το 1923 αντιστρέφεται η εν λόγω διοικητική πράξη (Φ.Ε.Κ. 97^Α – 18/04/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήρθε και εγκαταστάθηκε μόνο 1 προσφυγική οικογένεια (3 άτομα) σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Η μετανάστευση των δεκαετιών '50 και του '60 έπληξε και τον Βώλακα. Πολλοί Βωλακιώτες εγκαταστάθηκαν στη Γερμανία και στο Βέλγιο, ερημώνοντας τον οικισμό.

Στην πλειοψηφία τους οι κάτοικοι είναι γηγενείς. Οι περισσότεροι ασχολούνται με την κτηνοτροφία, την υλοτομία, ενώ ορισμένοι με τη γεωργία και την εξόρυξη μαρμάρου. Παλαιότερα, κύρια ασχολία των κατοίκων ήταν η ξύλευση και η μεταφορά και πώληση καυσόξυλων και κάρβουνου, ενώ αργότερα η κατασκευή και η πώληση κοφινιών. Επίσης, πολλοί κάτοικοι εργάστηκαν στα μεταλλεία Βωξίτη, κάτω από ανθυγιεινές συνθήκες.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 913 κατοίκων, οι 2 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1994 η κοινότητα Βώλακα αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Βώλαξ αποσπάται από τη κοινότητα Βώλακος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου ως Τοπικό Διαμέρισμα Βώλακος (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βώλακας αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Βώλακος του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 913 (1928), 2.267 (1940), 1.097 (1951), 1.408 (1961), 1.049 (1971), 1.043 (1981), 1.090 (1991), 1.027 (2011).

Γαλάνη - Γαλανή (Τσακιρλή)

Ο οικισμός **Τσακιρλή** βρίσκονταν 15 χλμ. νοτιοδυτικά της Ξάνθης, σε υψόμετρο 90 μ.¹⁴⁴⁷

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τσακιρλή είχε 320 κατοίκους (167 άνδρες και 153 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαρνίς με έδρα τον οικισμό Σαρνίτς στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Τσακιρλή¹⁴⁴⁸, Κουρουλάρ, Αντάς και Σαλτικλή.

1447. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1448. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 130 άνδρες και 141 γυναίκες, σύνολο 271 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Τσακιρλή κατεγράφησαν 99 πρόσφυγες (44 άνδρες και 55 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν 39 οικογένειες προσφύγων/155 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι ντόπιοι είναι στην πλειοψηφία τους Πόντιοι και μερικοί πρόσφυγες Μικρασιάτες στην καταγωγή.¹⁴⁴⁹

Στο τέλος του 1923 η κοινότητα Σαρνίτς (που ανήκει και το Τσακιρλή) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 03/12/1923).

Το 1926 ο οικισμός Τσακιρλή μετονομάζεται σε **Γαλανή**¹⁴⁵⁰ ενώ το 1928 η κοινότητα Σαρνίτς (που ανήκει η Γαλανή) μετονομάζεται σε κοινότητα Κρωμνικού (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 20/09/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 238 κατοίκων, οι 179 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93141-93200)¹⁴⁵¹.

Το 1940 το όνομα Γαλανή διορθώνεται σε **Γαλάνη** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940)¹⁴⁵².

Το 1944 η κοινότητα Κρωμνικού (ανήκει η Γαλάνη) αποσπάται από το νομό Ροδόπης και υπάγεται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Το 1971 η έδρα της κοινότητας Κρωμνικού μεταφέρεται από τον οικισμό Κρωμνικό στον οικισμό Γαλάνη και η κοινότητα Κρωμνικού μετονομάζεται σε κοινότητα Γαλάνης (Φ.Ε.Κ. 182^Α -04/12/1997).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Γαλάνη αποσπάται από τη κοινότητα Γαλάνης (καταργείται) και προσαρτάται στον δήμο Ταπείρου, ως Τοπικό Διαμέρισμα Γαλάνης (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Γαλάνη αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Γαλάνης, του δήμου Ταπείρου με έδρα το Εύλαλο. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 238 (1928), 278 (1940), 337 (1951), 296 (1961), 201 (1971), 125 (1981), 102 (1991), 113 (2011).

Η Γαλάνη βρίσκεται δίπλα στους Τοξότες. Στον δρόμο για τα Στενά Νέστου. Για να δείτε το χωριό καλύτερα θα πρέπει να περάσετε τις σιδηροδρομικές γραμμές. Θα προχωρήστε

αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Σαρνίτς υπό το όνομα «κοινότης Σαρνίτς» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σαρνίτς ενοούνται και οι συνοικισμοί Αντά, **Τσακιρλή**, Σαλτικλή και Κουρουλάρ].

1449. <https://www.alliotikesprotaseis.gr/item/ena-chorio-pou-to-elegan-galani/>

1450. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ας} Νοεμβρίου 1926, Περὶ μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Ροδόπης, στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [11. Ο συνοικισμός Τσακιρλή της κοινότητος Σαρνίτς μετονομάζεται εις «**Γαλανή**»].

1451. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1452. Ο.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

στα ενδότερα αναζητώντας την πέτρινη βρύση και το δροσερό σκιηκό κάτω από τα πλατάνια. Κάπου εκεί ξεκινούν και τα μονοπάτια για το βουνό. Ολόκληρος ο τόπος αποπνέει μια αίσθηση χαλαρότητας που συμβαδίζει με την ομορφιά. Σήμερα η Γαλάνη έχει γίνει γνωστή από τον ερχομό επισκεπτών στο χώρο αναψυχής και δραστηριοτήτων στα «Στενά Νέστου». Ιδιαίτερα όταν ο καιρός ευνοεί επικρατεί πολυκοσμία. Στο σημείο που περνά η σιδ/κη γραμμή μπροστά από τον οικισμό υπάρχει ψησταριά – ταβέρνα. Τέλος μια πανέμορφη και ιδιαίτερη διαδρομή ομορφιάς ξεκινά στα βόρεια της Γαλάνης και ανηφορίζει προς το παρατηρητήριο Νέστου (10 χλμ) από όπου η θέα είναι.... “καρτ ποστάλ”.¹⁴⁵³

Γάμπροβο ή Γαύροβο

Ο οικισμός **Γάμπροβο** βρίσκονταν βόρεια από τη Σταυρούπολη¹⁴⁵⁴.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γαύροβον είχε 143 κατοίκους (70 άνδρες και 73 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή-Κιόϊ με έδρα τον οικισμό Γενή-Κιόϊ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κούρταλα, Μαργαρίτ, Μαχμουτλή, Σταθμός Γενή-Κιόϊ, Γαύροβον¹⁴⁵⁵, και Χοτζαλάρ.

Το 1920 η κοινότητα Γενή-Κιόϊ (που ανήκει το Γαύροβον) μετονομάζεται σε κοινότητα Σταυρούπολης (Φ.Ε.Κ. 63Β – 09/10/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 54 άνδρες και 63 γυναίκες, σύνολο 369 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Γαύροβον δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Σταυρούπολης και ο οικισμός Γαύροβον αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^A – 03/12/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκαταστάθηκαν 38 οικογένειες/142 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 154 κατοίκων, οι 152 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 74981-75040)¹⁴⁵⁶.

1453. <https://www.allotikesprotaseis.gr/item/ena-chorio-pou-to-elegan-galani/>

1454. Βλέπε χάρτης Ε.Α.Π.

1455. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Γενή-Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Γενή-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μαχμουτλή, Κούρταλα, **Γαύροβον**, Μαργαρίτ, Χοτζαλάρ και σταθμός Γενή-Κιόϊ].

1456. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1940 ο οικισμός Γαύροβον, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).
Απογραφές: 154 (1928), (-) (1940).

Γραμμένη (Γραμένιτσα ή Γραμέντζα)

Ο οικισμός **Γραμένιτσα** βρίσκονταν στα δυτικά του νομού Δράμας, πολύ κοντά στις πηγές του Αγγίτη ποταμού και στο Σπήλαιο του Αγγίτη (ή σπήλαιο του Μααρά) σε υψόμετρο 125 μ. Η τοποθεσία του οικισμού είναι πολύ κοντά στο όρος Φαλακρό προς βορρά, και προς δυσμάς στο Μενοίκιο όρος¹⁴⁵⁷.

Η παρουσία του ανθρώπου στην περιοχή της Γραμμένης καταγράφεται κατά τους ιστορικούς χρόνους, μια και ανασκαφές στο έφεραν στο φως αρχαίο οικισμό, ο οποίος χρονολογείται από την θρακική εποχή και επιβίωσε μέχρι τα ρωμαϊκά χρόνια.

Στις αρχές του 20^{ου} αι. κατασκευάστηκε λίγο έξω από τον οικισμό υδρόμυλος, που οι κάτοικοι αποκαλούσαν απλά «ο Μύλος» και εξυπηρετούσε τις αλεστικές ανάγκες των γύρω οικισμών. Το χαρακτηριστικό του «Μύλου» ήταν και παραμένει ο μεγάλος γεροπλάτανος, που σήμερα μετρά μία περίμετρο 12 μ. και η φυλλωσιά του καλύπτει μία έκταση 1,5 στρεμμάτων περίπου.

Το 1886 κατοικείτο από 150 ορθόδοξους Βουλγαρίζοντες (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γραμέντζα είχε 144 κατοίκους (75 άνδρες και 69 γυναίκες). Τότε ανήκε στην Υποδιοίκηση Ζίχνης του νομού Σερρών.

Το 1920 ο οικισμός Καρλίκοβα αναγνωρίζεται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καρλικόβης στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γραμέντζα¹⁴⁵⁸, Καλαπότι και Ρεσίλοβο.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 101 άνδρες και 98 γυναίκες, σύνολο 199 κάτοικοι. Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκαταλείπουν τα οικήματά τους και οδεύουν προς Τουρκία και λίγο αργότερα στον οικισμό έρχονται προσφυγικές οικογένειες που το 1928 αριθμούνται σε 77 οικογένειες /253 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Γραμέντζα και η κοινότητα Καρλικόβης (μετέπειτα Μικροπόλεως) που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Ζίχνης του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 284^A-03/10/1925).

Το 1927 ο οικισμός Γραμέντζα μετονομάζεται σε **Γραμμένη**¹⁴⁵⁹.

Το 1928 ο οικισμός Γραμμένη αποσπάται από την κοινότητα Μικροπόλεως και προσαρτάται στη κοινότητα Κοκκινογείων (Φ.Ε.Κ. 217^A-18/10/1928).

1457. Βικιπαίδεια.

1458. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Καρλίκοβα υπό το όνομα «κοινότης Καρλικόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρλικόβης ενούνται και οι συνοικισμοί Καλαπότι και **Γραμέντζα**].

1459. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [152. Ο συνοικισμός Γραμέντζα της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Γραμμένη**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 391 κατοίκων, οι 287 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75201-75340)¹⁴⁶⁰.

Το 1934 αποσπάται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γραμμένης (Φ.Ε.Κ. 48^Α-03/02/1934).

Ο ενοριακός ιερός ναός Γεννήσεως της Θεοτόκου Γραμμένης χτίστηκε στην ίδια θέση με το παλαιό ναό. Ήταν μονόκλιτη βασιλική την οποία κατασκεύασε ο τοπικός μπέης για να εξυπηρετήσει τους χριστιανούς της περιοχής¹⁴⁶¹. Ο σημερινός ιερός ναός του οικισμού χτίστηκε μεταξύ 1965 και 1968.

Τις δεκαετίες '60 και '70 μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα προς τη Γερμανία «ερήμωσε» τον οικισμό αφού σχεδόν το ήμισυ των κατοίκων μετανάστευσαν.

Οι κάτοικοι του οικισμού ασχολούνται κυρίως με την γεωργία. Χαρακτηριστική καλλιέργεια της περιοχής Γραμμένης είναι η καλλιέργεια καπνού, ιδιαίτερα της ποικιλίας «μπασμάς».

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Γραμμένη αποσπάται από την κοινότητα Γραμμένης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Γραμμένη αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Γραμμένης της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 391 (1928), 701 (1940), 678 (1951), 676 (1961), 395 (1971), 375 (1981), 311 (1991), 320 (2011)

Γρανίτης¹⁴⁶² (Γκιουρετζίκ ή Γκιουρετζίκ)

Ο οικισμός **Γκιουρετζίκ** βρίσκονταν δυτικά του Φαλακρού όρους, σε υψόμετρο 720 μ.¹⁴⁶³ Απέχει 31 χλμ. βορειοδυτικά από τη Δράμα, 10 χλμ. νότια από το Κάτω Νευροκόπι και 26 χλμ. δυτικά από το χιονοδρομικό κέντρο του Φαλακρού¹⁴⁶⁴.

Το 1886 είχε 60 χριστιανικές βουλγαρόφωνες (400 άτομα) οικογένειες και όχι σχισματικές που είχαν εκκλησία και σχολείο αρρένων (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γκιουρετζίκ είχε 481 κατοίκους (245 άνδρες και 236 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βώλακα με έδρα τον οικισμό Βώλαξ στην

1460. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1461. <https://grammeni.gr/>

1462. Πήρε την ονομασία του από τα λατομεία γρανίτη τα οποία εξόρυσσαν τετράγωνες πέτρες (κυβόλιθους) για το στρώσιμο των καλντεριμιών. (Ιστοσελίδα Δήμος Κάτω Νευροκόπι).

1463. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1464. <https://www.gtp.gr/locpage.asp?id=10535&lng=1>.

οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γκιουρετζίκ¹⁴⁶⁵, Σιδέροβα, Βήρσαν και Περόφ. Το 1921 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γκιουρετζίκ με την απόσπαση του οικισμού Γκιουρετζίκ από την κοινότητα Βώλακος και τον ορισμό του ως έδρα της νέας κοινότητας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 176 άνδρες και 211 γυναίκες, σύνολο 387 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήρθαν και μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 44 προσφυγικές οικογένειες/159 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από το Σαρμουσακλί ή Πουγιάντι της Καισάρειας Καππαδοκίας¹⁴⁶⁶.

Το 1926 η κοινότητα Γκιουρετζίκ (μαζί με τον οικισμό Γκιουρετζίκ) αποσπάται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Γκιουρετζίκ μετονομάζεται σε κοινότητα Γρανίτου και ο οικισμός Γκιουρετζίκ σε **Γρανίτης**¹⁴⁶⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 573 κατοίκων, οι 209 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75341-75400)¹⁴⁶⁸.

Σημαντικό μνημείο του οικισμού, είναι η εκκλησία των Ταξιαρχών, χτισμένη το 1873 και διακοσμημένη με ξυλόγλυπτα.

Το κλίμα του οικισμού είναι τόσο υγιεινό που τη δεκαετία του '50 είχε καθιερωθεί ως τόπος αναψυχής όσων αντιμετώπιζαν προβλήματα υγείας. Μάλιστα έξω από τον οικισμό υπάρχει ακόμα το κτίριο του παλιού σανατόριου, ένα κτίσμα που δεν ολοκληρώθηκε ποτέ.

Το 1994 η κοινότητα Γρανίτου αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Γρανίτης αποσπάται από τη κοινότητα Γρανίτου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου ως Τοπικό Διαμέρισμα Γρανίτου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Γρανίτης αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Γρανίτου του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

1465. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [23. Ο συνοικισμός Βώλαξ υπό το όνομα «κοινότης Βώλακος» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βώλακος ενούνται και οι συνοικισμοί **Γκιουρετζίκ**, **Περόφ**, **Σιδέροβα** και **Βήρσαν**].

1466. Συμμεών Κοιμισογλου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Σελ. 309.

1467. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [158. Η κοινότης Γκιουρετζίκ μετονομάζεται εις «κοινότητα Γρανίτου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Γκιουρετζίκ εις «**Γρανίτης**»].

1468. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 573 (1928), 577 (1940), 193 (1951), 182 (1961), 103 (1971), 88 (1981), 120 (1991), 85 (2011).

Εδώ την πρώτη Κυριακή κάθε Σεπτέμβρη διοργανώνεται ο ορεινός αγώνας δρόμου Granitis Trail μήκους 21 χλμ. και υψομετρικής διαφοράς 1.550 μ. σε μια καταπληκτική διαδρομή στη φύση.

Γύρος (Γκερικλή)

Ο οικισμός **Γκερικλή** βρίσκονταν βορειοανατολικά από τον οικισμό Νικηφόρος, στο μέσον της διαδρομής Δράμας-Παρανεστίου, σε υψόμετρο 360 μ.¹⁴⁶⁹

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην Ελληνική Επικράτεια.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γκερικλή είχε 75 κατοίκους (39 άνδρες και 36 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσαρτλή με έδρα τον οικισμό Νουσαρτλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηραγλή, Καβακλή, Δεμυρτζόγιαννη, Ζάρλις, Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισιλή, Άνω Σιμισιλή, Ντεντελή, Γκερικλή¹⁴⁷⁰, Σουρουτζουλέρ, Μαλκαλάρ Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβακλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 35 άνδρες και 32 γυναίκες, σύνολο 67 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 9 πρόσφυγες (4 άνδρες και 5 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π, 18 οικογένειες προσφύγων/72 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Νουσαρτλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και ο οικισμός Γκερικλή μετονομάζεται σε **Γύρος**¹⁴⁷¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 97 κατοίκων, οι 90 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

1469. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1470. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσαρτλή υπό το όνομα «κοινότης Νουσαρτλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσαρτλή ενούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισιλή Άνω, Σιμισιλή Κάτω, **Γκερικλή**, Ντοαλάρ, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβακλάρ, Κηραγλή, Ζαρίτς, Σουρουτζουλέρ, Δεμυρτζόγιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

1471. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. Η κοινότης Νουσαρτλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτή συνοικισμός Νουσαρτλή εις «Νικηφόρος». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 89) Γκερικλή εις «**Γύρος**»].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75401-75440)¹⁴⁷².

Το 1934 ο οικισμός Γύρος αποσπάται από την κοινότητα Νικηφόρου και προσαρτάται στη κοινότητα Άνω Πυξαρίου (Φ.Ε.Κ. 108^Α – 17/03/1934).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Γύρος αποσπάται από την κοινότητα Άνω Πυξαρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Γύρος, αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Άνω Πυξαρίου (μαζί με το Άνω Πυξάρι, τον Γύρο, το Υψηλόκαστρο και το Τείχος) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 97 (1928), 115 (1940), 94 (1951), 82 (1961), 43 (1971), 28 (1981), 35 (1991), 18 (2011).

Δασωτό (Κουμανίτσι ή Κούμανιτς)

Ο ορεινός οικισμός **Κουμανίτσι** βρίσκονταν σε υψόμετρο 630 μ. στα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία. Απέχει 48 χλμ. βορειοδυτικά από τη Δράμα και 8 χλμ. δυτικά από το Κάτω Νευροκόπι¹⁴⁷³.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κουμανίτς είχε 820 κατοίκους (407 άνδρες και 413 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Στάρτιστα με έδρα τον οικισμό Στάρτιστα στην οποία ενώνονται και οι συνοικισμοί Κάτω Βροντού και Κουμανίτσι¹⁴⁷⁴.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 186 άνδρες και 280 γυναίκες, σύνολο 466 κάτοικοι.

Το 1920 η κοινότητα Στάρτιστης (που ανήκει και το Κουμανίτσι), αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 73 πρόσφυγες (40 άνδρες και 33 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό Κουμανίτσι και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928, 102 οικογένειες προσφύγων/384 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρώτοι πρόσφυγες που έφτασαν στον οικισμό την περίοδο 1922-1923 από τη Σηλυβρία της Θράκης, συνάντησαν 15 οικογένειες γηγενών κατοίκων. Τον Μάιο του 1925

1472. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1473. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996, τόμος 9, σελ. 269.

1474. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [15. Ο συνοικισμός Στάρτιστα υπό το όνομα «κοινότης Στάρτιστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Στάρτιστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κάτω Βροντού και **Κουμανίτσι**].

εγκαταστάθηκαν στο Κουμανίτσι γύρω στις 50 οικογένειες Σανταίων, οι οποίοι κατέφυγαν στην περιοχή του Νευροκοπίου προκειμένου να αποφύγουν το ανθυγιεινό κλίμα των Κυργίων της Δράμας, όπου είχαν εγκατασταθεί προσωρινά. Λίγους μήνες μετά στους κατοίκους του προστέθηκαν και μερικές οικογένειες Ποντίων από το Ακ Νταγ Μαντέν (Μετενλήδες). Η μεγάλη πλειοψηφία των Σανταίων του Δασωτού κατάγεται από την ενορία Ισχανάντων, μία μικρότερη ομάδα από την ενορία Τερζάντων και ελάχιστα από τις υπόλοιπες ενορίες. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι κάτοικοι του Δασωτού επέλεξαν να αφιερώσουν την εκκλησία του οικισμού τους στην Αγία Κυριακή, το όνομα της οποίας έφερε και η κεντρική εκκλησία της ενορίας Ισχανάντων. Στη νέα αυτή εκκλησία που χτίστηκε το 1928, φυλάσσεται μέχρι σήμερα το ιερό Ευαγγέλιο της Αγίας Κυριακής Ισχανάντων¹⁴⁷⁵.

Το 1926 η κοινότητα Σαρτίστης (μαζί και το Κουμανίτσι) αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Κουμανίτσι μετονομάζεται σε **Δασωτόν**¹⁴⁷⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 505 κατοίκων, οι 333 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75441-75580)¹⁴⁷⁷.

Το 1947 ο οικισμός Δασωτό αποσπάται από την κοινότητα Περιθωρίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Δασωτού (Φ.Ε.Κ. 144^Α – 13/07/1947).

Το πρώτο εξατάξιο δημοτικό σχολείο Δασωτού, λειτουργεί στον χώρο της εκκλησίας της Κοίμησης της Θεοτόκου, με πρώτους προσφυγικούς δασκάλους τον Αλέξανδρο Μουρατχανίδη και την Ευαγγελία Λιόλιου-Αρβανιτίδη. Η δραστηριότητα αυτή, να χτίζονται σχολεία κοντά στις εκκλησίες, συνδέεται με το πρόσωπο του δραστήριου τότε Μητροπολίτη Δράμας, Αγαθάγγελου. Η ριζική αναγέννηση του Δασωτού, έγινε κυρίως μετά το 1945 όταν ο οικισμός έμεινε καθαρά προσφυγικός και εκφράστηκε η μεγάλη τους αγάπη για δουλειά. Το 1960 ο οικισμός είχε 687 κατοίκους και στην τελευταία απογραφή, ο αριθμός μειώθηκε στους 278 κατοίκους. Η μείωση οφείλεται στην ανεργία και στις μεταναστευτικές τάσεις της σύγχρονης εποχής¹⁴⁷⁸.

Η κυριότερη ασχολία των κατοίκων του Δασωτού είναι η γεωργία, με βασική καλλιέργεια τη φημισμένη πατάτα Νευροκοπίου.

Το 1994 ο οικισμός και η κοινότητα Δασωτού αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δασωτό αποσπάται από την

1475. https://pontos-patridamou.blogspot.com/2013/04/blog-post_26.html

1476. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [168. Ο συνοικισμός Κουμανίτσα της αυτής κοινότητας (Περιθωρίου) μετονομάζεται εις «Δασωτόν»].

1477. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1478. <https://buk.gr/el/poli-perioxi/dasoto>.

κοινότητα Δασωτού (καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου. (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δασωτό αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Δασωτού του δήμου Κάτω Νευροκοπίου, με έδρα το Κάτω Νευροκόπι (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 505 (1928), 843 (1940), 595 (1951), 687 (1961), 437 (1971), 275 (1981), 271 (1991), 244 (2011).

Στην ιστοσελίδα https://pontos-patridamou.blogspot.com/2013/04/blog-post_26.html, αναγράφονται τα ονόματα των προσφύγων που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στο Κουμανίτσι (σήμερα Δασωτό).

Δαφνώνας (Μαχμουτλή ή Μαμαπλή)

Ο οικισμός **Μαχμουτλή** βρίσκονταν σε υψόμετρο 160 μ.¹⁴⁷⁹, κοντά στο Νέστο ποτάμι, 4 χλμ. βόρεια από τη Σταυρούπολη και 32 χλμ. βορειοδυτικά της Ξάνθης¹⁴⁸⁰.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 882 κατοίκους (437 άνδρες και 445 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή-Κιόϊ με έδρα τον οικισμό Γενή-Κιόϊ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κούρταλα, Μαργαρίτ, Μαχμουτλή¹⁴⁸¹, Σταθμός Γενή-Κιόϊ, Γαύροβον και Χοτζαλάρ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 358 άνδρες και 462 γυναίκες, σύνολο 820 κάτοικοι.

Την ίδια χρονιά η κοινότητα Γενή-Κιόϊ (που ανήκει το Μαχμουτλή) μετονομάζεται σε κοινότητα Σταυρούπολης Δράμας (Φ.Ε.Κ. 63Β – 09/10/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Μαχμουτλή κατεγράφησαν 157 πρόσφυγες (75 άνδρες και 82 γυναίκες).

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Σταυρούπολης και ο οικισμός Μαχμουτλή αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 03/12/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες. Συνολικά μέχρι το 1928 υπήρχαν 223 οικογένειες/926 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες κατάγονταν από τον Πόντο και τα παράλια της Μ. Ασίας.

1479. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1480. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=11359&lng=1>

1481. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Γενή-Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γενή-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί **Μαχμουτλή**, Κούρταλα, Γαύροβον, Μαργαρίτι, Χοτζαλάρ και σταθμός Γενή-Κιόϊ].

Το 1926 ο οικισμός Μαχμουτλή μετονομάζεται σε **Δαφνώνας**¹⁴⁸².

Το 1927 ο οικισμός Δαφνών αποσπάται από την κοινότητα Σταυρούπολης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Δαφνώνος (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.124 κατοίκων, οι 774 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 320 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 83001-83320)¹⁴⁸³.

Το 1944 η κοινότητα Δαφνώνος και ο οικισμός Δαφνών αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 31/12/1944).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δαφνών αποσπάται από την κοινότητα Δαφνώνος και υπάγεται στο Τοπικό Διαμέρισμα Δαφνώνος στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης Ξάνθης (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δαφνών αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Δαφνώνος της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 1.124 (1928), 1.490 (1940), 1.079(1951), 831 (1961), 496 (1971), 385 (1981) 369 (1991), 293 (2011).

Δέλτα (Βήτωβον ή Βίτοβα)

Ο οικισμός **Βίτοβα**, βρίσκονταν στα βόρεια του νομού Δράμας, 72 χλμ. βόρεια από τη Δράμα και πολύ κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, σε υψόμετρο 540 μ.¹⁴⁸⁴ Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Βίτοβα είχε 318 κατοίκους (155 άνδρες και 163 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπορόβου με έδρα τον οικισμό Μπόροβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κωστέν, Όστιτσα, Σταρεντζίκ, Μαλούσιστα, Λακαβίτσα, Ίζμπιστα, Βίτοβα¹⁴⁸⁵, Δόμπλεν και Μουζδέλ

Το 1920 ο οικισμός Βίτοβα και η κοινότητα Μπορόβου που ανήκει ο οικισμός, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

1482. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Μαΐου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Ροδόπης και στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [2. Ο συνοικισμός Μαχμουτλή της αυτής κοινότητος (Σταυρουπόλεως) μετονομάζεται εις «**Δαφνώνας**»].

1483. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1484. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1485. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [27. Ο συνοικισμός Μπόροβον υπό το όνομα «κοινότης Μπορόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπορόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί: Μαλούσιστα, Δόμπλεν, Σταρεντζίκ, **Βίτοβα**, Ίζμπιστα, Όστιτσα, Κωστέν, Λακαβίτσα και Μουζδέλ].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 136 άνδρες και 169 γυναίκες, σύνολο 305 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν προς τις νέες τους πατρίδες και εδώ εγκαταστάθηκαν οι Έλληνες πρόσφυγες. Μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.ΑΠ. κατοικούσαν 29 οικογένειες προσφύγων/103 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Βίτοβα και η κοινότητα Μπορόβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνάβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Μπορόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Ποταμών και ο οικισμός Βίτοβα μετονομάζεται σε **Δέλτα**¹⁴⁸⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 103 κατοίκων, οι 102 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75581-75620)¹⁴⁸⁷.

Το 1994 η κοινότητα Ποταμών και ο οικισμός Δέλτα αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και προσαρτώνται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δέλτα αποσπάται από την κοινότητα Ποταμών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 103 (1928), 206 (1940), 0 (1951), 91 (1961), 29 (1971), 11 (1981), 22 (1991), (-) 2001. Σήμερα είναι ένας ακατοίκητος οικισμός.

Δενδράκια (Κράνιστα ή Κράνιτσα)

Ο οικισμός **Κράνιστα** βρίσκονταν βόρεια της Δράμας, σε υψόμετρο 760 μ.¹⁴⁸⁸. Μερικά χιλιόμετρα μετά τους «Ταξιάρχες» μια πινακίδα μάς δείχνει τον δρόμο για τα «Δενδράκια». Στρίβουμε αριστερά και, μετά από 6 ανηφορικά χιλιόμετρα μέσα από δρύες και αγριοφουντουκιές, αντικρίζουμε τον οικισμό. Τα σπίτια, παλιά και καινούργια, είναι διάσπαρτα μέσα σε μεγάλες καστανιές¹⁴⁸⁹.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

1486. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^ας Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [184. Η κοινότης Μπορόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποταμών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπορόβου εις «Ποταμοί» (οι). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 188) Βίτοβα εις «**Δέλτα**»].

1487. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1488. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1489. Ιστοσελίδα: Πολιτιστικός Σύλλογος Λιβαδερού-Δενδρακίων Ρωμανία.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κράνιστα είχε 457 κατοίκους (226 άνδρες και 231 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζερνοβίτσης με έδρα τον οικισμό Ζερνοβίτσα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ, Χαδίν-Κιόϊ, Μοκρός, Ραζενίκ και Κράνιστα¹⁴⁹⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 136 άνδρες και 197 γυναίκες, σύνολο 297 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στη Κράνιστα δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικηματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 30 οικογένειες προσφύγων/114 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Κατοικήθηκε από πρόσφυγες της Τραπεζούντας του Πόντου που μαζί με τις εικόνες, τις αναμνήσεις και τον πόνο του ξεριζωμού, έφεραν την αγάπη για τον πολιτισμό και την παράδοση την οποία μετέδωσαν στις επόμενες γενιές μέσα από τα τραγούδια και τους χορούς τους¹⁴⁹¹.

Το 1923 η έδρα της κοινότητας Ζερνοβίτσης (που ανήκει η Κράνιστα) μεταφέρεται από τον οικισμό Ζερνοβίτσα στον οικισμό Μοκρός και η κοινότητα Ζερνοβίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Μοκρού (Φ.Ε.Κ. 344^α – 27/11/1923).

Το 1927 ο οικισμός Κράνιστα μετονομάζεται σε **Δενδράκια**¹⁴⁹² και το 1953 η κοινότητα Μοκρού μετονομάζεται σε κοινότητα Λειβαδερού (Φ.Ε.Κ. 349^Α-21/12/1953).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 124 κατοίκων, οι 97 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75681-75720)¹⁴⁹³.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δενδράκια αποσπάται από τη κοινότητα Λιβαδερού (καταργείται) και προσαρτάται στον «Καποδιστριακό» δήμο Δράμας (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δενδράκια ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λιβαδερού (μαζί με το Λιβαδερό και τη Χαράδρα), της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του «Καλλικρατικού» δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 124 (1928), 184 (1940), 168 (1951), 132 (1961), 12 (1971), 65 (1981), 81 (1991), 26 (2011).

1490. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ζερνοβίτσα υπό το όνομα «κοινότης Ζερνοβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζερνοβίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ, Χαδίν-Κιόϊ, Μοκρός, Ραζενίκ και Κράνιστα].

1491. Ό.π. Ιστοσελίδα.

1492. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [25. Ο συνοικισμός Πεπελές της κοινότητος Μοκρού μετονομάζεται εις «Μυρσινερόν». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 30) Κράνιστα εις «Δενδράκια»].

1493. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Διάμεσο (Γιαβόρ ή Γιαβούρ)

Ο οικισμός **Γιαβόρ** βρίσκονταν στις πλαγιές της ορεινής Ροδόπης, βόρεια από το Παρανέστι.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γιαβόρ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπουκόβου με έδρα τον οικισμό Μπούκοβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τζούρα, Μπέλεν, Ραδισμπός, Καρίλοβα, Γιαβόρ¹⁴⁹⁴, Τσατάκ και Λοκάτνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 48 άνδρες και 39 γυναίκες, σύνολο 87 κάτοικοι.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό Γιαβόρ και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 30 οικογένειες προσφύγων (142 άτομα), σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες).

Το 1927 ο οικισμός Γιαβόρ μετονομάζεται σε **Διάμεσον**¹⁴⁹⁵ και η κοινότητα Μπουκόβου σε κοινότητα Οξιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 83 κατοίκων, οι 82 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75721-75780)¹⁴⁹⁶.

Το 1930 η έδρα της κοινότητας Μπουκόβου μεταφέρεται από τον οικισμό Οξιά στον οικισμό Σίλλη και η κοινότητα Οξιάς μετονομάζεται σε κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 27Β-06/03/1930).

Το 1951 ο οικισμός Διάμεσον της κοινότητας Σίλλης, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 83 (1928), 75 (1940), (-) (1951).

Διπλοχώρι (Ντούμπλιανη ή Δόμπλεν)

Ο οικισμός **Δόμπλεν**, βρίσκονταν στα βόρεια του πρώην νομού Δράμας, μεταξύ των οικισμών Μικρομηλέας και Αχλαδομηλιάς.

1494. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [17. Ο συνοικισμός Μπούκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπούκοβον» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουκόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Καρίλοβα, Λοκάτνα, **Γιαβόρ**, Τσατάκ, Μπέλεν, Ραδισμπός και Τζούρα].

1495. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [74. Η κοινότης Μπουκόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Οξιάς» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Μπούκοβον εις «Οξιά» (η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...77. Γιαβόρ εις «**Διάμεσον**» (το)].

1496. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ντόμπλεν είχε 544 κατοίκους (269 άνδρες και 275 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπορόβου με έδρα τον οικισμό Μπόροβοστην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κωστέν, Όστιτσα, Σταρεντζίκ, Μαλούσιστα, Λακαβίτσα, Ίζμπιστα, Βίτοβα, Δόμπλεν¹⁴⁹⁷ και Μουζδέλ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 152 άνδρες και 161 γυναίκες, σύνολο 313 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Δόμπλεν και η κοινότητα Μπορόβου που ανήκει ο οικισμός, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι κάτοικοί του (Μουσουλμάνοι, Βούλγαροι) κλπ.) εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν προς τις νέες τους πατρίδες (Τουρκία και Βουλγαρία) και εδώ εγκαταστάθηκαν οι Έλληνες πρόσφυγες από την Μ. Ασία κ.α. Ήταν 21 οικογένειες προσφύγων/77 άτομα μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Δόμπλεν και η κοινότητα Μπορόβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνάβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Μπορόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Ποταμών και ο οικισμός Δόμπλεν μετονομάζεται σε **Διπλοχώρι**¹⁴⁹⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 94 κατοίκων, οι 69 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75781-75820)¹⁴⁹⁹.

Το 1981 ο οικισμός Διπλοχώρι της κοινότητας Ποταμών, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1981).

Απογραφές: 94 (1928), 160 (1940), 0 (1951), 50 (1961), 22 (1971), (-) (1981).

1497. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [27. Ο συνοικισμός Μπόροβον υπό το όνομα «κοινότης Μπορόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπορόβου ενούνται και οι συνοικισμοί: Μαλούσιστα, **Δόμπλεν**, Σταρεντζίκ, Βίτοβα, Ίζμπιστα, Όστιτσα, Κωστέν, Λακαβίτσα και Μουζδέλ].

1498. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [184. Η κοινότης Μπορόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποταμών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπόροβον εις «Ποταμοί» (οι). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 186) Δόμπλεν εις «**Διπλοχώρι**»].

1499. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Διπόταμα (Κατούν)

Ο οικισμός **Κατούν** βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Ροδόπη, κοντά στον οικισμό Πρασινάδα και 21 χλμ. βορειοδυτικά από το Παρανέστι Δράμας¹⁵⁰⁰, σε υψόμετρο 640 μ.¹⁵⁰¹.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κατούν είχε 1.061 κατοίκους (529 άνδρες και 532 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση ως κοινότητας του συνοικισμού Κατούν στην οποία προσαρτώνται οι συνοικισμοί Μπαλαμπάν, Ντάλια και Χόλοβα. (Φ.Ε.Κ.42^A – 23/01/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 353 άνδρες και 352 γυναίκες, σύνολο 705 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του, εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 75 οικογένειες προσφύγων (297 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κατούν μετονομάζεται σε **Διπόταμα**¹⁵⁰² και η κοινότητα Κατούν σε κοινότητα Διποτάμων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 473 κατοίκων, οι 226 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75821-75920)¹⁵⁰³.

Το 1951 ο οικισμός Διπόταμα αποσπάται από την κοινότητα Διποτάμων (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 275^A – 10/10/1951).

Το 1981 ο οικισμός Διπόταμα **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Πρασινάδα (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1981).

Τα Διπόταμα είναι οικισμός Ποντίων προσφύγων του 1922 και μέχρι τη δεκαετία του 1960 ήταν συγκροτημένος οικισμός. Τελευταία γίνεται προσπάθεια αξιοποίησης της περιοχής κυρίως με ανάπτυξη οικοτουριστικών δραστηριοτήτων και συστηματικής κτηνοτροφίας. Στην ίδια θέση βρίσκεται και η διασταύρωση απ' όπου ξεκινά ο δρόμος προς τον εγκαταλελειμμένο οικισμό Τραχώνι και στη συνέχεια οδηγεί κοντά στον καταρράκτη Τραχωνίου-Λιβαδίτη (η πρόσβαση σε αυτόν γίνεται με μονοπάτι 500 μ.)¹⁵⁰⁴.

Απογραφές: 473 (1928), 622 (1940), 0 (1951), 187 (1961), 34 (1971), (-) 1981.

1500. <http://www.pedramas.eu/index.php/el/menu-tourismos/2012-07-31-09-56-55/2012-08-02-06-16-05.html>

1501. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτος, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1502. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2ας Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν μετονομάζεται εις «κοινότητα Διποτάμων» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Κατούν εις «**Διπόταμα**» (τα)].

1503. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1504. <http://www.pedramas.eu/index.php/el/menu-tourismos/2012-07-31-09-56-55/2012-08-02-06-16-05.html>

Δοξάτον

Ο οικισμός **Δοξάτο**¹⁵⁰⁵ βρίσκονταν 11 χλμ. νοτιοανατολικά από τη Δράμα, σε υψόμετρο 95 μ.¹⁵⁰⁶ Μια κωμόπολη με πλούσια ιστορία που ξεκινάει από την προϊστορική εποχή¹⁵⁰⁷.

Οι κάτοικοι του Δοξάτου, όταν ξέσπασε η Επανάσταση του 1821, συμμετέχουν ως εθελοντές στον αγώνα της απελευθέρωσης με τον Σερραίο Εμμανουήλ Παπά. Το έτος 1874 ιδρύθηκε η *Φιλεκπαιδευτική Αδελφότητα Δοξάτου «ΟΙ ΦΙΛΙΠΠΟΙ»* η οποία διατηρούσε τριώροφο κτίριο δίπλα στο σημερινό παλιό Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου με Λέσχη Νεότητας, Φιλαρμονικής και συγκρότημα Μαντολινάτας. Η Αδελφότητα αυτή διατηρούσε ένα καλά οργανωμένο αναγνωστήριο στο οποίο σύχναζαν όλοι σχεδόν οι νέοι της κωμόπολης αυτής. Εκεί μελετούσαν διάφορα βιβλία εθνικού περιεχομένου και συζητούσαν για τα προβλήματα του Ελληνισμού¹⁵⁰⁸.

Στους ντόπιους κατοίκους του Δοξάτου προστέθηκαν Ηπειρώτες που κατά το 1850 ήρθαν να κατοικήσουν μόνιμα.

Γύρω στα 1886 στην κωμόπολη του Δοξάτου ζούσαν 900 Έλληνες έναντι 400 Οθωμανών ενώ η Δράμα αριθμούσε, 1.000 Έλληνες, έναντι 4.000 Τούρκων (Σχινάς).

Το 1896 ήρθαν κάτοικοι από την Καστοριά και τα Μαδεμοχώρια της Χαλκιδικής¹⁵⁰⁹.

Στις 29 Ιουνίου 1913 ο βουλγαρικός στρατός καταστρέφει την κωμόπολη και θανατώνει τους περισσότερους από τους κατοίκους της¹⁵¹⁰.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Δοξάτον είχε 1.117 κατοίκους (556 άνδρες και 561 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Αστυνομικό σταθμό, Ταχυδρομικό και Τηλεφωνικό Γραφείο, Αστική Σχολή, Παρθεναγωγείο και Ελληνική Δημοτική Σχολή, Ελληνικό Παρθεναγωγείο και Τουρκική Δημοτική σχολή ενώ ήταν εγκατεστημένοι πρόσφυγες¹⁵¹¹.

Από το 1913 έως και το 1922 εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τη Θράκη, Μικρά Ασία και Πόντο¹⁵¹² και Καύκασο¹⁵¹³.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δοξάτου με έδρα τον οικισμό Δοξάτο¹⁵¹⁴ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μπουνάρμπαση, Εφτελιά και Μπόριανη.

1505. Το όνομα Δοξάτο μάλλον οφείλεται στη θέση του στον ευρύ κάμπο (δοξάτο είναι το ευρύχωρο δωμάτιο του πρώτου ορόφου στα παραδοσιακά μακεδονικά σπίτια, που έχει ωραία θέα).

1506. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1507. Βικιπαίδεια: Δοξάτον

1508. Ό.π.

1509. Ό.π.

1510. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος...

1511. Έγγραφο GR.GSA-1AM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1512. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1513. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Αλίσοφι ή Αλήσοφι του Καυκάσου. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 115.

1514. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός **Δοξάτον** υπό το όνομα «κοινότης Δοξάτου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δοξάτου ενούνται και οι συνοικισμοί: Μπόριανη, Μπουνάρμπαση και Εφτελιά].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.314 άνδρες και 1.422 γυναίκες, σύνολο 661 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Δοξάτο καταγράφηκαν 747 πρόσφυγες (337 άνδρες και 410 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 και άλλες προσφυγικές οικογένειες, σύνολο 258 οικογένειες προσφύγων/1.099 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 4.295 κατοίκων, οι 1.133 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 340 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημίωσης εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75921-76260)¹⁵¹⁵.

Στις 29 Σεπτεμβρίου 1941, ο βουλγαρικός στρατός Κατοχής κατέστρεψε τη κωμόπολη και θανάτωσε 350 κατοίκους¹⁵¹⁶. Οι δύο σφαγές (1913 και 1941) μείωσαν κατά πολύ τον πληθυσμό με αποτέλεσμα μια σημαντική κωμόπολη του νομού Δράμας να χάσει τη δυναμικότητά της. Λόγω των δύο σφαγών το Δοξάτο ονομάστηκε Ηρωϊκή και Μαρτυρική Πόλη. Η ελληνική πολιτεία τίμησε το Δοξάτο και τους κατοίκους του και σύμφωνα με το Β.Δ. 24/2/1949 (Φ.Ε.Κ. 68/1949 τ.Α.) η κοινότητα Δοξάτου αναγνωρίστηκε «τιμής ένεκεν» σε δήμο Δοξάτου.

Τη δεκαετία 1961-1971 υπήρξε μεγάλη μείωση του πληθυσμού λόγω της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης, ενώ τις τελευταίες δεκαετίες φαίνεται να ανακάτ μέρος του πληθυσμού.

Τα κυριότερα αγροτικά προϊόντα του Δοξάτου είναι καπνός, σιτάρι, καλαμπόκι.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δοξάτο αποσπάται από τον δήμο Δοξάτου (καταργείται) και ανήκει ως Τοπικό Διαμέρισμα Δοξάτου στον «Καποδιστριακό» δήμο Δοξάτου με έδρα το Βαθύσπυλο του Διαμερίσματος Κυργίων (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δοξάτο ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Δοξάτου της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του «Καλλικρατικού» δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 4.295 (1928), 4.760 (1940), 4.409 (1951), 4.402 (1961), 3.440 (1971), 3.389 (1981), 3.594 (1991), 3.739 (2001), 2.880 (2011).

Το Δοξάτο φημίζεται για τις ιπποδρομίες του. Είναι ένα πανάρχαιο έθιμο που επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο τη 2α Μαΐου, ημέρα της εορτής του Αγίου Αθανασίου και πανηγυρης του Δοξάτου και έχουν συνδεθεί με τους απελευθερωτικούς αγώνες της περιοχής. Η μέρα αυτή της πανηγυρης ήταν μέρα γιορτής και γλεντιού όχι μόνο για τους Δοξατιανούς αλλά και για τους κατοίκους της γύρω περιοχής. Μετά τη θεία λειτουργία στην εκκλη-

1515. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1516. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος...

σία του Αγίου Αθανασίου ο κόσμος με τη συνοδεία ζουρνάδων πήγαινε στο χώρο όπου γίνονταν οι υποδομιές και τις παρακολουθούσε με ενθουσιασμό αλλά και το σχετικό φανατισμό¹⁵¹⁷.

Δράμα

Η Δράμα βρίσκεται στην περιοχή της αρχαίας Ηδωνίδας με μακραίωνη ιστορία, καθώς ο τόπος κατοικήθηκε από τους προϊστορικούς χρόνους. Η ετυμολογία της λέξης προέρχεται από το «Υδραμα»-«Δύραμα», λόγω της αφθονίας των υδάτων που αναβλύζουν στην περιοχή¹⁵¹⁸.

Η πόλη καταλήφθηκε από τους Οθωμανούς το 1371 (ή το 1383). Το 1530 είχε 143 χριστιανικά και 96 μουσουλμανικά νοικοκυριά. Κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821 οι Δραμινοί προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στον εθνικό αγώνα, παρά τη δυσχερή θέση στην οποία βρίσκονταν, καθώς η Δράμα αποτελούσε στρατιωτικό κέντρο των Οθωμανών στη νότια Βαλκανική.

Το 1886, ήταν πρωτεύουσα διαμερίσματος, επιβλέπуща 22.915 κατοίκους εκ των οποίων 4.000 ήταν Έλληνες, 9.950 Οθωμανοί, 2.240 Βούλγαροι ορθόδοξοι και 2.925 Βούλγαροι σχισματικοί που διέμεναν σε 14 χωριά. Ως πόλη η Δράμα είχε 1.000 οικογένειες Οθωμανικές μερικές των οποίων ήταν Αθίγγανοι, 150 οικογένειες χριστιανικές ελληνικές και 20 Ισραηλίτικες. Υπήρχαν 12 τεμένη, 1 εκκλησία, τηλεγραφείο, 12 ευρύχωρα χάνια και Β.Α. της πόλης υπήρχε στρατώνας για 1.00 άνδρες, αποθήκη υλικού και πυρομαχικών. Οι κάτοικοι ασχολούνταν με τον καπνό (Σχινάς).

Η Δράμα περιήλθε στους Βουλγάρους κατά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο από τον Οκτώβριο του 1912 έως τον Ιούνιο του 1913 (Α' Βουλγαρική Κατοχή). Απελευθερώθηκε και ενώθηκε με το Ελληνικό Κράτος την 1η Ιουλίου 1913, κατά τη διάρκεια του Β' Βαλκανικού Πολέμου. Το 21ο Σύνταγμα Πεζικού της 7ης Μεραρχίας που απελευθέρωσε την πόλη σήμερα φέρει το τίτλο «Δράμα», στη μνήμη αυτού του γεγονότος¹⁵¹⁹.

Στην απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, η Δράμα είχε 12.903 κατοίκους εκ των οποίων 6.446 άνδρες και 6.457 γυναίκες).

Το 1914 η Δράμα αποτελούσε Δήμο με Διοικητήριο, Πρωτοδικείο, Πταισματοδικείο και Ειρηνοδικείο, ήταν έδρα Αστυνομικής Διεύθυνσης, είχε Ταμείο και Οικονομική Εφορεία, Ταχυδρομείο, Τηλεφωνείο και Τηλεγραφείο Ημιγυμνάσιο, Εξατάξιο Παρθεναγωγείο, Νηπιαγωγείο, Τουρκική Αστική Σχολή και Τουρκικό Παρθεναγωγείο ενώ ήταν εγκατεστημένοι αρκετοί πρόσφυγες¹⁵²⁰.

Κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο (το 1916) καταλήφθηκε για δεύτερη φορά από τους Βουλγάρους. Στη διάρκεια της Β' Βουλγαρικής Κατοχής (1916-1918) ο ελληνικός πληθυσμός υπέστη διώξεις, λιμοκτονία, ομηρίες καθώς και συλλήψεις και βασανισμούς από

1517. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1518. Αλέξης Γ.Κ. Σαββίδης: «Η ιστορία της Δράμας στα πρακτικά ενός συνεδρίου του 1989». Βιβλιογραφικό δοκίμιο, Βυζαντινός Δόμος, τόμος 7 (1994), σελίδα 149.

1519. Τελετή τιμής των Πεσόντων Αξιωματικών και Οπλιτών του 21ου Συντάγματος Πεζικού «Δράμα», ergasia-press, 6/7/2017.

1520. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

τη μυστική βουλγαρική αστυνομία και τον κατοχικό βουλγαρικό στρατό. Κατά τη Β' Βουλγαρική κατοχή 1916-18 πέθαναν από αστία και ασθένειες 4.000 Έλληνες, σύμφωνα με το αρχείο Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου των Η.Π.Α.¹⁵²¹

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Δράμας με έδρα τον οικισμό της Δράμας (Φ.Ε.Κ. 248^Α-03/12/1918) και το 1919 προσαρτώνται στο δήμο και οι οικισμοί Εσκή-Κιόϊ¹⁵²², Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 8.305 άνδρες και 6.958 γυναίκες, σύνολο 15.263 κάτοικοι.

Μετά από τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922 και την Ανταλλαγή Πληθυσμών το 1923-1924, εγκαταστάθηκαν στη Δράμα πολλοί Έλληνες πρόσφυγες από διάφορες περιοχές της Ανατ. Θράκης, της Ανατολικής Ρωμυλίας και της Μ. Ασίας (Ιωνία, Βιθυνία, Καππαδοκία, Πόντος, Λυκαονία, κ.ά.)

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στη Δράμα 6.236 πρόσφυγες (2.831 άνδρες και 3.405 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, στον οικισμό Δράμας υπήρχαν το 1928, 110 οικογένειες προσφύγων (434 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. (Προφανώς ο κατάλογος της Ε.Α.Π. εννοεί κάποιο συνοικισμό της πόλης της Δράμας και όχι την πόλη της Δράμας).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 29.339 κατοίκων της, οι 16.664 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 76261-76560)¹⁵²³.

Με την είσοδο των Γερμανών στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 1941, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, γερμανικά και βουλγαρικά στρατεύματα κατέλαβαν την Ανατολική Μακεδονία. Οι Βούλγαροι ξεκίνησαν τότε συστηματική επιχείρηση εκβουλισμού του πληθυσμού της Δράμας και της περιοχής της, η οποία όμως συνάντησε τη σθεναρή αντίδραση των κατοίκων της. Αυτή την περίοδο εξοντώθηκε η εβραϊκή κοινότητα της πόλης.

Η Εξέγερση της Δράμας αποτέλεσε την πρώτη μαζική λαϊκή εξέγερση στον ελλαδικό χώρο που έλαβε καθαρά μαχητικό και επαναστατικό χαρακτήρα¹⁵²⁴ και συνέβη την 28η προς 29η Σεπτεμβρίου 1941, οπότε ο λαός της Δράμας και των γύρω χωριών εξεγείρεται και καταλύει τις βουλγαρικές αρχές. Η αυθόρμητη αυτή εξέγερση, καταπνίγεται βίαια από τους Βούλγαρους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να καταδικαστούν σε θάνατο από βουλγαρικά στρατοδικεία και να εκτελεστούν ως πρωτεργάτες της εξέγερσης, εκατοντάδες πατριώτες. Για τη θυσία αυτή η Δράμα χαρακτηρίστηκε ως «μαρτυρική πόλη» με το Π.Δ. 399/1998.

1521. Βικιπαίδεια: Δράμα

1522. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [Α'. Ενοούνται εις τον δήμον Δράμας, οι συνοικισμοί Εσκή-Κιόϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ].

1523. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1524. Β. Σκουλάτος, Ν. Δημακόπουλος, Σ. Κόνδης: «Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη». Αθήνα 2002, ΙΔ' έκδοση, σελ. 524 Ο.Ε.Δ.Β.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς», η Δράμα γίνεται Καποδιστριακός δήμος με την προσάρτηση 18 οικισμών (Φ.Ε.Κ. 244^A - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», η Δράμα γίνεται Καλλικρατικός δήμος με την προσάρτηση άλλων 5 οικισμών. (Φ.Ε.Κ. 87^A - 07/06/2010).

Η Δράμα είναι σήμερα η έδρα του δήμου Δράμας και πρωτεύουσα της Περιφερειακής Ενότητας Δράμας στη Περιφέρεια Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης.

Απογραφές: 29.339 (1928), 30.425 (1940), 29.498 (1951), 32.195 (1961), 29.692 (1971), 36.109 (1981), 37.604 (1991), 44.916 (2001), 44.521 (2011).

Δράμα (Πασαλή Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Πασαλή Τσιφλίκ** βρίσκονταν νότια της πόλης της Δράμας¹⁵²⁵ κοντά στον σημερινό οικισμό Καλός Αγρός.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Δράμας στον οποίο προσαρτώνται αρκετοί οικισμοί (Φ.Ε.Κ. 248^A - 03/12/1918).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 20 πρόσφυγες κάτοικοι (10 άνδρες και 10 γυναίκες).

Το 1928 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Πασαλή Τσιφλίκ και η προσάρτησή του στο δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. - 16/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 223 κατοίκων, οι 221 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88341-88420)¹⁵²⁶.

Στην περιοχή του οικισμού εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 58 προσφυγικές οικογένειες/214 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Το 1940 ο οικισμός Πασαλή Τσιφλίκ **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Δράμα του δήμου Δράμας (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Δρεπάνι (Ράπες)

Ο οικισμός **Ράπες** βρίσκονταν λίγο βορειότερα από τον σημερινό οικισμό Πολύκαρπος Δράμας.¹⁵²⁷

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ράπες δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τιχότα με έδρα τον οικισμό Τιχότα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τίκλοβα, Λεϊλάρ και Ράπες¹⁵²⁸.

1525. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π.

1526. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1527. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π.

1528. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώ-

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 53 άνδρες και 68 γυναίκες, σύνολο 121 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Ράπες αποσπάται από την κοινότητα Τιχότας και προσαρτάται στη κοινότητα Ραβενίων, μετέπειτα κοινότητα Μακρυπλαγίου (Φ.Ε.Κ. 18^Α – 07/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Ράπες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό Ράπες και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν 26 οικογένειες προσφύγων/91 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ράπες μετονομάζεται σε **Δρεπάνι**¹⁵²⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 132 κατοίκων, οι 109 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 76641-76680)¹⁵³⁰.

Το 1951 ο οικισμός Δρεπάνι **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές : 132 (1928), 59 (1940), (-) (1951).

Δρυμότοπος (Οβαδζίκ ή Οβατζίκ)

Ο οικισμός **Οβατζίκ** βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Λεκάνης, ανατολικά της Δράμας, στα όρια των πρώην νομών Δράμας και Ξάνθης, σε υψόμετρο 960 μ.¹⁵³¹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Οβατζίκ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζλού-Κιόϊ, αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτσελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή, και Οβατζίκ¹⁵³², με έδρα τον οικισμό Κουζλού-Κιόϊ, στην οποία ενώνονται οι συνοικισμοί Μπέριστα και Μπρεσατλή,

σεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [13. Ο συνοικισμός Τιχότα υπό το όνομα «κοινότης Τιχότας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τιχότας ενούνται και οι συνοικισμοί Τίκλοβα, Λειλάρ και Ράπες].

1529. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2ας Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [109. Η κοινότης Ραβενίων μετονομάζεται εις «κοινότητα Μακρυπλαγίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ραβένια εις «Μακρυπλαγι» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:.....117. Ράπες εις «**Δρεπάνι**»].

1530. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1531. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1532. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κουζλού-Κιόϊ αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή και **Οβατζίκ** υπό το όνομα «κοινότης Κουζλού-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπέριστα, και Μπρεσατλή, Χασάν Μπαλάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καραμαλή, Τσάλ-Μαχαλά, Τσιλεκλέρ, Λιμποπέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ].

Χασάν-Μπολάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καραμανλή, Τσάλ-Μαχαλέ, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 25 άνδρες και 28 γυναίκες, σύνολο 53 κάτοικοι.

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ολά με την απόσπαση του οικισμού Ολά από την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στη κοινότητα Ολά προσαρτώνται οι οικισμοί: Γκοκτσελή, Καραμανλή, Μπεκτάς, Οβαντζίκ, Τσιλεκλέρ και Χασάν Μπαλάρ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 7 οικογένειες προσφύγων/22 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Ολά μετονομάζεται σε κοινότητα Πλατανόβρυσης και ο οικισμός Οβαντζίκ σε **Δρυμότοπος**¹⁵³³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 48 κατοίκων και οι 48 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 76681-76700)¹⁵³⁴.

Το 1971 ο οικισμός Δρυμότοπος, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ.-14/03/1971). Είκοσι χρόνια μετά ξανά-κατοικήθηκε και έγινε εκ νέου η αναγνώριση του οικισμού Δρυμότοπος και η προσάρτησή του εκ νέου στη κοινότητα Πλατανόβρυσης (Φ.Ε.Κ.-17/03/1991).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δρυμότοπος αποσπάται από την κοινότητα Πλατανόβρυσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δρυμότοπος αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλατανόβρυσης (μαζί με τους οικισμούς Παλιάμπελα, Χαμοκέρασα, Πλατανόβρυση και Τερψιθέα) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 48 (1928), 163 (1940), 0 (1951), 40 (1961), (-) (1971), (-) (1981), 12 (1991), 40 (2001), 1 (2011).

1533. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [143. Η κοινότης Ολά μετονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανόβρυσεως» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ολά εις «Πλατανόβρυσις». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 149) Οβαντζίκ εις «**Δρυμότοπος**»].

1534. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Εξοχή (Βέσμη)

Ο οικισμός **Βέσμη** βρίσκονταν στα σύνορα με τη Βουλγαρία και πλησίον του σημερινού συνοριακού σταθμού της Εξοχής σε απόσταση 50 χλμ. από τη Δράμα, σε υψόμετρο 610 μ.¹⁵³⁵

Το 1886 είχε 45 οικογένειες χριστιανών βουλγαροφώνων και Οθωμανών (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωσή του οικισμού το 1913, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, η Βέσμη είχε 1.004 κατοίκους (506 άνδρες και 498 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζυρνόβου (Κάτω Νευροκοπίου) με έδρα τον οικισμό Ζύρνοβο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Λύσε και Βέσμη¹⁵³⁶ ενώ λίγους μήνες αργότερα η κοινότητα Ζυρνόβου που υπάγεται και η Βέσμη, αποσπάται από την επαρχία Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^A-18/07/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 591 άνδρες και 594 γυναίκες, σύνολο 1.185 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Βέσμη αποσπάται από τη κοινότητα Ζυρνόβου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Βέσμης (Φ.Ε.Κ. 18^A- 07/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 103 πρόσφυγες (50 άνδρες και 53 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 οι πρόσφυγες του οικισμού να είναι 147 οικογένειες /508 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την περιοχή του Πόντου¹⁵³⁷, προερχόμενοι κυρίως από την Κερασούντα. Μάλιστα, οι συγκεκριμένοι πρόσφυγες δημιούργησαν - με τη βοήθεια της Πολιτείας - ένοπλες ομάδες που είχαν επιφορτιστεί (μέχρι και το 1926) με την αντιμετώπιση των ένοπλων κομιτατχίδων που δρούσαν στην ελληνοβουλγαρική μεθόριο¹⁵³⁸.

Το 1926 η κοινότητα Βέσμης αποσπάται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^A-08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Βέσμης μετονομάζεται σε κοινότητα Εξοχής και ο οικισμός Βέσμη σε **Εξοχή**¹⁵³⁹. Το όνομα δόθηκε μετά από πρόταση του γραμματέα Ιωάννη Μιχαλίδη που ήταν γραμματέας της κοινότητας και οφείλεται στο καλό κλίμα της περιοχής¹⁵⁴⁰.

1535. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1536. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Ζύρνοβον υπό το όνομα «κοινότης Ζυρνόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζυρνόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Λύσε και **Βέσμη**].

1537. Ιστοσελίδα: «Εξοχή». nevrokopi.gr. Δήμος Νευροκοπίου.

1538. Σ. Κολιόπουλος - Ι. Δ. Μιχαλίδης (επιμ.): «Οι Πρόσφυγες στη Μακεδονία - Από την τραγωδία στην εποποιΐα».

1539. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [159. Η κοινότης Βέσμης μετονομάζεται εις «κοινότητα Εξοχής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Βέσμη εις «**Εξοχή**»].

1540. Βικιπαίδεια.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 734 κατοίκων, οι 671 ήταν πρόσφυγες¹⁵⁴¹, ¹⁵⁴² που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 76701-76920)¹⁵⁴³.

Κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου, διεξήχθη στην Εξοχή, κατά την 28η Ιουνίου του 1948 μάχη ανάμεσα σε αντάρτες του Δ.Σ.Ε. και κυβερνητικές δυνάμεις¹⁵⁴⁴.

Το 1994 ο οικισμός Εξοχή και η κοινότητα Εξοχής αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^A – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Εξοχή αποσπάται από την κοινότητα Εξοχής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Εξοχή αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Εξοχής του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Κοντά στον οικισμό βρίσκεται ο ομώνυμος συνοριακός σταθμός που αποτελεί την είσοδο στην γειτονική Βουλγαρία.

Απογραφές: 734 (1928), 873 (1940), 461 (1951), 594 (1961), 289 (1971), 204 (1981), 239 (1991), 147 (2011).

Ευρύπεδον (Ασαά Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Ασαά Μαχαλέ** βρίσκονταν 3 χλμ. βόρειο-ανατολικά του Δοξάτου, σε υψόμετρο 130 μ.¹⁵⁴⁵.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ασία Μαχαλέ είχε 378 κατοίκους (192 άνδρες και 186 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή, Παζαρλάρ, Γιασόργιαννη, Δουρακλή, Χιμιτλή, Ασαά Μαχαλέ¹⁵⁴⁶, Κασαπλή, Διζμηκλή, Κετσιλίκ, Ασαμπαλάρ και Μπουτζάκ.

1541. Δες Μαρτυρία Πρόδρομου Καλλίδη: «Ζούσαμε σαν τα κυνηγημένα ζώα μέσα στα δάση» Κ. Μ.Σ. Έξοδος, τόμος Γ', σελ. 66-68.

1542. Δες Μαρτυρία Δημητρίου Ξενίδη: «Εφτανε ώρα που κόβανε αγκάθια, τα βράζανε και τα τρώγανε». Κ. Μ.Σ. Έξοδος, τόμος Γ', σελ. 53.

1543. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1544. Παναγ. Παπακωνσταντίνου: «Ηρωες και μάρτυρες», Αθήναι 1976, σελ. 2

1545. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1546. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Οργαντζή υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμό Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενούνται και οι συνοικισμοί: Μπουτζάκ, Χιμιτλή, Κασαπλή, Αραπλή, Ασαά-Μαχαλέ, Διζμηκλή, Δουρακλή, Γιασόργιαννη, Κετσιλίκ, Παζαρλάρ και Ασαμπαλάρ.].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 141 άνδρες και 157 γυναίκες, σύνολο 298 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Ασαά Μαχαλέ κατεγράφησαν 140 πρόσφυγες (64 άνδρες και 76 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 83 οικογένειες προσφύγων/317 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ασαά Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Ευρύπεδον**¹⁵⁴⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 419 κατοίκων, οι 398 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 77041-77160)¹⁵⁴⁸.

Το 1961 διορθώνεται το όνομα της κοινότητας Κυρίων σε Κυρίων (Φ.Ε.Κ.-19/03/1961).

Το 1994 ο οικισμός Ευρύπεδον αποσπάται από την κοινότητα Κυρίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (Φ.Ε.Κ. 133^Α - 20/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριας» ο οικισμός Ευρύπεδον αποσπάται από τον δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κυρίων του «Καποδιστριακού» δήμου Δοξάτου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ευρύπεδο ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Κυρίων (μαζί με το Βαθύσπυλο, το Βαθυχώριο, τα Κύρια και το Υψηλόν) της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 419 (1928), 491 (1940), 446 (1951), 460 (1961), 215 (1971), 181 (1981), 163 (1991), 136 (2011).

Θερμιά (Ιλιτζέ)

Ο οικισμός **Ιλιτζέ** βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Ροδόπης, πλησίον του οικισμού Σίλλης και βόρεια από το Παρανέστι Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ιλιτζέ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιλιτζέ με έδρα τον οικισμό Ιλιτζέ¹⁵⁴⁹, στην

1547. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν.... Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 48) Ασαά Μαχαλέ εις «**Ευρύπεδον**»].

1548. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1549. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 20^{ης} Μαΐου 1922, Περί αναγνωρίσεως ως κοινότητος στην Υποδιοίκηση Τυρνόβου του συνοικισμού Ιλιτζέ: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοικήσει Τυρνόβου του νομού Δράμας ο συνοικισμός **Ιλιτζέ** υπό το όνομα κοινότης Ιλιτζέ και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Εις την κοινότητα ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Λεστών, Σεμπή Μαχαλέ, Άνω Αλήκιοϊ, Τσιρνάκ, Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ, Κόνιστα και Καϊκούλη].

οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κόνιστα Λεστάν Σεμπήλ Μαχαλά, Άνω Αλήκιοι, Τσιρνάκ Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ και Καϊκούλη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 101 άνδρες και 113 γυναίκες, σύνολο 214 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928, 23 οικογένειες προσφύγων/70 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Ιλιτζέ και η κοινότητα Ιλιτζέ που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Ιλιτζέ μετονομάζεται σε **Θερμιά**¹⁵⁵⁰ και η κοινότητα Ιλιτζέ σε κοινότητα Θερμιών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 103 κατοίκων, οι 77 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 77361-77400)¹⁵⁵¹.

Το 1950 ο οικισμός Θερμιά αποσπάται από τη κοινότητα Θερμιών και προσαρτάται στη κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 272^Α-29/11/1950).

Το 1951 ο οικισμός Θερμιά της κοινότητας Σίλλης **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. -07/04/1951). Απογραφές: 103 (1928), 64 (1940), (-) (1951).

Στο σήμερα. Μετά από διαδρομή περίπου μίας ώρας, με αφετηρία το Παρανέστι, στο βορειοανατολικό άκρο του νομού Δράμας, πάνω στην οροσειρά της Ροδόπης και σε υψόμετρο 620 μ. ξεπροβάλλει μέσα από το δάσος του ένας μικρός οικισμός με 120 περίπου αυτοσχέδιες καλύβες, φτιαγμένες ως επί το πλείστο με λαμαρίνες, από ανθρώπους που επισκέπτονται τα λουτρά εδώ και 35-40 χρόνια. Βέβαια, το παλιό πέτρινο υδροθεραπευτήριο μαρτυρά την ανθρώπινη παρουσία στους αιώνες. Οι μισές παράγκες βρίσκονται κάτω από το δρόμο, κοντά στο ρέμα και οι υπόλοιπες πάνω απ' αυτόν, ενώ την προσοχή θα σας τραβήξει και το εκκλησάκι των Αγίων Θεοδώρων. Το καταπράσινο περιβάλλον και η απόλυτη ησυχία, εκτός από τον ήχο του νερού τόσο από τις πηγές όσο και από το ποτάμι, έρχονται σε πλήρη αντίθεση με την εικόνα της λαμαρίνας, που κυριαρχεί ως στοιχείο δόμησης. Μέσα σ' αυτές τις καλύβες «κρύβονται» υπαίθριες... πισίνες, όπου τρέχουν τα ιαματικά λουτρά ενώ κάποιες άλλες είναι απλά καταλύματα. Μην περιμένετε να συναντήσετε ιδιαίτερες εγκαταστάσεις όπως θα φανταζόσασταν σε αντίστοιχο χώρο, κάπου αλλού. Υπάρχει βέβαια στην είσοδο των Θερμιών ένα κτίριο που μοιάζει σύγχρονο, ωστόσο είναι παρατημένο στο χρόνο.¹⁵⁵²

1550. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [127 Η κοινότης Ιλιτζέ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θερμιών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ιλιτζέ εις «Θερμιά» (τα)].

1551. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1552. <https://www.life-events.gr/apodraseis/thermia-paranestiu-mia-loutropoli-apo-paragkes-mesa-sto-dasos>

Θησαυρός (Τσερέσοβο-ανατ.)

Ο οικισμός **Τσερέσοβο** βρίσκονταν νοτιοανατολικά του οικισμού της Σκαλωτής (Δράμας)¹⁵⁵³ στο όρος Ελατιά.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τσερέσοβο δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λιμπάν με έδρα τον οικισμό Λιμπάν (μετέπειτα Σκαλωτή) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ρούσκοβο, Ρατίσανη, Γκλούμ, Τσερέσοβο¹⁵⁵⁴, Πρεσλόπ, Φανίτσα, Μπίτσοβον και Κολιούς.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 103 άνδρες και 126 γυναίκες, σύνολο 229 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν 15 οικογένειες προσφύγων/54 άτομα, μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Λιμπάν (που ανήκει το Τσερέσοβον) μετονομάζεται σε Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 63^A – 24/03/1924).

Το 1927 ο οικισμός Τσερέσοβον μετονομάζεται σε **Θησαυρός**¹⁵⁵⁵ και η κοινότητα Κολιούς σε κοινότητα Κλειστών (Φ.Ε.Κ. 76^A – 02/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 54 κατοίκων και οι 54 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 77401-77440)¹⁵⁵⁶.

Το 1929 η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Κλειστά στον οικισμό Σκαλωτή και η κοινότητα μετονομάζεται σε κοινότητα Σκαλωτής (Φ.Ε.Κ. 26B-09/03/1929).

Το 1951 ο οικισμός Θησαυρός της κοινότητας Σκαλωτής **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 54 (1928), 108 (1940), (-) 1951.

vinteo-foto/

1553. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

1554. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [28. Ο συνοικισμός Λιμπάν υπό το όνομα «κοινότης Λιμπάν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Λιμπάν ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσκοβον, Γκλούμ, Κολιούς, (μετά των συνοικισμών Κορίτα και Στίρκλοβα) Φανίτσα, Πρεσλόπ, Μπίτσοβον, **Τσερέσοβον** και Ρατίσανη].

1555. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [64. Η κοινότης Κολιούς μετονομάζεται εις «κοινότητα Κλειστών» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Κολιούς εις «Κλειστά». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 69) Τσερέσοβον εις «**Θησαυρός**»].

1556. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Θόλος (Καρατζά-Κιοϊ)

Ο οικισμός **Καρατζά-Κιοϊ** βρίσκονταν βόρειο-δυτικά από το Παρανέστι, 40 χλμ. από τη Δράμα, σε υψόμετρο 320 μ.¹⁵⁵⁷

Ο οικισμός απελευθερώθηκε κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, το 1913. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Καραντζιά-Κιοϊ είχε 331 κατοίκους (163 άνδρες και 168 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καρατζά-Κιοϊ με έδρα τον οικισμό Καρατζά-Κιοϊ¹⁵⁵⁸ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Σκράνοβα Κιουρκτσιλέρ, Αρπατζίκ και Γκόρνοβα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 186 άνδρες και 169 γυναίκες, σύνολο 355 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 87 πρόσφυγες στον οικισμό (31 άνδρες και 56 γυναίκες). Αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928, έτσι ώστε συνολικά να υπάρχουν 62 οικογένειες προσφύγων/227 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Προέρχονταν από τον Πόντο, την Ανατ. Θράκη και τη Μ. Ασία. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Καρατζά-Κιοϊ μετονομάζεται σε **Θόλος**¹⁵⁵⁹ και η κοινότητα Καρατζά-Κιοϊ σε κοινότητα Θόλου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 346 κατοίκων, οι 338 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 77441-77560)¹⁵⁶⁰.

Το 1940 αναγνωρίζεται και ο οικισμός Κάτω Θόλος και προσαρτάται στη κοινότητα Θόλου (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Ακολουθώντας το όνειρο για ένα καλύτερο μέλλον σταδιακά από το 1960 και μετά οι νεότεροι εγκατέλειπαν το χωριό για να πάνε στο κοντινό Παρανέστι στην Δράμα, Αθήνα, Θεσσαλονίκη και πολλοί από αυτούς κατέληξαν στην Γερμανία όπου ζουν μέχρι και σήμερα με τα παιδιά τους. Το 1980 παρέμειναν 20 οικογένειες και την δεκαετία του 1990 οι στάβλοι με τα ζώα καθότι οι κάτοικοι μετακινήθηκαν πιο χαμηλά προς τον Κάτω Θόλο και το Παρανέστι¹⁵⁶¹. Το 1994 ο οικισμός Θόλος αποσπάται από την κοινότητα Θόλου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

1557. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1558. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός **Καρατζά-Κιοϊ** υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά-Κιοϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρατζά-Κιοϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουρκτσιλέρ, Γκόρνοβα, Σκράνοβα και Αρπατζίκ].

1559. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [35. Η κοινότης Καρατζά-Κιοϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θόλου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Καρατζά-Κιοϊ εις «**Θόλος**»].

1560. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1561. <https://parallaximag.gr/taxidi/antamoma-se-ena-chorio-fantasma-mia-oraia-istoria-sti-drama>

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Θόλος αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Θόλου του δήμου Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Θόλος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Θόλου (μαζί με τους οικισμούς Κάτω Θόλος, Κρήνη και Στέρνα) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87^A-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 346 (1928), 423 (1940), 577 (1951), 214 (1961), 374 (1971), 50 (1981), 27 (1991), 14 (2001), 4 (2011).

Ίμερα (Σαλτικλή)

Ο οικισμός **Σαλτικλή**¹⁵⁶² βρίσκονταν σε υψόμετρο 460 μ.¹⁵⁶³, κοντά στους Τοξότες της Ξάνθης, 21 χλμ. από την Ξάνθη¹⁵⁶⁴.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Σάλτικλη είχε 310 κατοίκους (151 άνδρες και 159 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαρνίς με έδρα τον οικισμό Σαρνίς, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Τσακιρλή, Κουρουλάρ, Αντάς και Σαλτικλή¹⁵⁶⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 95 άνδρες και 1104 γυναίκες, σύνολο 199 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Σαλτικλή δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Στο τέλος του 1923 η κοινότητα Σαρνίς (που ανήκει και ο οικισμός Σαλτικλή) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^A – 03/12/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 39 οικογένειες προσφύγων (177 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες κατάγονταν από το χωριό Ίμερα της Τραπεζούντας και σε ανάμνηση της πατρίδας τους ονόμασαν τον νέο τόπο που εγκαταστάθηκαν Ίμερα.¹⁵⁶⁶ Οι εν λόγω οικογένειες ήταν από το σύνολο των 120 οικογενειών που εγκατέλειψαν τις πατρογονικές τους εστίες την Άνοιξη του 1924 και μέσω

1562. Παναγιώτης Τανιμανίδης: «Η Ίμερα. Από τον Ελληνισμό του Πόντου». Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη 1998. Αποκαλεί τον οικισμό Σάλτικλη (Χρυσόπετρα) και αναφέρει ότι εγκαταστάθηκαν 40 οικογένειες από διάφορα μέρη του Πόντου εκ των οποίων οι 32 ήταν από την Ίμερα του Πόντου.

1563. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1564. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=64359&lng=1>

1565. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Σαρνίς υπό το όνομα «κοινότης Σαρνίς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαρνίς ενούνται και οι συνοικισμοί Αντά, Τσακιρλή, **Σαλτικλή** και Κουρουλάρ].

1566. www.Torpeiros.gr

Τραπεζούντας έφτασαν στην Ελλάδα.¹⁵⁶⁷

Στην απογραφή του 1928, εκ των 184 κατοίκων, οι 152 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Σαλτικλή μετονομάζεται σε **Ίμερα** (Φ.Ε.Κ. 81^Α – 14/05/1928) και η κοινότητα Σαρνίς, που ανήκει η Ίμερα, σε κοινότητα Κρωμνικού (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 20/09/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 91921-91980)¹⁵⁶⁸.

Το 1944 η κοινότητα Κρωμνικού αποσπάται από το νομό Ροδόπης και υπάγεται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Το χωριό ερημώθηκε και απογυμνώθηκε από τους κατοίκους του μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο και τη γερμανοβουλγαρική κατοχή, όπως έγινε και με άλλα παραμεθόρια χωριά. Ίσως, θα έλεγα, βρήκαν ευκαιρία οι χωρικοί να αναζητήσουν αλλού καλύτερη τύχη, μακριά από το φτωχό και άγονο χωριό, όπου είχε τραβήξει τους πρώτους κατοίκους του το εξάίρετο κλίμα, το θάνατο νερό και η έντεχνη φήμη ότι θα πουλούσαν «έναν οκάν καπνόν έναν λίραν!». ¹⁵⁶⁹

Ο οικισμός Ίμερα **εγκαταλείφτηκε** την 10ετία του '60.

Απογραφές: 184 (1928), 221 (1940), 73 (1951), 40 (1961), (-) (1971).

Ιωνικό (Χουσεϊν-Κιόϊ)

Ο οικισμός Χουσεϊν-Κιόϊ βρίσκονταν βόρεια της Σταυρούπολης, 40 χλμ. από την Ξάνθη¹⁵⁷⁰, σε υψόμετρο 240 μ.¹⁵⁷¹.

Από το 1878 έως το 1912 ανήκε στο βιλαέτι της Αδριανούπολης, στο σαντζάκι Γκιουμουλτζίνας (Κομοτηνής) και στον καζά Ξάνθης¹⁵⁷².

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 499 κατοίκους (243 άνδρες και 247 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοζλούτσης Δράμας με έδρα τον οικισμό Κοζλούτσα, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μεσελή, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον, Χορουσλού. Χουσεϊν-Κιόϊ¹⁵⁷³, και Καλοβατζίκ.

1567. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης» των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 307-308.

1568. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπραξέως Χρεών, Αθήνα 1928.

1569. Ό.π. Παναγιώτης Τανιμανίδης.

1570. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=11327&lng=1>

1571. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1572. Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης: «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων». 2022.

1573. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Κοζλούτσα υπό το όνομα «κοινότης Κοζλούτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοζλούτσας ενοούνται και οι συνοικισμοί Μεσελή, Χορουσλού, Χου-

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 176 άνδρες και 227 γυναίκες, σύνολο 403 κάτοικοι.

Την ίδια χρονιά ο οικισμός Χουσεϊν-Κιόϊ, αποσπάται από την κοινότητα Κοζλούτσης και προσαρτάται στη κοινότητα Γενή-Κιόϊ- μετέπειτα Σταυρούπολης (Φ.Ε.Κ. 158^Α-18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Χουσεϊν-Κιόϊ κατεγράφησαν 159 πρόσφυγες (74 άνδρες και 85 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες. Μέχρι το 1928 στον οικισμό υπήρχαν 96 οικογένειες προσφύγων/461 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Σταυρούπολης (που ανήκει και ο οικισμός Χουσεϊν-Κιόϊ) αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α - 03/12/1923).

Το 1927 ο οικισμός Χουσεϊν-Κιόϊ αποσπάται από την κοινότητα Σταυρούπολης και προσαρτάται στη κοινότητα Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 144^Α-15/07/1927) ενώ λίγους μήνες αργότερα η έδρα της κοινότητας Νεοχωρίου μεταφέρεται από τον οικισμό Νεοχώριο στον οικισμό Χουσεϊν-Κιόϊ (Φ.Ε.Κ. 4B-16/01/1928).

Το 1928 ο οικισμός Χουσεϊν-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Ιωνικόν** (Φ.Ε.Κ. 193^Α-20/09/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 344 κατοίκων, οι 326 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 94201-94340)¹⁵⁷⁴.

Το 1944 η κοινότητα Νεοχωρίου και ο οικισμός Ιωνικό αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α - 21/12/1944).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ιωνικό αποσπάται από την κοινότητα Νεοχωρίου και υπάγεται στο Τοπικό Διαμέρισμα Νεοχωρίου στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ιωνικό αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νεοχωρίου (μαζί με το Νεοχώρι, την Καλύβα, το Κάτω Ιωνικόν και το Σταυροχώρι), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 344 (1928), 398 (1940), 334 (1951), 213 (1961), 91 (1971), 94 (1981) 60 (1991), 43 (2011).

Σύμφωνα με δημοσιεύματα του Τουρκικού Τύπου η αρχηγός του Ακροδεξιού Κόμματος Μεράλ Ακσενέρ έχει καταγωγή από το Ιωνικό Ξάνθης. Οι γονείς της τουρκάλας πολιτι-

σεϊν-Κιόϊ, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον και Καλοβατζίκ].

1574. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κού Ταχήρ Ομέρ Μπέης και Σιντικά Χανίμ, ζούσαν στο χωριό που ονομαζόταν *Hüseyin köy* (Κάτω Ιωνικό) μέχρι την ανταλλαγή των πληθυσμών και στη συνέχεια εγκαταστάθηκαν στο Κοτσαέλι της περιοχής Νικομήδειας. Η περιοχή υπαγόταν τότε διοικητικά στο Νομό Δράμας ενώ πρόκειται για οικογένεια εύπορων μπέηδων της περιοχής, μέχρι την ανταλλαγή.

Η ακροδεξιά πολιτικός που συχνά έχει μιλήσει για «χαμένες πατρίδες στην Ελλάδα» και προτείνει εισβολή στο Αιγαίο, σύμφωνα με κάποια άλλα δημοσιεύματα φέρεται να κατάγεται από το Νεοχώρι, κάτι που φαίνεται λανθασμένο καθώς δεν υπάρχει κάποια αναφορά στον οικισμό που είχε την ίδια ονομασία, στην τουρκική γλώσσα (*Yeni köy*) και πριν την ανταλλαγή. Η ίδια στο βιογραφικό της συνηθίζει να αναφέρει ότι «Οι απόγονοί της προέρχονταν από τους Τούρκους των Βαλκανίων που μετανάστευσαν από τη Δράμα στο Κοτσαέλι»¹⁵⁷⁵.

Καλαμπάκι

Ο οικισμός **Καλαμπάκι** βρισκονταν σε απόσταση 13 χλμ. νότια της Δράμας σε υψόμετρο 60 μ.¹⁵⁷⁶

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 817 κατοίκους (410 άνδρες και 407 γυναίκες).

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπακίου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι¹⁵⁷⁷ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 372 άνδρες και 355 γυναίκες, σύνολο 727 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 726 πρόσφυγες (368 άνδρες και 358 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό προστέθηκαν, διπλασιάστηκαν θα έλεγα οι προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να αριθμούνται σε 404 οικογένειες προσφύγων/1.684 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην πλειονότητά τους οι κάτοικοί του είναι απόγονοι προσφύγων κυρίως από τον Πόντο, την Ανατ. Θράκη (κυρίως από το χωριό Κρυόνερο), τον Καλφά της Κων/πολης γνωστοί και ως Καλφακιώτες και τη Μ. Ασία (κυρίως από την Καππαδοκία, τουρκόφωνοι ορθόδοξοι χριστιανοί, γνωστοί και ως Καραμανλήδες) που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους όταν υπεγράφη η Συνθήκη της Λοζάνης (1923)¹⁵⁷⁸.

1575. <https://inkomotini.news/%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CE%AC%CF%84%CF%89-%CE%B9%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BE%CE%AC%CE%BD%CE%B8%CE%B7%CF%82-%CE%B7-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%B5%CE%BE%CE%B9%CE%AC/>

1576. Βικιπαίδεια: Καλαμπάκι.

1577. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919 Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός **Καλαμπάκι** υπό το όνομα «κοινότης Καλμπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπακίου ενούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα].

1578. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.894 κατοίκων, οι 1.660 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 480 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 77561-78040)¹⁵⁷⁹.

Οι κάτοικοι του Καλαμπακίου (Καλαμπακιώτες ή Καλαμπακινοί) ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία. Κάθε χρόνο στις 18 Ιανουαρίου, την ημέρα του Αγίου Αθανασίου γιορτάζεται «το κουρμπάνι», ένα έθιμο που έφεραν οι πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καλαμπάκι αποσπάται από την κοινότητα Καλαμπακίου (καταργείται) και ορίζεται έδρα στο δήμο Καλαμπακίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλαμπάκι αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Καλαμπακίου της Δημοτικής Ενότητας Καλαμπακίου του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 1.894 (1928), 2.873 (1940), 3.189 (1951), 3.199 (1961), 2.974 (1971), 3.389 (1981), 3.388 (1991), 3.087 (2011).

Καλαμώνας (Μποσινός)

Ο οικισμός **Μποσινός** βρίσκονταν νότια από την Δράμα και νοτιοανατολικά από το Καλαμπάκι, ενώ ανατολικά του βρίσκονται οι Κρηνίδες. Ήταν σε υψόμετρο 50 μ.¹⁵⁸⁰.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μποσινός δεν αναφέρεται.

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπακίου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός¹⁵⁸¹, Φωτολείβι και Οσμανίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 58 άνδρες και 38 γυναίκες, σύνολο 96 κάτοικοι. Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 289 πρόσφυγες (140 άνδρες και 149 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό ήρθαν μερικές οικογένειες, κάποιες άλλες αποχώρησαν έτσι ώστε το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να αριθμούνται 68 οικογένειες προσφύγων/257 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο Καλαμώνας, με την ανταλλαγή των πληθυσμών, πρωτοκατοικήθηκε από προσφυγικές οικογένειες, οι οποίες κατάγονταν : α) από τα χωριά Πράσαρη, Μέλικλη, Κουλάκ Καγιά, Κους Καγιά και Γιατούς της Κερασούντας, β) από το χωριό Τσαρσαμπάς της

1579. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1580. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1581. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλαμπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπακίου ενούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, **Μποσινός**, Φωτολείβι και Οσμανίτσα].

Σαμψούντας, γ) από το χωριό Χοτζών της περιοχής Κάβζας, δ) από χωριά της περιοχής Σάντας, ε) από Κρασνοντάρ της περιοχής Κουμπάν της Νότιας Ρωσίας, στ) από την Αρκαδιούπολη (Λουλέ Μπουργάζ) της Ανατολικής Θράκης και ζ) από χωριά της Ανατολικής Ρωμυλίας. Αργότερα ήρθαν και λίγες οικογένειες από την κωμόπολη Άργος Ορεστικό και τους οικισμούς Λακκώματα και Πορεία του νομού Καστοριάς¹⁵⁸².

Το 1927 ο οικισμός Μποσινός, μετονομάζεται σε **Καλαμώνας**¹⁵⁸³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 386 κατοίκων, οι 206 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 78041-78140)¹⁵⁸⁴.

Το 1928 ο οικισμός Καλαμώνας αποσπάται από την κοινότητα Καλαμπακίου και προσαρτάται στη κοινότητα Αγίου Αθανασίου (Φ.Ε.Κ. 16^Α – 10/02/1928) ενώ το 1947 ο οικισμός Καλαμώνας αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Αθανασίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καλαμώνος (Φ.Ε.Κ. 142^Α – 12/07/1947).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καλαμώνας αποσπάται από την κοινότητα Καλαμώνος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καλαμπακίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλαμώνας αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Καλαμώνος της Δημοτικής Ενότητας Καλαμπακίου του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 386 (1928), 756 (1940), 906 (1951), 1.039 (1961), 818 (1971), 874 (1981), 831 (1991), 786 (2001), 588 (2011).

Καλή Βρύση (Γκόρνιτσα)

Ο οικισμός **Γκόρνιτσα** βρίσκονταν κτισμένη 23 χλμ. βορειοδυτικά της Δράμας στις υπώρειες του Μενοικίου Όρους¹⁵⁸⁵ και στη δυτική πλευρά της πεδιάδας της Προσοτσάνης¹⁵⁸⁶ σε υψόμετρο 270 μ.¹⁵⁸⁷

Στην ευρύτερη περιοχή έχουν ανακαλυφθεί αρχαιότητες που χρονολογούνται από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού, το ιερό του Διονύσου του 4ο αι. π.Χ., καθώς και ρωμαϊκές επιγραφές¹⁵⁸⁸.

1582. <https://maps.google.com/maps/ms?msid=214866414907827313753.0004d952bfd1aeb0bd443&msa=0&ll=41.278839,24.293518&spn=0.465446,1.196136>

1583. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [32. Ο *συνοικισμός Μποσινός της κοινότητος Καλαμπακίου μετονομάζεται εις «Καλαμώνας»(ο)]*.

1584. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1585. <http://www.kalivrisi.gr/index.php/2010-11-18-11-24-58>.

1586. Σπύρος Δ. Δημητράκος: «Γεωγραφία. Άτλας Παγκόσμιος. Ελλάς». Εκδόσεις Δέλτα, Αθήναι 1970, τόμος Β', σελ. 639.

1587. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1588. http://www.kepaam.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=210:2012-05-05-07-16-50&catid=19:historia&Itemid=9.

Κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1890 στον οικισμό λειτουργούσε ελληνικό σχολείο με 80 μαθητές, ενώ γύρω στο 1905 αναφέρεται από τον Έλληνα σχολικό επιθεωρητή Γ. Χατζηκυριακού ως ένας αποκλειστικά χριστιανικός οικισμός με 120 σπίτια¹⁵⁸⁹. Την ίδια περίοδο αναφέρεται πως περίπου το 1/3 των κατοίκων είχε προσχωρήσει (για διάφορους λόγους) στη Βουλγαρική Εξαρχία.

Το 1903 είχε 140 χριστιανικές ορθόδοξες οικογένειες αλλά βουλγαρόφωνες, τρεις ιερείς, μία εκκλησία και 2 σχολεία, όλα Ελληνικά.¹⁵⁹⁰

Απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γκόρνιτσα της υποδιοίκησης Ζίχνης του νομού Σερρών είχε 771 κατοίκους (401 άνδρες και 370 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Εγρί-Δερέ με έδρα τον οικισμό Εγρί-Δερέ (μετέπειτα Καλλιθέα) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πούρσοβο, Γκόρνιτσα¹⁵⁹¹ και Ομπά.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 424 άνδρες και 450 γυναίκες, σύνολο 874 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, ο οικισμός είχε 126 πρόσφυγες (71 άνδρες και 55 γυναίκες).

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία μέχρι το 1926, ήταν 51 οικογένειες/180 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ. Ο οικισμός ήταν μικτός. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τις περιοχές της Ανατ. Θράκης, του Πόντου και της Μ. Ασίας^{1592, 1593}.

Το 1923 ο οικισμός Γκόρνιτσα αποσπάται από την κοινότητα Καλλιθέας και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γκορνίτσης (Φ.Ε.Κ. 80^Α – 28/03/1923).

Το 1925 η κοινότητα και ο οικισμός Καλλιθέας αποσπώνται από την επαρχία Ζίχνης του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 284^Α – 03/10/1925).

Το 1927 ο οικισμός Γκόρνιτσα μετονομάζεται σε **Καλή Βρύση**¹⁵⁹⁴ και η κοινότητα Γκορνίτσης σε κοινότητα Καλής Βρύσης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.204 κατοίκων, οι 211 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

1589. Ό.π.

1590. Επιστολή 8/12/1902 Μητροπολίτου Δράμας Χρυσοστόμου σελ. 24-27. Αρχείο Εθνομάρτυρος Σμύρνης.

1591. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Εγρί-Δερέ υπό το όνομα «κοινότης Εγρί-Δερέ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Εγρί-Δερέ ενούνται και οι συνοικισμοί **Γκόρνιτσα**, Πούρσοβο και Ομπά].

1592. Ό.π. http

1593. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Σουρπασάν ή Σουρμπασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 320.

1594. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [154. Η κοινότης Γκορνίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Καλής Βρύσεως» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Γκόρνιτσα εις «**Καλή Βρύση**»].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 78141-78220)¹⁵⁹⁵.

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο οικισμός περιήλθε μαζί με το μεγαλύτερο μέρος της Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης στη Βουλγαρική Κατοχή. Στα τέλη του 1941, οι βουλγαρικές δυνάμεις Κατοχής προχώρησαν στην εκτέλεση 12 κατοίκων στο πλαίσιο αντιποίνων για την εξέγερση της Δράμας¹⁵⁹⁶.

Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων της Καλής Βρύσης σχετίζονται με τις καλλιέργειες, την κτηνοτροφία και την εξόρυξη μαρμάρων¹⁵⁹⁷. Η κεντρική εκκλησία του οικισμού είναι αφιερωμένη στον Άγιο Νικόλαο¹⁵⁹⁸ και χρονολογείται στα τέλη του 19^{ου} αι¹⁵⁹⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καλή Βρύση αποσπάται από την κοινότητα Καλής Βρύσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Καλής Βρύσης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλή Βρύση αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Καλής Βρύσης της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα την Προσοτσάνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 1.204 (1928), 1.678 (1940), 1.318 (1951), 1.508 (1961), 1.084 (1971), 1.109 (1981), 832 (1991), 1.066 (2001), 722 (2011).

Καλλιθέα (Εγρί-Δερέ)

Ο οικισμός **Εγρί-Δερέ**¹⁶⁰⁰ βρίσκονταν 26 χλμ. δυτικά της Δράμας¹⁶⁰¹, στις πλαγιές του Μενοικίου όρους, σε υψόμετρο 400 μ.¹⁶⁰²

Απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο και στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Εγρί-Δερέ της υποδιοίκησης Ζίχνης του νομού Σερρών είχε 1.328 κατοίκους (752 άνδρες και 576 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Εγρί-Δερέ με έδρα τον οικισμό Εγρί-Δερέ¹⁶⁰³ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πούρσοβο, Γκόρνιτσα και Ομπά.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 470 άνδρες και 542 γυναίκες, σύνολο 1.012 κάτοικοι.

Το 1921 ο οικισμός Εγρί-Δερέ μετονομάζεται σε Καλλιθέα Ζίχνης (Φ.Ε.Κ. 46Β-03/05/1921).

1595. Ονομαστικών Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1596. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση». Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σελ. 172.

1597. Ό.π. <http>

1598. <http://www.kalivrisi.gr/index.php/2010-11-18-11-26-11/2010-11-18-16-21-53>.

1599. http://www.jti-rhodope.eu/route.php?route=3_89&lang=el.

1600. Τουρκ. = στραβός λάκκος. Και πράγματι μεταξύ 2 λάκκων είναι χτισμένος ο οικισμός.

1601. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=10565&lng=1>

1602. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1603. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός **Εγρί-Δερέ** υπό το όνομα «κοινότης Εγρί-Δερέ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Εγρί-Δερέ ενοούνται και οι συνοικισμοί Γκόρνιτσα, Πούρσοβο και Ομπά].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, ο οικισμός είχε και 323 πρόσφυγες (157 άνδρες και 166 γυναίκες)¹⁶⁰⁴.

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία μέχρι το 1926 ήταν 63 οικογένειες/246 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ο οικισμός ήταν μικτός.

Το 1925 η κοινότητα και ο οικισμός Καλλιθέας αποσπώνται από την επαρχία Ζίχνης του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 284^A – 03/10/1925).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.432 κατοίκων, οι 142 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 78221-78320)¹⁶⁰⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καλλιθέα αποσπάται από την κοινότητα Καλλιθέας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Καλλιθέας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Για την εκπαίδευση, την αγροτική ζωή και την εκκλησία ...¹⁶⁰⁶.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλλιθέας αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Καλλιθέας της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα την Προσοτσάνη (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 1.432 (1928), 1.764 (1940), 1.392 (1951), 1.442 (1961), 956 (1971), 726 (1981), 592 (1991), 626 (2001), 380 (2011).

Καλλίκαρπον (Λοφτίστα)

Ο οικισμός **Λοφτίστα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 660 μ.¹⁶⁰⁷ στην ιστορική και γεωγραφική περιοχή Τέτσι στις νοτιοδυτικές πλαγιές της οροσειράς της Ροδόπης, 9 χλμ. βορειοανατολικά από το Σιδηρόνερο¹⁶⁰⁸ και 54 χλμ. από τη Δράμα.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λόφτισστα είχε 513 κατοίκους (258 άνδρες και 255 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσενίτσης με έδρα τον οικισμό Οσενίτσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Παπάζ-Κιοϊ, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Μπούρχοβον, Όρχοβα, Τσέρκιστα, Λοφτίστα¹⁶⁰⁹, Γιούρτ-Μαχαλέ και Δρανόβιτσα.

1604. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Σουρπασάν ή Σουρμπασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση, 2022, σελ. 320.

1605. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1606. Χρήστος Διδασκάλου: «Γνωριμία με το παρελθόν του τόπου μας».

1607. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1608. Βικιπαίδεια: Καλλίκαρπο.

1609. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώ-

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 194 άνδρες και 216 γυναίκες, σύνολο 410 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1936, 36 οικογένειες προσφύγων/93 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ./Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Οσενίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Σιδηρονέρου και ο οικισμός Λοφτίστα σε **Καλλίκαρπον**¹⁶¹⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 144 κατοίκων, οι 141 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89741-89800)¹⁶¹¹.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλλίκαρπον αποσπάται από την κοινότητα Σιδηρονέρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σιδηρονέρου (μαζί με το Οροπέδιον, Παπάδες, Σιδηρόνερρον) της Δημοτικής Ενότητας Σιδηρονέρου, του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 144 (1928), 181 (1940), 58 (1951), 112 (1961), 46 (1971), 25 (1981), 26 (1991), 50 (2001), 22 (2011).

Καλλίκρουνο (Πάστροβα ή Πάστροβον)

Ο οικισμός **Πάστροβα** βρίσκονταν δυτικά από το Παρανέστι¹⁶¹², σε υψόμετρο 650 μ.¹⁶¹³

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, βρέθηκαν στον οικισμό 162 κάτοικοι. (78 άνδρες και 84 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσειστα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα¹⁶¹⁴, Κοπουτσούκ, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ.

σεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Οσενίτσα υπό το όνομα «κοινότης Οσενίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οσενίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπούρχοβον, Παπάζ-Κιόϊ, **Λοφτίστα**, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Τσερκισέν, Δρανοβίτσα, Όρχοβα και Γιούρτ-Μαχαλέ].

1610. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [100. Η κοινότης Οσενίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδηρονέρου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Οσενίτσα εις «Σιδηρόνερο». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 103) Λοφτίστα εις «**Καλλίκαρπον**»].

1611. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1612. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π.

1613. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1614. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 66 άνδρες και 52 γυναίκες, σύνολο 118 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 16 οικογένειες προσφύγων (60 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Πάστροβα μετονομάζεται σε **Καλλίκρουνον**¹⁶¹⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 78 κατοίκων και οι 78 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 78321-78360)¹⁶¹⁶.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Το 1971, ο οικισμός Καλλίκρουνο της κοινότητας Παρανεστίου, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. 14/03/1971).

Απογραφές: 78 (1928), (83) (1940), 55 (1951), 47 (1961), (-) 1971.

Καλλίφυτος (Ραβίκα)

Ο οικισμός **Ραβίκα** βρίσκονταν 7 χλμ. βορειοανατολικά της Δράμας, σε υψόμετρο 220 μέτρων¹⁶¹⁷.

Ο οικισμός περιήλθε επίσημα στο ελληνικό κράτος μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 1.800 κατοίκους (886 άνδρες και 914 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Τσατάλτζης με έδρα τον οικισμό Τσατάλτζα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ραβίκα¹⁶¹⁸ και Εδερνετζίκ.

ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσια υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισλέρ και Κοπουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, **Πάστροβα**, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Πονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ].

1615. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...13. Πάστροβα εις **«Καλλίκρουνον»**].

1616. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1617. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτος, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1618. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Τσατάλτζα υπό το όνομα «κοινότης Τσατάλτζης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσατάλτζης ενούνται και οι συνοικισμοί Εδινετζίκ και **Ραβίκα**].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 828 άνδρες και 812 γυναίκες, σύνολο 1.640 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 826 πρόσφυγες (416 άνδρες και 410 γυναίκες). Αργότερα προστέθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 αριθμούνται 408 οικογένειες προσφύγων/1.676 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Ραβίκα αποσπάται από την κοινότητα Τσατάλτζης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ραβίκας (Φ.Ε.Κ. 49^Α – 06/03/1924).

Το 1927 ο οικισμός Ραβίκα μετονομάζεται σε **Καλλίφυτον**¹⁶¹⁹ και η κοινότητα Ραβίκας σε κοινότητα Καλλιφύτου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.670 κατοίκων, οι 2.152 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 580 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 78361-78940)¹⁶²⁰.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Καλλίφυτος**.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καλλίφυτος αποσπάται από την κοινότητα Καλλιφύτου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Δράμας ως Τοπικό Διαμέρισμα Καλλιφύτου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλλίφυτος αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Καλλιφύτου (μαζί με το Πανόραμα) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 2.670 (1928), 3.186 (1940), 2.698 (1951), 2.357 (1961), 1.780 (1971), 1.099 (1981), 1.033 (1991), 1.083 (2001), 1.278 (2011).

Περισσότερες πληροφορίες για τον οικισμό Καλλίφυτος στο βιβλίο: Σάββας Παπαδόπουλος: «Καλλίφυτος Δράμας». Δράμα,

Καλό Νερό (Μεσελή ή Μισελή)

Ο οικισμός Μεσελή βρίσκονταν στα βόρεια της Σταυρούπολης μεταξύ των οικισμών Μαργαρίτι και Καστανίτης, σε υψόμετρο 570 μ.¹⁶²¹ Ειδικότερα είναι κοντά στο Καρυόφυτο Ξάνθης. Για να φτάσουμε εκεί από την Σταυρούπολη, παίρνουμε το δρόμο που οδηγεί από τον Δαφνώνα προς το Λειβαδίτη. Μόλις μπούμε στο Άνω Καρυόφυτο στρίβουμε δεξιά, ακολουθώντας το δρόμο που οδηγεί προς τους οικισμούς Καστανίτης και

1619. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [137. Η κοινότης Ραβίκας μετονομάζεται εις «κοινότητα Καλλιφύτου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ραβίκα εις «Καλλίφυτον»].

1620. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1621. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Μαργαρίτης. Σε 2 περίπου χιλιόμετρα συναντάμε στο δεξί μας χέρι ένα χωματόδρομο ο οποίος οδηγεί στο εγκαταλειμμένο οικισμό Καλό Νερό. Το παρεκκλήσι της Αγίας Όλγας προβάλλει επιβλητικό στην κορυφή ενός λόφου, σε ένα σημείο με καταπληκτική θέα¹⁶²².

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μεσελή είχε 120 κατοίκους (57 άνδρες και 63 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοζλούτσης Δράμας με έδρα τον οικισμό Κοζλούτσα, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μεσελή¹⁶²³, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον, Χορουσλού, Χουσεϊν-Κιόϊ και Καλοβατζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 46 άνδρες και 60 γυναίκες, σύνολο 106 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Μεσελή δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και στον οικισμό μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 9 οικογένειες προσφύγων/38 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ./Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Κοζλούτσης, μετέπειτα Καρυοφύτου (που ανήκει και ο οικισμός Μεσελή) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 03/12/1923).

Το 1926 ο οικισμός Μεσελή μετονομάζεται σε **Καλό Νερό**¹⁶²⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 37 κατοίκων, οι 29 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84221-84240)¹⁶²⁵.

Το 1944 η κοινότητα Καρυοφύτου που ανήκει και ο οικισμός Καλό Νερό αποσπάται από το νομό Ροδόπης και υπάγεται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Το 1971 ο οικισμός Καλό Νερό, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971).

Απογραφές: 37 (1928), 64 (1940), 0 (1951), 21 (1961), (-) (1971).

Καλός Αγρός (Οσμανίτσα).

Ο οικισμός **Οσμανίτσα** βρίσκονταν σε απόσταση 8 χλμ. νοτιοδυτικά της Δράμας σε υψόμετρο 70 μέτρων¹⁶²⁶.

1622. http://agiaolga.blogspot.com/2014/07/blog-post_10.html

1623. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Κοζλούτσα υπό το όνομα «κοινότης Κοζλούτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοζλούτσας ενούνται και οι συνοικισμοί **Μεσελή**, Χορουσλού, Χουσεϊν-Κιόϊ, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον και Καλοβατζίκ].

1624. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Μαΐου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Ροδόπης και στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [9. Ο συνοικισμός Μεσελή της αυτής κοινότητος Κοζλούτσας μετονομάζεται εις «**Καλό Νερό**»].

1625. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1626. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Η κυριαρχία των Οθωμανών στην περιοχή από το 1383–1912 αλλάζει τα πληθυσμιακά δεδομένα. Ο θρησκευτικός φανατισμός των εποίκων μουσουλμάνων της Ανατολής, η σφαγή των μοναχών της Εικοσιφοίνισσας το 1507, συγκεντρώνει πολλούς στα ορεινά της περιοχής. Από το 1880 έως το 1908 εκδηλώνονται βίαιες επιθέσεις βουλγαρικών αντάρτικων ομάδων. Το 1895 κατασκευάζεται η σιδηροδρομική γραμμή. Στην περιοχή δημιουργούνται σιταποθήκες και διοικητής είναι ο Οσμάν πασάς από το όνομα του οποίου είναι και το παλαιότερο όνομα του οικισμού Οσμανίτσα¹⁶²⁷.

Ο οικισμός περιήλθε στην Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς πολέμους. Οι πρώτοι Θρακιώτες έρχονται από την Παλιοκραύνα περίπου το 1912-14, κατοικούν στο βόρειο τμήμα του οικισμού κοντά στον λόφο. Κάποιοι ξαναφεύγουν στις πατρίδες τους και έρχονται οριστικά το 1920 -1922.

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπάκιου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Κάρα-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα¹⁶²⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 119 άνδρες και 107 γυναίκες, σύνολο 226 κάτοικοι.

Με την Συνθήκη της Ανταλλαγής των Πληθυσμών, έρχονται Θρακιώτες από τα Τσόγκα (περιοχή Σαράντα εκκλησιές) το Ναϊπιο (περιοχή Ραιδεστός) και την Παλιοκραύνα, Μαδρίτσα (περιοχή Ορτάκοϊ). Ακολουθούν οι Έλληνες από την Κιλικία της Μικράς Ασίας από το Μπαξέ Κιόϊ, τα Άλγατα το Τσιφλίκ (περιοχή Σελεύκεια) την Σελεύκεια και το Αναμούρ, και ακολουθούν μερικές οικογένειες Αρβανίτες Έτσι γίνεται η αφετηρία μιας καινούργιας αρχής με την εγκατάσταση περίπου 1.000 Ελλήνων κατοίκων κυρίως από την Θράκη και την Μ. Ασία¹⁶²⁹.

Οι πρώτοι Θρακιώτες κάτοικοι μένουν στις σιταποθήκες του Οσμάν πασά, τις οποίες χωρίζουν σε μικρά δωμάτια με κουρελούδες και ρούχα. Μετά από δυο-τρία χρόνια αρχίζουν να κτίζουν ο καθένας το δικό του πλίνθινο σπίτι. Οι πρόσφυγες Έλληνες από την Μ. Ασία αρχικά μένουν σε σκηνές οι οποίες τους δοθήκαν από το ελληνικό κράτος και σιγά-σιγά κτίζουν και αυτοί τα σπίτια τους κάνοντας μόνοι τους πλιθιά από χώμα και άχυρο¹⁶³⁰.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 289 πρόσφυγες (140 άνδρες και 149 γυναίκες).

Το 1925 ο οικισμός Οσμανίτσα αποσπάται από τη κοινότητα Καλαμπάκιου και προσαρτάται στη κοινότητα Φωτολείβου με έδρα τον οικισμό Φωτολείβι Φ.Ε.Κ. 62^Α-11/03/1925).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό ήρθαν και εγκαταστάθηκαν πολλές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 αριθμούνται 266 οικογένειες προσφύγων/1.019 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

1627. Ιστότοπος: «Ο τόπος μας». *kaloagritissa.gr*. Η Καλοαγρίτιστα.

1628. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλμπάκιου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπάκιου ενοούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, Κάρα-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα].

1629. Ό.π. Ιστότοπος.

1630. Ό.π.

Είκοσι (20) εκ των εν λόγω προσφυγικών οικογενειών κατάγονταν από τη Μανδρίτσα (2 χλμ. δυτικά από το Διδυμότειχο επί Βουλγαρικού εδάφους)¹⁶³¹.

Το 1927 ο οικισμός Οσμανίτσα, μετονομάζεται σε **Καλός Αγρός**¹⁶³², ενώ το 1928 ο οικισμός Καλός Αγρός αποσπάται από την κοινότητα Φωτολείβου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καλού Αγρού (Φ.Ε.Κ. 58^Α – 12/04/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.074 κατοίκων, οι 812 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 380 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 79001-79380)¹⁶³³.

Την περίοδο της Κατοχής πέρασε - μαζί με την υπόλοιπη Ανατολική Μακεδονία και το μεγαλύτερο κομμάτι της Θράκης - υπό Βουλγαρική Διοίκηση. Στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1941, ένοπλοι του οικισμού συμμετείχαν στην εξέγερση της Δράμας, πυρπολώντας το τοπικό κτήριο της Βουλγαρικής διοίκησης και διώχνοντας στρατιωτικό απόσπασμα που κατείχε μια οδική γέφυρα. Ακολούθησαν σκληρά αντίποινα από τη Βουλγαρική πλευρά που περιλάμβαναν την καταστροφή αρκετών σπιτιών του οικισμού και την εκτέλεση 25 ή 26 νέων ανδρών, εκ των οποίων οι 22 ήταν κάτοικοι του Καλού Αγρού¹⁶³⁴.

Το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου βρίσκει τους κατοίκους εξαθλιωμένους και ταλαιπωρημένους από τους πολέμους σχεδόν μισού αιώνα. Η μετανάστευση γίνεται αναγκαστική λύση. Αρχίζει η φυγή με το μεγαλύτερο κύμα στην δεκαετία του 1960 κυρίως στην Γερμανία και λιγότερους σε Καναδά, Αμερική, Αυστραλία κ.α. Οι περισσότεροι μετανάστες είναι κυρίως Μικρασιάτες¹⁶³⁵. Σήμερα η καλλιέργεια της γης και η κτηνοτροφία γίνεται από νέους αγρότες οι οποίοι ασχολούνται επιχειρηματικά με γνώσεις και κατάλληλο σύγχρονο εξοπλισμό.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καλός Αγρός αποσπάται από την κοινότητα Καλού Αγρού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλός Αγρός αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Καλού Αγρού της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 1.074 (1928), 1.367 (1940), 1.509 (1951), 1.551 (1961), 915 (1971), 1.142 (1981), 1.060 (1991), 1.216 (2001), 1.203 (2011).

1631. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης» των Μ. Μαραβέλακη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 295-298.

1632. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περὶ μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [139. Ο συνοικισμός Οσμανίτσα της κοινότητος Φωτολείβου μετονομάζεται εις «Καλός Αγρός».

1633. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1634. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σελ. 133, 159.

1635. Ό.π. Ιστότοπος.

Καλύβα (Κάλοβον)

Ο οικισμός Κάλοβον βρίσκονταν στα βόρεια-δυτικά της Σταυρούπολης, 50 χλμ. βορειοδυτικά της Ξάνθης¹⁶³⁶ σε υψόμετρο 800 μ.¹⁶³⁷

Το **Φρούριο Καλύβας** κτίστηκε από τον Φίλιππο Β΄ της Μακεδονίας γύρω στο 340 π.Χ. και βρίσκεται σε υψόμετρο 627 μ., 4 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του εγκαταλειμμένου χωριού Καλύβα της Ξάνθης. Το φρούριο βρίσκεται στην τοποθεσία-ύψωμα Καλές και επειδή έχει οπτική επαφή στα στενά του Νέστου, όπως και στα υπόλοιπα φρούρια της περιοχής, ήταν στρατηγικής σημασίας.¹⁶³⁸

Στην εξωτερική πύλη βρέθηκε ανάγλυφο του θεού Πριάπου (ο Πρίαπος θεωρούνταν θεός της ευφορίας και προστασίας των αμπελιών και κήπων και προστάτης του φρουρίου)¹⁶³⁹ και η πύλη αυτή ονομάζεται «Πύλη του Πριάπου». Στο αρχαιολογικό μουσείο της Κομοτηνής βρίσκονται σήμερα ευρήματα από το φρούριο.¹⁶⁴⁰

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κάλοβον είχε 196 κατοίκους (96 άνδρες και 100 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοζλούτσης Δράμας με έδρα τον οικισμό Κοζλούτσα, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μεσελή, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον¹⁶⁴¹, Χορουσλού, Χουσεϊν-Κιοϊ και Καλοβατζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 69 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 152 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Κάλοβον δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν 34 οικογένειες προσφύγων/123 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.ΑΠ. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Κοζλούτσης, μετέπειτα Καρυοφύτου (που ανήκει και ο οικισμός Κάλοβον) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 03/12/1923).

Το 1926 ο οικισμός Κάλοβον μετονομάζεται σε **Καλύβα**¹⁶⁴².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 135 κατοίκων, οι 134 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1636. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=11323&lng=1>

1637. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1638. Ιστοσελίδα Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού: Οδυσσεύς.

1639. Οδηγός Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: «Κάστρο Καλύβας».

1640. Ιστοσελίδα Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης.

1641. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Κοζλούτσα υπό το όνομα «κοινότης Κοζλούτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοζλούτσας ενούνται και οι συνοικισμοί Μεσελή, Χοροσλού, Χουσεϊν-Κιοϊ, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον και Καλοβατζίκ].

1642. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Μαΐου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Ροδόπης και στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [7. Ο συνοικισμός Κάλοβον της αυτής κοινότητος (Κοζλούτσας) μετονομάζεται εις «Καλύβα»].

Το 1928 η κοινότητα Κοζλούτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Καρυοφύτου (Φ.Ε.Κ. 193^Α-20/09/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 78941-79000)¹⁶⁴³.

Το 1944 η κοινότητα Καρυοφύτου που ανήκει και ο οικισμός Καστανίτης αποσπάται από το νομό Ροδόπης και υπάγεται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Το 1954 ο οικισμός Καλύβα, αποσπάται από την κοινότητα Καρυοφύτου και προσαρτάται στη κοινότητα Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 91^Α – 30/04/1954).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ο οικισμός Καλύβα αποσπάται από την κοινότητα Νεοχωρίου (καταργείται) και υπάγεται στο Τοπικό Διαμέρισμα Νεοχωρίου στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καλύβα αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νεοχωρίου (μαζί με το Ιωνικό, το Κάτω Ιωνικό, το Νεοχώρι και το Σταυροχώρι), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 135 (1928), 172 (1940), 115 (1951), 127 (1961), 35 (1971), 5 (1981) 19 (1991), 0 (2011).

Ο οικισμός πρέπει να έχει εγκαταλειφθεί.

Καπνόφυτο (Ντεντελέρ ή Δεδελέρ)

Ο οικισμός **Ντεντελέρ** βρίσκονταν 3 χλμ. νότια από το Παρανέστι του νομού Δράμας σε υψόμετρο 170 μ.¹⁶⁴⁴

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν στον οικισμό κάτοικοι.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσια στη οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ. Το Ντεντελέρ ήταν συνοικισμός του οικισμού Μπούκια¹⁶⁴⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 49 άνδρες και 48 γυναίκες, σύνολο 97 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Ντεντελέρ δεν βρέθηκαν πρόσφυγες.

1643. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1644. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος – Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1645. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσια υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισλέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Πονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και **Ντεντελέρ**].

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Εδώ ήρθαν και μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 28 οικογένειες προσφύγων/115 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ντεντελέρ μετονομάζεται σε **Καπνόφυτο**¹⁶⁴⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 127 κατοίκων, οι 126 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 79381-79420)¹⁶⁴⁷.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Το 1994 ο οικισμός Καπνόφυτο αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καπνόφυτο ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Αηδονοχώρι, Καρποφόρο, Μεσοχώρι, Ξάγναντο, Παρανέστι, Περίβλεπτο, Πολυνέρι, Πολύσυκο και Τέμενος) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 127 (1928), 179 (1940), 186 (1951), 159 (1961), 59 (1971), 33 (1981), 36 (1991), 30 (2001), 18 (2011).

Καρποφόρο (Γιονουσλού ή Γιανουσλού)

Ο οικισμός **Γιονουσλού** βρίσκονταν 8 χλμ. βορειοδυτικά από το Παρανέστι και 39 χλμ. βορειοανατολικά από τη Δράμα σε υψόμετρο 160 μ.¹⁶⁴⁸

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν κάτοικοι στον οικισμό.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσιστα¹⁶⁴⁹ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ. Ο συνοικισμός Γιανουσλού ανήκε στον οικισμό Μπούκια.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 17 άνδρες και 18 γυναίκες, σύνολο 35 κάτοικοι.

1646. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητας Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητας μετονομάζονται ως εξής:...20. Ντεντελέρ εις «**Καπνόφυτο**»].

1647. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1648. <https://destanea.com/dimos-paranestiu/politismos-dimou-paranestiu/item/796-2018-12-08-16-58-03>

1649. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσιστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισλέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, **Γιονουσλού**, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Γιανουσλού δεν καταγράφηκαν πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 15 οικογένειες προσφύγων/61 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Γιανουσλού μετονομάζεται σε **Καρποφόρο**¹⁶⁵⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 73 κατοίκων, οι 37 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή¹⁶⁵¹.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 79421-79440)¹⁶⁵².

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Το 1994 ο οικισμός Καρποφόρο αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καρποφόρο ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Αηδονοχώρι, Καπνόφυτον, Μεσοχώριον, Ξάγνα-ντον, Παρανέστιον, Περίβλεπτον, Πολυνέριον, Πολύσυκο και Τέμενος) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 73 (1928), 103 (1940), 112 (1951), 139 (1961), 81 (1971), 53 (1981), 50 (1991), 69 (2001), 27 (2011).

Καρυόφυτο (Κοζλούτσα)

Ο οικισμός Κοζλούτσα βρίσκονταν 41 χλμ. βορειοδυτικά της Ξάνθης, σε υψόμετρο 560μ¹⁶⁵³ Η πρόσβαση γίνεται από Ξάνθη – Σταυρούπολη – Δαφνώνας – Άνω Καρυόφυτο, ή από Δράμα – Παρανέστι – Νεοχώρι – Άνω Καρυόφυτο. Από εκεί γίνεται επίσης η βασική πρόσβαση, από ασφαλτοστρωμένο δρόμο, προς τον οικισμό του Λειβαδίτη (με τον φημισμένο καταρράκτη) και στην συνέχεια στο Δασικό Χωριό Ερυμάνθου¹⁶⁵⁴.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κόζλουτσα είχε 825 κατοίκους (409 άνδρες και 416 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοζλούτσης Δράμας με έδρα τον οικισμό

1650. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...17. Γιανουσλού εις «**Καρποφόρον**»].

1651. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ναριμάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 246.

1652. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1653. Βικιπαίδεια: Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα.

1654. Βικιπαίδεια: Καρυόφυτο.

Κοζλούτσα¹⁶⁵⁵, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μεσελή Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον, Χορουσλού, Χουσεϊν-Κιόϊ και Καλοβατζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 388 άνδρες και 424 γυναίκες, σύνολο 812 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Κοζλούτσα κατεγράφησαν 226 πρόσφυγες (90 άνδρες και 136 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 143 οικογένειες προσφύγων/627 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Δέκα (10) εξ αυτών των οικογενειών προέρχονταν από το Παρτίν (περιοχή της Αργυρούπολης)¹⁶⁵⁶.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Κοζλούτσης, μετέπειτα Καρυοφύτου (που ανήκει και ο οικισμός Μεσελή) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 03/12/1923).

Το 1928 ο οικισμός Κοζλούτσα μετονομάζεται σε **Καρυόφυτο**. (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 20/09/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 719 κατοίκων, οι 691 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1940 ο οικισμός Καρυόφυτο **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940) και συγχρόνως αναγνωρίζονται οι οικισμοί Άνω και Κάτω Καρυόφυτο.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 81161-81380)¹⁶⁵⁷.

Στις 9 Σεπτεμβρίου 1944, Βουλγαρικό Στρατιωτικό Απόσπασμα, έλαβε εντολή να εκτελέσει τους Έλληνες Χριστιανούς κατοίκους του Καρυοφύτου και να κάψει τον οικισμό. Έτσι κι έγινε. Τριάντα οκτώ (38) αθώοι Έλληνες σφαγιάστηκαν και μαζί με αυτούς και ο Βούλγαρος Πρόεδρος του οικισμού¹⁶⁵⁸.

Το 1944 η κοινότητα Καρυοφύτου που ανήκουν και οι οικισμοί Άνω και Κάτω Καρυόφυτο αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» οι οικισμοί Άνω και Κάτω Καρυόφυτο αποσπώνται από την κοινότητα Καρυοφύτου (καταργείται) και προσαρτώνται στο δήμο Σταυρούπολης στο Τοπικό Διαμέρισμα Καρυοφύτου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» οι οικισμοί Άνω και Κάτω Καρυόφυτο ανήκουν στη Τοπική Κοινότητα Καρυοφύτου (μαζί με τους οικισμούς Καστανίτη και Λει-

1655. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός **Κοζλούτσα** υπό το όνομα «κοινότης Κοζλούτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοζλούτσας ενοούνται και οι συνοικισμοί Μεσελή, Χορουσλού, Χουσεϊν-Κιόϊ, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον και Καλοβατζίκ].

1656. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου», Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου. Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 314.

1657. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1658. <https://www.thraki.com.gr/tin-kyriaki-sto-karyofyto-i-ekdilosi-mnimis-ton-sfagiasthenton-apo-strategymata-katochis-to-1944/>

βαδίτη) της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη(Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκουν στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές Καρύοφυτο: 712 (1928), (-) (1940).

Καστανιές (Τίκλοβο ή Τίκλοβα)

Ο οικισμός **Τίκλοβο** βρίσκονταν βορειότερα από τον σημερινό οικισμό Πολύκαρπος Δράμας.¹⁶⁵⁹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τίκλοβα έχει 313 κατοίκους (153 άνδρες και 160 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τιχότα με έδρα τον οικισμό Τιχότα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τίκλοβα¹⁶⁶⁰, Λειλάρ και Ράπες.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 104 άνδρες και 103 γυναίκες, σύνολο 207 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Τίκλοβα αποσπάται από την κοινότητα Τιχότας και προσαρτάται στη κοινότητα Ραβενίων, μετέπειτα κοινότητα Μακρυπλαγίου (Φ.Ε.Κ. 18^Α - 07/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Τίκλοβο.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό Τίκλοβο και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 20 οικογένειες προσφύγων/59 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τίκλοβο μετονομάζεται σε **Καστανιές**¹⁶⁶¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 63 κατοίκων, οι 61 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 79441-79480)¹⁶⁶².

Το 1951 ο οικισμός Καστανιές **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. - 07/04/1951).

Απογραφές : 63 (1928), 82 (1940), (-)(1951).

1659. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π.

1660. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [13. Ο συνοικισμός Τιχότα υπό το όνομα «κοινότης Τιχότας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τιχότας ενούνται και οι συνοικισμοί **Τίκλοβα**, Λειλάρ και Ράπες].

1661. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [109. Η κοινότης Ραβενίων μετονομάζεται εις «κοινότητα Μακρυπλαγίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ραβένια εις «Μακρυπλάγι» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:.....115. Τίκλοβα εις «**Καστανιές**»].

1662. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Καστανίτης¹⁶⁶³ (Χοροζλού ή Χορουσλού)

Ο οικισμός **Χορουσλού** βρίσκονταν στα βόρεια της Σταυρούπολης νότια από το Μαργαρίτι, 16 χλμ. βορειοδυτικά της Ξάνθης, σε υψόμετρο 480 μ.¹⁶⁶⁴

Ο οικισμός ανήκε από το 1878 ως το 1912 στο βιλαέτι Αδριανούπολης, στο Σαντζάκι Γκιουμουλτζίνας και στον Καζά Ξάνθης¹⁶⁶⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Χοροσλού είχε 420 κατοίκους (204 άνδρες και 216 γυναίκες) .

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοζλούτσης Δράμας με έδρα τον οικισμό Κοζλούτσα, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μεσελή, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον, Χορουσλού¹⁶⁶⁶, Χουσεϊν-Κιόϊ και Καλοβατζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 127 άνδρες και 154 γυναίκες, σύνολο 281 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Χοροσλού δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 40 οικογένειες προσφύγων/137 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες ήταν από την περιοχή του Βοσπόρου¹⁶⁶⁷.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Κοζλούτσης, μετέπειτα Καρυοφύτου (που ανήκει και ο οικισμός Χορουσλού) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 03/12/1923).

Το 1926 ο οικισμός Χορουσλού μετονομάζεται σε **Καστανίτης**¹⁶⁶⁸.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 94121-94160)¹⁶⁶⁹.

Το 1944 η κοινότητα Καρυοφύτου που ανήκει και ο οικισμός Καστανίτης αποσπάται από το νομό Ροδόπης και υπάγεται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Την δεκαετία του '60 Ο πληθυσμός του οικισμού άρχισε να μειώνεται δραματικά, λόγω της κρίσης των καπνών, αφού η καπνοκαλλιέργεια αποτελούσε την κύρια πηγή εισοδήματος των κατοίκων.¹⁶⁷⁰

1663. Βικιπαίδεια: Το όνομα Καστανίτης προέρχεται από τις πολλές καστανιές που υπάρχουν στην περιοχή.

1664. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1665. Βικιπαίδεια: Καστανίτης

1666. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Κοζλούτσα υπό το όνομα «κοινότης Κοζλούτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοζλούτσας ενούνται και οι συνοικισμοί Μεσελή, Χοροσλού, Χουσεϊν-Κιόϊ, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον και Καλοβατζίκ].

1667. Facebook: Καστανίτης Ξάνθης.

1668. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Μαΐου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Ροδόπης και στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [5. Ο συνοικισμός Χορουσλού της κοινότητος Κοζλούτσας μετονομάζεται εις «Καστανίτης»].

1669. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1670. Ό.π. Facebook.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καστανίτης αποσπάται από την κοινότητα Καρυοφύτου (καταργείται) και υπάγεται στο Τοπικό Διαμέρισμα Καρυοφύτου στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 244^A - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καστανίτης αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καρυοφύτου (μαζί με το Άνω Καρυοφύτο, Κάτω Κατόφυτο και Λειβαδίτης), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^A - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 161 (1928), 165 (1940), 127 (1951), 91 (1961), 24 (1971), 0 (1981) 6 (1991), 14 (2011).

Η εκκλησία του οικισμού είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου και κάθε χρόνο στις 14 Αυγούστου, ο Σύλλογος του οικισμού διοργανώνει πανηγύρι. Ο οικισμός ζωντανεύει ξανά και πολύς κόσμος από τα γύρω χωριά συμμετέχει στην διασκέδαση. Ανήμερα της γιορτής, μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας, διανέμεται στους πιστούς το παραδοσιακό φαγητό "κεσκέκ", προερχόμενο από τους πρόσφυγες από τον Πόντο¹⁶⁷¹.

Καστανόχωμα (Ζερνοβίτσα)

Ο οικισμός **Ζερνοβίτσα** βρίσκονταν στις βόρειες πλαγιές του όρους Φαλακρό και εμπίπτει στην ιστορική και γεωγραφική περιοχή Τσετς. Οι γειτονικοί οικισμοί ήταν το Μυρσινερό, ο Ασβεστόλιθος και το Νεστοχώρι¹⁶⁷².

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ζερνοβίτσα είχε 503 κατοίκους (253 άνδρες και 250 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζερνοβίτσης με έδρα τον οικισμό Ζερνοβίτσα¹⁶⁷³, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ, Χαδέρ-Κιόϊ, Μοκρός, Ραζενίκ και Κράνιστα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 209 άνδρες και 223 γυναίκες, σύνολο 374 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στη Ζερνοβίτσα δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 22 οικογένειες προσφύγων/75 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

¹⁶⁷¹. Ό.π.

¹⁶⁷². Βικιπαίδεια: Καστανόχωμα Δράμας.

¹⁶⁷³. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός **Ζερνοβίτσα** υπό το όνομα «κοινότης Ζερνοβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζερνοβίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ, Χαδέρ-Κιόϊ, Μοκρός, Ραζενίκ και Κράνιστα].

Το 1923 η έδρα της κοινότητας Ζερνοβίτσης μεταφέρεται από τον οικισμό Ζερνοβίτσα στον οικισμό Μοκρός και η κοινότητα Ζερνοβίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Μοκρού (Φ.Ε.Κ. 344^α – 27/11/1923).

Το 1927 ο οικισμός Ζερνοβίτσα μετονομάζεται σε **Καστανόχωμα**¹⁶⁷⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 5 κατοίκων και οι 5 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 79481-79520)¹⁶⁷⁵.

Το 1951 οικισμός Καστανόχωμα της κοινότητας Μοκρού, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 07/04/1951).

Απογραφές: 5 (1928), 111 (1940), (-) (1951).

Κατάφυτο (Καρά-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Καρά-Κιόϊ** (=μαύρο χωριό) βρίσκονταν στο βορινό τμήμα του νομού Δράμας και σε μικρή απόσταση από τα σύνορα με τον νομό Σερρών, στις πλαγιές του Ορβήλου όρους και προς τη δυτική πλευρά πάνω στα Ελληνοβουλγαρικά, σε απόσταση 58 χλμ. από τις Σέρρες και σε υψόμετρο 760μ.¹⁶⁷⁶

Το 1886 κατοικείτο από 100 οικογενειών χριστιανικών βουλγαροφώνων, με ωραία λιθόκτιστη εκκλησία και όμοιο ελληνικό σχολείο αρρένων ενώ είχε και 4 χάνια (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωσή του οικισμού το 1913, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Καρά-Κιόϊ είχε 1.153 κατοίκους (574 άνδρες και 579 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τερλίσιου με έδρα τον οικισμό Τερλίσι, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Λόφτσα και Καρά-Κιόϊ¹⁶⁷⁷.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 362 άνδρες και 613 γυναίκες, σύνολο 975 κάτοικοι.

Το 1922 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καρά-Κιόϊ στην οποία έδρα ορίζεται ο οικισμός Καρά-Κιόϊ που αποσπάται από την κοινότητα Τερλίσιου (Φ.Ε.Κ. 18^α-07/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και την εγκατάλειψη του οικισμού από

1674. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [25. Ο συνοικισμός Πεπελές της κοινότητας Μοκρού μετονομάζεται εις «Μυρσινερών» Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητας μετονομάζονται ως εξής: 31) Ζερνοβίτσα εις «Καστανόχωμα»].

1675. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1676. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1677. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [21. Ο συνοικισμός Τερλίσ υπό το όνομα «κοινότης Τερλίσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τερλίσίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Λόφτσα και **Καρά-Κιόϊ**].

τους Μουσουλμάνους κατοίκους του, ήρθαν και μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν 124 προσφυγικές οικογένειες/408 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ. Ήταν μικτός οικισμός. Οι πρόσφυγες ήταν από τη Μπάφρα, τη Σαμψούντα και τη Μ. Ασία¹⁶⁷⁸.

Οι πρώτοι κάτοικοι που εγκαταστάθηκαν είχαν έρθει από τις περιοχές Νίγδη, Σιχλίκ, Καραπουνάρ, Κιοσετίκ, Καρατσάκιν, Ερζικιάν, Καισάρεια και Καπούκαγια. Το 1924 οι 80 προσφυγικές οικογένειες (300 άτομα) βρήκαν μια μεγάλη εκκλησία, ίσως τη μεγαλύτερη στο νομό Δράμας, σχολείο, άφθονο νερό και καλό κλίμα¹⁶⁷⁹.

Το 1926 ο οικισμός Καρα-Κιοϊ και η ομώνυμη κοινότητα αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α-08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Καρα-Κιοϊ μετονομάζεται σε **Κατάφυτο**¹⁶⁸⁰ και η κοινότητα Καρα-Κιοϊ σε κοινότητα Καταφύτου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 476 κατοίκων, οι 351 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 79521-79740)¹⁶⁸¹.

Οι κάτοικοι του Καταφύτου ασχολούνται με την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Η ενασχόληση με την κτηνοτροφία είναι εντονότερη, καθώς μεγάλη είναι η έκταση των βοσκοτόπων, η οποία υπολογίζεται να ξεπερνά τα 30.000 στρέμματα. Παρ' όλα αυτά, η παραγωγή δεν είναι ικανοποιητική ποσοτικά, επειδή απουσιάζουν οι οργανωμένοι βοσκότοποι με τις ανάλογες ποτίστριες και τα αρδευτικά έργα. Το Κατάφυτο, όπως δηλώνει κι η ονομασία του οικισμού, είναι κατάφυτο από καρποφόρα δένδρα, όπως καρυδιές φουντουκίες και αγριοαχλαδιές, ενώ παράγονται επίσης φασόλια και πατάτες. Σημαντική σε ποιότητα και ποσότητα είναι και η παραγωγή τριφυλλιών¹⁶⁸².

Στον οικισμό βρίσκεται και ο μεταβυζαντινός ναός των Ταξιαρχών που αποτελεί προσκύνημα για χιλιάδες επισκέπτες Έλληνες και Βούλγαρους ανήμερα της εορτής των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ. Δυτικότερα του οικισμού υπάρχει το φράγμα του Καταφύτου το οποίο ανήκει στη κατηγορία των χωμάτων φραγμάτων με αργιλικό πυρήνα και κατασκευάστηκε προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποθήκευση επιφανειακών απορροών για να αποδοθούν σε διάφορες χρήσεις. Η περιοχή γύρω από τη λίμνη καλύπτεται από πυκνή βλάστηση και δέντρα όλων των ειδών¹⁶⁸³.

Το 1994 ο οικισμός Κατάφυτο και η κοινότητα Καταφύτου αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

1678. Βικιπαίδεια: Κατάφυτο.

1679. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

1680. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [160. Η κοινότης Καρα-Κιοϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Καταφύτου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καρα-Κιοϊ εις «**Κατάφυτο**» (το)].

1681. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1682. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1683. Ιστοσελίδα: Δήμος Κ. Νευροκοπίου.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κατάφυτο αποσπάται από την κοινότητα Καταφύτου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κατάφυτο αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Κατάφυτου του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 476 (1928), 983 (1940), 278 (1951), 415 (1961), 300 (1971), 220 (1981), 218 (1991), 157 (2001), 222 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο, Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Κατάχωρο (Ρακίστα)

Ο οικισμός **Ρακίστα** βρίσκονταν στα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία¹⁶⁸⁴ βορειοανατολικά από το Κάτω Νευροκόπι.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ρακίτσα είχε 1.043 κατοίκους (517 άνδρες και 526 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσερεσόβου με έδρα τον οικισμό Τσερέσοβο¹⁶⁸⁵ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα. Το 1920 στην εν λόγω κοινότητα προσαρτήθηκε ο οικισμός Ρακίστα (Φ.Ε.Κ. 42^Α – 20/02/1920).

Το 1920 ο οικισμός Ρακίστα και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α -18/07/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 359 άνδρες και 339 γυναίκες, σύνολο 698 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 58 οικογένειες προσφύγων (184) άτομα¹⁶⁸⁶, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Ρακίστα και η κοινότητα Τσερέσοβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

1684. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. Ν. Δράμας.

1685. Με το Φ.Ε.Κ. 251^Α υπ' αριθ. της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός Τσερέσοβον υπό το όνομα «κοινότης Τσερεσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσερεσόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα.].

1686. Δες Μαρτυρία Ανέστη Παπαδόπουλου από Καραντάγ Σαμπούντας «Άχ πατρίδα είναι, δεν ξεχνιέται» στη Χαρά Λιουδάκη (18.4.1959) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 170-175.

Το 1927 η κοινότητα Τσερεσόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Παγονερίου και ο οικισμός Ρακίστα σε **Κατάχλωρον**¹⁶⁸⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 207 κατοίκων, οι 105 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 79741-79840)¹⁶⁸⁸.

Το 1951 ο οικισμός Κατάχλωρον της κοινότητας Παγονερίου, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 207 (1928), 301 (1940), (-) (1951).

Κάτω Βροντού

Ο ορεινός οικισμός **Κάτω Βροντού** βρίσκονταν στο νοτιότερο άκρο του δήμου Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας. Απέχει 52,5 χλμ. από τη Δράμα. Είναι χτισμένος σε υψόμετρο 650 μ. και περιβάλλεται από τα Όρη Βροντούς, με πυκνή βλάστηση από πεύκα, οξιές και δρυς¹⁶⁸⁹.

Στους βυζαντινούς χρόνους, είναι γνωστό πως η ευρύτερη περιοχή της Δράμας ήταν αγροτική και ανήκε σε μεγάλες γαιοκτησίες ή μετόχια μοναστηριών. Την επόμενη περίοδο, οι Οθωμανοί κατέλαβαν ολόκληρη την περιοχή από το 1383 έως το 1912 και οι χριστιανοί κατέφυγαν στα ορεινά, όπως το λεκανοπέδιο του Νευροκοπίου, για ασφάλεια. Σταδιακά εγκαταστάθηκαν μουσουλμάνοι κοντά σε χριστιανικούς οικισμούς και συγκροτήθηκε η επαρχία Νευροκοπίου. Στο μεταξύ την περιοχή διεκδικούν και Βούλγαροι, την οποία και καταλαμβάνουν το 1912. Ο οικισμός θα πυρποληθεί και ύστερα από πολύμηνη κατοχή, ο ελληνικός στρατός θα το απελευθερώσει το καλοκαίρι του 1913¹⁶⁹⁰.

Το 1886 είχε 150 οικογένειες γεωργών χριστιανών βουλγαρόφωνων που είχαν εκκλησία και 2 μικρά χάνια (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κάτω Βροντού είχε 1.437 κατοίκους (721 άνδρες και 716 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Στάρτιστα με έδρα τον οικισμό Στάρτιστα (μετέπειτα Περιθώριο) στην οποία ενώνονται και οι συνοικισμοί Κάτω Βροντού¹⁶⁹¹ και Κουμανίτσι.

1687. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [174. Η κοινότης Τσερεσόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Παγονερίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσερεσόβου εις «Παγονέρι». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 181) Ρακίστα εις «**Κατάχλωρον**»].

1688. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1689. Βικιπαίδεια: Κάτω Βροντού.

1690. Ό.π.

1691. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [15. Ο συνοικισμός Στάρτιστα υπό το όνομα «κοινότης Στάρτιστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Στάρτιστης ενούνται και οι συνοικισμοί **Κάτω Βροντού** και Κουμανίτσι].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 501 άνδρες και 601 γυναίκες, σύνολο 1.102 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 138 πρόσφυγες (69 άνδρες και 69 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Κάτω Βροντού αποσπάται από την κοινότητα Σαρτίστης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κάτω Βροντούς (Φ.Ε.Κ. 44^Α – 28/02/1924).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό Κάτω Βροντού και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928, 183 οικογένειες προσφύγων/690 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Δεκαοκτώ (18) οικογένειες εκ των παραπάνω κατάγονταν από τη Περίσταση της Θράκης¹⁶⁹²

Στην απογραφή του 1928, εκ των 825 κατοίκων, οι 698 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 79841-80060)¹⁶⁹³.

Την περίοδο 1920-1929, οι Βούλγαροι και οι Μουσουλμάνοι εγκαταλείπουν την περιοχή μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 και στη θέση τους εγκαθίστανται πρόσφυγες από τον Πόντο, τη Μ. Ασία και τη Θράκη, απόγονοι των οποίων είναι και οι σημερινοί κάτοικοι του οικισμού. Η μεταβυζαντινή εκκλησία των Αγίων Θεοδώρων, που χτίστηκε το 1935, δεσπόζει ψηλά στον οικισμό. Στο εσωτερικό της τρίκλιτης βασιλικής εκκλησίας, με το χαγιάτι και τον πολύχρωμο γυναικωνίτη, σώζονται εικόνες του 1839 και του 1863 στο κεντρικό ξυλόγλυπτο τέμπλο¹⁶⁹⁴.

Η καλλιέργεια της πατάτας και των φασολιών, καθώς και η κτηνοτροφία αποτελούν τις βασικές παραγωγικές δραστηριότητες των κατοίκων της Κάτω Βροντούς. Η πατάτα και τα φασόλια ειδικότερα, είναι προϊόντα αναγνωρισμένα με Π.Ο.Π (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης) και Π.Γ.Ε (Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη) για την ευρύτερη περιοχή του Κάτω Νευροκοπίου¹⁶⁹⁵.

Το 1994 η κοινότητα Κάτω Βροντού αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κάτω Βροντού αποσπάται από την κοινότητα Κάτω Βροντού (καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου. (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κάτω Βροντού αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Κάτω Βροντού του δήμου Κάτω Νευροκοπίου, με έδρα το Κάτω Νευροκόπι (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

1692. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβέλακη-Α. Βακαλόπουλου», Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 474.

1693. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1694. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1695. Ό.π.

Απογραφές: 825 (1928), 1.980 (1940), 817 (1951), 939 (1961), 631 (1971), 483 (1981), 401 (1991), 560 (2011).

Κάτω Νευροκόπι (Ζύρνοβο)

Ο οικισμός **Ζύρνοβο** βρίσκεται στο κέντρο του οροπεδίου Κ. Νευροκοπίου, βορειοδυτικά της Δράμας σε απόσταση 47 χλμ. Απέχει 12 χλμ. από τα σύνορα της Βουλγαρίας, όπου και βρίσκεται το τελωνείο Εξοχής.

Η ευρύτερη περιοχή του Κάτω Νευροκοπίου έχει κατοικηθεί από την Παλαιολιθική περίοδο. Οι κάτοικοι κατά την Αρχαϊκή εποχή είχαν επαφές με τα κεντρικά Βαλκάνια, αλλά και με τα παράλια της Μακεδονίας και Θράκης. Οι φυλές που κατοικούσαν ήταν Θρακικές, κυρίως Οδομάντες και Ηδωνοί. Η περιοχή του λεκανοπεδίου του Κάτω Νευροκοπίου κατακτήθηκε από το Φίλιππο Β'. Μετά τη Μάχη των Φιλίππων, το 42 π.Χ. εγκαταστάθηκαν στην περιοχή, Ρωμαίοι. Κατά τη Βυζαντινή περίοδο, υπήρχαν μεγάλα κτήματα, ιδιωτικά και μοναστικά. Μετά τον 7ο αι. η περιοχή δέχτηκε κύματα σλαβικών επιδρομών από το Βορρά.

Το 1383 κατακτήθηκε η περιοχή από τους Οθωμανούς και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή μουσουλμάνοι. Το 1530 είχε 385 χριστιανικά και 219 μουσουλμανικά νοικοκυριά¹⁶⁹⁶.

Το 1870 ιδρύθηκε η Βουλγαρική εξарχία και μια μακρά περίοδος εθνικών ανταγωνισμών λαμβάνει χώρα και στο Κάτω Νευροκόπι. Το 1882 ξεκίνησε η προσπάθεια της Ελληνικής πλευράς να αμυνθεί στις Βουλγαρικές αξιώσεις με τη βοήθεια της μητρόπολης. Οι εξархικοί του Κάτω Νευροκοπίου διεκδίκησαν το ναό του Αγίου Δημητρίου. Το 1899 οι εξархικοί προκάλεσαν επεισόδια για τον έλεγχο του ναού και η Οθωμανική διοίκηση αποφάσισε να αναστείλει τη λειτουργία του. Το Πάσχα του 1901 η Οθωμανική διοίκηση επέτρεψε την επαναλειτουργία του ναού με τη συμφωνία της εναλλάξ λειτουργίας σε ελληνικά και βουλγαρικά, αλλά το Πάσχα του 1902 λόγω της συνέχισης των επεισοδίων, ο ναός ξανάκλεισε. Την επόμενη χρονιά, Βούλγαροι κομιτατζήδες ανέλαβαν ένοπλη δράση στην περιοχή προκειμένου να τρομοκρατήσουν τους Ελληνικούς πληθυσμούς. Τότε δολοφονήθηκε και ο δάσκαλος Θωμάς Παπαγεωργίου. Τον Οκτώβριο του 1903 με πρωτοβουλία του μητροπολίτη Δράμας, ο ναός του Αγίου Δημητρίου λειτούργησε ξανά, ενόψει της γιορτής του ομώνυμου Αγίου με συμμετοχή πατριαρχικών και εξархικών. Ανήμερα του Αγίου Δημητρίου όμως, ένοπλη ομάδα 30 κομιτατζήδων επιτέθηκαν στο ναό και συνέλαβαν τους Έλληνες εκκλησιαστικούς επιτρόπους Ιωάννη Ζαφειρίου, Νικόλαο Γερμανό, το γιο του Γεώργιο Γερμανό και το δάσκαλο Κωνσταντίνο Χρηστίδη, τους οποίους εκτέλεσαν. Την παραμονή των Χριστουγέννων του 1906, σώμα 300 κομιτατζήδων περικύκλωσαν το Κάτω Νευροκόπι και μετά από τρίωρη επίθεση δολοφόνησαν τους Έλληνες προύχοντες¹⁶⁹⁷.

Το 1886 κατοικείτο από 300 οικογένειες εκ των οποίων τα $\frac{3}{4}$ ήταν χριστιανοί βουλγαρόφωνοι και το $\frac{1}{4}$ Οθωμανοί, ενώ διέθεταν εκκλησία, τέμενος, σχολείο, 3 χάνια και καλά νερά (Σχινάς).

1696. Βικιπαίδεια: Κάτω Νευροκόπι.

1697. Ό.π.

Ο ελληνικός στρατός μπήκε στη κωμόπολη στις 4 Ιουλίου του 1913.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, η κωμόπολη Ζέρνοβο είχε 2.105 κατοίκους (1.051 άνδρες και 1.054 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Αστυνομικό σταθμό, Ταχυδρομικό και Τηλεφωνικό Γραφείο, Ειρηνοδικείο και Δημοτική σχολή ενώ ήταν εγκατεστημένοι πρόσφυγες.¹⁶⁹⁸

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζυρνόβου με έδρα τον οικισμό Ζύρνοβο¹⁶⁹⁹ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Λύσε και Βέσμη ενώ λίγους μήνες αργότερα η κοινότητα Ζυρνόβου αποσπάται από την επαρχία Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α-18/07/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.150 άνδρες και 1.036 γυναίκες, σύνολο 2.186 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στη κωμόπολη 184 πρόσφυγες (97 άνδρες και 87 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1926 οι πρόσφυγες του οικισμού να είναι 99 οικογένειες/407 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Πολλοί πρόσφυγες ήταν από τα Φλογητά της Καππαδοκίας¹⁷⁰⁰.

Στο Κάτω Νευροκόπι κατέφυγαν πρόσφυγες από τη Μ. Ασία, τον Πόντο και την Ανατ. Θράκη¹⁷⁰¹. Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι μετανάστευσαν στην Τουρκία σύμφωνα με την Ελληνοτουρκική Ανταλλαγή των Πληθυσμών ενώ, μέχρι το 1932, 324 εξαρχικές οικογένειες μετανάστευσαν στη Βουλγαρία¹⁷⁰².

Το 1927 η κοινότητα Ζυρνόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Κάτω Νευροκοπίου και ο οικισμός Ζύρνοβο σε **Κάτω Νευροκόπι**¹⁷⁰³. Το όνομα δόθηκε από τους Έλληνες του Νευροκοπίου (σήμερα στη Βουλγαρία) που προσέφυγαν εκεί μετά τη Συνθήκη του Νεϊγύ¹⁷⁰⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.268 κατοίκων, οι 506 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 80061-80200)¹⁷⁰⁵.

1698. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1699. Με το Φ.Ε.Κ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός **Ζύρνοβον** υπό το όνομα «κοινότης Ζυρνόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζυρνόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Λύσε και Βέσμη].

1700. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός», ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 369.

1701. Ιστοσελίδα: Γενικό Λύκειο Κάτω Νευροκοπίου, Το Νευροκόπι Χθες και Σήμερα.

1702. «Εθνοτικές Αλλαγές στη Βόρεια Ελλάδα (Μακεδονία)», Δημήτριου Καστοριανού, μεταπτυχιακού ιστορικού <http://novazora.gr/arhivi/1451> και «Η μετανάστευση του εξαρχικού πληθυσμού από το ελληνικό τμήμα της Μακεδονίας προς τη Βουλγαρία με τη συνθήκη του Νεϊγύ (Neuilly)» [2013]

1703. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [161. Η κοινότης Ζυρνόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Κάτω Νευροκοπίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ζύρνοβον εις «**Κάτω Νευροκόπι**»].

1704. Π.Ν. Νιγδελής: «Από το Νευροκόπι στην Αθήνα, η επιτύμβια επιγραφή IGII/III 10770 και η προέλευσή της» σελ. 152.

1705. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1964 η κοινότητα Κάτω Νευροκοπίου αναγνωρίζεται ως δήμος Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Το 1994 ο οικισμός Κάτω Νευροκοπίου και ο δήμος Κάτω Νευροκοπίου αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο δήμος Κάτω Νευροκοπίου γίνεται «Καποδιστριακός δήμος» με την προσάρτηση σε αυτόν 21 οικισμών (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κάτω Νευροκοπίου αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Κάτω Νευροκοπίου του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκοπί (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Η ψυχρότητα των χειμώνων του είναι χαρακτηριστική και λόγω του κρύου που επικρατεί εκεί, αποκαλείται και ως «Σιβηρία της Ελλάδας» διότι στην περιοχή καταγράφονται μερικές από τις χαμηλότερες θερμοκρασίες στην ελληνική επικράτεια. Η χαμηλότερη θερμοκρασία που έχει ποτέ καταγραφεί είναι -28°C ¹⁷⁰⁶.

Απογραφές: 2.268 (1928), 3.290 (1940), 2.702 (1951), 2.994 (1961), 2.278 (1971), 2.370 (1981), 2.158 (1991), 2.225 (2011).

Κεφαλάρι (Μπουνάρ Πασή ή Μπουνάρμπαση)

Ο οικισμός **Μπουνάρμπαση** βρίσκονταν σε απόσταση 24 χλμ. από Καβάλα και 16 χλμ. από Δράμα.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπουνάρμπαση είχε 125 κατοίκους (60 άνδρες και 65 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δοξάτου με έδρα τον οικισμό Δοξάτο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μπουνάρμπαση¹⁷⁰⁷, Εφτελιά και Μπόριανη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 122 άνδρες και 98 γυναίκες, σύνολο 220 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Μπουνάρμπαση καταγράφηκαν 164 πρόσφυγες (77 άνδρες και 87 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες, σύνολο 83 οικογένειες προσφύγων/304 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες κατάγονταν από τον Πόντο.

Το 1927 ο οικισμός Μπουνάρμπαση μετονομάζεται σε **Κεφαλάρι**¹⁷⁰⁸.

1706. Ιστοσελίδα: Meteoclub, «Τα χαμηλότερα και υψηλότερα ρεκόρ θερμοκρασίας στην Ελλάδα».

1707. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ.251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Δοξάτον υπό το όνομα «κοινότης Δοξάτους» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δοξάτου ενούνται και οι συνοικισμοί: Μπόριανη, **Μπουνάρμπαση** και Εφτελιά].

1708. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [7. Ο συνοικισμός Μπουνάρμπαση της κοινότητος Δοξάτου μετονομάζεται εις «**Κεφαλάρι**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 389 κατοίκων, οι 231 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 80201-80340)¹⁷⁰⁹.

Το 1933 ο οικισμός Κεφαλάρι αποσπάται από την κοινότητα Δοξάτου και προσαρτάται στη κοινότητα Αγίου Αθανασίου (Φ.Ε.Κ. 220^Α – 22/07/1933).

Το 1951 ο οικισμός Κεφαλάρι **καταργείται** ενώ συγχρόνως αναγνωρίζονται δύο νέοι οικισμοί που προσαρτώνται στη κοινότητα Αγίου Αθανασίου. Το Κάτω Κεφαλάρι και το Άνω Κεφαλάρι (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 389 (1928), 659 (1940), (-) 1951.

Κίεβο

Ο οικισμός **Κίεβο** ήταν στην εποπτεία του Γραφείου Εποικισμού Δράμας.

Μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 8 οικογένειες προσφύγων/25 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 80341-80360)¹⁷¹⁰.

Κλειστά (Κολιούς)

Ο οικισμός **Κολιούς** βρίσκονταν ανατολικά του οικισμού Σιδηρόνερο, νοτιοανατολικά του οικισμού Σκαλωτή (Δράμας)¹⁷¹¹ στο όρος Ελατιά.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κολιούς είχε 403 κατοίκους (203 άνδρες και 200 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λιμπάν με έδρα τον οικισμό Λιμπάν (μετέπειτα Σκαλωτή) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ρούσκοβο, Ρατίσανη, Γκλούμ, Τσερέσοβο, Πρεσλόπ, Φανίτσα, Μπίτσοβον και Κολιούς¹⁷¹².

Πρόεδρος της κοινότητας διετέλεσε ο Βασίλειος Χριστοδούλου που καταγόταν από τη Σμύρνη, ενώ έκτισαν ναό αφιερωμένο στον Άγιο Δημήτριο¹⁷¹³.

1709. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1710. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1711. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

1712. Με το Φ.Ε.Κ. 251^Α υπ' αριθ. της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [28. Ο συνοικισμός Λιμπάν υπό το όνομα «κοινότης Λιμπάν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λιμπάν ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσκοβον, Γκλούμ, **Κολιούς**, (μετά των συνοικισμών Κορίτα και Στίρκλοβα) Φανίτσα, Πρεσλόπ, Μπίτσοβον, Τσερέσοβον και Ρατίσανη].

1713. Βικιπαίδεια: Κλειστά

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 128 άνδρες και 144 γυναίκες, σύνολο 272 κάτοικοι.

Το 1921 η έδρα της κοινότητας Λιμπάν μεταφέρεται από τον οικισμό Λιμπάν στον οικισμό Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 58^Α - 08/04/1921).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν, 20 οικογένειες προσφύγων/74 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Λιμπάν μετονομάζεται σε Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 63^Α - 24/03/1924).

Το 1927 ο οικισμός Κολιούς μετονομάζεται σε **Κλειστά**¹⁷¹⁴ και η κοινότητα Κολιούς σε κοινότητα Κλειστών (Φ.Ε.Κ. 76^Α - 02/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 78 κατοίκων, οι 77 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 80501-80540)¹⁷¹⁵.

Το 1929 η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Κλειστά στον οικισμό Σκαλωτή και η κοινότητα μετονομάζεται σε κοινότητα Σκαλωτής (Φ.Ε.Κ. 26Β-09/03/1929).

Ο οικισμός κάηκε ολοσχερώς από τους Βούλγαρους το 1944, κατά την Βουλγαρική Κατοχή κατά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Έκτοτε ερημώθηκε¹⁷¹⁶.

Το 1951 ο οικισμός Κλειστά της κοινότητας Σκαλωτής, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. - 07/04/1951).

Απογραφές: 78 (1928), 176 (1940), (-) 1951.

Σήμερα, ο οικισμός είναι ακατοίκητος και οι παλιές οικίες σώζονται σε ερείπια. Στο σημείο του κατεστραμμένου το 1944 ναού, έχει κτισθεί νέος ναός του Αγίου Δημητρίου που πανηγυρίζει το διήμερο 25-26 Οκτωβρίου στη μνήμη του Αγίου¹⁷¹⁷.

Κοκκινιά ή Κόκκινα (Μπούρχοβον)

Ο οικισμός **Μπούρχοβον** βρίσκονταν βόρεια του οικισμού Οσενίτσας (Σιδηρόνερο) του νομού Δράμας.¹⁷¹⁸

1714. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [64. Η κοινότης Κολιούς μετονομάζεται εις «κοινότητα Κλειστών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κολιούς εις «**Κλειστά**».

1715. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1716. Βικιπαίδεια.

1717. http://manoliskalimera.blogspot.gr/2011/04/blog-post_30.html

1718. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπούρχοβον είχε 283 κατοίκους (139 άνδρες και 144 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσενίτσης με έδρα τον οικισμό Οσενίτσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Παπάζ-Κιοϊ, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Μπούρχοβον¹⁷¹⁹, Όρχοβα, Τσερκίστα, Λοφτίστα, Γιούρτ-Μαχαλέ και Δρανόβιτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 107 άνδρες και 119 γυναίκες, σύνολο 226 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 25 οικογένειες προσφύγων/67 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 226 κατοίκων, οι 157 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1927 η κοινότητα Οσενίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Σιδηρονέρου και ο οικισμός Μπούρχοβον σε **Κόκκινα**¹⁷²⁰. (Κατά το Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006, ο οικισμός Μπούκοβον μετονομάστηκε σε Κοκκινιά).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 80061-80200)¹⁷²¹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Κόκκινο**.

Το 1951 ο οικισμός Κόκκινο, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 226 (1928), 91(1940), (-) (1951).

Κοκκινόγεια (Κουμπάλιστα)

Ο οικισμός **Κουμπάλιστα** βρίσκονταν στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού Δράμας κτισμένος σε υψόμετρο 140 μ. στους πρόποδες του Φαλακρού όρους. Απέχει 19 χλμ. από τη Δράμ και 3 χλμ. από τη Προσοτσάνη. Σε απόσταση 10 χλμ. είναι το Μενόικιο όρος που χωρίζει το νομό Δράμας από το νομό Σερρών.

Το 1886 κατοικείτο από 50 χριστιανικών βουλγαρόφωνων οικογενειών (250 οθωμανοί και 175 Βούλγαροι σχισματικοί) που ασχολούνταν με την καπνοφυτεία (Σχινάς).

1719. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενσυννοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Οσενίτσα υπό το όνομα «κοινότης Οσενίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οσενίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί **Μπούρχοβον**, Παπάζ-Κιοϊ, Λοφτίστα, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Τσερκισέν, Δρανόβιτσα, Όρχοβα και Γιούρτ-Μαχαλέ].

1720. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [100. Η κοινότης Οσενίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδηρονέρου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Οσενίτσα εις «Σιδηρόνερο». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 101) Μπούρχοβον εις **Κόκκινα**].

1721. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κουμπάλιστα είχε 887 κατοίκους (441 άνδρες και 446 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουμπάλιστα με έδρα τον οικισμό Κουμπάλιστα¹⁷²² στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσαλί Μπασή, ή Γιουρούκηδων (που περιλάμβανε τις συνοικίες Δοσπάτ, Ζαγγός, Μεσέ Μπουτζάκ και Τζαμί Μαχαλέ) και το συνοικισμό Νέο Καλαπότη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 398 άνδρες και 407 γυναίκες, σύνολο 805 κάτοικοι. Η Κουμπάλιστα αποτελούνταν από τους οικισμούς Δερβέν 227 κατ., Πατηλιάμ 153, Ταζιαρχών 239 και Κάλη 186)

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 391 πρόσφυγες (187 άνδρες και 204 γυναίκες). Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών εγκατέλειψαν οι μουσουλμάνοι τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και στον οικισμό ήρθαν και εγκαταστάθηκαν άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 οι πρόσφυγες του οικισμού να είναι 219 οικογένειες/879 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Στον οικισμό όταν ήρθαν οι πρόσφυγες από το Καράτσαμ Σαμψούντας το 1922 εγκαταστάθηκαν πρώτα στο σχολείο και μετά τους έδωσαν τουρκικά σπίτια και από 5-6 στρέμματα για να ζήσουν. Μετά το 1929 τους έδωσαν γεωργικό κλήρο 16,5 στρέμματα. Τόσο στον Πόντο, όσο κι εδώ οι ασχολίες τους τους ήταν ως επί το πλείστον γεωργικές, καπνοπαραγωγή και λίγη κτηνοτροφία¹⁷²³.

Η πλειοψηφία των προσφύγων κατοίκων ήταν από τη Μ. Ασία (εκ των 400 οικογενειών προερχομένων από Κεμπίρ-Σουσουρλούκ Προύσας¹⁷²⁴, ¹⁷²⁵ που εγκαταστάθηκαν στη Δράμα, μέγα μέρος εγκαταστάθηκε στη Κουμπάλιστα)¹⁷²⁶, Πόντο, Ανατ. Θράκη αλλά υπάρχουν και Σαρακατσαναίοι ενώ τα τελευταία χρόνια εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες (Ελληνοπόντιοι) από τη Ρωσία¹⁷²⁷.

Το 1927 η κοινότητα Κουμπάλιστης μετονομάζεται σε κοινότητα Κοκκινογείων και ο οικισμός Κουμπάλιστα σε **Κοκκινόγεια**¹⁷²⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.341 κατοίκων, οι 850 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

1722. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός **Κουμπάλιστα** υπό το όνομα «κοινότης Κουμπάλιστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουμπάλιστης ενούνται και ο συνοικισμός Τσαλί Μπασή ή Γιουρούκηδων, περιλαμβάνων τας συνοικίας Δοσπάτ, Ζαγγός, Μεσέ, Μπουτζάκ και Τζαμί Μα χαλέ και ο συνοικισμός Νέον Καλαπότην].

1723. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

1724. Δες μαρτυρία Γεωργίου Γεωργιάδη: «Όσοι δεν προλάβανε να βγουν στο βουνό, τους στείλανε εξορία» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ' σελ. 135-136.

1725. Δες μαρτυρία Ιάκωβου Παπαδόπουλου: «Το χωριό μας, τα σπίτια μας, ήτανε πια καμένα» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος», τόμος Γ', σελ. 137-138.

1726. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου», Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσ/νίκη 1955, σελ. 118.

1727. http://www.kokkinogia.gr/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=13&Itemid=67

1728. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [61. Η κοινότης Κουμπάλιστης μετονομάζεται εις «κοινότητα Κοκκινोगείων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κουμπάλιστα εις «Κοκκινόγεια».

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 360 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 80581-80940)¹⁷²⁹.

Στη περιοχή γίνεται εξόρυξη λευκού μαρμάρου που εξάγεται σε όλο τον κόσμο. Είναι ένας οικισμός με ιδιαίτερο κάλλος, καταπράσινος και με τον ποταμό Αγγίτη να ρέει τα πεντακάθαρα νερά του από τον ομώνυμο οικισμό μέχρι τον Στρυμόνα ποταμό. Έχει χαρακτηριστεί ως βοτανικός παράδεισος από την μεγάλη ποικιλία χλωρίδας αλλά και της πανίδας.

Οι κάτοικοι στη πλειοψηφία τους είναι γεωργοί και η μεγαλύτερη απασχόληση ήταν η καλλιέργεια καπνού. Λόγω όμως της χαμηλής ζήτησης καλλιεργούνται σιτάρι, καλαμπόκι, βαμβάκι και τριφύλλι, ενώ ανεπτυγμένη είναι και η κτηνοτροφία με την εκτροφή βοοειδών, χοίρων και αμνοεριφίων¹⁷³⁰.

Τις δεκαετίες '60 και '70 ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων μετανάστευσαν σε Ευρώπη, Αμερική και Αυστραλία ενώ κάποιοι άλλοι μετακινήθηκαν σε μεγάλα αστικά κέντρα.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κοκκινόγεια αποσπάται από την κοινότητα Κοκκινογείων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κοκκινόγεια ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κοκκινογείων (μαζί με τους οικισμούς Πηγαί και Αγγίτη) της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 1.341 (1928), 1.786 (1940), 1.335 (1951), 1.308 (1961), 812 (1971), 712 (1981), 684 (1991), 548 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στο βιβλίο, Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποιντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Κομνηνά (Κουρουλάρ ή Κουρλάρ)

Ο οικισμός **Κουρουλάρ** βρίσκονταν 5 χλμ. νοτιοανατολικά της Σταυρούπολης Ξάνθης και 31 χλμ. από την Ξάνθη, σε υψόμετρο 140 μ.¹⁷³¹.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας από το 1878 έως το 1912 ανήκε στο βιλαέτι της Αδριανούπολης, στο σαντζάκι Γκιουμουτζίνας (Κομοτηνής) και στον καζά Ξάνθης¹⁷³².

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαρνίς με έδρα τον οικισμό Σαρνίτς, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Τσακιρλή, Κουρουλάρ¹⁷³³, Αντάς και Σαλτικλή.

1729. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1730. Ο.π. http.

1731. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1732. Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης: «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων». 2022.

1733. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώ-

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 30 άνδρες και 17 γυναίκες, σύνολο 47 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Κουρουλάρ δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Στο τέλος του 1923 η κοινότητα Σαρνίτς (που ανήκει και ο οικισμός Κουρουλάρ) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^A – 03/12/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 160 οικογένειες προσφύγων/645 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη ήταν αμιγής ποντιακός οικισμός που πρωτοεγκαταστάθηκαν το 1923, 72 οικογένειες από την περιοχή Πουλαντζάκη Κερασούντας.¹⁷³⁴

Το 1924 ο οικισμός Κουρουλάρ αποσπάται από την κοινότητα Σαρνίτς και προσαρτάται στη κοινότητα Σταυρουπόλεως της Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 205^A – 26/08/1924).

Το 1928 ο οικισμός Κουρουλάρ μετονομάζεται σε **Κομνηνά**.¹⁷³⁵

Στην απογραφή του 1928, εκ των 703 κατοίκων, οι 492 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Το 1930 αποσπάται από την κοινότητα Σταυρουπόλεως και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Κομνηνών (Φ.Ε.Κ. 350^A – 14/10/1930).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 81381-81620)¹⁷³⁶.

Στις 12 Ιουνίου 1944, ο Βουλγαρικός στρατός κατοχής συγκέντρωσε τους περίπου 800 κατοίκους των Κομνηνών στην πλατεία, τους έβαλαν να καθίσουν καταγής, έστησαν τα πολυβόλα στραμμένα πάνω τους και περιέφεραν τα κομμένα κεφάλια δύο ανταρτών και δύο παιδιών 16 και 20 ετών (Κωστάκη Παπαδόπουλο και Νίκο Σιδηρόπουλο) και ζητούσαν να τα αναγνωρίσουν. Λίγο μετά έφεραν στην πλατεία μία γυναίκα, την 48χρονη Κυριακή Στίγκα, που βρήκαν στο χωράφι της, της οποίας τα δύο παιδιά ήταν αντάρτες στο βουνό, ενώ τον σύζυγο της Δημήτρη τον είχαν εκτελέσει λίγες ώρες νωρίτερα μέσα στο χωράφι του. Με συνοπτικές διαδικασίες την δίκασαν μπροστά στον κόσμο και την καταδίκασαν σε θάνατο. Λίγα λεπτά μετά την εκτέλεσαν, μπροστά στους συγχωριανούς της, αφού αρνήθηκε να της κλείσουν τα μάτια και φώναξε με όλη της δύναμη πριν σωριασθεί νεκρή «και δέκα παιδιά να είχα, θα τα έστελνα αντάρτες στα βουνά! Ζήτω η Ελλάς!»¹⁷³⁷.

Το 1944 η κοινότητα Κομνηνών και ο οικισμός Κομνηνά αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^A – 31/12/1944).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κομνηνά αποσπάται από τη

σεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Σαρνίτς υπό το όνομα «κοινότης Σαρνίτς» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σαρνίτς ενοούνται και οι συνοικισμοί Αντά, Τσακιρλή, Σαλτικλή και **Κουρουλάρ**].

1734. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

1735. Με το Φ.Ε.Κ υπ' αριθ. 81^A της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης: [61. Ο συνοικισμός Κουρουλάρ της κοινότητος Σταυρουπόλεως μετονομάζεται εις «**Κομνηνά**»(τα)].

1736. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1737. <https://now24.gr/imera-mnimis-sta-komnina-xanthis/>

κοινότητα Κομνηνών (καταργείται) και προσαρτάται στον δήμο Σταυρουπόλεως, ως Τοπικό Διαμέρισμα Κομνηνών (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κομνηνά αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Κομνηνών, της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 703 (1928), 1.145 (1940), 984 (1951), 776 (1961), 386 (1971) 365 (1981) 443 (1991), 332 (2001), 275 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Κουδούνια (Μούζγα ή Μπούζγα)

Ο οικισμός **Μούζγα** βρίσκονταν 6 χλμ. νότια από την Δράμα, στο κάμπο της Δράμας, σε υψόμετρο 80 μ.¹⁷³⁸.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 433 κατοίκους (213 άνδρες και 220 γυναίκες).

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπακίου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα¹⁷³⁹, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 126 άνδρες και 106 γυναίκες, σύνολο 232 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 259 πρόσφυγες (124 άνδρες και 135 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Μούζγα αποσπάται από την κοινότητα Καλαμπακίου και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Μούζγας (Φ.Ε.Κ. 264^Α - 23/10/1924)

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό προστέθηκαν, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1926 να αριθμούνται 150 οικογένειες προσφύγων/530 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Τριάντα πέντε (35) οικογένειες εξ αυτών προέρχονταν από το Μουλά-Μουσταφά ή Ίβανπολ του Κάρς^{1740, 1741}.

1738. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1739. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλαμπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπακίου ενούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα].

1740. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου», Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 164.

1741. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Αρσενιά ή Αρσενέκ, το Ατκόζ ή Ατκόζ, το Παγπασάν ή Παμπασάν,

Το 1927 ο οικισμός Μούζγα, μετονομάζεται σε **Κουδούνια**¹⁷⁴² και η κοινότητα Μούζγας σε κοινότητα Κουδουνίων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 631 κατοίκων, οι 246 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 80941-81160)¹⁷⁴³.

Στη περίοδο της Βουλγαρικής Κατοχής και στα γεγονότα της εξέγερσης της Δράμας, (28-29 Σεπτεμβρίου 1941) συμμετείχαν και πατριώτες από τη κοινότητα Κουδούνια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρχουν 25 νεκροί στη κοινότητα. Οι περισσότεροι από αυτούς κήκαν μέσα σε αχυρώνα, στον οποίο οι Βούλγαροι τους έκλεισαν προτού τον πυρπολήσουν¹⁷⁴⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κουδούνια αποσπάται από την κοινότητα Κουδουνίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κουδούνια αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Κουδουνίων της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 631 (1928), 923 (1940), 1.058 (1951), 994 (1961), 715 (1971), 885 (1981), 793 (1991), 714 (2001), 885 (2011).

Κόψις (Κλεμποτσάρ ή Κιλ-Μπουτσάρ)

Ο οικισμός **Κλεμποτσάρ** βρίσκονταν κοντά στο σημερινό οικισμό Πρινόλοφος¹⁷⁴⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κλεμποτσάρ είχε 254 κατοίκους (128 άνδρες και 126 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζλού-Κιόϊ, αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτσελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή, και Οβατζίκ με έδρα τον οικισμό Κουζλού-Κιόϊ, στην οποία ενώνονται οι συνοικισμοί Μπέριστα και Μπρεσατλή, Χασάν-Μπολάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμανλή, Τσάλ-Μαχαλέ, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ¹⁷⁴⁶ και Πουρναρζίκ.

το Μέτσιτλι και το Μολά Μουσταφά του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 123, 131, 156, 236, 238.

1742. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [140. Η κοινότης Μπούζγας μετονομάζεται εις «κοινότητα Κουδουνίων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπούζγα εις «**Κουδούνια**»].

1743. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1744. <http://www.proinos-typos.gr/istoriko-simioma-gia-tis-sfages-sti-drama-ti-d-k-choristis-ke-tis-ke-tis-t-k-monastirakiou-koudounion-kalou-agrou-mylopotamou-ke-nikotsaras/>

1745. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

1746. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κουζλού-Κιόϊ αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή και Οβατζίκ υπό το όνομα «κοινότης Κουζλού-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικι-

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 74 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 157 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 10 οικογένειες προσφύγων/30 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Κοζλού-Κιόϊ μετονομάζεται σε κοινότητα Πλατανιά και ο οικισμός Κόψις μετονομάζεται σε **Κόψις**¹⁷⁴⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 18 κατοίκων και οι 18 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 81681-81720)¹⁷⁴⁸.

Το 1940 ο οικισμός Κόψις, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. - 16/10/1940).

Απογραφές: 18 (1928), (-) (1940).

Κρήνη (Κιουρκτσιλέρ)

Ο οικισμός **Κιουρκτσιλέρ** βρίσκονταν ανατολικά από το Παρανέστι, 45 χλμ. από τη Δράμα, σε υψόμετρο 200 μ.¹⁷⁴⁹.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, το 1913. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κιουρκτσιλέρ είχε 97 κατοίκους (47 άνδρες και 50 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ με έδρα τον οικισμό Καρατζά-Κιόϊ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Σκράνοβα Κιουρκτσιλέρ¹⁷⁵⁰ Αρπατζίκ και Γκόρνοβα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 32 άνδρες και 45 γυναίκες, σύνολο 77 κάτοικοι.

σμών. Προς την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπέριστα, και Μπρασατλή, Χασάν Μπαλάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμαλή, Τσάλ-Μαχαλά, Τσιλεκλήρ, Λιμποτέν, **Κλεμποτσάρ** και Πουρναρζήκ].

1747. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [54. Η κοινότης Κοζλού-Κιόϊ επονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κοζλού-Κιόϊ εις «Πλατανιά». (η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 56) Κλεμποτσάρ εις «**Κόψις**» (η)].

1748. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπραξέως Χρεών, Αθήνα 1928.

1749. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1750. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Καρατζά-Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί **Κιουρκτσιλέρ**, Γκόρνοβα, Σκράνοβα και Αρπατζίκ].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 23 πρόσφυγες στον οικισμό (16 άνδρες και 7 γυναίκες).

Αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928, έτσι ώστε συνολικά να υπάρχουν 20 οικογένειες προσφύγων/83 άτομα¹⁷⁵¹, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κιουρκτσιλέρ μετονομάζεται σε **Κρήνη**¹⁷⁵² και η κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ σε κοινότητα Θόλου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 94 κατοίκων, οι 33 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 81721-81760)¹⁷⁵³.

Το 1994 ο οικισμός Κρήνη αποσπάται από την κοινότητα Θόλου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^A – 21/03/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κρήνη ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Θόλου του δήμου Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 244^A - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κρήνη ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Θόλου (μαζί με τους οικισμούς Κάτω Θόλος, Θόλος και Στέρνα) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87^A -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 94 (1928), 155 (1940), 152 (1951), 112 (1961), 75 (1971), 17 (1981), 22 (1991), 15 (2001), 8 (2011).

Ο οικισμός οδεύει στην εγκατάλειψη αν δεν έχει εγκαταλειφθεί.

Κριθαράς (Μπούτιμ)

Ο οικισμός Μπούτιμ βρίσκονταν κοντά στο σημερινό οικισμό Αχλαδιά (βόρεια από το Κάτω Νευροκόπι) στα όρια της οποίας βρίσκεται και ο εγκαταλελειμμένος οικισμός Κριθαράς.¹⁷⁵⁴

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπούτιμ είχε 329 κατοίκους (161 άνδρες και 168 γυναίκες).

Στην απογραφή του 1920 ο οικισμός Μπουτίμ είχε 198 κατοίκους (70 άνδρες και 128 γυναίκες) και ανήκε στη κοινότητα Τσερεσόβου.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσερεσόβου με έδρα τον οικισμό Τσερέσοβο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα,

1751. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ναρμάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 246.

1752. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [35. Η κοινότης Καρτζά-Κιόϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θόλου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καρτζά-Κιόϊ εις «Θόλος» Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 36) Κιουρτσιλέρ εις «**Κρήνη**»].

1753. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1754. <https://pamenevrokopi.gr/achladias/>

Λακάβιτσα, Μπούτιμ¹⁷⁵⁵, Ιστράνε και Λόσνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 70 άνδρες και 128 γυναίκες, σύνολο 198 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Μπούτιμ και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^A-18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 10 οικογένειες προσφύγων /26 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Μπούτιμ και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^A – 08/02/1926)

Το 1927 η κοινότητα Τσερεσόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Παγονερίου και ο οικισμός Μπούτιμ σε **Κριθαράς**¹⁷⁵⁶.

Το 1936 ο οικισμός Κριθαράς αποσπάται από την κοινότητα Παγονερίου και προσαρτάται στη κοινότητα Αχλαδιάς (Φ.Ε.Κ. 376^A – 29/08/1936).

Το 1940, ο οικισμός Κριθαράς της κοινότητας Αχλαδιάς, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Σήμερα το μόνο που απομένει εκτός από τα ερείπια του οικισμού, είναι ο Άγιος Γεώργιος Κριθαρά, ναός ετοιμόρροπος, τον οποίο οι σύνεδροι της Ε' Επιστημονικής Συνάντησης για την Ιστορία της Δράμας (Μάιος 2006) χαρακτήρισαν σε ψήφισμά τους ως «μνημείο ιδιαίτερης σημασίας για την ιστορία της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς» Πρόκειται για μεταβυζαντινό ναό που ακολουθεί την αρχιτεκτονική του «σταυροειδή εγγεγραμμένου τετρακίονιου ναού με τρούλο. Η ανέγερσή του χρονολογείται μεταξύ 1850 και 1870.¹⁷⁵⁷

Κρωμνικό (Σαρνίτς)

Ο οικισμός **Σαρνίτς** βρίσκονταν σε υψόμετρο 500 μ.¹⁷⁵⁸, κτισμένος σε μια λεκάνη ανάμεσα στις καταπράσινες πλαγιές της οροσειράς της Ροδόπης, στην ορεινή περιοχή της

1755. Με το Φ.Ε.Κ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός Τσερέσσοβον υπό το όνομα «κοινότης Τσερεσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσερεσόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα].

1756. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [174. Η κοινότης Τσερεσόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Παγονερίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσερέσσοβον εις «Παγονέρι». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 179) Μπούτιμ εις «**Κριθαράς**»].

1757. <https://pamenevrokopi.gr/achladia/>

1758. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Ξάνθης, στις πλαγιές και βουνοκορφές με τις τοπικές ονομασίες «Καψάλα», «Πουρναλούχ», «Κουζ» και «Καρπούζ Τεπέ»¹⁷⁵⁹.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Σαρνίτς είχε 526 κατοίκους (266 άνδρες και 260 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαρνίς με έδρα τον οικισμό Σαρνίτς¹⁷⁶⁰, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Τσακιρλή, Κουρουλάρ, Αντάς και Σαλτικλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 206 άνδρες και 221 γυναίκες, σύνολο 427 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Σαρνίτς δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Στο τέλος του 1923 η κοινότητα Σαρνίτς αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^A – 03/12/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν 35 οικογένειες προσφύγων/121 άτομα μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες Πόντιοι, κυρίως από την περιοχή της Σαμψούντας, εγκαταστάθηκαν εδώ και αποδύθηκαν σ' ένα σκληρό αγώνα επιβίωσης κάτω από απίστευτα αντίξοες συνθήκες ζωής. Πρόσφυγες με χαραγμένο βαθιά στην ψυχή τους τον πόνο του ξεριζωμού από την «Πατρίδα», την ορφάνια, την απώλεια των αγαπημένων τους, που με τον πιο τραγικό τρόπο έχασαν στις εξορίες και τους διωγμούς από τους Τούρκους, την απώλεια της περιουσίας τους, με μόνη την ψυχή τους και με εφόδια το πείσμα για ζωή και προκοπή και τα όνειρά τους φυλαγμένα καλά μέσα στην καρδιά τους, εγκαταστάθηκαν στη γωνιά αυτή της μητέρας πατρίδας, που δεν ήταν και η πιο φιλόξενη.

Άγρια βουνά, δύο ώρες δρόμος με τα πόδια μέχρι το Νέστο, όπου υπήρχε η στάση του τρένου, άλλες τόσες ώρες δρόμος για την Σταυρούπολη προς την αντίθετη κατεύθυνση, κεφαλοχώρι της περιοχής. Κακοτράχαλα μονοπάτια, στενά καλντερίμια με μοναδικά μέσα μεταφοράς τα γαϊδουράκια, τα μουλάρια και τα άλογα. Μικρός κλήρος με το μεγαλύτερο χωράφι να μην ξεπερνά το στρέμμα, κατάλληλος μόνο για καλλιέργεια καπνού.

Βοσκότοποι κατάλληλοι για την εκτροφή κυρίως αιγοπροβάτων. Χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και κεντρική παροχή νερού. Οι ανάγκες για νερό καλύπτονταν από τις δύο πηγές, το «Πλαν πεγάδ» που σημαίνει «το πέρα πηγάδι» και «τι σιλικί το πεγάδ», δηλαδή το πηγάδι με τις βδέλες. Και μ' αυτούς τους πενιχρούς πόρους, καλούνταν να παλέψουν σκληρά για να επιβιώσουν, να στήσουν το καινούργιο τους σπιτικό, να προκόψουν. Και τα κατάφεραν»¹⁷⁶¹!

Το 1928 ο οικισμός Σαρνίτς μετονομάζεται σε **Κρωμνικόν** και η κοινότητα Σαρνίτς μετονομάζεται σε κοινότητα Κρωμνικού (Φ.Ε.Κ. 193^A – 20/09/1928).

1759. Ιστοσελίδα: Δήμος Τοπείρου, Ελένη Πολυχρονιάδου.

1760. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός **Σαρνίτς** υπό το όνομα «κοινότης Σαρνίτς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαρνίτς ενοούνται και οι συνοικισμοί Αντά, Τσακιρλή, Σαλτικλή και Κουρουλάρ].

1761. Ο.π. Ιστοσελίδα.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 152 κατοίκων, οι 106 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 91861-91920)¹⁷⁶².

Πριν προλάβουν καλά-καλά να ορθοποδήσουν τους βρήκε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και γνώρισαν τη σκληρή Βουλγαρική κατοχή, την πείνα, τον οδυνηρό εμφύλιο πόλεμο. Και πάλι τα κατάφεραν! Μετά το 1945, οπότε συντάχθηκε το νέο δημοτολόγιο λόγω καταστροφής του αρχικού κατά τη διάρκεια της Βουλγαρικής κατοχής, στον οικισμό Κρωμνικό κατοικούσαν 40 οικογένειες με πολλά παιδιά. Τα ονόματά τους στην Ιστοσελίδα του δήμου Ταπείρου.

Το 1944 η κοινότητα Κρωμνικού αποσπάται από το νομό Ροδόπης και υπάγεται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Το 1965 έφυγαν και οι τελευταίοι κάτοικοι. Οι φήμες για κρυμμένους θησαυρούς είχε ως αποτέλεσμα να καταστραφούν τα εγκαταλειμμένα σπίτια ακόμη γρηγορότερα. Η οπτική επαφή με μια οικογένεια σπάνιων θαλασσαιών που κρύβεται στα απόκρημνα βράχια, αλλά και ένα υπέροχο κοπάδι άγριων αλόγων που τρέχει ελεύθερο κάνει το Κρωμνικό έναν πολύ επιθυμητό προορισμό¹⁷⁶³.

Το 1971 η έδρα της κοινότητας Κρωμνικού μεταφέρεται από τον οικισμό Κρωμνικό στον οικισμό Γαλάνη, η κοινότητα Κρωμνικού μετονομάζεται σε κοινότητα Γαλάνης και ο οικισμός Κρωμνικό **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 182^Α -24/09/1971).

Απογραφές: 152 (1928), 270 (1940), 178 (1951), 112 (1961), (-) (1971).

Προς το τέλος της δεκαετίας του '50 άρχισε η εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση των κατοίκων. Οι περισσότερες οικογένειες εγκαταστάθηκαν στους Τοξότες και Γαλάνη, λιγότερες στην πόλη της Ξάνθης, αρκετές στη Θεσσαλονίκη και πολλοί πήραν το δρόμο της μετανάστευσης στη Γερμανία.

Στα 1965 το Κρωμνικό εγκαταλείφθηκε και από τους τελευταίους του κατοίκους και σιγά –σιγά μετατράπηκε σε σωρό ερειπίων. Μοναδική εξαίρεση ο Ναός του Αγίου Παντελεήμονα που από το 1995 έχει επισκευασθεί με τις φιλότιμες προσπάθειες των μελών του Συλλόγου, προσωπική δουλειά και οικονομικές ενισχύσεις πολλών φίλων και παραγόντων της περιοχής και έχει εξοπλισθεί με τα απαραίτητα ώστε να είναι σε θέση να λειτουργήσει¹⁷⁶⁴.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

1762. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1763. Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης: «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων», 2022.

1764. Ό.π. Ιστοσελίδα.

Κύρια ή Κήρια (Οργαντζή)

Ο οικισμός **Οργαντζή** βρίσκονταν ανατολικά του Δοξάτου, σε υψόμετρο 150 μ.¹⁷⁶⁵. Στη θέση του σημερινού οικισμού ήταν κτισμένα τα αρχαία Κρίφλα¹⁷⁶⁶.

Το 1886 (τα Άνω και Κάτω Κύρια) είχαν 2.500 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Οργαντζή δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή¹⁷⁶⁷ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή, Παζαρλάρ, Γιασόργιαννη, Δουρακλή, Χιμιτλή, Ασαά Μαχαλέ, Κασαπλή, Διζμηκλή, Κετσιλίκ, Ασαμπαλάρ και Μποντζάκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 252 άνδρες και 239 γυναίκες, σύνολο 491 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Οργαντζή κατεγράφησαν 196 πρόσφυγες (89 άνδρες και 107 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928. Σύνολο 133 οικογένειες προσφύγων/565 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν κυρίως από την Ανατ. Θράκη, τον Πόντο¹⁷⁶⁸, την Καππαδοκία, την Προύσα και από τα Σώκια της Σμύρνης¹⁷⁶⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 776 κατοίκων, οι 652 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 87501-87700)¹⁷⁷⁰.

Η εξέγερση της Δράμας είναι η πρώτη εξέγερση κατά των κατακτητών και σημειώθηκε τη νύχτα της 28ης προς την 29η Σεπτεμβρίου 1941 στη Δράμα και σε μερικά περίχωρά της,

1765. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1766. Βικιπαίδεια: Κύρια.

1767. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός **Οργαντζή** υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμόν Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενούνται και οι συνοικισμοί: Μποντζάκ, Χιμιτλή, Κασαπλή, Αραπλή, Ασαά-Μαχαλέ, Διζμηκλή, Δουρακλή, Γιασόργιαννη, Κετσιλίκ, Παζαρλάρ και Ασαμπαλάρ.].

1768. Δείτε: α) Μαρτυρία Θεοχάρη Αλωνίδη «Να πολεμήσουμε με ποιούς; Με τους Έλληνες;» στη Χαρά Λιουδάκη (5.11.1970) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, Τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 17-20, β) Μαρτυρία Μιχαήλ Παπαδόπουλου «Η μητέρα μου ήταν Ελληνίδα κι έγινε Τουρκάλα. Εμείς τι θα γίνουμε;» στον Χρήστο Σαμουηλίδη (7.4.1964) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, Τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 190-191 και γ) Μαρτυρία Ανέστη Βασιλειάδη «Κρέας, κρέας, εφώναζε, Το παιδί κρατούσε ένα παλιοσίδρο, έκοβε από το πτώμα και έτρωγε» στη Χαρά Λιουδάκη (6.10.1970) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, Τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 199-207.

1769. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1770. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

μεταξύ των οποίων και τα Κύργια που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο, γι' αυτό και το χωριό βρέθηκε στο στόχαστρο των Βουλγάρων. Πυρπόληση και λεηλασία του χωριού, αφού ένα αεροπλάνο άνοιξε δρόμο με τους βομβαρδισμούς του, για την εισβολή. Οι χωριανοί πήραν τα βουνά, κρύβονται σε ρεματιές και δασώδεις πλαγιές. Η ομαδική εκτέλεση 40 περίπου (35 Κυργιώτες) αθώων κατοίκων στο Καρά-Ορμάν (4-10-1941) αποτελεί το τραγικότερο γεγονός στην ιστορική πορεία του χωριού μας, με τα 162 συνολικά θύματα...¹⁷⁷¹.

Μια άλλη συγκλονιστική μαρτυρία για τις Βουλγαρικές ωμότητες στα Κύρια την περίοδο της Βουλγαρικής Κατοχής δίνει ο Νίκος Εμμανουηλίδης¹⁷⁷².

Το 1953 ο οικισμός Οργαντζή μετονομάζεται σε **Κήρια**¹⁷⁷³. (Φ.Ε.Κ. 86^Α – 11/04/1953). Το 1961 διορθώνεται το όνομα της κοινότητας, από Κηρίων σε Κυρίων και του οικισμού από Κήρια σε **Κύρια** (Φ.Ε.Κ.–19/03/1961).

Ο πληθυσμός έχει μειωθεί σημαντικά μετά το 1960 λόγω της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης.

Αγροτική περιοχή με κύριο παραγόμενο προϊόν στο παρελθόν τον καπνό, ο οποίος φημιζόταν ως ο καλύτερης ποιότητας καπνός στην Ελλάδα, πολύ γνωστός στο εξωτερικό με τον όρο «Κυρ-Μπασμά». Οι παραγωγοί στράφηκαν τις τελευταίες δεκαετίες σε νέες καλλιέργειες και δραστηριότητες και στη δεκαετία του 1990 άρχισαν να καλλιεργούνται συστηματικά οι γνωστές καλλιέργειες της αμπέλου και της ελιάς. Κοντά στους παραγωγούς του τσίπουρου, εμφανίστηκαν παραγωγοί κρασιού με τη δημιουργία μεγάλων οινοποιείων στην κοντινή περιοχή. Η Μικρασιατική παράδοση στην παραγωγή χαλβά συνεχίζεται ακόμη και σήμερα με το «χαλβά Κυργίων».

Το 1994 ο οικισμός Κύρια αποσπάται από την κοινότητα Κυρίων (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Μεγάλου Αλεξάνδρου (Φ.Ε.Κ. 133^Α – 20/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κύρια αποσπάται από τον δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κυρίων του «Καποδιστριακού» δήμου Δοξάτου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κύρια ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Κυρίων (μαζί με το Βαθυχώρι, Υψηλόν, το Ευρύπεδο, και το Βαθύσπηλο), της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του «Καλλικρατικού» δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 775 (1928), 2.589 (1940), 1.891 (1951), 2.163 (1961), 1.521 (1971), 1.640 (1981), 2.002 (1991), 1.325 (2011).

Με Προεδρικό Διάταγμα της 1ης Ιουνίου 2017, τα Κύρια του δήμου Δοξάτου χαρακτηρίστηκαν ως **Μαρτυρικό Χωριό**, σε αναγνώριση των αγώνων και των ανθρώπινων απωλειών που υπέστησαν οι κάτοικοι, κατά την περίοδο της Βουλγαρικής Κατοχής στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

1771. <https://kyrgia.wordpress.com/2015/11/23/%CF%84%CE%BF-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CF%8C-%CE%BC%CE%B1%CF%82/>

1772. Νίκος Εμμανουηλίδης: «Εκτέλεση στην Πλατεία: Οι βουλγαρικές ωμότητες στα Κύρια, μετά την καταστολή της εξέγερσης του 1941». Περιοδικό ΔΙΟΔΟΣ. Ιαν. 2020. Τεύχος 17.

1773. Τουρκ. κη = ξερός τόπος.

Λακκούδα (Λακοβίστα)

Ο οικισμός **Λακοβίστα**, βρίσκονταν στα βόρεια του νομού Δράμας κοντά στον οικισμό Παγονέρι¹⁷⁷⁴ σε υψόμετρο 600 μ.¹⁷⁷⁵ Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λακαβίτσα είχε 326 κατοίκους (165 άνδρες και 164 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπορόβου με έδρα τον οικισμό Μπορόβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κωστέν, Όστιτσα, Σταρεντζίκ, Μαλούσιστα, Λακαβίτσα¹⁷⁷⁶, Ίμπιστα, Βίτοβα, Δόμπλεν και Μουζδέλ.

Το 1920 ο οικισμός Λακοβίστα και η κοινότητα Μπορόβου που ανήκει ο οικισμός, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν προς τις νέες τους πατρίδες και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 25 οικογένειες προσφύγων/77 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Λακοβίστα και η κοινότητα Μπορόβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνάβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Μπορόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Ποταμών και ο οικισμός Λακοβίστα μετονομάζεται σε **Λακκούδα**¹⁷⁷⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 46 κατοίκων και οι 46 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 82121-82160)¹⁷⁷⁸.

Το 1931 ο οικισμός Λακκούδα αποσπάται από την κοινότητα Ποταμών και προσαρτάται στη κοινότητα Μυλόπετρας (Φ.Ε.Κ. 339^Α – 29/09/1931).

Το 1971 ο οικισμός Λακκούδα της κοινότητας Μικρομηλέας, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. -14/03/1971).

Απογραφές: 46 (1928), 103 (1940), (-) (1951) 53 (1961), (-) 1971.

1774. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

1775. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1776. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [27. Ο συνοικισμός Μπορόβον υπό το όνομα «κοινότης Μπορόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπορόβον ενούνται και οι συνοικισμοί: Μαλούσιστα, Δόμπλεν, Σταρεντζίκ, Βίτοβα, Ίμπιστα, Όστιτσα, Κωστέν, **Λακαβίτσα** και Μουζδέλ].

1777. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [184. Η κοινότης Μπορόβον μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποταμών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπορόβον εις «Ποταμοί» (οι). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 190) Λακαβίτσα εις «**Λακκούδα**»].

1778. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Λειβαδίτης (Χαμηδιέ)

Ο οικισμός Χαμηδιέ βρίσκονταν χτισμένος σε υψόμετρο 1.200 μ. στο όρος Χαϊντού (Ερύμανθος) της οροσειράς Κούλας, στην οροσειρά της Ροδόπης. Αποτελεί τον υψηλότερο κατοικήσιμο οικισμό της Θράκης. Βρίσκεται 51 χλμ. βορειοδυτικά της Ξάνθης, στις νοτιοδυτικές απολήξεις του όρους Κούλα¹⁷⁷⁹.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, στο νομό Δράμας, ο οικισμός Χαμηδιέ αναφέρεται με 2 τοπωνύμια: 1) Χαμηδιέ –Εβέλ με 580 κατοίκους (287 άνδρες και 293 γυναίκες) και 2) Χαμηδιέ_Ξανή με 90 κατοίκους (42 άνδρες και 48 γυναίκες) .

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοζλούτσης Δράμας με έδρα τον οικισμό Κοζλούτσα, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μεσελή, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον Χορουσλού, Χουσεϊν-Κιοϊ και Καλοβατζίκ (Φ.Ε.Κ. 251^Α – 20/11/1919). Στην εν λόγω κοινότητα το 1920 προσαρτάται ο οικισμός Χαμηδιέ (Φ.Ε.Κ. 42^Α – 20/02/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 125 άνδρες και 123 γυναίκες, σύνολο 248 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Χαμηδιέ δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 51 οικογένειες προσφύγων/208 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες κατάγονταν από την Καππαδοκία.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Κοζλούτσης, μετέπειτα Καρυοφύτου (που ανήκει και ο οικισμός Χαμηδιέ) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 03/12/1923).

Το 1926 ο οικισμός Χαμηδιέ μετονομάζεται σε **Λειβαδίτης**¹⁷⁸⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 227 κατοίκων, οι 225 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 η κοινότητα Κοζλούτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Καρυοφύτου (Φ.Ε.Κ. 193^Α-20/09/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93741-93820)¹⁷⁸¹.

Το 1944 η κοινότητα Καρυοφύτου που ανήκει και ο οικισμός Λειβαδίτης αποσπάται από το νομό Ροδόπης και υπάγεται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριας» ο οικισμός Λειβαδίτης αποσπάται από την κοινότητα Καρυοφύτου (καταργείται) και υπάγεται στο Τοπικό Διαμέρισμα Καρυοφύτου στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λειβαδίτης αποσπάται από το

1779. Βικιπαίδεια: Λειβαδίτης.

1780. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Μαΐου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Ροδόπης και στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [6. Ο συνοικισμός Χαμηδιέ της αυτής κοινότητας (Κοζλούτσας) μετονομάζεται εις «Λειβαδίτης»].

1781. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Καρυοφύτου (μαζί με το Άνω και Κάτω Καρυόφυτο και τον Καστανίτη), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 227 (1928), 338 (1940), (-) (1951), (-) (1961), 168 (1971), 103 (1981) 60 (1991), 20 (2011).

Κοντά στον οικισμό Λειβαδίτη βρίσκεται ο μεγαλύτερος καταρράκτης των Βαλκανίων και προσεγγίζεται αρκετά εύκολα από την πόλη της Ξάνθης. Ο ενδιαφερόμενος δεν έχει παρά να ακολουθήσει το δρόμο για τη Σταυρούπολη και από εκεί με έντονη ανάβαση να κατευθυνθεί στο χωριό Λειβαδίτης, που βρίσκεται στα 1300 μέτρα υψόμετρο.

Από την έξοδο του χωριού ξεκινά μονοπάτι με ανατολική κατεύθυνση το οποίο οδηγεί σε ένα από τα πολλά γεφύρια της περιοχής. Ο δασικός δρόμος μετά από 7 χλμ. και με κατεύθυνση νοτιοανατολική φέρνει σε απόσταση 300 μ. από τον μνημειώδη καταρράκτη του Τραχωνίου (γνωστό και ως καταρράκτη του Λειβαδίτη). Για να φτάσει ο επισκέπτης στον καταρράκτη, θα χρειαστεί να πεζοπορήσει σε ένα ήπιο μονοπάτι, πνιγμένο στις οξιές, τα σφεντάμια, τους φράξους και τις φλαμουριές Φτάνοντας στον καταρράκτη το θέαμα είναι μοναδικό. Τα νερά πέφτουν κατακόρυφα από ύψος 60 περίπου μέτρων με τρομερό πάταγο, χαρίζοντας πλούσια βλάστηση στις σχισμές των βράχων. Η τοποθεσία φέρνει στο νου τις Ναϊάδες των αρχαίων μύθων και τις νεράιδες των λαϊκών παραμυθιών.

Η λαϊκή παράδοση αναφέρει πως στα νερά του Λειβαδίτη λούζονταν οι «καλοκυράδες» (νεράιδες), ενώ στις σπηλιές του ύφαιναν, σε πέτρινους αργαλειούς, το αραχνοϋφαντο νεραϊδόγνεμα. Εδώ χόρευαν στους διονυσιακούς ρυθμούς, οι Σάτυροι. Μέσα στα αρχέγονα αυτά δάση αντιλαλούσαν τα τραγούδια του Ορφέα, γιου της Μούσας Καλλιόπης και του θεού Απόλλωνα ο οποίος μάγευε με την κιθάρα του θεούς και τους ανθρώπους¹⁷⁸².

Λευκόγεια (Μπελοτίντσα)

Ο οικισμός **Μπελοτίντσα** (=λευκή γη) βρίσκονταν 8 χλμ. βόρεια από το Κάτω Νευροκόπι κοντά στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, 50 χλμ. από τη Δράμα και σε υψόμετρο 600μ.¹⁷⁸³

Μετά την απελευθέρωσή του οικισμού το 1913, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπελοτίντσα είχε 1.361 κατοίκους (683 άνδρες και 678 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπελοτίντσης με έδρα τον οικισμό Μπελοτίντσα¹⁷⁸⁴, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Βούλκοβον, Μαχαλετζίκ και Γκιουσπερέκ.

1782. <https://www.cityofxanthi.gr/enimerosi/episkeptes/axiotheata/6262-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CE%AC%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CE%B4%CE%AF%CF%84%CE%B7-%CE%AE-%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%87%CF%89%CE%BD%CE%AF%25>

1783. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1784. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [22. Ο συνοικισμός **Μπελοτίντσα** υπό το όνομα «κοινότης Μπελοτίντσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπελοτίντσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Βούλκοβον, Μαχαλετζίκ και Γκιουσπερέκ].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 566 άνδρες και 617 γυναίκες, σύνολο 1.183 κάτοικοι.

Το 1920 η κοινότητα Μπελοτίνιτσας αποσπάται από την επαρχία Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α-18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 109 πρόσφυγες (54 άνδρες και 55 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και την εγκατάλειψη του οικισμού από τους Μουσουλμάνους κατοίκους του, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 οι πρόσφυγες του οικισμού να είναι 246 οικογένειες/878 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν και από τα Φλογητά της Καππαδοκίας¹⁷⁸⁵.

Το 1927 ο οικισμός Μπελοτίντσα μετονομάζεται σε **Λευκόγεια**¹⁷⁸⁶ και η κοινότητα Μπελοτίντσης σε κοινότητα Λευκογείων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.212 κατοίκων, οι 991 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 360 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 82281-82640)¹⁷⁸⁷.

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τα Λευκόγεια πέρασαν - από κοινού με το μεγαλύτερο μέρος της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης - υπό Βουλγαρική Κατοχή. Το φθινόπωρο του 1941, τα βουλγαρικά στρατεύματα προχώρησαν στην εκτέλεση 16 κατοίκων του οικισμού στο πλαίσιο μαζικών αντιποίνων για την εξέγερση της Δράμας¹⁷⁸⁸.

Το 1994 ο οικισμός Λευκόγεια και η κοινότητα Λευκογείων αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α - 16/09/1994).

Στον οικισμό σώζεται η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου (1836) με τέμπλο και εικόνες από τα τέλη του περασμένου αιώνα και καμπαναριό του 1887¹⁷⁸⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λευκόγεια αποσπάται από την κοινότητα Λευκογείων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λευκόγεια αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Λευκογείων του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι.

1785. Συμεών Κοιμίσσολου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός», ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 369.

1786. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιεύθυνση Ζυρνόβου: [164. Η κοινότης Μπελοτίντσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Λευκογείων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπελοτίντσα εις «**Λευκόγεια**» (τα)].

1787. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1788. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σελ. 160.

1789. <https://gtp.gr/ChangeLanguage.asp?id=1&path=/LocInfo.asp&QS=Code%3DEGRR%26PrimeCode%3DEGRDR00NKDNKD301%26PrimeLevel%3D9%26Level%3D3%26LastAns%3D1%26PrimeInfo%3D17%26InfoId%3D22%26lng%3D1%26>

(Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 1.212 (1928), 1.584 (1940), 1.057 (1951), 1.278 (1961), 745 (1971), 605 (1981), 611 (1991), 465 (2011).

Λευκοδιάσελλο - Λυκοδιάσελο (Κουρταλάρ)

Ο οικισμός **Κουρταλάρ** βρίσκονταν νοτιοανατολικά του οικισμού Πολύκαρπος της Δράμας¹⁷⁹⁰.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κούρταλαρ είχε 203 κατοίκους (99 άνδρες και 104 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ραβενίων με έδρα τον οικισμό Ραβένια (Μακρυπλάγιον) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κουρταλάρ¹⁷⁹¹, Ορμανλή, Ντομπροσούλ, Ρούσοβον Κοτζαλάρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 80 άνδρες και 67 γυναίκες, σύνολο 147 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Ρούσοβο.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό Κούρταλαρ και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 16 οικογένειες προσφύγων/53 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κουρταλάρ μετονομάζεται σε **Λυκοδιάσελον**¹⁷⁹².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 62 κατοίκων, οι 58 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 82781-82800)¹⁷⁹³.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Λευκοδιάσελλον** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1951 ο οικισμός Λευκοδιάσελλο **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές : 62 (1928), 39 (1940), (-) (1951).

1790. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

1791. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [14. Ο συνοικισμός Ραβένια υπό το όνομα «κοινότης Ραβενίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραβενίων ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσοβον, Ντομπροσούλ, Κοτζαλάρ, Ορμανλή, **Κούρταλαρ** και Ζίψα-Μαχαλετζίκ].

1792. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιόικηση Δράμας: [109. Η κοινότης Ραβενίων μετονομάζεται εις «κοινότητα Μακρυπλάγιου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ραβένια εις «Μακρυπλάγι» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:.....114. Κουρταλάρ εις «**Λυκοδιάσελον**»].

1793. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Λευκοθέα (Δράτσοβο)

Ο οικισμός Δράτσοβο βρίσκονταν 14,5 χλμ. νοτιοανατολικά από τη Νέα Ζίχνη και 42,5 χλμ. νοτιοανατολικά από τις Σέρρες, σε υψόμετρο 180 μ.¹⁷⁹⁴

Το 1886 κατοικείτο από 150 Έλληνες (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Δράτσοβος έχει 168 κατοίκους (84 άνδρες και 84 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μανδηλίου με έδρα τον οικισμό Μανδήλι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Δράτσοβο¹⁷⁹⁵, Τρεστενίτσα και Σκρίτζοβα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 92 άνδρες και 114 γυναίκες, σύνολο 206 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Δράτσοβο που ανήκει στην υποδιοίκηση Ζίχνης του νομού Σερρών, 52 πρόσφυγες (26 άνδρες και 26 γυναίκες).

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσόβου με την απόσπαση του οικισμού Δράτσοβον από την κοινότητα Μανδηλίου και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 221^Α – 19/09/1924).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, μερικές οικογένειες εγκατέλειψαν τον οικισμό έτσι ώστε το 1928, αριθμούνται σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 10 οικογένειες προσφύγων /41 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Δράτσοβον μετονομάζεται σε **Λευκοθέα**¹⁷⁹⁶ και η κοινότητα Δρατσόβου σε κοινότητα Λευκοθέας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 311 κατοίκων, οι 76 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 76621-76640)¹⁷⁹⁷.

Το 1971 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Σταθμός Λευκοθέας και η προσάρτησή του στη κοινότητα Λευκοθέας (Φ.Ε.Κ. 14/03/1971) ενώ το 1973 μεταφέρεται η έδρα της κοινότητας από τον οικισμό Λευκοθέα στον οικισμό Σταθμός Λευκοθέας. Οι κάτοικοι του προέρχονται από τους οικισμούς Λευκοθέα και Κρυοπηγή, δύο ερειπωμένοι πλέον οικισμοί που βρίσκονται ψηλότερα και βορειότερα του σημερινού οικισμού, και λίγοι από το Μανδήλι¹⁷⁹⁸.

1794. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1795. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Μανδήλι υπό το όνομα «κοινότης Μανδηλίου» και με έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μανδηλίου ενούνται και οι συνοικισμοί **Δράτσοβο**, **Τρεστεντότσα** και **Σκρίτζοβα**].

1796. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [12. Η κοινότης **Δρατσόβου** μετονομάζεται εις «κοινότητα **Λευκοθέας**» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός **Δράτσοβον** εις «**Λευκοθέα**»].

1797. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1798. Βικιπαίδεια: Λευκοθέα.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λευκοθέα και ο οικισμός Σταθμός Λευκοθέας αποσπώνται από την κοινότητα Λευκοθέας (καταργείται) και προσαρτώνται στο δήμο Αλισταράτης (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λευκοθέα δεν υφίσταται ενώ ο οικισμός Σιδηροδρομικός Σταθμός Λευκοθέας (αποσπώμενος από το δήμο Αλισταράτης) αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Λευκοθέας της Δημοτικής Ενότητας Αλισταράτης του δήμου Νέας Ζίχνης, με έδρα τη Νέα Ζίχνη (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές Λευκοθέα: 311 (1928), 361 (1940), 340 (1951), 347 (1961), 172 (1971), 8 (1981), 9 (1991).

Απογραφές Σιδηροδρομικός Σταθμός Λευκοθέας: 287 (1971), 468 (1981) 469 (1991), και 296 (2011).

Λιβαδάκι (Λειβάδιστα)

Ο οικισμός **Λειβάδιστα** βρίσκονταν κοντά στο σημερινό οικισμό της Αχλαδιάς (βόρεια από το Κάτω Νευροκόπι) σε υψόμετρο 720 μ.¹⁷⁹⁹ και στα όρια της οποίας βρίσκεται ο εγκαταλειμμένος σήμερα οικισμός Λιβαδάκι¹⁸⁰⁰.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λειβάδιστα είχε 482 κατοίκους (239 άνδρες και 243 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσερεσόβου με έδρα τον οικισμό Τσερέσοβο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα¹⁸⁰¹, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 105 άνδρες και 160 γυναίκες, σύνολο 265 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Λειβάδιστα και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α-18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 45 οικογένειες προσφύγων /142 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Λειβάδιστα και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α - 08/02/1926).

1799. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1800. <https://pamenevrokopi.gr/achladi/>

1801. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός Τσερέσοβον υπό το όνομα «κοινότης Τσερεσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσερεσόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, **Λειβάδιστα**, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα].

Το 1927 η κοινότητα Τσερεσόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Παγονερίου και ο οικισμός Λειβάδιστα σε **Λιβαδάκι**¹⁸⁰².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 123 κατοίκων και οι 123 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 82641-82720)¹⁸⁰³.

Το 1936 ο οικισμός Λιβαδάκι αποσπάται από την κοινότητα Παγονερίου και προσαρτάται στη κοινότητα Αχλαδιάς (Φ.Ε.Κ. 376^Α – 29/08/1936).

Την δεκαετία του 1970 ο οικισμός Λιβαδάκι, πρέπει να **καταργήθηκε**.

Απογραφές: 123 (1928), 126 (1940), 12 (1951), 32 (1961), (-) (1971).

*Στον εγκαταλελειμμένο οικισμό (κατοικείται εποχιακά από ελάχιστες οικογένειες) υπάρχει ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου με το μεγάλο του καμπαναριό, κτισμένος στα τέλη του 19^{ου} αι., ακολουθεί και αυτός την αρχιτεκτονική της τρίκλιτης βασιλικής ξυλόστεγης.*¹⁸⁰⁴

Λιβαδερό – Λειβαδερό (Μοκρός)

Ο οικισμός **Μοκρός** βρίσκονταν στις ανατολικές πλαγιές του βουνού Φαλακρό, βόρεια της πόλης της Δράμας, σε υψόμετρο 660 μ.¹⁸⁰⁵

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μοκρός είχε 349 κατοίκους (171 άνδρες και 178 γυναίκες).

Το 1914 ήταν έδρα Αστυνομικού σταθμού και είχε τηλεφώνιο¹⁸⁰⁶.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζερνοβίτσης με έδρα τον οικισμό Ζερνοβίτσα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιοϊ, Μπόρνικ, Χαδέρ-Κιοϊ, Μοκρός¹⁸⁰⁷, Ραζενίκ και Κράνιστα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 141 άνδρες και 163 γυναίκες, σύνολο 304 κάτοικοι.

1802. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [174. Η κοινότης Τσερεσόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Παγονερίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσερεσόβου εις «Παγονέρι». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 177) Λειβάδιστα εις «**Λιβαδάκι**»].

1803. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1804. <https://gtp.gr/ChangeLanguage.asp?id=1&path=/LocInfo.asp&QS=Code%3DEGR%26PrimeCode%3DEGRRDR00NKDNKD301%26PrimeLevel%3D9%26Level%3D3%26LastAns%3D1%26PrimeInfo%3D17%26InfoId%3D22%26Ing%3D1%26>

1805. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1806. Έγγραφα: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

1807. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ζερνοβίτσα υπό το όνομα «κοινότης Ζερνοβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζερνοβίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιοϊ, Μπόρνικ, Χαδέρ-Κιοϊ, **Μοκρός**, Ραζενίκ και Κράνιστα].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Μοκρό δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π, 10 οικογένειες προσφύγων/32 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1923 η έδρα της κοινότητας Ζερνοβίτσης μεταφέρεται από τον οικισμό Ζερνοβίτσα στον οικισμό Μοκρός και η κοινότητα Ζερνοβίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Μοκρού (Φ.Ε.Κ. 344^α – 27/11/1923).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 233 κατοίκων, οι 90 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85181-85200)¹⁸⁰⁸.

Το 1953 ο οικισμός Μοκρός μετονομάζεται σε **Λειβαδερό** και η κοινότητα Μοκρού σε κοινότητα Λειβαδερού (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 21/12/1953).

Το 1961 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας, διορθώνεται σε **Λιβαδερό** (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λιβαδερό αποσπάται από την κοινότητα Λιβαδερού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Δράμας ως Τοπικό Διαμέρισμα Λιβαδερού (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λιβαδερό ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λιβαδερού (μαζί με τους οικισμούς Δενδράκια και Χαράδρα) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα (Φ.Ε.Κ. 87^α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 233 (1928), 647 (1940), 160 (1951), 227 (1961), 131 (1971), 101 (1981), 121 (1991), 100 (2001), 72 (2011).

Λιβερά (Ανδά ή Αντά)

Ο οικισμός **Αντά** βρίσκονταν μεταξύ των οικισμών Κομνηνά και Γαλανής όπου αργότερα δημιουργήθηκαν και οι οικισμοί Άνω και Κάτω Λιβερά στα δυτικά του νομού Ξάνθης. Υπάρχει και Σιδηροδρομικός Σταθμός Λιβερών.

Βρίσκονταν σε υψόμετρο 450 μ. Από το 1878 έως το 1912 ανήκε στο βιλαέτι Αδριανούπολης, στο σαντζάκι Γκιουμουλτζίνας (Κομοτηνής) και στον καζά Ξάνθης¹⁸⁰⁹.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Αντά είχε 787 κατοίκους (389 άνδρες και 398 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Σαρνίτς με έδρα τον οικισμό Σαρνίτς στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Τσακιρλή, Κουρουλάρ, Αντάς¹⁸¹⁰ και Σαλτικλή.

1808. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1809. Ιστοσελίδα Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης: «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων».

1810. Με το Φ.Ε.Κ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συ-

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 305 άνδρες και 328 γυναίκες, σύνολο 633 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στην οικισμό Αντά δεν βρέθηκαν πρόσφυγες

Το 1923 μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών στην περιοχή εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ..Μ.-Ε.Α.Π., 70 προσφυγικές οικογένειες/212 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1923 η κοινότητα Σαρνίτς (και ο οικισμός Αντά που ανήκε) αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^A – 03/12/1920).

Το 1928 ο οικισμός Αντάς μετονομάζεται σε **Λιβερά** (Φ.Ε.Κ. 81^A – 14/05/1928) ενώ η κοινότητα Σαρνίτς που ανήκε ο οικισμός Αντάς. Μετονομάζεται σε κοινότητα Κρωμινικού (Φ.Ε.Κ. 193^A – 20/09/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 275 κατοίκων, οι 201 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγόι οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73741-73840)¹⁸¹¹.

Το 1940 ο οικισμός Λιβερά **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Συγχρόνως με την κατάργηση του οικισμού Λιβερά, αναγνωρίζονται τα Άνω και Κάτω Λιβερά, τα οποία όμως καταργήθηκαν το 1970 (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971).

Απογραφές: 275 (1928), (-) (1940).

Τα Λιβερά βρίσκονται σε υψόμετρο 450 μ. δίπλα στο ποταμό Νέστο. Φτάνουμε εδώ πολύ εύκολα από το χωματόδρομο που περνάει από τα Κομνηνά. Στην ευρύτερη περιοχή μπορεί κανείς να συναντήσει ένα κοπάδι από περίπου 30 άγρια αλογα που μετακινούνται από το Κρωμινικό μέχρι τα Λιβερά. Ένα κοπάδι συνδέει το χωριό με το Σιδηροδρομικό Σταθμό των Λιβερών. Σε απόσταση 20 λεπτών από τα Λιβερά υπάρχει ένα ενδιαφέρον σπήλαιο. Σήμερα τα Λιβερά είναι εγκαταλειμμένα. Το 1940 ο πληθυσμός του πάνω και κάτω συνοικισμού μαζί έφτανε τους 477 κατοίκους. Από τότε άρχισε η σταδιακή εγκατάλειψη. Σε δύο δεκαετίες ο πληθυσμός είχε πέσει σε 208 κατοίκους και στη δεκαετία του '70 επήλθε πλήρης ερήμωση¹⁸¹².

Λυκοδρόμι (Κούρταλα ή Κούρταλαν)

Ο οικισμός **Κούρταλα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 380 μ.¹⁸¹³, 8 χλμ. βόρειο-ανατολικά από τη Σταυρούπολη και 13 χλμ. βορειοδυτικά της Ξάνθης¹⁸¹⁴.

νοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [20. Ο συνοικισμός Σαρνίτς υπό το όνομα «κοινότης Σαρνίτς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαρνίτς ενοούνται και οι συνοικισμοί **Αντά**, **Τσακιρλή**, **Σαλτικλή** και **Κουρουλάρι**].

1811. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1812. <http://www.xanthi.gr/greek/06peri/hg/exinos/oikismoi.htm>

1813. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1814. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=11359&lng=1>

Από το 1878 έως το 1912 ανήκε στο βιλαέτι Αδριανούπολης, στο σαντζάκι Γκιουμουλτζίνας (Κομοτηνής) και στον καζά Ξάνθης¹⁸¹⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κούρταλαν (τουρκ. Κουρτ-Αλάν=το πήρε ο λύκος)¹⁸¹⁶ είχε 449 κατοίκους (222 άνδρες και 227 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή-Κιοϊ με έδρα τον οικισμό Γενή-Κιοϊ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κούρταλα¹⁸¹⁷, Μαργαρίζ, Μαχμουτλή, Σταθμός Γενή-Κιοϊ, Γαύροβον και Χοτζαλάρ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 179 άνδρες και 195 γυναίκες, σύνολο 374 κάτοικοι.

Λίγους μήνες αργότερα η κοινότητα Γενή-Κιοϊ (που ανήκει το Κούρταλα) μετονομάζεται σε κοινότητα Σταυρούπολης Δράμας (Φ.Ε.Κ. 63B – 09/10/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Κούρταλα δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Σταυρούπολης και ο οικισμός Κούρταλα αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^A – 03/12/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 50 οικογένειες /182 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τον Πόντο (Μπάφρα) και τη Μ. Ασία¹⁸¹⁸.

Το 1926 ο οικισμός Κούρταλαν μετονομάζεται σε **Λυκοδρόμι**¹⁸¹⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 233 κατοίκων, οι 192 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 81621-81680)¹⁸²⁰.

Το 1944 η κοινότητα Σταυρούπολης και ο οικισμός Λυκοδρόμι αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^A – 31/12/1944).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριας» ο οικισμός Λυκοδρόμι υπάγονταν στο Τοπικό Διαμέρισμα Σταυρούπολης στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης Ξάνθης (ΦΕΚ 244^A - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λυκοδρόμι αποσπάται από το

1815. Σύλλογος Μικρασιτών Ν. Ξάνθης: «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων». 2022.

1816. Πολιτιστικός Σύλλογος Λυκοδρομίου Ξάνθης: Λυκοδρόμιο..

1817. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Γενή-Κιοϊ υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Κιοϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γενή-Κιοϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μαχμουτλή, **Κούρταλα**, Γαύροβον, Μαργαρίτι, Χοτζαλάρ και σταθμός Γενή-Κιοϊ].

1818. Ό.π. Πολιτιστικός...

1819. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Μαΐου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Ροδόπης και στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [3 Ο συνοικισμός Κούρταλαν της αυτής κοινότητος (Σταυρουπόλεως) μετονομάζεται εις «**Λυκοδρόμι**»].

1820. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σταυρούπολης (μαζί με το Δασικό Χωριό, την Καλλιθέα, το Μαργαρίτι και την Σταυρούπολη) της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 233 (1928), 400 (1940), 286 (1951), 273 (1961), 130 (1971), 91 (1981) 104 (1991), 45 (2011).

Λυκοφωλιά (Γιούρτ-Μαχαλέ)

Ο οικισμός Γιούρτ-Μαχαλέ βρίσκονταν πλησίον του οικισμού Οσενίτσας (Σιδηρόνερο) του νομού Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γιούρτ-Μαχαλέ φαίνεται να μην κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσενίτσας με έδρα τον οικισμό Οσενίτσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Παπάζ-Κιόϊ, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Μπούρχοβον, Όρχοβα, Τσερκίστα, Λοφτίστα, Γιούρτ-Μαχαλέ¹⁸²¹ και Δρανόβιτσα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικημάτια τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 7 οικογένειες προσφύγων/25 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Οσενίτσας μετονομάζεται σε κοινότητα Σιδηρονέρου και ο οικισμός Γιούρτ-Μαχαλέ σε **Λυκοφωλιά**¹⁸²².

Το 1928 ο οικισμός Λυκοφωλιά, καταργείται (Φ.Ε.Κ. - 16/05/1928).

Σήμερα στην περιοχή έχει γίνει αιολικό πάρκο.

Μαγνησία - Μαγνήσιον (Γκροζδέλ ή Γκριζδέλ)

Ο οικισμός **Γκροζδέλ** βρίσκονταν στα νότια του Σιδηρόνερου (Οσενίτσα)¹⁸²³ της Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γκρισδέλ είχε 280 κατοίκους (137 άνδρες και 143 γυναίκες).

1821. Με το Φ.Ε.Κ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Οσενίτσα υπό το όνομα «κοινότης Οσενίτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οσενίτσας ενούνται και οι συνοικισμοί Μπούρχοβον, Παπάζ-Κιόϊ, Λοφτίστα, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Τσερκισέν, Δρανόβιτσα, Όρχοβα και **Γιούρτ-Μαχαλέ**].

1822. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [100. Η κοινότης Οσενίτσας μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδηρονέρου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Οσενίτσα εις «Σιδηρόνερο». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 107) Γιούρτ-Μαχαλέ εις «**Λυκοφωλιά**»].

1823. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσενίτσης με έδρα τον οικισμό Οσενίτσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Παπάζ-Κιόϊ, Βλαδίκος, Γκροζδέλ¹⁸²⁴, Μπούρ-χοβον, Όρχοβα, Τσερκίστα, Λοφτίστα, Γιούρτ-Μαχαλέ και Δρανόβιτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 109 άνδρες και 135 γυναίκες, σύνολο 244 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 17 οικογένειες προσφύγων/57 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Οσενίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Σιδηρονέρου και ο οικισμός Γκροζδέλ σε **Μαγνήσιον**¹⁸²⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 131 κατοίκων και οι 131 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 82881-82920)¹⁸²⁶.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Μαγνήσιον σε **Μαγνησία**¹⁸²⁷.

Το 1951 ο οικισμός Μαγνησία **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Σήμερα είναι ακατοίκητος οικισμός.

Απογραφές: 131 (1928), 183 (1940), (-).

Μακρυπλάγιο (Ραβένια)

Ο οικισμός **Ραβένια** βρίσκονταν σε απόσταση 16,5 χλμ. βορειοανατολικά από την πόλη της Δράμας, στις πλαγιές της κορυφής Κοτζάς του Φαλακρού όρους, σε υψόμετρο 720 μ.¹⁸²⁸

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ραβένια αναφέρεται να έχει 944 κατοίκους (466 άνδρες και 478 γυναίκες).

1824. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Οσενίτσα υπό το όνομα «κοινότης Οσενίτσης» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Οσενίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπούρχοβον, Παπάζ-Κιόϊ, Λοφτίστα, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Τσερκίσεν, Δρανόβιτσα, Όρχοβα και Γιούρτ-Μαχαλέ].

1825. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [100. Η κοινότης Οσενίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδηρονέρου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Οσενίτσα εις «Σιδηρόνερο». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 105) Γκρόζδελ εις «**Μαγνήσιον**»].

1826. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1827. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1828. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ραβενίων με έδρα τον οικισμό Ραβένια¹⁸²⁹ (Μακρυπλάγιον) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κουρταλάρ, Ορμανλή, Ντομπροσούλ, Ρούσοβον, Κοτζαλάρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 374 άνδρες και 348 γυναίκες, σύνολο 722 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Ραβένια.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό Ραβένια και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ., 43 οικογένειες προσφύγων/168 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ραβένια μετονομάζεται σε **Μακρυπλάγιο**¹⁸³⁰ και η κοινότητα Ραβενίων σε κοινότητα Μακρυπλαγίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 193 κατοίκων, οι 184 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 82921-83000)¹⁸³¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Μακρυπλάγι αποσπάται από την κοινότητα Μακρυπλαγίου (καταργείται) ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μακρυπλαγίου (μαζί με τον οικισμό Πολύκαρπο) του πρώην δήμου Δράμας του νομού Δράμας. (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μακρυπλάγι ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μακρυπλαγίου (μαζί με τον οικισμό Πολύκαρπο) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές : 193 (1928), 445 (1940), 212 (1951), 297 (1961), 142 (1971), 72 (1981), 70 (1991), 40 (2011).

Μανδήλι

Ο οικισμός **Μανδήλι** βρίσκονταν στα ανατολικά όρια του νομού Σερρών, νότια της Αλυστράτης σε υψόμετρο 300 μ.¹⁸³², στους πρόποδες του Μενοικίου όρους. Απέχει 42 χλμ. από τις Σέρρες και 14 χλμ. από τη Ν. Ζίχνη.

1829. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [14. Ο συνοικισμός **Ραβένια** υπό το όνομα «κοινότης Ραβενίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραβενίων ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσοβον, Ντομπροσούλ, Κοτζαλάρ, Ορμανλή, Κούρταλαρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ].

1830. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [109. Η κοινότης Ραβενίων μετονομάζεται εις «κοινότητα Μακρυπλαγίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ραβένια εις «**Μακρυπλάγι**» (το)].

1831. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1832. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Το 1886 είχε 60 οικογένειες χριστιανικές. Ειδικότερα κατοικείτο από 100 Έλληνες, 125 Οθωμανούς, 225 ορθόδοξους Βουλγαρόφωνους (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωσή του το 1913, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μανδήλι είχε 296 κατοίκους (158 άνδρες και 138 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μανδηλίου με έδρα τον οικισμό Μανδήλι¹⁸³³ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Δράτσοβο, Τρεστενίτσα και Σκρίτζοβα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 141 άνδρες και 142 γυναίκες, σύνολο 283 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 67 πρόσφυγες (29 άνδρες και 38 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να υπάρχουν 31 προσφυγικές οικογένειες/145 άτομα, που έχτισαν τον δικό τους προσφυγικό οικισμό. Ήταν μικτός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 416 κατοίκων, οι 122 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 83321-83380)¹⁸³⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ο οικισμός Μανδήλι αποσπάται από τη κοινότητα Μανδηλίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αλιστράτης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Μανδηλίου (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μανδήλι αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μανδηλίου, της Δημοτικής Ενότητας Αλιστράτης του δήμου Νέας Ζίχνης με έδρα τη Νέα Ζίχνη. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών.

Απογραφές: 416 (1928), 535 (1940), 489 (1951), 491 (1961), 215 (1971), 178 (1981), 165 (1991), 134 (2001), 106 (2011).

Μαργαρίτι (Μαργαρίζ ή Μάλκαριτ)

Ο οικισμός **Μαργαρίζ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 760 μ.¹⁸³⁵ 10 χλμ. βόρεια από τη Σταυρούπολη και 51 χλμ. βορειοδυτικά της Ξάνθης¹⁸³⁶.

Από το 1878 έως το 1912 ανήκε στο βιλαέτι Αδριανούπολης, στο σαντζάκι Γκιουμουλτζίνας (Κομοτηνής) και στον καζά Ξάνθης¹⁸³⁷.

1833. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^A της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Μανδήλι** υπό το όνομα «κοινότης Μανδηλίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μανδηλίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Δράτσοβο, Τρεστενίτσα και Σκρίτζοβα].

1834. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1835. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1836. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=11359&lng=1>

1837. Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης: «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων». 2022.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 521 κατοίκους (259 άνδρες και 262 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή-Κιόϊ με έδρα τον οικισμό Γενή-Κιόϊ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κούρταλα, Μαργαρίζ¹⁸³⁸, Μαχμουτλή, Σταθμός Γενή-Κιόϊ, Γαύροβον και Χοτζαλάρ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 155 άνδρες και 190 γυναίκες, σύνολο 345 κάτοικοι.

Λίγους μήνες αργότερα η κοινότητα Γενή-Κιόϊ που ανήκει το Μαργαρίζ, μετονομάζεται σε κοινότητα Σταυρούπολης Δράμας (Φ.Ε.Κ. 63B – 09/10/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Μαργαρίζ δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Σταυρούπολης και ο οικισμός Μαργαρίζ αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^A – 03/12/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν προσφυγικές οικογένειες. Συνολικά μέχρι το 1928 υπήρχαν 45 οικογένειες /165 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατά μίαν άλλη εκδοχή, οι πρώτοι πρόσφυγες κάτοικοι του Μαργαριτίου υπήρξαν έξι οικογένειες από την Προύσα. Τον Αύγουστο του 1924 με την ανταλλαγή των πληθυσμών ήλθαν άλλες 40 οικογένειες, Πόντιοι Παφραίοι αυτή τη φορά, με πρόεδρο και αρχηγό τον Ηλία Καρασακαλίδη (Τον Ηλιάχοτσα) και εγκαταστάθηκαν στα παλιά σπίτια των Τούρκων Μπεκτασίδων, που έφυγαν για την Τουρκία¹⁸³⁹.

Το 1926 ο οικισμός Μαργαρίζ μετονομάζεται σε **Μαργαρίτι**¹⁸⁴⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 180 κατοίκων και οι 180 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 83381-83460)¹⁸⁴¹.

Το 1944 η κοινότητα Σταυρούπολης και ο οικισμός Μαργαρίτι αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^A – 31/12/1944).

Στο πάνω μέρος του οικισμού υπάρχει η εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Εδώ κατά την ημέρα της εορτής του Αγίου Νικολάου γίνεται η συνάντηση των απανταχού Μαργα-

1838. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Γενή-Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γενή-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μαχμουτλή, Κούρταλα, Γαύροβον, **Μαργαρίτι**, Χοτζαλάρ και σταθμός Γενή-Κιόϊ)].

1839. <https://maps.google.com/maps/ms?msid=214866414907827313753.0004da828eda81f083d79&msa=0&ll=41.135227,24.737091&spn=0.440614,1.196136>

1840. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Μαΐου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Ροδόπης και στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [4. Ο συνοικισμός Μαργαρίζ της αυτής κοινότητος (Σταυρουπόλεως) μετονομάζεται εις «**Μαργαρίτι**»].

1841. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

ριτιωτών. Σε όλους τους παρευρισκόμενους προσφέρεται ένα παραδοσιακό φαγητό, το κεσέκι, το οποίο αποτελείται από σιτάρι, κοτόπουλο και κατσικάκι.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ο οικισμός Μαργαρίτι υπάγονταν στο Τοπικό Διαμέρισμα Σταυρούπολης στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρουπόλεως Ξάνθης (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μαργαρίτι αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σταυρούπολης (μαζί με το Δασικό Χωριό, την Καλλιθέα, το Λυκοδόμι και την Σταυρούπολη), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 180 (1928), 272 (1940), 218 (1951), 201 (1961), 129 (1971), 3 (1981) 12 (1991), 1 (2011).

Ο οικισμός έχει εγκαταλειφθεί. Έσβησε!

Μαρμαριά (Δουαλάρ ή Ντοαλάρ)

Ο οικισμός **Ντοαλάρ** βρίσκονταν 19 χλμ. ανατολικά της πόλης της Δράμας πολύ κοντά στην οροσειρά της Κεντρικής Ροδόπης και σε υψόμετρο 260 μ.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην Ελληνική Επικράτεια.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ντοαλάρ είχε 117 κατοίκους (55 άνδρες και 62 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσρατλή με έδρα τον οικισμό Νουσρατλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ¹⁸⁴², Κηραγλή, Καβακλή, Δεμριτζόγιαννη, Ζάρλις, Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισιρλή, Άνω Σιμισιρλή, Ντεντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ, Μαλκαλάρ, Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβακαλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 42 άνδρες και 33 γυναίκες, σύνολο 75 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 24 οικογένειες προσφύγων/85 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Νουσερτλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και ο οικισμός Ντοαλάρ μετονομάζεται σε **Μαρμαριά**¹⁸⁴³.

1842. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσρατλή υπό το όνομα «κοινότης Νουραστλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσρατλή ενούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισιρλή Άνω, Σιμισιρλή Κάτω, Γκερικλή, **Ντοαλάρ**, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβακαλάρ, Κηραγλή, Ζαρίτς, Σουρουτζουλέρ, Δεμριτζόγιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

1843. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 97 κατοίκων, οι 61 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 83461-83500)¹⁸⁴⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μαρμαριά αποσπάται από την κοινότητα Νικηφόρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μαρμαριά, αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νικηφόρου (μαζί με τον Νικηφόρο και το Μικρολιβάδι) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρναεστίου με έδρα το Παρναέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας. Απογραφές: 97 (1928), 124 (1940), 126 (1951), 108 (1961), 38 (1971), 28 (1981), 52 (1991), 12 (2011).

Μαυρόβατος (Καρατσαλή ή Καρά-Τσαλή)

Ο οικισμός **Καρατσαλή** (τουρκ.=μαυριδερός αγκαθωτός θάμνος) βρίσκονταν 4 χλμ. νότια από την Δράμα, σε υψόμετρο 80 μ.¹⁸⁴⁵. Είναι χτισμένος στο βόρειο τμήμα της πεδιάδας της Δράμας πάνω σε δύο χαμηλούς γήλοφους που μεταξύ τους χωρίζονται με ένα κοίλωμα.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπακίου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή¹⁸⁴⁶, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμάνίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 5 άνδρες και 2 γυναίκες, σύνολο 7 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του έτους 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 259 πρόσφυγες (124 άνδρες και 135 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Καρατσαλή αποσπάται από την κοινότητα Καλαμπακίου και προσαρτάται στη κοινότητα Μούζγας (Φ.Ε.Κ. 264^Α - 23/10/1924)

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό

στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. Η κοινότης Νουσατλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτή συνοικισμός Νουσατλή εις «Νικηφόρος». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 90) Ντοαλάρ εις «**Μαρμαριά**» (η)].

1844. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1845. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1846. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλαμπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπακίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, **Καρατσαλή**, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμάνίτσα].

σμό προστέθηκαν, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 να αριθμούνται 129 οικογένειες προσφύγων/472 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν το 1922 Πόντιοι από τα χωριά των περιοχών Χαλδίας, Κολωνίας και Σεβάζ^{1847, 1848}.

Το 1927 ο οικισμός Καρατσαλή, μετονομάζεται σε **Μαυρόβατος**¹⁸⁴⁹. Το όνομα πάρθηκε από τα πολλά άγρια βάτα που αφθονούσαν και ακόμη αφθονούν στην περιοχή.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.074 κατοίκων, οι 812 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 83501-83680)¹⁸⁵⁰.

Το 1958 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μαυροβάτου με την απόσπαση του οικισμού Μαυροβάτου από την κοινότητα Κουδουνίων (πρώην Μούζγας) και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας Μαυροβάτου. (Φ.Ε.Κ. 113^Α – 31/07/1958).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μαυρόβατος αποσπάται από την κοινότητα Μαυροβάτου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μαυρόβατος αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μαυροβάτου της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 479 (1928), 712 (1940), 692 (1951), 679 (1961), 525 (1971), 632 (1981), 611 (1991), 714 (2001), 734 (2011).

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό στα βιβλία: 1) Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη, 1988 και 2) Σάββας Παπαδόπουλος: «Ο Μαυρόβατος Δράμας: Τοπογραφία-Ιστορία-Λαογραφία». Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Πολιτιστικής και Τουριστικής Ανάπτυξης Δήμου Δράμας. Δράμα 2001.

Μαυροκορδάτος – Μαυροκορδάτο (Λιμποτέν)

Ο οικισμός **Λιμποτέν** βρίσκονταν 27 χλμ. βορειο-ανατολικά της Δράμας προς Ξάνθη, σε υψόμετρο 460 μ.¹⁸⁵¹.

1847. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

1848. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Καρακούρτ ή Γαρακούρτ και το Μέτσιτλι του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 184, 236.

1849. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [142. Ο συνοικισμός *Καρά-Τσαλή* της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Μαυρόβατος**»].

1850. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1851. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Η περιοχή απελευθερώθηκε μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λιμποτίν κατοικείται από 308 κατοίκους (151 άνδρες και 157 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζλού-Κιόϊ, αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή, και Οβατζίκ με έδρα τον οικισμό Κουζλού-Κιόϊστην οποία ενώνονται οι συνοικισμοί Μπέριστα και Μπρεσατλή, Χασάν-Μπολάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμανλή, Τσάλ-Μαχαλέ, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν¹⁸⁵² Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 136 άνδρες και 112 γυναίκες, σύνολο 248 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 34 πρόσφυγες (13 άνδρες και 21 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. 43 οικογένειες προσφύγων/150 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τον Πόντο και κάθε χρόνο διοργανώνουν το Ποντιακό Αντάμωμα.

Το 1927 η κοινότητα Κοζλού-Κιόϊ (που ανήκει ο οικισμός Λιμποτέν) μετονομάζεται σε κοινότητα Πλατανιάς¹⁸⁵³ και το 1928 οικισμός Λιμποτέν μετονομάζεται σε **Μαυροκορδάτον**¹⁸⁵⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 157 κατοίκων, οι 125 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή¹⁸⁵⁵.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 82721-82780)¹⁸⁵⁶.

Το 1940 γίνεται διόρθωση του ονόματος από Μαυροκορδάτον σε **Μαυροκορδάτος**¹⁸⁵⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μαυροκορδάτος αποσπάται από την κοινότητα Πλατανιάς (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Μαυροκορδάτος του δήμου Νικηφόρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

1852. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κουζλού-Κιόϊ αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή και Οβατζίκ υπό το όνομα «κοινότης Κουζλού-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπέριστα, και Μπρεσατλή, Χασάν Μπαλάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμαλή, Τσάλ-Μαχαλά, Τσιλεκλέρ, **Λιμποτέν**, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ].

1853. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [54. Η κοινότης Κοζλού-Κιόϊ επονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανιάς» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Κοζλού-Κιόϊ εις «Πλατανιά».(η)].

1854. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Δράμας: [Οι κάτωθι συνοικισμοί του δήμου Δράμας μετονομάζονται 213) Ο συνοικισμός Λιμποτίν της αυτής κοινότητος (Πλατανιάς) μετονομάζεται εις «**Μαυροκορδάτον**»].

1855. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Μερενές ή Άνω Μερινές και το Ναριμάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 228, 248.

1856. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1857. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μαυροκορδάτος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλατανιάς (μαζί με τους οικισμούς Θαμνωτό, Πλατανιάς, Πελεκητή και Πρινόλοφος) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας. Απογραφές: 157 (1928), 253 (1940), 171 (1951), 199 (1961), 111 (1971), 81 (1981), 87 (1991), 59 (2011).

Μαυρολεύκη (Καρά-Καβάκι)

Ο οικισμός **Καρά-Καβάκι** βρίσκονταν βόρειο-δυτικά από το Καλαμπάκι Δράμας, 12 χλμ. από την Δράμα, σε υψόμετρο 48 μ.¹⁸⁵⁸.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 592 κατοίκους (294 άνδρες και 298 γυναίκες).

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπακίου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι¹⁸⁵⁹, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 73 άνδρες και 68 γυναίκες, σύνολο 141 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 221 πρόσφυγες (111 άνδρες και 110 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός Καρά-Καβάκι αποσπάται από την κοινότητα Καλαμπακίου και προσαρτάται στη κοινότητα Μούζγας (Φ.Ε.Κ. 264^Α – 23/10/1924)

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό προστέθηκαν, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1926 αριθμούνται 83 οικογένειες προσφύγων/360 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Καρά-Καβάκι, μετονομάζεται σε **Μαυρολεύκη**¹⁸⁶⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 426 κατοίκων, οι 191 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 83681-83780)¹⁸⁶¹.

Το 1936 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μαυρολεύκης με την απόσπαση του οι-

1858. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1859. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλαμπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπακίου ενούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, **Καρά-Καβάκι**, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα].

1860. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [141. Ο συνοικισμός Καρά-Καβάκι της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Μαυρολεύκη**»].

1861. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κισμού Μαυρολεύκη από την κοινότητα Κουδουνίων (πρώην Μούζγας) και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας Μαυρολεύκης (Φ.Ε.Κ. 262^Α – 16/06/1936).

Τα Αναστενάρια είναι ένα παραδοσιακό ελληνικό θρησκευτικό έθιμο, το οποίο επικρατούσε στην επαρχία της Σωζοαγαθουπόλεως στη βορειοανατολική Θράκη και συγκεκριμένα στο χωριό Κωστί. Το 1923, με την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, οι κάτοικοι αυτής της περιοχής της Θράκης εγκαταστάθηκαν στη Μακεδονία, όπου και μετέφεραν στοιχεία της λαϊκής τους παράδοσης, όπως «τα αναστενάρια». Οι αναστενάρηδες, φοβούμενοι τις αντιδράσεις, μέχρι το 1943, δεν έδιναν δημοσιότητα στο έθιμο. Για πρώτη φορά, το 1943 το έθιμο αναβίωσε δημοσίως στη Μαυρολεύκη Δράμας. Η ονομασία «αναστενάρια», πάρθηκε από το αναστενάρι, το εϊκόνησμα που κρατούν σ' όλη τη διάρκεια της γιορτής στα χέρια τους και που θεωρείται ο ανώτατος αρχηγός των αναστενάρηδων. Η γιορτή διαρκεί 3 μέρες 21, 22 και 23 Μαΐου, το τριήμερο των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μαυρολεύκη αποσπάται από την κοινότητα Μαυρολεύκης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιταγρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μαυρολεύκη αποσπάται από το δήμο Σιταγρών (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μαυρολεύκης της Δημοτικής Ενότητας Σιταγρών του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 426 (1928), 701 (1940), 904 (1951), 779 (1961), 526 (1971), 590 (1981), 541 (1991), 563 (2001), 419 (2011).

Μαυρολίθι (Ρούσοβο)

Ο οικισμός **Ρούσοβο** βρίσκονταν δυτικά του οικισμού Πολύκαρπος της Δράμας¹⁸⁶².

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ρούσοβο είχε 253 κατοίκους (123 άνδρες και 130 γυναίκες).

Το 1914 ήταν έδρα Αστυνομικού σταθμού και είχε Γραμματοδιδασκαλείο¹⁸⁶³.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ραβενίων με έδρα τον οικισμό Ραβένια (Μακρυπλάγιον) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κουρταλάρ, Ορμανλή, Ντομπροσούλ, Ρούσοβον¹⁸⁶⁴, Κοτζαλάρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 116 άνδρες και 107 γυναίκες, σύνολο 223 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Ρούσοβο.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι

1862. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

1863. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1864. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [14. Ο συνοικισμός Ραβένια υπό το όνομα «κοινότης Ραβενίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραβενίων ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσοβον, Ντομπροσούλ, Κοτζαλάρ, Ορμανλή, Κούρταλαρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ].

μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό Ρούσοβο και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν 16 οικογένειες προσφύγων/53 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ρούσοβο μετονομάζεται σε **Μαυρολίθι**¹⁸⁶⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 71 κατοίκων, οι 68 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 83781-83820)¹⁸⁶⁶.

Το 1951 ο οικισμός Μαυρολίθι **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές : 71 (1928), 76 (1940), (-) (1951).

Μαυρότοπος (Τσαλή-Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Τσαλή-Τσιφλίκ** βρίσκονταν 10 χλμ. νοτιοδυτικά της πόλης της Δράμας¹⁸⁶⁷ σε υψόμετρο 80 μ.¹⁸⁶⁸

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση έτους 1913, το Τσαλή-Τσιφλίκ δεν κατοικείται.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Δράμας (Φ.Ε.Κ. 248^A – 03/12/1918) στον οποίο προσαρτώνται αρκετοί οικισμοί και μεταξύ αυτών και ο οικισμός Τσαλή-Τσιφλίκ.

Η πορεία των προσφύγων από την Αργυρούπολη του Πόντου στην μετέπειτα Αργυρούπολη της Δράμας άρχισε τους πρώτους μήνες του 1922 όταν το καράβι «Μιχαήλ Αρχάγγελος» παρέλαβε τους κατοίκους από το λιμάνι του Νοβοροσίσκι με προορισμό την Θεσσαλονίκη. Μετά από πολλές ταλαιπωρίες φτάνουν στις 14 Ιουνίου 1922 στο Σιδηροδρομικό Σταθμό της Δράμας. Τα βοϊδάμαξα από το Καρατσάλ (Μαυρόβατος) που αφιλοκερδώς διέθεσαν οι Καρατσαλήδες φορτώνουν τις λιγοστές αποσκευές των δικών τους ανθρώπων που έχουν πάρει την άδεια από την Ε.Α.Π. να εγκατασταθούν στο Τσιφλίκι του Μουσταφά Μπέη. Αρχική απόφαση της Ε.Α.Π. ήταν να εγκατασταθούν στο Τουρκοχώρι (Μυλοπόταμος) ύστερα όμως από επιμονή της επιτροπής που την αποτελούσαν ο Κων. Αθανασιάδης, Δαμ. Ασβεστόπουλος και Ιωάν. Κεφαλίδης τους δόθηκε η άδεια για το Τσαλί-Τσιφλίκ και το Μιναρέ Τσιφλίκ. Έτσι το πρωινό μπαίνουν στο κακοτράχηλο και παρθένο δρόμο για το τσιφλίκι....¹⁸⁶⁹.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκα-

1865. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [109. Η κοινότης Ραβενίων μετονομάζεται εις «κοινότητα Μακρυπλαγίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ραβένια εις «Μακρυπλάγι» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:.....110. Ρούσοβον εις «**Μαυρολίθιν**»].

1866. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1867. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=10555&lng=1>

1868. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1869. https://pontos-patridamou.blogspot.com/2013/04/blog-post_20.html

ταστάθηκαν μέχρι το 1926, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 94 οικογένειες προσφύγων/337 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την ευρύτερη περιοχή της Αργυρούπολης του Πόντου¹⁸⁷⁰. Έξι (6) οικογένειες προέρχονταν από την Καπαρτίγκα του νομού Νοβορωσίσκης¹⁸⁷¹.

Το 1926 ο οικισμός Τσαλή-Τσιφλίκ μετονομάζεται σε **Μαυροτόπος** (Φ.Ε.Κ. 156^Α – 08/08/1928).

Το 1928 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μαυροτόπου με την απόσπαση του οικισμού Μαυροτόπος από το δήμο Δράμας και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 172^Α – 21/08/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93201-93320)¹⁸⁷².

Στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι κάτοικοι του Μαυροτόπου γνώρισαν την σκληρότητα των Βουλγαρικών Αρχών Κατοχής, μετά την εξέγερση της Δράμας, στις 29 Σεπτεμβρίου 1941. Πολλοί κάτοικοί του εκτελέστηκαν.

Το 1960 ο οικισμός Μαυροτόπος μετονομάζεται σε **Αργυρούπολη** (σε ενθύμηση της αλησμόνητης πατρίδας τους) και η κοινότητα Μαυροτόπου σε κοινότητα Αργυρούπολης (Φ.Ε.Κ. 42^Α – 12/04/1960).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αργυρούπολη αποσπάται από την κοινότητα Αργυρούπολης (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Αργυρούπολης του δήμου Σιταγρών (ΦΕΚ 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αργυρούπολη, αποσπάται από το δήμο Σιταγρών (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Αργυρούπολης της Δημοτικής Ενότητας Σιταγρών του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: (-) (1928), 695 (1940), 639 (1951), 672 (1961), 644 (1971), 622 (1981), 629 (1991), 663 (2011).

Μαυροχώρι (Τίσοβον ή Τίσοβα)

Ο οικισμός **Τίσοβα** βρίσκονταν στα βόρεια του οικισμού Ποταμοί στην ιστορική περιοχή Τσετς στις νοτιοδυτικές πλαγιές της οροσειράς της Ροδόπης, και συγκεκριμένα στο όρος Ελατιά, περίπου 1,5 χλμ. νότια του ποταμού Πότσανη κοντά στα σύνορα με τη Βουλγαρία. Τα πλησιέστερα κατοικημένα χωριά είναι το Μπράνστεν και η Τουχοβίστα στη Βουλγαρία και οι Ποταμοί στην Ελλάδα. Τα ερείπια του χωριού Πότσανα βρίσκονται

1870. Δες μαρτυρίες: α) Δημητρίου Στεφανίδη: «Φωνάξαμε. Ζήτω η Ελλάς» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ', σελ. 489-490, β) Ιωάννη Συμεωνίδη «Εγώ φόρεσα της μάνας μου τα ρούχα κι έφυγα μαζί με τα γυναικόπαιδα και τους άμαχους» σελ. 491-494 και γ) Κωνσταντίνου Αθανασιάδη «Δόξα τω Θεώ ζούμε», σελ. 495.

1871. Μ. Μαραβελάκης-Α. Βακαλόπουλος: «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσ/νίκη 1955, σελ. 137.

1872. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

στην άλλη πλευρά του ποταμού Πότσανη. Το Μαυροχώρι αποτελείται από δύο περιοχές-τη νεότερη Τσιρόψκα και την παλαιότερη Παρπίλα (ή Παρπέλσκα), όπου, σύμφωνα με έναν από τους θρύλους, έζησε κάποτε ο Μεχμέτ Σινάπ. Ο κύριος ρωμαϊκός δρόμος από τη Θράκη προς τη Θεσσαλονίκη διέρχεται από την περιοχή Τσιρόψκα όπου βρίσκεται μια ρωμαϊκή γέφυρα¹⁸⁷³.

Ένας μικρός οικισμός η Τίσοβα με μεγάλη παράδοση και ιστορία¹⁸⁷⁴.

Σύμφωνα με τον Βασίλη Καντσόφ, στα τέλη του 19^{ου} αι., υπήρχαν 200 σπίτια στον οικισμό. Αναφέρει ότι η Τίσοβα ήταν ο μεγαλύτερος οικισμός στην περιοχή Τσετς και ότι πραγματοποιούνταν εβδομαδιαίο παζάρι κοντά στον οικισμό¹⁸⁷⁵. Στο βιβλίο του, «Μακεδονία- Εθνογραφία και Στατιστικές», που δημοσιεύθηκε το 1900, ο Καντσόφ γράφει ότι ο αριθμός των κατοίκων της Τισόβας ήταν 400-όλοι Πομάκοι¹⁸⁷⁶.

Στα τέλη του 19^{ου} αι. η Τίσοβα αναφέρεται ως οικισμός με 162 άνδρες Πομάκους κατοίκους και 50 σπίτια, από τον Στέφαν Βέρκοβιτς¹⁸⁷⁷.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τίσοβα είχε 682 κατοίκους (337 άνδρες και 345 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τισόβης με έδρα τον οικισμό Τίσοβα¹⁸⁷⁸ και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Σιρτίλοβα, Κάσιτσα, Μοναστηρτζίκ, Μπουραντζίκ και Πότσαν.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 144 άνδρες και 261 γυναίκες, σύνολο 405 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι Πομάκοι εκδιώχθηκαν από τον οικισμό και αναχώρησαν προς στην Τουρκία (εγκαταστάθηκαν στο Σαμάκοβο) και εγκαταστάθηκαν εδώ μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., οι πρόσφυγες από την Μ. Ασία και Θράκη. 15 οικογένειες/47 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Τισόβης μετονομάζεται σε κοινότητα Μαυροχωρίου και ο οικισμός Τίσοβα μετονομάζεται σε **Μαυροχώρι**¹⁸⁷⁹ ενώ λίγους μήνες αργότερα η κοινότητα

1873. (Βουλγάρικα) Иванов, Йордан (1982). *Местните имена между Долна Струма и Долна Места*. София: БАН. σελ. 15. OCLC 181136060.

1874. Βικιπαίδεια.

1875. (Βουλγάρικα) Кънчов, Васил (1970). «Неврокопската каза». *Избрани произведения в два тома. Пътуване по долините на Струма, Места и Брегалница*. София: Наука и изкуство. σελ. 268. OCLC 43197349.

1876. (Βουλγάρικα) Кънчов, Васил (1996) [1900]. «Неврокопска Каза». *Македония. Етнография и Статистика* (II έκδοση). София: Проф. М. Дринов. σελ. 196. ISBN 954-430-424-X. OCLC 181118428.

1877. (Βουλγάρικα) Райчевски, Стоян (2004) [1998]. *Българите мохамедани* (II έκδοση). София: Национален музей на българската книга и полиграфия. σελ. 112. ISBN 954-9308-51-0. OCLC 68572487.

1878. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [29. Ο συνοικισμός **Τίσοβα** υπό το όνομα «κοινότης Τισόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. *Προς την κοινότητα Τισόβης ενούνται και οι συνοικισμοί: Πότσαν, Σιρτίλοβα, Μοναστηρτζίκ Μπουραντζίκ και Κάσιτσα*].

1879. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [170. Η κοινότης Τισόβης μετονομάζεται εις «κοινότητα Μαυροχωρίου» και ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τίσοβα εις «**Μαυροχώρι**»].

Μαυροχωρίου καταργείται και ο οικισμός Μαυροχώρι προσαρτάται στη κοινότητα Ποταμών (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 187 κατοίκων, οι 85 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 83821-83840)¹⁸⁸⁰.

Το 1931 ο οικισμός Μαυροχώρι αποσπάται από την κοινότητα Ποταμών και προσαρτάται στη κοινότητα Μυλόπετρας (Φ.Ε.Κ. 339^Α – 29/09/1931).

Το 1940 ο οικισμός Μαυροχώρι της κοινότητας Μυλόπετρας, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940)

Απογραφές: 187 (1928), 87 (1940), (-) (1951).

Μέγα Φωτολίβος (Μέγα Φωτολείβος)

Ο οικισμός **Μέγα Φωτολείβος** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Φωτολείβος στην ανατολική όχθη του Αγγίτη σχεδόν στα όρια με τον νομό Σερρών.

Δεν γνωρίζουμε ακριβώς πότε δημιουργήθηκε. Ήταν πάντως κοντά στο Φωτολίβος.

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπακίου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Καρα-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι¹⁸⁸¹ και Οσμανίτσα.

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Φωτολείβου με έδρα τον οικισμό Φωτολείβι που αποσπάται από την κοινότητα Καλαμπακίου (Φ.Ε.Κ. 258^Α-13/10/1924).

Στον οικισμό το 1928 είχαν εγκατασταθεί μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 106 οικογένειες προσφύγων/445 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο εν λόγω οικισμός αν και αναφέρεται στον Κατάλογο της Ε.Α.Π. το 1928¹⁸⁸² μέχρι τότε δεν αναφέρεται σε κανένα Φ.Ε.Κ. ούτε στις μεταβολές της Ε.Ε.Τ.Α.Α. Αναφέρεται μόνο το 1940 και συμπληρωματικά.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84041-84180)¹⁸⁸³.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας Φωτολείβος, διορθώνεται σε **Φωτολίβος** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

1880. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1881. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλμπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπακίου ενούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, Καρα-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, **Φωτολείβι** και Οσμανίτσα].

1882. Κατάλογος των προσφυγικών συνοικισμών Μακεδονίας με τας νέας ονομασίας – Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας, Τμήμα Στατιστικής Θεσσαλονίκη (1928) – Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1883. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Με το ίδιο Φ.Ε.Κ. γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Μέγα Φωτολίβος και η προσάρτησή του στη κοινότητα Φωτολίβους.

Το 1951 ο οικισμός Μέγα Φωτολίβος **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Μεγαλόκαμπος (Μεγάλο Σιβιντρίκ)

Ο οικισμός **Μεγάλο Σιβιντρίκ** βρίσκονταν στην δεξιά όχθη του ποταμού Αγγίτη, παραπόταμου του Στρυμόνα, 13 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Δράμα στα όρια των νομών Σερρών – Δράμας, σε υψόμετρο 70 μ.¹⁸⁸⁴

Κοντά στον οικισμό έχουν ανακαλυφθεί τα ερείπια προϊστορικού οικισμού, απόδειξη της μακράς ιστορίας της περιοχής¹⁸⁸⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μεγάλο Σιβιντρίκ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1925 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μιναρέ Τσιφλίκ με την απόσπαση του οικισμού Μιναρέ Τσιφλίκ, από την κοινότητα Πυρσοπόλεως (Προσοτσάνης) και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μεγάλο Σιβιντρίκ και Μικρό Σιβιντρίκ, αποσπώμενοι από την κοινότητα Πυρσοπόλεως.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 144 οικογένειες προσφύγων /527 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι του προέρχονται από τις περιοχές του Πόντου: Κερασούντα, Πισίρ, Αγουλού, Μοντολάς, Γουζούλ (Περιοχή Νικόπολης (περιοχή Νικόπολης)¹⁸⁸⁶.

Το 1927 η κοινότητα Μιναρέ Τσιφλίκ μετονομάζεται σε κοινότητα Σιταγρών και ο οικισμός Μεγάλο Σιβιντρίκ σε **Μεγαλόκαμπος**¹⁸⁸⁷. Την ίδια χρονιά ο οικισμός Μεγαλόκαμπος αποσπάται από την κοινότητα Σιταγρών και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μεγαλοκάμπου (Φ.Ε.Κ. 311^Α – 27/12/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 537 κατοίκων, οι 391 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 83841-84040)¹⁸⁸⁸.

Οι κάτοικοι του οικισμού συμμετείχαν ενεργά στην αντίσταση κατά των Βουλγάρων το 1941, γεγονός που μνημονεύεται από το μνημείο των Πεσόντων στην πλατεία του οικισμού.

1884. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1885. Βικιπαίδεια: Μεγαλόκαμπος.

1886. Ό.π.

1887. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [156. Ο συνοικισμός Μεγάλο Σιβιντρίκ της αυτής κοινότητας (Σιταγρών) μετονομάζεται εις «**Μεγαλόκαμπος**»].

1888. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Έντονο υπήρξε το μεταναστευτικό ρεύμα των κατοίκων του, ιδιαίτερα τη δεκαετία του '60, τόσο προς το εξωτερικό (Γερμανία, ΗΠΑ), όσο και προς τα αστικά κέντρα του εσωτερικού (Θεσσαλονίκη, Αθήνα).

Η αρχιτεκτονική των κατοικιών είναι τυπικό δείγμα των προσφυγικών οικισμών της 10ετίας του '20. Η εκκλησία του είναι αφιερωμένη στους Αγίους Κωνσταντίνο και Ελένη και χτίστηκε κατά το Μεσοπόλεμο, με απλό και λιτό εσωτερικό διάκοσμο.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μεγαλόκαμπος αποσπάται από την κοινότητα Μεγαλοκάμπου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιταγρών (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Κύρια ασχολία των κατοίκων σήμερα είναι η γεωργία.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μεγαλόκαμπος, αποσπάται από το δήμο Σιταγρών (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μεγαλοκάμπου της Δημοτικής Ενότητας Σιταγρών του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Στην τοποθεσία Καρυδιές δίπλα στο ποτάμι, 300 περίπου μέτρα νοτιοδυτικά του οικισμού, διοργανώνονται κάθε χρόνο, το πρώτο Σάββατο του Αυγούστου, εορταστικές εκδηλώσεις με έντονο ποντιακό χρώμα. Επίσης στις 21 Μαΐου που εορτάζει ο ναός του, διεξάγεται ποντιακή πανήγυρη στην κεντρική πλατεία¹⁸⁸⁹.

Απογραφές: 537 (1928), 756 (1940), 740 (1951), 675 (1961), 486 (1971), 478 (1981), 474 (1991), 427 (2001), 311 (2011).

Μελισσόμανδρα (Μαλούσιστα)

Ο οικισμός **Μαλούσιστα**¹⁸⁹⁰, βρίσκονταν βορειοδυτικά της Όστιτσας (Μικρομηλιάς) στα βόρεια του νομού Δράμας.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μαλούσιστα είχε 423 κατοίκους (209 άνδρες και 214 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπορόβου με έδρα τον οικισμό Μπόροβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κωστέν, Όστιτσα, Σταρεντζίκ, Μαλούσιστα¹⁸⁹¹, Λακαβίτσα, Ίζμπιστα, Βίτοβα, Δόμπλεν και Μουζδέλ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 148 άνδρες και 161 γυναίκες, σύνολο 309 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Μαλούσιστα και η κοινότητα Μπορόβου που ανήκει ο οικισμός, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α - 18/07/1920).

1889. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1890. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

1891. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [27. Ο συνοικισμός Μπόροβον υπό το όνομα «κοινότης Μπορόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπορόβου ενούνται και οι συνοικισμοί: **Μαλούσιστα**, Δόμπλεν, Σταρεντζίκ, Βίτοβα, Ίζμπιστα, Όστιτσα, Κωστέν, Λακαβίτσα και Μουζδέλ].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν προς τις νέες τους πατρίδες και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. 20 οικογένειες προσφύγων/79 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Μαλούσιστα και η κοινότητα Μπορόβου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνάβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Μπορόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Ποταμών και ο οικισμός Μαλούσιστα μετονομάζεται σε **Μελισσόμανδρα**¹⁸⁹².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 79 κατοίκων, οι 59 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84181-84220)¹⁸⁹³.

Το 1931 ο οικισμός Μελισσόμανδρα αποσπάται από την κοινότητα Ποταμών και προσαρτάται στη κοινότητα Μυλόπετρας (Φ.Ε.Κ. 339^Α – 29/09/1931).

Λίγο αργότερα η κοινότητα Μυλόπετρας που ανήκε ο οικισμός Μελισσόμανδρα μετονομάζεται σε κοινότητα Μικρομηλιάς (Φ.Ε.Κ. 403^Α – 01/12/1931).

Το 1940 ο οικισμός Μελισσόμανδρα της κοινότητας Μικρομηλιάς, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 1610/1940).

Απογραφές: 79 (1928), 148 (1940), (-) (1951).

Μελισσοχώριον (Δρατσίστα)

Ο οικισμός **Δρατσίστα** βρίσκονταν σε απόσταση 13 χλμ. βορειοδυτικά από το Παρανέστι της Δράμας, σε υψόμετρο 700 μ.¹⁸⁹⁴

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Δρατσίστα έχει 587 κατοίκους (292 άνδρες και 295 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης με έδρα τον οικισμό Δρατσίστα¹⁸⁹⁵ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ.

1892. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^ας Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [184. Η κοινότης Μπορόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποταμών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπορόβου εις «Ποταμοί» (οι). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 185) Μαλούσιστα εις «**Μελισσόμανδρα**»].

1893. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1894. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1895. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^ης Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός **Δρατσίστα** υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισιέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπουκιά (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Πονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ)].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 222 άνδρες και 209 γυναίκες, σύνολο 431 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Δρατσίστα.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό Δρατσίστα και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 42 οικογένειες προσφύγων/173 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν κυρίως Πόντιοι¹⁸⁹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 208 κατοίκων και οι 208 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 76561-76620)¹⁸⁹⁷.

Το 1929 η έδρα της κοινότητας Δρατσίστης μεταφέρεται από τον οικισμό Δράτσιστα στον οικισμό Παρανέστιο και η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 26Β – 09/03/1929).

Η Δρατσίστα πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν το κεφαλοχώρι της περιοχής. Οι περισσότεροι κάτοικοι του έφυγαν ομαδικά στο κεφαλοχώρι της Νέας Τραπεζούντας Πιερίας. Η μετανάστευση χτύπησε στην καρδιά το ομορφότερο ίσως οικισμό της περιφέρειας¹⁸⁹⁸.

Το 1953 ο οικισμός Δράτσιστα μετονομάζεται σε **Μελισσοχώριο** (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 21/12/1953).

Το 1971 ο οικισμός Μελισσοχώριο, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971).

Απογραφές : 208 (1928), 521 (1940), 175 (1951), 127 (1961), (-) (1971).

Σήμερα, στην θέση του οικισμού βρίσκονται μόνον ερείπια και η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου που διατηρείται από των Σύλλογο των «Απανταχού Μελισσοχωριτών» που ζουν κυρίως στους νομούς Δράμας, Πιερίας και Θεσσαλονίκης και οι οποίοι συνεχίζουν να διατηρούν την παράδοση, διοργανώνοντας το παραδοσιακό πανηγύρι την ημέρα του Αγίου Γεωργίου, εκδήλωση που έχει τις ρίζες της στην εποχή που η Δρατσίστα ήταν η καρδιά της περιοχής και που σήμερα είναι η αιτία να συναντώνται οι Μελισσοχωρίτες. Μετά την αποχώρηση των Μελισσοχωριτών, στην περιοχή δραστηριοποιούνται κτηνοτροφικές επιχειρήσεις.

Μεσοβούνι (Σιδέροβον ή Σιδέροβα)

Ο οικισμός **Σιδέροβα** βρίσκονταν βορειοανατολικά από τον Βώλακα στις βόρειες πλαγιές του βουνού Φαλακρό και εμπίπτει στην ιστορική και γεωγραφική περιοχή Τσες, σε υψόμετρο 780 μ.¹⁸⁹⁹

1896. Βικιπαίδεια: Μελισσοχώρι Δράμας.

1897. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1898. <https://maps.google.com/maps/ms?msid=214866414907827313753.0004d952bfd1aeb0bd443&msa=0&ll=41.278839,24.293518&spn=0.465446,1.196136>

1899. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος:– Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Σιδέροβα είχε 296 κατοίκους (144 άνδρες και 152 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βώλακα με έδρα τον οικισμό Βώλαξ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γκιουρετζίκ, Σιδέροβα¹⁹⁰⁰, Βήρσαν και Περόφ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 116 άνδρες και 131 γυναίκες, σύνολο 247 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών έφυγαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του οικισμού για την νέα τους πατρίδα και στα οικήματά τους ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 29 προσφυγικές οικογένειες/89 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1920 η κοινότητα Βώλακος (που υπάγεται και ο οικισμός Σιδέροβα) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920) ενώ το 1923 αντιστρέφεται η εν λόγω διοικητική πράξη (Φ.Ε.Κ. 97^Α – 18/04/1923).

Το 1927 ο οικισμός Σιδέροβο μετονομάζεται σε **Μεσοβούνι**¹⁹⁰¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 85 κατοίκων, οι 14 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84301-84360)¹⁹⁰².

Το 1981 ο οικισμός Μεσοβούνιον, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1981).

Σήμερα είναι ένας εγκαταλειμμένος οικισμός.

Απογραφές: 85 (1928), 54 (1940), (-) (1951) (-) (1961), 2 (1971), (-) 1981.

Μεσοκόρυφο (Κιτσελίκ ή Κετσιλίκ)

Ο οικισμός **Κιτσελίκ** βρίσκονταν βόρειο-ανατολικά του Δοξάτου¹⁹⁰³ πλησίον του σημερινού οικισμού Κύρια.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κετσιλίκ είχε 202 κατοίκους (99 άνδρες και 103 γυναίκες).

Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1900. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [23. Ο συνοικισμός Βώλαξ υπό το όνομα «κοινότης Βώλακος» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βώλακος ενοούνται και οι συνοικισμοί Γκιουρετζίκ, Περόφ, **Σιδέροβα** και Βήρσαν].

1901. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Σιδέροβο της αυτής κοινότητος (Βώλακος) μετονομάζεται εις «**Μεσοβούνι**»].

1902. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1903. Βλέπε χάρτη Δημ. Λιθοξόου.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή, Παζαρλάρ, Γιασόργιαννη, Δουρακλή, Χιμιτλή, Ασαά Μαχαλέ, Κασαπλή, Διζμηκλή, Κετσιλίκ¹⁹⁰⁴, Ασαμπαλάρ και Μπουτζάκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 94 άνδρες και 85 γυναίκες, σύνολο 179 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Κετσιλίκ καταγράφηκαν 22 πρόσφυγες (15 άνδρες και 7 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, 29 οικογένειες προσφύγων (112 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες ήταν Πόντιοι από τη Νικόπολη (Κολώνια) από το χωριό Κουρούκ.¹⁹⁰⁵

Το 1927 ο οικισμός Κετσιλίκ μετονομάζεται σε **Μεσοκόρυφον**¹⁹⁰⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 126 κατοίκων και οι 126 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84361-84420)¹⁹⁰⁷.

Το 1961, ο οικισμός Μεσοκόρυφον της κοινότητας Κυρίων, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 126 (1928), 221 (1940), (234) (1951), (-) (1961)¹⁹⁰⁸.

Μεσοχώρι-Μεσόχωρο (Τσιφλίκ Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Τσιφλίκ Μαχαλέ** βρίσκονταν 4 χλμ. βορειο-δυτικά από το Παρανέστι του νομού Δράμας και 38 χλμ. βόρειο-ανατολικά από τη Δράμα, σε υψόμετρο 140 μ.¹⁹⁰⁹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν στον οικισμό κάτοικοι.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσιστα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ. Το Τσιφλίκ Μαχαλέ ήταν συνοικισμός του οικισμού Μπούκια¹⁹¹⁰.

1904. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Οργαντζή υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμό Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενοούνται και οι συνοικισμοί: Μπουτζάκ, Χιμιτλή, Κασαπλή, Αραπλή, Ασαά-Μαχαλέ, Διζμηκλή, Δουρακλή, Γιασόργιαννη, **Κετσιλίκ**, Παζαρλάρ και Ασαμπαλάρ.].

1905. <https://maps.google.com/maps/ms?msid=214866414907827313753.0004d952bfd1aeb0bd443&msa=0&ll=41.278839,24.293518&spn=0.465446,1.196136>

1906. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν.... Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 50) Κετσιλίκ εις «**Μεσοκόρυφον**»].

1907. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1908. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1909. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1910. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 72 άνδρες και 53 γυναίκες, σύνολο 125 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Τσιφλίκ Μαχαλέ δεν βρέθηκαν πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 28 οικογένειες προσφύγων (106 άτομα)¹⁹¹¹. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τσιφλίκ Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Μεσόχωρο**¹⁹¹².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 137 κατοίκων, οι 81 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84301-84360)¹⁹¹³.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Το 1940 διορθώνεται το όνομα από Μεσόχωρο σε **Μεσοχώρι** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Στο Μεσοχώρι βρίσκεται και η εναλλακτική κοινότητα «Πελίτι», η οποία διοργανώνει κάθε χρόνο, στη γη του «Πελίτι», πανελλαδική γιορτή ανταλλαγής ντόπιων ποικιλιών.

Το 1994 ο οικισμός Μεσοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μεσοχώρι ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Αηδονόχωρι, Καπνόφυτο, Καρποφόρο, Ξάγναντο, Παρανέστι, Περίβλεπτο, Πολυνέρι, Πολύσυκο και Τέμενος) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 137 (1928), 257 (1940), 433 (1951), 260 (1961), 220 (1971), 168 (1981), 280 (1991)¹⁹¹⁴, 106 (2011)¹⁹¹⁵.

ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσιστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπίσλέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, **Τσιφλίκ-Μαχαλέ**, Πονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ].

1911. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Ναριμάν και Περζικιάν Κεσίτ του Καρς. «Ϊχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 246, 286.

1912. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...16. Τσιφλίκ Μαχαλέ εις «**Μεσόχωρο**»].

1913. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1914. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος

1915. Ελληνική Απογραφή 2011.

Μικρόκαμπος (Μικρό Σιβιντρίκ)

Ο οικισμός **Μικρό Σιβιντρίκ** βρίσκονταν στην δεξιά όχθη του ποταμού Αγγίτη, παραπόταμου του Στρυμόνα, 17 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Δράμα, σε υψόμετρο 90 μ.¹⁹¹⁶

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μικρό Σιβιντρίκ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1925 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μιναρέ Τσιφλίκ με την απόσπαση του οικισμού Μιναρέ Τσιφλίκ, από την κοινότητα Πυρσοπόλεως (Προσοτσάνης) και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μεγάλο Σιβιντρίκ και Μικρό Σιβιντρίκ, αποσπώμενοι από την κοινότητα Πυρσοπόλεως.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικημάτια τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, 76 οικογένειες προσφύγων (280) άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι κάτοικοι του προέρχονται από τη Σινώπη¹⁹¹⁷ του Πόντου¹⁹¹⁸.

Το 1927 η κοινότητα Μιναρέ Τσιφλίκ μετονομάζεται σε κοινότητα Σιταγρών και ο οικισμός Μικρό Σιβιντρίκ σε **Μικρόκαμπος**¹⁹¹⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 285 κατοίκων και οι 285 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84481-84580)¹⁹²⁰.

Το 1946 ο οικισμός Μικρόκαμπος αποσπάται από την κοινότητα Σιταγρών και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μικροκάμπου (Φ.Ε.Κ. 373^Α – 31/12/1946).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μικρόκαμπος αποσπάται από την κοινότητα Μικροκάμπου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιταγρών (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μικρόκαμπος, αποσπάται από το δήμο Σιταγρών (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μικροκάμπου της Δημοτικής Ενότητας Σιταγρών του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 285 (1928), 472 (1940), 540 (1951), 507 (1961), 409 (1971), 340 (1981), 336 (1991)¹⁹²¹, 340 (2001), 247 (2011)¹⁹²².

1916. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1917. Δες μαρτυρία Παρθένας Παπαδοπούλου «Οι Τούρκοι οι δικοί μας δεν χάλασαν, το τούρκικο κράτος χάλασε» στην Ελένη Γαζή (20.6.1970) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΒ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 94-95

1918. Βικιπαίδεια: Μικρόκαμπος.

1919. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [157. Ο συνοικισμός Μικρό Σιβιντρίκ της αυτής κοινότητας (Σιταγρών) μετονομάζεται εις «Μικρόκαμπος»].

1920. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1921. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

1922. Ελληνική Απογραφή 2011.

Μικροκλεισούρα (Λακάβιτσα)

Ο ημι-ορεινός οικισμός **Λακάβιτσα** βρίσκονταν προς τα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία και δυτικά του ποταμού Νέστου, σε υψόμετρο 440 μ.¹⁹²³ Απέχει 48 χλμ. βόρεια-βορειοανατολικά από τη Δράμα και 24 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά από το Κάτω Νευροκόπι (έδρα του δήμου).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λακάβιτσα είχε 657 κατοίκους (330 άνδρες και 327 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσερεσόβου με έδρα τον οικισμό Τσερέσοβο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, Λακάβιτσα¹⁹²⁴, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 324 άνδρες και 356 γυναίκες, σύνολο 680 κάτοικοι. Το 1920 ο οικισμός Λακάβιτσα και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α-18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 63 οικογένειες προσφύγων /201 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Λακάβιτσα και η κοινότητα Τσερέσοβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται πάλι στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Τσερεσόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Παγονερίου και ο οικισμός Λακάβιτσα σε **Μικροκλεισούρα**¹⁹²⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 219 κατοίκων, οι 218 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84581-84680)¹⁹²⁶.

Το 1947 ο οικισμός Μικροκλεισούρα αποσπάται από την κοινότητα Παγονερίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μικροκλεισούρας (Φ.Ε.Κ. 277^Α – 13/12/1947).

1923. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος – Μανιατέας, 1996. τόμος 22, σελ. 161.

1924. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός Τσερέσοβον υπό το όνομα «κοινότης Τσερεσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσερεσόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, **Λακάβιτσα**, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα.].

1925. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [174. Η κοινότης Τσερεσόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Παγονερίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσερέσοβον εις «Παγονέρι». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 178) Λακαβίτσα εις «**Μικροκλεισούρα**»].

1926. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1994 ο οικισμός Μικροκλεισούρα και η κοινότητα Μικροκλεισούρας που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μικροκλεισούρα αποσπάται από την κοινότητα Μικροκλεισούρας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μικροκλεισούρα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μικροκλεισούρας (μαζί με το Πέρασμα) του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 219 (1928), 363 (1940), 429 (1951), 303 (1961), 192 (1971), 112 (1981), 113 (1991), 111 (2011).

Στον οικισμό αναβιώνει το έθιμο των Αυγομαχιών ανήμερα της εορτής του Αγίου Γεωργίου, Πολιούχου και προστάτη του οικισμού από τα χρόνια της προσφυγιάς. Έθιμο που η αρχή του χάνεται στο βάθος του χρόνου, το «τσούγκρισμα» των Πασχαλινών αυγών. Μάλιστα το ιδιαίτερο σημείο είναι πως οι κάτοικοι του οικισμού συνήθιζαν πάντα να χτυπούν αυγά την Ανάσταση για το έθιμο, ενώ με ιδιαίτερη φροντίδα άφηναν τα πιο δυνατά αυγά για την ημέρα του Μεγάλου Αγίου τους, του Αι Γιώργη. Ο δήμος Κάτω Νευροκοπίου φροντίζει να διατηρηθεί ένα έθιμο των προσφύγων, μέχρι και τις ημέρες μας. Για την ιστορία να αναφερθεί πως ο Άγιος Γεώργιος ήταν ο προστάτης του οικισμού που εγκατέλειψε η πλειοψηφία των σημερινών κατοίκων, στον Πόντο. Δεκάδες οι αναφορές των γεροντότερων για «θαύματα» και παρουσίες του Αγίου με κορύφωση την πορεία τους κρυφά από τους Τούρκους στα βουνά του Πόντου μέχρι τις ακτές της Μαύρης Θάλασσας.

Μικρολίβαδο (Κηρανλή ή Κρανλή)

Ο οικισμός **Κηρανλή** βρίσκονταν μεταξύ των οικισμών Μαρμαριάς, Πλατανόβρυσης και Παλιάμπελα, σε υψόμετρο 290 μ.¹⁹²⁷

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην Ελληνική Επικράτεια.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κρανλή είχε 85 κατοίκους (44 άνδρες και 41 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσατλή με έδρα τον οικισμό Νουσατλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηρανλή¹⁹²⁸, Καβακλή, Δεμπτζόγιαννη, Ζάρλις, Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισιρλή, Άνω Σιμισιρλή, Ντε-

1927. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1928. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσατλή υπό το όνομα «κοινότης Νουραστλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσατλή ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισιρλή Άνω, Σιμισιρλή Κάτω, Γκερικλή, Ντοαλάρ, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβκαλάρ, **Κηραγλή**, Ζαρίτς, Σουρουτζουλέρ, Δεμπτζόγιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

ντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ, Μαλκαλάρ, Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβκαλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 27 άνδρες και 34 γυναίκες, σύνολο 61 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 8 πρόσφυγες (4 άνδρες και 4 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 14 οικογένειες προσφύγων/49 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Νουσρετλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και ο οικισμός Κηρανή μετονομάζεται σε **Μικρολίβαδο**¹⁹²⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 73 κατοίκων, οι 68 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84681-84700)¹⁹³⁰.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μικρολίβαδο αποσπάται από την κοινότητα Νικηφόρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μικρολίβαδο, αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νικηφόρου (μαζί με τον Νικηφόρο και το Μαρμαριά) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρναεστίου με έδρα το Παρναέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 73 (1928), 147 (1940), 132 (1951), 147 (1961), 39 (1971), 25 (1981), 30 (1991), 13 (2011).

Μικρομηλιά (Όστιτσα)

Ο οικισμός **Όστιτσα**, βρίσκονταν στα βόρεια του νομού Δράμας, 80 χλμ. βόρεια από τη Δράμα και 38 χλμ. ανατολικά από το Κάτω Νευροκόπι, σε υψόμετρο 660 μ.¹⁹³¹ Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Όστιτσα είχε 587 κατοίκους (296 άνδρες και 291 γυναίκες).

1929. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περὶ μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. *Η κοινότης Νουσρατλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτή συνοικισμός Νουσρατλή εις «Νικηφόρος».* Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 95) *Κηραγή εις «Μικρολίβαδο» (το)*].

1930. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1931. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπορόβου με έδρα τον οικισμό Μπορόβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κωστέν, Όστιτσα¹⁹³², Σταρεντζίκ, Μαλούσιστα, Λακαβίτσα, Ίζμπιστα, Βίτοβα, Δόμπλεν και Μουζδέλ.

Το 1920 ο οικισμός Όστιτσα και η κοινότητα Μπορόβου που ανήκει ο οικισμός, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 199 άνδρες και 218 γυναίκες, σύνολο 417 κάτοικοι. Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικημάτά τους και αναχώρησαν προς τις νέες τους πατρίδες και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ., 61 οικογένειες προσφύγων/173 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Όστιτσα και η κοινότητα Μπορόβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνάβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Μπορόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Ποταμών και ο οικισμός Όστιτσα μετονομάζεται σε **Μικρομηλιά**¹⁹³³. Στην απογραφή του 1928, εκ των 183 κατοίκων, οι 149 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84701-84780)¹⁹³⁴.

Το 1931 ο οικισμός Μικρομηλιά αποσπάται από την κοινότητα Ποταμών και προσαρτάται στη κοινότητα Μυλόπετρας (Φ.Ε.Κ. 339^Α – 29/09/1931). Λίγους μήνες αργότερα η έδρα της κοινότητας Μυλόπετρας μεταφέρεται από τον οικισμό Μυλόπετρας στον οικισμό Μικρομηλιά (Φ.Ε.Κ. 403^Α – 01/12/1931).

Το 1940 διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας από Μικρομηλιά σε Μικρομηλέα (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Το 1994 η κοινότητα και ο οικισμός Μικρομηλέας αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και προσαρτώνται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μικρομηλέας αποσπάται από την κοινότητα Μικρομηλέας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

1932. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [27. Ο συνοικισμός Μπορόβον υπό το όνομα «κοινότης Μπορόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπορόβου ενούνται και οι συνοικισμοί: Μαλούσιστα, Δόμπλεν, Σταρεντζίκ, Βίτοβα, Ίζμπιστα, **Όστιτσα**, Κωστέν, Λακαβίτσα και Μουζδέλ].

1933. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [184. Η κοινότης Μπορόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποταμών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπορόβον εις «Ποταμοί» (οι). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 193) Όστιτσα εις «**Μικρομηλιά**»].

1934. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μικρομηλέας αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μικρομηλέας του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 183 (1928), 511 (1940), 116 (1951), 137 (1961), 78 (1971), 43 (1981), 55 (1991), 62 (2001), 37 (2011).

Μικρόπολη (Καρλίκοβα)

Ο οικισμός **Καρλίκοβα** ήταν κτισμένος στις υπώρειες του όρους Μενοικίου σε υψόμετρο 330 μ.¹⁹³⁵ Βρίσκονταν στα βορειοδυτικά του νομού Δράμας και στα βορειοανατολικά του γεωγραφικού διαμερισματος της Μακεδονίας. Απέχει από τη Δράμα 29 χλμ. και από τα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα περίπου 50 χλμ.

Από μια Λατινική επιγραφή που βρέθηκε στον οικισμό και δημοσιεύθηκε το 1876 από τους L. Heuze - H. Daumet¹⁹³⁶, πληροφορούμαστε ότι στη θέση αυτή πρέπει να υπήρχε Ρωμαϊκό vicus που ανήκε στην αποικία των Φιλίππων.

Η σαρκοφάγος αυτή από το έτος 1876 έως περίπου το 1970 χρησίμευε σαν σκάφη στη βρύση του οικισμού που βρίσκονταν στην πάνω πλατεία και μέσα σε αυτήν έριχνε ο παπάς τον Σταυρό την ημέρα των Φώτων. Σήμερα βρίσκεται δίπλα στα παλαιά γραφεία της κοινότητας¹⁹³⁷.

Το 1886 κατοικείτο από 2.000 άτομα - 750 Οθωμανούς και 1.250 Βουλγαρίζοντες ορθόδοξους (Σχινάς).

Το 1903 καταγράφονται συμπλοκές με λησταντάρτες¹⁹³⁸.

Στα 1910 ο οικισμός αναφέρεται ως Καρλίκοβα¹⁹³⁹ με πληθυσμό 1.900 κατοίκους, από τους οποίους 900 Έλληνες και 1.000 Μουσουλμάνοι.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 1.632 κατοίκους (762 άνδρες και 870 γυναίκες). Τότε ανήκε στην Υποδιοίκηση Ζίχνης του νομού Σερρών.

Το 1920 ο οικισμός Καρλίκοβα¹⁹⁴⁰ αναγνωρίζεται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καρλίκοβης στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γραμέντζα, Καλαπότι και Ρεσίλοβο.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 762 άνδρες και 930 γυναίκες, σύνολο 1.662 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 289 πρόσφυγες (140 άνδρες και 149 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι

1935. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1936. L. Heuze - H. Daumet, 1876, αριθμ. 89, Μ. Δήμιτσας 1896, σελ. 801-802.

1937. Βικιπαίδεια: Μικρόπολη.

1938. Επιστολή 8/12/1902 Μητροπολίτου Δράμας Χρυσοστόμου σελ. 39. Αρχείο Εθνομάρτυρος Σμύρνης.

1939. <http://pandektis.ekt.gr/dspace/handle/10442/170621>

1940. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός **Καρλίκοβα** υπό το όνομα «κοινότης Καρλίκόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Καρλίκόβης ενούνται και οι συνοικισμοί Καλαπότι και Γραμέντζα].

και σλαβόφωνοι κάτοικοι του εγκαταλείπουν τα οικήματά τους και οδεύουν προς Τουρκία και Βουλγαρία αντίστοιχα.

Στον οικισμό έρχονται τώρα προσφυγικές οικογένειες που το 1928 αριθμούνται σε σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 267 οικογένειες/1.117 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Το βασικό χαρακτηριστικό του οικισμού ήταν η διαίρεση σε πάνω και κάτω συνοικία¹⁹⁴¹ (Παν Μαχαλάς και Κατ Μαχαλάς). Σήμερα η τυπική αυτή διαίρεση έγκειται μόνο στην ονομασία, γιατί παλαιότερα αντικατόπτριζε εχθρικές διαθέσεις των κατοίκων των δύο συνοικιών. Στην πάνω συνοικία κατοικούσαν κυρίως γηγενείς, οι οποίοι, μη θέλοντας να μοιραστούν τα είδη κεκτημένα αγαθά με τους πρόσφυγες της κάτω συνοικίας, έρχονταν πολύ συχνά σε διαμάχες. Άλλωστε οι δύο πλατείες, δύο σχολεία, οι δύο συνεταιρισμοί, παλαιότερα οι δύο ποδοσφαιρικές ομάδες, αλλά και οι προφορικές μαρτυρίες πιστοποιούν την έριδα που υπήρχε. Το πέραςμα των χρόνων και η αμοιβαία ανταλλαγή των κατοίκων δια μέσου των γάμων κατάφερε να ενώσει τον οικισμό¹⁹⁴².

Στο οικισμό εκτός από τους ντόπιους κατοίκους ήλθαν και εγκαταστάθηκαν μόνιμα Ορτακίνοι, Καραμανλήδες, Μικρασιάτες, Πόντιοι, Θρακιώτες και Γραμουσιάνοι, φυλή Βλάχων¹⁹⁴³.

Το 1925 ο οικισμός και η κοινότητα Καρλικόβης αποσπώνται από την επαρχία Ζίχνης του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 284^Α-03/10/1925).

Το 1927 ο οικισμός Καρλίκοβα μετονομάζεται σε **Μικρόπολις**¹⁹⁴⁴ και η κοινότητα σε κοινότητα Μικροπόλεως.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.176 κατοίκων, οι 1.062 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 400 δικαιούχοι «αρχηγόι οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84781-85180)¹⁹⁴⁵.

Προπολεμικά οι κάτοικοι αριθμούσαν τους 3.800 και το 1961 περίπου τους 2.600. Κατόπιν λόγω των μεταναστεύσεων στο εξωτερικό (κυρίως Γερμανία) όσο και στα άλλα μεγάλα αστικά κέντρα ο πληθυσμός έχει ελαττωθεί σημαντικά σε 1.000 κατοίκους (απογραφή 1991)¹⁹⁴⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μικρόπολη αποσπάται από την κοινότητα Μικροπόλεως (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μικρόπολις αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μικροπόλεως της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσά-

1941. Οι δάσκαλοι των σχολείων για να αφομοιώσουν το πρόβλημα αυτό στέλνανε τα παιδιά από την κάτω συνοικία στο επάνω σχολείο, και από την πάνω συνοικία στο κάτω σχολείο.

1942. Ό.π. Βικιπαίδεια.

1943. Ό.π.

1944. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [151. Η κοινότης Καρλικόβης μετονομάζεται εις «κοινότητα Μικροπόλεως» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καρλίκοβα εις «**Μικρόπολις**»].

1945. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1946. Ό.π. Βικιπαίδεια,

νης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 2.176 (1928), 3.169 (1940), 2.116 (1951), 2.228 (1961), 1.423 (1971), 1.239 (1981), 1.112 (1991), 848(2011).

Μικροχώρι - Μικρό Χωριό (Κιουτσιούκ-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Κιουτσιούκ-Κιόϊ** βρίσκονταν στο κάμπο της Δράμας, 7 χλμ. νότια της Δράμας, σε υψόμετρο 90 μ.¹⁹⁴⁷

Ο οικισμός περιήλθε επίσημα στο ελληνικό κράτος το 1913 μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κιουτσόκι-Κιόϊ, είχε 454 κατοίκους (228 άνδρες και 226 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Τσατάλτζης με έδρα τον οικισμό Τσατάλτζα¹⁹⁴⁸ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ραβίκα και Εδερνετζίκ. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτάται και ο οικισμός Κιουτσιούκ-Κιόϊ-Μικρό Χωριό.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό. Αργότερα μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκαταστάθηκαν 112 οικογένειες προσφύγων/478 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός¹⁹⁴⁹.

Οι πρόσφυγες ήταν ποντιακής καταγωγής^{1950, 1951}.

Το 1928 ο οικισμός Μικρό Χωριό αποσπάται από την κοινότητα Χωριστής και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μικρού Χωριού (Φ.Ε.Κ. 76^Α – 02/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 492 κατοίκων, οι 364 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 80361-80500)¹⁹⁵².

Το 1940 διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας από Μικρό Χωριό σε **Μικροχώριον** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μικροχώριον αποσπάται από την κοινότητα Μικροχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Δράμας, ως Τοπικό Διαμέρισμα Μικροχωρίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997.

1947. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1948. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός Τσατάλτζα υπό το όνομα «κοινότης Τσατάλτζης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσατάλτζης ενούνται και οι συνοικισμοί Εδινετζίκ και Ραβίκα].

1949. Δες Μαρτυρία Σταύρου Λαζαρίδη: «Το μεν Φισκάρδο, ως κέντρον φιλελευθέρων πολιτών, μας υποδέχτηκε, μαζί με τα χωριά και μας φιλοξένησαν στα σπίτια τους» Κ.Μ.Σ. Έξοδος τόμος Γ', σελ. 110-111.

1950. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Αμυρχάν ή Εμυρχάν του Καυκάσου. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. Σελ. 116.

1951. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ναριμάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 246.

1952. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μικροχώριον αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Μικροχωρίου της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 492 (1928), 769 (1940), 726 (1951), 697 (1961), 438 (1971), 472 (1981), 557 (1991), 598 (2001), 631 (2011).

Μικροχώρι (Κιουτσιούκ Κιόϊ)

Ο οικισμός **Κιουτσιούκ Κιόϊ** βρίσκονταν βόρεια από το Παρανέστι, σε υψόμετρο 530 μ.¹⁹⁵³

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν στον οικισμό κάτοικοι.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτιστα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ¹⁹⁵⁴, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 86 άνδρες και 89 γυναίκες, σύνολο 175 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Κιουτσούκ-Κιόϊ βρέθηκαν 15 πρόσφυγες (8 άνδρες και 7 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν μέχρι το 1928 και εγκαταστάθηκαν 23 οικογένειες προσφύγων/94 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κιουτσιούκ-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Μικροχώρι**¹⁹⁵⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 106 κατοίκων, οι 89 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85201-85240)¹⁹⁵⁶.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Το 1981, ο οικισμός Μικροχώρι της κοινότητας Παρανεστίου, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 05/04/1981).

Απογραφές: 106 (1928), 217 (1940), 138 (1951), 125 (1961), (-) (1971).

1953. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

1954. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτιστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενοούνται και οι συνοικισμοί **Κιουτσούκ-Κιόϊ**, αποτελούμενοι (εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισλέρ και Κιουτσούκ), Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Πονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ].

1955. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητας Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περύβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...9. Κιουτσούκ-Κιόϊ εις «**Μικροχώρι**»].

1956. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Μοναστηράκι (Δράνοβον ή Δράνοβα)

Ο οικισμός **Δράνοβο** βρίσκεται στο κέντρο του νομού Δράμας σε απόσταση 5,5 χλμ. βόρεια-βορειοανατολικά από το κέντρο της Δράμας. Είναι χτισμένος στις υπώρειες του Φαλακρού όρους σε υψόμετρο 330 μ.¹⁹⁵⁷. Συνορεύει βόρεια με τον Βαθύλακκο (Κόβιτσα), βόρεια-βορειοανατολικά με τους Ταξιάρχες (Σύψα), ανατολικά με τον Καλλίφυτο (Ραβίκα) και δυτικά με τον Ξηροπόταμο(Βησωτσάνη). Εκτός του ότι είναι χτισμένος στις υπώρειες του Φαλακρού όρους (Μπόζ-Δάγ), περιστοιχίζεται από διάφορα ψώματα, τα οποία έχουν τα δικά τους ονόματα σύμφωνα με τον τοπογραφικό χάρτη του στρατού.

Ένας οικισμός με προϊστορία.... Στην περιοχή της επάνω βρύσης υπάρχουν διάσπαρτα και μερικά αρχαιότερα κατάλοιπα, πιθανώς τμήματα κιόνων και κιονόκρανου. Τεκμήρια ακόμη είναι και τα παλιά σπίτια, της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, που διατηρήθηκαν και χρονολογούνται στα τέλη του 19^{ου} αι. και στις αρχές του 20^{ου}, άλλα εκ των οποίων σήμερα είναι μισογκρεμισμένα και άλλα ανακαινισμένα. Έγγραφα από το υποπροξενείο Καβάλας δίνουν πληροφορίες για τον πληθυσμό, τη θρησκεία και την ομιλούμενη γλώσσα των κατοίκων από το 1877 έως το 1910, καθώς επίσης και για την εκπαίδευση, την ίδρυση του πρώτου διδακτηρίου στον οικισμό, τους δασκάλους που είχαν διδάξει και τα χρήματα με τα οποία αμείβονταν. Ο πληθυσμός του οικισμού ήταν μεικτός, αποτελούμενος από χριστιανούς κατοίκους και μουσουλμάνους. Προφορικές μαρτυρίες κατοίκων πληροφορούν ότι στη θέση του μουσουλμανικού τεμένους, που σήμερα δεν υφίσταται, έχει χτιστεί ιδιωτική κατοικία. Αρκετοί ηλικιωμένοι κάτοικοι θυμούνται τα χαλάσματα του τεμένους, πριν αυτό γκρεμιστεί ολοσχερώς¹⁹⁵⁸.

Το 1886 είχε: 175 Οθωμανούς και 750 Βούλγαρους ορθοδόξους, σύνολο 415 κατοίκους (Σχινάς).

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Δράνοβα είχε 612 κατοίκους (307 άνδρες και 305 γυναίκες).

Το 1914 λειτουργούσε μία δημοτική σχολή και παρθεναγωγείο¹⁹⁵⁹.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βησωτσάνης με έδρα τον οικισμό Βησωτσάνη στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Τουρκοχώρι, Κόβιτσα και Δράνοβον¹⁹⁶⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 325 άνδρες και 336 γυναίκες, σύνολο 661 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Δράνοβον αποσπάται από την κοινότητα Βησωτσάνης (Ξηροπόταμου) και προσαρτάται στο δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. 67^Α – 18/03/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Δράνοβον καταγράφηκαν 45 πρόσφυγες (24 άνδρες και 21 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκα-

1957. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Αθήνα: Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996, τομ.22, σελ. 249.

1958. Βιπαιδεία: Μοναστηράκι Δράμας.

1959. Έγγραφα: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

1960. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Βησωτσάνης υπό το όνομα «κοινότης Βησωτσάνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βησωτσάνης ενούνται και οι συνοικισμοί: **Δράνοβα**, Τουρκοχώρι και Κόβιτσα].

τέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες, σύνολο 24 οικογένειες προσφύγων (109 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρανόβου με την απόσπαση του οικισμού Δράνοβον από το δήμο Δράμας και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 49^Α – 06/03/1924)

Το 1927 ο οικισμός Δράνοβον μετονομάζεται σε **Μοναστηράκι**¹⁹⁶¹ και η κοινότητα Δρανόβου σε κοινότητα Μοναστηρακίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 676 κατοίκων, οι 79 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85241-85300)¹⁹⁶².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μοναστηράκι αποσπάται από την κοινότητα Μοναστηρακίου (καταργείται) και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Μοναστηρακίου στον «Καποδιστριακό» δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μοναστηράκι ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μοναστηρακίου (μαζί με τον Βαθύλακκο) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του «Καλλικρατικού» δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 676 (1928), 707 (1940), 676 (1951), 718 (1961), 647 (1971), 670 (1981), 710 (1991), 785 (2011).

Τη Δευτέρα 6 Ιανουαρίου, ανήμερα των Θεοφανίων, στο Μοναστηράκι Δράμας και στην πλατεία του οικισμού στις 3.00 μ.μ. οι «ΑΡΑΠΗΔΕΣ» κορυφώνουν το τελετουργικό τους έργο, υπηρετώντας και αναδεικνύοντας τη συνέχεια ως σπουδαιότατη αξία ζωής. Κορυφαίο πολιτιστικό γεγονός για το Μοναστηράκι αποτελούν οι «Αράπηδες». Ένα έθιμο με μορφή δρωμένου, που τελείται την ημέρα των Θεοφανείων (6 Ιανουαρίου) για την ευετηρία (=καλή χρονιά). Αποβλέπει στην καλή υγεία και στην πλούσια παραγωγή. Την ονομασία την οφείλει στη μεταμφίεση των πρωταγωνιστών, που κυριαρχεί το μαύρο χρώμα.

Μονοπάτι (Ράδιστα ή Ρατίσανη)

Ο οικισμός **Ρατίσανη** βρίσκονταν κοντά στη Σκαλωτή (Δράμας) στο όρος Ελατιά.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ρατίσανη δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λιμπάν με έδρα τον οικισμό Λιμπάν (με-

1961. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [136. Η κοινότης Δρανόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Μοναστηρακίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δράνοβον εις «**Μοναστηράκι**»].

1962. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

τέπειτα Σκαλωτή) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ρούσκοβο, Ρατίσανη¹⁹⁶³ Γκλούμ, Τσερέσοβο, Πρεσλόπ, Φανίτσα, Μπίτσοβον και Κολιούς.

Το 1921 η έδρα της κοινότητας Λιμπάν μεταφέρεται από τον οικισμό Λιμπάν στον οικισμό Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 58^Α - 08/04/1921).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό Ρατίσανη, πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν 3 οικογένειες προσφύγων/12 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Λιμπάν (που ανήκει ο οικισμός Ρατίσανη) μετονομάζεται σε Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 63^Α - 24/03/1924).

Το 1927 ο οικισμός Ρατίσανη μετονομάζεται σε **Μονοπάτι**¹⁹⁶⁴ και η κοινότητα Κολιούς σε κοινότητα Κλειστών (Φ.Ε.Κ. 76^Α - 02/05/1927).

Το 1928 ο οικισμός Μονοπάτι της κοινότητας Σκαλωτής, **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Σκαλωτή της κοινότητας Σκαλωτής (Φ.Ε.Κ. - 16/05/1928).

Απογραφές: (-) (1928).

Μυλόπετρα (Μουζδέλ)

Ο οικισμός **Μουζδέλ**, βρίσκονταν στα βόρεια του νομού Δράμας κοντά στον οικισμό Μικρομηλέα¹⁹⁶⁵. Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μουσδέλ είχε 395 κατοίκους (196 άνδρες και 199 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπορόβου με έδρα τον οικισμό Μπορόβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κωστέν, Όστιτσα, Σταρεντζίκ, Μαλούσιστα, Λακαβίτσα, Ίζμπιστα, Βίτοβα, Δόμπλεν και Μουζδέλ¹⁹⁶⁶.

Το 1920 ο οικισμός Μουζδέλ και η κοινότητα Μπορόβου που ανήκει ο οικισμός, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α - 18/07/1920).

1963. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [28. Ο συνοικισμός Λιμπάν υπό το όνομα «κοινότης Λιμπάν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λιμπάν ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσκοβον, Γκλούμ, Κολιούς, (μετά των συνοικισμών Κορίτα και Στίρκλοβα) Φανίτσα, Πρεσλόπ, Μπίτσοβον, Τσερέσοβον και **Ρατίσανη**].

1964. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέλης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [64. Η κοινότης Κολιούς μετονομάζεται εις «κοινότητα Κλειστών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κολιούς εις «Κλειστά».. Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 70) Ρατίσανη εις «**Μονοπάτι**»].

1965. Βλέπε χάρτη Ε.Α.Π. (Δράμα).

1966. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [27. Ο συνοικισμός Μπορόβον υπό το όνομα «κοινότης Μπορόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπορόβου ενούνται και οι συνοικισμοί: Μαλούσιστα, Δόμπλεν, Σταρεντζίκ, Βίτοβα, Ίζμπιστα, Όστιτσα, Κωστέν, Λακαβίτσα και **Μουζδέλ**].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 136 άνδρες και 156 γυναίκες, σύνολο 292 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν προς τις νέες τους πατρίδες και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 23 οικογένειες προσφύγων/69 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Μουζδέλ και η κοινότητα Μπορόβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνάβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Μπορόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Ποταμών και ο οικισμός Μουζδέλ μετονομάζεται σε **Μυλόπετρα**¹⁹⁶⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 88 κατοίκων και οι 88 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85341-85380)¹⁹⁶⁸.

Το 1931 ο οικισμός Μυλόπετρα αποσπάται από την κοινότητα Ποταμών και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μυλόπετρας (Φ.Ε.Κ. 339^Α – 29/09/1931). Λίγους μήνες αργότερα η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Μυλόπετρα στον οικισμό Μικρομηλιά (Φ.Ε.Κ. 403^Α – 01/12/1931) και γίνεται η μετονομασία της κοινότητας Μυλόπετρας σε κοινότητα Μικρομηλιάς.

Το 1940 ο οικισμός Μυλόπετρα της κοινότητας Μικρομηλιάς, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. -16/10/1940).

Απογραφές: 88 (1928), 137 (1940), (-) (1951).

Μυλοπόταμος (Τουρκοχώρι)

Ο οικισμός **Τουρκοχώρι** βρίσκονταν 4 χλμ. νοτιοδυτικά από την πόλη της Δράμας, σε υψόμετρο 90 μ. Στην περιοχή υπάρχουν πηγές, που αποχετεύουν μαζί με τις πηγές Αγ. Βαρβάρας της Δράμας, τα υπόγεια νερά του Φαλακρού όρους. Κοντά έχουν επισημανθεί 3 προϊστορικοί οικισμοί: Μυλοποτάμου, Μπουνάρμπαση και Ζωοδόχου Πηγής ή Τσόρλακ¹⁹⁶⁹.

Το 1886 κατοικείτο από 25 οικογένειες Οθωμανών και χριστιανών (Σχινάς).

1967. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [184. Η κοινότης Μπορόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποταμών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπορόβον εις «Ποταμοί» (οι). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 191) Μουζδέλ εις «**Μυλόπετρα**»].

1968. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1969. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τουρκοχώριον είχε 244 κατοίκους (119 άνδρες και 125 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βησωτσάνης με έδρα τον οικισμό Βησωτσάνη στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Τουρκοχώρι¹⁹⁷⁰, Κόβιτσα και Δράνοβον.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 101 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 184 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Τουρκοχώρι καταγράφηκαν 241 πρόσφυγες (114 άνδρες και 127 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν προς τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλοι πρόσφυγες. Συνολικά μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 80 οικογένειες προσφύγων/303 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Βησωτσάνης μετονομάζεται σε κοινότητα Ξηροποτάμου και ο οικισμός Τουρκοχώρι μετονομάζεται σε **Μυλοπόταμος**¹⁹⁷¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 475 κατοίκων, οι 186 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85381-85480)¹⁹⁷².

Το 1936 ο οικισμός Μυλοπόταμος αποσπάται από την κοινότητα Ξηροποτάμου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μυλοποτάμου (Φ.Ε.Κ. 184^Α – 01/05/1936).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μυλοπόταμος αποσπάται από την κοινότητα Μυλοποτάμου (καταργείται) και προσαρτάται στον «Καποδιστριακό» δήμο Δράμας, ως Τοπικό Διαμέρισμα Μυλοποτάμου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μυλοπόταμος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μυλοποτάμου της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του «Καλλικρατικού» δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 475 (1928), 777 (1940), 799 (1951), 799 (1961), 557 (1971), 676 (1981), 801 (1991), 721 (2011).

Πολλά στοιχεία για τον οικισμό στο βιβλίο: Σάββας Παπαδόπουλος: «Μυλοπόταμος Δράμας». Δράμα,

1970. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Βησωτσάνης υπό το όνομα «κοινότης Βησωτσάνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βησωτσάνης ενούνται και οι συνοικισμοί: Δράνοβα, **Τουρκοχώρι** και Κόβιτσα].

1971. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Τουρκοχώρι της αυτής κοινότητος (Ξηροποτάμου) μετονομάζεται εις «**Μυλοπόταμος**»].

1972. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.ι

Μυροβλήτης (Μπουραζανλή)

Ο οικισμός **Μπουραζανλή** βρίσκονταν βόρεια του Νικηφόρου κοντά στον οικισμό Πυξάρι της Δράμας.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην Ελληνική Επικράτεια.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπουραζανλή είχε 188 κατοίκους (90 άνδρες και 98 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσρατλή με έδρα τον οικισμό Νουσρατλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηραγλή, Καβακλή, Δεμιρτζόγιαννη, Ζάρλις, Μπουραζανλή¹⁹⁷³, Κάτω Σιμισιρλή, Άνω Σιμισιρλή, Ντεντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ, Μαλκαλάρ, Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβακαλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 159 άνδρες και 119 γυναίκες, σύνολο 278 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 315 πρόσφυγες (162 άνδρες και 153 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ βρέθηκαν εγκατεστημένες το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., μόνο 41 οικογένειες προσφύγων/176 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Νουσρετλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και ο οικισμός Μπουραζανλή μετονομάζεται σε **Μυροβλήτης**¹⁹⁷⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 216 κατοίκων, οι 215 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85521-85580)¹⁹⁷⁵.

Το 1961 ο οικισμός Μυροβλήτης της κοινότητας Νικηφόρου **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Νικηφόρος (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 216 (1928), 307 (1940), 200 (1951), (-) (1961).

1973. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσρατλή υπό το όνομα «κοινότης Νουραστλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσρατλή ενούνται και οι συνοικισμοί **Μπουραζανλή**, Σιμισιρλή Άνω, Σιμισιρλή Κάτω, Γκερικλή, Ντοαλάρ, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβακαλάρ, Κηραγλή, Ζαρίτς, Σουρουτζουλέρ, Δεμιρτζόγιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

1974. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. Η κοινότης Νουσρατλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτή συνοικισμός Νουσρατλή εις «Νικηφόρος». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 86) Μπουραζανλή εις «**Μυροβλήτης**»].

1975. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Μυρσινερόν (Πεπελές)

Ο οικισμός **Πεπελές** βρίσκονταν βόρεια της Δράμας, στην περιοχή του Φαλακρού όρους¹⁹⁷⁶. Γειτονικοί του οικισμοί ήταν ο Άγιος Πέτρος και το Καστανόχωμα¹⁹⁷⁷, βορειότερα από τον σημερινό οικισμό Δενδράκια¹⁹⁷⁸.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Πεπελές και Ελές Μαχαλέ είχαν 746 κατοίκους (368 άνδρες και 378 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζερνοβίτσης με έδρα τον οικισμό Ζερνοβίτσα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πεπελές¹⁹⁷⁹, Ελές-Κιοϊ, Μπόρνικ, Χαδέρ-Κιοϊ, Μοκρός, Ραζενίκ και Κράνιστα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 251 άνδρες και 291 γυναίκες, σύνολο 542 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον Πεπελέ δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ-Ε.Α.Π., 24 οικογένειες προσφύγων/84 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1923 η έδρα της κοινότητας Ζερνοβίτσης (που ανήκει ο Πεπελές) μεταφέρεται από τον οικισμό Ζερνοβίτσα στον οικισμό Μοκρός και η κοινότητα Ζερνοβίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Μοκρού (Φ.Ε.Κ. 344^α – 27/11/1923).

Το 1927 ο οικισμός Πεπελές μετονομάζεται σε **Μυρσινερόν**¹⁹⁸⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 79 κατοίκων, οι 69 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85581-85640)¹⁹⁸¹.

Κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής Κατοχής ο οικισμός χρησίμευσε ως κρησφύγετο ντόπιων εθνικιστών που δρούσαν με επικεφαλής τον-μετέπειτα πολιτικό-Παντελή Πα-

1976. Τάσος Χατζηνασασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942 – 1944». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 136-139.

1977. Βικιπαίδεια: Μυρσινερό.

1978. Βλέπε χάρτης Γραφείου Εποικισμού Δράμας.

1979. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ζερνοβίτσα υπό το όνομα «κοινότης Ζερνοβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζερνοβίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί: **Πεπελές**, Ελές-Κιοϊ, Μπόρνικ, Χαδέρ-Κιοϊ, Μοκρός, Ραζενίκ και Κράνιστα].

1980. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [25. Ο συνοικισμός Πεπελές της κοινότητος Μοκρού μετονομάζεται εις «**Μυρσινερόν**»].

1981. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

παδάκη. Επιπλέον, στο Μυρσινερό εκτελέστηκε τον Ιανουάριο του 1944 από άλλους εθνικιστές αντάρτες του Θεόφ Τσακίριδη ο αξιωματικός του ΕΛΑΣ, Ζ. Χαρτομάτζης στο πλαίσιο εμφύλιας σύγκρουσης¹⁹⁸². Τον Αύγουστο του ίδιου έτους, το Μυρσινερό συμπεριλήφθηκε στην ευρύτερη περιοχή δράσης των επιχειρήσεων του βουλγαρικού στρατού κατά των ανταρτών του Αντών Τσαούς.

Το 1951 ο οικισμός Μυρσινερόν της κοινότητας Μοκρού, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 07/04/1951).

Απογραφές: 79 (1928), 99 (1940), (-).

Νέα Αμισός (Τσαΐ-Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Τσαΐ-Τσιφλίκ** βρίσκονταν σε απόσταση 3 χλμ. νότια-δυτικά της Δράμας¹⁹⁸³ σε υψόμετρο 80 μέτρων¹⁹⁸⁴.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός δεν φαίνεται να υπάρχει.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Δράμας (Φ.Ε.Κ. 248^A-03/12/1918) με έδρα τον οικισμό της Δράμας και το 1919 προσαρτώνται στο δήμο και οι οικισμοί Εσκή-Κιόϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαΐ-Τσιφλίκ¹⁹⁸⁵, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 45 άνδρες και 36 γυναίκες, σύνολο 81 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 193 πρόσφυγες (98 άνδρες και 95 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό προστέθηκαν, και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να αριθμούνται 195 οικογένειες προσφύγων/781 άτομα¹⁹⁸⁶. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Τσαΐ_Τσιφλίκ μετονομάζεται σε **Νέα Αμισός**. (Φ.Ε.Κ. 7^A-12/01/1925).

Οι πρόσφυγες της Νέας Αμισού, Πόντιοι στη συντριπτική πλειονότητά τους, αξιοποιώντας το εδαφολογικό πλεονέκτημα της περιοχής, επιδόθηκαν με επιτυχία στην κεραμοποιία. Τα τέσσερα κεραμοποιεία της δεκαετίας του '30 πολλαπλασιάστηκαν στις δύο επόμενες δεκαετίες, απασχολώντας τον μισό περίπου ενεργό πληθυσμό του χωριού. Η περιοχή μεταξύ του χωριού και της σιδηροδρομικής γραμμής, έβριθε από κεραμοποιεία που κατα-

1982. Τάσος Χατζηαναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942 – 1944». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 136-139.

1983. Λεύκωμα: «Η Δράμα των προσφύγων-Αφιέρωμα μνήμης» Γεωργίας Μπακάλη-Δημήτρη Σφακιανάκη. Χάρτης Δράμας σελ. 54-55

1984. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=10611&lng=1>.

1985. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [Α' *Ενούνται εις τον δήμον Δράμας, οι συνοικισμοί Εσκή-Κιόϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαΐ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ*].

1986. Δείτε: α) Μαρτυρία Αναστασίου Γεωργιάδη «Σκοτώθηκε ο Τσακίρ-αγάς με το μυδράλλιο» στον Χρήστο Σαμουηλίδη (19.5.1963) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΑ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 117-120 και β) Μαρτυρία Παύλου Καρπίδη «Όσοι γλίτωσαν, έβγαλαν τραγούδι του Χασαρή» στον Χρήστο Σαμουηλίδη (18.5.1963) Κ.Μ.Σ. Έξοδος Τόμος ΙΑ' Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 117-120.

σκεύαζαν τούβλα (αρχικά συμπαγή και στη συνέχεια διάτρητα) και κεραμίδια, βυζαντινού κυρίως τύπου, εξαιρετικής ποιότητας. Η παραγωγική διαδικασία ήταν εξ ολοκλήρου χειρωνακτική¹⁹⁸⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 861 κατοίκων, οι 719 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85641-85940)¹⁹⁸⁸.

Το 1961 ο οικισμός Νέα Αμισός **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό του δήμου Δράμας (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 861 (1928), 1.243 (1940), 1.352 (1951) Από το 1961 και μετά περιλαμβάνεται στη πόλη της Δράμας.

Περισσότερα στοιχεία για τον εν λόγω οικισμό, από την ίδρυσή του, στο βιβλίο Θεόδωρος Ρωμανίδης: «Νέα Αμισός. Το χωριό του παππού μου». 2017. (Ιδιωτική έκδοση).

Νέα Κρώμνη

Ο οικισμός Νέα Κρώμνη ήταν συνοικισμός στα περίχωρα πόλης της Δράμας, στην εποπτεία του Γραφείου Εποικισμού Δράμας. Σιγά –σιγά όμως με την αύξηση του πληθυσμού της Δράμας ενσωματώθηκε στον ιστό της πόλης¹⁹⁸⁹.

Μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 126 οικογένειες προσφύγων/482 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εδώ εγκαταστάθηκαν Πόντιοι¹⁹⁹⁰ πρόσφυγες από το Βατούμ που έφτασαν με πλοίο στη Θεσσαλονίκη (Καλαμαριά) και ακολούθως οδηγήθηκαν με τα πόδια και εγκαταστάθηκαν έξω από τη Δράμα όπου έμελλε να οικοδομήσουν τον νέο οικισμό τους^{1991, 1992}. Έδωσαν και το συμβολικό όνομα Νέα Κρώμνη, για να θυμούνται την αλησμόνητη πατρίδα τους.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 86001-86160)¹⁹⁹³.

Μεγάλη ήταν η συμβολή του μητροπολίτη Λαυρεντίου, Β. Παπαδόπουλου (Χαριτάνη) στην αποκατάσταση των προσφύγων.

1987. Ό.π. Λεύκωμα: Σελ. 159.

1988. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

1989. Λεύκωμα: «Η Δράμα των προσφύγων-Αφιέρωμα μνήμης» Γεωργίας Μπακάλη-Δημήτρη Σφακιανάκη. Χάρτης Δράμας σελ. 54-55.

1990. Δες μαρτυρία Αναστασίας Μαραντίδου: «Εθαρραμε' ότι θα πάμ'σόν παράδεισον» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος», τόμος Γ', σελ. 393-394.

1991. Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 92.

1992. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Αλίσοφι ή Αλήσοφι του Καυκάσου. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 115.

1993. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Σήμερα έχει απομείνει στη Τσαπόγα η κρήνη για να θυμίζει τα πρώτα δύσκολα χρόνια της εγκατάστασης των προσφύγων.¹⁹⁹⁴

Αργότερα ενσωματώθηκε ως συνοικία στη πόλη της Δράμας.

Νέα Στενήμαχος

Ο οικισμός Νέα Στενήμαχος ήταν και είναι συνοικισμός στα περίχωρα πόλης της Δράμας, που δημιουργήθηκε από πρόσφυγες της Στενημάχου. Σιγά –σιγά όμως με την αύξηση του πληθυσμού της Δράμας ενσωματώθηκε στον ιστό της πόλης¹⁹⁹⁵.

Από το 1913 και τα επόμενα έτη άρχισαν να εγκαθίστανται στη Δράμα πολλοί Έλληνες πρόσφυγες από διάφορες περιοχές της Ανατολικής Θράκης και της Ανατολικής Ρωμυλίας καθώς υφίσταντο διώξεις και βιαιότητες¹⁹⁹⁶.

Έτσι, Θρακιώτες από το Ορτάκιοι Ανατ. Ρωμυλίας (Βόρειας Θράκης) δημιούργησαν στη Δράμα τον συνοικισμό Ορτακινά, ενώ Θρακιώτες από τη Στενήμαχο¹⁹⁹⁷ δημιούργησαν τον συνοικισμό Νέα Στενήμαχος.

Μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό 99 οικογένειες προσφύγων/385 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 86381-86540)¹⁹⁹⁸.

Αργότερα ο οικισμός ενσωματώθηκε στη πόλη της Δράμας, ως συνοικία της.

Νέα Ταρσός

Ο οικισμός Νέα Ταρσός¹⁹⁹⁹ ήταν στην εποπτεία του Γραφείου Εποικισμού Δράμας. Κατά μία εκδοχή έτσι ονομάστηκε από τους Μικρασιάτες πρόσφυγες, το Φωτολίβος. Σε αυτό συνηγορεί ό,τι στο Φωτολίβος είχαν εγκατασταθεί μέχρι το 1926 (24 οικογένειες 82 άτομα) ενώ στην απογραφή του 1928 ήταν 1.805 κάτοικοι.

1994. <https://santeos.blogspot.com/2012/12/1901-1963.html>

1995. Λεγώμα: «Η Δράμα των προσφύγων-Αφιέρωμα μνήμης» Γεωργίας Μπακάλη-Δημήτρη Σφακιανάκη. Χάρτης Δράμας σελ. 54-55

1996. Βικιπαίδεια: Νέα Στενήμαχος.

1997. Η Στενήμαχος ιδρύθηκε από τους Θράκες ως Στενήμαχος περί το 300-400 π.Χ.. Κατά το 342 π.Χ. η περιοχή κατελήφθη από τους Μακεδόνες του Φιλίππου Β΄. Το 72 π.Χ. η πόλη καταλήφθηκε από στρατεύματα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια της ρωμαϊκής εξάπλωσης προς τη Μαύρη Θάλασσα....Η πόλη κατοικείτο κυρίως από Έλληνες μέχρι την Ανταλλαγή πληθυσμών (1923) μεταξύ Βουλγαρίας και Ελλάδας μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Βούλγαροι από διάφορες περιοχές της Ελλάδας εγκαταστάθηκαν στο Ασένοβγκραντ, ενώ οι Έλληνες κάτοικοί του εγκαταστάθηκαν στο Κιλκίς, τη Δράμα, τη Θέρμη και τη Νάουσα. Επίσης, πρόσφυγες από την Στενήμαχο εγκαταστάθηκαν στην πόλη της Δράμας όπου δημιούργησαν τον συνοικισμό Νέα Στενήμαχος. (Βλέπε Ασένοβγκραντ – Βικιπαίδεια).

1998. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

1999. Η Ταρσός (τουρκική: *Tarsus «Τάρσους»*) είναι πόλη της Μ. Ασίας στο Βιλαέτι (=Νομαρχία) των Αδάνων, χτισμένη στις όχθες του ομώνυμου ποταμού, περίπου 12 χλμ. από τις ακτές της Μεσογείου. Βρίσκεται επί της σιδηροδρομικής γραμμής Μερσίνης Αδάνων σε κοντινή απόσταση από αυτή (οδικώς μισή ώρα). Προφανώς οι πρόσφυγες κάτοικοι της Νέας Ταρσού θα ήθελαν να τιμήσουν την πατρίδα τους, δίνοντας το όνομά της.

Μέχρι το 1926 στη Νέα Ταρσό είχαν εγκατασταθεί 202 οικογένειες προσφύγων (851 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός²⁰⁰⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 86541-86840)²⁰⁰¹.

Νέο Ορτάκιοϊ

Ο οικισμός Νέο Ορτάκιοϊ ήταν και είναι συνοικισμός στα περίχωρα της πόλης Δράμας, που δημιουργήθηκε από πρόσφυγες από το Ορτάκιοϊ²⁰⁰² της Βουλγαρίας²⁰⁰³. Σιγά-σιγά όμως με την αύξηση του πληθυσμού της Δράμας ενσωματώθηκε στον ιστό της πόλης²⁰⁰⁴.

Από το 1913 και τα επόμενα έτη άρχισαν να εγκαθίστανται στη Δράμα πολλοί Έλληνες πρόσφυγες από διάφορες περιοχές της Ανατολικής Θράκης και της Ανατολικής Ρωμυλίας καθώς υφίσταντο διώξεις και βιαιότητες²⁰⁰⁵. Έτσι, Θρακιώτες από το Ορτάκιοϊ Ανατ. Ρωμυλίας (Βόρειας Θράκης) δημιούργησαν στη Δράμα τον συνοικισμό Ορτακινά, ενώ Θρακιώτες από τη Στενήμαχο δημιούργησαν τον συνοικισμό Νέα Στενήμαχος²⁰⁰⁶.

Μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 30 οικογένειες προσφύγων/122 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 86301-86340)²⁰⁰⁷.

Αργότερα ενσωματώθηκε στη πόλη της Δράμας.

2000. Κατάλογος των προσφυγικών συνοικισμών Μακεδονίας με τας νέας ονομασίες – Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας, Τμήμα Στατιστικής Θεσσαλονίκη (1928) – Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2001. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2002. Το Ορτάκιοϊ της Θράκης (σημερινή ονομασία Ιβαϊλόγκραντ), βρίσκεται κοντά στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα, δεξιά του ποταμού Άρδα σε απόσταση 4-5 χλμ. είναι κτισμένο αμφιθεατρικά στη νότια πλευρά ενός λόφου. Απέχει 37 χλμ. νοτιοδυτικά της Αδριανούπολης και άλλα τόσα βορειοδυτικά του Διδυμοτείχου. Ο οικισμός σχηματίστηκε στα τέλη του 16^{ου} με αρχές του 17^{ου} αι.

2003. Το Ορτάκιοϊ κατελήφθη από τους Βούλγαρους κατά τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο για να επιστραφεί στην Τουρκία τον Σεπτέμβριο του 1913 με την συνθήκη της Κωνσταντινουπόλεως. Κατά την διάρκεια όμως του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου παραχωρήθηκε από την Τουρκία στη Βουλγαρία με την Συνθήκη της 6ης Σεπτεμβρίου 1915. Από εκείνη τη χρονική στιγμή οι Έλληνες κάτοικοι ξεκίνησαν να εγκαταλείπουν την πόλη. Ένας ακμαίος ελληνικός πληθυσμός εκπατρίστηκε από τις πατρογονικές του εστίες και οι κάτοικοι τους κατέφυγαν πρόσφυγες στην ελεύθερη Ελλάδα όντες φορείς μιας μακραίωνης παράδοσης και ιστορίας. Μικρός αριθμός Ορτακινών εγκαταστάθηκαν στον νομό Έβρου. Η πλειονότητα όμως εγκαταστάθηκε στην Κεντρική και Ανατολική Μακεδονία και ιδιαίτερα στην πόλη της Δράμας. Στη Δράμα δημιουργήθηκε από τους Ορτακινούς πρόσφυγες ολόκληρη συνοικία με το όνομα «**Ορτακινά**» και μάλιστα κεντρική οδός ονομάζεται ως σήμερα «οδός Ορτάκιοϊ. (Πώργος Καζάνας: Το Ορτάκιοϊ της Θράκης – Μια ελληνική κοινότητα).

2004. Λεύκωμα: «Η Δράμα των προσφύγων-Αφιέρωμα μνήμης» Γεωργίας Μπακάλη-Δημήτρη Σφακιανάκη. Χάρτης Δράμας σελ. 54-55.

2005. Αναδημοσίευση από την ιστοσελίδα της Ένωσης Μικρασιατών Φοιτητών.

2006. Πώργος Καζάνας: «Το Ορτάκιοϊ της Θράκης-Μια ελληνική κοινότητα».

2007. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Νεοχώρι

Ο οικισμός Νεοχώρι βρίσκονταν βορειοδυτικά της Σταυρούπολης, 36 χλμ. από την Ξάνθη²⁰⁰⁸, σε υψόμετρο 90 μ.²⁰⁰⁹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός δεν φαίνεται να κατοικείται. Το Νεοχώρι εμφανίζεται να προσαρτάται στη κοινότητα Γενή-Κιοϊ (Σταυρούπολη).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Νεοχώρι κατεγράφησαν 28 πρόσφυγες (11 άνδρες και 17 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 22 οικογένειες σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. προσφύγων/121 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Κατ' άλλους τον Αύγουστο του 1924 μεγάλες ομάδες από το Μιστί της Καππαδοκίας αφού έφθασαν ατμοπλοϊκώς στο λοιμοκαθαρτήριο του Αγ. Γεωργίου στη Σαλαμίνα (παρέμειναν ένα μήνα), ακολούθως προωθήθηκαν πάλι ατμοπλοϊκώς και διαμοιράστηκαν στα λοιμοκαθαρτήρια του Λεμπέτ και του Καραμπουρνού. Εξ αυτών 50 οικογένειες προωθήθηκαν στο Νεοχώρι Δράμας²⁰¹⁰, ²⁰¹¹.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Σταυρούπολης και ο οικισμός Νεοχώρι αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^A – 03/12/1923).

Το 1927 ο οικισμός Νεοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Σταυρούπολης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 144^A – 15/07/1927).

Το 1928 η έδρα της κοινότητας Νεοχωρίου μεταφέρεται από τον οικισμό Νεοχώρι στον οικισμό Χουσεϊν-Κιοϊ (μετέπειτα Ιωνικόν).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 353 κατοίκων, οι 145 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 86341-86380)²⁰¹².

Το 1944 η κοινότητα Νεοχωρίου και ο οικισμός Νεοχώρι αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^A – 21/12/1944).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νεοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Νεοχωρίου και υπάγεται στο Τοπικό Διαμέρισμα Νεοχωρίου στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 244^A - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νεοχώρι αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νεοχωρίου (μαζί με το Ιωνικό,

2008. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=11244&lng=1>

2009. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2010. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 118.

2011. Θανάσης Π. Κωστάκης: «Το Μιστί της Καππαδοκίας». Εκδόσεις Ακαδημία Αθηνών σελ. 536.

2012. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

την Καλύβα, το Κάτω Ιωνικόν και το Σταυροχώρι), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 353 (1928), 752 (1940), 611 (1951), 527 (1961), 385 (1971), 324 (1981) 263 (1991), 175 (2011).

Το 2016 εγκαινιάστηκε στον οικισμό το «Μουσείο Αλέξ. Μπαλτατζής».

Νεροφράκτης (Γεδή Περέ)

Ο οικισμός **Γεδή Περέ** βρίσκονταν νότια-δυτικά από το Καλαμπάκι Δράμας και κοντά στα όρια των νομών Σερρών και Δράμας στο νότιο τμήμα του, σε υψόμετρο 48 μέτρων²⁰¹³.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 719 κατοίκους (362 άνδρες και 357 γυναίκες).

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπακίου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ²⁰¹⁴, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 236 άνδρες και 249 γυναίκες, σύνολο 485 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 314 πρόσφυγες (166 άνδρες και 148 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό προστέθηκαν, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1926 αριθμούνται σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 120 οικογένειες προσφύγων/493 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τα χωριά Κιουρτλή και Χάσκιο της περιοχής Κεσσάνης και Λουλέ - Μπουργάζ της περιοχής Σαράντα Εκκλησιών της Ανατολικής Θράκης²⁰¹⁵.

Το 1927 ο οικισμός Γεδή Περέ, μετονομάζεται σε **Νεροφράκτης**²⁰¹⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 565 κατοίκων, οι 535 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

2013. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2014. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλμπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπακίου ενούνται και οι συνοικισμοί **Γεδή-Περέ**, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα].

2015. <https://www.travelagenciesfinder.com/GR/Dr%C3%A1ma/127909960607173/Nerofraktis-enas-thamastos-kozmios>

2016. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [33. Ο συνοικισμός **Γεδή Περέ** της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Νεροφράκτης**».

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 86841-87000)²⁰¹⁷.

Το 1934 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νεροφράκτου με την απόσπαση του οικισμού Νεροφράκτη από την κοινότητα Καλαμπακίου και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας Νεροφράκτου (Φ.Ε.Κ. 48^Α – 03/02/1934).

Ο Άγιος Μώκιος μαρτύρησε στην αρχαία Πέρινθο σημερινή Ηράκλεια της Ανατ. Θράκης και η εορτή του μεταφέρθηκε από το χωρίο Λευκάσιο της επαρχίας των Μαλαγάρων. Το 1913 οι Τούρκοι κάψανε και λεηλάτησαν το χωρίο Λευκάσιο και μαζί με αυτό καταστρέψανε και το ναό του Αγίου Μωκίου. Το μοναδικό αντικείμενο που διασώθηκε και μεταφέρθηκε στο χωρίο Νεροφράκτη είναι η εικόνα του Αγίου που φέρει έντονα τα σημάδια της βεβήλωσης (τρύπες από τις σφαίρες των Τούρκων και στο κάτω μέρος της εικόνας τα σημάδια της φωτιάς). Στις 11 Μαΐου κάθε χρόνο στο Νεροφράκτη, γιορτάζεται η μνήμη του Αγίου Μωκίου ο οποίος θεωρείται προστάτης των Θρακιωτών και των γεωργών.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νεροφράκτης αποσπάται από την κοινότητα Καλαμπακίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καλαμπακίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νεροφράκτης αποσπάται από το δήμο Καλαμπακίου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Νεροφράκτου της Δημοτικής Ενότητας Καλαμπακίου του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 565 (1928), 837 (1940), 914 (1951), 940 (1961), 739 (1971), 775 (1981), 795 (1991), 578 (2011).

Νεστοχώρι (Χαδίρ ή Χιδίρ-Κιόϊ ή Χανδήρκιοϊ)

Ο οικισμός **Χαδίρ-Κιόϊ** βρίσκονταν στις ανατολικές πλαγιές του βουνού Φαλακρό, βόρεια της πόλης της Δράμας, κοντά στους οικισμούς Καστανόχωμα, Μυρσινερό και Ασβεστόλιθος²⁰¹⁸.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Χαδίρ-Κιόϊ είχε 470 κατοίκους (229 άνδρες και 241 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζερνοβίτσης με έδρα τον οικισμό Ζερνοβίτσα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ, Χαδίρ-Κιόϊ²⁰¹⁹, Μοκρός Ραζενίκ και Κράνιστα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 153 άνδρες και 206 γυναίκες, σύνολο 359 κάτοικοι.

2017. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2018. Βικιπαίδεια: Νεστοχώρι.

2019. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ζερνοβίτσα υπό το όνομα «κοινότης Ζερνοβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζερνοβίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ, Χαδίρ-Κιόϊ, Μοκρός, Ραζενίκ και Κράνιστα].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Χαδίρ-Κιόϊ δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 24 οικογένειες προσφύγων/73 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1923 η έδρα της κοινότητας Ζερνοβίτσης μεταφέρεται από τον οικισμό Ζερνοβίτσα στον οικισμό Μοκρός και η κοινότητα Ζερνοβίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Μοκρού (Φ.Ε.Κ. 344^α – 27/11/1923).

Το 1927 ο οικισμός Χαδίρ-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Νεστοχώριον**²⁰²⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 43 κατοίκων, οι 41 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 87001-87040)²⁰²¹.

Το 1951 ο οικισμός Νεστοχώριον της κοινότητας Μοκρού, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 43 (1928), 69 (1940), (-) 1951.

Νικηφόρος (Νουσρετλή ή Νουστρατλή)

Ο οικισμός **Νουστρατλή** βρίσκονταν 15 χλμ. ανατολικά της πόλης της Δράμας και 27 χλμ. νοτιοδυτικά του κέντρου του δήμου Παρανεστίου, πολύ κοντά στην οροσειρά της Κεντρικής Ροδόπης ενώ συναντάει τον ποταμό Νέστο. Είναι σε υψόμετρο 250 μ. και καλύπτει μια έκταση 34 χιλιομέτρων.²⁰²²

Ο οικισμός επί Τουρκοκρατίας ανήκε στην υποδιοίκηση (καζά) Δράμας κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αι. μέσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Σύμφωνα με τις στατιστικές του Βασίλη Καντσόφ («Μακεδονία, Εθνογραφία και Στατιστική») το 1900 ο οικισμός είχε 90 Τούρκους κατοίκους και ήταν γνωστό καπνοχώρι με πλούσια και πολύ καλή παραγωγή καπνού που λεγόταν «μπασμάς».

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Νουστρατλή είχε 960 κατοίκους (471 άνδρες και 489 γυναίκες).

Το 1914 ήταν έδρα Αστυνομικού σταθμού, Τηλεφωνικό και Ταχυδρομικό Γραφείο και είχε Δημοτική σχολή (τουρκ.).²⁰²³

2020. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [25. Ο συνοικισμός Πεπελές της κοινότητος Μοκρού μετονομάζεται εις «Μυραινερών». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: ...27) Χανδήρκιοι εις «**Νεστοχώριον**»].

2021. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2022. Βικιπαίδεια: Νικηφόρος.

2023. Έγγραφα: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσρατλή με έδρα τον οικισμό Νουσρατλή²⁰²⁴ και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηραγλή, Καβακλή, Δεμιρτζογιαννη, Ζάρλιτς, Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισιρλή, Άνω Σιμισιρλή, Ντεντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ, Μαλκαλάρ, Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβκαλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 713 άνδρες και 582 γυναίκες, σύνολο 1.205 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 393 πρόσφυγες/173 άνδρες και 220 γυναίκες²⁰²⁵.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 204 οικογένειες προσφύγων /828 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την Μ. Ασία και την Ανατ. Θράκη.²⁰²⁶

Το 1927 η κοινότητα Νουσρετλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και ο οικισμός Νουσρετλή μετονομάζεται σε **Νικηφόρος**²⁰²⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.035 κατοίκων, οι 787 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 87041-87340)²⁰²⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νικηφόρος αποσπάται από την κοινότητα Νικηφόρου (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Νικηφόρου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Η πλειοψηφία του τοπικού πληθυσμού (36,5%) απασχολείται στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας και ειδικότερα σε γεωργικές δραστηριότητες, όπως καλλιέργεια σιταριού, αμπελιών, ελιάς και σε κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Το 39,7% του πληθυσμού απασχολείται στον δευτερογενή τομέα και ειδικότερα, στην οινοποιία και στην επεξεργασία τροφίμων, ενώ το 23,8% του συνολικού πληθυσμού απασχολείται στον τριτογενή τομέα, κυρίως στο εμπόριο και δημόσιες και διοικητικές υπηρεσίες.

2024. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός **Νουσρατλή** υπό το όνομα «κοινότης Νουραστλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Νουσρατλή ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισιρλή Άνω, Σιμισιρλή Κάτω, Γκερικλή, Ντοαλάρ, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβκαλάρ, Κηραγλή, Ζαρίτς, Σουρουτζουλέρ, Δεμιρτζογιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

2025. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Κιόρογλη ή Κιόρογλου, το Μέτσιτλι και το Μολά Μουσταφά του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 204, 236.

2026. <https://www.life-events.gr/apodraseis/nikiforos-to-chorio-me-ta-architektonika-stolidia-kai-tous-dyo-ai-giorgides-foto/>

2027. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. Η κοινότης Νουσρατλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτή συνοικισμός Νουσρατλή εις «**Νικηφόρος**»].

2028. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νικηφόρος, αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νικηφόρου (μαζί με τη Μαρμαριά και το Μικρολιβάδι) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρναεστίου με έδρα το Παρναέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας Απογραφές: 1.035 (1928), 1.213 (1940), 949 (1951), 1.002 (1961), 698 (1971), 508 (1981), 451 (1991), 436 (2001), 286 (2011).

Νικοτσάρας (Εσκή-Κιοϊ)

Ο οικισμός Εσκή-Κιοϊ βρίσκονταν 9 χλμ. νοτιοδυτικά της πόλης της Δράμας, σε υψόμετρο 80 μ.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός δεν φαίνεται να υπάρχει.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Δράμας με έδρα τον οικισμό της Δράμας (Φ.Ε.Κ. 248^Α-03/12/1918) και το 1919 προσαρτώνται στο δήμο και οι οικισμοί Εσκή-Κιοϊ²⁰²⁹, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 27 άνδρες και 23 γυναίκες, σύνολο 50 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό, 87 πρόσφυγες (55 άνδρες και 32 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, στον οικισμό προστέθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., να αριθμούνται 79 οικογένειες προσφύγων/302 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 279 κατοίκων και οι 279 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Εσκή-Κιοϊ μετονομάζεται σε **Νικοτσάρας**²⁰³⁰ (προς τιμή του Νικοτσάρα ενός από τους σημαντικότερους και ηρωικότερους αρματολούς του Ολύμπου), ενώ την ίδια χρονιά αποσπάται από τον δήμο Δράμας και προσαρτάται στη κοινότητα Μαυροτόπου-από το 1962 κοινότητα Αργυρούπολης (Φ.Ε.Κ. 172^Α - 21/08/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικής εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 76921-77040)²⁰³¹.

Στη περίοδο της Βουλγαρικής Κατοχής και στα γεγονότα της εξέγερσης της Δράμας, (28-29 Σεπτεμβρίου 1941) συμμετείχαν και πατριώτες από τη κοινότητα Νικοτσάρας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τέσσερις άνθρωποι να καταδικαστούν σε θάνατο από βουλγαρικό στρατοδικείο και να εκτελεστούν στη Δράμα ως πρωτεργάτες της εξέγερσης, ενώ ένας κήκε στον αχυρώνα των Κουδουνίων και ένας πνίγηκε στον Στρυμόνα²⁰³².

2029. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [Α'. *Ενούνται εις τον δήμον Δράμας, οι συνοικισμοί Εσκή-Κιοϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ*].

2030. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Δράμας: [166. *Ο συνοικισμός Εσκή-Κιοϊ του δήμου Δράμας μετονομάζεται εις «Νικοτσάρας» (ο)*].

2031. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2032. <http://www.proinos-typos.gr/istoriko-simioma-gia-tis-sfages-sti-drama-ti-d-k-choristis-ke-tis-ke-tis-t-k-monastirakiou-koudounion-kalou-agrou-mylotamou-ke-nikotsaras/>

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νικοτσάρας αποσπάται από την κοινότητα Αργυρούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιταγρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νικοτσάρας αποσπάται από το δήμο Σιταγρών(καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Νικοτσάρας της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 279 (1928), 422 (1940), 406 (1951), 400 (1961), 283 (1971), 257 (1981), 258 (1991), 309 (2001), 377 (2011).

Ξάγναντο (Καρσί Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Καρσί Τσιφλίκ** βρίσκονταν σε κοντινή απόσταση από το Παρανέστι, (3 χλμ. βορειοδυτικά του) και 40 χλμ. από τη Δράμα, σε υψόμετρο 140 μ.²⁰³³

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν κάτοικοι στον οικισμό.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσειστα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ. Το Καρσί Τσιφλίκ ήταν συνοικία του οικισμού Καραγκιόζ-Κιόϊ (μετέπειτα Περίβλετον)²⁰³⁴.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Καρσί Τσιφλίκ δεν καταγράφηκαν πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν μέχρι το 1926 και εγκαταστάθηκαν σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 17 οικογένειες προσφύγων/72 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Καρσί Τσιφλίκ μετονομάζεται σε **Ξάγναντο**²⁰³⁵.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 87341-87380)²⁰³⁶.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης που ανήκει ο οικισμός μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

2033. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2034. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσειστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισλέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπουκιά (αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Γονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ].

2035. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...21. Καρσί Τσιφλίκ εις «**Ξάγναντο**»].

2036. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 86 κατοίκων, οι 82 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Την 10ετία του '70 οι κάτοικοί του μετανάστευσαν κατά το 1/2.

Το 1994 ο οικισμός Εάγναντο αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Εάγναντο ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Αηδονοχώρι, Καπνόφυτον, Καρποφόρον, Μεσοχώριον, Παρανέστιον, Περίβλεπτον, Πολυνέριον, Πολύσυκον και Τέμενος) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 86 (1928), 148 (1940), 179 (1951), 160 (1961), 73 (1971), 41 (1981), 95 (1991), 117 (2001), 40 (2011).

Ξηροπόταμος (Βησωτσάνη ή Βυσωτσάνη)

Ο οικισμός **Βησωτσάνη**, ήταν κεφαλοχώρι του νομού Δράμας. Βρίσκεται 7 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης Δράμας, είναι χτισμένος αμφιθεατρικά στις παρυφές του όρους Φαλακρού και σε υψόμετρο 260 μ. Στα ανατολικά του οικισμού δεσπόζει ο πευκόφυτος λόφος του Προφήτη Ηλία (Βισόκα = ύψωμα). Ανατολικά του υψώματος σε βραχώδη περιοχή βρίσκεται προϊστορικός οικισμός, ο οποίος ανήκει στη Νεολιθική εποχή και στην ύστερη εποχή του Χαλκού όπως αποδεικνύεται από τα ευρήματά του.

Στην κορυφή λόφου ανατολικότερα, ανάμεσα Ξηροπόταμο με Μοναστηράκι, με το όνομα «Υψωμα Μαυρουδή» (Καλελίκ) και με 582 μ. υψόμετρο, υπάρχει οχυρωματική θέση (κάστρο) Ρωμαϊκής εποχής, ενώ λίγο χαμηλότερα στο διάσελο του λόφου εντοπίστηκε ένα τμήμα από υδραγωγείο το οποίο αποδίδεται κι αυτό στους Ρωμαϊκούς χρόνους. Στα δυτικά βρίσκεται το φαράγγι του Ξηροποτάμου γνωστό ως «Λάκκος», όπου βρίσκεται και η πανέμορφη, πετρόκτιστη γέφυρα, ενώ στα νότια του οικισμού εκτείνεται η πεδιάδα του²⁰³⁷.

Ο οικισμός έχει μεγάλη ιστορία που ξεκινάει από το 1568²⁰³⁸. Το 1877 είχε ισάριθμο πληθυσμό χριστιανών και οθωμανών και λειτουργούσε Γραμματοδιδασκαλείο κοινό (4/τάξιο σχολείο) με δύο δασκάλους. Δάσκαλοι που δίδαξαν εκείνες τις εποχές ήταν ο Δ. Αυλίδης, η Ζωή Σταμπουλή, ο Λάζαρος Πιπερτζής και ο Νικόλαος Αστεριάδης. 10 χρόνια μετά οι χριστιανοί κάτοικοι ήταν διπλάσιοι από τους Οθωμανούς.

Η Βησωτσάνη στα 1886 είχε 1.350 κατοίκους από τους οποίους οι 450 ήταν μουσουλμάνοι και οι άλλοι 900 χριστιανοί από τους οποίους λίγοι είχαν προσχωρήσει στη βουλγαρική Εξαρχία/σχίσμα (Σχινάς).

Το 1900 είχε 100 χριστιανικές οικογένειες και 35-40 οθωμανικές. Στις αρχές του 20^{ου} αι. ο μητροπολίτης Χρυσόστομος²⁰³⁹ οικοδόμησε τον ενοριακό ναό Αγίου Γεωργίου στο χώρο όπου υπήρχε παλιότερος ναός από το 1859. Το 1910-1911 λειτουργούσαν 4/τάξιο Αρρεναγωγείο και 3τάξιο Παρθεναγωγείο²⁰⁴⁰.

2037. Βικιπαίδεια: Ξηροπόταμος Δράμας.

2038. Ό.π.

2039. Επιστολή 8/12/1902 Μητροπολίτου Δράμας Χρυσόστομου σελ. 14-17. Αρχείο Εθνομάρτυρος Σμύρνης.

2040. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Βησωτσάνη είχε 1.544 κατοίκους (768 άνδρες και 776 γυναίκες).

Σε μια πρώτη προσπάθεια απογραφής, το 1914, η Βησωτσάνη είχε 1.135 Έλληνες κατοίκους και 266 Μουσουλμάνους. Πρόεδρος του Ελληνικού πληθυσμού ήταν ο Δημήτριος Μανδρατζής και του μουσουλμανικού ο Σαΐτης Ισμαήλ²⁰⁴¹.

Το 1917 οι κάτοικοι της Βησωτσάνης (Ξηροποτάμου) γνώρισαν την Βουλγαρική θηριωδία, κατά την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου²⁰⁴² κάτι που επαναλήφθηκε και κατά την διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Βησωτσάνης με έδρα τον οικισμό Βησωτσάνη²⁰⁴³ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Τουρκοχώρι, Κόβιτσα και Δράνοβον.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 813 άνδρες και 885 γυναίκες, σύνολο 1.608 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στη Βησωτσάνη καταγράφηκαν 199 πρόσφυγες (87 άνδρες και 112 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικημάτια τους και αναχώρησαν προς τις νέες τους πατρίδες και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλοι πρόσφυγες. Συνολικά μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 87 οικογένειες προσφύγων/324 άτομα από τη Θράκη, Πόντο, Μ. Ασία. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Βησωτσάνης μετονομάζεται σε κοινότητα Ξηροποτάμου και ο οικισμός Βησωτσάνη μετονομάζεται σε **Ξηροπόταμος**²⁰⁴⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.925 κατοίκων, οι 396 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 87381-87500)²⁰⁴⁵.

Την περίοδο 1945-1947 στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και αρκετές οικογένειες Σαρακατσάνων. Παραδοσιακά οι κάτοικοι του ασχολούνταν με την γεωργία και ειδικότερα με την παραγωγή καπνού, στον κάμπο της Δράμας, και την κτηνοτροφία. Τις δεκαετίες του 1970 και 1980 μεγάλο μέρος των κατοίκων του μετανάστευσαν στην Γερμανία σε αναζήτηση καλύτερης τύχης. Σήμερα οι περισσότεροι έχουν επιστρέψει, έχουν επι-

2041. Ό.π.

2042. Ό.π.

2043. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός **Βησωτσάνης** υπό το όνομα «κοινότης Βησωτσάνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βησωτσάνης ενούνται και οι συνοικισμοί: Δράνοβα, Τουρκοχώρι και Κόβιτσα].

2044. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [1. Η κοινότης Βησωτσάνης μετονομάζεται εις «κοινότητα Ξηροποτάμου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Βησωτσάνη εις «**Ξηροπόταμος**»].

2045. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

σκευάσει τα παλαιά τους σπίτια και διατηρούν ένα καλό βιοτικό επίπεδο χάρη, κυρίως, στις συντάξεις που λαμβάνουν από την εργασία τους στην Γερμανία. Ο επαναπατρισμός δημιούργησε ικανή οικονομική βάση για να παραμείνουν στον οικισμό και να δημιουργήσουν οικογένεια εκπρόσωποι της νεότερης γενεάς, με αποτέλεσμα ο Ξηροπόταμος σήμερα να είναι μια ζωντανή κοινότητα με περίπου 3.000 μόνιμους κατοίκους και ενεργό εξατάξιο Δημοτικό σχολείο με συνολικά 150 μαθητές.

Η ενασχόληση με την γεωργία έχει εγκαταλειφθεί σε μεγάλο βαθμό. Οι περισσότεροι κάτοικοι του Ξηροποτάμου υπενοικιάζουν τα χωράφια τους σε μεγαλύτερους καλλιεργητές που επιτυγχάνουν, μέσω αυτής της συγκέντρωσης, καλύτερη σχέση επένδυσης - απόδοσης. Τα κυριότερα προϊόντα που παράγονται είναι σιτηρά, καλαμπόκι, βαμβάκι. Εκτός από τις συντάξεις των μεταναστών, και των αγροτών, κύρια πηγή εισοδήματος για το χωριό είναι τα λατομεία και τα εργοστάσια κοπής και επεξεργασίας μαρμάρου, που υπάρχει σε σημαντικές ποσότητες τόσο στο Φαλακρό όσο και στους υπόλοιπους γύρω ορεινούς όγκους²⁰⁴⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ξηροπόταμος αποσπάται από την κοινότητα Ξηροποτάμου (καταργείται) και προσαρτάται στον Καποδιστριακό δήμο Δράμας στο Τοπικό Διαμέρισμα Ξηροποτάμου (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ξηροπόταμος ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Ξηροποτάμου (μαζί με την Μεταμόρφωση Σωτήρος) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^A -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 1.925 (1928), 2.568 (1940), 2.677 (1951), 3.051 (1961), 2.023 (1971), 2.381 (1981), 2.401 (1991), 2.772 (2001), 2.546 (2011).

Ξυλοκόπος (Ντομπροσούλ)

Ο οικισμός **Ντομπροσούλ** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Πολύκαρπος της Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ντομπροσούλ είχε 225 κατοίκους (110 άνδρες και 115 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ραβενίων με έδρα τον οικισμό Ραβένια (Μακρυπλάγιον) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κουρταλάρ, Ορμανλή Ντομπροσούλ²⁰⁴⁷, Ρούσοβον, Κοτζαλάρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 81 άνδρες και 74 γυναίκες, σύνολο 155 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Ντομπροσούλ.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό Ντομπροσούλ και αναχώρη-

2046. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2047. Με το Φ.Ε.Κ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [14. Ο συνοικισμός Ραβένια υπό το όνομα «κοινότης Ραβενίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραβενίων ενοούνται και οι συνοικισμοί Ρούσοβον, **Ντομπροσούλ**, Κοτζαλάρ, Ορμανλή, Κούρταλαρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ].

σαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 12 οικογένειες προσφύγων/44 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ντομπροσούλ μετονομάζεται σε **Ξυλοκόπος**²⁰⁴⁸.

Το 1951 ο οικισμός Ξυλοκόπος **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές : (-) (1928), 350 (1940), (-)1951).

Οροπέδιον (Βλαδίκος)

Ο οικισμός **Βλαδίκος** βρίσκονταν σε υψόμετρο περίπου 660 μ.²⁰⁴⁹ στην περιοχή της Ελατιάς, νοτιοανατολικά από το Σιδηρόνερο.

Το 1900, κατά τον Βούλγαρο συγγραφέα και επιθεωρητή σχολείων Βασίλ Καντσόφ, ο Βλαδίκος ήταν ένα αμιγές μουσουλμανικός οικισμός 370 κατοίκων.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Βλαδίκος είχε 567 κατοίκους (286 άνδρες και 281 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσενίτσης με έδρα τον οικισμό Οσενίτσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Παπάζ-Κιόϊ, Βλαδίκος²⁰⁵⁰, Γκροζδέλ, Μπούρ-χοβον, Όρχοβα, Τσέρκιστα, Λοφτίστα, Γιούρτ-Μαχαλέ και Δρανόβιτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 162 άνδρες και 190 γυναίκες, σύνολο 352 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 53 οικογένειες προσφύγων/133 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατοικήθηκε από πρόσφυγες του Πόντου²⁰⁵¹.

Το 1927 η κοινότητα Οσενίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Σιδηρονέρου και ο οικισμός Βλαδίκος σε **Οροπέδιον**²⁰⁵².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 204 κατοίκων, οι 202 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2048. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [109. Η κοινότης Ραβενίων μετονομάζεται εις «κοινότητα Μακρυπλάγιου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ραβένια εις «Μακρυπλάγι» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:.....111. Ντομπροσούλ εις «**Ξυλοκόπος**»].

2049. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006

2050. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Οσενίτσα υπό το όνομα «κοινότης Οσενίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οσενίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπούρ-χοβον, Παπάζ-Κιόϊ, Λοφτίστα, **Βλαδίκος**, Γκροζδέλ, Τσερκισέν, Δρανόβιτσα, Όρχοβα και Γιούρτ-Μαχαλέ].

2051. Βικιπαίδεια: Οροπέδιο.

2052. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [100. Η κοινότης Οσενίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδηρονέρου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Οσενίτσα εις «Σιδηρόνερο». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 104) Βλαδίκος εις «**Οροπέδιον**»(τα)].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 87721-87780)²⁰⁵³.

Το Οροπέδιο υπήρξε τόπος κατοικίας των Ποντίων οπλαρχηγών και αντιστασιακών Ηλία Σελαλμαζίδη²⁰⁵⁴ και Ιωάννη Λαφτσίδη²⁰⁵⁵. Κατά τη διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής κήκε ολοσχερώς τον Μάιο του 1944 μαζί με άλλους οικισμούς της Ελατίας (Καρά Ντερέ) ως αντίποινα για τις απώλειες που υπέστησαν οι βουλγαρικές δυνάμεις από τους αντάρτες του Αντών Τσαούς στη μάχη της γέφυρας Παπάδων²⁰⁵⁶. Λίγους μήνες αργότερα (22 - 25 Αυγούστου 1944) κοντά στον οικισμό πραγματοποιήθηκε μάχη ανάμεσα σε βουλγαρικά στρατεύματα και αντάρτες της ΕΣΕΑ/ΕΑΟ²⁰⁵⁷.

Το 1951 ο οικισμός Οροπέδιον, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Το 1961 **αναγνωρίζεται εκ νέου** ο οικισμός Οροπέδιον και προσαρτάται στη κοινότητα Σιδηρονέρου (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Οροπέδιον αποσπάται από την κοινότητα Σιδηρονέρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σιδηρονέρου (μαζί με το Καλλίκαρπον, Παπάδες, Σιδηρόνερρον) της Δημοτικής Ενότητας Σιδηρονέρου, του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 204 (1928), 275 (1940), (-) (1951), 90 (1961), 11 (1971), (-) (1981), 29 (1991), 22 (2011).

Οχυρό (Λύσε ή Λύσσα ή Λίσσε ή Λίσσα)

Ο οικισμός **Λύσε** βρίσκονταν σε απόσταση 40 περίπου χλμ. βορειοδυτικά της Δράμας, σε υψόμετρο 550 μ.²⁰⁵⁸ Είναι στο λεκανοπέδιο Κάτω Νευροκοπίου (πρώην Ζυρνόβου) και απέχει 18 χλμ. από τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Χτισμένος στους πρόποδες ενός πέτρινου λόφου (πανταχόθεν ελεύθερου) με εμβαδόν βάσης περίπου ενός τετρ. χιλιομέτρου, του οποίου καλύπτει, σε σχήμα μισοφέγγαρου και σε μήκος 1.800 μ. τη βορειοδυτική και νοτιοδυτική πλευρά του (σχεδόν τη μισή περίμετρό του)²⁰⁵⁹.

Μέχρι το 1922-23 ο οικισμός κατοικούνταν από Τούρκους και Βουλγάρους σε δυο ξεχωριστούς μαχαλάδες (γειτονιές). Στη νότια πλευρά βρισκόταν ο τουρκικός μαχαλάς και στη βόρεια ο βουλγαρικός. Στον βουλγαρικό μαχαλά του οικισμού υπήρχε η εκκλησία του

2053. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2054. Τάσος Χατζηναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι, Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942-1944». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 43, 158.

2055. Νίκος Μαραντζίδης (επιμ.): «Οι άλλοι καπετάνιοι. Αντικομμουνιστές ένοπλοι στα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου», Βιβλιοπωλείον της Εστίας, δ' έκδοση, Αθήνα 2007, σελ. 336-337.

2056. Ό.π. Τάσος Χατζηναστασίου, σελ. 43, 158.

2057. Ό.π. σελ. 86 - 87.

2058. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2059. Παντελής Θ. Σοφιανός: «Ο οικισμός Οχυρού του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου».

Αγίου Δημητρίου που μέχρι το 1972 αποτελούσε τον ενοριακό ναό του. Τη χρονιά εκείνη ανεγέρθηκε κοντά στην κεντρική πλατεία ο νέος ενοριακός ναός της Αγίας Τριάδος²⁰⁶⁰.

Μετά την απελευθέρωσή του οικισμού τον Ιούλιο του 1913, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λίσσα είχε 1.409 κατοίκους (708 άνδρες και 701 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζυρνόβου (Κάτω Νευροκοπίου) με έδρα τον οικισμό Ζύρνοβο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Λύσε²⁰⁶¹ και Βέσμη ενώ λίγους μήνες αργότερα η κοινότητα Ζυρνόβου που υπάγεται και ο οικισμός Λύσε, αποσπάται από την επαρχία Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^A-18/07/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 482 άνδρες και 519 γυναίκες, σύνολο 1.001 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 258 πρόσφυγες (115 άνδρες και 143 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και την εγκατάλειψη του οικισμού από τους Μουσουλμάνους και Βουλγάρους κατοίκους του, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 οι πρόσφυγες του οικισμού να είναι 211 οικογένειες/829 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες Πόντιοι οι περισσότεροι κατάγονταν από την Κερασούντα, Σαμψούντα και Σάντα²⁰⁶². Στον οικισμό επίσης εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την Ανατολική Θράκη και Μ. Ασία²⁰⁶³.

Για αρκετό καιρό συμβίωσαν στον οικισμό Έλληνες χριστιανοί και μουσουλμάνοι Τούρκοι μέχρι να αποχωρήσουν οι Τούρκοι τον Μάρτιο του 1924. Κύρια ασχολία των κατοίκων ήταν η γεωργία με την παραγωγή δημητριακών και σιτηρών στην οποία τη πρώτη θέση είχε το καλαμπόκι.

Το 1925 ο οικισμός Λύσε αποσπάται από τη κοινότητα Ζυρνόβου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Λύσε (Φ.Ε.Κ. 339^A- 03/11/1925).

Το 1926 ο οικισμός και η κοινότητα Λύσε αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^A-08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Λύσε μετονομάζεται σε κοινότητα Οχυρού και ο οικισμός Λύσε σε **Οχυρό**²⁰⁶⁴. Το όνομα το έλαβε από το παρακείμενο οχυρό Λίσσε και στη στρατιωτική ορολογία αναφέρεται ως οχυρό «Λίσε Α10».

2060. Βικιπαίδεια: Οχυρό Δράμας.

2061. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενσυννοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [6. Ο συννοικισμός Ζύρνοβον υπό το όνομα «κοινότης Ζυρνόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συννοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζυρνόβου ενοούνται και οι συννοικισμοί Λύσε και Βέσμη].

2062. Λεύκωμα: «Η Δράμα των προσφύγων-Αφιέρωμα μνήμης» Γεωργίας Μπακάλη-Δημήτρη Σφακιανάκη, Σελ. 95.

2063. Ο.π. Παντελής Θ. Σοφριανός: Βλ. σελ. 24-35. Στον εν λόγω βιβλίο έχουν καταγραφεί και όλες οι οικογένειες των προσφύγων που ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό του Οχυρού σελ. 92-121.

2064. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2ας Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [183. Η κοινότης Λύσε μετονομάζεται εις «κοινότητα Οχυρού» και ο ομώνυμος αυτή συννοικισμός Λύσε εις «Οχυρό».

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.016 κατοίκων, οι 881 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 320 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 87781-88100)²⁰⁶⁵.

Το Οχυρό Λίσσε ήταν το μοναδικό οχυρό το οποίο δεν έπεσε από τους Γερμανούς αλλά παραδόθηκε μόνο, όταν η Θεσσαλονίκη έπαψε να βρίσκεται στα χέρια των Ελλήνων.²⁰⁶⁶ Στα οχυρά αυτά ο Ελληνικός Στρατός πολέμησε γενναία εναντίον των Γερμανικών και Βουλγαρικών μεραρχιών από 6 έως 9 Απριλίου του 1941. Παρά τις λυσσαλέες προσπάθειες και επιθέσεις των εισβολέων, τα οχυρά δεν καταλήφθηκαν και παραδόθηκαν τελικά στις 10 Απριλίου 1941, μετά την συνθηκολόγηση της Ελλάδος. Πολλά ελληνικά τμήματα αποχώρησαν συντεταγμένα και με τον οπλισμό τους. Οι Γερμανοί απέδωσαν τιμές στους ήρωες των οχυρών κατά την παράδοσή τους²⁰⁶⁷. Μετά το τέλος της πολιορκίας, οι Γερμανοί θέλησαν να μάθουν τα μυστικά της κατασκευής των οχυρών από τους ίδιους τους Έλληνες που απέκρουσαν με επιτυχία όλες τις επιθέσεις τους²⁰⁶⁸. Ο ταγματάρχης Γεώργιος Δετοράκης, διοικητής του οχυρού Λίσσε, αρνήθηκε κάθε συνεργασία²⁰⁶⁹.

Η βασική ασχολία των κατοίκων μέχρι και την δεκαετία του '60 ήταν η καλλιέργεια καπνού. Καλαμπόκι, σιτάρι, φασόλια, ρεβίθια και πατάτες καλλιεργούνταν μόνο για κάλυψη οικογενειακών αναγκών. Σχεδόν όλες οι οικογένειες είχαν και έναν «μπαξέ» για την παραγωγή των κηπευτικών τους. Μερικοί ασχολούνταν με την κτηνοτροφία διατηρώντας κοπάδια με πρόβατα και κατσίκια²⁰⁷⁰.

Η δύσκολη αγροτική ζωή ανάγκασε πολλούς σε εσωτερική μετανάστευση προς Θεσσαλονίκη και Αθήνα για να ολοκληρωθεί η ερήμωση του οικισμού τη δεκαετία του '60 με την μετανάστευση στην Γερμανία.

Σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει. Δύο είναι οι βασικές καλλιέργειες, της πατάτας και του καλαμποκιού. Η πατάτα διοχετεύεται στην εγχώρια αγορά και το καλαμπόκι γίνεται τροφή για την παραγωγή γάλακτος. Η τεχνητή λίμνη που δημιουργήθηκε στα Λευκόγεια και αρδεύει όλο τον κάμπο Νευροκοπίου, έχει συμβάλει σημαντικά στην αύξηση της γεωργικής παραγωγής και κατ' επέκταση και της κτηνοτροφικής. Στον οικισμό υπάρχουν οργανωμένες και μη κτηνοτροφικές μονάδες που παράγουν πρόβειο και αγελαδινό γάλα²⁰⁷¹.

Στον οικισμό λειτουργεί λαογραφικό και στρατιωτικό Μουσείο, το οποίο ιδρύθηκε με ιδιωτική πρωτοβουλία και συντηρείται από τους ίδιους τους κατοίκους.

Το 1994 ο οικισμός Οχυρό και η κοινότητα Οχυρού αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Οχυρό αποσπάται από την

2065. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2066. Ιστοσελίδα: Δήμος Νευροκοπίου - Αξιοθέατα

2067. ΙΩΝ ΦΙΛΙΣΤΩΡ (2014-04-06), ΟΧΥΡΟ ΛΙΣΣΕ.

2068. Ιστοσελίδα: «Μηχανή του χρόνου».

2069. Ιστοσελίδα: Administrator. «Οχυρό του Λίσσε». www.pedramas.eu.

2070. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2071. Ό.π.

κοινότητα Οχυρού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Οχυρό αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Οχυρού του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 1.016 (1928), 2.162 (1940), 1.287 (1951), 1.310 (1961), 772 (1971), 654 (1981), 557 (1991), 527 (2011).

Παγονέρι (Τσερέσοβο)

Ο ορεινός οικισμός **Τσερέσοβο** (=Κερασόχωρι) βρίσκονταν στα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία. Απέχει 55χλμ. βόρεια-βορειοδυτικά από τη Δράμα (μέσω Βώλακα) και 21 χλμ. βορειοανατολικά από το Κάτω Νευροκόπι. Είναι κτισμένος στις βόρειες πλαγιές του όρους Φαλακρό και δυτικά του ποταμού Νέστου, σε υψόμετρο 670 μ.²⁰⁷²

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τσερέσοβο είχε 324 κατοίκους (159 άνδρες και 165 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσερεσόβου με έδρα τον οικισμό Τσερέσοβο²⁰⁷³ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 317 άνδρες και 351 γυναίκες, σύνολο 668 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Τσερέσοβο και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^Α-18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθε και εγκαταστάθηκε μέχρι το 1928 μία (1) οικογένεια προσφύγων/4 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στο Παγονέρι έγιναν καλοί κτηνοτρόφοι και μελισσοκομοί, γιατί ζώντας επί αρκετούς μήνες με τους Τούρκους, είχαν αποκομίσει πολλές γνώσεις και έτσι μπόρεσαν να προσαρμοστούν εύκολα στο νέο τους περιβάλλον²⁰⁷⁴.

Το 1927 η κοινότητα Τσερεσόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Παγονερίου και ο οικισμός Τσερέσοβο σε **Παγονέρι**²⁰⁷⁵.

2072. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος - Μανιατάς. 1996, τόμος 26, σελ. 196.

2073. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός **Τσερέσοβον** υπό το όνομα «κοινότης Τσερεσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσερεσόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπλάτσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε και Λόσνα.].

2074. Διατριβή Γεωργίας Μπακάλη: Το «Θάφρος» και το προσφυγικό ζήτημα στη Δράμα και την περιοχή της (1923-1926), σελ. 31-32.

2075. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [174. Η κοινότης Τσερεσόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα

Η ονομασία οφείλεται στις δύο κρύες (σχεδόν παγωμένες) βρύσες, που έχουν κοινή πηγή στην κάτω άκρη του χωριού. Στην μία από αυτές υπάρχει ακόμη εντοιχισμένη η πλάκα με χρονολογία 27 Ιουλίου 1870 και τα ονόματα των προυχόντων (;), των κτιστών (;), των δωρητών (;). Αξίζει ο κάθε επισκέπτης να κατηφορίζει προς αυτές, για να δοκιμάζει το «μπούζι» νερό, να «παγονερώνεται», ιδίως το καλοκαίρι. Εκτός από αυτές τις δύο βρύσες υπήρχαν σε απόσταση περίπου 600 μέτρων και οι «πέρα βρύσες». Το νερό αυτών, εδώ και πολλά χρόνια, διοχετεύεται σε παρακείμενο αντλιοστάσιο από όπου τροφοδοτείται η δεξαμενή στην πάνω άκρη του χωριού και από εκεί υδροδοτούνται όλα τα σπίτια. Σε άλλο σημείο της κάτω άκρης υπάρχει ακόμη μια βρυσούλα, η «τσεσμίνκα», ίσως υποκόρισμα του «τσεσμέ». Στο νερό αυτής της βρυσούλας έδειχναν την προτίμηση τους αρκετοί παλιοί Παγονερίτες.²⁰⁷⁶

Στην απογραφή του 1928, εκ των 341 κατοίκων, οι 106 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88101-88120)²⁰⁷⁷.

Το 1994 ο οικισμός Παγονέρι και η κοινότητα Παγονερίου που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παγονέρι αποσπάται από την κοινότητα Παγονερίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το ορεινόν και άγονον του χωριού, ενισχυμένα από την από παλιά μαθημένη τέχνη του Παγονερίτη, του κτίστη-πετρά, συντελούσαν στον ξενιτεμό πολλών ανδρών σε άλλα κοινά και μακρινά χωριά (Νευροκόπι, Πεντάπολη, Ροδολείβος, Κορμίστα, Νικήσιανη κτλ.) για κτίσιμο πέτρινων σπιτιών, συντήρηση Εκκλησιών κτλ. Ο ξενιτεμός αυτός ξεκινούσε από την γιορτή του Αγίου Αθανασίου (18 Ιανουαρίου) και τελείωνε στα μέσα φθινοπώρου του κάθε έτους. Αυτή η μακρόμηνη απουσία των ανδρών υποχρέωνε τις γυναίκες να κάνουν τις όποιες αγροτικές δουλειές (όργωμα, σκάψιμο, θέρισμα κτλ.) στις μικρές τους ιδιοκτησίες. Ίσως για αυτόν τον λόγο πολλά κορίτσια των όμορων χωριών δεν πολύθελαν να παντρεύονται με Παγονερίτες, αφού ένα τέτοιο πάντρεμα σήμαινε γι' αυτά και όργωμα και σκάψιμο και...²⁰⁷⁸

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παγονέρι αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Παγονερίου του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 341 (1928), 592 (1940), 445 (1951), 447 (1961), 323 (1971), 264 (1981), 280 (1991), 158 (2011).

Παγονερίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσερέσοβον εις «Παγονέρι»].

2076. https://dramania.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=2486:to-p

2077. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2078. Ό.π. <https://>

Παλιάμπελα (Χασάν Μαγλάρ ή Μπαλάρ)

Ο οικισμός **Χασάν Μπαλάρ** βρίσκονταν 23 χλμ. ανατολικά της Δράμας κοντά στη κωμόπολη Νικηφόρος, σε υψόμετρο 270 μ.²⁰⁷⁹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Χασάν Μπαλάρ είχε 110 κατοίκους (53 άνδρες και 57 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζλού-Κιόϊ, αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτσελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή, και Οβατζίκ, με έδρα τον οικισμό Κουζλού-Κιόϊ, στην οποία ενώνονται οι συνοικισμοί Μπέριστα και Μπρεσατλή, Χασάν-Μπολάρ²⁰⁸⁰, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμανλή, Τσάλ-Μαχαλέ, Τσιλεκλέρ, Λιμποπέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 37 άνδρες και 39 γυναίκες, σύνολο 76 κάτοικοι.

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ολά με την απόσπαση του οικισμού Ολά από την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στη κοινότητα Ολά προσαρτώνται οι οικισμοί: Γκοκτσελή, Καραμανλή, Μπεκτάς, Οβαντζίκ, Τσιλεκλέρ και Χασάν Μπαλάρ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Χασάν Μπαλάρ 7 πρόσφυγες (4 άνδρες και 3 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 οι πρόσφυγες του οικισμού να είναι 31 οικογένειες/112 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Ολά μετονομάζεται σε κοινότητα Πλατανόβρυσης και ο οικισμός Χασάν Μπαλάρ σε **Παλιάμπελα**²⁰⁸¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 101 κατοίκων, οι 100 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88181-88220)²⁰⁸².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παλιάμπελα αποσπάται από την κοινότητα Πλατανόβρυσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

2079. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος και Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2080. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κουζλού-Κιόϊ αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή και Οβατζίκ υπό το όνομα «κοινότης Κουζλού-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπέριστα, και Μπρεσατλή, **Χασάν Μπαλάρ**, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμαλή, Τσάλ-Μαχαλά, Τσιλεκλέρ, Λιμποπέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ].

2081. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [143. Η κοινότης Ολά μετονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανόβρυσεως» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Ολά εις «Πλατανόβρυσις». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 148) Χασάν Μπαλάρ εις «**Παλιάμπελα**»(τα)].

2082. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παλιάμπελα αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλατανόβρυσης (μαζί με τον Δρυμότοπο, Χαμοκέρασα, Πλατανόβρυση και Τερψιθέα) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 101 (1928), 186 (1940), 145 (1951), 154 (1961), 81 (1971), 64 (1981), 95 (1991), 48 (2011).

Πανόραμα (Καλαπότι ή Παλαιό Καλαπότι)

Ο οικισμός **Καλαπότι** βρίσκονταν στα δυτικά του νομού Δράμας, πολύ κοντά στις πηγές του Αγγίτη ποταμού και νότια από το Σπήλαιο του Αγγίτη (ή σπήλαιο του Μααρά) σε υψόμετρο 560 μ.²⁰⁸³, βόρεια του οικισμού Γραμμένη, βορειοδυτικά της Δράμας, στις πλαγιές του Φαλακρού όρους.

Η πρώτη γνωστή αναφορά του οικισμού σε γραπτή πηγή, όπου αναφέρεται ως Καλοπόδι ή Καλαπότι, είναι σε χειρόγραφο (Βρέβιον) της Μονής της Παναγίας Αχειροποιήτου (Εικοσιφοίνισσας ή Κοσίνιτσας) του Παγγαίου (D 309-Σόφια), το οποίο χρονολογείται στο 17^ο -18^ο αι. Σε οθωμανικές πηγές του τέλους 15^{ου} αι. αναφέρεται με 54 κατοίκους χριστιανούς ή με 15 μουσουλμάνους και 99 χριστιανούς κατοίκους, στοιχεία που συνηγορούν για την προϋπαρξή του ως οικισμού και κατά την ύστερη βυζαντινή περίοδο.

Στις αρχές του 20^{ου} αι., και συγκεκριμένα το 1905, σύμφωνα με έναν *Εθνογραφικό χάρτη πληθυσμού στους καζάδες Δράμας, Σερρών, Μελενίκου και Ελευθερουπόλεως*, που υποβλήθηκε από το υποπροξενείο Καβάλας προς το Υπουργείο Εξωτερικών το Καλαπότι (Πανόραμα) είχε : 360 οικίες με 1.910 κατοίκους σχισματικούς. Στις αρχές του 20^{ου} αι. οι κάτοικοι των καζάδων Δράμας και Ζιχνών είχαν την τύχη να έχουν αρχηγό τους τον μητροπολίτη Χρυσόστομο Καλαφάτη (1902-1910), τον μετέπειτα εθνομάρτυρα μητροπολίτη Σμύρνης, ηγέτη φωτισμένο και θαρραλέο, που πρόσφερε πολλά στο ποίμνιό του. Χάρη στις άοκνες φροντίδες του τόσο η Δράμα όσο και η περιοχή της, παρουσιάζουν μια ανθηρή εικόνα παιδείας. Πρωτεργάτης σε κάθε εκπαιδευτική και προοδευτική κίνηση της επαρχίας ήταν ο μητροπολίτης Χρυσόστομος, που ταυτόχρονα ήταν και πρωτοπόρος στον αγώνα εναντίον της βουλγαρικής προπαγάνδας²⁰⁸⁴.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Καλαπότι είχε 168 κατοίκους (95 άνδρες και 73 γυναίκες). Τότε ανήκε στην Υποδιοίκηση Ζίχνης του νομού Σερρών.

Το 1920 ο οικισμός Καρλίκοβα (Μικρόπολη) αναγνωρίζεται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καρλικόβης στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γραμέντζα, Καλαπότι²⁰⁸⁵, και Ρεσίλοβο.

2083. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2084. <http://www.proinos-typus.gr/ta-scholia-sto-panorama-paleo-kalapoti-tou-nomou-dramas-evangelos-gkarsanidis-symvoli-stin-erevna-tis-ekpedefitikis-istorias/>

2085. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [6. Ο συ-

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 54 πρόσφυγες στον οικισμό (29 άνδρες και 25 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκαταλείπουν τα οικήματά τους και οδεύουν προς Τουρκία και λίγο αργότερα στον οικισμό έρχονται και άλλες προσφυγικές οικογένειες που το 1928 αριθμούνται σε 46 οικογένειες/164 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Καλαπότι και η κοινότητα Καρλικόβης (μετέπειτα Μικροπόλεως) που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Ζίχνης του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 284^Α-03/10/1925).

Το 1928 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Παλιό Καλαπότι** (Φ.Ε.Κ.-16/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 256 κατοίκων, οι 66 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88121-88180)²⁰⁸⁶.

Το 1934 αποσπάται από την κοινότητα Μικροπόλεως ενώ το 1934 αποσπάται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Παλαιού Καλαποτίου (Φ.Ε.Κ.48^Α-03/02/1934).

Το 1953 ο οικισμός Παλιό Καλαπότι μετονομάζεται σε **Πανόραμα** και η κοινότητα σε κοινότητα Πανοράματος (Φ.Ε.Κ. 86^Α – 114/04/1953)

Τις δεκαετίες '60 και '70 μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα προς τη Γερμανία «ερήμωσε» τον οικισμό αφού η πλειονότητα των κατοίκων μετανάστευσαν.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πανόραμα αποσπάται από την κοινότητα Πανοράματος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πανόραμα αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Πανοράματος της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 256 (1928), 597 (1940), 288 (1951), 323 (1961), 54 (1971), 33 (1981), 78 (1991), 42 (2011).

Παπάδες (Παπάζ-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Παπάζ-Κιόϊ** βρίσκονταν σε υψόμετρο περίπου 590 μ.²⁰⁸⁷ στις πλαγιές της Δυτικής Ροδόπης, νοτιοδυτικά από το Σιδηρόνερο. Απέχει 44 χλμ. από τη Δράμα.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Παπάζ-Κιόϊ είχε 533 κατοίκους (263 άνδρες και 270 γυναίκες).

νοικισμός Καρλίκοβα υπό το όνομα «κοινότης Καρλικόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρλικόβης ενούνται και οι συνοικισμοί Καλαπότι και Γραμέντζα].

2086. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2087. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσενίτσης με έδρα τον οικισμό Οσενίτσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Παπάζ-Κιόι²⁰⁸⁸, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Μπούρ-χοβον, Όρχοβα, Τσέρκιστα, Λοφτίστα, Γιούρτ-Μαχαλέ και Δρανόβιτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 168 άνδρες και 191 γυναίκες, σύνολο 359 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 49 οικογένειες προσφύγων/184 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Οσενίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Σιδηρόνερου και ο οικισμός Παπάζ-Κιόι σε **Παπάδες**²⁰⁸⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 175 κατοίκων, οι 165 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88221-88280)²⁰⁹⁰.

Κορυφαία στιγμή της Εθνικής Αντίστασης στην βουλγαροκρατούμενη περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ήταν η μάχη της γέφυρας των Παπάδων (που τότε ήταν ένας μικρός οικισμός κοντά στον οικισμό Σιδηρόνερο της Δράμας) στον ποταμό Νέστο, στις 7 με 11 Μαΐου του 1944. Η μάχη αυτή είναι μια από τις σημαντικότερες της ελληνικής Εθνικής Αντίστασης κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, δυστυχώς, όμως, υποτιμήθηκε η πραγματική της σημασία στις μετέπειτα εξελίξεις και παραμένει μέχρι σήμερα σχεδόν άγνωστη στους περισσότερους και ιδιαίτερα στους νεότερους συμπατριώτες μας²⁰⁹¹.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παπάδες αποσπάται από την κοινότητα Σιδηρόνερου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σιδηρόνερου (μαζί με το Καλλικαρπον, Οροπέδιον, Σιδηρόνερον) της Δημοτικής Ενότητας Σιδηρόνερου, του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 175 (1928), 318 (1940), 513 (1951), 142 (1961), 62 (1971), 21 (1981), 54 (1991), 37 (2011).

2088. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Οσενίτσα υπό το όνομα «κοινότης Οσενίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οσενίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί Μπούρχοβον, **Παπάζ-Κιόι**, Λοφτίστα, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Τσερκιστέν, Δρανοβίτσα, Όρχοβα και Γιούρτ-Μαχαλέ].

2089. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [100. Η κοινότης Οσενίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδηρόνερου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Οσενίτσα εις «Σιδηρόνερο». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 102) Παπάζ-Κιόι εις «**Παπάδες**»].

2090. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2091. Ευθύμιος Χατζήγιάννου, δημοσιογράφος-ερευνητής.

Παράμερο (Ιμπισλέρ)

Ο οικισμός **Ιμπισλέρ** βρίσκονταν κοντά στο Παρανέστι της Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν κάτοικοι στον οικισμό.

Στην απογραφή του 1920, είχε 60 μουσουλμάνους κατοίκους, και γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Ιμπισλέρ που προσαρτάται στη κοινότητα Δρατσίστης (Φ.Ε.Κ. – 18/12/1920) που είχε αναγνωρισθεί το 1919. (Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης με έδρα τον οικισμό Δράτσειστα²⁰⁹² στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιοϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιοϊ).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 32 άνδρες και 28 γυναίκες, σύνολο 60 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Ιμπισλέρ.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 5 οικογένειες προσφύγων/12 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ιμπισλέρ μετονομάζεται σε **Παράμερο**²⁰⁹³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 15 κατοίκων και οι 15 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1940 ο οικισμός Παράμερο, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές : 15 (1928), (-) (1940).

Παρανέστι (Μπούκια)

Ο οικισμός **Μπούκια** βρίσκονταν δίπλα στον ποταμό Νέστο και επί του σημερινού οδικού άξονα Δράμας-Ξάνθης (Εθνική Οδός 14), ενώ απέχει 40 χλμ. βορειοανατολικά-ανατολικά από τη Δράμα και 49 χλμ. νοτιοδυτικά-δυτικά από την Ξάνθη, σε υψόμετρο 120 μ.²⁰⁹⁴

Το Νοέμβριο του 1373, ο Χατζή Εβρενός κατέκτησε την περιοχή και ακολούθησε μια μακρά Οθωμανική περίοδος. Οι Ελληνικοί πληθυσμοί σχεδόν εξαφανίστηκαν και μεταφέρθηκαν Τούρκοι και Γιουρούκοι από το Ικόνιο και τα Άδανα. Παρ' όλες τις δύσκο-

2092. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσειστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιοϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, **Ιμπισλέρ** και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιοϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπουκιά (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Πινοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ)].

2093. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιοϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περιβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...11. Ιμπισλέρ εις «**Παράμερον**»].

2094. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

λες συνθήκες, το Ελληνικό στοιχείο ουδέποτε εξαφανίστηκε από την περιοχή. Το 19^ο αι. στην περιοχή προσήλθαν πολλοί Ηπειρώτες από την Κόνιτσα και τα Ιωάννινα και τονώθηκε έτσι ο Ελληνισμός. Την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα οι κάτοικοι συμμετείχαν στις προσπάθειες του Ελληνισμού κατά των Βουλγάρων. Σπουδαίοι Μακεδονομάχοι του Παρανεστίου, ήταν ο Αριστείδης Γραμμενίδης και ο Δημήτριος Πασσιάς.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, στον οικισμό Μπούκια κατοικούσαν 935 άτομα (465 άνδρες και 470 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Αστυνομικό σταθμό, Ταχυδρομικό και Τηλεφωνικό Γραφείο, 5 Δημοτικά σχολεία (τουρκ.) ενώ ήταν εγκατεστημένοι πρόσφυγες²⁰⁹⁵.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης με έδρα τον οικισμό Δράτιστα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια²⁰⁹⁶ και Καραγκιόζ-Κιόϊ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 211 άνδρες και 195 γυναίκες, σύνολο 406 κάτοικοι. (Ο οικισμός Μπούκια αποτελούνταν από τους συνοικισμούς: Γιανουσλού, Μουσελήμ, Ντεντελέρ, Τζαμί Μαχαλέ και Τσιφλίκ Μαχαλέ).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923 στον οικισμό Μπούκια καταγράφηκαν 293 πρόσφυγες (159 άνδρες και 134 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ βρέθηκαν να είναι εγκατεστημένες το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., μόνο 16 οικογένειες προσφύγων/54 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Τον 20^ο αι. προσέφυγαν στο Παρανέστι πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη, τον Πόντο²⁰⁹⁷, τη δυτική Καππαδοκία και τα παράλια της Μ. Ασίας²⁰⁹⁸. Κατ' άλλους εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από το Καράτζορεν Βερεκίου της Καππαδοκίας²⁰⁹⁹.

Το 1927 ο οικισμός Μπούκια μετονομάζεται σε **Παρανέστιο**²¹⁰⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 798 κατοίκων, οι 475 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88301-88340)²¹⁰¹.

2095. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

2096. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτιστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισλέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και **Μπούκια** (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Γιονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελήμ και Ντεντελέρ)].

2097. Δες Μαρτυρία Θεόφιλου Βασιλείαδη: «Δύο Έλληνες, ο Πολυχρόνης και ο Ανταβαλής, δώσανε από 500 λίρες ο καθένας και ο Τούρκος τους έβγαλε από τη φυλακή» Κ.Μ.Σ. Έξοδος τόμος Γ', σελ. 132-134.

2098. <http://www.paranestioties.gr/paranesti/istorikastixeia> Δ. Τομπαΐδης: «Η τύχη των Μικρασιατικών ιδιωμάτων στον Ελληνικό χώρο».

2099. Σίμος Κοιμίσσoglou: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς».

2100. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιόικση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...15. Μπούκια εις **Παρανέστιο**].

2101. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1928 ο οικισμός Σιδηροδρομικός Σταθμός Μπουκίων της κοινότητας Δρατσίστης καταργείται και προσαρτάται στον οικισμό Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. -16/05/1928).

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης που ανήκει ο οικισμός Παρανέστι μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929) και μεταφέρεται η έδρα της κοινότητας από τον οικισμό Δράτσειστα στον οικισμό Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 268B – 09/03/1929).

Το Παρανέστι αποτελεί το τελευταίο κέντρο προμηθειών για την εξόρμηση στην ενδοχώρα της Παρανέστιας γης. Την ευρύτερη περιοχή χαρακτηρίζει η πλούσια φυσική ομορφιά, με τη σπουδαία όσο και σπάνια βλάστηση, την πλούσια χλωρίδα και πανίδα, τα ρέματα με τις παλιές τοξωτές γέφυρες και τους πανέμορφους καταρράκτες, ενώ τα διάσπαρτα ερείπια και οι εκκλησιές μαρτυρούν την ανθρώπινη παρουσία σε προηγούμενες δεκαετίες²¹⁰².

Στην περιοχή του Παρανεστίου υπάρχουν κοιτάσματα ουρανίου²¹⁰³.

Το 1994 ο οικισμός Παρανέστι αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^A – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παρανέστι ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Αηδονοχώρι, Καπνόφυτον, Καρποφόρον, Μεσοχώριον, Ξάγναντον, Παρανέστιον, Περίβλεπτον, Πολυνέριον, Πολύσυκον και Τέμενος) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87A-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 798 (1928), 1.168 (1940), 822 (1951), 1.244 (1961), 685 (1971), 552 (1981), 597 (1991), 623 (2011).

Πέρασμα (Ιστράνε)

Ο ημι-ορεινός οικισμός Ιστράνε σε υψόμετρο 400 μ.²¹⁰⁴ βρίσκονταν προς τα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία. Απέχει 53 χλμ. βόρεια από τη Δράμα (μέσω Βώλακα) και 29 χλμ. ανατολικά από το Κάτω Νευροκόπι (έδρα του δήμου). Είναι κτισμένος στις βόρειες πλαγιές του όρους Φαλακρό και τις νότιες όχθες της τεχνητής λίμνης Θησαυρού που σχηματίζεται στον ποταμό Νέστο.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ιστράνε είχε 282 κατοίκους (139 άνδρες και 143 γυναίκες). Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τσερεσόβου με έδρα τον οικισμό Τσερέσοβο στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπλάσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, Ιστράνε²¹⁰⁵ και Λόσνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 93 άνδρες και 103 γυναίκες, σύνολο 196 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Ιστράνε και η κοινότητα Τσερεσόβου που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^A-18/07/1920).

2102. <https://paranesti.gr/visitor.aspx?c=diadromes&place=all>

2103. https://antigoldgr.org/blog/2009/07/23/uranium_paranesti/

2104. *Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή*. Τεγόπουλος – Μανιατάς, 1996, τόμος 27, σελ. 280.

2105. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [24. Ο συνοικισμός Τσερέσοβον υπό το όνομα «κοινότης Τσερεσόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσερεσόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπλάσεν, Δεμπρετζίκ, Λειβάδιστα, Λακάβιτσα, Μπούτιμ, **Ιστράνε** και Λόσνα.].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες. Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ., 15 οικογένειες προσφύγων (56) άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Ιστράνε και η κοινότητα Τσερέσοβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Τσερεσόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Παγονερίου και ο οικισμός Ιστράνε σε **Πέρασμα**²¹⁰⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 28 κατοίκων και οι 28 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88421-88440)²¹⁰⁷.

Το 1936 ο οικισμός Πέρασμα αποσπάται από την κοινότητα Παγονερίου και προσαρτάται στη κοινότητα Ποταμών (Φ.Ε.Κ. 376^Α – 29/08/1936) ενώ το 1953 ο οικισμός Πέρασμα αποσπάται από την κοινότητα Ποταμών και προσαρτάται στη κοινότητα Μικροκλεισούρας (Φ.Ε.Κ. 132^Α – 13/05/1953).

Το 1994 ο οικισμός Πέρασμα και η κοινότητα Μικροκλεισούρας που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α – 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πέρασμα αποσπάται από την κοινότητα Μικροκλεισούρας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πέρασμα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μικροκλεισούρας (μαζί με τη Μικροκλεισούρα) του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κ. Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας Απογραφές: 28 (1928), 152 (1940), (-) (1951), 170 (1961), 45 (1971), 47 (1981), 35 (1991), 28 (2001), 26 (2011).

Περίβλεπτο (Καραγκιόζ-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Καραγκιόζ-Κιόϊ** βρίσκονταν δυτικά του δήμου Παρανεστίου του νομού Δράμας, κτισμένος σε υψόμετρο 650 μ. με εξαιρετικά ξηρό κλίμα. Από το Παρανέστι φαίνεται σαν αετοφυλιά σε μια από τις κορυφές των καταπράσινων βουνών του δήμου.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, βρέθηκαν 383 κάτοικοι (189 άνδρες και 194 γυναίκες) στον οικισμό.

2106. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [174. Η κοινότης Τσερεσόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Παγονερίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσερέσοβον εις «Παγονέρι». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 180. Ιστράνε εις «**Πέρασμα**»].

2107. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσειστα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ²¹⁰⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 160 άνδρες και 159 γυναίκες, σύνολο 319 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Καραγκιόζ-Κιόϊ βρέθηκαν 13 πρόσφυγες (8 άνδρες και 5 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 44 οικογένειες προσφύγων/165 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι κάτοικοι του οικισμού ήταν Πόντιοι²¹⁰⁹.

Το 1927 ο οικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Περίβλεπτο**²¹¹⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 201 κατοίκων, οι 195 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88441-88520)²¹¹¹.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Ο Χρήστος Γιανταμίδης²¹¹², λέει:

Κατοικήθηκε από πρόσφυγες του Πόντου, και συγκεκριμένα από τα χωριά του Όφης, οι ονομαζόμενοι Οφλίδες και από τα χωριά Αργυρούπολης ή Κουμουσχανά, εξού και το Κουμουσχαναλίδες.

Όταν οι παππούδες μας αφίχθησαν στο χωριό διαπίστωσαν ότι σε πολλά σπίτια κατοικούσαν ήδη «Τούρκοι». Σύμφωνα με τα λεγόμενα της γιαγιάς μου της Ροδάμας «οι Τούρκοι κάτοικοι του σπιτιού, που μας παραχωρήθηκε, μας φιλοξένησαν ανθρώπινα, μας παραχώρησαν χώρο για να μείνω με τα τέσσερα παιδιά μου. Για τρεις ή τέσσερις μήνες ζούσαμε ήσυχα μαζί τους στον μοιρασμένο χώρο του σπιτιού τους». Βλέπετε, οι λαοί δεν έχουν να μοιράσουν τίποτα, δεν τρέφουν μισαλλοδοξία και μίσος για αλληλοεξόντωση μεταξύ τους, εάν δεν υποδαυλίζονται σκόπιμα από σκοτεινές δυνάμεις, συμπαρασύροντάς τους σε αιματηρούς πολέμους και ξεριζωμούς. Μεταξύ των ξεριζωμένων ήταν και οι παππούδες/γονείς

2108. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσειστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισλέρ και Κιουτσούκ, **Καραγκιόζ-Κιόϊ**, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Πιονόζλου, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ).

2109. Τάσος Κυριακίδης: «Περίβλεπτον Δράμας. Από την Ανταλλαγή (1924) μέχρι σήμερα». Εκδόσεις: Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 1998.

2110. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «**Περίβλεπτον**» (το).

2111. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2112. <https://pontosandaristera.wordpress.com/2013/11/07/agios-dimitrios-drama/>

μας που ήρθαν από τον μακρινό Πόντο και εγκαταστάθηκαν στο χωριό αυτό το 1922. Αλλά και οι «Τούρκοι» που το κατοικούσαν, αναγκάστηκαν να ξεριζωθούν, να φύγουν για την Τουρκία, σύμφωνα με το πνεύμα της Συνθήκης της Λωζάνης που προέβλεπε την εκτέλεση της ανταλλαγής των πληθυσμών με κριτήριο μόνο το θρήσκευμα. Και ο νοών νοείτο.

Κατά την διάρκεια της Βουλγαρικής κατοχής και του καταραμένου αδελφοκτόνου πολέμου, στην δεκαετία του '40, οι κάτοικοι του χωριού αναγκάστηκαν και πάλι να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, να πάρουν το δρόμο της προσωρινής προσφυγιάς. Μετά την αποχώρηση των Βουλγάρων και την λήξη του εμφυλίου πολέμου, επέστρεψαν στο χωριό για να συνεχίσουν να καλλιεργούν τα χωράφια τους και να εκτρέφουν τα ζώα τους για να επιβιώσουν. Η ζωή όμως στο χωριό δεν είχε καμιά προοπτική βελτίωσης παρά την σκληρή δουλειά τους. Έτσι, εμείς τα παιδιά τους μη βλέποντας κανένα μέλλον παραμένοντας στο χωριό, ο ένας μετά τον άλλον, τράβηξε το δρόμο του, εγκαταλείποντας το χωριό, άλλοι για Γερμανία, άλλοι για Δράμα, Χωριστή, άλλοι για Θεσσαλονίκη, Κατερίνη και Αθήνα. Αποτέλεσμα, στην δεκαετία του 70 το χωριό μας να ερημωθεί. Βλέπετε η προσφυγιά μας δεν έχει τέλος, αλλά αυτή την φορά με την θέλησή μας, αποβλέποντας σε ένα καλύτερο μέλλον...

Το 1994 ο οικισμός Περιβλεπτο αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Περιβλεπτο ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Αηδονοχώρι, Καπνόφυτο, Καρποφόρο, Μεσοχώρι, Ξάγναντο, Παρανέστι, Πολυνέρι, Πολύσυκο και Τέμενος) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 201 (1928), 265 (1940), 221 (1951), 187 (1961), 57 (1971), 21 (1981), 27 (1991), 8 (2011).

Πολλά στοιχεία για τον οικισμό και τους κατοίκους του, στο βιβλίο: Τάσος Κυριακίδης: «Περιβλεπτον Δράμας. Από την Ανταλλαγή (1924) μέχρι σήμερα». Εκδόσεις: Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 1998.

Περιθώριο (Στάρτιστα ή Στάριτσα)

Ο οικισμός **Στάρτιστα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 600 μ. προς τα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία. Απέχει 47 χλμ. βορειοδυτικά από τη Δράμα και 10 χλμ. δυτικά-νοτιοδυτικά από το Κάτω Νευροκόπι (έδρα του δήμου). Είναι κτισμένο στις ανατολικές πλαγιές του όρους Μαύρο Βουνό και στα βόρεια του οικισμού περνάει ο χείμαρρος Βαθυτόπου²¹¹³.

Το 1886 είχε 200 οικογένειες εκ των οποίων τα $\frac{3}{4}$ ήταν χριστιανοί ελληνόφωνοι και βουλγαρόφωνοι και το $\frac{1}{4}$ Οθωμανοί. Είχαν εκκλησία, τέμενος, σχολείο αρρένων και 2 χάνια (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Στάρτιστα είχε 1.951 κατοίκους (969 άνδρες και 982 γυναίκες). Το 1914 ήταν έδρα Αστυνομικού σταθμού και είχε

2113. Βικιπαίδεια: Περιθώριο Δράμας.

Δημοτική σχολή (τουρκ.) ενώ είχαν εγκατασταθεί και πρόσφυγες²¹¹⁴.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Στάρτιστα με έδρα τον οικισμό Στάρτιστα²¹¹⁵ στην οποία ενώνονται και οι συνοικισμοί Κάτω Βροντού και Κουμανίτσι.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 713 άνδρες και 826 γυναίκες, σύνολο 1.539 κάτοικοι.

Το 1920 η κοινότητα Σταρτίστης αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^A – 18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 266 πρόσφυγες στον οικισμό Στάρτιστα (147 άνδρες και 119 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό Στάρτιστα και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 213 οικογένειες προσφύγων/811 άτομα. Ήταν μικτός προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 η κοινότητα Σταρτίστης αποσπάται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^A – 08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Στάρτιστα μετονομάζεται σε **Περιθώριον**²¹¹⁶ και η κοινότητα Σταρτίστης σε κοινότητα Περιθωρίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.377 κατοίκων, οι 661 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88521-88820)²¹¹⁷.

Ο οικισμός Περιθώρι βρίσκεται κοντά στο οχυρό Περιθώρι, γνωστό για την αντίστασή του κατά τη Γερμανική επίθεση της 6^{ης} Απριλίου 1941²¹¹⁸.

Το 1994 η κοινότητα και ο οικισμός Περιθωρίου αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Περιθώριον αποσπάται από την κοινότητα Περιθωρίου (καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου. (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Από το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Περιθώριο αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Περιθωρίου του δήμου Κάτω Νευροκοπίου, με έδρα το Κάτω Νευροκόπι (Φ.Ε.Κ. 87A-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 1.377 (1928), 2.579 (1940), 1.290 (1951), 1.431 (1961), 1.163 (1971), 982 (1981), 943 (1991), 902(2011).

2114. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2115. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινότητων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [15. Ο συνοικισμός **Στάρτιστα** υπό το όνομα «κοινότης Σταρτίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σταρτίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κάτω Βροντού και Κουμανίτσι].

2116. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [167. Η κοινότης Σταρτίστης μετονομάζεται εις «κοινότητα Περιθωρίου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Στάρτιστα εις «**Περιθώρι**»].

2117. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2118. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Περιστερία (Δεμιρτζόγιαννη)

Ο οικισμός **Δεμιρτζόγιαννη** βρίσκονταν 35 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης της Δράμας στους πρόποδες του όρους Λεκάνης, σε υψόμετρο 535 μ.²¹¹⁹

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Δεμιρτζόργιαν είχε 569 κατοίκους (253 άνδρες και 256 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσρατλή με έδρα τον οικισμό Νουσρατλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηραγλή, Καβακλή, Δεμιρτζόγιαννη²¹²⁰, Ζάρλις, Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισρλή, Άνω Σιμισρλή, Ντεντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ, Μαλκαλάρ, Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβκαλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 225 άνδρες και 225 γυναίκες, σύνολο 450 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, 53 οικογένειες προσφύγων/192 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Νουσρετλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και ο οικισμός Δεμιρτζόγιαννη μετονομάζεται σε **Περιστερία**²¹²¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 231 κατοίκων, οι 225 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88821-88900)²¹²².

Το 1947 ο οικισμός Περιστερία αποσπάται από την κοινότητα Νικηφόρου (καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Πηγαδιών (ΦΕΚ 13^Α - 18/01/19497).

Στη 10ετία '60- '70 μετανάστευσε πάνω από το ήμισυ των κατοίκων του, ενώ την επόμενη 10ετία '70 - '80 σχεδόν εγκαταλείφτηκε.

Το 1994 ο οικισμός Περιστερία, αποσπάται από την κοινότητα Πηγαδιών (καταργεί-

2119. Βικιπαίδεια: Περιστερία Δράμας.

2120. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσρατλή υπό το όνομα «κοινότης Νουραστλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσρατλή ενούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισρλή Άνω, Σιμισρλή Κάτω, Γκερικλή, Ντοαλάρ, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβκαλάρ, Κηραγλή, Ζαρίτς, Σουρουτζουλέρ, Δεμιρτζόγιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

2121. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. Η κοινότης Νουσρατλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτής συνοικισμός Νουσρατλή εις «Νικηφόρος». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 96) Δεμιρτζόγιαννη εις «Περιστερία» (τα)].

2122. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

ται) και προσαρτάται στο δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (Φ.Ε.Κ. 133^Α – 20/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Περιστερία αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Πηγαδίων, του πρώην δήμου Δοξάτου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Περιστερία, αποσπάται από το δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πηγαδίων (μαζί με τον Αίγειρο και τα Πηγάδια) της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 231 (1928), 359 (1940), 233 (1951), 260 (1961), 106 (1971), 18 (1981), 5 (1991), 10 (2011).

Περιχώρα (Γκουλάκ ή Γκουλάκι)

Ο οικισμός **Γκουλάκ**²¹²³ βρίσκονταν στα ανατολικά όρια του νομού Σερρών, πάνω στα όρια με τον νομό Δράμας, στην περιοχή της πρώην επαρχίας Φυλλίδας, ακριβώς στις ανατολικές ρίζες του Μενιοκίου όρους, σε υψόμετρο 190 μ.²¹²⁴.

Τα πρώτα σπίτια του οικισμού κατασκευάστηκαν την δεκαετία του 1910 και οι πρώτοι κάτοικοι του ήταν Θρακιώτες. Στη διετία 1920-1922 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την περιοχή Σουρμπασάν του Καρς και πρόσφυγες από το Πισίρ του νοτιοανατολικού Πόντου, κοντά στο Ερζερούμ και το Γατίκιοι²¹²⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γκουλάκ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Αλιστράτης με έδρα τον οικισμό Αλιστράτη στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Μπάνετσα, Γράτσιανη, Γκουλάκι²¹²⁶, και Βακούφ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 67 άνδρες και 55 γυναίκες, σύνολο 122 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 59 πρόσφυγες (32 άνδρες και 27 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών έφυγαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του και στα οικήματά τους ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να υπάρχουν 105 προσφυγικές οικογένειες/379 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι του είναι πρόσφυγες από την Μ. Ασία και τον Εύξεινο Πόντο²¹²⁷. Κατ' άλλους ήταν πρόσφυγες από τα Μεταλλεία Ταύρου (Μπουγά Μετέμ) κοντά στην πόλη

2123. Γκουλάκ =αυτί στην τούρκικη γλώσσα, γιατί ήταν χτισμένο στην συγκεκριμένη περιοχή που είχε σχήμα αυτιού.

2124. Βικιπαίδεια: Περιχώρα Δράμας.

2125. <https://www.psithiri.gr/magazine/article/14/>

2126. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Αλιστράτη υπό το όνομα «κοινότης Αλιστράτης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αλιστράτης ενούνται και οι συνοικισμοί Μπάνετσα, Γράτσιανη, **Γκουλάκι** και Βακούφ].

2127. Ό.π. Βικιπαίδεια.

της Μερσίνας της νοτιοανατολικής Τουρκίας, και άλλοι από το Ακ-Ντάγ-Μαντέμ και άλλες περιοχές του Πόντου^{2128, 2129}.

Το 1926 ο οικισμός Γκουλάκι μετονομάζεται σε **Περιχώρα**²¹³⁰, ενώ το 1934 αποσπάται από την κοινότητα Αλιστράτης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Περιχώρας (Φ.Ε.Κ. 131^Α – 16/04/1934).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 376 κατοίκων, οι 278 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 88901-89040)²¹³¹.

Το 1948 η κοινότητα Περιχώρας (και ο οικισμός Περιχώρα) αποσπάται από την επαρχία Φυλλίδος του νομού Σερρών και υπάγεται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 61^Α – 09/03/1948).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Περιχώρα αποσπάται από τη κοινότητα Περιχώρας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιταγρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Περιχώρα αποσπάται από το δήμο Σιταγρών και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Περιχώρας (μαζί με τον Άγιο Μηνά), της Δημοτικής Ενότητας Σιταγρών του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών.

Απογραφές: 376 (1928), 564 (1940), 552 (1951), 536 (1961), 302 (1971), 249 (1981), 396 (1991), 182 (2011).

Την πρωτομαγιά συγκεντρώνεται μεγάλο πλήθος στο δασάκι του Αγίου Μηνά. Κάθε χρόνο το 1ο Δεκαήμερο του Αυγούστου διοργανώνεται ποντιακό γλέντι, όπου το χορευτικό συγκρότημα παρουσιάζει παραδοσιακούς χορούς, και αμέσως μετά ακολουθεί το καθιερωμένο γλέντι.²¹³²

Πετρότοπος (Μπίτσοβον)

Ο οικισμός **Μπίτσοβον** βρίσκονταν κοντά στη Σκαλωτή (Δράμας) στο όρος Ελατιά.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπίτσοβον είχε 329 κατοίκους (161 άνδρες και 128 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λιμπάν με έδρα τον οικισμό Λιμπάν (μετέπειτα Σκαλωτή) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ρούσκοβο, Ρατίσανη, Γκλούμ,

2128. <https://www.psithiri.gr/magazine/article/14/>

2129. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Σουρπασάν ή Σουρμπασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 320.

2130. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Σερρών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης: [4. Ο συνοικισμός Γκουλάκι της κοινότητας Αλιστράτης μετονομάζεται εις «Περιχώρα»].

2131. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2132. Ο. π. <https://>

Τσερέσοβο, Πρεσλόπ, Φανίτσα, Μπίτσοβον²¹³³ και Κολιούς.

Το 1921 η έδρα της κοινότητας Λιμπάν μεταφέρεται από τον οικισμό Λιμπάν στον οικισμό Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 58^Α - 08/04/1921).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 122 άνδρες και 126 γυναίκες, σύνολο 2484 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 9 οικογένειες προσφύγων/22 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Λιμπάν (που ανήκει ο οικισμός Μπίτσοβον) μετονομάζεται σε Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 63^Α - 24/03/1924).

Το 1927 ο οικισμός Μπίτσοβον μετονομάζεται σε **Πετρότοπος**²¹³⁴ και η κοινότητα Κολιούς σε κοινότητα Κλειστών (Φ.Ε.Κ. 76^Α - 02/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 38 κατοίκων και οι 38 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89041-89060)²¹³⁵.

Το 1929 η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Κλειστά στον οικισμό Σκαλωτή και η κοινότητα μετονομάζεται σε κοινότητα Σκαλωτής (Φ.Ε.Κ. 26Β-09/03/1929).

Το 1940 ο οικισμός Πετρότοπος της κοινότητας Σκαλωτής, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. - 16/10/1940).

Απογραφές: 38 (1928), (-) 1940.

Πετρούσσα (Πλεύνα)

Ο οικισμός **Πλεύνα** βρίσκονταν σε απόσταση 3 χλμ. από το Παρανέστι, 14 χλμ. βορειοδυτικά της Δράμας, στις νότιες παρυφές του Φαλακρού, στην κατάληξη του ομώνυμου φαραγγιού (Φαράγγι της Πετρούσσας),²¹³⁶ σε υψόμετρο 270 μέτρων²¹³⁷.

2133. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [28. Ο συνοικισμός Λιμπάν υπό το όνομα «κοινότης Λιμπάν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λιμπάν ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσκοβον, Γκλούμ, Κολιούς, (μετά των συνοικισμών Κορίτα και Στίρκλολα) Φανίτσα, Πρεσλόπ, **Μπίτσοβον**, Τσερέσοβον και Ρατίσανη].

2134. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [64. Η κοινότης Κολιούς μετονομάζεται εις «κοινότητα Κλειστών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κολιούς εις «Κλειστά».. Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 68) Μπίτσοβον εις «**Πετρότοπος**»].

2135. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2136. Βικιπαίδεια: Πετρούσσα Δράμας.

2137. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Στην ευρύτερη περιοχή της Πετρούσσας έχουν βρεθεί Νεολιθικές εγκαταστάσεις, καθώς και Μακεδονικοί τάφοι, γεγονός που μαρτυρεί την κατοίκησή της από την αρχαιότητα. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, στον οικισμό, κατοικούσαν αποκλειστικά χριστιανοί. Μετά την Επανάσταση του 1821, στον ντόπιο πληθυσμό της Πετρούσσας, προστέθηκαν πρόσφυγες που συνέρρευσαν από την Χαλκιδική και την Ήπειρο, προκειμένου να αποφύγουν τις διώξεις²¹³⁸.

Τη 10ετία του 1840 κτίστηκε ο ναός της Παναγίας, με πλήθος Ρωμαϊκών και Βυζαντινών γλυπτών που χρησιμοποιήθηκαν ως δομικά υλικά. Υπάρχουν πληροφορίες για λειτουργία Ελληνικού σχολείου ήδη από το 1876, ενώ το 1880 ιδρύθηκε Αλληλοδιδασκτική σχολή. Με τη δημιουργία της Βουλγαρικής Εξαρχίας πολλοί κάτοικοι έγιναν εξαρχικοί και μια μακρά περίοδος εθνικών ανταγωνισμών ξεκίνησε, που κατέληξε στην ένοπλη φάση του, στο Μακεδονικό αγώνα. Πολλοί Πλευνιώτες διακρίθηκαν τότε στον αγώνα του Ελληνισμού για την επιβίωσή του, όπως οι Μακεδονομάχοι Άγγελος Βαλαβάνης, Πέτρος Βαλαβάνης κ.α.²¹³⁹

Η Πλεύνα απελευθερώθηκε κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, το 1913. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 2.121 κατοίκους (1.057 άνδρες και 1.064 γυναίκες). Με τη Συνθήκη του Νεϊγύ το 1919, και την προαιρετική ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας, 27 οικογένειες ρευστοποίησαν τις περιουσίες τους και κατέφυγαν στη Βουλγαρία²¹⁴⁰.

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Πλεύνης με έδρα τον οικισμό Πλεύνα²¹⁴¹ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Βουβλίτσιο και Κόντσαν. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.041 άνδρες και 1.169 γυναίκες, σύνολο 2.210 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 152 πρόσφυγες (79 άνδρες και 73 γυναίκες). Αργότερα πρέπει να μετακινήθηκαν αρκετές οικογένειες και έτσι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ. αριθμούνται 17 οικογένειες προσφύγων (65 άτομα) που προέρχονταν από τη Μικρά Ασία, τον Πόντο και την Ανατ. Θράκη. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Πλεύνα μετονομάζεται σε **Πετρούσσα**²¹⁴² και η κοινότητα Πλεύνας σε κοινότητα Πετρούσσας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 2.760 κατοίκων, οι 77 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσε-

2138. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2139. Ό.π.

2140. Ό.π.

2141. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός **Πλεύνα** υπό το όνομα «κοινότης Πλεύνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πλεύνης ενούνται και οι συνοικισμοί Βουβλίτσιο και Κόντσαν].

2142. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [108. Η κοινότης Πλεύνης μετονομάζεται εις «κοινότητα Πετρούσσης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Πλεύνα εις «**Πετρούσσα**»].

ως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89061-89100)²¹⁴³.

Οι περισσότεροι από τους κατοίκους ασχολούνται με τη γεωργία, μερικοί με την κτηνοτροφία καθώς και με τεχνικά και οικοδομικά επαγγέλματα. Τα προϊόντα που παράγονται στη περιοχή είναι κυρίως σιτάρια, καλαμπόκι, βαμβάκι και τεύτλα ενώ εκτρέφονται μοσχάρια, γιδοπρόβατα και γουρούνια²¹⁴⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πετρούσας αποσπάται από την κοινότητα Πετρούσας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης ως Τοπικό Διαμέρισμα Πετρούσας (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πετρούσας αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Πετρούσας (μαζί με το Σταυρό) της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 2.760 (1928), 3.636 (1940), 2.569 (1951), 2.697 (1961), 1.802 (1971), 1.819 (1981), 1.822 (1991), 1.947 (2001), 1.732 (2011).

Κάθε χρόνο πραγματοποιούνται εκδηλώσεις στο Φαράγγι Πετρούσας, όπου υπάρχει το Πέτρινο Θέατρο, κτισμένο με λίθους του φαράγγιού. Το 2010 πραγματοποιήθηκε στην Πετρούσα και τους Πύργους το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Αλεξίπτωτου Πλαγιάς. Κάθε χρόνο στις 7 Ιανουαρίου λαμβάνει χώρα το έθιμο της Μπάμπως (γνωστό ως Μπάμπιντεν), διονυσιακό δρώμενο καρναβαλιστών.

Πεύκοι (Κόνιτσα ή Κόνιστα)

Ο οικισμός **Κόνιτσα** βρίσκονταν στις πλαγιές της Ροδόπης, πλησίον του οικισμού Σίλλης και βόρεια από το Παρανέστι Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κόνιτσα δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιλιτζέ με έδρα τον οικισμό Ιλιτζέ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κόνιστα²¹⁴⁵, Λεστάν, Σεμπήλ Μαχαλά, Άνω Αλήκιοι, Τσιρνάκ, Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ και Καϊκούλη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 49 άνδρες και 37 γυναίκες, σύνολο 86 κάτοικοι.

Το 1924 ο οικισμός Κόνιτσα αποσπάται από την κοινότητα Ιλιτζέ και προσαρτάται στη κοινότητα Μπουκόβου (Φ.Ε.Κ. 44^Α – 28/02/1924).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

2143. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2144. <http://gym-petrous.dra.sch.gr/petroura/>

2145. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 20^{ης} Μαΐου 1922, Περί αναγνωρίσεως ως κοινότητος στην Υποδιοίκηση Τυρνόβου του συνοικισμού Ιλιτζέ: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοικήσει Τυρνόβου του νομού Δράμας ο συνοικισμός Ιλιτζέ υπό το όνομα κοινότης Ιλιτζέ και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Εις την κοινότητα ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Λεστά, Σεμπή Μαχαλέ, Άνω Αλήκιοι, Τσιρνάκ, Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ, **Κόνιστα** και Καϊκούλη].

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 12 οικογένειες προσφύγων/40 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κόνιτσα μετονομάζεται σε **Πεύκοι**²¹⁴⁶ και η κοινότητα Μπουκόβου σε κοινότητα Οξιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 38 κατοίκων, οι 36 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89101-89120)²¹⁴⁷.

Το 1930 η έδρα της κοινότητας Μπουκόβου μεταφέρεται από τον οικισμό Οξιά στον οικισμό Σίλλη και η κοινότητα Οξιάς μετονομάζεται σε κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 27Β-06/03/1930).

Το 1940 ο οικισμός Πεύκοι της κοινότητας Σίλλης, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940). Απογραφές: 38 (1928), (-) (1940).

Πευκόλοφος (Σεμπήλ Μαχαλά ή Σιμπέλ)

Ο οικισμός **Σεμπήλ Μαχαλά** βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Ροδόπης, πλησίον του οικισμού Σίλλης και βόρεια από το Παρანέστι Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Σεμπήλ Μαχαλά δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιλιτζέ με έδρα τον οικισμό Ιλιτζέ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κόνιστα Λεστών, Σεμπήλ Μαχαλά²¹⁴⁸, Άνω Αλήκιοϊ, Τσιρνάκ Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ και Καϊκούλη.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 27 οικογένειες προσφύγων/91 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Σεμπήλ Μαχαλά και η κοινότητα Ιλιτζέ που ανήκει αποσπώνται

2146. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [74. Η κοινότης Μπουκόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Οξιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπούκοβον εις «Οξιά» (η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...83. Τζούρα εις «Πεύκοι»].

2147. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2148. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 20^{ης} Μαΐου 1922, Περί αναγνώρισεως ως κοινότητος στην Υποδιοίκηση Τυρνόβου του συνοικισμού Ιλιτζέ: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοικήσει Τυρνόβου του νομού Δράμας ο συνοικισμός Ιλιτζέ υπό το όνομα κοινότης Ιλιτζέ και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Εις την κοινότητα ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Λεστών, Σεμπήλ Μαχαλέ, Άνω Αλήκιοϊ, Τσιρνάκ, Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ, Κόνιστα και Καϊκούλη].

από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Σεμπήλ Μαχαλά μετονομάζεται σε **Πευκόλοφος**²¹⁴⁹ και η κοινότητα Ιλιτζέ σε κοινότητα Θερμιών.

Στην απογραφή του 1928 ο οικισμός Πευκόλοφος είχε 88 κατοίκους εκ των οποίων κανένας δεν είχε εγκατασταθεί μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89121-89160)²¹⁵⁰.

Το 1950 ο οικισμός Πευκόλοφος αποσπάται από τη κοινότητα Θερμιών και προσαρτάται στη κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 272^Α-29/11/1950).

Το 1951 ο οικισμός Πευκόλοφος της κοινότητας Σίλλης, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. -07/04/1951).

Απογραφές: 88 (1928), 45 (1940), (-) (1951).

Πηγάδια²¹⁵¹ (Διζμηκλή ή Ντισμικλίτ)

Ο οικισμός **Διζμηκλή**²¹⁵² βρίσκονταν βόρειο-ανατολικά του Δοξάτου, 3 χλμ. από τα Κύρια και 16 χλμ. από τη Δράμα²¹⁵³, σε υψόμετρο 215 μ.²¹⁵⁴.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ντισμικλή είχε 331 κατοίκους (162 άνδρες και 169 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή, Παζαρλάρ, Πασόργιαννη, Δουρακλή, Χιμιτλή, Ασαά Μαχαλέ, Κασαπλή, Διζμηκλή²¹⁵⁵, Κετσιλίκ, Ασαμπαλάρ και Μπουτζάκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 160 άνδρες και 168 γυναίκες, σύνολο 328 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Διζμηκλή κατεγράφησαν 95 πρόσφυγες (45 άνδρες και 50 γυναίκες).

2149. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2ας Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [127 Η κοινότης Ιλιτζέ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θερμιών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ιλιτζέ εις «Θερμιά» (τα). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:..128. Σεμπήλ – Μαχαλά εις «**Πευκόλοφος**»].

2150. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2151. Η ονομασία τους προέρχεται από τα πολλά πηγάδια που υπήρχαν στην περιοχή (γύρω στα 26).

2152. Η Ντισμικλί(τ) από τη τουρκική λέξη «Ντίζ» που σημαίνει γόνατα. Η ιστορία αναφέρει ότι κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας στο λόφο που βρίσκεται το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία γίνονταν οι εκτελέσεις των κακοποιών που ήταν αναγκασμένοι να ανεβαίνουν το λόφο με τα γόνατα. (Ιστοσελίδα Δήμου Δοξάτου).

2153. www.apostaseis.gr.

2154. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2155. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Οργαντζή υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμό Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενούνται και οι συνοικισμοί: Μπουτζάκ, Χιμιτλή, Κασαπλή, Αραπλή, Ασαά-Μαχαλέ, **Διζμηκλή**, Δουρακλή, Πασόργιαννη, Κετσιλίκ, Παζαρλάρ και Ασαμπαλάρ.].

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 82 οικογένειες προσφύγων/317 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι του ήταν πρόσφυγες από την Μ. Ασία²¹⁵⁶.

Το 1927 ο οικισμός Διζμική μετονομάζεται σε **Πηγάδια**²¹⁵⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 359 κατοίκων, οι 345 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89161-89280)²¹⁵⁸.

Το 1947, ο οικισμός Πηγάδια αποσπάται από την κοινότητα Κηρίων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πηγαδίων (Φ.Ε.Κ. 13^Α – 18/01/1947).

Το 1994 ο οικισμός Πηγάδια αποσπάται από την κοινότητα Πηγαδίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (Φ.Ε.Κ. 133^Α – 20/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πηγάδια αποσπάται από τον δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Πηγαδίων του «Καποδιστριακού» δήμου Δοξάτου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πηγάδια ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πηγαδίων (μαζί με τον Αίγειρο και τα Περιστέρια) της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 359 (1928), 394 (1940), 381 (1951), 395 (1961), 273 (1971), 243 (1981), 204 (1991), 255 (2001), 167 (2011).

Αξίζει να επισκεφτεί κανείς το πευκοδάσος των Πηγαδίων, ένας πανέμορφος χώρος αναψυχής, με ιδανικά μονοπάτια για τους λάτρεις της πεζοπορίας, με κιόσκια και παγκάκια, γήπεδο για αθλητικές δραστηριότητες, παιδική χαρά και ξύλινα γεφυράκια.

Πηγαί (Μεσέ)

Ο οικισμός **Μεσέ** βρίσκονταν βόρεια της Προσοτσάνης στις πηγές του ποταμού Αγ-γίτη, σε υψόμετρο 180 μ.²¹⁵⁹

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μεσέ δεν φαίνεται να κατοικείται.

2156. Ιστοσελίδα Δήμου Δοξάτου.

2157. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν.... Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 52) Διζμική εις «Πηγάδια»].

2158. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2159. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουμπάλιστα (μετέπειτα Κοκκινόγεια) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσαλί Μπασή, ή Γιουρούκηδων (που περιλάμβανε τις συνοικίες Δοσπάτ, Ζαγγός, Μεσέ²¹⁶⁰, Μπουτζάκ και Τζαμί Μαχαλέ) και το συνοικισμό Νέο Καλαπότι.

Μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των πληθυσμών έρχονται και εγκαθίστανται μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό, 32 οικογένειες προσφύγων/112 άτομα στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ο Κυριάκος Ιωαννίδης, Πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Πηγών «Η Πατρίδα» έχει δηλώσει, ότι οι πρόσφυγες προέρχονταν από τις περιοχές Τραπεζούντας και Σαμψούντας και ασχολούνταν κυρίως με την κτηνοτροφία και τη γεωργία.

Το 1927 η κοινότητα Κουμπαλίστης που ανήκει ο οικισμός Μεσέ, μετονομάζεται σε κοινότητα Κοκκινόγειων και το 1928 ο οικισμός Μεσέ μετονομάζεται σε **Πηγαί** (Φ.Ε.Κ. 156^Α -08/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 119 κατοίκων και οι 119 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 84241-84300)²¹⁶¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πηγαί αποσπάται από την κοινότητα Κοκκινόγειων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πηγαί ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Κοκκινόγειων (μαζί με τους οικισμούς Αγγίτη και Κοκκινόγεια) της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 119 (1928), 256 (1940), 215 (1951), 202 (1961), 98 (1971), 86 (1981), 87 (1991), 50 (2011).

Πλακόστρωτο (Γκλούμ)

Ο οικισμός **Γκλούμ** βρίσκονταν βόρεια του Σιδηρόνερου, νότια της Σκαλωτής (Δράμας)²¹⁶² στο όρος Ελατιά.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γκλούμ είχε 244 κατοίκους (123 άνδρες και 121 γυναίκες).

2160. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Κουμπάλιστα υπό το όνομα «κοινότης Κουμπαλίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουμπαλίστης ενοούνται και ο συνοικισμός Τσαλί Μπασή ή Γιουρούκηδων, περιλαμβάνων τας συνοικίας Δοσπάτ, Ζαγγός, **Μεσέ**, Μπουτζάκ και Τζαμί Μαχαλέ και ο συνοικισμός Νέον Καλαπότι»].

2161. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2162. Βλέπε χάρτη Γραφείου Εποικισμού Δράμας.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λιμπάν με έδρα τον οικισμό Λιμπάν (μετέπειτα Σκαλωτή) στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ρούσκοβο, Ρατίσανη, Γκλούμ²¹⁶³, Τσερέσοβο, Πρεσλόπ, Φανίτσα, Μπίτσοβον και Κολιούς.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 75 άνδρες και 104 γυναίκες, σύνολο 179 κάτοικοι.

Το 1921 η έδρα της κοινότητας Λιμπάν μεταφέρεται από τον οικισμό Λιμπάν στον οικισμό Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 58^Α - 08/04/1921).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 16 οικογένειες προσφύγων/36 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Λιμπάν (που ανήκει ο οικισμός Γκλούμ) μετονομάζεται σε Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 63^Α - 24/03/1924).

Το 1927 ο οικισμός Γκλούμ μετονομάζεται σε **Πλακόστρωτο**²¹⁶⁴ και η κοινότητα Κολιούς σε κοινότητα Κλειστών (Φ.Ε.Κ. 76^Α - 02/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 29 κατοίκων, οι 27 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89281-89320)²¹⁶⁵.

Το 1929 η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Κλειστά στον οικισμό Σκαλωτή και η κοινότητα μετονομάζεται σε κοινότητα Σκαλωτής (Φ.Ε.Κ. 26Β-09/03/1929).

Το 1951 ο οικισμός Πλακόστρωτον της κοινότητας Σκαλωτής, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. - 07/04/1951).

Απογραφές: 29 (1928), 64 (1940), (-) 1951.

2163. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [28. Ο συνοικισμός Λιμπάν υπό το όνομα «κοινότης Λιμπάν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λιμπάν ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσκοβον, **Γκλούμ**, Κολιούς, (μετά των συνοικισμών Κορίτα και Στίρκλοβα) Φανίτσα, Πρεσλόπ, Μπίτσοβον, Τσερέσοβον και Ρατίσανη].

2164. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [64. Η κοινότης Κολιούς μετονομάζεται εις «κοινότητα Κλειστών» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Κολιούς εις «Κλειστά».. Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 67) Γκλούμ εις «**Πλακόστρωτον**»].

2165. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Πλατανιά (Κουζλού-Κιόϊ)

Ο οικισμός **Κουζλού-Κιόϊ**²¹⁶⁶ βρίσκονταν 25 χλμ. ανατολικά της Δράμας προς Ξάνθη, σε υψόμετρο 340 μ.²¹⁶⁷ ανάμεσα στους μικρούς οικισμούς Πελεκητή και Θαμνωτό.

Είναι κτισμένος στην καταπράσινη πλαγιά στα όρη της Λεκάνης. Σήμερα δεν υπάρχουν παλιά τουρκικά σπίτια που να θυμίζουν την εγκατάσταση Τούρκων στον οικισμό ή κάποια αρχιτεκτονικά στοιχεία από την εποχή της Τουρκοκρατίας. Αναμφίβολα έχουν εξαλειφθεί με τις επεμβάσεις του σύγχρονου πολιτισμού²¹⁶⁸.

Στα τέλη του 19^{ου} αι., το Κουζλού-Κιόϊ ήταν οικισμός στο καζά της Δράμας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Σύμφωνα με τις στατιστικές του Βασίλη Καντσόφ («Μακεδονία, Εθνογραφία και Στατιστική») μέχρι το 1900, ο οικισμός είχε 900 κατοίκους, όλοι Τούρκοι²¹⁶⁹.

Μετά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο προσαρτήθηκε στην Ελλάδα. Πριν φτάσουν οι πρόσφυγες το 1922-1924, οι Έλληνες κάτοικοι του οικισμού ήταν Ηπειρώτες που ήρθαν στο Κιουζλούκιοϊ, πριν και μετά την απελευθέρωση της Δράμας το 1913²¹⁷⁰.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κουζλού-Κιόϊ κατοικείται από 1.110 κατοίκους (552 άνδρες και 558 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζλού-Κιόϊ, αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτσελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή, και Οβατζίκ με έδρα τον οικισμό Κουζλού-Κιόϊ²¹⁷¹ στην οποία ενώνονται οι συνοικισμοί Μπέριστα και Μπρεσατλή, Χασάν-Μπολάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμανλή, Τσάλ-Μαχαλέ, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 409 άνδρες και 445 γυναίκες, σύνολο 854 κάτοικοι.

Στην Πλατανιά οι πρώτοι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν το 1922 χάρη στη βοήθεια του τότε Μητροπολίτη Δράμας ο οποίος νωρίτερα ήταν μητροπολίτης της Προύσας. Αρχικά τους πρόσφυγες τους φιλοξενούσαν στα σπίτια τους οι Τούρκοι κάτοικοι του χωριού, οι οποίοι τους προσέφεραν κατάλυμα και προαιρετικά κατοικία ή πρόβατα²¹⁷².

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 290 πρόσφυγες (139 άνδρες και 151 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το

2166. Στα ελληνικά το τουρκικό Κουζλού-Κιόϊ σημαίνει χωριό ανήλιο.

2167. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2168. Χ. Χρυσάφκη: «Γέννηση και εξέλιξη ενός προσφυγικού χωριού. "Πλατανιά" της Δράμας». Πτυχιακή Εργασία-Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Γεωγραφίας.

2169. Кънчов, Васил. «Драмска Каза». *Македонија. Етнографија и статистика*. София: Българско книжовно дружество в София. σελ. 199. – Βλέπε Βικιπαίδεια.

2170. Βικιπαίδεια: Πλατανιά.

2171. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός **Κουζλού-Κιόϊ** αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή και Οβατζίκ υπό το όνομα «κοινότης Κουζλού-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπέριστα, και Μπρεσατλή, Χασάν Μπαλάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμαλή, Τσάλ-Μαχαλά, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ].

2172. Ό.π. Χ. Χρυσάφκη.

1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 238 οικογένειες προσφύγων/1.010 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρώτοι πρόσφυγες έφτασαν στο Κουζλού-Κιόϊ το 1922 και ήταν οι ταλαιπωρημένοι από κακουχίες Μικρασιάτες. Μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923, όλοι οι Τούρκοι έφυγαν στην Τουρκία με όλα τα υπάρχοντά τους φορτωμένα σε κάρα και Έλληνες πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στον οικισμό. Ενάμισι-δύο χρόνια αργότερα, έφτασαν στον οικισμό οι Πόντιοι²¹⁷³, ²¹⁷⁴ και οι Θρακιώτες²¹⁷⁵.

Το 1927 η κοινότητα Κοζλού-Κιόϊ μετονομάζεται σε κοινότητα Πλατανιάς και ο οικισμός Κοζλού-Κιόϊ μετονομάζεται σε **Πλατανιά**²¹⁷⁶.

Το 1928 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Σιδηροδρομικός Σταθμός Πλατανιάς και προσαρτάται στη κοινότητα Πλατανιάς (Φ.Ε.Κ. 81^Α – 14/05/1928) που καταργείται όμως το 1951 (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 320 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89321-89640)²¹⁷⁷.

Οι Πλατανιώτες υπέστησαν δεινά κατά τη Βουλγαρική Κατοχή. Δεν πέρασαν 20 χρόνια από την εγκατάστασή τους στο χωριό και την προσαρμογή τους στη νέα πατρίδα και δέχτηκαν και τη Βουλγαρική εισβολή, ξαναζώντας τα δεινά του πολέμου. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1941-1944) οι πρόσφυγες βρέθηκαν στα χέρια των Βουλγάρων και υπέφεραν τα πάνδεινα, δηλαδή την πείνα, τα βασανιστήρια και τους θανάτους. Αυτό το επιβεβαιώνει και το μνημείο που είναι στημένο στο κέντρο της πλατείας, το Ηρώο, και συγκεκριμένα η πλάκα στη βάση της στήλης με τα ονόματα των κατοίκων του χωριού που «έπεσαν» υπέρ της πατρίδας²¹⁷⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 945 κατοίκων, οι 761 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πλατανιάς αποσπάται από την κοινότητα Πλατανιάς (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Πλατανιάς του δήμου Νικηφόρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πλατανιά²¹⁷⁹ ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλατανιάς (μαζί με τους οικισμούς Θαμνωτό, Μαυροκορδάτος, Πελεκητή

2173. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Χιντζίρικ του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Κανκασού». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 387.

2174. Δείτε: α) Μαρτυρία Χαράλαμπου Καρακασίδη «Έτσι μας κατάντησαν οι Άγγλοι, ο Δεσπότης και οι άλλοι» στον Παναγιώτη Οικονόμου (14.10.1974) Κ.Μ.Σ. Έξοδος, Τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 150-154 και β) Μαρτυρία Στυλιανού Μιχαηλίδη, Σωκράτη Μιχαηλίδη «Μέτρησα τότε εξήντα κρεμασμένους στο Σάτχανε» στο Παναγιώτη Οικονόμου (15.10.1974) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, Τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 211-213.

2175. Κώστας Νικ. Καλαϊτζίδης: «Πλατανιά Δράμας, 1922-2006»

2176. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιόικση Δράμας: [54. Η κοινότης Κοζλού-Κιόϊ επονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κοζλού-Κιόϊ εις «Πλατανιά». (η)].

2177. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2178. Ό.π. Χ. Χρυσάφκη.

2179. Πολλές πληροφορίες για τον οικισμό Πλατανιά στο βιβλίο: Κώστας Καλαϊτζίδης «Πλατανιά Δράμας 1922-2006». Έκδοση Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη. 2007.

και Πρινόλοφος) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας
Απογραφές: 945 (1928), 1.229 (1940), 1.108 (1951), 923 (1961), 530 (1971), 393 (1981), 498 (1991), 461 (2011).

Πλατανόβρυση (Ολά)

Ο οικισμός **Ολά** βρίσκονταν 23 χλμ. ανατολικά της Δράμας, σε υψόμετρο 320 μ.²¹⁸⁰

Στις αρχές του 20^{ου} αι., ιδρύθηκε ο οικισμός με το όνομα «Ολά Μπεκτάς» στην Κασσία της Δράμας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Vassil Kanchon το 1900, η Όλα Μπεκτάς είχε 450 κατοίκους, όλοι τους Τούρκοι²¹⁸¹.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ολά- Μπεκτάς είχε 332 κατοίκους (160 άνδρες και 172 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζλού-Κιόϊ, αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτσελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή, και Οβατζίκ, με έδρα τον οικισμό Κουζλού-Κιόϊ, στην οποία ενούνται οι συνοικισμοί Μπέριστα και Μπρεσατλή, Χασάν-Μπολάρ, Ολά-Μπεκτάς²¹⁸², Μπεκλεστή, Καράνμανλή, Τσαλ-Μαχαλέ, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 102 άνδρες και 118 γυναίκες, σύνολο 220 κάτοικοι.

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ολά με την απόσπαση του οικισμού Ολά από την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στη κοινότητα Ολά προσαρτώνται οι οικισμοί: Γκοκτσελή, Καραμανλή, Μπεκτάς, Οβαντζίκ, Τσιλεκλέρ και Χασανμπαλάρ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Ολά 58 πρόσφυγες (32 άνδρες και 26 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 οι πρόσφυγες του οικισμού σύμφωνα με τη Γ.Δ..Μ.-Ε.Α.Π. να είναι 41 οικογένειες/165 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Ολά μετονομάζεται σε κοινότητα Πλατανόβρυσης και ο οικισμός Ολά σε **Πλατανόβρυση**²¹⁸³. Το όνομα αυτό προήλθε από ένα στολίδι, αφάνταστης και σπάνιας ομορφιάς, που είναι τα πλατάνια και η βρύση, αδελφωμένα, στα ριζά του

2180. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2181. Βικιπαίδεια: Τερψιθέα Δράμας.

2182. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κουζλού-Κιόϊ αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή και Οβατζίκ υπό το όνομα «κοινότης Κουζλού-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπέριστα, και Μπρεσατλή, Χασάν Μπαλάρ, **Ολά-Μπεκτάς**, Μπεκλεστή, Καρανμαλή, Τσάλ-Μαχαλά, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ].

2183. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [143. Η κοινότης Ολά μετονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανόβρυσης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ολά εις «**Πλατανόβρυς**»].

χωριού. Αυτά έδωσαν το όνομά τους στο χωριό μας: Πλατάνια – Βρύση = Πλατανόβρυση²¹⁸⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 248 κατοίκων, οι 236 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89641-89700)²¹⁸⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πλατανόβρυση αποσπάται από την κοινότητα Πλατανόβρυσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πλατανόβρυση ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλατανόβρυσης (μαζί με τον Δρυμότοπο, Παλιάμπελα, Τερψιθέα και Χαμοκέρασα) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 248 (1928), 393 (1940), 297 (1951), 285 (1961), 170 (1971), 125 (1981), 161 (1991), 162 (2001), 61 (2011).

Περισσότερα στοιχεία για τον εν λόγω οικισμό, από την ίδρυσή του μέχρι πρόσφατα, στο βιβλίο του δασκάλου Αναστασίου Τοπαλίδη «Πλατανόβρυση Δράμας». Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

Πολυγέφυρο (Τσατάκ)

Ο οικισμός **Τσατάκ** βρίσκονταν στις πλαγιές της ορεινής Ροδόπης κοντά στη Σίλλη Δράμας.

Ο Θανάσης Δασκαλούδης, περιγράφει στο F/B :

Το πρώτο από τα γεφύρια του Μέγα Ρέματος στην ορεινή Ροδόπη ξεκινώντας από τα νότια (σε παλιότερους χάρτες ονομάζεται Αρκουδόρεμα). Είναι το κοντινότερο από τα εναπομείναντα γεφύρια στα ερείπια του οικισμού Πολυγέφυρο (πρώην Τσατάκ) που ονομάστηκε έτσι εξ' αιτίας της ύπαρξης των πολλών γεφυριών στην περιοχή. Θεμελιωμένο έξυπνα πάνω σε δύο μεγάλους αντικριστούς βράχους είναι από τα μεγαλύτερα, αν όχι το μεγαλύτερο γεφύρι του ρέματος. Ένωσε την κεντρική οδική αρτηρία της χαράδρας με τον οικισμό της Αετοράχης (πρώην Ράδιμπος). Για να το προσεγγίσει κάποιος πρέπει μετά την σύγχρονη γέφυρα του Διαβολορέματος στο δρόμο Παρανεστίου – Θερμίων να στρίψει αριστερά στον χωματόδρομο και να ακολουθήσει το σηματοδοτημένο μονοπάτι για 8,5 χιλιόμετρα.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τσατάκ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπουκόβου με έδρα τον οικισμό Μπούκοβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τζούρα, Μπέλεν, Ραδισμός, Καρίλοβα, Γιαβόρ, Τσατάκ²¹⁸⁶ και Λοκάτνα.

2184. Αναστάσιος Γ. Τοπαλίδης: «Πλατανόβρυση Δράμας». Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

2185. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2186. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 39 άνδρες και 29 γυναίκες, σύνολο 68 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες).

Το 1927 ο οικισμός Τσατάκ μετονομάζεται σε **Πολυγέφυρο**²¹⁸⁷ και η κοινότητα Μπουκόβου που ανήκει σε κοινότητα Οξιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 63 κατοίκων, οι 55 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1930 μεταφέρεται η έδρα της κοινότητας από τον οικισμό Οξιά στον οικισμό της Σίλλης και η κοινότητα Οξιάς μετονομάζεται σε κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 27Β-06/03/1930).

Οι Βουλγαρικές αρχές κατοχής τον Αύγουστο του 1944 εκτέλεσαν εν ψυχρώ 27 άνδρες του οικισμού κι ορφάνεψαν όλο τον οικισμό. Έτσι εγκαταλείφθηκε ο οικισμός από τις χήρες και τα ορφανά που ζήτησαν αλλού ασφαλή ζωή²¹⁸⁸.

Το 1951 ο οικισμός Πολυγέφυρο της κοινότητας Σίλλης, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951)

Απογραφές: 63 (1928), 99 (1940), (-) (1951).

Πολύκαρπος - Πολύκαρπο (Ορμανλή)

Ο οικισμός **Ορμανλή** βρίσκονταν σε απόσταση περίπου 22 χλμ. βορειοανατολικά από την πόλη της Δράμας, στις πλαγιές της κορυφής Κοτζάς του Φαλακρού όρους.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ορμανλή είχε 399 κατοίκους (193 άνδρες και 206 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ραβενίων με έδρα τον οικισμό Ραβένια (Μακρυπλάγιον) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κουρταλάρ, Ορμανλή²¹⁸⁹, Ντομπροσούλ, Ρούσοβον, Κοτζαλάρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 120 άνδρες και 139 γυναίκες, σύνολο 259 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Ορμανλή.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923,

ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [17. Ο συνοικισμός Μπουκόβον υπό το όνομα «κοινότης Μπουκόβον» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουκόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Καρίλοβα, Λοκάτνα, Γιαβόρ, Τσατάκ, Μπέλεν, Ραδισιμπός και Τζούρα].

2187. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [74. Η κοινότης Μπουκόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Οξιάς» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Μπουκόβον εις «Οξιά» (η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...78. Τσατάκ εις «Πολυγέφυρο»].

2188. <https://maps.google.com/maps/ms?msid=214866414907827313753.0004d952bfd1aeb0bd443&msa=0&ll=41.278839,24.293518&spn=0.465446,1.196136>

2189. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [14. Ο συνοικισμός Ραβένια υπό το όνομα «κοινότης Ραβενίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραβενίων ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσοβον, Ντομπροσούλ, Κοτζαλάρ, **Ορμανλή**, Κούρταλαρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ].

οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό Ορμανλή και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 37 οικογένειες προσφύγων/125 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ορμανλή μετονομάζεται σε **Πολύκαρπον**²¹⁹⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 100 κατοίκων, οι 96 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89801-89860)²¹⁹¹.

Το 1951 ο οικισμός Πολύκαρπον **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Μετά από 40 χρόνια κατοικήθηκε εκ νέου και το 1991 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Πολύκαρπος και η προσάρτησή του στη κοινότητα Μακρυπλαγίου (Φ.Ε.Κ. – 17/03/1991)

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» οι οικισμοί Μακρυπλάγι και Πολύκαρπος αποσπώνται από την κοινότητα Μακρυπλαγίου (καταργείται) και υπάγονται στο Τοπικό Διαμέρισμα Μακρυπλαγίου του πρώην δήμου Δράμας του νομού Δράμας. (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πολύκαρπος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Μακρυπλαγίου (μαζί με τον οικισμό Μακρυπλάγι) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές : 100 (1928), 160 (1940), (-),..... 197 (1991), ...10 (2011).

Πολύκηπο (Κοπουτσούκ ή Κοπουκτσή)

Ο οικισμός **Κοπουτσούκ** βρίσκονταν βόρεια από το Παρανέστι, και βόρεια από τον οικισμό Κιουτσούκ-Κιόϊ (Μικροχώρι)²¹⁹².

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν στον οικισμό κάτοικοι.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσειστα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κοπουτσούκ²¹⁹³, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 50 άνδρες και 51 γυναίκες, σύνολο 101 κάτοικοι.

2190. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [109. Η κοινότης Ραβενίων μετονομάζεται εις «κοινότητα Μακρυπλαγίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ραβένια εις «Μακρυπλάγι» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:.....113. Ορμανλή εις «Πολύκαρπον»].

2191. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2192. Βλέπε χάρτης Γραφείο Εποικισμού Δράμας.

2193. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσειστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισέρ και **Κοπουτσούκ**, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Πονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ)].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., εγκαταστάθηκαν 12 οικογένειες προσφύγων/59 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κοπουτσούκ μετονομάζεται σε **Πολύκηπον**²¹⁹⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 33 κατοίκων και οι 33 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89861-89880)²¹⁹⁵.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Το 1940, ο οικισμός Πολύκηπον της κοινότητας Παρανεστίου, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Απογραφές: 33 (1928), (-) (1940).

Πολυνέρι (Λίσσανη ή Λίσαν)

Ο οικισμός **Λίσαν** βρίσκονταν δυτικά από το Παρανέστι του νομού Δράμας και 35 χλμ. βόρειο-ανατολικά από τη Δράμα, σε υψόμετρο 440 μ.²¹⁹⁶

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, βρέθηκαν στον οικισμό Λισάν, 163 κάτοικοι (80 άνδρες και 83 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσιστα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν²¹⁹⁷, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 74 άνδρες και 82 γυναίκες, σύνολο 156 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Λίσαν βρέθηκαν 33 πρόσφυγες (14 άνδρες και 19 γυναίκες).

2194. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητας Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητας μετονομάζονται ως εξής:...12. Κιουτσούκ-Κιόϊ εις «Πολύκηπον»].

2195. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2196. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2197. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919. Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσιστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισιέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, **Λίσαν**, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Γιονόζλου, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελίρ)].

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 31 οικογένειες προσφύγων/121 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Λίσαν μετονομάζεται σε **Πολυνέρι**²¹⁹⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 162 κατοίκων και οι 162 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Το 1994 ο οικισμός Πολυνέρι αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πολυνέρι ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Αηδονοχώρι, Καπνόφυτο, Καρποφόρο, Μεσοχώρι, Ξάγναντο, Παρανέστι, Περίβλεπτο, Πολύσυκο και Τέμενος) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 162 (1928), 186 (1940), 141 (1951), 131 (1961), 59 (1971), 40 (1981), 25 (1991), 32 (2001), 10 (2011).

Πολύπετρο (Γιασόργιαννη ή Γιαστόργιαννη)

Ο οικισμός **Γιασόργιαννη** βρίσκονταν ανατολικά του Δοξατού²¹⁹⁹, πλησίον του σημερινού οικισμού Κύρια.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γιασόργιαν είχε 290 κατοίκους (144 άνδρες και 146 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή, Παζαρλάρ, Γιασόργιαννη²²⁰⁰, Δουρακλή, Χιμιτλή, Ασαά Μαχαλέ, Κασαπλή, Διζμηκλή, Κετσιλίκ, Ασαμπαλάρ και Μπουτζάκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 116 άνδρες και 125 γυναίκες, σύνολο 241 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στην Γιασόργιαννη δεν καταγράφηκαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέ-

2198. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...14. Λίσαν εις «Πολυνέρι»].

2199. Βλέπε χάρτη Γραφείου Εποικισμού Δράμας.

2200. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919 Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Οργαντζή υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμό Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενούνται και οι συνοικισμοί: Μπουτζάκ, Χιμιτλή, Κασαπλή, Αραπλή, Ασαά-Μαχαλέ, Διζμηκλή, Δουρακλή, **Γιασόργιαννη**, Κετσιλίκ, Παζαρλάρ και Ασαμπαλάρ].

λειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 19 οικογένειες προσφύγων/70 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Πασόργιαννης μετονομάζεται σε **Πολύπετρον**²²⁰¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 94 κατοίκων, οι 93 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 30 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89881-89910)²²⁰².

Το 1951, ο οικισμός Πολύπετρον της κοινότητας Κυρίων, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 94 (1928), 99 (1940), (-) (1951).

Πολύσυκο (Ινιτζιρλή ή Ιντζιρλίκ)

Ο οικισμός **Ιντζιρλίκ** βρίσκεται 9 χλμ. βορειοδυτικά από το Παρανέστι και 44 χλμ. από τη Δράμα σε υψόμετρο 379 μ.²²⁰³

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν κάτοικοι στον οικισμό.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρανεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσιστα²²⁰⁴ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ. Ο συνοικισμός Ιντζιρλίκ ανήκε στον οικισμό Κιουτσούκ-Κιόϊ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, καταγράφησαν 41 άνδρες και 47 γυναίκες, σύνολο 88 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Ιντζιρλίκ δεν καταγράφηκαν πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 17 οικογένειες προσφύγων/67 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ιντζιρλίκ μετονομάζεται σε **Πολύσυκο**²²⁰⁵.

2201. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν.... Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 49) Πασόργιαννη εις «**Πολύπετρον**»].

2202. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2203. <https://destanea.com/dimos-paranestiou/politismos-dimou-paranestiou/item/796-2018-12-08-16-58-03>

2204. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσιστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών **Ιντζιρλίκ**, Ιμπισιέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Πιονοζλού, Τζαμί-Μαχαλέ, Μουσελίμ και Ντεντελέρ)].

2205. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας

Στην απογραφή του 1928, εκ των 63 κατοίκων και οι 63 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Την 10ετία του '70 οι κάτοικοι του μετανάστευσαν κατά τα 2/3.

Το 1994 ο οικισμός Πολύσυκο αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πολύσυκο ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Αηδονοχώρι, Καπνόφυτον, Καρποφόρον, Μεσοχώριον, Εάγναντον, Παρανέστιον, Περίβλεπτον, Πολυνέριον και Τέμενος) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 63 (1928), (-) (1940), 62 (1951), 74 (1961), 31 (1971), (-) (1981), 18 (1991), 28 (2001), 15 (2011).

Ποταμάκι (Ντάλια ή Δάλια)

Ο οικισμός **Ντάλια** βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Ροδόπη, κοντά στους οικισμούς Πρασινάδα και Σίλλα βορειοδυτικά από το Παρανέστι Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ντάλια είχε 183 κατοίκους (93 άνδρες και 90 γυναίκες).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση ως κοινότητας του συνοικισμού Κατούν στην οποία προσαρτώνται οι συνοικισμοί Μπαλαμπάν, Ντάλια και Χόλοβα. (Φ.Ε.Κ.42^Α – 23/01/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 71 άνδρες και 85 γυναίκες, σύνολο 156 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του, εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 22 οικογένειες προσφύγων/72 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Ντάλια μετονομάζεται σε **Ποταμάκι**²²⁰⁶ και η κοινότητα Κατούν σε κοινότητα Διποτάμων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 86 κατοίκων και οι 86 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητας Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητας μετονομάζονται ως εξής:...10. Ιντζιρλίκ εις «Πολύσυκον»].

2206. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν μετονομάζεται εις «κοινότητα Διποτάμων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κατούν εις «Διπόταμα» (τα). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:....42) Ντάλια εις «Ποταμάκι»].

γράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 89961-90000)²²⁰⁷.

Το 1951 ο οικισμός Ποταμάκι της κοινότητας Διποτάμων **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. -07/04/1951).

Απογραφές: 86 (1928), 115 (1940), (-) (1951).

Ποταμοί (Μπόροβο)

Ο οικισμός **Μπόροβο** βρίσκεται στους πρόποδες του Φαλακρού όρους, στην αριστερή όχθη του Δεσπάτη, λίγο πριν αυτός καταλήξει στον ποταμό Νέστο²²⁰⁸. Απέχει 70 χλμ. βόρεια της Δράμας και 30 χλμ. ανατολικά του Κάτω Νευροκοπίου²²⁰⁹ σε υψόμετρο 390 μ.²²¹⁰. Βρίσκεται στις όχθες του ποταμού Νέστου και της λίμνης που δημιουργήθηκε μετά την κατασκευή του φράγματος του Θησαυρού, μετατρέποντάς το σε γραφικό παραλίμνιο οικισμό²²¹¹. Είναι στην ουσία το πρώτο μεγάλο χωριό που συναντά ο Νέστος επί ελληνικού εδάφους.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπόροβον είχε 1.045 κατοίκους (519 άνδρες και 526 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Αστυνομικό σταθμό, Τηλεφωνικό Γραφείο και Δημοτική σχολή (τουρκ.).²²¹²

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπορόβου με έδρα τον οικισμό Μπόροβο²²¹³ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κωστέν, Όστιτσα, Σταρεντζίκ, Μαλούσιστα, Λακαβίτσα, Ίμπιστα, Βίτοβα, Δόμπλεν και Μουζδέλ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 304 άνδρες και 346 γυναίκες, σύνολο 650 κάτοικοι. Το 1920 ο οικισμός Μπόροβο και η κοινότητα Μπορόβου που ανήκει ο οικισμός, αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^A – 18/07/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 67 πρόσφυγες (32 άνδρες και 35 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι κάτοικοί του (Μουσουλμάνοι, Πομάκοι και Βούλγαροι) εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν προς Τουρκία

2207. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2208. Administrator. «Δράμα-Βόλακας-Ποταμοί-Μικρομηλιά-Δάσος Σημύδας».

2209. Ιστοσελίδα: «Οδηγικές χιλιομετρικές αποστάσεις μεταξύ πόλεων, χωριών» - apostaseis.gr

2210. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Τεγόπουλος – Μανιατέας, τόμος 29, 1996, σελ. 10.

2211. Ό.π. Administrator.

2212. Έγγραφα: GR.GSA- IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2213. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [27. Ο συνοικισμός **Μπόροβον** υπό το όνομα «κοινότης Μπορόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπορόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί: Μαλούσιστα, Δόμπλεν, Σταρεντζίκ, Βίτοβα, Ίμπιστα, Όστιτσα, Κωστέν, Λακαβίτσα και Μουζδέλ].

και Βουλγαρία και εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την Θράκη, τον Πόντο και την Καππαδοκία²²¹⁴. Μέχρι το 1928 είχαν εγκατασταθεί 113 οικογένειες προσφύγων/384 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός γηγενών και προσφύγων.

Το 1926 ο οικισμός Μπόροβο και η κοινότητα Μπορόβου, αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνάβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 η κοινότητα Μπορόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Ποταμών και ο οικισμός Μπόροβον σε **Ποταμοί**²²¹⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 438 κατοίκων, οι 436 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 90001-90160)²²¹⁶.

Το 1994 ο οικισμός και η κοινότητα Ποταμών αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α- 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ποταμοί αποσπάται από την κοινότητα Ποταμών (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Ποταμών του δήμου Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ποταμοί αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Ποταμών του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Από ανασκαφές που έγιναν μεταξύ 2004 με 2005 έχουν έρθει στο φως ενδιαφέροντα λείψανα οικοδομήματος των υστερο-ρωμαϊκών και παλαιοχριστιανικών χρόνων.²²¹⁷

Το σημείο που ενώνονται τα νερά του Δεσπάτη και του χείμαρρου της Μελισσόμανδρας (Μαλούστα), υπάρχει ένας χώρος αναψυχής και άλλων δραστηριοτήτων, όπου χτίστηκε το ξεκλήσι του Αγίου Ραφαήλ, τόπος προορισμού πολλών επισκεπτών όλο το χρόνο.²²¹⁸ Οι Ποταμοί κυριαρχούνται από έναν συνδυασμό παραδασόβιας και υδρόβιας πυκνής βλάστησης και πανίδας. Λίγο παραπέρα υπάρχει και το Σπήλαιο των Ποταμών ή Σπήλαιο Δεσπάτη, το οποίο δεν είναι επισκέψιμο.²²¹⁹

Απογραφές: 438 (1928), 873 (1940), 760 (1951), 751 (1961), 537 (1971), 397 (1981), 377 (1991), 323 (2011).

2214. Βικιπαίδεια: Ποταμοί.

2215. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περὶ μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [184. Η κοινότης Μπορόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποταμών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπόροβον εις «**Ποταμοί**» (οι)].

2216. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2217. Ό.π. Administrator.

2218. Μαρία Ηλιάκη (2017-01-25). «Ποταμοί: Το καταπράσινο χωριό με τα ποτάμια στη Δράμα».

2219. Ό.π. Administrator.

Πρασινάδα (Τζούρα)

Ο οικισμός **Τζούρα** βρίσκονταν στις πλαγιές της Ροδόπης, βόρεια και πλησίον του οικισμού Σίλλης, 19 χλμ. από το Παρανέστι Δράμας και 58 χλμ. από την Δράμα, σε υψόμετρο 680 μ.²²²⁰

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τζούρα είχε 420 κατοίκους (206 άνδρες και 214 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπουκόβου με έδρα τον οικισμό Μπούκοβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τζούρα²²²¹, Μπέλεν, Ραδιομπός, Καρίλοβα, Γιαβόρ, Τσατάκ και Λοκάτνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 158 άνδρες και 195 γυναίκες, σύνολο 353 κάτοικοι ενώ στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. 37 οικογένειες προσφύγων/126 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοί του Πόντιοι πρόσφυγες από την Τραπεζούντα, έφτασαν το 1924 και πάλεψαν σκληρά για να επιβιώσουν στη νέα πατρίδα²²²².

Το 1927 ο οικισμός Τζούρα μετονομάζεται σε **Πρασινάδα**²²²³ και η κοινότητα Μπουκόβου σε κοινότητα Οξιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 299 κατοίκων, οι 232 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Το 1930 η έδρα της κοινότητας Μπουκόβου μεταφέρεται από τον οικισμό Οξιά στον οικισμό Σίλλη και η κοινότητα Οξιάς μετονομάζεται σε κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 27Β-06/03/1930).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 90161-90220)²²²⁴.

Η Πρασινάδα είναι ένα πανέμορφος οικισμός με καταπράσινα βουνά, με πολλά νερά, αφού από εκεί περνούν παραπόταμοι του ποταμού Νέστου. Εκεί δεσπόζει και ο ιερός βράχος της Πρασινάδας όπου είναι η Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος χτισμένη στα χαλάσματα Βυζαντινού Μοναστηριού, που βρισκόταν θαμμένο εκεί επί 8 αιώνες χωρίς να γνωρίζει κάποιος την ύπαρξή του (485 μ.Χ.-1204 μ.Χ.) Στην τοποθεσία αυτή

2220. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2221. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [17. Ο συνοικισμός Μπούκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπούκοβον» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουκόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Καρίλοβα, Λοκάτνα, Γιαβόρ, Τσατάκ, Μπέλεν, Ραδιομπός και **Τζούρα**].

2222. <https://www.emtgreece.com/el/monasteries-and-churches/moni-metamorfwses-tou-swtiros>

2223. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [74. Η κοινότης Μπουκόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Οξιάς» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Μπούκοβον εις «Οξιά» (η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...81. Τζούρα εις «**Πρασινάδα**»].

2224. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

όπου υπάρχει πλέον το σημερινό μοναστήρι βρέθηκαν λείψανα αγίων, που μαρτύρησαν από τους σταυροφόρους το 1204 μ.Χ. κατά την 4η σταυροφορία²²²⁵.

Το 1994 ο οικισμός Πρασινάδα αποσπάται από την κοινότητα Σίλλης (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Σίλλης του δήμου Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πρασινάδα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σίλλης (μαζί με τα Διπόταμα) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 299 (1928), 439 (1940), 172 (1951), 234 (1961), 139 (1971), 121 (1981), 125 (1991), 32 (2011).

Πρινότοπος (Δοσπάτ)

Ο οικισμός **Δοσπάτ** βρίσκονταν στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού Δράμας κτισμένος κοντά στον οικισμό Κοκκινόγεια (Κουμπάλιστα).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Δοσπάτ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουμπάλιστα με έδρα τον οικισμό Κουμπάλιστα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Τσαλί Μπασή, ή Γιουρούκηδων (που περιλάμβανε τις συνοικίες Δοσπάτ²²²⁶ Ζαγγός, Μεσέ Μπουτζάκ και Τζαμί Μαχαλέ) και το συνοικισμό Νέο Καλαπότη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 115 άνδρες και 141 γυναίκες, σύνολο 256 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και στον οικισμό ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 18 προσφυγικές οικογένειες/61 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Κουμπαλίστης (που ανήκει και ο οικισμός Δοσπάτ) μετονομάζεται σε κοινότητα Κοκκινόγειν και λίγο αργότερα ο οικισμός Δοσπάτ μετονομάζεται σε **Πρινότοπος**²²²⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 70 κατοίκων και οι 70 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2225. Ό.π. <https://>

2226. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [9. Ο συνοικισμός Κουμπάλιστα υπό το όνομα «κοινότης Κουμπαλίστης» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουμπαλίστης ενούνται και ο συνοικισμός Τσαλί Μπασή ή Γιουρούκηδων, περιλαμβάνων τας συνοικίας **Δοσπάτ**, Ζαγγός, Μεσέ, Μπουτζάκ και Τζαμί Μαχαλέ και ο συνοικισμός Νέον Καλαπότη»].

2227. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [63. Ο συνοικισμός Δοσπάτ της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Πρινότοπος**».

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 90301-90460)²²²⁸.

Το 1928 ο οικισμός Πρινότοπος, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ.-16/05/1928).

Απογραφές: 70 (1928).

Προάστειον (Λατζίστα)

Ο οικισμός **Λατζίστα** (λασπώδες) βρίσκονταν πολύ κοντά στη πόλη της Δράμας γι' αυτό τη δεκαετία του '60 ενσωματώθηκε σε αυτή.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός δεν φαίνεται να κατοικείται/ να υπάρχει.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Δράμας (Φ.Ε.Κ. 248^A-03/12/1918) με έδρα τον οικισμό της Δράμας και το 1919 προσαρτώνται στο δήμο και οι οικισμοί Εσκή-Κιόϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα²²²⁹, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 5 άνδρες και 9 γυναίκες, σύνολο 14 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 166 πρόσφυγες (89 άνδρες και 77 γυναίκες).

Μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών το τσιφλίκι της Λατζίστας (600 στρέμματα όλο μαζί) το είχε πάρει ένας γιατρός από τη Δράμα από τον Οθωμανό πασά, ο Κλέων Γρηγοριάδης. Έπειτα όταν ήρθαν οι πρώτοι οικιστές από το Γουζούλ {σημερινό Κιζίλ Κιλισέ, κόκκινη εκκλησία} της επαρχίας Καρς²²³⁰, έμειναν σε αυτό το τσιφλίκι. Αργότερα τους δόθηκαν οικοπέδα σε εκείνο το τσιφλίκι, 22 στρέμματα για κάθε οικογένεια²²³¹.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, στον οικισμό προστέθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 αριθμούνται 86 οικογένειες προσφύγων/298 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν Μικρασιάτες και ασχολήθηκαν με τον καπνό²²³².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 331 κατοίκων, οι 49 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 82161-82280)²²³³.

2228. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2229. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [Α' Ενοούνται εις τον δήμον Δράμας, οι συνοικισμοί Εσκή-Κιόϊ, Νεοχώρι, **Λατζίστα**, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ].

2230. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Απουλπάτ ή Απουλβάρτ, το Γενίκιοϊ, το Κιζίλ Κιλισέ και το Σουρπασάν ή Σουρμασάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022, σελ. 120, 154, 204, 320.

2231. Βικιπαίδεια: Προάστειο.

2232. Λεύκωμα: «Η Δράμα των προσφύγων-Αφιέρωμα μνήμης» Γεωργίας Μπακάλη-Δημήτρη Σφακιανάκη. σελ. 120.

2233. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Το 1928 ο οικισμός Τσαϊ_Τσιφλίκ μετονομάζεται σε **Προάστειο**²²³⁴.

Το 1961 ο οικισμός Προάστειο **καταργείται** και προσαρτάται στον δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Απογραφές: 331 (1928), 528 (1940), 641 (1951).

Από το 1961 και μετά περιλαμβάνεται στη πόλη της Δράμας.

Στοιχεία για τον οικισμό Προάστειον στο βιβλίο: **Σάββας Παπαδόπουλος**: «Προάστειο Δράμας». Δράμα,

Προσωτσάνη (Προσωτσάνη)

Ο οικισμός **Προσωτσάνης** βρίσκονταν 17 χλμ. βορειοδυτικά της Δράμας, στους νότιους πρόποδες του Φαλακρού όρους, και ανατολικά του ποταμού Αγγίτη.

Η ιστορία της κωμόπολης αρχίζει από τα αρχαία και ρωμαϊκά χρόνια, συνεχίζεται στα βυζαντινά και ακολουθούν η Τουρκοκρατία και ο Μακεδονικός Αγώνας. Μια μακρόχρονη ιστορία που γνώρισε πνευματική και οικονομική άνθηση.

Το 1886 είχε 250 οικογένειες οι περισσότερες εκ των οποίων ήταν χριστιανικές και οι υπόλοιπες οθωμανικές ασχολούμενες κυρίως με την καπνοφυτεία. Υπήρχαν επίσης εκκλησία, τέμενος, σχολείο αρρένων και θηλέων, 6 χάνια ενώ κάθε Σάββατο γίνονταν αγορά. Ειδικότερα είχε 250 Έλληνες, 1.250 Οθωμανούς, 350 ορθόδοξους Βούλγαρους και 750 σχισματικούς Βούλγαρους, σύνολο 2.600 κατοίκους (Σχινάς).

Απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στρατό μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, τον Ιούλιο του 1913, αφού γνώρισε για πρώτη φορά την Βουλγαρική Κατοχή (8 μήνες τον χειμώνα του 1912-1913 ως την απελευθέρωσή της).

Το 1913 και τη 10ετία του '20 εγκαταστάθηκαν στη κωμόπολη οι Γραμμουσιάνοι πρώτα και στη συνέχεια πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη, τον Πόντο και τη Μ. Ασία αντίστοιχα.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Προσωτσάνη είχε 4.120 κατοίκους (2.052 άνδρες και 2.068 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Αστυνομικό σταθμό, Ταχυδρομικό και Τηλεφωνικό Γραφείο, Αστική Σχολή, Παρθεναγωγείο και Δημοτική σχολή (τουρκ.) ενώ ήταν εγκατεστημένοι πρόσφυγες.²²³⁵

Για δεύτερη φορά γνώρισε την Βουλγαρική Κατοχή στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου από τον Αύγουστο του 1916 ως τον Οκτώβριο του 1918.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Προσωτσάνης με έδρα τον οικισμό Προσωτσάνη²²³⁶ και το 1920 ο οικισμός Προσωτσάνη μετονομάζεται σε **Πυρσόπολις** (αρχαία ονομασία της περιοχής) και η κοινότητα, σε κοινότητα Πυρσοπόλεως (Φ.Ε.Κ. 66B- 20/10/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.982 άνδρες και 2.095 γυναίκες, σύνολο 4.077 κάτοικοι.

2234. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Δράμας: [167. Ο συνοικισμός Λατζίστα του αυτού δήμου (Δράμας) μετονομάζεται εις «**Προάστειον**».

2235. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

2236. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός **Πρωσοτσάνη** υπό το όνομα «κοινότης Προσωτσάνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, ο οικισμός Πυρσόπολη είχε 952 πρόσφυγες (432 άνδρες και 520 γυναίκες).

Το 1923 σχεδόν σύσσωμος ο πληθυσμός από το χωριό Δεμιρδέσι Προύσας της Μ. Ασίας εγκαταστάθηκε στην Πυρσόπολη με την Ανταλλαγή των πληθυσμών και επίσης, εγκαταστάθηκαν κάτοικοι από τον Σκοπό της Ανατ. Θράκης και εμπλούτισαν τον ντόπιο πληθυσμό. Οι πρόσφυγες²²³⁷ που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. ήταν 645 οικογένειες/2.588 άτομα και έτσι ο οικισμός ήταν μικτός.

Ογδόντα εξ αυτών των οικογενειών προέρχονταν από το Δεμερδές της Προύσας.²²³⁸

Το 1925 αλλάζει ξανά όνομα (οικισμός και κοινότητα) και έτσι διατηρείται το **Προσωτσάνη**. Ο λόγος είναι πως ήταν παγκοσμίως γνωστό το όνομα «Προσοτσάνη Μπαση Μπαγλή» μία περιζήτητη ποικιλία καπνού. Από τα μέσα του 19^{ου} αι. ο οικισμός γνώρισε τεράστια άνθηση από την καπνοκαλλιέργεια.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 6.035 κατοίκων, οι 2.482 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 1.200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 90541-91740)²²³⁹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Προσοτσάνη** (Φ.Ε.Κ. -16/10/1940).

Η τρίτη και μεγαλύτερη Βουλγαρική Κατοχή συντελέστηκε από τον Απρίλιο του 1941 ως τον Οκτώβριο του 1944, στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1941, για 2 μέρες η Προσοτσάνη θα είναι ελεύθερη από τους Βουλγάρους. Θα ακολουθήσουν τα μαρτυρικά γεγονότα του Σεπτεμβρίου του 1941, όπου 128 Προσοτσανιώτες εκτελέστηκαν από τα φασιστικά Βουλγαρικά στρατεύματα κατοχής. Τα λείψανα των εθνομαρτύρων φυλάσσονται σε κενοτάφιο εντός των κοιμητηρίων, που ανεγέρθηκε αργότερα.²²⁴⁰ Στην κεντρική πλατεία της Προσοτσάνης τον Σεπτέμβριο του 1944 και ενώ η περιοχή της Δράμας και της ευρύτερης Ανατ. Μακεδονίας βρισκόταν υπό την κατοχή των Βουλγάρων, ο δημοδιδάσκαλος Κωνσταντίνος Καζάνας μαζί με τον Αστέριο Αστεριάδη υπέστειλαν τη βουλγαρική σημαία και ύψωσαν την ελληνική, παρά την τρομοκρατία και τις απειλές των κατακτητών²²⁴¹. Το γεγονός αυτό καταδίκασε τον Κωνσταντίνο Καζάνα σε εξορία στις φυλακές στη Σόφια αλλά αποτέλεσε ισχυρό πλήγμα προς τις φασιστικές βουλγαρικές δυνάμεις Κατοχής και ταυτόχρονα αναπτέρωσε το ηθικό των Ελλήνων αγωνιστών και του τοπικού πληθυσμού. Είναι μάλιστα η μοναδική υποστολή σημαίας Δύναμης του Άξονα που συνέβη υπό το φως της ημέρας και υπό το βλέμμα των

2237. Δες μαρτυρία Κωνσταντίνου Ιορδανόπουλου: «Μετά τη σφαγή των Αρμενίων αδειάσανε τα σπίτια και κατοικήσανε Τούρκοι» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος», τόμος Γ', σελ. 561-562.

2238. Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβέλακη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 294.

2239. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2240. Ιστορικό σημείωμα για της σφαγές στη Δράμα, τη Δ.Κ. Χωριστής και τις Τοπικές Κοινότητες Μοναστηρακίου, Κουδουνίων, Καλού Αγρού, Μυλοποτάμου και Νικοτσάρας, 29 Σεπτεμβρίου 2018, Εφημερίδα «ΠΡΩΙΝΟΣ ΤΥΠΟΣ».

2241. Γ. Βουλτσιάδης: «Η Προσοτσάνη μέσα από την Ιστορία». Θεσσαλονίκη 1995.

Στρατιωτικών Δυνάμεων Κατοχής, σε ολόκληρη την κατακτημένη Ευρώπη.²²⁴²

Το 1946 η κοινότητα Προσοτσάνης, αναγνωρίζεται σε δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 16^Α – 20/01/1946).

Από το 1945 ως το 1949 η κωμόπολη υπέστη καταστροφές εξαιτίας του Εμφυλίου.

Μετά το 1950 ξεκινά η μετανάστευση ιδίως στην τότε Δυτική Γερμανία αλλά και η αστικοποίηση εσωτερικά της χώρας με αποτέλεσμα ο πληθυσμός να μειωθεί.

Μετά το 1995 σταδιακά σταματά η παραγωγή του καπνού. «Ο δρόμος του καπνού» έφτασε στο τέλος του και η ποικιλία «Προσοτσάνη Μπασή Μπαγλή» πέρασε στην ιστορία.

Το 1997 δώδεκα (12) οικισμοί αποσπώνται από αντίστοιχες κοινότητες και δημιουργούν τον «Καποδιστριακό» δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 προστίθενται άλλοι οκτώ (8) οικισμοί και δημιουργούν τον «Καλλικρατικό» δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010) που αποτελείται από τις δύο Δημοτικές Ενότητες Προσοτσάνης και Σιταγρών με έδρα τον οικισμό της Προσοτσάνης.

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 6.035 (1928), 7.011 (1940), 6.277 (1951), 5.320 (1961), 3.775 (1971), 3.716 (1981), 3.683 (1991), 3.520 (2011).

*Με Προεδρικό Διάταγμα της 1ης Ιουνίου 2017, η Προσοτσάνη χαρακτηρίστηκε ως Μαρτυρική Πόλη, σε αναγνώριση των αγώνων και των ανθρώπων απωλειών που υπέστησαν οι κάτοικοι κατά την περίοδο της βουλγαρικής κατοχής στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.*²²⁴³

Πτελέα (Μπέριστα)

Ο οικισμός **Μπέριστα** βρίσκονταν 30 χλμ. ανατολικά της Δράμας προς Ξάνθη, νοτιοδυτικά από το Παρανέστι, στις πλαγιές του όρους Λεκάνης, σε υψόμετρο 425 μ.²²⁴⁴

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπέριστα κατοικείτο από 1.015 κατοίκους (503 άνδρες και 512 γυναίκες).

*Οι Οθωμανοί της Μπέριστας και των χωριών της Μακεδονίας έχτιζαν τα σπίτια τους αλληλοβοηθούμενοι, με λάσπη από ανακατεμένο κοκκινόχρωμα με άχυρο και μετοπικές ασβεστολιθικές πέτρες. Ανάμεσα στους τείχους τους έβαζαν χοντρά ξύλα από καραγάτσια, σαν διάζωμα για την απορρόφηση των κραδασμών από καθιζήσεις και σεισμούς. Τα πατώματα, τα ταβάνια ή οροφές και τις σκεές τις κατασκεύαζαν με πολύ τέχνη, χρησιμοποιώντας τοπικά ξύλα από το Τσαλ Ντάγ.*²²⁴⁵

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζλού-Κιόϊ, αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτσελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή, και Οβατζίκ με έδρα τον οικισμό Κουζλού-Κιόϊ στην οποία ενώνονται οι συνοικισμοί Μπέριστα²²⁴⁶ και Μπρεσατλή,

2242. Βικιπαίδεια: Προσοτσάνη.

2243. Π. Δ. 49/2017 - ΦΕΚ 79/Α/1-6-2017 «Χαρακτηρισμός μαρτυρικών πόλεων και μαρτυρικών χωριών»

2244. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2245. Παρασκευάς Μαραπίδης: «Η Πτελέα Δράμας».

2246. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώ-

Χασάν-Μπολάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμανλή, Τσάλ-Μαχαλέ, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 345 άνδρες και 315 γυναίκες, σύνολο 660 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 223 πρόσφυγες (113 άνδρες και 110 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 116 οικογένειες προσφύγων/414 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός²²⁴⁷.

Στην Πτελέα το 1922 ήρθαν πρόσφυγες από τον Πόντο, τη Θράκη και τη Μικρά Ασία. Ως επί το πλείστον όμως το χωριό κατοικήθηκε από Πόντιους οι οποίοι ήρθαν από την περιοχή της Κάβζας, στον Πόντο. Ήρθαν και δέκα οικογένειες από την περιοχή της Προποντίδας από την Πάνορμο και την Αρτάκη, και δυο – τρεις οικογένειες Θρακιωτών. Όταν ήρθαν στην Πτελέα το 1923, βρήκαν Τούρκους που κατοικούσαν εκεί. Το 1924 έφυγαν οι Τούρκοι και έμειναν οι πρόσφυγες, οι οποίοι σήκωσαν τα μανίκια, μόχθησαν και δούλεψαν σκληρά».

Για δυο χρόνια οι Τούρκοι και οι Έλληνες, έμεναν στο ίδιο σπίτι. Όταν ήρθαν στο χωριό οι πρόσφυγες, είπαν στους Τούρκους ότι επιτάσσουν δυο δωμάτια, και στο μισό σπίτι ήταν οι Τούρκοι και στο άλλο μισό οι πρόσφυγες. Η συνύπαρξη τους ήταν αρμονικότερη, παρόλο που οι πρόσφυγες και ιδιαίτερα οι Πόντιοι επέστρεψαν με πολύ μίσος γιατί κυνηγήθηκαν και έφυγαν από τον Πόντο. Οι Τούρκοι και οι Έλληνες, έζησαν πολύ καλά μεταξύ τους και οι πρόσφυγες διδάχτηκαν από τους Τούρκους σχετικά με την καλλιέργεια του καπνού».²²⁴⁸

Από το βιβλίο του Παρασκευά Μαραπίδη, «Η Πτελεά Δράμας» που είναι αφιερωμένο στον εν λόγω οικισμό με πολύ χρήσιμα στοιχεία για τον ερευνητή ή αναγνώστη, πληροφορούμαστε ότι: «Έτσι στο χωριό Μπέριστα Δράμας μετά από περιπλάνηση στην πεδιάδα του Βόλου και στον Θεσσαλικό κάμπο, ήρθαν μετά το 1923 αγρότες από την Ανατολική Θράκη, τον Πόντο και την Μικρά Ασία. Ειδικότερα πρόσφυγες από τη Μερζιφούντα, την Κάβζα, τη Νεοκαισάρεια, τη Νίγη, το Ικόνιο της Μ. Ασίας, την Πάνορμο και τη Βρύση της Προποντίδας. Ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια του καπνού και με την κτηνοτροφία. Από το 1924 και πέρα στο χωριό της Μπέριστας απέμειναν μόνον οι Έλληνες πρόσφυγες του Πόντου, της Μικρασίας, του Μοναστηρίου Σερβίας και της Ανατ. Θράκης.

Το 1927 η κοινότητα Κοζλού-Κιόϊ μετονομάζεται σε κοινότητα Πλατανιάς και ο οικισμός Μπέριστα μετονομάζεται²²⁴⁹ σε Πτελέα²²⁵⁰.

σεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κουζλού-Κιόϊ αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπατατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή και Οβατζίκ υπό το όνομα «κοινότης Κουζλού-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπέριστα, και Μπρασατλή, Χασάν Μπαλάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμανλή, Τσάλ-Μαχαλά, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ].

2247. Δες Μαρτυρία Ευκλείδη Λαζαρίδη: «Οι περισσότεροι πέθαναν στο δρόμο για την εξορία» Κ. Μ.Σ., Έξοδος, τόμος Γ', σελ. 102-103.

2248. <http://www.proinos-typos.gr/ptelea-dramas-ke-o-monadikos-thisavros-pou-filoxeni-sto-ktirio-tou-paleou-dimotikou-scholiou/>

2249. Το όνομα Πτελέα το πήρε λόγω των πολλών καραγατσιών που είχε. (Πτελεός=επιστημονική ονομασία του δένδρου καραγάτσι).

2250. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [54. Η κοινότης Κοζλού-Κιόϊ επονομάζεται εις «κοινότητα

Στην απογραφή του 1928, εκ των 535 κατοίκων, οι 474 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 90301-90460)²²⁵¹.

Στο βιβλίο του Παρασκευά Μαραπίδη «Πτελέα Δράμας» υπάρχει ονομαστικός κατάλογος 509 κατοίκων της Πτελέας που ήρθαν από τις Αλησμόνητες Πατρίδες της Μικρασίας, του Πόντου και της Ανατ. Θράκης, γεννηθέντες από 1/1/1850 έως 31/12/1923.

Την ίδια χρονιά λίγο αργότερα ο οικισμός Πτελέα αποσπάται από την κοινότητα Πλατανιάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πτελέας (Φ.Ε.Κ. 296^A – 30/11/1927).

Το 1956 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε Φτελιά (Φ.Ε.Κ. 125^A – 21/05/1956).

Το 1961 ξανα-διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας σε Πτελέας (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961)

Στις 10ετίες '60 και '70 ο μισός πληθυσμός αναγκάστηκε να μεταναστεύσει, κυρίως στη Γερμανία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες αναζητώντας καλύτερες προοπτικές διαβίωσης.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πτελέα Πλατανιάς αποσπάται από την κοινότητα Πτελέας (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Πτελέας Πλατανιάς του δήμου Νικηφόρου (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πτελέα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πτελέας Πλατανιάς της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87^A -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.Απογραφές: 535 (1928), 785 (1940), 706 (1951), 748 (1961), 406 (1971), 357 (1981), 299 (1991), 376 (2001), 211 (2011).

Στον οικισμό έχει δημιουργηθεί «Μουσειακό Εκθετήριο Αγροτικής Ανάπτυξης και Λαογραφίας του Προσφυγικού Ελληνισμού» από τον Παρασκευά Μαραπίδη που στεγάζεται στο δημοτικό σχολείο.

Πυξάρι²²⁵² - Άνω Πυξάρι (Άνω Σιμισιλή) – Κάτω Πυξάρι (Κάτω Σιμισιλή)

Οι οικισμοί **Σιμισιλή** (Άνω και Κάτω) βρίσκονταν 3 χλμ. βορειοανατολικά του οικισμού Νικηφόρου της Δράμας, και 18 χλμ. από την Δράμα²²⁵³ σε υψόμετρο 300 μ.²²⁵⁴

Πλατανιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κοζλού-Κιόϊ εις «Πλατανιά».(η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 55) Μπέριστα εις «Πτελέα»].

2251. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2252. Στον «Κατάλογο των προσφυγικών συνοικισμών Μακεδονίας με τας νέας ονομασίας – Ε.Α.Π.» αναφέρεται ο οικισμός Πυξάρι/Σιμισιλή. Από τα στοιχεία και έγγραφα που υπάρχουν διαπιστώνονται ότι υπήρχαν 2 ανεξάρτητοι οικισμοί: Άνω και Κάτω Πυξάρι/Άνω και Κάτω Σιμισιλή. Έτσι θα τους καταγράψουμε.

2253. <https://www.gtp.gr/Locpage.asp?id=10551&lng=1>

2254. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Οι οικισμοί ιδρύθηκαν τον 19^ο αι. τον καιρό της Τουρκοκρατίας²²⁵⁵.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, οι οικισμοί συμπεριλήφθηκαν στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913 ο οικισμός Άνω Σιμισιρλή είχε 78 κατοίκους (38 άνδρες και 40 γυναίκες) και ο οικισμός Κάτω Σιμισιρλή είχε 117 κατοίκους (55 άνδρες και 62 γυναίκες).

Το 1914 ο οικισμός Σιμισιρλή που αποτελούνταν από τις συνοικίες Μαλκαλάρ, Σουρτζιλέρ, Κέλλι και Γκέρεκλή διέθετε 5 Γραμματοδιδασκαλεία²²⁵⁶.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσρατλή με έδρα τον οικισμό Νουσρατλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηραγλή, Καβακλή, Δεμιρτζόγιαννη, Ζάρλιτς, Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισιρλή, Άνω Σιμισιρλή²²⁵⁷ Ντεντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ, Μαλκαλάρ, Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβακαλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, στο Άνω Σιμισιρλή κατεγράφησαν 29 άνδρες και 38 γυναίκες, σύνολο 57 κάτοικοι ενώ στο Κάτω Σιμισιρλή κατεγράφησαν 67 άνδρες και 68 γυναίκες, σύνολο 135 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Άνω Σιμισιρλή 29 πρόσφυγες (11 άνδρες και 18 γυναίκες) και στον οικισμό Κάτω Σιμισιρλή 79 πρόσφυγες (41 άνδρες και 38 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί τους εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. συνολικά και στους δύο οικισμούς 53 οικογένειες προσφύγων/236 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Νουσρετλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και: ο οικισμός: Άνω Σιμισιρλή μετονομάζεται **Άνω Πυξάρι** και ο οικισμός Κάτω Σιμισιρλή σε **Κάτω Πυξάρι**²²⁵⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 87 κατοίκων στο Άνω Πυξάρι, οι 86 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή ενώ εκ των 185 κατοίκων στο Κάτω Πυξάρι, οι 170 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 90461-90540)²²⁵⁹.

2255. Βικιπαίδεια: Πυξάρι.

2256. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2257. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσρατλή υπό το όνομα «κοινότης Νουραστλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσρατλή ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισιρλή Άνω, Σιμισιρλή Κάτω, Γκερικλή, Ντοαλάρ, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβακαλάρ, Κηραγλή, Ζαρλίτς, Σουρουτζουλέρ, Δεμιρτζόγιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

2258. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. Η κοινότης Νουσρατλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτή συνοικισμός Νουσρατλή εις «Νικηφόρος» Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 86) Σιμισιρλή Άνω εις «**Άνω Πυξάρι**» και 87) Σιμισιρλή Κάτω εις «**Κάτω Πυξάρι**»].

2259. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Το 1934 ο οικισμός Άνω Πυξάρι αποσπάται από την κοινότητα Νικηφόρου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Άνω Πυξαρίου στην οποία προσαρτώνται επίσης οι οικισμοί Κάτω Πυξάριον, Ψηλόκαστρο, Τείχος και Γύρος, αποσπώμενοι από την κοινότητα Νικηφόρου (Φ.Ε.Κ. 108^Α – 17/03/1934).

Το 1961 ο οικισμός Κάτω Πυξάρι καταργείται και προσαρτάται στον οικισμό Άνω Πυξάριον (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άνω Πυξάρι αποσπάται από την κοινότητα Άνω Πυξαρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου, ως Τοπικό Διαμέρισμα Άνω Πυξαρίου. (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Άνω Πυξάρι, αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Άνω Πυξαρίου (μαζί με τους οικισμούς Γύρος, Τείχος και Ψηλόκαστρον) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Στο Πυξάρι βρίσκεται το ιστορικό «Γεφύρι της Δράμας»²²⁶⁰.

Απογραφές Άνω Πυξάρι: 87 (1928), 85 (1940), 64 (1951), 139 (1961), 63 (1971), 25 (1981), 34 (1991), 41 (2001), 19 (2011).

Απογραφές Κάτω Πυξάρι: 185 (1928), 244 (1940), 121 (1951), (-) (1961).

Ραχούλα (Σκράνοβο ή Σκράνοβα)

Ο οικισμός **Σκράνοβο** βρίσκονταν βόρεια από το Παρανέστι και βορειοδυτικά από το σημερινό οικισμό Θόλο²²⁶¹.

Το Σκράνοβο απελευθερώθηκε κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, το 1913. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Σκράνοβα είχε 493 κατοίκους (241 άνδρες και 252 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καρατζά-Κιοϊ με έδρα τον οικισμό Καρατζά-Κιοϊ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Σκράνοβα²²⁶², Κιουρκτσιλέρ, Αρπατζίκ και Γκόρνοβα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 38 άνδρες και 47 γυναίκες, σύνολο 85 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 7 οικογένειες προσφύγων/23 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

2260. Νικόλαος Π. Λατσίσταλης: «Το γεφύρι της Δράμας-Από τον θρύλο στην πραγματικότητα». Ιδιωτική Έκδοση. Δράμα, 2014

2261. Βλέπε χάρτη Γραφείου Εποικισμού Δράμας.

2262. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Καρατζά-Κιοϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά-Κιοϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρατζά-Κιοϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Κιουρκτσιλέρ, Γκόρνοβα, Σκράνοβα και Αρπατζίκ].

Το 1927 ο οικισμός Σκράνοβα μετονομάζεται σε **Ραχούλα**²²⁶³ και η κοινότητα Καρατζά-Κιοϊ σε κοινότητα Θόλου.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 91761-91780)²²⁶⁴.

Το 1940 ο οικισμός Ραχούλα, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 21 (1928), (-) (1940).

Νέα Σεβάστεια - Σεβαστιανό (Γενή-Τσιφλίκ)

Ο πεδινός οικισμός **Γενή-Τσιφλίκ** βρίσκονταν 3 χλμ. νοτιοδυτικά από την κεντρική πλατεία της Δράμας και 1 χλμ. νότια από τον Σιδηροδρομικό Σταθμό, αποτελώντας ουσιαστικά συνέχεια του οικιστικού ιστού της, σε υψόμετρο 85 μ.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός δεν φαίνεται να υπάρχει.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Δράμας με έδρα τον οικισμό της Δράμας (Φ.Ε.Κ. 248^Α-03/12/1918) και το 1919 προσαρτώνται στο δήμο και οι οικισμοί Εσκή-Κιοϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ²²⁶⁵.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 18 άνδρες και 12 γυναίκες, σύνολο 30 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό, 148 πρόσφυγες (74 άνδρες και 74 γυναίκες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, στον οικισμό προστέθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να αριθμούνται 80 οικογένειες προσφύγων/292 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοί του κατάγονται στη συντριπτική τους πλειονότητα από πρόσφυγες της περιοχής Κάρς του Πόντου και την Σαμψούντα του δυτικού Πόντου, οι οποίοι ήρθαν στην περιοχή το 1922²²⁶⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 309 κατοίκων, οι 212 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο οικισμός Γενή-Τσιφλίκ μετονομάζεται σε **Σεβαστιανό**²²⁶⁷ ενώ το 1940 μετονομάζεται σε **Νέα Σεβάστεια** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

2263. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [35. Η κοινότης Καρτζά-Κιοϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θόλου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καρτζά-Κιοϊ εις «Θόλος». Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 38) Σκράνοβα εις «**Ραχούλλα**»].

2264. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2265. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [Α'. Ενοούνται εις τον δήμον Δράμας, οι συνοικισμοί Εσκή-Κιοϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και **Γενή-Τσιφλίκ**].

2266. Βικιπαίδεια.

2267. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Δράμας: [168. Ο συνοικισμός Γενή-Τσιφλίκ του αυτού δήμου (Δράμας) μετονομάζεται εις «**Σεβαστιανόν**»].

γράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 73981-74040)²²⁶⁸.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Σεβάστεια ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Δράμας της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 309 (1928), 520 (1940), 615 (1951), 645 (1961), 429 (1971), 490 (1981), 469 (1991), 505 (2011).

Σιδηροδρομικός Σταθμός Δράμας

Ο οικισμός Σιδηροδρομικός Σταθμός Δράμας απείχε 1 χλμ. από την κεντρική πλατεία της Δράμας αποτελώντας ουσιαστικά συνέχεια του οικιστικού ιστού της.

Το 1918 γίνεται η σύσταση του δήμου Δράμας με έδρα τον οικισμό της Δράμας (Φ.Ε.Κ. 248^Α-03/12/1918) και το 1919 προσαρτώνται στο δήμο και οι οικισμοί Εσκή-Κιόϊ, Νεοχώρι, Λατζίστα, Τσαϊ-Τσιφλίκ, Σανδήκ-Τσιφλίκ και Γενή-Τσιφλίκ. Λίγους μήνες αργότερα γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Σιδηροδρομικός Σταθμός Δράμας ο οποίος προσαρτάται στο δήμο Δράμας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 443 άνδρες και 208 γυναίκες, σύνολο 651 κάτοικοι.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, στον οικισμό προστέθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928, αριθμούνται σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 158 οικογένειες προσφύγων/587 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός Σιδηροδρομικός Σταθμός Δράμας του δήμου Δράμας, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Σιδηρόνερο (Οσενίτσα)

Ο οικισμός Οσενίτσα βρίσκονταν στην οροσειρά της Ροδόπης κατά μήκος των Βουλγαρικών συνόρων στο βόρειο τμήμα της περιφερειακής μονάδας της Δράμας μεταξύ του δήμου Κάτω Νευροκοπίου και του δήμου Παρανεστίου, σε υψόμετρο 630 μ.²²⁶⁹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Οσενίτσα είχε 857 κατοίκους (425 άνδρες και 432 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Αστυνομική Υποδιεύθυνση, Ειρηνοδικείο, Ταχυδρομικό και Τηλεφωνικό Γραφείο και Δημοτική σχολή (τουρκ.).²²⁷⁰

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσενίτσης με έδρα τον οικισμό Οσενίτσα²²⁷¹, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Παπάζ-Κιόϊ, Βλαδικός, Γκροζδέλ,

2268. Ονομαστικών Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2269. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2270. Έγγραφα: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2271. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιόκιση Δράμας

Μπούρχοβον, Όρχοβα, Τσέρκιστα, Λοφτίστα, Γιούρτ-Μαχαλέ και Δρανόβιτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 308 άνδρες και 376 γυναίκες, σύνολο 684 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 47 πρόσφυγες (18 άνδρες και 29 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικημάτα τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 77 οικογένειες προσφύγων (243) άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη²²⁷² οι πρόσφυγες του οικισμού προέρχονταν από το Κιόλ-τσιολι του Πόντου που απείχε από τα Κοτύωρα 16 ώρες ποδαρόδρομο.

Το 1927 η κοινότητα Οσενίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Σιδηρονέρου και ο οικισμός Οσενίτσα σε **Σιδηρόνερον**²²⁷³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 332 κατοίκων, οι 314 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 92081-92180)²²⁷⁴.

Στις 14 Ιουνίου του 1944 το Σιδηρόνερο έγινε πεδίο σύγκρουσης ανάμεσα στα βουλγαρικά στρατεύματα Κατοχής και τις αντάρτικες ομάδες του Αντών Τσαούς²²⁷⁵.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σιδηρόνερο αποσπάται από την κοινότητα Σιδηρονέρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σιδηρονέρου (μαζί με το Καλλίκαρπον, Οροπέδιον, Παπάδες) της Δημοτικής Ενότητας Σιδηρονέρου, του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 332 (1928), 494 (1940), 423 (1951), 477 (1961), 393 (1971), 219 (1981), 274 (1991), 223 (2011).

Σιδηρόπετρα (Δεμίρ-Τάς)

Ο οικισμός Δεμίρ-Τάς βρίσκονταν βόρεια της Σταυρούπολης, 45 χλμ. βορειοδυτικά από την Ξάνθη²²⁷⁶, σε υψόμετρο 150 μ.²²⁷⁷.

αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός **Οσενίτσα** υπό το όνομα «κοινότης Οσενίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οσενίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί Μπούρχοβον, Παπάξ-Κιόϊ, Λοφτίστα, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Τσερκισέν, Δρανόβιτσα, Όρχοβα και Γιούρτ-Μαχαλέ].

2272. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Εκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

2273. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [100. Η κοινότης Οσενίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδηρονέρου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Οσενίτσα εις «**Σιδηρόνερο**»].

2274. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2275. Τάσος Χατζηναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942 – 1944». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 159.

2276. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=11406&lng=1>

2277. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερ-

Από το 1878 έως το 1912 ανήκε στο βιλαέτι Αδριανούπολης, στο σαντζάκι Γκιουμουλτζίνας (Κομοτηνής) και στον καζά Ξάνθης²²⁷⁸.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 183 κατοίκους (89 άνδρες και 94 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κοζλούτσης Δράμας με έδρα τον οικισμό Κοζλούτσα, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μεσελή, Δεμίρ-Τάς²²⁷⁹, Κάλοβον, Χορουσλού, Χουσεϊν-Κιόϊ και Καλοβατζίκ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Δεμίρ-Τάς δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 34 οικογένειες προσφύγων/154 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Κοζλούτσης, μετέπειτα Καρυοφύτου (που ανήκει και ο οικισμός Δεμίρ-Τάς) αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^A - 03/12/1923).

Το 1926 ο οικισμός Δεμίρ-Τάς μετονομάζεται σε **Σιδηρόπετρα**²²⁸⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 172 κατοίκων, οι 165 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 75621-75680)²²⁸¹.

Το 1944 η κοινότητα Καρυοφύτου που ανήκει και ο οικισμός Σιδηρόπετρα αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^A - 21/12/1944).

Το 1947 ο οικισμός Σιδηρόπετρα αποσπάται από την κοινότητα Καρυοφύτου και προσαρτάται στη κοινότητα Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 203^A - 20/09/1947).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σιδηρόπετρα αποσπάται από την κοινότητα Νεοχωρίου και υπάγεται στο Τοπικό Διαμέρισμα Νεοχωρίου στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 244^A - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σιδηρόπετρα αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νεοχωρίου (μαζί με το Ιωνικό, το Νεοχώρι, την Καλύβα, το Κάτω Ιωνικόν και το Σταυροχώρι), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^A - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

μής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2278. Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης: «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων».

2279. Με το Φ.Ε.Κ. υπ. αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [19. Ο συνοικισμός Κοζλούτσα υπό το όνομα «κοινότης Κοζλούτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Κοζλούτσας ενούνται και οι συνοικισμοί Μεσελή, Χορουσλού, Χουσεϊν-Κιόϊ, Δεμίρ-Τάς, Κάλοβον και Καλοβατζίκ].

2280. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Μαΐου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Ροδόπης και στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [10. Ο συνοικισμός Δεμίρ-Τάς της αυτής κοινότητος (Κοζλούτσας) μετονομάζεται εις «Σιδηρόπετρα»].

2281. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 172 (1928), 241 (1940), 201 (1951), 128 (1961), 44 (1971), 16 (1981) 17 (1991), 0 (2011).

Με το Φ.Ε.Κ.-09/05/2011, ο οικισμός καταργείται. Σήμερα είναι ερείπια.

Σίλλη (Μπέλεν ή Μπέλλεν)

Ο οικισμός **Μπέλεν** βρίσκονταν 57 χλμ. από τη Δράμα και βόρεια από τη Μπούκια (Παρανέστι), σε υψόμετρο 740 μ.²²⁸².

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπέλλιαν είχε 397 κατοίκους (200 άνδρες και 197 γυναίκες).

Το 1914 ήταν έδρα Αστυνομικού σταθμού και είχε Δημοτική σχολή (τουρκ.)²²⁸³.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπουκόβου με έδρα τον οικισμό Μπούκοβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τζούρα, Μπέλεν²²⁸⁴, Ραδισμπός, Καρίλοβα, Γιαβόρ, Τσατάκ και Λοκάτνα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 330 άνδρες και 152 γυναίκες, σύνολο 482 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1926, 49 οικογένειες προσφύγων/181 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μπέλεν μετονομάζεται σε **Σίλλη**²²⁸⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 162 κατοίκων, οι 157 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 57841-57920)²²⁸⁶.

Το 1930 η έδρα της κοινότητας Μπουκόβου μεταφέρεται από τον οικισμό Οξιά στον οικισμό Σίλλη και η κοινότητα Μπουκόβου μετονομάζεται σε κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 27B-06/03/1930).

Το 1962 η έδρα της κοινότητας Σίλλης μεταφέρεται από τον οικισμό Σίλλη στον οικισμό Πρασινάδα (Φ.Ε.Κ. 74^A – 17/05/1962).

2282. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2283. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2284. Με το Φ.Ε.Κ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [17. Ο συνοικισμός Μπούκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπούκοβον» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπούκοβου ενούνται και οι συνοικισμοί Καρίλοβα, Λοκάτνα, Γιαβόρ, Τσατάκ, Μπέλεν, Ραδισμπός και Τζούρα].

2285. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [74. Η κοινότης Μπουκόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Οξιάς» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Μπούκοβον εις «Οξιά» (η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...79. Μπέλεν εις «**Σίλλη**»].

2286. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1981 ο οικισμός Σίλλη καταργείται και προσαρτάται στον οικισμό Πρασινάδα (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1962).

Απογραφές: 162 (1928), 164 (1940), 148 (1951), 58 (1961), 9 (1971), (-) (1981).

Σιταγροί (Μιναρέ Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Μιναρέ Τσιφλίκ** βρίσκονταν 12 χλμ. νοτιοδυτικά από τη Δράμα στα όρια των νομών Σερρών – Δράμας, σε υψόμετρο 80 μ.²²⁸⁷

Στο νότιο τμήμα του Σιταγρινού κάμπου, στις όχθες του ποταμού Αγγίτη, υπάρχει ο σημαντικός προϊστορικός οικισμός των Σιταγρών, που ανήκει στην ύστερη Νεολιθική περίοδο και στην εποχή του Χαλκού (3000 π.Χ.).²²⁸⁸

Το 1886 είχε 150 χριστιανικές οικογένειες και μικρό χάνι (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μιναρέ Τσιφλίκ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1925 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μιναρέ Τσιφλίκ με την απόσπαση του οικισμού Μιναρέ Τσιφλίκ, από την κοινότητα Πυρσοπόλεως (Προσοτσάνης) και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί Μεγάλο και Μικρό Σιβιντρίκ, αποσπώμενοι από την κοινότητα Πυρσοπόλεως. (Φ.Ε.Κ. 290^Α – 07/10/1925).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, 192 οικογένειες προσφύγων/797 άτομα²²⁸⁹. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Μιναρέ Τσιφλίκ μετονομάζεται σε κοινότητα Σιταγρών και ο οικισμός Μιναρέ Τσιφλίκ σε **Σιταγροί**²²⁹⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 854 κατοίκων, οι 813 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 92181-92440)²²⁹¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σιταγροί αποσπάται από την

2287. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2288. Βικιπαίδεια: Σιταγροί Δράμας.

2289. Δες μαρτυρίες: α) Αλκιβιάδη Αφεντουλίδη: «Μας έβαλαν στη φάλαγγα και μας βασάνισαν» Κ.Μ.Σ. «Έξοδος» τόμος Γ', σελ. 481-482 και β) «Μια γυναίκα βγήκε απ' τον τάφο όπου τη θάψανε. Δεν είχε πεθάνει» σελ. 483-487 και γ) Σωκράτη Ανισιάδη: «Αν ερχόταν κανείς Τούρκος φώναζε το σύνθημα Έρθεν τ' αρνίν» σελ. 511-515.

2290. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [155. Η κοινότης Μιναρέ Τσιφλίκ μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιταγρών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μιναρέ Τσιφλίκ εις «**Σιταγροί**» (οι)].

2291. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κοινότητα Σιταγρών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σιταγρών (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997)

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σιταγροί αποσπάται από το δήμο Σιταγρών (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σιταγρών της Δημοτικής Ενότητας Σιταγρών του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 854 (1928), 1.351 (1940), 1.205 (1951), 1.078 (1961), 836 (1971), 862 (1981), 752 (1991), 998 (2001), 770 (2011).

Σκαλωτή (Λιμπάν)

Ο οικισμός Λιμπάν βρίσκονταν στην ιστορική και γεωγραφική περιοχή Τσετς, ψηλά στις νοτιοδυτικές πλαγιές της Ροδόπης και συγκεκριμένα στο όρος Ελατιά, 12 χλμ. βορειοανατολικά του Σιδηρόνερου, στο δάσος Ελατίας²²⁹², σε υψόμετρο 940 μ.²²⁹³

Κατά την Αρχαιότητα, στην περιοχή κατοικούσαν οι Δίοι, ελληνοπελασγικό φύλο το οποίο, αργότερα, ταξινομήθηκε ως θρακικό.

Κατά την Οθωμανική περίοδο, στον οικισμό κατοικούσαν ως επί το πλείστον, μουσουλμάνοι, οι οποίοι προσέφυγαν στην Τουρκία το 1923.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λιμπάν είχε 609 κατοίκους (300 άνδρες και 309 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Λιμπάν με έδρα τον οικισμό Λιμπάν²²⁹⁴ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ρούσκοβο, Ρατίσανη, Γκλούμ, Τσερέσοβο, Πρεσλόπ, Φανίτσα, Μπίτσοβον και Κολιούς.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 178 άνδρες και 261 γυναίκες, σύνολο 439 κάτοικοι.

Το 1921 η έδρα της κοινότητας Λιμπάν μεταφέρεται από τον οικισμό Λιμπάν στον οικισμό Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 58^Α - 08/04/1921).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό Λιμπάν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικημάτά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 26 οικογένειες προσφύγων/116 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Λιμπάν μετονομάζεται σε κοινότητα Κολιούς (Φ.Ε.Κ. 63^Α - 24/03/1924).

2292. Βικιπαίδεια: Σκαλωτή.

2293. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2294. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [28. Ο συνοικισμός **Λιμπάν** υπό το όνομα «κοινότης Λιμπάν» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λιμπάν ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσκοβον, Γκλούμ, Κολιούς, (μετά των συνοικισμών Κορίτα και Στίρκλοβα) Φανίτσα, Πρεσλόπ, Μπίτσοβον, Τσερέσοβον και Ρατίσανη].

Το 1927 ο οικισμός Λιμπάν μετονομάζεται σε **Σκαλωτή**²²⁹⁵ και η κοινότητα Κολιούς σε κοινότητα Κλειστών (Φ.Ε.Κ. 76^Α – 02/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 125 κατοίκων, οι 113 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 10 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 92441-92480)²²⁹⁶.

Το 1929 η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Κλειστά στον οικισμό Σκαλωτή και η κοινότητα μετονομάζεται σε κοινότητα Σκαλωτής (Φ.Ε.Κ. 26Β-09/03/1929).

Τον Μάιο του 1944, τα βουλγαρικά στρατεύματα Κατοχής κατέστρεψαν τον οικισμό και εκτέλεσαν δέκα κατοίκους του (ανάμεσά τους και πέντε ανήλικους) ως αντίποινα για τις απώλειες που υπέστησαν λίγες μέρες νωρίτερα στη μάχη της γέφυρας Παπάδων²²⁹⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σκαλωτή αποσπάται από την κοινότητα Σκαλωτής και προσαρτάται στη κοινότητα Σιδηρόνερου ως Τοπικό Διαμέρισμα Σκαλωτής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σκαλωτή αποσπάται από την κοινότητα Σιδηρόνερου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Σκαλωτής της Δημοτικής Ενότητας Σιδηρόνερου, του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 125 (1928), 276 (1940), 179 (1951), 219 (1961), 77 (1971), 60 (1981), 131 (1991), 84 (2011).

Σκοπιά (Σκρίτζοβα ή Σκρίτσοβον)

Ο οικισμός **Σκρίτζοβα** βρίσκονταν στα ανατολικά όρια του νομού Σερρών, στην περιοχή της πρώην επαρχίας Φυλλίδας, στις πλαγιές του Μενοικίου όρους, βόρεια της Αλιστράτης, σε υψόμετρο 660 μ.²²⁹⁸. Απέχει 15 χλμ. νοτιοανατολικά από τη Νέα Ζίχνη, 42 χλμ. ανατολικά από τις Σέρρες και 27 χλμ. δυτικά, νοτιοδυτικά από τη Δράμα²²⁹⁹.

Το 1886 κατοικείτο από 1.500 ορθόδοξους Βουλγαρίζοντες (Σχινάς).

Το 1903 είχε την έδρα του Βουλγαρικό κομιτάτο²³⁰⁰.

Μετά την απελευθέρωσή της το 1913, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Σκρίτσοβα είχε 440 κατοίκους (240 άνδρες και 200 γυναίκες).

2295. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [64. Η κοινότης Κολιούς μετονομάζεται εις «κοινότητα Κλειστών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κολιούς εις «Κλειστά» (τα). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 65) Λιμπάν εις «**Σκαλωτή**»].

2296. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2297. Τάσος Χατζηναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατ. Μακεδονίας και της Θράκης 1942 – 1944». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 157 - 158.

2298. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2299. Βικιπαίδεια: Σκόπια.

2300. Επιστολή 8/12/1902 Μητροπολίτου Δράμας Χρυσοστόμου σελ. 24-28. Αρχείο Εθνομάρτυρος Σμύρνης.

Το 1920 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μανδηλίου με έδρα τον οικισμό Μανδήλι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Δράτσοβο, Τρεστενίτσα και Σκρίτζοβα²³⁰¹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 56 άνδρες και 43 γυναίκες, σύνολο 99 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 120 προσφυγικές οικογένειες/505 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Σκρίτζοβα μετονομάζεται σε **Σκοπιά**²³⁰² και την ίδια χρονιά αποσπάται από την κοινότητα Μανδηλίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Σκοπιάς (Φ.Ε.Κ. 79^Α – 07/05/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 501 κατοίκων, οι 479 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 92481-92660)²³⁰³.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σκοπιά αποσπάται από τη κοινότητα Σκοπιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Αλιστράτης, ως Τοπικό Διαμέρισμα Σκοπιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σκοπιά αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Σκοπιάς, της Δημοτικής Ενότητας Αλιστράτης του δήμου Νέας Ζίχνης με έδρα τη Νέα Ζίχνη. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Σερρών.

Απογραφές: 501 (1928), 751 (1940), 298 (1951), 275 (1961), 144 (1971), 112 (1981), 117 (1991), 163 (2001), 108 (2011).

Η Σκοπιά είναι το «μπαλκόνι της Δράμας», αν και ανήκει στον Ν. Σερρών. Από την ομώνυμη ταβέρνα του χωριού φαίνεται ο κάμπος και η πόλη. Η παραδοσιακή πλατεία, το πετρόχτιστο οίκημα «Τυροκομικά Ευγενιάδη», το περιποιημένο γρασίδι και η νοικοκυροσύνη εντυπωσιάζουν. Τρεις διαφορετικοί δρόμοι ανεβοκατεβαίνουν στην Σκοπιά: Από Προσοτσάνη και Καλλιθέα, από Αλιστράτη και Μεσοράχη. Από κάθε άποψη το χωριό είναι παράδεισος ομορφιάς²³⁰⁴.

2301. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Σερρών και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [4. Ο συνοικισμός Μανδήλι υπό το όνομα «κοινότης Μανδηλίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μανδηλίου ενούνται και οι συνοικισμοί Δράτσοβο, Τρεστενίτσα και Σκρίτζοβα].

2302. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 7^Α της 14^{ης} Ιανουαρίου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών αυτών, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης του νομού Σερρών: [8]. Ο συνοικισμός Σκρίτζοβα της κοινότητος Μανδηλίου μετονομάζεται εις «Σκοπιά»].

2303. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2304. <https://www.alliotikesprotaseis.gr/item/alloskoposallo-skopia/>

Σταυροδρόμι (Όροβα ή Όρχοβα)

Ο οικισμός **Όρχοβα** βρίσκονταν στην οροσειρά της Ροδόπης κατά μήκος των Βουλγαρικών συνόρων στο βόρειο τμήμα της περιφερειακής μονάδας της Δράμας κοντά και βόρεια στο σημερινό οικισμό Σιδηρόνερο στη κοινότητα Σκαλωτή²³⁰⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Όρχοβα δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσενίτσης με έδρα τον οικισμό Οσενίτσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Παπάζ-Κιοϊ, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Μπούρχοβον, Όρχοβα²³⁰⁶, Τσέρκιστα, Λοφτίστα, Γιούρτ-Μαχαλέ και Δρανόβιτσα.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 2 οικογένειες προσφύγων/8 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Όρχοβα αποσπάται από την κοινότητα Οσενίτσης και προσαρτάται στη κοινότητα Λιμπάν (Φ.Ε.Κ. 44^Α – 28/02/1924), μετέπειτα κοινότητα Κολιούς και αργότερα κοινότητα Κλειστών

Το 1927 ο οικισμός Όρχοβον μετονομάζεται σε **Σταυροδρόμι**²³⁰⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 13 κατοίκων, οι 12 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 87701-87720)²³⁰⁸.

Το 1940 ο οικισμός Σταυροδρόμι καταργείται και προσαρτάται στη κοινότητα Κλειστά της κοινότητας Σκαλωτής (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 13 (1928), (-) (1940).

Σταυρούπολη (Γενή-Κιοϊ)

Ο οικισμός **Γενή-Κιοϊ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 130 μ. στις όχθες του Νέστου ποταμού, απέναντι των στενών του Νέστου. Απέχει 28 χλμ. δυτικά από την Ξάνθη²³⁰⁹.

2305. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2306. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Οσενίτσα υπό το όνομα «κοινότης Οσενίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οσενίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπούρχοβον, Παπάζ-Κιοϊ, Λοφτίστα, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Τσερκισέν, Δρανόβιτσα, Όρχοβα και Γιούρτ-Μαχαλέ].

2307. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [64. Η κοινότης Κολιούς μετονομάζεται εις «κοινότητα Κλειστών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κολιούς εις «Κλειστά» Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 71) Όρχοβον εις «Σταυροδρόμι»].

2308. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2309. Βικιπαίδεια: Σταυρούπολη.

Ο Μακεδονικός Τάφος Σταυρούπολης θεωρείται ο πιο καλοδιατηρημένος και εντυπωσιακός από τους μέχρι σήμερα αποκαλυφθέντες μακεδονικούς τάφους της Θράκης. Απέχει 2 χλμ. περίπου νοτιοανατολικά της Σταυρούπολης και βρίσκεται σε μικρή απόσταση, 900 μ. περίπου, από τον δρόμο που οδηγεί στα Κομνηνά. Χρονολογείται στο πρώτο μισό του 2^{ου} αι. π.Χ. και βρέθηκε συλημένος. Αποτελείται από καμαροσκέπαστο εσωτερικό δρόμο, προθάλαμο και νεκρικό θάλαμο.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 2.137 κατοίκους (1.064 άνδρες και 1.073 γυναίκες).

Η Σταυρούπολη το παλιό τουρκοχώρι Γενή-κιόϊ με τους ελαχίστους άλλοτε Έλληνες πήρε μεγάλη ζωή και ανάπτυξη απ' το 1913, όταν οι Έλληνες της Δ. Θράκης έφευγαν για την ελεύθερη Ελλάδα αφήνοντας την γενέτειρά τους. Τότε εγκαταστάθηκαν πολλοί Ξανθιώτες στο Γενή-κοϊ για νάχουν κοντά την Ξάνθη και το πρώην χωριό γίνεται πειά και πολίχνη με προωδευμένη κοινωνία και με αξιοζήλευτη ζωή. Με την Βουλγαρική επιδρομή του 1916 σταμάτησε πάλι η ζωή για να πάρη τη μεγαλύτερη ακμή της στα 1918 και στα 1919, που έγινε ένας σπουδαίος σταθμός των Ελληνικών στρατευμάτων και εκείνων που παλινοστούσαν στην ελεύθερη πειά πατρίδα των²³¹⁰.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή-Κιόϊ με έδρα τον οικισμό Γενή-Κιόϊ²³¹¹, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κούρταλα, Μαργαρίζ, Μαχμουτλή, Σταθμός Γενή-Κιόϊ, Γαύροβον και Χατζαλάρ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 561 άνδρες και 550 γυναίκες, σύνολο 1.120 κάτοικοι.

Το 1920 ο οικισμός Γενή-Κιόϊ, μετονομάζεται σε **Σταυρούπολη** και η κοινότητα Γενή-Κιόϊ σε κοινότητα Σταυρούπολης Δράμας (Φ.Ε.Κ. 63Β – 09/10/1920).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Σταυρούπολη κατεγράφησαν 329 πρόσφυγες (168 άνδρες και 161 γυναίκες).

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Σταυρούπολης και ο οικισμός Σταυρούπολη αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 03/12/1923).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες. Συνολικά μέχρι το 1928 υπήρχαν 119 οικογένειες προσφύγων/534 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Οι πρόσφυγες κατάγονταν από τον Πόντο²³¹².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.636 κατοίκων, οι 478 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

2310. Θεόφιλος Δ. Αθανασιάδης: «Ημερολόγιο Δράμας 1930», Τύποις Κυριαζοπούλου-Πεντζίκη. Δράμα.

2311. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός **Γενή-Κιόϊ** υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γενή-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μαχμουτλή, Κούρταλα, Γαύροβον, Μαργαρίτι, Χοτζαλάρ και σταθμός Γενή-Κιόϊ)].

2312. «Ορεινή Ξάνθη: Ανόθευτη φύση». Εφημερίδα "Έθνος". 9 Ιανουαρίου 2014

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 92661-92840)²³¹³.

Στη διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής, στη Σταυρούπολη λειτούργησε στρατόπεδο συγκέντρωσης Βουλγάρων αντιφρονούντων και Εβραίων²³¹⁴.

Το 1944 η κοινότητα Σταυρούπολης και ο οικισμός Σταυρούπολη αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 31/12/1944), ενώ το 1946 η κοινότητα Σταυρούπολης αναγνωρίζεται ως Δήμος Φ.Ε.Κ. 290^Α – 26/09/1946).

Μέχρι τη δεκαετία του 1960, όταν οι τιμές του καπνού διαμορφώθηκαν κάτω του κόστους²³¹⁵ με αποτέλεσμα η καλλιέργειά του να γίνει οικονομικά ασύμφορη, η Σταυρούπολη ήταν σημαντικό κέντρο της καλλιέργειας καπνού και είχε αποκτήσει οικονομική ευημερία και ο πλούτος αυτός αντικατοπτρίζεται στα κτίρια της Σταυρούπολης. Στον οικισμό σώζονται καλοδιατηρημένα κτίρια των αρχών του 20^{ου} αι. Τα κτίρια αυτά ήταν δώροφα, λιθόκτιστα, είχαν εξοχές στηριγμένες σε ξύλινους δοκούς, ενώ υπάρχουν κτίρια με νεοκλασικές επιρροές²³¹⁶.

Αξιοθέατα της περιοχής είναι: 1) ο μακεδονικός τάφος Σταυρούπολης που θεωρείται ο πιο καλοδιατηρημένος και εντυπωσιακός από τους μέχρι σήμερα αποκαλυφθέντες μακεδονικούς τάφους της Θράκης. 2) Το Λαογραφικό Μουσείο Σταυρούπολης. 3) Η εκκλησία της Ευαγγελίστριας, κατασκευασμένη το 1858, με περίτεχνο ξυλόγλυπτο τέμπλο²³¹⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σταυρούπολη αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Σταυρούπολης στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης Ξάνθης (ΦΕΚ 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σταυρούπολη ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Σταυρούπολης (μαζί με το Δασικό Χωριό, την Καλλιθέα, το Λυκοδρόμι και το Μαργαρίτι), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 1.636 (1928), 3.108 (1940), 1.386 (1951), 1.375 (1961), 1.282 (1971) 1.216 (1981) 901 (1991), 797 (2001), 524 (2011).

Σταυροχώρι (Χοτζαλάρ ή Χατζαλάρ)

Ο οικισμός **Χοτζαλάρ** βρίσκονταν στα βόρειο-δυτικά της Σταυρούπολης και του Ιωνικού, στο μέσον της διαδρομής Σταυρούπολης προς το Παρανέστι, σε υψόμετρο 160 μ.²³¹⁸.

Από το 1878 έως το 1912 ανήκε στο βιλαέτι Αδριανούπολης, στο σαντζάκι Γκιουμουλτζίνας (Κομοτηνής) και στον καζά Ξάνθης²³¹⁹.

2313. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2314. Τάσος Χατζηναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942 – 1944», Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 111.

2315. «Οικισμοί». Δημοτική Ενότητα Σταυρούπολης.

2316. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=15265&v1=

2317. Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης: «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων». 2022.

2318. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2319. Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων. Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης, 2022.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Χοτζιαλάρ, εμφανίζεται 2 φορές: Με 230 κατοίκους (112 άνδρες και 118 γυναίκες) και με 90 κατοίκους (41 άνδρες και 49 γυναίκες) .

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Γενή-Κιόϊ με έδρα τον οικισμό Γενή-Κιόϊ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Κούρταλα, Μαργαρίτζ, Μαχμουτλή, Σταθμός Γενή-Κιόϊ, Γαύροβον και Χοτζαλάρ²³²⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 105 άνδρες και 92 γυναίκες, σύνολο 197 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Χοτζαλάρ κατεγράφησαν 24 πρόσφυγες (16 άνδρες και 8 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928, σύνολο 31 οικογένειες προσφύγων /127 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στο τέλος του 1923, η κοινότητα Γενή-Κιόϊ, μετέπειτα Σταυρούπολης (που ανήκει και ο οικισμός Χοτζαλάρ) αποσπάται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 349^Α – 03/12/1923).

Το 1926 ο οικισμός Χοτζαλάρ μετονομάζεται σε **Σταυροχώρι**²³²¹ ενώ το 1927 ο οικισμός Σταυροχώρι αποσπάται από την κοινότητα Σταυρούπολης και προσαρτάται στη κοινότητα Νεοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 144^Α – 15/07/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 189 κατοίκων, οι 182 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 94161-94200)²³²².

Το 1944 η κοινότητα Νεοχωρίου που ανήκει και ο οικισμός Σταυροχώρι αποσπώνται από το νομό Ροδόπης και υπάγονται στο νομό Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σταυροχώρι αποσπάται από την κοινότητα Νεοχωρίου και υπάγεται στο Τοπικό Διαμέρισμα Νεοχωρίου στον Καποδιστριακό δήμο Σταυρούπολης Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σταυροχώρι αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Νεοχωρίου (μαζί με το Ιωνικό, το Νεοχώρι, την Καλύβα, το Κάτω Ιωνικόν και τη Σιδηρόπετρα), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του Καλλικρατικού δήμου Ξάνθης με έδρα την Ξάνθη (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

2320. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [8. Ο συνοικισμός Γενή-Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Γενή-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γενή-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μαχμουτλή, Κούρταλα, Γαύροβον, Μαργαρίτι, Χοτζαλάρ και σταθμός Γενή-Κιόϊ)].

2321. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22ας Μαΐου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στον νομό Ροδόπης και στην Υποδιοίκηση Ξάνθης: [1. Ο συνοικισμός Χοτζαλάρ της κοινότητος Σταυρουπόλεως (πρώην Γενή-Κιόϊ) μετονομάζεται εις «**Σταυροχώρι**»].

2322. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 189 (1928), 306 (1940), 209 (1951), 133 (1961), 55 (1971), 38 (1981) 74 (1991), 45 (2011).

Στέρνα (Αρπατζίκ)

Ο οικισμός **Αρπατζίκ** βρίσκονταν νοτιο-ανατολικά από το Παρανέστι, 47 χλμ. από τη Δράμα, σε υψόμετρο 200 μ.²³²³.

Ο οικισμός απελευθερώθηκε κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, το 1913. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Αρπατζίκ είχε 123 κατοίκους (60 άνδρες και 63 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ με έδρα τον οικισμό Καρατζά-Κιόϊ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Σκράνοβα Κιουρκτσιλέρ Αρπατζίκ²³²⁴ και Γκόρνοβα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 53 άνδρες και 58 γυναίκες, σύνολο 111 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 24 πρόσφυγες στον οικισμό (11 άνδρες και 13 γυναίκες). Αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1926, έτσι ώστε συνολικά να υπάρχουν 13 οικογένειες προσφύγων/60 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες ήταν από την Ανατ. Θράκη και τη Μπάφρα. Οι κάτοικοί του ασχολήθηκαν με την γεωργία και την κτηνοτροφία²³²⁵.

Το 1927 ο οικισμός Αρπατζίκ μετονομάζεται σε **Στέρνα**²³²⁶ και η κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ σε κοινότητα Θόλου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 112 κατοίκων, οι 105 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 92841-92860)²³²⁷.

Το 1994 ο οικισμός Στέρνα αποσπάται από την κοινότητα Θόλου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^A – 21/03/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Στέρνα ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Θόλου του δήμου Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 244^A - 04/12/1997).

2323. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2324. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [18. Ο συνοικισμός Καρατζά-Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Κιουρκτσιλέρ, Γκόρνοβα, Σκράνοβα και **Αρπατζίκ**].

2325. <https://destanea.com/dimos-paranestiu/politismos-dimou-paranestiu/item/1035-2019-02-07-20-36-57>.

2326. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [35. Η κοινότης Καρατζά-Κιόϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θόλου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Καρατζά-Κιόϊ εις «Θόλος» Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 39) Αρπατζίκ εις «**Στέρνα**»].

2327. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Στέρνα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Θόλου (μαζί με τους οικισμούς Κάτω Θόλος, Θόλος και Κρήνη) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 112 (1928), 170 (1940), 156 (1951), 150 (1961), 70 (1971), 50 (1981), 53 (1991), 15 (2001), 31 (2011).

Στροφές (Τσερνάκ ή Τσιρνάκ)

Ο οικισμός **Τσερνάκ** βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Ροδόπης, πλησίον του οικισμού Σίλλης και βόρεια από το Παρανέστι Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τσερνάκ δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιλιτζέ με έδρα τον οικισμό Ιλιτζέ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κόνιστα Λεστών, Σεμπήλ Μαχαλά, Άνω Αλήκιοι, Τσιρνάκ²³²⁸, Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ και Καϊκούλη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 113 άνδρες και 132 γυναίκες, σύνολο 245 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 20 οικογένειες προσφύγων/67 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Τσερνάκ και η κοινότητα Ιλιτζέ που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Τσερνάκ μετονομάζεται σε **Στροφές**²³²⁹ και η κοινότητα Ιλιτζέ σε κοινότητα Θερμιών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 54 κατοίκων, και οι 54 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 92861-92900)²³³⁰.

2328. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 20^{ης} Μαΐου 1922, Περί αναγνώρισεως ως κοινότητος στην Υποδιοίκηση Τυρνόβου του συνοικισμού Ιλιτζέ: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοικήσει Τυρνόβου του νομού Δράμας ο συνοικισμός Ιλιτζέ υπό το όνομα κοινότης Ιλιτζέ και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Εις την κοινότητα ταύτην ενοούνται και οι συνοικισμοί Λεστά, Σεμπή Μαχαλέ, Άνω Αλήκιοι, **Τσιρνάκ**, Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ, Κόνιστα και Καϊκούλη].

2329. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [127. Η κοινότης Ιλιτζέ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θερμιών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ιλιτζέ εις «Θερμιά» (τα). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...131. Τσερνάκι εις «**Στροφές**»].

2330. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1950 ο οικισμός Στροφές αποσπάται από τη κοινότητα Θερμιών και προσαρτάται στη κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 272^Α-29/11/1950).

Το 1951 ο οικισμός Στροφές της κοινότητας Σίλλης, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. -07/04/1951).

Απογραφές: 54 (1928), 57 (1940), (-) (1951)

Συκίδια (Τσέρκιστα)

Ο οικισμός **Τσέρκιστα** βρίσκονταν κοντά στον οικισμό Οσενίτσα (Σιδηρόνερο) του νομού Δράμας.²³³¹

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τσέρκιτσεν είχε 320 κατοίκους (156 άνδρες και 164 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Οσενίτσης με έδρα τον οικισμό Οσενίτσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Παπάζ-Κιόϊ, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, Μπούρχοβον, Όρχοβα, Τσέρκιστα²³³², Λοφτίστα, Γιούρτ-Μαχαλέ και Δρανόβιτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 120 άνδρες και 125 γυναίκες, σύνολο 245 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 33 οικογένειες προσφύγων/104 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Οσενίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Σιδηρονέρου και ο οικισμός Τσέρκιστα σε **Συκίδια**²³³³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 85 κατοίκων, οι 84 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 92901-92960)²³³⁴.

Το 1940 ο οικισμός Συκίδια, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 85 (1928), (-)(1940).

2331. Βλέπε χάρτη Γραφείου Εποικισμού Δράμας.

2332. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [26. Ο συνοικισμός Οσενίτσα υπό το όνομα «κοινότης Οσενίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οσενίτσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπούρχοβον, Παπάζ-Κιόϊ, Λοφτίστα, Βλαδίκος, Γκροζδέλ, **Τσερκιτσέν**, Δρανόβιτσα, Όρχοβα και Γιούρτ-Μαχαλέ].

2333. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [100. Η κοινότης Οσενίτσης μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδηρονέρου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Οσενίτσα εις «Σιδηρόνερο». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 106) Τσέρκιστα εις «**Συκίδια**»(τα)].

2334. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Ταξιάρχες - Ταξιάρχης (Σίψια ή Ζίψα)

Ο οικισμός **Ζίψα (Σίψια)** βρίσκονταν 13 χλμ. από τη πόλη της Δράμας, σε υψόμετρο 420 μ.²³³⁵

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Σίψια και Μαχαλετζίκ είχε 493 κατοίκους (241 άνδρες και 252 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ραβενίων με έδρα τον οικισμό Ραβένια (Μακρυπλάγιον) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κουρταλάρ, Ορμανλή, Ντομπροσούλ, Ζίψα, Ρούσοβον, Κοτζαλάρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ²³³⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 166 άνδρες και 174 γυναίκες, σύνολο 340 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Ζίψα αποσπάται από την κοινότητα Ραβενίων και προσαρτάται στο δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. 18^Α-07/02/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Σίψια.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, κατά την Ε.Α.Π. στον οικισμό Σίψια εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 42 οικογένειες/125 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην Οικονομική Στατιστική του Θεόφ. Αθανασιάδη (1926), όπου κατάλογος παλαιών και νέων ονομάτων των οικισμών του νομού Δράμας αναφέρεται και ο οικισμός Ταξιάρχης (Σήψα). Στο ίδιο άρθρο, υπάρχει και ένας πίνακας με τις χιλιομετρικές αποστάσεις των οικισμών από τη Δράμα, όπου αναφέρεται ότι ο οικισμός Σήψα, απέχει 13 χλμ.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 122 κατοίκων, οι 85 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 91981-92080)²³³⁷.

Το 1928, ο συνοικισμός Ζίψα μετονομάζεται σε **Ταξιάρχης**²³³⁸.

(Στις Διοικητικές Μεταβολές των Ο.Τ.Α., της Ε.Ε.Τ.Α.Α., με το ίδιο Φ.Ε.Κ. αναφέρεται ότι ο οικισμός Ζίψα μετονομάζεται σε Τιμόθεος. Στην Απογραφή του 1928 αναφέρονται με τον αύξοντα αριθμό των οικισμών του δήμου Δράμας: 7. Ταξιάρχης (Μαχαλετζίκ) με 122 άτομα και 8. Τιμόθεος (Ζίψα) με 29 άτομα. Σε άρθρο του Θεόφ. Αθανασιάδη στην περιοδική του έκδοση «Ημερολόγιον Αν. Μακεδονίας & Θράκης 1930», όπου και κατάλογος κοι-

2335. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2336. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [14. Ο συνοικισμός Ραβένια υπό το όνομα «κοινότης Ραβενίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραβενίων ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσοβον, Ντομπροσούλ, Κοτζαλάρ, Ορμανλή, Κούρταλαρ και **Ζίψα-Μαχαλετζίκ**].

2337. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2338. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Δράμας: [Οι κάτωθι συνοικισμοί του δήμου Δράμας μετονομάζονται 211) Μαχαλετζίκ εις «Τιμόθεος» και 212) Ζίψα εις «**Ταξιάρχης**»].

νοτήτων με παλαιές και νέες ονομασίες δεν αναφέρονται πουθενά.²³³⁹ Επίσης το *Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος*²³⁴⁰ των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου αναφέρει ότι οι Ταξιάρχες ήταν το πρώην Μαχαλετζίκ. Σελ. 741).

Το 1940 το όνομα του οικισμού Ταξιάρχης διορθώνεται σε **Ταξιάρχες**²³⁴¹ (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Στον οικισμό Ταξιάρχες βρίσκεται η Ιερά Μονή Αναλήψεως Σωτήρος των Ταξιαρχών. Πρώτος «οικιστής» και κτήτορας της μονής κατά το έτος 1930 υπήρξε ο μακαριστός γέροντας Γεώργιος Καρολίδης (1901-1959), ο νεότερος αναγνωρισμένος Άγιος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Ελλάδα. Σήμερα στο σημείο αυτό ανθεί μια πολυπληθής γυναικεία αδελφότητα μοναζουσών, που ασχολούνται κυρίως με την αγιογραφία φορητών εικόνων, τη χρυσοκεντητική, το πλέξιμο και την κηροπλαστική.²³⁴²

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ταξιάρχες ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Δράμας του πρώην δήμου Δράμας του νομού Δράμας. (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ταξιάρχες ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Δράμας (μαζί με τα Αμπελάκια, τη Νέα Σεβάστεια, τον Τιμόθεο και τη Δράμα) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές : 122 (1928), 274 (1940), 267 (1951), 295 (1961), 183 (1971), 155 (1981), 149 (1991), 148 (2011).

Τείχος (Σιουρουδζιλέρ ή Σούρτζιλέρ)

Ο οικισμός **Σιουρουδζιλέρ** βρίσκονταν 20 χλμ. ανατολικά της Δράμας, σε υψόμετρο 380 μ.²³⁴³

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην Ελληνική Επικράτεια.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Σιούρτζιλερ είχε 72 κατοίκους (83 άνδρες και 89 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσατλή με έδρα τον οικισμό Νουσατλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηραγλή, Καβακλή, Δεμιρτζόγιαννη, Ζάρλιτς, Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισρλή, Άνω Σιμισρλή, Ντεντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ²³⁴⁴, Μαλκαλάρ Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβακαλάρ και Κελλή.

2339. Γεωργία Μπακάλη, Συγγραφέας: Καλαμπάκι Δράμας.

2340. Ό.π. *Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό*..., Σελ. 741.

2341. Ό.π. *Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό*...

2342. http://www.jti-rhodge.eu/route.php?route=3_93&lang=el

2343. *Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος*: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2344. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσατλή υπό το όνομα «κοινότης Νουσατλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσατλή ενούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισρλή Άνω, Σιμισρλή Κάτω, Γκερικλή, Ντοαλάρ, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβακαλάρ, Κηραγλή, Ζαρίτς, **Σουρουτζουλέρ**, Δεμιρτζόγιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 60 άνδρες και 73 γυναίκες, σύνολο 133 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 28 πρόσφυγες (13 άνδρες και 15 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να κατοικούν σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 38 οικογένειες προσφύγων/152 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Νουσατλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και ο οικισμός Σουρουτζουλέρ μετονομάζεται σε **Τείχος**²³⁴⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 195 κατοίκων, οι 80 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93021-93060)²³⁴⁶.

Το 1934 ο οικισμός Τείχος αποσπάται από την κοινότητα Νικηφόρου και προσαρτάται στη κοινότητα Άνω Πυξαρίου (Φ.Ε.Κ. 108^Α – 17/03/1934).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Τείχος αποσπάται από την κοινότητα Άνω Πυξαρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Τείχος, αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Άνω Πυξαρίου (μαζί με το Άνω Πυξάρι, τον Γύρο και το Υψηλόκαστρο) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 195 (1928), 226 (1940), 174 (1951), 135 (1961), 77 (1971), 62 (1981), 50 (1991), 67 (2011).

Τέμενος (Τζαμί Μαχαλέ)

Ο οικισμός **Τζαμί Μαχαλέ** βρίσκονταν σε κοντινή απόσταση από το Παρανέστι στα βορειοδυτικά του, 40 χλμ. από τη Δράμα, σε υψόμετρο 150 μ.²³⁴⁷

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, δεν βρέθηκαν κάτοικοι στον οικισμό.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δρατσίστης (μετέπειτα κοινότητα Παρα-

2345. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. Η κοινότης Νουσατλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτή συνοικισμός Νουσατλή εις «Νικηφόρος». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 94) Σουρουτζουλέρ εις «**Τείχος**»].

2346. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2347. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

νεστίου) με έδρα τον οικισμό Δράτσειστα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Λίσαν, Πάστροβα, Κιουτσούκ-Κιόϊ, Μπούκια και Καραγκιόζ-Κιόϊ. Το Τζαμί Μαχαλέ ήταν συνοικία του οικισμού Μπούκια²³⁴⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 44 άνδρες και 53 γυναίκες, σύνολο 97 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στον οικισμό Τζαμί Μαχαλέ δεν καταγράφηκαν πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκαταστάθηκαν 27 οικογένειες προσφύγων/105 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τζαμί Μαχαλέ μετονομάζεται σε **Τέμενος**²³⁴⁹. Το 1929 η κοινότητα Δρατσίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 119 κατοίκων, οι 85 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93021-93060)²³⁵⁰.

Την 10ετία του '70 οι κάτοικοι του μετανάστευσαν κατά το ήμισυ.

Το 1994 ο οικισμός Τέμενος αποσπάται από την κοινότητα Παρανεστίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 39^Α – 21/03/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Τέμενος ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παρανεστίου (μαζί με το Αηδονοχώρι, Καπνόφυτον, Καρποφόρον, Μεσοχώριον, Ξάγναντον, Παρανέστιον, Περίβλεπτον, Πολυνέριον και Πολύσυκον) της Δημοτικής Ενότητας Παρανεστίου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 119 (1928), 153 (1940), 165 (1951), 150 (1961), 78 (1971), 57 (1981), 55 (1991), 17 (2011).

Τερψιθέα (Καραμανλή)

Ο οικισμός **Καραμανλή** βρίσκονταν 23 χλμ. ανατολικά της Δράμας κοντά στη κωμόπολη Νικηφόρος, σε υψόμετρο 310 μ.²³⁵¹

2348. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [16. Ο συνοικισμός Δράτσειστα υπό το όνομα «κοινότης Δρατσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δρατσίστης ενούνται και οι συνοικισμοί Κιουτσούκ-Κιόϊ, αποτελούμενοι εκ των συνοικισμών Ιντζιρλίκ, Ιμπισέρ και Κιουτσούκ, Καραγκιόζ-Κιόϊ, Πάστροβα, Λίσαν, και Μπούκια (αποτελούμενον εκ των συνοικισμών Μπούκ, Τσιφλίκ-Μαχαλέ, Γιονοζλού, **Τζαμί-Μαχαλέ**, Μουσελίμ και Ντεντελέρ].

2349. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Καραγκιόζ-Κιόϊ της κοινότητος Δρατσίστης μετονομάζεται εις «Περίβλεπτον» (το). Οι κάτωθι συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής:...18. Τζαμί Μαχαλέ εις «**Τέμενος**»].

2350. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2351. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Καραμανλή είχε 231 κατοίκους (113 άνδρες και 118 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζλού-Κιόϊ, αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτσελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή, και Οβατζίκ, με έδρα τον οικισμό Κουζλού-Κιόϊ, στην οποία ενώνονται οι συνοικισμοί Μπέριστα και Μπρεσατλή, Χασάν-Μπολάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καρανμανλή²³⁵², Τσαλ-Μαχαλέ, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 85 άνδρες και 83 γυναίκες, σύνολο 168 κάτοικοι.

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ολά με την απόσπαση του οικισμού Ολά από την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στη κοινότητα Ολά προσαρτώνται οι οικισμοί: Γκοκτσελή, Καραμανλή, Μπεκτάς, Οβαντζίκ, Τσιλεκλέρ και Χασανπαλάρ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Καραμανλή 21 πρόσφυγες (9 άνδρες και 12 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικημάτά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 οι πρόσφυγες του οικισμού σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να είναι 44 οικογένειες/154 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Ολά μετονομάζεται σε κοινότητα Πλατανόβρυσης και ο οικισμός Καραμανλή σε **Τερψιθέα**²³⁵³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 154 κατοίκων, οι 91 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93061-93140)²³⁵⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Τερψιθέα αποσπάται από την κοινότητα Πλατανόβρυσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Τερψιθέα ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλατανόβρυσης (μαζί με τον Δρυμότοπο, Παλιάμπελα, Πλατανόβρυση και Χαμοκέρασα) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

2352. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιόικση Δράμας αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κουζλού-Κιόϊ αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή και Οβατζίκ υπό το όνομα «κοινότης Κουζλού-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπέριστα, και Μπρεσατλή, Χασάν Μπαλάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, **Καρανμαλή**, Τσάλ-Μαχαλά, Τσιλεκλέρ, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ].

2353. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιόικση Δράμας: [143. Η κοινότης Ολά μετονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανόβρυσεως» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Ολά εις «Πλατανόβρυσις». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 146) Καραμανλή εις «**Τερψιθέα**»].

2354. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Απογραφές: 154 (1928), 253 (1940), 217 (1951), 135 (1961), 68 (1971), 41 (1981), 83 (1991), 67 (2001), 34 (2011).

Τιμόθεος (Μαχαλετζίκ)

Ο οικισμός **Μαχαλετζίκ** βρίσκονταν κοντά στη πόλη της Δράμας²³⁵⁵.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μαχαλετζίκ αναφέρεται να έχει 352 κατοίκους (178 άνδρες και 174 γυναίκες) και ο οικισμός Σίψια και Μαχαλετζίκ 493 κατοίκους (241 άνδρες και 252 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ραβενίων με έδρα τον οικισμό Ραβένια (Μακρυπλάγιον) στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κουρταλάρ, Ορμανλή, Ντομπροσούλ, Ζίψα, Ρούσοβον, Κοτζαλάρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ²³⁵⁶.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 49 άνδρες και 45 γυναίκες, σύνολο 94 κάτοικοι. Το 1922 ο οικισμός Μαχαλετζίκ αποσπώνται από την κοινότητα Ραβενίων και προσαρτώνται στο δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. 18^Α-07/02/1922). Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό Μαχαλετζίκ.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, κατά την Ε.Α.Π. στον οικισμό Μαχαλετζίκ (Τιμόθεος) μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκαταστάθηκαν 20 οικογένειες προσφύγων/95 άτομα και ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην «Οικονομική Στατιστική» του Αθανασιάδη (1926), κατάλογος παλαιών και νέων ονομάτων των χωριών του νομού Δράμας αναφέρεται Τιμόθεος (Μαχαλετζίκ) και Ταξιάρχης (Σήψα). Στο ίδιο άρθρο, υπάρχει και ένας πίνακας με τις χλιομετρικές αποστάσεις των χωριών από τη Δράμα, όπου αναφέρεται μόνο το χωριό Σήψα, ότι απέχει 13 χλμ.²³⁵⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 29 κατοίκων, οι 28 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1928 ο συνοικισμός Μαχαλετζίκ²³⁵⁸ μετονομάζεται σε **Τιμόθεος**²³⁵⁹.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

2355. Σημ. Συγγραφέα: Ο οικισμός Μαχαλετζίκ πρέπει να ήταν πολύ κοντά με τον οικισμό Σίψια γιατί αναφέρονται και ως ένας οικισμός Σίψια-Μαχαλετζίκ, ενώ γενικότερα υπάρχει μια σύγχυση μεταξύ αυτών των 2 οικισμών.

2356. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [14. Ο συνοικισμός Ραβένια υπό το όνομα «κοινότης Ραβενίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραβενίων ενούνται και οι συνοικισμοί Ρούσοβον, Ντομπροσούλ, Κοτζαλάρ, Ορμανλή, Κούρταλαρ και Ζίψα-Μαχαλετζίκ].

2357. Γεωργία Μπακάλη: Συγγραφέας – Καλαμπάκι Δράμας.

2358. Στις Διοικητικές Μεταβολές των Ο.Τ.Α. όμως της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.) με το ίδιο Φ.Ε.Κ. αναφέρεται ότι ο οικισμός Μαχαλετζίκ μετονομάζεται σε Ταξιάρχης. Στην Απογραφή του 1928 αναφέρονται με τον αύξοντα αριθμό των οικισμών του δήμου Δράμας: 7. Ταξιάρχης (Μαχαλετζίκ) με 122 άτομα και 8. Τιμόθεος (Ζίψα) με 29 άτομα. Σε άρθρο του Θεόδ. Αθανασιάδη στην περιοδική του έκδοση «Ημερολόγιον Αν. Μακεδονίας & Θράκης 1930», όπου υπάρχει κατάλογος κοινοτήτων με παλαιές και νέες ονομασίες δεν αναφέρεται κανένας οικισμός με τα ονόματα Σίψια και Μαχαλετζίκ. Επίσης το Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος των Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου αναφέρει ότι ο Τιμόθεος ήταν τα Ζίψα. σελ. 748.

2359. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8ης Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Δράμας: [Οι κάτωθι συνοικισμοί του δήμου Δράμας μετονομάζονται 211) Μαχαλετζίκ εις «**Τιμόθεος**» και 212) Ζίψα εις «**Ταξιάρχης**»].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85481-85520)²³⁶⁰.

Το 1951 ο οικισμός Τιμόθεος του δήμου Δράμας, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ.-07/04/1951).

Από το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Τιμόθεος ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Δράμας (μαζί με τους Ταξιάρχες, τα Αμπελάκια, τη Δράμα και την Νέα Σεβάστεια) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας, με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Το 2011 αναγνωρίζεται ο οικισμός Τιμόθεος και προσαρτάται στο δήμο Δράμας (Φ.Ε.Κ. – 09/05/2011).

Απογραφές : 29 (1928), 60 (1940), (-) (1951). 18 (2011).

Τιχότα - Τιχότα

Ο οικισμός **Τιχότα** βρίσκονταν βορειο-δυτικά από το Παρανέστι²³⁶¹, σε υψόμετρο 680 μ.²³⁶²

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, βρέθηκαν στον οικισμό 404 κάτοικοι. (199 άνδρες και 205 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Τιχότα με έδρα τον οικισμό Τιχότα²³⁶³ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τίκλοβα, Λεϊλάρ και Ράπες.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 155 άνδρες και 177 γυναίκες, σύνολο 332 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες στον οικισμό.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 41 οικογένειες προσφύγων/128 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 16 κατοίκων και οι 16 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93341-93400)²³⁶⁴.

Το 1929 η κοινότητα Δρατισίστης μετονομάζεται σε κοινότητα Παρανεστίου (Φ.Ε.Κ. 268-09/03/1929).

Το 1951 το όνομα του οικισμού Τιχότα, διορθώνεται σε **Τιχότα**.

2360. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2361. Βλέπε χάρτη Γραφείου Εποικισμού Δράμας

2362. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2363. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [13. Ο συνοικισμός **Τιχότα** υπό το όνομα «κοινότης Τιχότας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τιχότας ενοούνται και οι συνοικισμοί Τίκλοβα, Λεϊλάρ και Ράπες].

2364. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Το 1971, ο οικισμός Τιχότα της κοινότητας Παρανεστίου, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 14/03/1971).

Απογραφές: 16 (1928), (110) (1940), (-) (1951), 38 (1961), (-) 1971.

Τραχώνι (Μπαλαμπάν)

Ο οικισμός **Μπαλαμπάν** βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Ροδόπη, κοντά στους οικισμούς Πρασινάδα και Σίλλη βορειοδυτικά από το Παρανέστι Δράμας και 61,5 χλμ. από τη Δράμα.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπαλαμπάν είχε 527 κατοίκους (260 άνδρες και 267 κατοίκους).

Το 1920 γίνεται η αναγνώριση ως κοινότητας του συνοικισμού Κατούν στην οποία προσαρτώνται οι συνοικισμοί Μπαλαμπάν, Ντάλια και Χόλεβα. (Φ.Ε.Κ. 42^Α – 23/01/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 204 άνδρες και 230 γυναίκες, σύνολο 434 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του, εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, 47 οικογένειες προσφύγων/196 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός²³⁶⁵. Οι πρόσφυγες ήταν από τον Πόντο και τη Μ. Ασία²³⁶⁶.

Το 1927 ο οικισμός Μπαλαμπάν μετονομάζεται σε **Τραχώνι**²³⁶⁷ και η κοινότητα Κατούν σε κοινότητα Διποτάμων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 219 κατοίκων, οι 177 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 57921-58000)²³⁶⁸.

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ο οικισμός εκκενώθηκε το 1940 και οι κάτοικοί του αναγκάστηκαν να μετοικήσουν νοτιότερα στο Παρανέστι, όμως το 1941 επέστρεψαν στις εστίες τους. Οι κάτοικοι του Τραχωνίου συμμετείχαν ενεργά στην Εθνική Αντίσταση ως μέλη και τροφοδότες των εθνικιστικών ανταρτικών ομάδων του Αντών Τσαούς. Στις αρχές Αυγούστου του 1944, η ευρύτερη περιοχή κοντά στο Τραχώνι έγινε θέατρο σύγκρουσης ανάμεσα στον Βουλγαρικό στρατό και τους Έλληνες εθνικιστές αντάρτες, καθώς σε κοντινή απόσταση έδρευε ένα από τα αρχηγεία των ανταρτών. Στις 11 Αυ-

2365. Κατάλογος των προσφυγικών συνοικισμών Μακεδονίας με τις νέες ονομασίες-Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας, Τμήμα Στατιστικής Θεσσαλονίκη (1928). Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2366. Βικιπαίδεια: Τραχώνι.

2367. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [40. Η κοινότης Κατούν μετονομάζεται εις «κοινότητα Διποτάμων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κατούν εις «Διπόταμα» (τα). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής:....41) Μπαλαμπάν εις «**Τραχώνι**»(το)].

2368. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

γούστου, οι Βουλγαρικές δυνάμεις αιχμαλώτισαν περίπου 30 κατοίκους του Τραχωνίου (στην πλειονότητά τους αντάρτες που είχαν επιστρέψει προσωρινά για αγροτικές εργασίες) σε ορεινή θέση κοντά στον οικισμό και ακολούθως τους εκτέλεσαν. Στον τόπο της εκτέλεσης υπάρχει σήμερα μνημείο με τα ονόματα των πεσόντων, καθώς και ηρώο στο νεκροταφείο του Παρανεστίου²³⁶⁹.

Το 1951 ο οικισμός Τραχώνι αποσπάται από την κοινότητα Διποτάμων και προσαρτάται στη κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 275^Α – 10/10/1951).

Το 1961 ο οικισμός Τραχώνι της κοινότητας Σίλλης, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Ο καταρράκτης Τραχωνίου-Λειβαδίτη βρίσκεται στην κεντρική οροσειρά Ροδόπης (Δασικό Σύμπλεγμα Τραχωνίου-Διποτάμων-Δάσος Λεπίδα), που ανήκει στον Δήμο Παρανεστίου του νομού Δράμας. Η πρόσβαση σε αυτόν τον Καταρράκτη γίνεται διασχίζοντας το Αρκουδόρεμα (λίγο πριν τα Διπόταμα), από τον δασικό δρόμο που περνά από το χωριό Τραχώνι του δήμου Παρανεστίου και σε απόσταση 7 χιλ. και στη συνέχεια μονοπάτι 300μ. μας οδηγεί στον καταρράκτη, ή από το μονοπάτι (1800 μ.) του χωριού Λειβαδίτη Ξάνθης. Πρόκειται για τον πιο εντυπωσιακότερο καταρράκτη της οροσειράς της Κεντρικής Ροδόπης, ύψους 40 μέτρων, με έντονο τοπίο που συνδυάζει πλούσια βλάστηση και νερό. Στο ευρύτερο χώρο υπάρχουν εγκαταστάσεις για περιήγηση, προσφέροντας τη δυνατότητα θέασης του καταρράκτη από θέση και απόσταση που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ιδανικές. Κατά τους χειμερινούς μήνες τα νερά του καταρράκτη παγώνουν δημιουργώντας ένα τεράστιο κρυστάλλινο γλυπτό!²³⁷⁰

Απογραφές: 219 (1928), 508 (1940), (-) (1951).

*Σήμερα οι Τραχωνίτες βρίσκονται κυρίως στο Παρανέστι, στη Δράμα, Θεσσαλονίκη, Ξάνθη, Καβάλα, Βέροια, Αθήνα και στο εξωτερικό (Γερμανία και ΗΠΑ)*²³⁷¹.

Τρίγωνο (Μπαχάν)

Ο οικισμός **Μπαχάν** βρίσκονταν στις πλαγιές της ορεινής Ροδόπης.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπαχάν δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπουκόβου²³⁷², με έδρα τον οικισμό Μπούκοβο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Τζούρα, Μπέλεν, Ραδισμπός, Καρίλοβα, Παβόρ, Τσατάκ και Λοκάτνα.

2369. Τάσος Χατζηναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της Βουλγαρικής Κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942-1944». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 172.

2370. <https://www.hydramagrandhotel.gr/?thsightseeing=%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CE%AC%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%87%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B2%CE%B1%CE%B4%CE%AF%CF%84%CE%B7%CF%82>

2371. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2372. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου: [17. Ο συνοικισμός Μπούκοβον υπό το όνομα «κοινότης Μπούκοβον» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουκόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Καρίλοβα, Λοκάτνα, Παβόρ, Τσατάκ, Μπέλεν, Ραδισμπός και Τζούρα].

Το 1922 ο οικισμός Μπαχάν προσαρτάται στη κοινότητα Μπουκόβου (Φ.Ε.Κ. - 27/05/1922).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες).

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, εδώ μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 14 οικογένειες προσφύγων/43 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Μπαχάν μετονομάζεται σε **Τρίγωνον**²³⁷³ και η κοινότητα Μπουκόβου που ανήκει σε κοινότητα Οξιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 58 κατοίκων, οι 55 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93321-93340)²³⁷⁴.

Το 1930 μεταφέρεται η έδρα της κοινότητας από τον οικισμό Οξιά στον οικισμό της Σίλλης και η κοινότητα Οξιάς μετονομάζεται σε κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 27Β-06/03/1930).

Το 1951 ο οικισμός Τρίγωνο της κοινότητας Σίλλης, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. - 07/04/1951). Απογραφές: 58 (1928), 105 (1940), (-) (1951).

Υψηλή Ράχη (Ζαρίτς)

Ο οικισμός **Ζαρίτς** βρίσκονταν 25 χλμ. βορειο-ανατολικά της πόλης της Δράμας²³⁷⁵ και νοτιοδυτικά του Παρανεστίου, σε υψόμετρο 440 μ.²³⁷⁶

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ζααρίτς είχε 810 κατοίκους (111 άνδρες και 92 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσατλή με έδρα τον οικισμό Νουσατλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηραγλή, Καβακλή, Δεμιρτζόγιαννη, Ζαρίτς²³⁷⁷ Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισιρλή, Άνω Σιμισιρλή,

2373. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [74. Η κοινότης Μπουκόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Οξιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μπούκοβον εις «Οξιά» (η). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...82. Μπαχάν εις «**Τρίγωνον**»].

2374. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2375. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=10555&lng=1>

2376. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτος, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2377. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσατλή υπό το όνομα «κοινότης Νουσατλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσατλή ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισιρλή Άνω, Σιμισιρλή Κάτω, Γκερικλή, Ντοαλάρ, Κελλή, Μαλκαλάρ, Ντεντελή, Σαβκαλάρ, Κηραγλή, **Ζαρίτς**, Σουρουτζουλέρ,

Ντεντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ, Μαλκαλάρ, Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβκαλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 308 άνδρες και 300 γυναίκες, σύνολο 608 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 203 πρόσφυγες (111 άνδρες και 92 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, 150 οικογένειες προσφύγων (662 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την Μ. Ασία και τον Πόντο.²³⁷⁸

Το 1926 ο οικισμός Ζάριτς μετονομάζεται σε **Υψηλή Ράχη**, αποσπάται από την κοινότητα Νουστρατλή και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Υψηλής Ράχης (Φ.Ε.Κ. 405^Α - 15/11/1926).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 803 κατοίκων και οι 803 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 77161-77360)²³⁷⁹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Υψηλή Ράχη**²³⁸⁰.

Δύσκολη περίοδος για τον οικισμό αποτέλεσε η Βουλγαρική κατοχή 1941-44 και αργότερα ο Εμφύλιος, αλλά και αργότερα οι περισσότεροι κάτοικοι πήραν το δρόμο της προσφυγιάς (Γερμανία, ΗΠΑ, Αυστραλία, Σουηδία κ.α) τη δεκαετία του 1960 λόγω έλλειψης εργασίας και αναζητώντας μια καλύτερη τύχη, εκ των οποίων πολύ λίγοι έχουν επιστρέψει μέχρι σήμερα.

Οι ασχολίες των κατοίκων που απόμειναν είναι η κτηνοτροφία και σε μικρότερο βαθμό η γεωργία, λόγω μορφολογίας του εδάφους που είναι ορεινό και χωρίς δυνατότητα εκτενούς άρδευσης.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Υψηλή Ράχη αποσπάται από την κοινότητα Υψηλής Ράχης (καταργείται) και αποτελεί το Τοπικό Διαμέρισμα Υψηλής Ράχης του δήμου Νικηφόρου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Υψηλή Ράχη, αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Υψηλής Ράχης της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 803 (1928), 1.126 (1940), 931 (1951), 805 (1961), 507 (1971), 302 (1981), 262 (1991)²³⁸¹, 218 (2011)²³⁸².

Δεμριτζόγιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

2378. Βικιπαίδεια: Υψηλή Ράχη.

2379. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2380. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

2381. Ό.π.

2382. Ελληνική Απογραφή 2011.

Υψηλόκαστρο - Ψηλόκαστρο (Κελλή-Μαλκαλάρ)

Ο οικισμοί **Μαλκαλάρ** και **Κελλή** βρίσκονταν βορειοανατολικά από τον οικισμό Νικηφόρος και σε απόσταση 18 χλμ. ανατολικά από την πόλη της Δράμας, σε υψόμετρο 360 μ.²³⁸³

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην Ελληνική Επικράτεια.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μάλκαλαρ είχε 50 κατοίκους (24 άνδρες και 26 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Νουσατλή με έδρα τον οικισμό Νουσατλή και στην εν λόγω κοινότητα προσαρτώνται και οι οικισμοί: Ντοαλάρ, Κηραγλή, Καβακλή, Δεμριτζόγιαννη, Ζάρλις, Μπουραζανλή, Κάτω Σιμισιρλή, Άνω Σιμισιρλή, Ντεντελή, Γκερικλή, Σουρουτζουλέρ, **Μαλκαλάρ**²³⁸⁴, Γιουρεκλέρ, Κιουλτζιλέρ, Σαβκαλάρ και Κελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, στο Μαλκαλάρ κατεγράφησαν 42 άνδρες και 38 γυναίκες, σύνολο 80 κάτοικοι.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, στο Κελλή κατεγράφησαν 55 άνδρες και 54 γυναίκες, σύνολο 109 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 14 πρόσφυγες (6 άνδρες και 8 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1926, 40 οικογένειες προσφύγων (152 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Νουσατλή μετονομάζεται σε κοινότητα Νικηφόρου και ο οικισμός Μαλκαλάρ μετονομάζεται σε **Ψηλόκαστρο**²³⁸⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 205 κατοίκων, οι 98 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1934 ο οικισμός Ψηλόκαστρο αποσπάται από την κοινότητα Νικηφόρου και προσαρτάται στη κοινότητα Άνω Πυξάρου (Φ.Ε.Κ. 108^Α – 17/03/1934).

Το 1940 το όνομα του οικισμού Ψηλόκαστρο διορθώνεται σε **Υψηλόκαστρο** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Υψηλόκαστρο αποσπάται από την κοινότητα Άνω Πυξάρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (ΦΕΚ 244^Α - 04/12/1997).

2383. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος – Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2384. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919 Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Νουσατλή υπό το όνομα «κοινότης Νουσατλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νουσατλή ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπουραζανλή, Σιμισιρλή Άνω, Σιμισιρλή Κάτω, Γκερικλή, Ντοαλάρ, Κελλή, **Μαλκαλάρ**, Ντεντελή, Σαβκαλάρ, Κηραγλή, Ζαρίτς, Σουρουτζουλέρ, Δεμριτζόγιαννη, Καβακλή, Κιουλτζιλέρ και Γιουρεκλέρ].

2385. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927 Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [85. Η κοινότης Νουσατλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Νικηφόρου» και ομώνυμος αυτή συνοικισμός Νουσατλή εις «Νικηφόρος». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 91) Μαλκαλάρ εις «**Ψηλόκαστρον**»(το)].

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Υψηλόκαστρο, αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου (καταργείται) και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Άνω Πυξαρίου (μαζί με το Άνω Πυξάρι, τον Γύρο και το Τείχος) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 205 (1928), 308 (1940), 197 (1951), 150 (1961), 34 (1971), 21 (1981), 43 (1991)²³⁸⁶, 40 (2011)²³⁸⁷.

Υψηλόν (Κασαπλή)

Ο οικισμός **Κασαπλή** βρίσκονταν βόρειο-ανατολικά του Δοξατού, σε υψόμετρο 210 μ.²³⁸⁸.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Κασαπλή δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κηρίων με έδρα τον οικισμό Οργαντζή στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Αραπλή, Παζαρλάρ, Γιασόργιαννη, Δουρακλή, Χιμιτλή, Ασαά Μαχαλέ, Κασαπλή²³⁸⁹, Διζμηκλή, Κετσιλίκ, Ασαμπαλάρ και Μπουτζάκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 110 άνδρες και 110 γυναίκες, σύνολο 220 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Κασαπλή κατεγράφησαν 99 πρόσφυγες (50 άνδρες και 49 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1926. Σύνολο 47 οικογένειες προσφύγων (197 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Κασαπλή μετονομάζεται σε **Υψηλόν**²³⁹⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 305 κατοίκων, οι 291 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93401-93480)²³⁹¹.

2386. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

2387. Ελληνική Απογραφή 2011.

2388. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2389. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [11. Ο συνοικισμός Οργαντζή υπό το όνομα «κοινότης Κηρίων» και με έδραν τον συνοικισμό Οργαντζή. Προς την κοινότητα Κηρίων ενούνται και οι συνοικισμοί: Μπουτζάκ, Χιμιτλή, **Κασαπλή**, Αραπλή, Ασαά-Μαχαλέ, Διζμηκλή, Δουρακλή, Γιασόργιαννη, Κετσιλίκ, Παζαρλάρ και Ασαμπαλάρ].

2390. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [47. Η κοινότης Κατούν.... Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 44) Κασαπλή εις «**Υψηλόν**»].

2391. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Το 1961 διορθώνεται το όνομα της κοινότητας που ανήκει το Υψηλό, από Κηρίων σε Κυρίων (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Το 1994 ο οικισμός Υψηλό αποσπάται από την κοινότητα Κυρίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (Φ.Ε.Κ. 133^Α – 20/08/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριας» ο οικισμός Υψηλό αποσπάται από τον δήμο Μεγάλου Αλεξάνδρου (καταργείται) και προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κυρίων του «Καποδιστριακού» δήμου Δοξάτου (ΦΕΚ 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Υψηλόν ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Κυρίων (μαζί με το Βαθυχώρι, Βαθύσπυλο, το Ευρύπεδο, και τα Κύρια), της Δημοτικής Ενότητας Δοξάτου του «Καποδιστριακού» δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 305 (1928), 312 (1940), 333 (1951), 283 (1961), 158 (1971), 101 (1981), 71 (1991)²³⁹², 50 (2011)²³⁹³.

Φαρασσηνόν (Λεστάν)

Ο οικισμός **Λεστάν** βρίσκονταν στις πλαγιές του όρους Ροδόπης, πλησίον του οικισμού Σίλλης και βόρεια από το Παρανέστι Δράμας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Λεστάν δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ιλιτζέ με έδρα τον οικισμό Ιλιτζέ στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Κόνιστα Λεστάν²³⁹⁴, Σεμπήλ Μαχαλά, Άνω Αλήκιοι, Τσιρνάκ Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ και Καϊκούλη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 193 άνδρες και 197 γυναίκες, σύνολο 390 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και εδώ εγκαταστάθηκαν τελικά μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 37 οικογένειες προσφύγων/116 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Λεστάν και η κοινότητα Ιλιτζέ που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α – 08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Λεστάν μετονομάζεται σε **Φαρασσηνόν**²³⁹⁵ και η κοινότητα Ιλιτζέ σε κοινότητα Θερμιών.

2392. Ό.π. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος.

2393. Ελληνική Απογραφή 2011.

2394. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 80^Α της 20^{ης} Μαΐου 1922, Περί αναγνώρισεως ως κοινότητος στην Υποδιοίκηση Τυρνόβου του συνοικισμού Ιλιτζέ: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοικήσει Τυρνόβου του νομού Δράμας ο συνοικισμός Ιλιτζέ υπό το όνομα κοινότης Ιλιτζέ και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Είς την κοινότητα ταύτην ενούνται και οι συνοικισμοί **Λεστάν**, Σεμπή Μαχαλέ, Άνω Αλήκιοι, Τσιρνάκ, Κάροβον, Τόμας, Τζαμή-Μαχαλά, Σλίβια ή Σέμπριτζ, Κόνιστα και Καϊκούλη].

2395. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [127 Η κοινότης Ιλιτζέ μετονομάζεται εις «κοινότητα Θερμιών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ιλιτζέ εις «Θερμιά» (τα). Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης, μετονομάζονται ως εξής:...135. Λεστάν εις «**Φαρασσηνόν**» (το)].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 122 κατοίκων, οι 120 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93481-93700)²³⁹⁶.

Το 1950 ο οικισμός Φαρασσηνών αποσπάται από τη κοινότητα Θερμίων και προσαρτάται στη κοινότητα Σίλλης (Φ.Ε.Κ. 272^Α-29/11/1950).

Το 1951 ο οικισμός Φαρασσηνών της κοινότητας Σίλλης, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. -07/04/1951).

Απογραφές: 122 (1928), 32 (1940), (-) (1951).

Φτελιά (Εφτελιά)

Ο οικισμός **Εφτελιά** βρίσκονταν σε απόσταση 9 χλμ. νότια από τη Δράμα, σε υψόμετρο 80 μ.²³⁹⁷

Στον οικισμό εικάζεται ότι υπήρχε ρωμαϊκή κώμη. Ανακαλύφθηκαν επιγραφές που δείχνουν ότι ο οικισμός αυτός υπαγόταν στην ρωμαϊκή αποικία των Φιλίππων²³⁹⁸.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας. Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Εφτελιά δεν φαίνεται να κατοικείται.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Δοξάτου με έδρα τον οικισμό Δοξάτο στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Μπουνάρμπαση, Εφτελιά²³⁹⁹ και Μπόριανη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 54 άνδρες και 36 γυναίκες, σύνολο 90 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στην Εφτελιά καταγράφηκαν 312 πρόσφυγες (163 άνδρες και 149 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928, σύνολο 148 οικογένειες προσφύγων/615 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι περισσότεροι κάτοικοι προέρχονταν από την Ανατολική Θράκη, την Ανατολική Ρωμυλία (Βόρεια Θράκη) και τον Πόντο. Συγκεκριμένα α) από την περιοχή Νάπκιόϊ της Ανατολικής Θράκης, β) από την πόλη Ορτάκιοϊ της Ανατολικής Ρωμυλίας (ή Ορτάκιο, που σήμερα ονομάζεται Ιβαήλοβγκραντ και βρίσκεται στη Βουλγαρία), γ) από την πόλη Κάβζα και χωριά των περιοχών Κάβζας, Πάφρας, Τραπεζούντας και Σαμψούντας του

2396. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2397. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος-Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2398. Βικιπαίδεια: Φτελιά.

2399. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [2. Ο συνοικισμός Δοξάτων υπό το όνομα «κοινότης Δοξάτους» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δοξάτου ενούνται και οι συνοικισμοί: Μπόριανη, Μπουνάρμπαση και **Εφτελιά**].

Πόντου. Μεταγενέστερα στην περιοχή εγκαταστάθηκαν πολλές οικογένειες Σαρακατσαναίων²⁴⁰⁰.

Το 1924 ο οικισμός Εφτελιάς αποσπάται από την κοινότητα Δοξάτου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Εφτελιάς (Φ.Ε.Κ. 134^A – 14/06/1924).

Το 1927 ο οικισμός Εφτελιάς μετονομάζεται σε **Φτελιά**²⁴⁰¹ και η κοινότητα Εφτελιάς σε κοινότητα Φτελιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 729 κατοίκων, οι 314 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Οι κάτοικοι είναι κυρίως αγρότες που καλλιεργούν καπνά και βαμβάκι.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Φτελιά αποσπάται από τη κοινότητα Φτελιάς (καταργείται) και προσαρτάται ως Τοπικό Διαμέρισμα Φτελιάς στον πρώην δήμο Καλαμπάκιου με έδρα το Καλαμπάκι (Φ.Ε.Κ. 244^A-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Φτελιά ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Φτελιάς της Δημοτικής Ενότητας Καλαμπάκιου του «Καλλικρατικού» δήμου Δοξάτου με έδρα το Καλαμπάκι. (Φ.Ε.Κ. 87^A -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 729 (1928), 1.107 (1940), 1.136 (1951), 1.109 (1961), 901 (1971), 964 (1981), 907 (1991), 981 (2001), 906 (2011).

Φωτολίβος (Φωτολείβος)

Ο οικισμός **Φωτολείβος** βρίσκονταν κοντά στην ανατολική όχθη του Αγγίτη σχεδόν στα όρια με τον νομό Σερρών, 14 χλμ. νοτιοδυτικά της Δράμας και 45 χλμ. νοτιοανατολικά των Σερρών, σε υψόμετρο 65 μ.²⁴⁰²

Στην περιοχή του Φωτολίβους έχει βρεθεί προϊστορικός οικισμός. Ο σύγχρονος οικισμός αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας ως τσιφλίκι Ελιά Μπέη. Ονομάζονταν και *Φωτίλοβο* ή *Φωτέλιγγο* ή *Φωτολείβος*. Έως το 1864 στο τσιφλίκι καλλιεργούνταν αποκλειστικά βαμβάκι, ενώ από τότε και έπειτα η καλλιέργεια καπνού επικράτησε. Στο τσιφλίκι εργάζονταν κυρίως Τούρκοι και χριστιανοί τσιγγάνοι. Υπήρχαν και 40-45 οικογένειες Ελλήνων που ήταν ενοικιαστές χωραφιών, ενώ κατά τους χειμερινούς μήνες ξεχειμαζαν και ορισμένες οικογένειες Βλάχων ποιμένων.

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπάκιου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Καρα-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι²⁴⁰³ και Οσμανίτσα.

2400 Ιστοσελίδα Βικιπαίδεια.

2401. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ac} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [138. *Η κοινότης Εφτελιάς μετονομάζεται εις «κοινότητα Φτελιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Εφτελιά εις «Φτελιά»*].

2402. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτος, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2403. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20th Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. *Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλαμπάκιου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλαμπάκιου ενούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, Καρα-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα*].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 79 άνδρες και 54 γυναίκες, σύνολο 133 κάτοικοι. Το 1922 το τσιφλίκι Φωτολίβους 16.500 στρεμμάτων περιήλθε στο Ελληνικό Κράτος και το διένειμε σε ακτήμονες πρόσφυγες από τον Πόντο και την Βιθυνία (Κίζδερεβεντ)). Ο οικισμός είχε ονομαστεί επίσης Νέα Ταρσός, από τους Μικρασιάτες πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν εκεί για να τους θυμίζει τη γενέτειρά τους, την Ταρσό της Μ. Ασίας²⁴⁰⁴.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 242 πρόσφυγες (125 άνδρες και 117 γυναίκες).

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Φωτολείβου με έδρα τον οικισμό Φωτολείβι που αποσπάται από την κοινότητα Καλαμπακίου (Φ.Ε.Κ. 258^Α-13/10/1924).

Στον οικισμό το 1928 αριθμούνται μόνο 26 οικογένειες προσφύγων/82 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.805 κατοίκων, οι 1.563 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93701-93740)²⁴⁰⁵.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας, διορθώνεται σε **Φωτολίβος** (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Φωτολίβος αποσπάται από την κοινότητα Φωτολίβου (καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Σιταγρών (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Φωτολίβους αποσπάται από το δήμο Σιταγρών (καταργείται) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Φωτολίβους της Δημοτικής Ενότητας Σιταγρών του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 1.805 (1928), 1.509 (1940), 2.179 (1951), 1.296 (1961), 1.735 (1971), 1.724 (1981), 1.728 (1991), 1.497 (2011).

Χαμοκέρασα (Τσιλεκλέρ)

Ο οικισμός **Τσιλεκλέρ** (=στην περιοχή υπήρχαν πολλές άγριες φράουλες ή αλλιώς χαμοκέρασα) βρίσκονταν 23 χλμ. ανατολικά της Δράμας κοντά στη κωμόπολη Νικηφόρος, στην επαρχιακή οδό Δράμας-Παρανεστίου-Δράμας, σε υψόμετρο 320 μ.²⁴⁰⁶

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Τσίλεκλερ είχε 100 κατοίκους (48 άνδρες και 52 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κουζλού-Κιόϊ, αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτσελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή, και Οβατζίκ, με έδρα τον οικισμό.

2404. Βικιπαίδεια: Φωτολίβος.

2405. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2406. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

σμό Κουζλού-Κιόϊ, στην οποία ενώνονται οι συνοικισμοί Μπέριστα και Μπρεσατλή, Χασάν-Μπολάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καραμανλή, Τσάλ-Μαχαλέ, Τσιλεκλέρ²⁴⁰⁷, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 47 άνδρες και 49 γυναίκες, σύνολο 96 κάτοικοι.

Το 1924 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ολά με την απόσπαση του οικισμού Ολά από την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας. Στη κοινότητα Ολά προσαρτώνται οι οικισμοί: Γκοκτσελή, Καραμανλή, Μπεκτάς, Οβαντζίκ, Τσιλεκλέρ και Χασανμπαλάρ.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό Τσιλεκλέρ 22 πρόσφυγες (9 άνδρες και 13 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη Τουρκία και εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1926 οι πρόσφυγες του οικισμού το 928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να είναι 31 οικογένειες/112 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 η κοινότητα Ολά μετονομάζεται σε κοινότητα Πλατανόβρυσης και ο οικισμός Τσιλεκλέρ σε **Χαμοκέρασα**²⁴⁰⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 155 κατοίκων, οι 154 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93821-93860)²⁴⁰⁹.

*Είναι ένα χωριό με πλούσια βλάστηση, όπου τα σπίτια στην κυριολεξία χάνονται μέσα στα δέντρα. Το κλίμα του χωριού θεωρείται από τα καλύτερα της Ελλάδας και ο χαρακτηρισμός αυτός προσδίδεται στην περιοχή λόγω του χαμηλού ποσοστού υγρασίας, κάτι που οφείλεται στο υπέδαφος και στη γεωφυσική του θέση. Επίσης στα λιβάδια του χωριού αναπτύσσεται ένα σπάνιο φυτό ο περίφημος κρόκος, ή αλλιώς σαφράν. Προέρχεται από το φυτό *Crocus sativus* (κρόκος ο ήμερος) και αποτελεί ένα από τα πιο σπάνια και ακριβά μπαχαρικά στον κόσμο. Είναι γνωστός για τις γευστικές, αρωματικές και θεραπευτικές του ιδιότητες²⁴¹⁰.*

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χαμοκέρασα αποσπάται από την κοινότητα Πλατανόβρυσης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νικηφόρου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

2407. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [12. Ο συνοικισμός Κουζλού-Κιόϊ αποτελούμενος εκ των συνοικιών Γκοκτελή, Μπαλτατζιλάρ, Πραβαλάρ, Κιολελή και Οβατζίκ υπό το όνομα «κοινότης Κουζλού-Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Κουζλού-Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπέριστα, και Μπρεσατλή, Χασάν Μπαλάρ, Ολά-Μπεκτάς, Μπεκλεστή, Καραμανλή, Τσάλ-Μαχαλά, **Τσιλεκλέρ**, Λιμποτέν, Κλεμποτσάρ και Πουρναρζήκ].

2408. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [143. Η κοινότης Ολά μετονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανόβρυσης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ολά εις «Πλατανόβρυσις». Οι κάτωθι συνοικισμοί της κοινότητος ταύτης μετονομάζονται ως εξής: 147) Τσιλεκλέρ εις «**Χαμοκέρασα**»(τα)].

2409. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2410. Ιστοσελίδα : Χαμοκέρασα. Ένα υπέροχο χωριό.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χαμοκέρασα αποσπάται από το δήμο Νικηφόρου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Πλατανόβρυσης (μαζί με τον Δρυμότοπο, Παλιάμπελα, Πλατανόβρυση και Τερψιθέα) της Δημοτικής Ενότητας Νικηφόρου του δήμου Παρανεστίου με έδρα το Παρανέστι (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Ο σημερινός πληθυσμός στο μεγαλύτερο ποσοστό είναι συνταξιούχοι. Ορισμένοι από αυτούς ήταν μετανάστες στη Γερμανία, αφού εργάστηκαν και έζησαν πολλά χρόνια στη ξενιτιά επέστρεψαν στον τόπο καταγωγής τους. Ο υπόλοιπος πληθυσμός ασχολούνταν κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ σήμερα ελάχιστες οικογένειες συνεχίζουν να εκτρέφουν ζώα. Τις δεκαετίες 1950-1960 το χωριό είχε μεγάλη αύξηση στον πληθυσμό του, ενώ αντίθετα τις επόμενες δεκαετίες μέχρι σήμερα έχει σταδιακή μείωση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι νέοι άνθρωποι αναζητούν στις πόλεις ευνοϊκότερες συνθήκες ζωής και εργασίας, φαινόμενο που εμφανίζεται σε όλη την Ελληνική επαρχία²⁴¹¹.

Απογραφές: 155 (1928), 198 (1940), 201 (1951), 177 (1961), 111 (1971), 91 (1981), 113 (1991), 67 (2001), 93 (2011).

Χαράδρα (Ραζενίκ)

Ο οικισμός **Ραζενίκ** βρίσκονταν βόρεια της Δράμας και νότια του Σιδηρόνερου, στην περιοχή του Φαλακρού όρους²⁴¹² πολύ κοντά στο σημερινό οικισμό Λιβαδερό.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων, ο οικισμός συμπεριλήφθηκε στην επικράτεια της Ελλάδας.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ρεζενίκ είχε 393 κατοίκους (193 άνδρες και 200 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ζερνοβίτσης με έδρα τον οικισμό Ζερνοβίτσα στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ, Χαδίρ-Κιόϊ, Μοκρός, Ραζενίκ²⁴¹³, και Κράνιστα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 116 άνδρες και 134 γυναίκες, σύνολο 250 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, στο Ραζενίκ δεν κατεγράφησαν πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκατέλειψαν τα οικήματά τους και αναχώρησαν για τη νέα τους πατρίδα και εδώ εγκαταστάθηκαν 18 οικογένειες προσφύγων/60 άτομα μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1923 η έδρα της κοινότητας Ζερνοβίτσης (που ανήκει το Ραζενίκ) μεταφέρεται

2411. Ό.π.

2412. Βλέπε χάρτης Εποικιστικού Γραφείου Δράμας.

2413. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητές του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [25. Ο συνοικισμός Ζερνοβίτσα υπό το όνομα «κοινότης Ζερνοβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Ζερνοβίτσης ενούνται και οι συνοικισμοί: Πεπελές, Ελές-Κιόϊ, Μπόρνικ, Χαδίρ-Κιόϊ, Μοκρός, **Ραζενίκ** και Κράνιστα].

από τον οικισμό Ζερνοβίτσα στον οικισμό Μοκρός και η κοινότητα Ζερνοβίτσης μετονομάζεται σε κοινότητα Μοκρού (Φ.Ε.Κ. 344^A – 27/11/1923).

Το 1927 ο οικισμός Ραζενίκ μετονομάζεται σε **Χαράδρα**²⁴¹⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 83 κατοίκων, οι 69 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93861-93900)²⁴¹⁵.

Το 1951 ο οικισμός Χαράδρα της κοινότητας Μοκρού, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 07/04/1951).

Το 2011 γίνεται αναγνώριση εκ νέου του οικισμού Χαράδρα και προσάρτησή του στο δήμο Δράμας. (Φ.Ε.Κ. – 09/05/2011). Ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λιβαδερού (μαζί με το Λιβαδερό και τα Δενδράκια) της Δημοτικής Ενότητας Δράμας.

Απογραφές: 83 (1928), 93 (1940), (-) (1951) 40 (2011).

Χάρακας (Γκιουστερέκ ή Γκιουζδερέκ ή Γκιουσπερέκ)

Ο μουσουλμανικός οικισμός **Γκιουστερέκ** βρίσκονταν βορειοδυτικά της Αχλαδομηλιάς κοντά στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα.²⁴¹⁶

Το 1886 είχε 1500 Βούλγαρους κατοίκους-350 ορθοδόξους και 1.150 σχισματικούς (Σχινάς).

Το 1900 στον οικισμό ζούσαν 200 Τούρκοι²⁴¹⁷ ενώ μετά την απελευθέρωσή του οικισμού το 1913, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Γκιουστερέκ είχε 378 κατοίκους (191 άνδρες και 187 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπελοτίντσης με έδρα τον οικισμό Μπελοτίντσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Βούλκοβον, Μαχαλετζίκ και Γκιουσπερέκ²⁴¹⁸.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 157 άνδρες και 172 γυναίκες, σύνολο 329 κάτοικοι.

Το 1920 η κοινότητα Μπελοτίντσας και ο οικισμός Γκιουσπερέκ αποσπώνται από την επαρχία Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 158^A-18/07/1920).

2414. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^A της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [25. Ο *συνοικισμός Πεπελές της κοινότητας Μοκρού μετονομάζεται εις «Μυρσινερόν»* Οι κάτωθι *συνοικισμοί της αυτής κοινότητος μετονομάζονται ως εξής: 29) Ραζενίκ εις «Χαράδρα»*].

2415. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2416. Βλέπε χάρτη Εποικιστικού Γραφείου Δράμας.

2417. Facebook: Αχλαδιά Δράμας.

2418. Με το Φ.Ε.Κ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [22. Ο *συνοικισμός Μπελοτίντσα υπό το όνομα «κοινότης Μπελοτίντσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπελοτίντσης ενοούνται και οι συνοικισμοί Βούλκοβον, Μαχαλετζίκ και Γκιουσπερέκ*].

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, δεν βρέθηκαν στον οικισμό πρόσφυγες.

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και την εγκατάλειψη του οικισμού από τους Μουσουλμάνους κατοίκους του, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 15 προσφυγικές οικογένειες 50 άτομα μέχρι το 1928 σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Γκιουστερέκ μετονομάζεται σε **Χάρακας**²⁴¹⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 58 κατοίκων και οι 58 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1940 ο οικισμός Χάρακας **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Λευκόγεια της κοινότητας Λευκόγεια (Φ.Ε.Κ. 16/10/1940).

Απογραφές: 58 (1928), (-) (1940).

Χαριτωμένη (Ρεσίλοβο ή Ροσίλοβο)

Ο οικισμός **Ρεσόλοβο** βρίσκονταν 28 χλμ. δυτικά της Δράμας και 12 χλμ. νοτιοδυτικά της Προσοτσάνης στους πρόποδες του Μενοικίου όρους, σε υψόμετρο 290 μ.²⁴²⁰

Η παλαιότερη αναφορά της σε γραπτή πηγή είναι σε οθωμανικό κατάστιχο του 1454/55 με πληθυσμό 5 μουσουλμάνων και 381 χριστιανών κατοίκων βεβαιώνοντας έμμεσα και την ύπαρξη βυζαντινού οικισμού στην ίδια θέση. Έναν αιώνα αργότερα, αναφέρεται σε άλλο οθωμανικό κατάστιχο του 1569/70, ως ακμαίος μικτός οικισμός (Μ. Παρχαρίδου – Αναγνώστου, Θεσσαλονίκη 2009). Το 1876, κατά τον Ι. Παπακωστόπουλο που την αναφέρει ως *Ρεσίλοβα*, είχε 65 βουλγαρόφωνες οικογένειες. Να θυμίσουμε εδώ ότι αυτοί οι βουλγαρόφωνοι, ήταν γνήσιοι Έλληνες και ότι η γλώσσα που μιλούσαν κακώς απετέλεσε για μερικούς κριτήριο για την εθνικότητά τους. Για τον μητροπολίτη Δράμας Χρυσόστομο με τον οποίο συμφωνούσε στο σύνολό της η δημογεροντία της ορθόδοξης κοινότητας της Δράμας, η προσήλωση στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και η φοίτηση σε ελληνόγλωσσα σχολεία- και όχι η γλώσσα- αποτελούσαν συστατικά στοιχεία του Ελληνικού φρονήματος. (Το Αρχείο του Εθνομάρτυρος Δράμας- Σμύρνης Χρυσόστομου, τόμος πρώτος, Αθήνα 2000).

Στις αρχές του 20^{ου} αι. και συγκεκριμένα το 1905, σύμφωνα με έναν εθνογραφικό χάρτη πληθυσμού στους καζάδες Δράμας, Σερρών, Μελενίκου και Ελευθερουπόλεως που υποβλήθηκε από το υποπροξενείο μας στην Καβάλα προς το Υπουργείο Εξωτερικών το Ρεσίλοβο (Χαριτωμένη) είχε: α) οικίες Ελλήνων ορθοδόξων 36 με 140 Έλληνες κατοίκους και β) οικίες Τούρκων 95 με 405 Τούρκους κατοίκους (Α.Υ.Ε., φάκ. 1905/ΚΒ' Εθνογραφικός χάρτης Μακεδονίας», έγγρ. αρ. 88/22.2.1905)²⁴²¹.

Στον οικισμό επιγραφές βεβαιώνουν για την ύπαρξη ρωμαϊκής κώμης (vici), ενώ σύμφωνα με τον ιστοριογράφο Δήμιτσα (1896), «εν τω χωρίω τούτω υπάρχουν δύο ρωμα-

2419. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^α της 2ας Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [166. Ο συνοικισμός Γκιουστερέκ της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Χάρακας**» (ο)].

2420. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=10571&lng=1>

2421. <http://www.proinos-typus.gr/ta-scholia-tis-charitomenis-tou-nomou-dramas-kata-tin-tourkokratia-grafi-o-evangelos-g-karsanidis-scholikos-symvoulos-e-t/>

ϊκαί σαρκοφάγοι, χρησιμεύοντες ως σκάφαι προς υποδοχήν των υδάτων της κρήνης» (σήμερα στο Μουσείο Δράμας).

Από την τελευταία περίοδο της τουρκοκρατίας, όταν μάλιστα αρκετοί συμμετείχαν στο Μακεδονικό Αγώνα, ο οικισμός γνώρισε ευημερία χάρη στον καπνό.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Ρεσίλοβο είχε 668 κατοίκους (328 άνδρες και 339 γυναίκες). Τότε ανήκε στην Υποδιοίκηση Ζίχνης του νομού Σερρών.

Το 1920 ο οικισμός Καρλίκοβα (Μικρόπολη) αναγνωρίζεται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Καρλικόβης στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γραμέντζα, Καλαπότη και Ρεσίλοβο²⁴²².

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 311 άνδρες και 352 γυναίκες, σύνολο 663 κάτοικοι.

Το 1921 ο οικισμός Ρεσίλοβο αποσπάται από την κοινότητα Καρλικόβης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ρεσιλόβου (Φ.Ε.Κ. 184^Α-30/09/1921).

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 179 πρόσφυγες στον οικισμό (72 άνδρες και 107 γυναίκες).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκαταλείπουν τα οικήματά τους και οδεύουν προς Τουρκία και λίγο αργότερα στον οικισμό έρχονται και άλλες προσφυγικές οικογένειες²⁴²³ που το 1928 αριθμούνται σε 121 οικογένειες/496 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1925 ο οικισμός Ρεσιλόβου και η κοινότητα Ρεσιλόβου (μετέπειτα Χαριτωμένης) που ανήκει, αποσπώνται από την επαρχία Ζίχνης του νομού Σερρών και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 284^Α-03/10/1925).

Το 1927 ο οικισμός Ρεσίλοβο μετονομάζεται σε **Χαριτωμένη**²⁴²⁴ και η κοινότητα Ρεσιλόβου σε κοινότητα Χαριτωμένης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 799 κατοίκων, οι 540 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή²⁴²⁵.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 93941-94120)²⁴²⁶.

Οι ντόπιοι και οι προσφυγικής καταγωγής κάτοικοι συνεχίζουν την παράδοση της καπνοκαλλιέργειας. Ωστόσο, εξαιτίας της μεταπολεμικής κρίσης του καπνού, μετανά-

2422. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 2^Α της 4^{ης} Ιανουαρίου 1920, Περί αναγνώρισεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και προσαρτήσεως συνοικισμών στις κοινότητες του νομού, στην Υποδιοίκηση Ζίχνης, αναγνωρίζεται: [6. Ο συνοικισμός Καρλίκοβα υπό το όνομα «κοινότης Καρλικόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καρλικόβης ενοούνται και οι συνοικισμοί Καλαπότη, **Ρεσίλοβο** και Γραμέντζα].

2423. Δες μαρτυρία Στυλιανού Παπαστυλιανού: «Μας είχαν ειδοποιήσει οι Τούρκοι οι παλιοί και προλάβαμε να φύγουμε» Κ.Μ.Σ. «Έξοδος» τόμος Γ' σελ. 148-150.

2424. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [153. Η κοινότης Ρεσιλόβου μετονομάζεται εις «κοινότητα Χαριτωμένης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ρεσίλοβο εις «**Χαριτωμένη**»].

2425. Δες Μαρτυρία Γεωργίου Μπαλτζίδη «Μέναν στο δρόμο νεκρές οι μάνες και τα παιδιά κολλημένα πάνω τους να τις βυζαίνουν» στον Παναγιώτη Οικονόμου (8.10.1974) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, Τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 228-229.

2426. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

στευσαν μαζικά και συναντώνται για να αναπολήσουν και να ξαναζήσουν στον οικισμό τους στη γιορτή του Μετανάστη το πρώτο Σάββατο του Αυγούστου.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χαριτωμένη αποσπάται από την κοινότητα Χαριτωμένης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Προσοτσάνης (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χαριτωμένη αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Χαριτωμένης της Δημοτικής Ενότητας Προσοτσάνης του δήμου Προσοτσάνης με έδρα τη Προσοτσάνη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 799 (1928), 1.181 (1940), 964 (1951), 1.030 (1961), 605 (1971), 561 (1981), 394 (1991), 299 (2011).

Χρυσοκέφαλος (Βούλκοβον)

Ο οικισμός **Βούλκοβον** (από τη σλαβική λέξη βολκ=λύκος, καθώς πολλές φορές οι αγέλες λύκων που ζούσαν στην περιοχή προξενούσαν ζημιές στις περιουσίες των κατοίκων) βρίσκονταν σε απόσταση 46 περίπου χλμ. βορειοδυτικά της Δράμας και σε υψόμετρο 578 μ. Απέχει 4 χιλ. από το Κάτω Νευροκόπι και αποτελεί ένα από τους 17 οικισμούς σήμερα της επαρχίας του Κάτω Νευροκοπίου²⁴²⁷.

Μετά την απελευθέρωσή του οικισμού το 1913, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Βούλκοβο είχε 1.055 κατοίκους (526 άνδρες και 529 γυναίκες).

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μπελοτίντσης με έδρα τον οικισμό Μπελοτίντσα στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Βούλκοβον²⁴²⁸, Μαχαλετζίκ και Γκιουσπερέκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 376 άνδρες και 413 γυναίκες, σύνολο 789 κάτοικοι.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν στον οικισμό 121 πρόσφυγες (52 άνδρες και 69 γυναίκες).

Το 1923 με την Ανταλλαγή των Πληθυσμών και την εγκατάλειψη του οικισμού από τους Μουσουλμάνους και Βουλγάρους κατοίκους του, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε το 1928 οι πρόσφυγες του οικισμού να είναι 131 οικογένειες/511 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοί του ήταν πρόσφυγες από τον Πόντο, την Θράκη και τη Μ. Ασία. Από το 1923 έως και το 1933 εγκαταστάθηκαν στο Χρυσοκέφαλο περίπου 200 οικογένειες, οι περισσότερες από αυτές προερχόμενες από τον Πόντο και συγκεκριμένα από την Τραπεζούντα²⁴²⁹.

2427. Βικιπαίδεια: Χρυσοκέφαλον.

2428. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [22. Ο συνοικισμός Μπελοτίντσα υπό το όνομα «κοινότητα Μπελοτίντσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπελοτίντσης ενούνται και οι συνοικισμοί **Βούλκοβον**, **Μαχαλετζίκ** και **Γκιουσπερέκ**].

2429. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Οι κάτοικοι του ασχολήθηκαν κυρίως με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Αναπτύχθηκαν κατά πολύ η παραγωγή καπνού, πατάτας, φασολιών και δημητριακών.

Το 1924 ο οικισμός Βούλκοβο αποσπάται από τη κοινότητα Μπελοτίντσης και προσαρτάται στη κοινότητα Ζυρνόβου μετέπειτα κοινότητα Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 137^Α - 16/06/1924).

Το 1926 ο οικισμός Βούλκοβο και η κοινότητα Ζυρνόβου που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Ζυρνόβου του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Δράμας του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 47^Α-08/02/1926).

Το 1927 ο οικισμός Βούλκοβο μετονομάζεται σε **Χρυσοκέφαλος**²⁴³⁰ προς τιμήν του Μητροπολιτικού ναού της Παναγίας Χρυσοκεφάλου στην Τραπεζούντα. Οι κάτοικοι έκτισαν στον οικισμό την ομώνυμη εκκλησία που υπάρχει ακόμη και τώρα και γιορτάζεται με πανηγύρι που διοργανώνουν οι κάτοικοι κάθε Σεπτέμβριο.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 592 κατοίκων, οι 585 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 94341-94540)²⁴³¹.

Το 1933 ο οικισμός Χρυσοκέφαλος αποσπάται από την κοινότητα Κάτω Νευροκοπίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Χρυσοκεφάλου.

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής οδήγησε πολλές Χρυσοκεφαλιώτικες οικογένειες να εγκαταλείψουν τον οικισμό και να εγκατασταθούν στα μεγάλα αστικά κέντρα. Περισσότερες από 100 οικογένειες έχουν εγκατασταθεί στην Θεσσαλονίκη και έχουν δημιουργήσει τον *Σύλλογο Απανταχού Χρυσοκεφαλιωτών* στην Άνω Ηλιούπολη.

Το 1994 ο οικισμός Χρυσοκέφαλος και η κοινότητα Κάτω Νευροκοπίου που ανήκει αποσπώνται από την επαρχία Δράμας του νομού Δράμας και υπάγονται στην επαρχία Κάτω Νευροκοπίου του νομού Δράμας (Φ.Ε.Κ. 153^Α - 16/09/1994).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χρυσοκέφαλος αποσπάται από την κοινότητα Χρυσοκεφάλου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κάτω Νευροκοπίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Το κλίμα του οικισμού είναι ηπειρωτικό. Τον χειμώνα κρύο, η θερμοκρασία έχει αγγίξει έως και τους -27 βαθμούς, ενώ το καλοκαίρι ήπιο και δροσερό. Στην περιοχή του Κάτω Νευροκοπίου εξάλλου σημειώνεται η πιο χαμηλή θερμοκρασία στην Ελλάδα.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χρυσοκέφαλος αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Χρυσοκεφάλου του δήμου Κάτω Νευροκοπίου με έδρα το Κάτω Νευροκόπι. (Φ.Ε.Κ. 87Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας

Απογραφές: 592 (1928), 979 (1940), 653 (1951), 701 (1961), 428 (1971), 334 (1981), 271 (1991), 350 (2011).

2430. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ας} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Ζυρνόβου: [162.Ο συνοικισμός Βούλκοβον της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «Χρυσοκέφαλος»].

2431. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Χωριστή²⁴³² (Τσατάλτζα)

Ο οικισμός **Τσατάλτζα** (τσατάλι=δίχαλο, τουρκ.) βρίσκονταν νοτιοανατολικά της Δράμας σε απόσταση 6 χλμ. από το κέντρο της, στον οδικό άξονα Δράμας - Καβάλας, στο βάθος ενός μικρού φαραγγιού που το δημιούργησε ο Ξηροχείμαρρος, που διευθετούσε με την κοίτη του, επιφανειακά βρόχινα νερά, στις δύο όχθες του οποίου είναι κτισμένη προφανώς για λόγους ασφάλειας και υδροδότησης των πρώτων κατοίκων. Επί των ρωμαϊκών χρόνων δέχθηκε Ρωμαίος εποίκους και εξαρτιόταν από τους Φιλίππους. Είναι σε υψόμετρο 120 μέτρων²⁴³³.

Το 1886 είχε 1.600 Έλληνες και 250 Οθωμανούς κατοίκους, σύνολο 1.850 (Σχινάς).

Κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής περιόδου, αποτέλεσε σημαντικό κέντρο των Ελλήνων στον καζά της Δράμας με πλούσια οικονομική, πολιτιστική, πνευματική και εθνική δραστηριότητα. Αρκετά γεγονότα εκείνης της εποχής είναι καταγεγραμμένα στον λεγόμενο «*Κώδικα της Τσατάλτζας*» (1842 - 1915).

Ο οικισμός περιήλθε επίσημα στο ελληνικό κράτος μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων.

Στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός είχε 2.884 κατοίκους (1.431 άνδρες και 1.453 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε Αστική Σχολή και Παρθεναγωγείο ενώ ήταν εγκατεστημένοι πρόσφυγες²⁴³⁴.

Από το 1915 εγκαθίστανται Έλληνες πρόσφυγες από το Ορτάκιοϊ της Βόρειας Θράκης²⁴³⁵.

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Τσατάλτζης με έδρα τον οικισμό Τσατάλτζα²⁴³⁶ στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Ραβίκα και Εδερνετζίκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 989 άνδρες και 1.212 γυναίκες, σύνολο 2.201 κάτοικοι.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, ο οικισμός δέχτηκε πρόσφυγες κυρίως από την Ανατ. Θράκη και τον Πόντο²⁴³⁷ όπου εγκαθίστανται σε νέους οικισμούς, στο νότιο τμήμα της, τα αποκαλούμενα από τους ντόπιους Θρακιώτικα και Λαζαϊκά. Επίσης εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από τη Μ. Ασία²⁴³⁸.

Στην απογραφή των προσφύγων τον Απρίλιο του 1923, βρέθηκαν 861 πρόσφυγες (428 άνδρες και 433 γυναίκες). Αργότερα προστέθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένει-

2432. Βικιπαίδεια: Έχει σχέση με τον χείμαρρο που τη «χώριζε» σε δύο άνισα μέρη και συμφωνεί με την από παράδοση προσωπομυία *Χωριστιανή*.

2433. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτος - Φωτεινή Βάμβα-Σταματελάτου, Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.

2434. Έγγραφο: GR.GSA-IAM_ADM001.01.000012_0001_0002 έως 18. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2435. <https://mikrasiatwn.wordpress.com/2011/08/01/1024/>

2436. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [3. Ο συνοικισμός **Τσατάλτζα** υπό το όνομα «κοινότης Τσατάλτζης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσατάλτζης ενοούνται και οι συνοικισμοί *Εδινερτζίκ* και *Ραβίκα*].

2437. Δες Μαρτυρία Χρήστου Γεωργιάδη από την περιφέρεια Σαμψούντας «Μας χτυπούσαν και μας πατούσαν με τα ποδάρια των αλόγων, για να έχουμε τον φόβο και να τρέχουμε περισσότερο» στο Χρήστο Σαμουηλίδη (16.5.1965) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, Τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 237-242.

2438. Βικιπαίδεια: Χωριστή

νειες έτσι ώστε το 1928 αριθμούνται 272 οικογένειες προσφύγων/1.080 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός.

Το 1927 ο οικισμός Τσατάλτζα μετονομάζεται σε **Χωριστή**²⁴³⁹.

Από το 1927, η Χωριστή ήταν ένα από τα κυριότερα καπνεργατικά κέντρα καθώς σε αυτόν τον τομέα απασχολούνταν 193 κάτοικοι του οικισμού²⁴⁴⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 3.200 κατοίκων, οι 1.090 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 320 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 94541-94860)²⁴⁴¹.

Τον Σεπτέμβριο του 1941, οι βουλγαρικές δυνάμεις Κατοχής προέβησαν σε ομαδικές εκτελέσεις ως αντίποινα για την Εξέγερση της Δράμας²⁴⁴², στην οποία η Χωριστή είχε κεντρικό ρόλο²⁴⁴³. Αργότερα, οι κάτοικοί της συμμετείχαν ενεργά στην Εθνική Αντίσταση στα πλαίσια του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ (η Χωριστή αποτελούσε ήδη από τον Μεσοπόλεμο προπύργιο του Κ.Κ.Ε. καθώς στις εκλογές του 1936, το Παλλαϊκό Μέτωπο έλαβε εκεί ποσοστό της τάξης του 60,2%)²⁴⁴⁴.

Υπολογίζεται πως κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1950 περίπου 400 κάτοικοι της Χωριστής μετανάστευσαν μαζικά στη Δυτική Γερμανία, ως επακόλουθο των αντίξωων συνθηκών που είχαν διαμορφωθεί εξαιτίας της Κατοχής²⁴⁴⁵.

Συνολικά κατά τις τρεις βουλγαρικές κατοχές, θυσιάστηκαν οκτακόσιοι Χωριστινοί. Για τον λόγο αυτό με το Π.Δ. 140/5-8-2005, η Χωριστή ανακηρύχθηκε ως **Μαρτυρική κωμόπολη**²⁴⁴⁶.

Στον οικισμό υπάρχει ο ναός των Εισοδίων της Θεοτόκου, ο οποίος οικοδομήθηκε το έτος 1906 με μέριμνα του τότε Μητροπολίτη Δράμας Χρυσοστόμου και λειτούργησε για πρώτη φορά του 1907. Ο ναός είναι κατασκευασμένος με τρίκλιτη βασιλική σε σχέδια Αυστριακού αρχιτέκτονα ενώ το τέμπλο είναι έργο της περιόδου 1842 - 1844. Η παλαιότερη εικόνα του ναού ανάγεται στον 18° αι. ενώ στις υπόλοιπες εικόνες συμπεριλαμβάνονται και έργα του Έλληνα ζωγράφου Κωνσταντίνου Παρθένη²⁴⁴⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χωριστής αποσπάται από την κοινότητα Χωριστής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Δράμας ως Τοπικό Διαμέρισμα Χωριστής (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

2439. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 76^Α της 2^{ης} Μαΐου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων νομών Πρεβέζης, Δράμας κλπ. στο νομό Δράμας, στην Υποδιοίκηση Δράμας: [126. Η κοινότης Τσατάλτζης μετονομάζεται εις «κοινότητα Χωριστής» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσατάλτζα εις «Χωριστή»].

2440. Τάσος Χατζηναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι - Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942 - 1944». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 241.

2441. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2442. Τάσος Χατζηναστασίου, 2003, σελ. 28.

2443. Mark Mazower (επιμ.): «Μετά τον Πόλεμο. Η ανασυγκρότηση της οικογένειας, του έθνους και του κράτους στην Ελλάδα. 1943 - 1960», Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, β' έκδοση αναθεωρημένη, Αθήνα 2004, σελ. 299.

2444. Ό.π. Τάσος Χατζηναστασίου, σελ. 232, 243

2445. Ό.π. Mark Mazower (επιμ.), σελ. 305.

2446. http://yaunatakabara.blogspot.gr/2011/01/blog-post_26.html

2447. Ιστοσελίδα: «Ο κειμηλιακός πλούτος του Ιερού Ναού Εισοδίων της Θεοτόκου Χωριστής Δράμας».

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χωριστή αποτελεί τη Δημοτική Κοινότητα Χωριστής της Δημοτικής Ενότητας Δράμας του δήμου Δράμας με έδρα τη Δράμα. (Φ.Ε.Κ. 87^α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Δράμας.

Απογραφές: 3.200 (1928), 3.184 (1940), 2.633 (1951), 2.625 (1961), 2.111 (1971), 2.104 (1981), 2.364 (1991), 2.625 (2001), 2.717 (2011).

Ψαθοχώρι (Μπάνιτσα)

Ο οικισμός **Μπάνιτσα** βρίσκονταν νότια του οικισμού της Αγίας Παρασκευής και νότια από το Καλαμπάκι της Δράμας.

Μετά την απελευθέρωση της περιοχής κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο, στην Απαρίθμηση κατοίκων του έτους 1913, ο οικισμός Μπάνιτσα είχε 210 κατοίκους (103 άνδρες και 107 γυναίκες).

Το 1920 αναγνωρίζεται η κοινότητα Καλαμπακίου με έδρα τον οικισμό Καλαμπάκι στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, Μπάνιτσα²⁴⁴⁸, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 118 άνδρες και 112 γυναίκες, σύνολο 230 κάτοικοι.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών, στον οικισμό ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων που έφυγαν για την Τουρκία με τη Συνθήκη της Ανταλλαγής το 1923, μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 23 οικογένειες προσφύγων/93 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 85301-85340)²⁴⁴⁹.

Το 1928 ο οικισμός Μπάνιτσα, μετονομάζεται σε **Ψαθοχώρι**²⁴⁵⁰ και 2 ημέρες μετά τη δημοσίευση της αλλαγής του ονόματος στο Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως με νέο Φ.Ε.Κ., ο οικισμός **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

2448. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και στις κοινότητες του νομού τούτου, στην Υποδιοίκηση Δράμας αναγνωρίζεται: [7. Ο συνοικισμός Καλαμπάκι υπό το όνομα «κοινότης Καλμπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Καλαμπακίου ενούνται και οι συνοικισμοί Γεδή-Περέ, Καρά-Καβάκι, Μούζγα, Βοδόβιστα, **Μπάνιτσα**, Καρατσαλή, Μποσινός, Φωτολείβι και Οσμανίτσα].

2449. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2450. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Δράμας: [169. Ο συνοικισμός Μπάνιτσα της κοινότητος Καλαμπακίου μετονομάζεται εις «**Ψαθοχώρι**».

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΓΑΠΗ(*)	ΧΙΜΕΤΛΗ ή ΧΙΜΙΤΛΙ(*)	84	348		
2	ΑΓΓΙΤΗΣ - Ν. ΚΑΛΑΠΟΤΙ(*)	Ν. ΚΑΛΑΠΟΤΙ(*)	33	97		
3	ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ(*)	ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ(*)	13	48		
4	ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ-ΒΑΛΤΟΧΩΡΟ(*)	ΒΟΔΟΒΙΣΤΑ(*)	64	274		
5	ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ(*)	ΜΠΟΡΓΙΑΝΗ(*)	452	1,943		
6	ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ(*)	ΠΕΡΟΒΟΝ(*)	24	74		
7	ΑΓΟΡΑ(*)	ΠΑΖΑΡΛΑΡ(*)	72	310		
8	ΑΓΡΙΟΚΕΡΑΣΙΑ(*)	ΙΖΜΠΙΣΤΑ(*)	37	126		
9	ΑΔΡΙΑΝΗ	ΕΔΙΡΝΕΤΖΙΚ			178	788
10	ΑΕΤΟΡΑΧΗ(*)	ΡΑΔΙΜΠΟΣ(*)	13	43		
11	ΑΗΔΟΝΟΚΑΣΤΡΟΝ(*)	ΜΟΥΣΕΛΙΜ(*)	26	89		
12	ΑΙΓΕΙΡΟΣ(*)	ΚΑΒΑΚΛΗ(*)	53	205		
13	ΑΚΡΙΝΟΝ(*)	ΛΟΦΤΣΑ(*)	58	188		
14	ΑΛΙΣΤΡΑΤΗ	ΑΛΙΣΤΡΑΤΗ			242	978
15	ΑΜΙΣΗΝΟΝ(*)	ΧΟΛΕΒΑΝ(*)	27	93		
16	ΑΝΘΟΧΩΡΙ(*)	ΠΟΥΡΣΟΒΟΝ(*)	45	162		
17	ΑΡΚΑΔΙΚΟΣ(*)	ΣΑΝΔΙΚ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	58	216		
18	ΑΣΒΕΣΤΟΛΙΘΟΣ(*)	ΜΠΟΡΝΙΚ(*)	3	12		
19	ΑΥΤΟ(*)	ΤΟΜΑΛ ή ΤΟΜΑΣ(*)	7	21		
20	ΑΧΛΑΔΙΑ-ΑΧΛΑΔΕΑ(*)	ΜΠΛΑΤΣΕΝ(*)	32	125		
21	ΑΧΛΑΔΟΜΗΛΙΑ(*)	ΔΕΜΠΡΕΔΖΙΚ(*)	28	94		
22	ΒΑΘΥΛΑΚΟΣ(*)	ΚΟΒΙΤΣΑ ή ΚΟΒΙΣΤΑ(*)	41	131		
23	ΒΑΘΥΣΠΗΛΟΝ(*)	ΜΠΟΥΔΖΑΚ(*)	183	794		
24	ΒΑΘΥΤΟΠΟΣ	ΤΕΡΑΙΣ			154	544
25	ΒΑΘΥΧΩΡΙ	ΑΡΑΠΛΗ(*)	114	489		
26	ΒΟΥΝΟΚΟΡΥΦΗ(*)	ΛΟΚΑΤΙΝΑ(*)	12	35		
27	ΒΟΥΝΟΠΛΑΓΙΑ(*)	ΚΟΡΝΟΒΟΝ ή ΓΚΟΡΝΟΒΑ(*)	23	67		
28	ΒΟΥΝΟΧΩΡΙ(*)	ΠΡΙΜΠΟΪΝΑ(*)	15	54		
29	ΒΩΛΑΚΑΣ	ΒΩΛΑΞ			1	3
30	ΓΑΛΑΝΗ(*)	ΤΣΑΚΕΡΛΗ(*)	39	155		
31	ΓΑΜΠΡΟΒΟΝ(*)	ΓΑΜΠΡΟΒΟΝ(*)	38	142		
32	ΓΡΑΜΜΕΝΗ(*)	ΓΡΑΜΕΝΙΤΣΑ ή ΓΡΑΜΕΝΤΖΑ(*)	77	253		
33	ΓΡΑΝΙΤΗΣ	ΓΙΟΥΡΕΔΖΙΚ ή ΓΚΙΟΥΡΕΤΖΙΚ			44	159

34	ΓΥΡΟΣ(*)	ΓΚΕΡΚΙΑΗ(*)	18	72		
35	ΔΑΣΩΤΟΝ	ΚΟΥΜΑΝΙΤΣ ή ΚΟΥΜΑΝΙΤΣΙ			102	384
36	ΔΑΦΝΩΝΑΣ(*)	ΜΑΜΑΠΛΗ ή ΜΑΧΜΟΥΤΛΗ(*)	223	926		
37	ΔΕΛΤΑ(*)	ΒΗΤΩΒΟΝ ή ΒΙΤΟΒΑ(*)	29	103		
38	ΔΕΝΔΡΑΚΙΑ(*)	ΚΡΑΝΙΤΣΑ ή ΚΡΑΝΙΣΤΑ(*)	30	114		
39	ΔΙΑΜΕΣΟΝ(*)	ΓΙΑΒΟΥΡ ή ΓΙΑΒΟΡ(*)	30	142		
40	ΔΙΠΛΟΧΩΡΙ(*)	ΝΤΟΥΠΛΙΑΝΗ ή ΔΟΜΠΛΕΝ(*)	21	77		
41	ΔΙΠΟΤΑΜΑ(*)	ΚΑΤΟΥΝ(*)	75	297		
42	ΔΟΞΑΤΟΝ	ΔΟΞΑΤΟΝ			258	1,099
43	ΔΡΑΜΑ	ΔΡΑΜΑ	110	434		
44	ΔΡΑΜΑ	ΠΑΣΑΛΗ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	58	214		
45	ΔΡΕΠΑΝΙ(*)	ΡΑΠΕΣ(*)	26	91		
46	ΔΡΥΜΟΤΟΠΟΣ(*)	ΟΒΑΔΖΙΚ ή ΟΒΑΝΤΖΙΚ (*)	7	22		
47	ΕΞΟΧΗ	ΒΕΣΜΗ			147	508
48	ΕΥΡΥΠΕΔΟΝ(*)	ΑΣΑΑ ΜΑΧΑΛΑ(*)	83	317		
49	ΘΕΡΜΙΑ(*)	ΙΛΙΔΖΕ ή ΙΛΙΤΖΕ(*)	23	70		
50	ΘΗΣΑΥΡΟΣ(*)	ΤΣΕΡΕΣΟΒΟΝ(*) ανατ.	15	54		
51	ΘΟΛΟΣ(*)	ΚΑΡΑΔΖΑ ή ΚΑΡΑΤΖΑ- ΚΙΟΪ(*)	62	227		
52	ΙΜΕΡΑ(*)	ΣΑΛΤΙΚΛΗ*)	39	177		
53	ΙΩΝΙΚΟ(*) Ξάνθης	ΧΟΥΣΕΪΝ ΚΙΟΪ(*)	96	461		
54	ΚΑΛΑΜΠΑΚΙ(*)	ΚΑΛΑΜΠΑΚΙ(*)	404	1,684		
55	ΚΑΛΑΜΩΝΑΣ(*)	ΜΠΟΣΙΝΟΣ(*)	68	257		
56	ΚΑΛΗ ΒΡΥΣΗ	ΓΚΟΡΝΙΤΣΑ			51	180
57	ΚΑΛΛΙΘΕΑ	ΚΑΛΛΙΘΕΑ - ΕΓΡΙ-ΔΕΡΕ			63	246
58	ΚΑΛΛΙΚΑΡΠΟΝ(*)	ΛΟΦΤΙΣΤΑ(*)	36	93		
59	ΚΑΛΛΙΚΡΟΥΝΟΝ(*)	ΠΑΣΤΡΟΒΟΝ(*)	16	60		
60	ΚΑΛΛΙΦΥΤΟΣ(*)	ΡΑΒΙΚΑ(*)	408	1,676		
61	ΚΑΛΟ ΝΕΡΟ(*)	ΜΙΣΕΛΗ Ή ΜΕΣΕΛΗ(*)	9	38		
62	ΚΑΛΟΣ ΑΓΡΟΣ(*)	ΟΣΜΑΝΙΤΣΑ(*)	266	1,019		
63	ΚΑΛΥΒΑ(*)	ΚΑΛΟΒΟΝ(*)	34	123		
64	ΚΑΠΝΟΦΥΤΟΝ(*)	ΔΕΔΕΛΕΡ(*)	28	115		
65	ΚΑΡΠΟΦΟΡΟΝ(*)	ΓΙΟΝΟΥΣΛΟΥ	15	61		
66	ΚΑΡΥΟΦΥΤΟ(*)	ΚΟΖΛΟΥΔΖΑ(*)	143	627		
67	ΚΑΣΤΑΝΙΕΣ(*)	ΤΙΚΛΟΒΟΝ(*)	20	59		
68	ΚΑΣΤΑΝΙΤΗΣ(*)	ΧΟΡΟΖΛΟΥ(*)	40	137		
69	ΚΑΣΤΑΝΟΧΩΜΑ(*)	ΖΥΡΝΟΒΙΤΣΑ(*)	22	75		
70	ΚΑΤΑΦΥΤΟΝ	ΚΑΡΑ ΚΙΟΪ			124	408

71	ΚΑΤΑΧΛΩΡΟΝ(*)	ΡΑΚΙΣΤΑ(*)	58	184		
72	ΚΑΤΩ ΒΡΟΝΤΟΥ(*)	ΚΑΤΩ ΒΡΟΝΤΟΥ(*)	183	690		
73	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	ΖΥΡΝΟΒΟΝ			99	407
74	ΚΕΦΑΛΑΡΙ(*)	ΜΠΟΥΝΑΡ ΠΑΣΗ ή ΜΠΟΥΝΑΡΜΠΑΣΗ(*)	83	304		
75	ΚΙΕΒΟΝ(*)	ΚΙΕΒΟΝ(*)	8	25		
76	ΚΛΕΙΣΤΑ(*)	ΚΟΛΙΟΥΣ(*)	20	74		
77	ΚΟΚΚΙΝΑ(*)	ΜΠΟΥΡΧΟΒΟΝ(*)	25	67		
78	ΚΟΚΚΙΝΟΓΕΙΑ	ΚΟΥΜΠΑΛΙΣΤΑ			219	879
79	ΚΟΜΝΗΝΑ(*)	ΚΟΥΡΛΑΡ(*)	160	645		
80	ΚΟΥΔΟΥΝΙΑ	ΜΟΥΣΓΑ ή ΜΟΥΖΓΑ			150	530
81	ΚΟΨΙΣ(*)	ΚΛΕΜΠΟΤΣΑΡ ή ΚΙΛ- ΜΠΟΥΤΣΑΡ(*)	10	30		
82	ΚΡΗΝΗ(*)	ΚΙΟΥΡΤΣΙΛΕΡ(*)	20	83		
83	ΚΡΙΘΑΡΑΣ-ΚΡΙΘΑΡΙΑ(*)	ΜΠΟΥΤΙΜ ή ΜΠΟΥΔΙΜ(*)	10	26		
84	ΚΡΩΜΝΙΚΟ(*) Ροδόπης	ΣΑΡΝΙΤΣ(*)	35	121		
85	ΚΥΡΙΑ-ΚΗΡΙΑ(*)	ΟΡΓΑΝΔΖΗ(*)	133	565		
86	ΛΑΚΚΟΥΔΑ(*)	ΛΑΚΑΒΙΣΤΑ(*)	25	77		
87	ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ(*)	ΧΑΜΗΔΙΕ(*)	51	208		
88	ΛΕΥΚΟΓΕΙΑ	ΜΠΕΛΟΤΙΝΤΣΑ			246	878
89	ΛΕΥΚΟΔΙΑΣΕΛΛΟΝ- ΛΥΚΟΔΙΑΣΕΛΟΝ(*)	ΚΟΥΡΤΑΛΛΑΡ(*)	14	51		
90	ΛΕΥΚΟΘΕΑ(*)	ΔΡΑΤΣΟΒΟΝ(*)	10	41		
91	ΛΙΒΑΔΑΚΙ(*)	ΛΕΙΒΑΔΙΣΤΑ(*)	45	142		
92	ΛΙΒΑΔΕΡΟ(*)	ΜΟΚΡΟΣ(*)	10	32		
93	ΛΙΒΕΡΑ(*)	ΑΝΔΑ(*)	70	212		
94	ΛΥΚΟΔΡΟΜΙ(*)	ΚΟΥΡΤΑΛΛΑΝ(*)	50	182		
95	ΛΥΚΟΦΩΛΙΑ(*)	ΓΙΟΥΡ ΜΑΧΑΛΑ(*)	7	25		
96	ΜΑΓΝΗΣΙΑ- ΜΑΓΝΗΣΙΟΝ(*)	ΓΚΡΙΖΔΕΛ(*)	17	57		
97	ΜΑΚΡΥΠΛΑΓΙ(*)	ΡΑΒΕΝΙΑ(*)	43	168		
98	ΜΑΝΔΗΛΙ	ΜΑΝΔΥΛΙ			31	145
99	ΜΑΡΓΑΡΙΤΙ(*)	ΜΑΛΚΑΡΙΤ(*)	45	165		
100	ΜΑΡΜΑΡΙΑ(*)	ΔΟΥΑΛΛΑΡ ή ΝΤΟΑΛΛΑΡ(*)	24	85		
101	ΜΑΥΡΟΒΑΤΟΣ(*)	ΚΑΡΑΤΣΑΛΗ(*)	129	472		
102	ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ(*)	ΛΙΜΠΟΤΟΥΝ(*)	43	150		
103	ΜΑΥΡΟΛΕΥΚΗ	ΚΑΡΑ ΚΑΒΑΚ			82	360
104	ΜΑΥΡΟΛΙΘΙ(*)	ΡΟΥΣΟΒΟΝ(*)	16	53		
105	ΜΑΥΡΟΤΟΠΙΟΣ(*)	ΤΣΑΛΗ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	94	327		
106	ΜΑΥΡΟΧΩΡΙ(*)	ΤΙΣΟΒΟΝ(*)	15	47		
107	ΜΕΓΑ ΦΩΤΟΛΙΒΟΣ(*)	ΜΕΓΑ ΦΩΤΟΛΕΙΒΟΣ(*)	106	445		

108	ΜΕΓΑΛΟΚΑΜΠΟΣ(*)	ΜΕΓ. ΣΕΒΙΝΔΡΙΚ(*)	144	527		
109	ΜΕΛΙΣΣΟΜΑΝΔΡΑ(*)	ΜΑΛΟΥΣΤΑ(*)	20	79		
110	ΜΕΛΙΣΣΟΧΩΡΙΟΝ(*)	ΔΡΑΤΣΙΣΤΑ(*)	42	173		
111	ΜΕΣΟΒΟΥΝΙ(*)	ΣΙΔΕΡΟΒΟΝ ή ΣΙΔΕΡΟΒΑ(*)	29	89		
112	ΜΕΣΟΚΟΡΥΦΟΝ(*)	ΚΙΤΣΕΛΙΚ(*)	29	112		
113	ΜΕΣΟΧΩΡΙ- ΜΕΣΟΧΩΡΟΝ(*)	ΤΣΙΦΛΙΚ ΜΑΧΑΛΑ(*)	28	106		
114	ΜΙΚΡΟΚΑΜΠΟΣ(*)	ΜΙΚΡΟ ΣΙΒΙΝΔΡΙΚ(*)	76	280		
115	ΜΙΚΡΟΚΛΕΙΣΟΥΡΑ(*)	ΛΑΚΑΒΙΣΤΑ(*)	63	201		
116	ΜΙΚΡΟΛΙΒΑΔΟΝ(*)	ΚΗΡΑΝΛΗ ή ΚΡΑΝΛΗ(*)	14	49		
117	ΜΙΚΡΟΜΗΛΙΑ(*)	ΟΣΤΙΤΣΑ(*)	61	173		
118	ΜΙΚΡΟΠΟΛΗ	ΚΑΡΛΙΚΟΒΑ			267	1,117
119	ΜΙΚΡΟΧΩΡΙ(*) Παραν.	ΚΙΟΥΤΣΙΟΥΚ-ΚΙΟΪ(*) Παραν.	23	94		
120	ΜΙΚΡΟΧΩΡΙ-ΜΙΚΡΟ ΧΩΡΙΟ(*)	ΚΙΟΥΤΣΙΟΥΚ-ΚΙΟΪ (*) Δράμα	112	408		
121	ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ(*)	ΔΡΑΝΟΒΟΝ ή ΔΡΑΝΟΒΑ(*)	24	109		
122	ΜΟΝΟΠΑΤΙ(*)	ΡΑΔΙΣΤΑ(*)	3	12		
123	ΜΥΛΟΠΕΤΡΑ(*)	ΜΟΥΖΔΕΛ(*)	23	69		
124	ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΣ	ΤΟΥΡΚΟΧΩΡΙ			80	303
125	ΜΥΡΟΒΛΗΤΗΣ(*)	ΜΠΟΥΡΑΖΑΝΛΗ(*)	41	176		
126	ΜΥΡΣΙΝΕΡΟΝ(*)	ΠΕΠΕΛΕΣ(*)	24	84		
127	ΝΕΑ ΑΜΙΣΟΣ(*)	ΤΣΑΪ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	195	781		
128	ΝΕΑ ΚΡΩΜΝΗ(*)-Δράμα	Ν. ΚΡΩΜΝΗ(*)	126	482		
129	ΝΕΑ ΣΤΕΝΗΜΑΧΟΣ(*)- Δράμα	Ν. ΣΤΕΝΗΜΑΧΟΣ(*)	99	385		
130	ΝΕΑ ΤΑΡΣΟΣ(*) -Φωτολίβος	Ν. ΤΑΡΣΟΣ(*)	202	851		
131	ΝΕΟ ΟΡΤΑΚΙΟΪ(*)-Δράμα	Ν. ΟΡΤΑΚΙΟΪ(*)	30	122		
132	ΝΕΟΧΩΡΙΟΝ	ΝΕΟΧΩΡΙΟΝ			22	121
133	ΝΕΡΟΦΡΑΚΤΗΣ(*)	ΓΕΔΗ ΠΕΡΕ(*)	120	493		
134	ΝΕΣΤΟΧΩΡΙ(*)	ΧΑΔΙΡ ή ΧΙΔΙΡ ΚΙΟΪ(*)	24	73		
135	ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ	ΝΟΥΣΡΕΤΛΗ			204	828
136	ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ(*)	ΕΣΚΗ ΚΙΟΪ(*)	79	302		
137	ΞΑΓΝΑΝΤΟ(*)	ΚΑΡΣΙ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	17	72		
138	ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΟΣ	ΒΥΣΩΤΣΑΝΗ			87	324
139	ΞΥΛΟΚΟΠΟΣ(*)	ΝΤΟΜΠΡΟΣΟΥΛ ή ΔΟΜΠΡΟΣΟΥΛ(*)	12	44		
140	ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ(*)	ΒΛΑΔΙΚΟΣ(*)	53	133		
141	ΟΧΥΡΟΝ(*)	ΛΥΣΣΑ(*)	211	829		
142	ΠΑΓΟΝΕΡΙ	ΤΣΕΡΕΣΟΒΟΝ δυν.			1	4
143	ΠΑΛΙΑΜΠΕΛΑ(*)	ΧΑΣΑΝ ΜΑΓΛΑΡ ή ΜΠΑΛΑΡ(*)	31	112		

144	ΠΑΝΟΡΑΜΑ	ΠΑΛ. ΚΑΛΑΠΟΤΙ(ΟΝ)			46	164
145	ΠΑΠΑΔΕΣ(*)	ΠΑΠΑΖ ΚΙΟΪ(*)	49	184		
146	ΠΑΡΑΜΕΡΟΝ(*)	ΙΜΠΙΣΛΕΡ(*)	5	12		
147	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΝ(*)	ΜΠΟΥΚΙΑ(*)	16	54		
148	ΠΕΡΑΣΜΑ(*)	ΙΣΤΡΑΝΙΑ(*)	15	56		
149	ΠΕΡΙΒΛΕΠΤΟΝ(*)	ΚΑΡΑΓΚΙΟΖ ΚΙΟΪ(*)	44	165		
150	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ	ΣΤΑΡΤΙΣΤΑ			213	811
151	ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ(*)	ΔΕΜΙΡΔΖΟΓΙΑΝΗ(*)	53	192		
152	ΠΕΡΙΧΩΡΑ(*)	ΓΚΟΥΛΑΚ(*)	105	379		
153	ΠΕΤΡΟΤΟΠΟΣ(*)	ΜΠΙΤΣΟΒΟΝ(*)	9	22		
154	ΠΕΤΡΟΥΣΣΑ	ΠΛΕΥΝΑ			17	65
155	ΠΕΥΚΟΙ(*)	ΚΟΝΙΤΣΑ(*)	12	40		
156	ΠΕΥΚΟΛΟΦΟΣ(*)	ΣΙΜΠΕΛ ή ΣΕΜΠΗΛ ΜΑΧΑΛΛΑ(*)	27	91		
157	ΠΗΓΑΔΙΑ(*)	ΔΙΣΜΕΚΛΗ(*)	82	317		
158	ΠΗΓΑΙ(*)	ΜΙΣΕ-ΜΑΧΑΛΛΕ(*) ή ΜΕΣΕ	32	112		
159	ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΤΟΝ(*)	ΚΛΟΥΜ ή ΓΚΛΟΥΜ(*)	16	36		
160	ΠΛΑΤΑΝΙΑ(*)	ΚΟΥΖΛΟΥ ΚΙΟΪ(*)	238	1,010		
161	ΠΛΑΤΑΝΟΒΡΥΣΗ(*)	ΟΛΑ(*)	41	165		
162	ΠΟΛΥΓΕΦΥΡΟΝ(*)	ΤΣΑΤΑΚ(*)				
163	ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΝ- ΠΟΛΥΚΑΡΠΙΟΣ(*)	ΟΡΜΑΝΛΗ(*)	37	125		
164	ΠΟΛΥΚΗΠΟΝ(*)	ΚΟΠΟΥΚΤΣΗ(*)	12	59		
165	ΠΟΛΥΝΕΡΙ(*)	ΛΥΣΣΑΝΗ ή ΛΙΣΑΝ(*)	31	121		
166	ΠΟΛΥΠΕΤΡΟΝ(*)	ΓΙΑΣΤΟΡΓΙΑΝΗ ή ΓΙΑΣΟΡΓΙΑΝ(*)	19	70		
167	ΠΟΛΥΣΥΚΟΝ(*)	ΙΝΙΔΖΡΛΗ ή ΙΝΤΖΙΡΛΙΚ(*)	17	67		
168	ΠΟΤΑΜΑΚΙ(*)	ΔΑΛΙΑ(*)	22	72		
169	ΠΟΤΑΜΟΙ	ΜΠΟΡΟΒΟΝ			113	384
170	ΠΡΑΣΙΝΑΔΑ(*)	ΤΖΟΥΡΑ(*)	37	126		
171	ΠΡΙΝΟΤΟΠΟΣ(*)	ΔΟΣΠΑΤ(*) ή ΔΟΣΠΑΤ	18	61		
172	ΠΡΟΑΣΤΕΙΟΝ(*)	ΛΑΤΣΙΣΤΑ(*)	86	298		
173	ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗ	ΠΡΟΣΩΤΣΑΝΗ			645	2,588
174	ΠΤΕΛΕΑ(*)	ΜΠΕΡΙΣΤΑ(*)	116	414		
175	ΠΥΞΑΡΙ - ΑΝΩ ΠΥΞΑΡΙ(*)	ΣΙΜΣΙΡΛΗ(*)	53	236		
176	ΡΑΧΟΥΛΑ(*)	ΣΚΡΑΝΟΒΟΝ(*)	7	23		
177	ΣΕΒΑΣΤΕΙΑ - ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΝ(*)	ΓΕΝΗ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	80	292		
178	ΣΙΔΗΡ. ΣΤΑΘΜΟΣ(*)	ΣΙΔΗΡ. ΣΤΑΘΜΟΣ(*)	158	587		
179	ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ(*)	ΟΣΕΝΙΤΣΑ(*)	77	243		
180	ΣΙΔΗΡΟΠΕΤΡΑ(*)	ΔΕΜΙΡ ΤΑΣ(*)	34	154		

181	ΣΙΛΛΗ(*)	ΜΠΕΛΛΕΝ(*)	49	181		
182	ΣΙΤΑΓΡΟΙ(*)	ΜΙΝΑΡΕ ΤΣΕΦΛΙΚ(*)	192	797		
183	ΣΚΑΛΩΤΗ(*)	ΛΙΜΠΙΑΝ(*)	26	116		
184	ΣΚΟΠΙΑ	ΣΚΡΙΤΣΟΒΟΝ(*)	120	505		
185	ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ(*)	ΟΡΟΒΑ ή ΟΡΧΟΒΑ(*)	2	8		
186	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΙΣ			119	534
187	ΣΤΑΥΡΟΧΩΡΙ(*)	ΧΟΤΖΑΛΑΡ(*) Γενή-Κιόϊ	31	127		
188	ΣΤΕΡΝΑ(*)	ΑΡΠΑΔΖΙΚ(*)	13	60		
189	ΣΤΡΟΦΕΣ(*)	ΤΣΕΡΝΑΚ(*)	20	67		
190	ΣΥΚΙΔΙΑ(*)	ΤΣΕΡΚΙΣΤΑ(*)	33	104		
191	ΤΑΞΙΑΡΧΕΣ(*)	ΣΙΨΙΑ(*)	42	125		
192	ΤΕΙΧΟΣ	ΣΙΟΥΡΟΥΔΖΙΛΕΡ(*)	38	152		
193	ΤΕΜΕΝΟΣ(*)	ΤΖΑΜΙ ΜΑΧΑΛΕ(*)	27	105		
194	ΤΕΡΨΙΘΕΑ(*)	ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ(*)	44	154		
195	ΤΙΜΟΘΕΟΣ(*)	ΜΑΧΑΛΕΔΖΙΚ(*)	20	95		
196	ΤΙΧΩΤΑ(*)	ΤΙΧΩΤΑ-ΤΙΧΟΤΑ(*)	41	128		
197	ΤΡΑΧΩΝΙ	ΜΠΑΛΑΜΠΙΑΝ			47	196
198	ΤΡΙΓΩΝΟΝ(*)	ΜΠΕΧΑΝ(*)	14	43		
199	ΥΨΗΛΗ ΡΑΧΗ(*)	ΖΑΡΙΤΣ(*)	150	662		
200	ΥΨΗΛΟΚΑΣΤΡΟΝ(*)	ΚΕΛΛΙ-ΜΑΛΚΑΛΑΡ(*)	40	152		
201	ΥΨΗΛΟΝ(*)	ΚΑΣΑΠΛΗ(*)	47	197		
202	ΦΑΡΑΣΗΝΟΝ(*)	ΛΕΣΤΑΝ(*)	37	116		
203	ΦΤΕΛΙΑ(*)	ΕΦΤΕΛΙΑ(*)	148	615		
204	ΦΩΤΟΛΕΙΒΟΣ(*) - Ν. Ταρσός	ΦΩΤΟΛΕΙΒΟΣ(*)	24	82		
205	ΧΑΜΟΚΕΡΑΣΑ(*)	ΤΣΙΔΙΚΛΕΡ(*)	31	112		
206	ΧΑΡΑΔΡΑ(*)	ΡΑΤΣΕΝΙΚ(*)	18	60		
207	ΧΑΡΑΚΑΣ(*)	ΓΙΟΥΖΔΕΡΕΚ(*) ή ΓΚΙΟΥΣΤΕΡΕΚ(*)	15	50		
208	ΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗ(*)	ΡΟΣΙΑΟΒΟΝ(*) ή ΡΕΣΙΑΟΒΟ			121	496
209	ΧΡΥΣΟΚΕΦΑΛΟΣ(*)	ΒΟΥΛΚΟΒΟΝ(*)	131	511		
210	ΧΩΡΙΣΤΗ(*)	ΤΣΑΤΑΛΤΣΑ(*)			272	1,080
211	ΨΑΘΟΧΩΡΙ	ΜΠΑΝΙΤΣΑ			23	93
		ΣΥΝΟΛΑ	10,540	40,690	4,468	17,604
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμγως προσφυγικοί.						
		178 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	10,540	40,690		
		33 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	4,468	17,604		
		211 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	15,008	58,294		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΡΑΜΑΣ

- **Αρχεῖον του Εθνομάρτυρος Σμύρνης Χρυσοστόμου.** Μ.Ι.Ε.Τ. Αθήνα 2010.
- **Αρχεῖον Πόντου, Επιτροπή Ποντιακῶν Μελετῶν – Τόμος: 1^{ος}/1928.**
- **Θεόφιλος Δ. Αθανασιάδης:** «Ημερολόγιο Δράμας 1930», Τύποις Κυριαζοπούλου-Πεντζίκη. Δράμα.
- **Θεόφιλος Δ. Αθανασιάδης:** «Ημερολόγιο Δράμας 1931», Τύποις Κυριαζοπούλου-Πεντζίκη. Δράμα.
- **Στάθης Ασημάκης:** «Τοπωνύμια οβα, οβο, ιστα, ιτσα». Αθήνα 2015.
- **Γ. Βουλτσιάδης:** «Η Προσοτσάνη μέσα από την Ιστορία». Θεσσαλονίκη 1995.
- **Χρήστος Δασκάλου:** «Γνωριμία με το παρελθόν του τόπου μας-Καλλιθέα Δράμας». Δράμα.
- **Ημερολόγιο Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης 1931.**
- **Ημερολόγιο Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης 1932.**
- **Κώστας Καλαϊτζίδης:** «Πλατανιά Δράμας 1922-2006». Εκδόσεις: Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2007.
- **Συμεών Κ. Κοιμίσογλου:** «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Ελλήνων Ιστορία. Πίστη. Πολιτισμός». Θεσσαλονίκη, 2015. Εκδόσεις: ILP Productions.
- **Σπύρος Κουζινόπουλος:** «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση». Εκδόσεις: Καστανιώτη, Αθήνα.
- **Τάσος Κυριακίδης:** «Περίβλεπτον Δράμας. Από την Ανταλλαγή (1924) μέχρι σήμερα». Εκδόσεις: Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 1998.
- **Νικόλαος Π. Λατσιάδης:** «Το γεφύρι της Δράμας-Από τον θρύλο στηνπραγματικότητα». Ιδιωτική Έκδοση. Δράμα, 2014
- **Μ. Μαραβελάκης - Α. Βακαλόπουλος:** «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης», Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη, 1955.
- **Παρασκευάς Μαραπίδης:** Πτελέα Δράμας. Ιδιωτική έκδοση.
- **Γεωργία Μπακάλη – Δημήτρης Σφακιανάκης:** «Η Δράμα των προσφύγων». Δράμα, 2019.
- **Παμμικρασιατικός Σύλλογος Ν. Δράμας «Ιεροεθνομάρτυς Χρυσόστομος»:** Καταγραφή επιζώντων Μικρασιατών Ν. Δράμας. Δημιουργία Αρχείου. Δράμα, 2010.
- **Ευστάθιος Ευστ. Πελαγίδης:** «Μακεδονία. Κιβωτός των Ξεριζωμένων Ελλήνων (1913 – 1930)». Εκδοτικός Οίκος Κ. & Μ. Σταμούλη, Ι. Αρχ. Χαρπαντίδης. Θεσσαλονίκη 2019.
- **Πολιτιστικός Σύλλογος Λυκοδρομίου Ξάνθης.** «Λυκοδρόμιο».
- **Κων/νος Παπαδόπουλος:** «Από το Τσιμτίρ της Κερασούντας στην Αχλαδιά Δράμας». Δράμα,
- **Σάββας Παπαδόπουλος:** «Ο Μαυρόβατος Δράμας: Τοπογραφία-Ιστορία-Λαογραφία». Δημοτική Επιχείρηση Κοινωνικής Πολιτιστικής και Τουριστικής Ανάπτυξης Δήμου Δράμας. Δράμα 2001.
- **Σάββας Παπαδόπουλος:** «Προάστειο Δράμας». Δράμα,
- **Σάββας Παπαδόπουλος:** «Νέα Σεβάστεια Δράμας». Δράμα, 2008.
- **Σάββας Παπαδόπουλος:** «Μυλοπόταμος Δράμας». Δράμα,
- **Σάββας Παπαδόπουλος:** «Καλλίφυτος Δράμας». Δράμα,
- **Βασίλης Πετρόπουλος:** «Η ζωή στη Δρατσίστα». Δράμα,

- **Πρακτικά Συμποσίου Δράμας.**
- **Ιωάννης Πραζιούτης**: «Η Αλιστράτη Σερρών τα σπήλαια της και το φαράγγι του Αγ-γίτη», 1998
- **Θεόδωρος Ρωμανίδης**: «Νέα Αμισός. Το χωριό του παππού μου». 2017.
- **Παντελής Θ. Σοφιανός**: «Ο οικισμός Οχυρού του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου». Θεσσαλονίκη, 2008.
- **Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης, 2022.** «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων».
- **Παναγιώτης Τανιμανίδης**: «Η Ήμερα. Από τον Ελληνισμό του Πόντου». Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη 1998.
- **Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης**: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.
- **Αναστάσιος Γ. Τοπαλίδης**: «Πλατανόβρυση Δράμας». Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη α.ε.
- **Τάσος Χατζηναστασίου**: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της Βουλγαρικής Κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942-1944», Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003.

Διπλωματικές – Μεταπτυχιακές Εργασίες:

- **Γεωργία Μπακάλη** – Διδακτορική Διατριβή: Το «Θάρρος» και το προσφυγικό ζήτημα στη Δράμα και την περιοχή της (1923-1926). Θεσσαλονίκη, 2007.
- **Χ. Χρυσάκης**: «Γέννηση και εξέλιξη ενός προσφυγικού χωριού. «Πλατανιά» της Δράμας». Πτυχιακή Εργασία – Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Γεωγραφίας, 2011

Αρθρογραφία - Μελέτες:

- **Γεωργία Μπακάλη-Δημήτρης Σφακιανάκης**: «Η Δράμα υποδέχεται τους πρόσφυγες του εθνικού ξεριζωμού (1922=1924): Προβλήματα και προσκλήσεις».

Ιστότοποι:

- www.lithoksou.net - Δημήτρης Λιθοξόου: «Εγκατάσταση προσφύγων-Γραφείο Δράμας».
- Ιστότοποι Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Δράμας.
- Μεταβολές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)
- Φύλλα Εφημερίδων Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ. ετών 1920-1930).

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ

Εισαγωγή

Το Γραφείο Εποικισμού Καβάλας αποτελούσε το 7^ο τμήμα (τα άλλα 6 ήταν: Αλεξανδρούπολης, Ορεστιάδας, Διδυμοτείχου, Κομοτηνής, Ξάνθης και Δράμας) της Διεύθυνσης Εποικισμού Θράκης που είχε δημιουργηθεί από τη Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.) προκειμένου να αντιμετωπίσει το σοβαρό πρόβλημα που δημιουργήθηκε με την μετακίνηση των πληθυσμών και των προσφύγων, μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους, τον Μεγάλο Πόλεμο (Α΄ Παγκόσμιος) την Μικρασιατική Καταστροφή και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, στην περιοχή της Καβάλας.

Η πόλη της Καβάλας και η ευρύτερη περιοχή απελευθερώθηκε το 1913 από τους Βουλγάρους οι οποίοι με βίαιο τρόπο προσπάθησαν να εκβουλαρίσουν την περιοχή αμέσως μετά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.

Αμέσως μετά πραγματοποιείται η Απαρίθμησης-Απογραφή του 1913²⁴⁵¹ στις Νέες Επαρχίες της Ελλάδας προκειμένου «να αποτελώσιν εφεξής και μέχρι ενεργείας γενικής απογραφής του πληθυσμού του Κράτους τον επίσημον αριθμόν των κατοίκων των Νέων επαρχιών» (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως 7 Μαρτίου 1916).

Στον πίνακα του νομού Δράμας, (υπάγονταν τότε η περιοχή Καβάλας) καταγράφονται κατά υποδιοίκηση οι περιοχές:

Υποδιοίκηση	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο Κατοίκων
Καβάλας	17.452	17.156	34.608
Θάσου	7.951	7.275	15.226
Σαρή - Σαμπάν	12.727	10.352	23.079
Πραβίου	11.734	10.520	22.254
Σύνολο	49.864	45.303	95.167

Δύο χρόνια αργότερα το Ελληνικό Κράτος διαχωρίζει τις «Νέες Χώρες» (τις περιοχές που απελευθερώθηκαν στους Βαλκανικούς Πολέμους) σε νομούς και η Μακεδονία χωρίστηκε σε 5 νομούς ένας εκ των οποίων ήταν και ο νομός Δράμας που συμπεριλάμβανε και την Καβάλα. Αναλυτικότερα ο νομός Δράμας είχε 6 Υποδιοικήσεις: 1) Δράμας, 2) Καβάλας, 3) Πραβίου (Ελευθερούπολης, 4) Σαρή Σαμπάν (Χρυσούπολης), 5) Θάσου, 6) Ζυρνόβου και την αυτοτελή περιφέρεια των Μπουκίων (13 οικισμοί στην ορεινή περιοχή Δράμας και Ξάνθης που κατοικούνταν από Οθωμανούς).

Η περιοχή ευθύνης του Γραφείου Εποικισμού Καβάλας κάλυπτε την περιοχή, περίπου του πρώην νομού Καβάλας και ένα μέρος (το δυτικό) του νομού Ξάνθης. Στην εν λόγω περιοχή, ο πληθυσμός που ζούσε αμέσως μετά το Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο ήταν στη πλειοψηφία μουσουλμανικός. Και ως εκ τούτου οι περισσότεροι οικισμοί ήταν μουσουλμανικοί. Και βέβαια μέχρι την αποχώρηση των μουσουλμάνων το 1923 υπήρχε

2451. Απαρίθμησης των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913. Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας – Διεύθυνσις Στατιστικής.

σε πολλούς οικισμούς διαρχία. Πρόεδρος και Μουχτάρης, Τζαμί και Εκκλησία, Ελληνικό Σχολείο και Οθωμανική Σχολή.

Σε έγγραφο με ημερομηνία 19 Νοεμβρίου 1914, του υποδιοικητή του Σαρή-Σαμπάν (Ελευθερούπολη) προς τη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας-Γραφείο Εσωτερικών²⁴⁵², σχετικά με τις υποδομές που υπήρχαν στην περιοχή ευθύνης του, καταγράφονται:

«Αναφέρω δε υμίν ότι εν τη περιφέρειά ταύτη υπάγονται 54 εν όλω χωρία, οι δε εν τέλει του πίνακος αναφερόμενοι συνοικισμοί εσχηματίσθησαν εσχάτως δια της προσωρινής εγκαταστάσεως προσφύγων εις τα υπάρχοντα αγροτικά οικήματα (τσιφλίκια). Τα κτήματα ταύτα κείνται εν τη πεδιάδι και σχεδόν άπαντα πλησίον του χωρίου Κεραμωτή εις ό διαμένονσι εισέτι πρόσφυγες προτιθέμενοι να εγκατασταθούν εις τους σχηματισθησομένους μονίμους συνοικισμούς. Εις άπαντα δε σχεδόν τα χωρία της περιφέρειας κατοικεί αμιγής Οθωμανικός πληθυσμός εξαίρεσει ελαχίστων εις α εγκαταστάθηκαν τελευταίως πρόσφυγες επελθούσης ούτω αναμείξεως του πληθυσμού.

Εν τη πρωτευούσει της Υποδιοικήσεως υπήρχε επί Τουρκοκρατίας κατάστημα χρησιμεύον ως Διοικητήριο και γραφεία των λοιπών δημοσίων υπηρεσιών. Το κατάστημα όμως τούτο σήμερα είναι εντελώς ακατάλληλο και σχεδόν ετοιμόρροπον, ως εκ τούτου δε αι πλείοι των δημοσίων υπηρεσιών έχουσι εγκατασταθεί εις οικήματα εγκαταλειφθέντα παρά των ιδιοκτητών αυτών.».

Στην απογραφή του 1920²⁴⁵³ η πόλη της Καβάλας είχε 5.963 οικογένειες με πληθυσμό 22.939 εκ των οποίων 12.201 άνδρες και 10.738 γυναίκες. Στην ίδια απογραφή καταγράφονται οι κάτοικοι των περιοχών κατά υποδιοίκηση:

Υποδιοίκηση	Οικογένειες	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο Κατοίκων
Καβάλας	8.526	17.314	16.261	33.575
Θάσου	2.966	5.957	6.371	12.328
Νέστου	4.794	9.414	10.073	19.487
Πραβίου	4.055	7.852	8.582	16.434
Σύνολον	20.341	40.537	41.287	81.824

Τον Απρίλιο του 1923²⁴⁵⁴ και μετά την Μικρασιατική Καταστροφή πραγματοποιείται οικειοθελής απογραφή των προσφύγων. Στην περιοχή της Καβάλας, καταγράφονται 33.606 πρόσφυγες, κατά υποδιοίκηση:

Υποδιοίκηση	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο Προσφύγων
Καβάλας	9.091	10.695	19.786
Θάσου	1.229	1.323	2.552
Νέστου	3.050	3.132	6.182
Πραβίου	2.512	2.574	5.086
Σύνολον	15.882	17.724	33.606

2452. Ι.Α.Μ. - GRGSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26.

2453. Απογραφή του Πληθυσμού της Ελλάδος κατά την 19^η Δεκεμβρίου 1920. Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας – Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

2454. Απογραφή Προσφύγων ενεργηθείσα κατ' Απρίλιον 1923 – Υπουργείον Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως – Τμήμα Στατιστικής.

Η Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας, συνέταξε στις 12 Αυγούστου 1924 ένα Στατιστικό Πίνακα των Αγροτικών Προσφυγικών Συνοικισμών²⁴⁵⁵ με πολύ χρήσιμα στοιχεία. Από τον εν λόγω Πίνακα πληροφορούμαστε για την περιφέρεια Καβάλας ότι υπήρχαν 110 προσφυγικοί οικισμοί, ενώ τα διαθέσιμα οικήματα για τους πρόσφυγες ανέρχονταν σε 8.969 εκ των οποίων 7.209 ήταν Τούρκικα (τα οικήματα που εγκατέλειψαν οι Τούρκοι κατά την αναχώρησή τους στην Τουρκία), 400 μόλις είχαν ανεγερθεί, ενώ 1.350 ήταν υπό κατασκευή. Τώρα όσον αφορά την προέλευση των κατοίκων σε σύνολο 6.242 οικογενειών (24.304 άτομα), ήταν:

Προέλευση προσφύγων - Από	Οικογένειες	Άτομα
- Θράκη	1.780	7.286
- Μ. Ασία	2.610	10.483
- Καύκασο	131	406
- Πόντιο	1.620	5.726
- Βουλγαρία	83	332
- Σερβία	12	48
- Παλαιά Ελλάδα	3	9
- Διάφοροι	3	14
Σύνολο	6.242	24.304

Η κατανομή των 427.713 αγροτών προσφύγων της Μακεδονίας²⁴⁵⁶ την περίοδο 1922-1924, γίνεται ανάλογα με το πληθυσμιακό τους μέγεθος και κατά εποικιστικό γραφείο. Στην Καβάλα έχουμε 37.752 πρόσφυγες (8,82%).

Η κατανομή των αστών προσφύγων στη Μακεδονία (1922-1924) κατά νομαρχία και στην περιοχή της Καβάλας έχει ως εξής²⁴⁵⁷:

ΝΟΜΑΡΧΙΑ	Πρόσφυγες που μένουν σε συνοικισμούς ή σε μουσουλμανικά σπίτια		Πρόσφυγες που μένουν σε νοικιασμένα σπίτια ή δωμάτια		ΣΥΝΟΛΟ	
	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
Καβάλα	5.889	22.105	87	341	5.976	22.446

Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.) του 1928, στην περιοχή ευθύνης του Γραφείου Εποικισμού Καβάλας είχαν εγκατασταθεί σε 121 οικισμούς, 9.892 οικογένειες (37.852 άτομα)²⁴⁵⁸. Εξ αυτών οι 104 οικισμοί είχαν χαρακτηριστεί αμιγώς προσφυγικοί και είχαν εγκατασταθεί 7.799 οικογένειες (29.963 άτομα), ενώ οι υπόλοιποι 17 οικισμοί ήταν μικτοί (γηγενείς και πρόσφυγες) και είχαν εγκατασταθεί 2.093 οικογένειες (7.889 άτομα).

2455. Αρχείο Καραβία – Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.

2456. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (Ε.Μ.Σ.): «Οι πρόσφυγες στη Μακεδονία. Από την τραγωδία στην εποποιΐα». Εκδόσεις Μίλητος, Αθήνα 2009, σελ. 78

2457. Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (Ε.Μ.Σ.): «Οι πρόσφυγες στη Μακεδονία. Από την τραγωδία στην εποποιΐα». Εκδόσεις Μίλητος, Αθήνα 2009, σελ. 80.

2458. Κατάλογος των Προσφυγικών Συνοικισμών Μακεδονίας με τας νέας ονομασίες – Θεσσαλονίκη 1928 Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνση Εποικισμού Μακεδονίας –Τμήμα Στατιστικής (Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας «Ι.Α.Μ.»).

Η πόλη της Καβάλας δεν αναφέρεται στους οικισμούς-κωμοπόλεις που δέχτηκαν πρόσφυγες με βάση τα στοιχεία της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων και τον Κατάλογο Προσφυγικών Οικισμών Μακεδονίας. Από τις απογραφές όμως μεταξύ 1920 και 1928 διαπιστώνουμε ότι στους 22.939 κατοίκους το 1920 προστίθενται άλλοι 28.927 κάτοικοι μέχρι το 1928 και η Καβάλα γίνεται η τρίτη σε πληθυσμό πόλη που δέχθηκε Μικρασιάτες πρόσφυγες σε ποσοστό 126% πάνω από τους γηγενείς. (Πρώτη η Καλλιθέα με 371% ,4.185/15.516 και δεύτερη η Δράμα με 135% , 16.765/22.601).

Μάλιστα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, δημιουργείται Επιτροπή Περιθάλψεως Προσφύγων²⁴⁵⁹, αποτελούμενη από τους: Μιχ. Κокκαλάκη, Σ. Ζερβουδάκη, Ιωάν. Ζερβουδάκη,, Αθ. Καλύβα, Σ. Κεσίσογλου, Ν. Σερδαρόγλου, Ι. Μαρκατζή, Νικ. Γερμεντζή, Α. Ιωαννίδη, Ι. Αστεριάδη, Α. Πετυχήκη, Γ. Δύτσικα, Ν. Σαχτάνη, Κ. Γαράκη, Στ. Καραγεώργη, Ζ. Ζαχαριάδη, Ευάγ. Ιορδάνου, Γ. Τζαούνου, Χ. Βαμβακίδη, Ι. Μαμακέλη και Μ. Γεωργίου, πρόσφυγες.

Ο ιστορικός και ερευνητής Κυριάκος Λυκουρίνος²⁴⁶⁰, μας περιγράφει τις συνθήκες εγκατάστασης των προσφύγων, τα πρώτα χρόνια:

Η στέγαση των χιλιάδων προσφύγων της Καβάλας αποτέλεσε ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα. Με τον ερχομό τους οι ξεριζωμένοι διέμεναν σε σκηνές ή εύρισκαν καταφύγιο σε παράγκες και εγκαταλειμμένα κτήρια, σε σχολεία, εκκλησίες και τζαμιά, σε ξενοδοχεία, χάνια και λέσχες. Κυρίως όμως σε καπναποθήκες.

Η επίταξη των δημοσίων και ιδιωτικών κτηρίων (με νόμους του Νοεμβρίου 1922) δεν μπορούσε παρά να είναι ένα προσωρινό μέτρο, καθώς δυσχέραινε την κοινωνική και οικονομική ζωή, προκαλούσε αναστάτωση και ξεσήκωνε αντιδράσεις. Ωστόσο εκατοντάδες οικογένειες έμειναν στις επιταγμένες καπναποθήκες για μήνες, ορισμένες μέχρι και δύο χρόνια!

Το 1924 η Καβάλα εκκενώθηκε από το μουσουλμανικό πληθυσμό της και τα οικήματα των ανταλλάξιμων Τούρκων (συνολικά 1.975 σπίτια, τζαμιά και ιδρύματα) διατέθηκαν για τη στέγαση των προσφύγων. Η τοπική «Επιτροπή Στεγάσεως» εγκατέστησε σ' αυτά περισσότερες από 7.000 οικογένειες, παραχωρώντας σε καθεμιά ένα δωμάτιο.

Όμως τα ανταλλάξιμα δεν επαρκούσαν για τις ανάγκες του προσφυγικού πληθυσμού, ενώ πολλά ήταν σε άθλια κατάσταση. Στο «Παμπροσφυγικό Συνέδριο» του 1925 ο πληρεξούσιος της Καβάλας ανέφερε ότι 1.500 οικογένειες διέμεναν σε τρώγλες, ενώ ο Υπουργός Προνοίας Μισυρλόγλου χαρακτήριζε τη στέγαση στην Καβάλα ως «φρικώδη»....

Στο ίδιο άρθρο ο ερευνητής Κυριάκος Λυκουρίνος μας περιγράφει αναλυτικά τον τρόπο και τις συνθήκες που δημιουργήθηκαν οι πρώτοι προσφυγικοί συνοικισμοί μέσα στη πόλη της Καβάλας: (Κιουτσούκ Ορμάν, Χαμιδιέ ή Αγ. Βαρβάρας, Χίλια, Δεκαοκτώ, Αμπελοκήπων, Βύρωνας, Γκιρτζή, Πεντακόσια ή Καλλιθέας, Δεξαμενής αναλυτικά με αριθμό κατοικιών και οικογενειών.

Μάλιστα 3 προσφυγικοί συνοικισμοί της Καβάλας, ύστερα από κήρυξη τους τους από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεότερων Μνημείων, το 2012, θεωρούνται «Ιστορικοί τόποι». Αναφερόμαστε για τους συνοικισμούς «Χίλια», «Δεκαοκτώ» και Πεντακόσια» οι οποίοι πήραν το όνομά τους από τον αριθμό των προσφυγικών οικογενειών που εγκατα-

2459. Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος» Ψηφιακό Αρχείο Αρ. 173

2460. Κυριάκος Λυκουρίνος: Καβάλα 1922-1930. Η στέγαση των προσφύγων και οι προσφυγικοί συνοικισμοί. Άρθρο στην εφημερίδα «Μνήμη» του Συλλόγου Μικρασιατών Ν. Καβάλας φ. 3 Μάιος 2010, Σεπτ. 2014.

στάθηκαν εκεί, ενώ ο συνοικισμός «Δεκαοκτώ» αφορά μόνον σε 18 σπίτια πλησίον του οικισμού των «Χιλίων» (στην οδό Βησσαρίωνος) από τα οποία διασώζονται σήμερα 17 κατοικίες. Ο συνοικισμός των «Χιλίων» αναφέρεται πάντως σε τοπογραφικό του 1937 με την ονομασία Αμπελόκηποι, ενώ η νότια πλευρά του είχαν και τις ονομασίες «Βύρωνας» ή «Γκιρτζή» από το όνομα του εργολάβου που είχε κατασκευάσει τα σπίτια. Από τον αρχικό σχεδιασμό ωστόσο έχουν απομείνει σήμερα 164 κτίρια, όλα τετραπλοκατοικίες.²⁴⁶¹

Με την έλευση των προσφύγων στη Μακεδονία έχουμε και νέες διοικητικές μεταρρυθμίσεις σε επίπεδο νομών και περιφερειών. Ο νομός Καβάλας, συστάθηκε το 1924 (Ν. 3191/1924) «αποτελούμενος εκ των Υποδιοικήσεων 1) Καβάλλας, 2) Νέστου, 3) Πραβίου και 4) Θάσου, αποσπωμένων εκ του νομού Δράμας, όστις εφεξής αποτελείται εκ των Υποδιοικήσεων Δράμας και Ζυρνόβου. Έδρα του νομού έσεται η πόλις Καβάλλα».

Με βάση την απογραφή του 1928, στο νομό Καβάλας καταμετρήθηκαν 119.140 κάτοικοι εκ των οποίων 44.448 (32,7%) ήταν γηγενείς και 74.692 (62,7%) ήταν πρόσφυγες. Η έλευση των προσφύγων και η αποχώρηση των μουσουλμάνων έφερε αλλαγές στο πληθυσμιακό γίνεσθαι την πενταετία 1923-1928 και άλλαξε τον πληθυσμιακό χάρτη όχι μόνο του νομού Καβάλας αλλά και της Μακεδονίας και της Θράκης. Αν θέλουμε να γνωρίζουμε την προέλευση αυτών των προσφύγων: 32.156 (43%) προέρχονταν από τη Μ. Ασία, 23.493 (31,5%) από την Ανατολική Θράκη, 16.023 (21,5%) από τον Πόντο, 1.557 (2%) από την Κωνσταντινούπολη, 855(1%) από τη Ρωσία και τον Καύκασο, και μερικές δεκάδες προσφύγων από διάφορα άλλα μέρη.

Με στοιχεία της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών μέχρι 30 Απριλίου 1928, στην περιφέρεια της Καβάλας είχαν αποκατασταθεί 2.955 οικογένειες/10.993 άτομα Ποντίων.²⁴⁶²

Τώρα όσον αφορά την αποκατάσταση του συνόλου των προσφύγων έχουμε δύο κατηγορίες:

2461. Μαρίας Θερού: Εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» της 10 Δεκεμβρίου 2012.

2462. Αρχείον Πόντου – Επιτροπή Ποντιακών Μελετών: 1^{ος} τόμος 1928.

- Τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στην πόλη της Καβάλας και στις μεγάλες κωμοπόλεις του νομού (Ελευθερούπολη, Χρυσούπολη) που εντάσσονται στην αστική αποκατάσταση και συνήθως έπαιρναν ως αντάλλαγμα (για τις εγκαταλειφθείσες περιουσίες τους στη Μ. Ασία) δωμάτια, οικίες ή οικόπεδα και ασχολούνταν ως εργάτες, υπάλληλοι και μικροέμποροι, και

- Τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στους γύρω γεωργικούς κατά το πλείστον οικισμούς και εντάχθηκαν στη λεγόμενη αγροτική αποκατάσταση. Σε αυτούς παρασχέθηκαν κλήρος (χωράφια), ζώα, γεωργικά εργαλεία, σπόροι και χρηματικά ποσά για την συντήρηση της οικογένειας μέχρι τη πρώτη σοδειά, προκειμένου να εγκατασταθούν στην ύπαιθρο, να ασχοληθούν με την γεωργία, αν και πολλοί από αυτούς δυσπιστούσαν ως προς την καλλιέργεια καπνού γιατί δεν ήταν γνώστες του αντικειμένου.

Στα τέλη του 1925 η πλειονότητα τω προσφύγων έχει εξασφαλίσει κάποια υποτυπώδη στέγη ενώ έχουν δημιουργηθεί οι συνθήκες για την επιβίωσή τους.

Μέχρι το 1926 σχεδόν όλοι οι οικισμοί του νομού Καβάλας έφεραν τα παλιά μουσουλμανικά ονόματά τους, όταν και μαζικά μετονομάστηκαν έχοντας πλέον ελληνικές ονομασίες. Συγχρόνως επιβάλλονται όροι για την μετακίνησή τους προκειμένου να υπάρχει έλεγχος και σωστή παρακολούθηση του κλήρου και των οικημάτων. Επιτρέπονταν βασικά μετακινήσεις μόνο για τη συνένωση οικογενειών ή για κάποιο σοβαρό λόγο.

Η περιοχή της Καβάλας όπως και της Δράμας, γνώρισαν την αγγιότητα του Βουλγαρικού Στρατού κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, όταν οι Βούλγαροι με σχέδιο θέλησαν να εξαφανίσουν ή να εκβουλγαρίσουν τους ελληνικούς πληθυσμούς με αποτέλεσμα να υπάρχουν δεκάδες θύματα και να καταστραφούν αρκετά χωριά.

Στην δεκαετία του 1960 η περιοχή της Καβάλας όπως και γενικότερα η Μακεδονία υφίσταται τις συνέπειες της μετανάστευσης και διαρκώς ο πληθυσμός των χωριών ελαττώνεται ενώ η περιοχή χάνει σπουδαίο και πολύτιμο εργατικό δυναμικό, αφού δεν υπάρχουν μεγάλες και συνεχείς επενδύσεις. Μεμονωμένες επενδύσεις όπως: Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων, Μάρμαρα Καβάλας και Πετρέλαια Θάσου-Καβάλας, δεν ανακόπτουν τη φυγή των νέων, στα εργοστάσια της Ευρώπης και κυρίως της Γερμανίας.

Αρκετοί από τους παραπάνω οικισμούς δεν άντεξαν στο πέρασμα του χρόνου λόγω των δυσκολιών διαβίωσης αλλά και της εξέλιξης της γεωργίας που απαιτούσε νέα μηχανήματα και συνενώσεις γεωργικών εκτάσεων. Κάποιοι καταργήθηκαν μέχρι το 1940 γιατί δεν είχαν βασικές υποδομές (νερό, φως, σχολεία, εκκλησία κλπ.), ενώ κάποιοι άλλοι προσαρτήθηκαν σε μεγαλύτερες γειτονικές κοινότητες.

Από τους 121 οικισμούς του Γραφείου Εποικισμού Καβάλας της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (Ε.Α.Π.) οι 31 οικισμοί καταργήθηκαν: Αγιοβούνι, Αερικό, Αετοπλαγιά, Ανωχώρι, Αχλαδινή, Δημαράς, Δρυάδα, Δρυμούσα, Καλαθάς, Καστανωτό, Κατωχώρι, Κόκκαλα, Κυνηγός, Κωνσταντινιά, Λευκάδι, Λιθοχώρι, Λυκιά, Λυκοβούνι, Μαντζάρ, Μεσότοπος, Μονοκαρυδιά, Ορεινό, Παλαιά Κώμη, Περιστερώνας, Προάστειο, Πυργίσκος, Σεκελέρ, Σόουκ Σου, Στενωπός, Τρίτα και Χορασά.

Άλλοι 17 οικισμοί εμφανίζουν σημεία εγκατάλειψης: Δρυμιά (22 κάτοικοι), Δύσβατο (11), Ελαφοχώρι (62), Κρανοχώρι (7), Λεύκη (48), Λιμνιά (35), Λουτρά Ελευθερών (4), Λυκόστομο (41), Μικροχώρι (90), Μυρτούσα Νέα Κώμη (62), Νικηταί (5), Πασχαλιά (80), Πολύνερο (18), Σκοπός (34), Στεγνό (110), Χαλέπι (28) και Άνω Χαρτοκόπι (22).

Πολλοί όμως οικισμοί συνεχίζουν μέχρι σήμερα να υφίστανται σημειώνοντας αξιόλογη εξέλιξη. Βλέποντας σήμερα τον χάρτη της περιοχής Καβάλας, τις κωμοπόλεις και τα χωριά διαπιστώνουμε ότι σε ποσοστό 90% και άνω αποτελούν προσφυγικές εστίες που διασώζουν τα ήθη και τα έθιμα τους μέσα από γιορτές και εκδηλώσεις που έχουν ιδρύσει οι απόγονοι των προσφύγων ή ακόμα προσπαθούν να διατηρήσουν τις μνήμες των προγόνων τους, δημιουργώντας μικρά τοπικά μουσεία (Σύλλογος Μικρασιατών Καβάλας, «Οι Αλησμόνητες Πατρίδες»).

Μέχρι το 2010 ο νομός Καβάλας, αποτελούσε τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Καβάλας και ήταν ένας από τους 51 νομούς της Ελλάδας, με πρωτεύουσα την ομώνυμη πόλη Καβάλα. Συνόρευε με τους νομούς Σερρών στα δυτικά, στα βορειοδυτικά του με το νομό Δράμας, στα βορειοανατολικά με το νομό Ξάνθης, ενώ προς νότια βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Κατατάσσεται 34^{ος} ως προς την έκταση νομός της χώρας και καταλαμβάνει επιφάνεια 2.111 τετρ. χλμ., από τα οποία τα 18 τετρ. χλμ. είναι εσωτερικά ύδατα, και 20^{ος} σε πληθυσμό με 58.663 κατοίκους. Διαιρούνταν σε 4 επαρχίες, 7 δήμους και 66 κοινότητες έως το 1997 και με τον Καποδίστρια σε 11 δήμους. Η μεγαλύτερη πόλη και μοναδική του νομού είναι η Καβάλα (58.663) και ακολουθούν οι κωμοπόλεις Χρυσούπολη (8.004) και Ελευθερούπολη (4.360).

Με το Ν. 3852/2010 οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις καταργήθηκαν και μετονομάστηκαν σε Περιφερειακές Ενότητες υπαγόμενες σε μία ενιαία ευρύτερη Περιφέρεια. Η Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας υπάγεται στη Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με πρωτεύουσα τη Κομοτηνή. Το 2011 ο νομός Καβάλας διασπάστηκε σε δύο Π.Ε., την Π.Ε. Καβάλας και την Π.Ε. Θάσου.²⁴⁶³

Ο ιστορικός Θεοφάνης Μαλκίδης²⁴⁶⁴ σημειώνει για την εγκατάσταση Θρακών στους νομούς Καβάλας και Έβρου:

«Η έλευση των προσφύγων στην Ελλάδα, απόρροια του βίαιου διωγμού τους από τις εστίες τους, αποτελεί μείζον γεγονός για την ελληνική κοινωνία και ιστορία. Η εγκατάσταση ενός μεγάλου ποσοστού εξ αυτών στο νομό Έβρου και Καβάλας, ως αποτέλεσμα της δυνατότητας που υπήρχε για αποκατάσταση λόγω της ύπαρξης γης και ικανού χώρου στέγασης, αλλά και της εγγύτητας στην πατρίδα, αφού για πολλά χρόνια υπήρχε η προσδοκία επιστροφής, δημιούργησε μία ιδιαίτερη σχέση των προσφύγων με τον χώρο.

Οι πρόσφυγες, φορείς μιας πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και των ιδεών, συνέβαλαν αποφασιστικά όχι μόνο στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, αλλά και στον εμπλουτισμό με νέα πολιτιστικά στοιχεία. Η συμβολή των προσφύγων στην άνοδο της γεωργικής παραγωγής, στην εισαγωγή νέων και την αναζωογόνηση παλιών καλλιεργειών είναι αδιαμφισβήτητη. Ταυτόχρονα η μεταφορά μέσα από πολύ δύσκολες συνθήκες ενός πολυποίκιλου πολιτιστικού φορτίου από τις ιστορικές πατρίδες εκτός από τη διάσωσή του συνέβαλε και στην τοπική και κοινωνική πολιτιστική ζωή...»

2463. Από τη Βικιπαίδεια.

2464. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες Πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

Αβραμυλιά (Τσομπανλή)

Ο οικισμός **Τσομπανλή**, βρισκόταν στα ανατολικά όρια του νομού Καβάλας, στους νοτιοανατολικούς πρόποδες των Ορέων Λεκάνης, κοντά στα Θρακικά Τέμπη σε υψόμετρο 160 μ. ενώ απέχει 36 χλμ. βορειοανατολικά από την Καβάλα.

Το 1886 είχε 500 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην απογραφή του 1913 είχε 422 άτομα (224 άνδρες και 198 γυναίκες) ενώ το 1914 κατοικείται από μουσουλμανικό πληθυσμό και στον οικισμό λειτουργούν 2 δημοτικές Οθωμανικές σχολές.²⁴⁶⁵

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁴⁶⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Ιντζέ (Παράδεισος).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 150 άνδρες και 180 γυναίκες, σύνολο 330 κάτοικοι.

Το 1921 ορίζεται έδρα της κοινότητας Τσομπανλή (Φ.Ε.Κ. 14^Α – 30/01/1921).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 147 πρόσφυγες (67 άνδρες και 80 γυναίκες).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων που το σύνολό τους στον οικισμό ανέρχονταν το 1928 σε 86 οικογένειες προσφύγων/323 άτομα σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Ήταν Μικρασιάτες και Πόντιοι καθώς και Σαρακατσάνοι νομάδες κτηνοτρόφοι, αντικαθιστώντας τον μέχρι τότε Οθωμανικό πληθυσμό. Τις επόμενες δεκαετίες γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση, με την κτηνοτροφία και την γεωργία να στηρίζουν οικονομικά τους κατοίκους²⁴⁶⁷.

Το 1924 ο οικισμός και η κοινότητα Τσομπανλή, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός και η κοινότητα μετονομάζονται σε **Αβραμυλιά**²⁴⁶⁸. Επειδή στην περιοχή καλλιεργούνται δαμασκηνιές, εικάζεται ότι, το όνομά του το έλαβε από αυτά τα δένδρα.

Το 1927 η κοινότητα Αβραμυλιάς μετονομάζεται σε κοινότητα Διαλεκτού και ο οικισμός Αβραμυλιά παύει να είναι έδρα της κοινότητας Διαλεκτού (Φ.Ε.Κ. 64Β – 10/08/1927) ενώ το 1928 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Διαλεκτού και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Αβραμυλιάς (Φ.Ε.Κ. 251^Α – 01/12/1928).

2465. Έγγραφο GRGSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2466. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Νέστου: [5. Ο συνοικισμός Ιντζές υπό το όνομα «κοινότης Ιντζές» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ιντζέ ενοούνται και οι συνοικισμοί Κουρού-Δερέ, Καρά-Κιδαρλή, **Τσομπανλή** και Μπεκλεμής].

2467. <https://www.tipaki.gr/%CE%B1%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%BC%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CF%8C-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%AC%CE%BA%CE%B9/>

2468. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [25. Η κοινότης Τσομπανλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Αβραμυλιάς» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Τσομπανλή εις «**Αβραμυλιάς**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 319 κατοίκων, οι 302 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 58001-58120)²⁴⁶⁹.

Στις 16/10/1940 διορθώνεται το όνομα του οικισμού και της κοινότητας από Αβραμλιά σε **Αβραμυλιά**.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Αβραμυλιάς και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης.

Στην περιοχή του οικισμού και λόγω του κατάλληλου κλίματος και εδάφους, καλλιεργούνται αμπελώνες, συνολικής έκτασης 115 στρεμμάτων, περίπου, οι οποίοι δίνουν υψηλής ποιότητας σταφύλια και κρασί (Chardonnay, Syrah, Merlot, Μαλαγουζιά, Αγιωργίτικο, Ασύρτικο και Sauvignon)²⁴⁷⁰.

Στην Αβραμυλιά βρίσκεται και το εργαστήρι του παγκοσμίου φήμης Έλληνα γλύπτη Κώστα Καρακίτσου²⁴⁷¹.

Από το 2011, με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αβραμυλιά αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης και (μαζί με τον οικισμό Δαμασκησιά) αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Αβραμυλιάς, της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης, του δήμου Νέστου με έδρα την Χρυσούπολη (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 319 κάτοικοι (1928), 393 (1940), 419 (1951), 313 (1961), 179 (1971), 107 (1981), 52 (1991), 27 (2001) 47 (2011).

Αγίασμα (Κουρί ή Κουρού Χουμαγιού)

Ο οικισμός **Κουρί** βρίσκονταν 7,9 χλμ. βορειοδυτικά της Κεραμωτής Καβάλας, στην πεδιάδα του Νέστου, και σήμερα απέχει 3 χλμ. από τον Κρατικό Αερολιμένα Καβάλας «Μέγας Αλέξανδρος».

Στις αρχές του 20^{ου} αι. είχε μουσουλμανικό πληθυσμό 220 κατοίκους σύμφωνα με τη Στατιστική του Ελληνικού Στρατού.

Στην Απαρίθμηση πληθυσμού του 1913 είχε 335 κατοίκους (212 άνδρες και 123 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁴⁷² ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Σαπαίων (Σαρή Σαμπάν).

2469. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2470. <http://www.greekwinevineyards.com/>

2471. <https://www.tipaki.gr/%CE%B1%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%BC%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%B1-%CE%BD%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CF%8C-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%AC%CE%BA%CE%B9/>

2472. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [1. Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινέζ, Μπετζελή, Οργάντζιλαρ, **Κουρί**, Κουτούντζαλη, Χατζή-Αμίν-Αγά, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσήτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, Τόϊλαρ, Κεραμωτή και Καρά-Βέη].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 141 άνδρες και 129 γυναίκες, σύνολο 270 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 232 πρόσφυγες (116 άνδρες και 116 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών, στο Αγίασμα εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες και μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. ο πληθυσμός του ανέρχονταν σε 99 οικογένειες προσφύγων/393 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 μετονομάζεται σε **Αγίασμα**²⁴⁷³.

Το 1927 ο οικισμός Αγίασμα αποσπάται από την κοινότητα Χρυσούπολης (Σαρή Σαμπάν) και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Αγιάσματος που συστάθηκε (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 411 κατοίκων, οι 397 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 58121-58260)²⁴⁷⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αγίασμα αποσπάται από την κοινότητα Αγιάσματος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κεραμωτής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» το Αγίασμα αποσπάται από δήμο Κεραμωτής (καταργείται) και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Αγιάσματος (μαζί με την Παραλία Αγιάσματος) της Δημοτικής Ενότητας Κεραμωτής του δήμου Νέστου, με έδρα την Χρυσούπολη (Φ.Ε.Κ. 87^Α 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 411 κάτοικοι (1928), 685 (1940), 1.022 (1951), 1.176 (1961), 1.056 (1971), 1.155 (1981), 1.076 (1991) και 835 (2011).

Αγιοβούνι (Δεδέ-Δάγ ή Ερεντή)

Ο οικισμός **Δεδέ-Δάγ** βρίσκονταν κοντά στο Καρατζά- Κιόϊ (Φίλιπποι) της Καβάλας.

Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών ήταν ένα μουσουλμανικός οικισμός που στην Απαρίθμηση το 1913 είχε 121 κατοίκους (56 άνδρες και 65 γυναίκες).

Το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο, ενώ είχαν αρχίσει οι πρώτοι πρόσφυγες να έρχονται και να εγκαθίστανται στον οικισμό²⁴⁷⁵.

2473. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Καβάλας: [4. Ο συνοικισμός Κουρί της αυτής κοινότητας (Χρυσουπόλεως-πρώην Σαρή Σαμπάν) μετονομάζεται εις «Αγίασμα»].

2474. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2475. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁴⁷⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ.

Εδώ μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 83 οικογένειες προσφύγων/338 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων του που το εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926 ο οικισμός Δεδέ-Δάγ μετονομάζεται σε **Αγιοβούνι**²⁴⁷⁷.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 61361-61480)²⁴⁷⁸.

Το 1928 ο οικισμός Αγιοβούνι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Άγιος Ανδρέας (Νουζλά ή Νουσλάς)

Ο οικισμός **Νουζλά**, βρίσκονταν 16,8 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας και βόρεια των Ελευθερών σε υψόμετρο 70 μ. Ο οικισμός δημιουργήθηκε από Ρώσους μοναχούς, οι οποίοι το 1870 έκτισαν το μοναστήρι του Αγίου Ανδρέα, από το οποίο πήρε το όνομά του ο οικισμός. Το μοναστήρι εγκαταλείφθηκε μερικά χρόνια αργότερα και σήμερα έχει αναστηλωθεί. Οι μοναχοί επίσης άρχισαν την καλλιέργεια αμπελιού και την παραγωγή οίνου στο χωριό, η οποία συνεχίζει μέχρι σήμερα²⁴⁷⁹.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁴⁸⁰ και προσαρτάται στη κοινότητα Ελευθερών.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 80 άνδρες και 82 γυναίκες, σύνολο 162 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 128 πρόσφυγες (68 άνδρες και 60 γυναίκες), ενώ μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών, στο Νουζλά εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες. Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν συνολικά 147 οικογένειες προσφύγων/504 άτομα και κατέστη αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 217 κατοίκων, οι 49 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2476. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [4. Ο συνοικισμός Καρατζά Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μποϊνού-Κισλή, Καρατζιλάρ, Καγιά-Μπουνάρ (Πετροπηγή), Εσκή-Κιόϊ, **Δεδέ-δαγ**, Δοϊρανλή και Γενή Κιόϊ].

2477. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [45. Ο συνοικισμός Δεδέ-Δαγ της αυτής κοινότητος (Φιλίππων) μετονομάζεται εις «**Αγιοβούνι**»].

2478. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2479. Ιστοσελίδα: «Άγιος Ανδρέας». Δήμος Παγγαίου.

2480. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [4. Ο συνοικισμός Ελευθερά υπό το όνομα «κοινότης Ελευθερών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ελευθερών ενούνται και οι συνοικισμοί Δρέζνα, Κοτσκάρ, Τσιούστη, Καλιά-Τσιλίκ, Συνοικία Ελευθερών και **Μουζλά**].

Το 1924 ο οικισμός Νουζλά και η κοινότητα Ελευθερών που υπάγεται, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1928 ο οικισμός Νουζλά, μετονομάζεται σε **Άγιος Ανδρέας**²⁴⁸¹.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 68261-68340)²⁴⁸².

Το 1935 αποσπάται από την κοινότητα Ελευθερών και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Αγίου Ανδρέου.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Άγιος Ανδρέας αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Ανδρέου (που καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από τον δήμο Ελευθερών (καταργείται), προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Αγίου Ανδρέου, της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερών του δήμου Παγγαίου με έδρα την Ελευθερούπολη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 217 κάτοικοι (1928) 335 (1940), 389 (1951), 353 (1961), 174 (1971), 204 κάτοικοι (1981), 282 (1991) και 412 (2011).

Άγιος Κοσμάς (Καραμανλή)

Ο οικισμός **Καραμανλή** (αποτελούνταν από 4 μουσουλμανικούς μαχαλάδες) και βρίσκονταν βορειοανατολικά της Καβάλας και βόρεια της Χρυσούπολης σε υψόμετρο 490μ.

Το 1886 είχε 400 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι., είχε μουσουλμανικό πληθυσμό, και σύμφωνα με την Στατιστική του Ελληνικού Στρατού το 1911 είχε 720 κατοίκους²⁴⁸³, ενώ στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 727 κατοίκους (377 άνδρες και 350 γυναίκες).

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσαν 4 δημοτικές Οθωμανικές σχολές²⁴⁸⁴.

Το 1919 ο οικισμός Καραμανλή αναγνωρίζεται²⁴⁸⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Δαρόβης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 307 άνδρες και 346 γυναίκες, σύνολο 653 κάτοικοι.

2481. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Καβάλας στην επαρχία Παγγαίου: [205. Ο συνοικισμός Νουζλάς της κοινότητος Ελευθερών μετονομάζεται εις «**Άγιος Ανδρέας**»].

2482. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2483. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Σαρί Σαμπάν (Χρυσούπολη)».

2484. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2485. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιόκιση Νέστου του νομού Δράμας: [3. Ο συνοικισμός **Δάροβα** υπό το όνομα «**κοινότης Δαρόβης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δαρόβης ενούνται και οι συνοικισμοί **Καραμανλή** και **Μουρατλή**].

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 30 πρόσφυγες (14 άνδρες και 16 γυναίκες). Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, στον Άγιο Κοσμά ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το σύνολο των κατοίκων μέχρι το 1928, να αποτελείται από 56 οικογένειες προσφύγων/221 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Καραμανλή και η κοινότητα Δαρόβης που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Καραμανλή, μετονομάζεται σε **Άγιος Κοσμάς**²⁴⁸⁶, ενώ το 1934 ο οικισμός Άγιος Κοσμάς, αποσπάται από την κοινότητα Κεχροκάμπου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αγίου Κοσμά (Φ.Ε.Κ. 285^Α – 31/08/1934).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 240 κατοίκων, οι 239 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 58261-58340)²⁴⁸⁷.

Το καλοκαίρι του 1944, ο οικισμός εκκενώθηκε κατά τη διάρκεια εκκαθαριστικών επιχειρήσεων των Βουλγαρικών Αρχών Κατοχής.²⁴⁸⁸

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Κοσμά (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορεινού, (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Κοσμά (καταργείται) και αποτελεί (μαζί με το Σκοπό) την Τοπική Κοινότητα Αγίου Κοσμά, της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού, του δήμου Νέστου, με έδρα τη Χρυσούπολη. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας, της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Απογραφές: 240 κάτοικοι (1928), 321 (1940), 136 (1951), 120 (1961), 70 (1971), 11 (1981), 22 (1991), 35 (2001) και 35 (2011).

Αερίκο (Δρένοβα)

Ο οικισμός **Δρένοβα** βρίσκονταν κοντά στο Καστανωτό, σε υψόμετρο 500 μ. κοντά στη Σταυρούπολη της Ξάνθης. Είναι γνωστός από το κάστρο του, παρόμοιο με αυτό της Μυρτούσας και της Καλύβας, που χρονολογείται από τον 3ο - 4ο π.Χ. αι.²⁴⁸⁹

Το 1886 είχε 200 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 ήταν μουσουλμανικός οικισμός που το 1913 είχε 272 κατοίκους (149 άνδρες και 123 γυναίκες).

2486. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [16. Ο συνοικισμός Καραμανλή της αυτής κοινότητας (Δαρόβης) μετονομάζεται εις «**Άγιος Κοσμάς**»].

2487. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2488. Τάσος Χατζηναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942 - 1944». Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 199.

2489. <http://www.pexanthi.eu/index.php/menu-tourismos/priniperioxi/oikismo.html>

Το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο²⁴⁹⁰.

Το 1919 ο οικισμός Δρένοβα αναγνωρίζεται²⁴⁹¹ και προσαρτάται στο συνοικισμό Μουντζίνου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 101 άνδρες και 100 γυναίκες, σύνολο 201 κάτοικοι.

Το 1921 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Μουντζίνου και προσαρτάται στη κοινότητα Μπαϊρακλή της Δράμας (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 03/01/1921).

Εδώ σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 12 οικογένειες προσφύγων/39 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Μπαϊρακλή και ο οικισμός Δρένοβα αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 η κοινότητα Μπαϊρακλή που υπάγεται η Δρένοβα μετονομάζεται σε κοινότητα Πασχαλιάς (Φ.Ε.Κ. 413^Α – 22/11/1926), ενώ το 1928 ο οικισμός Δρένοβα μετονομάζεται σε **Αερικόν**²⁴⁹².

Την ίδια χρονιά η κοινότητα Πασχαλιάς και το Αερικόν, αποσπώνται από την επαρχία Νέστου, του νομού Καβάλας και προσαρτώνται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 164^Α – 16/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 22 κατοίκων, οι 21 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 60241-60260)²⁴⁹³.

Το 1944 η κοινότητα Πασχαλιάς και το Αερικό, αποσπώνται στο νομό Ξάνθης, από το νομό Ροδόπης. (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Σήμερα το Αερικό, αποτελεί ένα εγκαταλειμμένο οικισμό.

Απογραφές: 22 κάτοικοι (1928) (-) 1940.

Αετοπλαγιά (Ελετζίκ)

Ο οικισμός **Ελετζίκ** βρίσκονταν στους νοτιοανατολικούς πρόποδες του Παγγαίου όρους, 30 χλμ. περίπου από την Καβάλα, κοντά στο Χρυσόκαστρο Καβάλας.

Το 1886 είχε 260 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1914 αποτελούσε μουσουλμανική κοινότητα με 212 Οθωμανούς κατοίκους (109

2490. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2491. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Μουντζίνος υπό το όνομα «κοινότης Μουντζίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουντζίνου ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπαϊραμλή, Δρένοβα, Μουρατσίκ, Ασικλάρ, Κιζ-Μπουκιού, Τσαϊλίκ, Χαλέπ και Μπόεβα].

2492. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Καβάλας στην επαρχία Νέστου: [39. Ο συνοικισμός Δρένοβα της κοινότητος Πασχαλιάς (πρώην Μπαϊρακλή) μετονομάζεται εις «Αερικόν».

2493. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

άνδρες και 103 γυναίκες) και διοικούνταν από Μουχτάρη. Κύρια ασχολία των κατοίκων ήταν η γεωργία ενώ υπήρχε τζαμί και Οθωμανική σχολή.²⁴⁹⁴

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁴⁹⁵ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Μποσταντζιλής (μετέπειτα κοινότητα Κηπίων).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 92 άνδρες και 84 γυναίκες, σύνολο 176 κάτοικοι.

Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών οι κάτοικοι του αποχώρησαν για την Τουρκία και στα οικημάτα τους εγκαταστάθηκαν οι πρόσφυγες. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 75 πρόσφυγες (32 άνδρες και 43 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα ο πληθυσμός του οικισμού να αποτελείται από 46 οικογένειες προσφύγων/168 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Μποσταντζιλή (Κηπίων) και ο οικισμός Ελετζίκ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1927 δημιουργείται η κοινότητα Μεσιάς και ο οικισμός Ελετζίκ αποσπάται από την κοινότητα Κηπίων και προσαρτάται στη νέα κοινότητα Μεσιάς (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 10/08/1927).

Το 1928 ο οικισμός Ελετζίκ μετονομάζεται σε **Αετοπλαγιά**²⁴⁹⁶ και στην απογραφή του 1928, εκ των 205 κατοίκων, οι 204 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 61101-61160)²⁴⁹⁷.

Το 1946 αποσπάται από την κοινότητα Μεσιάς και προσαρτάται στη κοινότητα Χρυσοκάστρου (Φ.Ε.Κ. 227^Α – 30/07/1946).

Το 1951, ο οικισμός Αετοπλαγιά της κοινότητας Χρυσοκάστρου, **καταργείται**.

Απογραφές: 205 κάτοικοι (1928), 235 (1940).

Ακροβούνι - Παναγιά (Κότσανη)

Ο οικισμός **Κότσανη** βρίσκονταν σε υψόμετρο 260 μ., στους πρόποδες του Παγγαίου όρους.

2494. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2495. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [5. Ο συνοικισμός Μποσταντζιλή υπό το όνομα «κοινότης Μποσταντζιλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Τόβλιανη, Ρεχιμλή, **Ελετζίκ**, Οσμάνλή, Κότσανη και Δράνοβα].

2496. Με το Φ.Ε.Κ υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Παγγαίου του νομού Καβάλας: [35. Ο συνοικισμός Ελετζίκ της κοινότητος Μεσιάς μετονομάζεται εις «**Αετοπλαγιά**»].

2497. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Στη θέση «Τσακίλ Μπαϊρ», 2,5 χλμ νοτιοδυτικά του οικισμού, βρίσκεται το Ιερό Ἡρώος Ιππέα Αυλωνεΐτη, της ελληνιστικής-ρωμαϊκής περιόδου. Δύο χλμ. προς τα βορειοανατολικά, και 700 μ. δυτικά του χωριού, στη θέση «Δύο Βρύσες», έχει βρεθεί οικισμός προϊστορικών και ιστορικών χρόνων. Στην κοντινή θέση «Πλαγιά», έχουν βρεθεί λαθρυνασκαμμένοι κιβωτιόσχημοι τάφοι²⁴⁹⁸.

Το 1886 είχε 420 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι., ο οικισμός είχε κυρίως μουσουλμανικό πληθυσμό, ο οποίος έφτανε τους 250 κατοίκους, σύμφωνα με την Στατιστική του Ελληνικού Στρατού 1911, και τους 278 (160 άνδρες και 118 γυναίκες) στην Απαρίθμηση του πληθυσμού το 1913.

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁴⁹⁹ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Μποσταντζιλί (μετέπειτα Κηπίων).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 108 άνδρες και 106 γυναίκες, σύνολο 214 κάτοικοι.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 78 οικογένειες προσφύγων/326 άτομα με τον οικισμό να αποκτά αμιγή προσφυγικό πληθυσμό, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από την Ανατολική Θράκη και συγκεκριμένα από τα Δημοκράνια, το Πασάκιοι, τα Σώκια, τον Πόντο και πολλοί λίγοι Καραμανλήδες²⁵⁰⁰.

Το 1924 ο οικισμός Κότσανη και η κοινότητα Μποσταντζιλί (μετέπειτα Κηπίων) που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1928 ο οικισμός Κότσανη, μετονομάζεται σε **Ακροβούνι**²⁵⁰¹ ενώ στην απογραφή του 1928, εκ των 353 κατοίκων, οι 352 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 63741-63840)²⁵⁰².

Οι κάτοικοι του Ακροβουνίου μετεγκαταστάθηκαν στην θέση Κάτω Ακροβούνι κατά τη διάρκεια της 10ετίας του 1950. Το Κάτω Ακροβούνι αναγνωρίστηκε ως οικισμός το 1961 και προσαρτήθηκε στην κοινότητα Κηπίων (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Το 1964 ο οικισμός μετονομάζεται σε **Παναγία** (Φ.Ε.Κ. 122^Α – 21/07/1964) ενώ την ίδια χρονιά αποσπάται από την κοινότητα Κηπίων και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 133^Α – 13/08/1964).

2498. Ιστοσελίδα: «Αναοριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου του όρους Παγγαίου».

2499. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [5. Ο συνοικισμός Μποσταντζιλί υπό το όνομα «κοινότης Μποσταντζιλί» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Τόβλιανη, Ρεχμλή, Ελετζίκ, Οσμανλή, Κότσανη και Δράνοβα].

2500. Ιστοσελίδα: «Δημοτική Ενότητα Ελευθερούπολης». Δήμος Παγγαίου.

2501. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Καβάλας στην επαρχία Παγγαίου: [206. Ο συνοικισμός Κότσανη της κοινότητος Κηπίων μετονομάζεται εις «Ακροβούνι»].

2502. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Το 1966 αποσπάται από την κοινότητα Κηπίων και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. Αποφ. ΥΠ.ΕΣ. 34663-12/05/1966).

Το 2010 ο οικισμός Παναγιά, αποσπάται από το δήμο Ελευθερούπολης και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στη Δημοτική Κοινότητα Ελευθερούπολης (μαζί με την Ελευθερούπολη, Εξοχή και Χαρτοκόπι) της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης του δήμου Παγγαίου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 353 (1928), 455 (1940), 492 (1951), 198 (1961), 653 (2011).

Ακροπόταμος (Μπόμπλιανη)

Ο οικισμός **Μόμπλιανη** ή **Μπόμπλιανη** απέχει 50 χλμ. νότια-νοτιοδυτικά από τη πόλη της Καβάλας, σε υψόμετρο 240 μ.

Το 1912 κατοικείτο από 500 άτομα-400 Οθωμανοί και 100 Έλληνες. (Ευαγγελίδης).

Το 1913 στην Απαρίθμηση του πληθυσμού είχε 395 κατοίκους (207 άνδρες και 188 γυναίκες).

Το 1914 αποτελούσε μουσουλμανική κοινότητα με Μουχτάρη και 398 Οθωμανούς κατοίκους (και 21 πρόσφυγες) που ασχολούνταν με την γεωργία, ενώ υπήρχε Οθωμανικό σχολείο και τζαμί.²⁵⁰³

Το 1919 αναγνωρίστηκε ως οικισμός²⁵⁰⁴ και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Ορφανίου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 132 άνδρες και 170 γυναίκες, σύνολο 302 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 112 πρόσφυγες (51 άνδρες και 61 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 και έως το 1928, η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το σύνολο των κατοίκων να αποτελείται από 95 οικογένειες προσφύγων/436 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Ορφανίου και ο οικισμός Μπόμπλιανη αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1928 ο οικισμός Μπόμπλιανη μετονομάζεται σε **Ακροπόταμος**²⁵⁰⁵ και ορίζεται έδρα της νεοοργανωθείσας κοινότητας Ακροποτάμου.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 66821-66960)²⁵⁰⁶.

2503. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-000 27 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2504. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόψει συνοικισμών τινών του δήμου Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Πραβίου: [10. Ο συνοικισμός Ορφάνι υπό το όνομα «κοινότητα Ορφανίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Ορφανίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Κάργιανη, Φτέρη, Δελέμπαλη, Δρανλή, Μεντεσελή, Μισές, Ορφάν Τσιφλίκ, Ορφάν Τσιφλικερή, Λογγούρ-Μαντ, Λογγούρ-Πασσαλή, Λουτρά Ελευθερών, Μονόλιθος, **Μπόμπλιανης**, Μονόλιθος-Φτέρης, και Τούζλα].

2505. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 156^Α της 8^{ης} Αυγούστου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Καβάλας στην επαρχία Παγγαίου: [207. Ο συνοικισμός Μπόμπλιανη της κοινότητος Ορφανίου μετονομάζεται εις «**Ακροπόταμος**»].

2506. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Κοντά στον Ακροπόταμο έχουν βρεθεί απομεινάρια νεολιθικού οικισμού²⁵⁰⁷ από τον Γ. Μακαλάκη και τον Μυλωνά²⁵⁰⁸.

Στις αρχές Οκτωβρίου του 1941, περίπου 20 κάτοικοι του οικισμού εκτελέστηκαν από τις Βουλγαρικές Δυνάμεις Κατοχής ως αντίποινα για το ξέσπασμα της εξέγερσης της Δράμας²⁵⁰⁹.

Το 1997 ο οικισμός Ακροπόταμος αποσπάται από την κοινότητα Ακροποτάμου (που καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ακροπόταμος αποσπάται από το δήμο Ορφανού και εντάσσεται στη Τοπική Κοινότητα Ακροποτάμου (μαζί με τα Λουτρά Ελευθερών) της Δημοτικής Ενότητας Ορφανού του δήμου Παγγαίου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 574 κάτοικοι (1928), 772 (1940), 916 (1951), 994 (1961), 729 (1971), 668 (1981), 769 (1991) και 695 (2011).

Αμισιανά (Πρέτζοβα)

Ο οικισμός **Πρέτζοβα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 120 μ. και σήμερα αποτελεί οικισμό του δήμου Παγγαίου.

Στην απογραφή του 1913 καταγράφονται στη Πρέτζοβα 539 κάτοικοι (289 άνδρες και 250 γυναίκες).

Αναγνωρίστηκε το 1919 ως οικισμός²⁵¹⁰ και ορίστηκε έδρα της κοινότητας Πρετζόβης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 285 άνδρες και 272 γυναίκες, σύνολο 557 κάτοικοι.

Το 1922 αποσπάστηκε από την κοινότητα Πρετζόβης και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α - 17/03/1922) ενώ το 1923 αποσπάται από τον δήμο Καβάλας και ορίζεται πάλι έδρα της κοινότητας Πρετζόβης (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 03/02/1923).

Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923, ο οικισμός είχε μουσουλμανικό πληθυσμό. Το 1923 οι κάτοικοί του το εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 211 πρόσφυγες (93 άνδρες και 118 γυναίκες) ενώ κατά την Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.)²⁵¹¹ στο χωριό είχαν εγκατασταθεί 125 οικογένειες προσφύγων (495 άτομα). Προφανώς θα ήρθαν και άλλοι πρόσφυγες μετά την απογραφή του 1923 και την Ανταλλαγή των πληθυσμών. Έτσι κατέστη αμιγής προσφυγικός συνοικισμός.

2507. <http://www.dimospaggaiou.gr/dimos/dim-enotites/de-orfanou>.

2508. Ιστοσελίδα: Δημοτική Ενότητα Ορφανού.

2509. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση», Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σελ. 181.

2510. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Δράμας: [1. Ο συνοικισμός **Πρέτζοβα** υπό το όνομα «κοινότητα Πρετζόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πρετζόβης ενούνται και οι συνοικισμοί Κίναλη και Μπερεκετλή].

2511. Κατάλογος των Προσφυγικών Συνοικισμών Μακεδονίας με τας νέας ονομασίες – Θεσσαλονίκη 1928 Ε.Α.Π. Γενική Διεύθυνσις Εποικισμού Μακεδονίας –Τμήμα Στατιστικής (Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας).

Το 1924 ο οικισμός αποσπάται από τον νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας, ενώ το 1926 ο οικισμός Πρέτζοβα μετονομάζεται σε **Αμισιανά**²⁵¹² όπως και η κοινότητα Πρετζόβης μετονομάστηκε σε κοινότητα Αμισιανών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 509 κατοίκων, οι 419 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 58381-58540)²⁵¹³.

Κατά τα τέλη του 1941, οι Βουλγαρικές Αρχές Κατοχής προχώρησαν στην εκτέλεση τριών (3) ατόμων στα πλαίσια των ευρύτερων αντιποίνων για την εξέγερση της Δράμας²⁵¹⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Αμισιανών και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 413^Α – 22/11/2997)

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αμισιανά αποσπάται από το δήμο Ελευθερούπολης και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010) στη Τοπική Κοινότητα Αμισιανών, της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης του δήμου Παγγαίου. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 509 κάτοικοι (1928), 744 (1940), 1.013 (1951), 986 (1961), 750 (1971), 793 (1981), 759 (1991), 928 (2011).

Αμυγδαλέωνας (Μπαδέμ Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Μπαδέμ Τσιφλίκ** βρίσκονταν 7 χλμ. βορειοδυτικά από την Καβάλα.

Στην εν λόγω περιοχή, τη νύχτα της 5ης προς 6ης Ιουλίου 1917, έλαβε χώρα μεταξύ των οικισμών Δάτο και Αμυγδαλέωνας των Φιλίππων, το μαρτύριο του Εθνομάρτυρα Μητροπολίτη Ελευθερουπόλεως Γερμανού Σακελλαρίδη, ο οποίος κατακρεουργήθηκε και απαγχονίστηκε από τον Βουλγαρικό Κατοχικό Στρατό²⁵¹⁵.

Οι πρώτοι 81 πρόσφυγες έφτασαν το 1919 στο Μπαντέμ Τσιφλίκ, ιδιοκτησία του Τούρκου Μπέη, Χατζή Σεκίρ Αγά. Η ονομασία της περιοχής Μπαντέμ Τσιφλίκ προέρχεται από τις πολλές αμυγδαλιές, που υπήρχαν στην περιοχή, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν ως καύσιμη ύλη για τις ανάγκες του Βουλγαρικού Στρατού Κατοχής στα χρόνια 1916-1918. Μπαντέμ στα τούρκικα σημαίνει αμύγδαλο. Οι πρόσφυγες αυτοί προέρχονταν από την περιοχή της Νικοπόλεως και πιο συγκεκριμένα από τα χωριά Κατοχώρι, Λίτσασα, Ασαρτζούκ (Σαρτζουγάτες) Όβατσουκ, Σαχνά Δερέ, Φειλερέ, Κοινούκ κ.α.²⁵¹⁶

2512. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Καβάλας: [3. Η κοινότης Πρέτζοβας μετονομάζεται εις «κοινότητα Αμισιανών» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Πρέτζοβα εις «Αμισιανά»].

2513. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2514. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερσης». Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2011, σελ. 181.

2515. <http://lymperakis-theodoros.blogspot.gr/2016/05/blog-post.html>.

2516. <http://paizwgrafoi.blogspot.com/2012/04/1.html>.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 86 άνδρες και 67 γυναίκες, (153 κάτοικοι). Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 135 πρόσφυγες (75 άνδρες και 60 γυναίκες). Μετά τη συνθήκη της Λοζάνης το 1923 οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού αναχώρησαν για την Τουρκία και στον Αμυγδαλεώνα εγκαταστάθηκαν Έλληνες πρόσφυγες από τον Πόντο και συγκεκριμένα από το Κατοχώρι Νικοπόλεως. Σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί συνολικά 111 οικογένειες προσφύγων/409 άτομα. Ο οικισμός ήταν αμιγής προσφυγικός.

Η αρχική μορφή του οικισμού ήταν 14 οικήματα. Το κονάκι όπως και το καπνομάγαζο ήταν αυτά που φιλοξένησαν τους πρώτους πρόσφυγες. Αργότερα γκρέμισαν τα χάνια και από αυτά τα υλικά έχτισαν τα σπίτια τους. Σιγά-σιγά το χωριό άρχισε να παίρνει τη μορφή του²⁵¹⁷.

Το 1926 ο οικισμός Μπατέμ Τσιφλίκ μετονομάζεται σε **Αμυγδαλεώνας**²⁵¹⁸. Το 1927, γίνεται η σύσταση της κοινότητας Αμυγδαλεώνος με την απόσπαση του οικισμού από την κοινότητα του Ζυγού και τον ορισμό του, ως έδρα της κοινότητας²⁵¹⁹. Στην απογραφή του 1928, εκ των 509 κατοίκων, οι 323 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 58541-58660)²⁵²⁰.

Στα βορειοδυτικά του βρίσκεται το αεροδρόμιο της Πολεμικής Αεροπορίας. Δυτικά της κωμόπολης βρίσκεται το δάσος του Αμυγδαλεώνα, ένα από τα 19 αισθητικά δάση της Ελλάδας²⁵²¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Αμυγδαλεώνας αποσπάται από την κοινότητα Αμυγδαλεώνος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997)

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αμυγδαλεώνας αποσπάται από το δήμο Φιλίππων και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας στην Τοπική Κοινότητα Αμυγδαλεώνος, της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων, του δήμου Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 509 κάτοικοι (1928), 794 (1940), 1.292 (1951), 1.208 (1961), 1.097 (1971), 1.529 (1981), 1.559 (1991), 2.712 (2011).

2517. Ό.π.

2518. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Καβάλλας: [11. Ο εις την αυτήν κοινότητα (Ζυγού) υπαγόμενος συνοικισμός Μπατέμ – Τσιφλίκ, μετονομάζεται εις «**Αμυγδαλεώνας**»].

2519. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 167^Α της 10^{ης} Αυγούστου 1927, Περί αναγνωρίσεως κοινότητος Αμυγδαλεώνος νομού Καβάλλας: [Αναγνωρίζεται εν τω νομώ Καβάλλας εις ιδίαν κοινότητα οι συνοικισμοί **Αμυγδαλεώνος** και Πολυστύλου, υπό το όνομα «Κοινότης Αμυγδαλεώνος» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενοι της κοινότητος Ζυγού»]

2520. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2521. <http://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AT4011109/>.

Αντιφίλιπποι (Δρανίτσι)

Ο οικισμός **Δρανίτσι** βρίσκεται σε υψόμετρο 100 μ. στους πρόποδες του Παγγαίου όρους, κοντά στα τενάγη των Φιλιππων, απέχει 23 χλμ. από την Καβάλα και 6 χλμ. από την Ελευθερούπολη.

Το 1886 ο οικισμός Δρανίτσι είχε 370 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι., το Δρανίτσι είχε κυρίως μουσουλμανικό πληθυσμό, ο οποίος έφτανε τους 400 κατοίκους.²⁵²² Το 1913 στην απογραφή είχε 509 κατοίκους (269 άνδρες και 240 γυναίκες) ενώ το 1914 οι κάτοικοί του ήταν 435 Οθωμανοί γεωργοί. Επίσης είχαν εγκατασταθεί και 11 προσφυγικές οικογένειες. Στον οικισμό υπήρχε ένα τζαμί και μία οθωμανική σχολή, ενώ ήταν η έδρα του Μουχτάρη²⁵²³.

Το 1919 ο οικισμός Δρανίτσι αναγνωρίζεται²⁵²⁴ και προσαρτάται στη κοινότητα Πραβίου (Ελευθερούπολης).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 195 άνδρες και 243 γυναίκες, σύνολο 438 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 137 πρόσφυγες (60 άνδρες και 77 γυναίκες). Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές μέχρι το 1928, με αποτέλεσμα το σύνολο των κατοίκων να αποτελείται από 123 οικογένειες προσφύγων/460 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στο λόφο «Δερβένι» ή «Σταυρός», αμέσως βορειοανατολικά του χωριού έχει εντοπιστεί οικισμός κλασικής - ελληνιστικής περιόδου και λείψανα φρουρίου. Στο χαμηλό λοφίσκο Σίνα, 1,5 χλμ. βορειοανατολικά του χωριού, έχουν εντοπιστεί μεταλλουργικές σκουριές και λείψανα τοίχων, επιφανειακή κεραμική στο λόφο και στα χωράφια δυτικά κεραμική ρωμαϊκής-υστερορωμαϊκής περιόδου. Επιφανειακή κεραμική ρωμαϊκής περιόδου έχει βρεθεί και δυτικά του χωριού²⁵²⁵.

Το 1924 ο οικισμός αποσπάται από το νομό Δράμας και προσαρτάται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α - 14/08/1924).

Το 1927 ο οικισμός Δρανίτσι μετονομάζεται σε **Αντιφίλιπποι**²⁵²⁶.

Το 1928 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Πραβίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Αντιφίλιππων (Φ.Ε.Κ. 60^Α - 18/04/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 555 κατοίκων, οι 489 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή²⁵²⁷.

2522. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Πράβι (Ελευθερούπολη)».

2523. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2524. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [1. Ο συνοικισμός Πράβιον υπό το όνομα «κοινότης Πραβίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Πραβίου ενούται και ο συνοικισμός **Δρανίτσι**].

2525. «Αναοριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου του όρους Παγγαίου».

2526. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 179^Α της 30^{ης} Αυγούστου 1927, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Καβάλας στην Υποδιοίκηση Πραβίου: [Ο συνοικισμός Δρανίτσι της κοινότητος Πραβίου μετονομάζεται εις «**Αντιφίλιπποι**»].

2527. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από το Ναριμάν του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση 2022. σελ. 246.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 58661-58820)²⁵²⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Αντιφιλίππων «καταργείται» και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α-04/12/1997).

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Αντιφιλίππων αποσπάται από το δήμο Ελευθερούπολης και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Αντιφιλίππων της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης, του δήμου Παγγαίου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 555 (1928), 832 (1940), 951 (1951), 960 (1961), 802 (1971), 859 (1981), 813 (1991), 1.073 (2001) και 865 (2011).

Ανωχώρι (Άνω Κιοσελέρ ή Κιοσελέρ Ζέϊρ)

Ο οικισμός **Κιοσελέρ Ζέϊρ** βρίσκονταν κοντά στο χωριό Πλαταμώνας της Καβάλας.

Στην απογραφή του 1913 είχε 244 κατοίκους (130 άνδρες και 114 γυναίκες) και αποτελούσε ένα μουσουλμανικό οικισμό (είχε 3 μαχαλάδες) που το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο.²⁵²⁹

Το 1919 ο οικισμός Κιοσελέρ Ζέϊρ αναγνωρίζεται²⁵³⁰ και προσαρτάται στη κοινότητα Ολατζάκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 89 άνδρες και 103 γυναίκες, σύνολο 192 κάτοικοι.

Μετά την ανταλλαγή πληθυσμών, το 1923, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 30 οικογένειες προσφύγων/123 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Κιοσελέρ Ζέϊρ και η κοινότητα Ολατζάκ που ανήκε, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924),

Το 1926 ο οικισμός Κιοσελέρ Ζέϊρ μετονομάζεται σε **Ανωχώρι**²⁵³¹ και υπάγεται στη κοινότητα Πλαταμώνος (Ολατζάκ).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 115 κατοίκων και οι 115 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2528. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2529. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2530. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Ολατζάκ υπό το όνομα «κοινότης Ολατζάκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ολατζάκι ενούνται και οι συνοικισμοί Σεπεταλέρ, Κιοσελέρ-Μπαλιά, **Κιοσελέρ Ζέϊρ**, Κούλτσαλάρ, Κούλατζικ, Αλχανλή και Ιμρενλή].

2531. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [36. Ο συνοικισμός Κιοσελέρ Ζέϊρ της αυτής κοινότητος (Πλαταμώνος) μετονομάζεται εις «**Ανωχώρι**»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 58821-58860)²⁵³².

Το 1951 ο οικισμός Ανωχώρι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 115 κάτοικοι (1940), 112 (1940), (-) 1951.

Αχλαδινή (Αλχανλή)

Ο οικισμός **Αλχανλή** είχε μουσουλμανικό πληθυσμό και βρίσκονταν κοντά στον Πλαταμώνα περίπου 38 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας, στα ορεινά της επαρχίας Νέστου.

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε δημοτικό Οθωμανικό σχολείο²⁵³³.

Το 1919 ο οικισμός Αλχανλή αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Ολατζάκ²⁵³⁴ ενώ το 1920 οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του οικισμού ήταν 173, 82 άνδρες και 91 γυναίκες. (Απογραφή 1920).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 61 πρόσφυγες (24 άνδρες και 37 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών, το 1923 και μέχρι το 1928, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα στον οικισμό συνολικά να διαβιούν 27 οικογένειες προσφύγων/120 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Οι περισσότεροι κάτοικοι κατάγονταν από τη Νικόπολη του Πόντου. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Αλχανλή και η κοινότητα Ολατζάκ που ανήκε, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924),

Το 1928 ο οικισμός Αλχανλή μετονομάζεται σε **Αχλαδινή**²⁵³⁵ και υπάγεται στη κοινότητα Πλαταμώνας (Ολατζάκ).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 131 κατοίκων και οι 131 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 58341-58380)²⁵³⁶.

2532. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2533. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2534. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Ολατζάκ υπό το όνομα «κοινότης Ολατζάκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ολατζάκι ενοούνται και οι συνοικισμοί Σεπετσιλέρ, Κιοσελέρ-Μπαλιά, Κιοσελέρ Ζεϊρ, Κούλτσαλάρ, Κούλατζικ, **Αλχανλή** και Ιμρενλή].

2535. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Καβάλας στην επαρχία Νέστου: [40. Ο συνοικισμός Αλχανλή της κοινότητος Πλαταμώνας (πρώην Ολατζάκ) μετονομάζεται εις «**Αχλαδινή**»].

2536. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Στην Ιστοσελίδα: Εγκαταλειμμένα Χωριά-Ελαφοχώρι Καβάλας, υπάρχουν τα ονόματα των κατοίκων που έκαναν δήλωση στην Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.) το 1928.

Οι πρόσφυγες κάτοικοι του οικισμού, που εγκαταστάθηκαν εκεί μετά το 1922, στα σπίτια των μουσουλμάνων κατοίκων που είχαν αναχωρήσει για την Τουρκία, επισκεύασαν τα σπίτια, κατασκεύασαν εκκλησία, άρχισαν να καλλιεργούν τα λιγοστά χωράφια, κύρια με καπνό και η ζωή τους κύλησε δύσκολα και φτωχικά, την αρμονική ζωή τους, όμως, όπως και τη ζωή όλων των Ελλήνων της Ανατολικής Μακεδονίας, ανέκοψε η Βουλγαρική Κατοχή, που άρχισε το καλοκαίρι του 1941 και τελείωσε το καλοκαίρι του 1944, στη διάρκεια της οποίας και η Αχλαδινή βρέθηκε υπό Βουλγαρική Κατοχή, έχοντας Βούλγαρο πρόεδρο και Βούλγαρο χωροφύλακα, (που όμως δεν ήταν εγκατεστημένοι μόνιμα στην Αχλαδινή – ο πρώτος διέμενε στο Μακρυχώρι)²⁵³⁷.

Τον Ιούνιο του 1944, 18 άνδρες του χωριού εκτελέστηκαν από τους Βούλγαρους κατακτητές και το χωριό κάηκε και καταστράφηκε.²⁵³⁸ Οι περισσότεροι από τους εναπομείναντες κατοίκους, ζουν από το 1950 περίπου στο προάστιο Αχλαδινή της Χρυσούπολης Καβάλας, μετά από ενέργειες κυρίως του βουλευτή Καβάλας Σταύρου Νικολαΐδη, ο οποίος καταγόταν από τα ίδια χωριά της περιοχής Νικοπόλεως του Πόντου.

Το 1951 ο οικισμός Αχλαδινή, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 131 (1928), 194 (1940).

Στα βορειοδυτικά του Ελαφοχωρίου, σε απόσταση 2.250 περίπου μέτρων είναι το καμένο από τον Βουλγαρικό στρατό και εγκαταλειμμένο από τους κατοίκους του, χωριό Αχλαδινή.

Με την ανταλλαγή πληθυσμών Ελλάδος – Τουρκίας η οποία άρχισε το 1922, στην Αχλαδινή εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τον Πόντο και την Μ. Ασία. Με την Βουλγαρική κατοχή του 1941 στα βουνά των ορεινών χωριών στήθηκαν τα λημέρια των Ελληνικών αντάρτικων ομάδων. Η Αχλαδινή λόγω της θέσεως της έγινε η βάση όπου συγκεντρώνονταν τρόφιμα τα οποία παρελάμβαναν οι αντάρτες. Αυτό έγινε αντιληπτό από τους Βούλγαρους οι οποίοι στις αρχές Ιουνίου 1944, αφού έκαψαν εκκλησία σχολείο και όλα τα σπίτια, συνέλαβαν 18 άνδρες τους οποίους οδήγησαν σε διάφορα μέρη (Ζαρκαδιά, μεταλλείο Μακρυχωρίου και Ερέν Δερέ) και τους εκτέλεσαν.

Ένα απλό μνημείο, μία ολόκληρη ιστορία. Επάνω σε μία μαρμαρίνη πλάκα χαραγμένα τα ονόματα των αδικώς εκτελεσθέντων, από Βούλγαρους στρατιώτες, ανδρών κατοίκων της Αχλαδινής. Η πλάκα αυτή στήθηκε με πρωτοβουλία του Κώστα Καλεάδη και ελαχίστων κατοίκων του χωριού. Την ύπαρξη της πιθανόν την αγνοούν οι αρχές του Νομού και του Δήμου, διότι αν την γνώριζαν θα φρόντιζαν για τα ελάχιστα μέτρα του δρόμου στον οποίο μόνο αγροτικά αυτοκίνητα μπορούν να κυκλοφορήσουν. Και καλό θα ήτανε στον τόπο αυτό να γίνεται κάθε χρόνο επιμνημόσυνη δέηση, όπως γίνεται σε όλη την Ελλάδα όπου έγιναν εκτελέσεις από Γερμανούς και Βούλγαρους. Μετά την απελευθέρωση, τον Σεπτέμβριο του 1944, επακολούθησε ο εμφύλιος πόλεμος και οι πυροπαθείς κάτοικοι των καμένων χωριών εγκαταστάθηκαν στην Καβάλα και σε άλλα μέρη²⁵³⁹.

2537. <https://www.xronometro.com/axladini/>

2538. Ιστοσελίδα: Χρυσούπολη News.

2539. Ιστοσελίδα: Εγκαταλειμμένα χωριά. Ελαφοχώρι Καβάλας.

Βουνοχώρι (Μουχάλ)

Ο οικισμός **Μουχάλ**, βρίσκονταν σε υψόμετρο 810 μ. στις νοτιοδυτικές πλαγιές των ορέων Λεκάνης. Απέχει σήμερα 26 χλμ. από την έδρα του δήμου, την Καβάλα. Κοντά στον οικισμό βρίσκονται πυκνά δάση φυλλοβόλων δέντρων, εκτεταμένα χορτολίβαδα και εγκαταλελειμμένοι αγροί με τυπική χλωρίδα αυτών των υψομέτρων, όπως διάφορα είδη δρυός, σφενδάμια, οξιές, άρκευθροι, φράξι, κраниές, καστανιές, κερασιές και καρυδιές. Τα χαμηλότερα υψόμετρα, προς τον οικισμό Ζυγό, παρατηρείται βλάστηση, με κυρίαρχο είδος το πουρνάρ.²⁵⁴⁰

Μέχρι την ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, το Βουνοχώρι κατοικούνταν από μουσουλμάνους. Η Στατιστική του 1900 και η Στατιστική Χαλκιάπουλου, αναφέρουν ότι είχε περίπου 500 κατοίκους. Η Στατιστική και η Απαρίθμηση του πληθυσμού το 1911 και 1913, αναφέρουν ότι είχε 595 κατοίκους (290 άνδρες και 305 γυναίκες).

Το 1919 ο οικισμός Μουχάλ αναγνωρίζεται²⁵⁴¹ και προσαρτάται στη κοινότητα Σουγιουτζούκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 245 άνδρες και 283 γυναίκες, σύνολο 528 κάτοικοι.

Μετά το 1922 και μέχρι το 1928, εγκαθίστανται στον οικισμό σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 41 οικογένειες προσφύγων/165 άτομα και καθίσταται αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1922 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Σουγιουτζούκ και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922) αλλά λίγους μήνες αργότερα ακυρώνεται η εν λόγω απόφαση (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Το 1924 ο οικισμός, αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1928 ο οικισμός Μουχάλ μετονομάζεται σε **Βουνοχώρι**²⁵⁴².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 172 κατοίκων, οι 164 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 66761-66820)²⁵⁴³.

Ανάμεσα στο Βουνοχώρι και στα Λιμνιά βρίσκεται εγκαταλελειμμένο λατομείο μαρμάρων.

2540. Χρήστος Πάντσος (1 Ιουνίου 2007). «Φίλιπποι – Παλιά Καβάλα – Όρος Λίμνια: Χλωρίδα». Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.

2541. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Σουγιουτζούκ υπό το όνομα «κοινότης Σουγιουτζούκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σουγιουτζούκ ενούνται και οι συνοικισμοί **Μουχάλ** και Κουρτού].

2542. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην Επαρχία Καβάλας του νομού Καβάλας: [32. Ο συνοικισμός **Μουχάλ** της κοινότητος Λιμνιών (πρώην Σουγιουτζούκ) μετονομάζεται εις «**Βουνοχώρι**»].

2543. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βουνοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Λιμνιών και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Βουνοχώρι αποσπάται από το δήμο Φιλίππων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας, στη Τοπική Κοινότητα Λιμνιών (μαζί με τα Λιμνιά και το Λυκόστομο) της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 87Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 172 κάτοικοι (1928), 257 (1940), 205 (1951), 244 (1961), 239 (1971), 122 (1981), 11 (1991), 113 κάτοικοι (2011).

Γαληψός (Δελέμπαλη ή Δεδέμπαλη)

Ο οικισμός **Δεδέμπαλη** ή **Δελέμπαλη** βρίσκονταν σε υψόμετρο 110 μ., σε απόσταση 48 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας.

Το 1913-1914 αποτελούσε τουρκική κοινότητα με 207 Οθωμανούς κατοίκους (100 άνδρες και 107 γυναίκες) που ασχολούνταν με την γεωργία, ενώ διοικούνταν από Μουχτάρη. Στον οικισμό υπήρχε τζαμί και Οθωμανικό σχολείο.²⁵⁴⁴

Το 1919 ο οικισμός αναγνωρίζεται²⁵⁴⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Ορφανίου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 75 άνδρες και 92 γυναίκες, σύνολο 167 κάτοικοι. Μέχρι το 1923 κατοικούνταν από 220 μουσουλμάνους²⁵⁴⁶ οι οποίοι αποχώρησαν με την συνθήκη της Ανταλλαγής των πληθυσμών και στα οικήματα τους εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από τη Μ. Ασία και Πόντο.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 130 πρόσφυγες (63 άνδρες και 67 γυναίκες). Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό μέχρι το 1928 κατοικούσαν 33 οικογένειες προσφύγων/126 άτομα. Ήταν ένα μικτός οικισμός από άποψη πληθυσμού (γηγενείς και πρόσφυγες),

Το 1924 η κοινότητα Ορφανίου και ο οικισμός Δελέμπαλη αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1928 ο οικισμός Δελέμπαλη μετονομάζεται σε **Γαληψός**²⁵⁴⁷. Η Γαληψός πήρε το όνομά της από την ομώνυμη αρχαία αποικία της Θάσου η οποία ταυτίζεται από τον αρχαιολογικό χώρο στη θέση Γαϊδουρόκαστρο, ανατολικά της παραλίας της Καρανής, όπου έχει βρεθεί αρχαίο νεκροταφείο. Άλλες αρχαίες πόλεις στην ευρύτερη περιοχή ήταν η Φάγρη στο Ορφάνι, και η Ηιών, στην παραλία Οφρυνίου²⁵⁴⁸.

2544 Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2545. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Πραβίου: [10. Ο συνοικισμός Ορφάνι υπό το όνομα «κοινότης Ορφανίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ορφανίου ενούνται και οι συνοικισμοί Κάργιανη, Φτέρη, Δελέμπαλη, Δρανλή, Μεντεσελή, Μισές, Ορφάν Τσιφλίκ, Ορφάν Τσιφλικερή, Λογγούρ-Μαντ, Λογγούρ-Πασσαλή, Λουτρά Ελευθερών, Μονόλιθος, Μπόμπλιανης, Μονόλιθος-Φτέρης, και Τούζλα].

2546. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Πράβι (Ελευθερούπολη)».

2547. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81Α της 14ης Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Παγγαίου του νομού Καβάλας: [37. Ο συνοικισμός Δεδέμπαλη της αυτής κοινότητος (Ορφανίου) μετονομάζεται εις «Γαληψός»(η)].

2548. «Γαληψός». diakopes.gr.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 220 κατοίκων και οι 220 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 59621-59680)²⁵⁴⁹.

Το 1934 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Ορφανίου και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γαληψού.

Η περιοχή έχει μακρά παράδοση στην παρασκευή κρασιού και ακόμα και σήμερα λειτουργούν κοντά στη Γαληψό ονομαστά οινοποιεία, που παράγουν εκλεκτές ποικιλίες κρασιών. Από τα αξιοθέατα της περιοχής ξεχωρίζουν η **εκκλησία του Αγίου Γεωργίου**, στο Ποδοχώρι, και το **μεσαιωνικό φρούριο του Ορφανίου**, σε λόφο απέναντι από τον ομώνυμο οικισμό.

Το 1996 ο οικισμός Γαληψός αποσπάται από την κοινότητα Γαληψού δημιουργείται ο δήμος Ορφανού όπου ορίζεται η έδρα του δήμου (Φ.Ε.Κ. 108^A – 10/06/1996).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Γαληψός αποσπάται από το δήμο Ορφανού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Γαληψού, της Δημοτικής Ενότητας Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 220 κάτοικοι (1928), 438 (1940), 348 (1951), 431 (1961), 363 (1971), 338 (1981), 372 (1991) και 404 (2011).

Γέροντας (Μποϊνού Κισλή)

Ο οικισμός **Μποϊνού Κισλή**, ήταν σε υψόμετρο 110 μ. και βρίσκονταν 8 χλμ. βορειοδυτικά από την Χρυσούπολη και 28 χλμ. ανατολικά-βορειοανατολικά της Καβάλας στις νοτιοανατολικές υπώρειες των Ορέων Λεκάνης²⁵⁵⁰.

Το 1913 στον οικισμό κατοικούσαν 105 άτομα (55 άνδρες και 50 γυναίκες) και το 1914 λειτουργούσε μία δημοτική Οθωμανική σχολή ενώ σταδιακά είχαν αρχίσει να εγκαθίστανται πρόσφυγες²⁵⁵¹.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁵⁵² και προσαρτάται στη κοινότητα Καρατζά-Κιόϊ (Φίλιπποι). Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 65 άνδρες και 59 γυναίκες, σύνολο 124 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 70 πρόσφυγες (31 άνδρες και 39 γυναίκες). Εδώ μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών εγκαταστάθηκαν και άλλες προ-

2549. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2550. Βικιπαίδεια.

2551. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2552. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [4. Ο συνοικισμός Καρατζά Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μποϊνού-Κισλή, Καρατζιλάρ, Καγιά-Μπουνάρ (Πετροπηγή), Εσκή-Κιόϊ, Δεδε-δαγ, Δοϊρανλή και Γενή Κιόϊ].

σφυγικές οικογένειες και μέχρι το 1928 κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. συνολικά εγκαταστάθηκαν 119 οικογένειες προσφύγων/416 άτομα με τις περισσότερες οικογένειες να προέρχονται από τα Δίδυμα της Μ. Ασίας. Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁵⁵³.

Το 1926 ο οικισμός Μποϊνού μετονομάζεται σε **Γέροντας**²⁵⁵⁴. Ήταν ένας μικτός οικισμός. Το όνομα του οικισμού προέρχεται σύμφωνα με ένα μύθο όπου, ένας γέροντας πήγαινε σε εκείνο το σημείο όπου προσευχόταν στον Θεό ενώ είχε προφητικές ικανότητες. Υπήρχαν άνθρωποι που έλεγαν ότι θα πάνε στον Γέροντα, εξ ου και η ονομασία του τόπου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 576 κατοίκων, οι 540 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγόι οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 58861-59000)²⁵⁵⁵.

Το 1929 ο συνοικισμός Γέροντας αναγνωρίζεται ως «Κοινότητα Γέροντα» με έδρα τον ομώνυμο οικισμό, αποσπώμενος από την κοινότητα Πέρνης (Φ.Ε.Κ. 384^Α – 25/10/1929).

Στον οικισμό δραστηριοποιείται ο Πολιτιστικός και Μορφωτικός Σύλλογος Γέροντα Καβάλας «Διδυμαίος Απόλλων» (ιδρύθηκε το 1995).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Γέροντα αποσπάται από τη κοινότητα Γέροντα (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Γέροντας, αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου στη Τοπική Κοινότητα Γέροντα της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης, του δήμου Νέστου, με έδρα την Χρυσούπολη. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 576 κάτοικοι (1928), 713 (1940), 795 (1951), 818 (1961), 476 (1971), 544 (1981), 493 (1991), 450 (2001) και 470 (2011).

Γεωργιανή (Γόργιανη ή Γκόργιανη)

Ο οικισμός **Γόργιανη** ήταν κτισμένος σε υψόμετρο 260 μ., στους πρόποδες του Παγ-γαίου, βορειοδυτικά της Καβάλας²⁵⁵⁶ και σε κοντινή απόσταση από τη Νικήσιανη.

Μέχρι το 1923, είχε αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό, ο οποίος στην Απαρίθμηση το 1913 ανέρχονταν σε 802 άτομα (414 άνδρες και 388 γυναίκες) ενώ το 1914 ανέρχονταν σε 794 Οθωμανούς γεωργούς (αποτελούσε τουρκική κοινότητα) και υπήρχαν και 35 οικογένειες προσφύγων. Στον οικισμό λειτουργούσε τζαμί και Οθωμανική σχολή²⁵⁵⁷.

2553. Θεοφ. Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2554. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιόικση Νέστου του νομού Καβάλας: [41. Ο συνοικισμός Μποϊνού Κισλή της κοινότητος Φιλίππων (πρώην Καρατζά-Κιόι) μετονομάζεται εις «**Γέροντας**»].

2555. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2556. <http://www.dhmos.gr/georgiani-dimos-paggaiou/>.

2557. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

Το 1919 ο οικισμός αναγνωρίζεται²⁵⁵⁸ και προσαρτάται στη κοινότητα Νικήσιανης.

Στην απογραφή του 1920, κατεγράφησαν 260 άνδρες και 244 γυναίκες, σύνολο 504 κάτοικοι. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 306 πρόσφυγες (167 άνδρες και 139 γυναίκες), ενώ μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων.

Η Γ.Δ.Μ.Ε.-Ε.Α.Π. το 1926 καταμέτρησε 208 οικογένειες προσφύγων/844 άτομα πολλές από τις οποίες προέρχονταν από την Ανατολική Θράκη²⁵⁵⁹.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 20 οικογένειες από το Μιστί της Καππαδοκίας²⁵⁶⁰.

Το 1924 ο οικισμός Γόργιανη και η κοινότητα Νικήσιανης αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924).

Το 1925 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Νικήσιανης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γόργιανης (Φ.Ε.Κ. 91^A – 10/04/1926), ενώ το 1926 ο οικισμός μετονομάζεται σε **Γεωργιανή**.²⁵⁶¹ Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 976 κατοίκων, οι 756 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 59001-59300)²⁵⁶².

Κατά τη διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής, αρκετοί κάτοικοι της Γεωργιανής θα συμμετάσχουν στην Εθνική Αντίσταση, με προεξάρχοντες τους οπλαρχηγούς Ηρακλή Τονουσίδη και Γεώργιο Τσομπανάκο (καπετάν Βοριάς)²⁵⁶³.

Το 1996 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Γεωργιανής και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου (Φ.Ε.Κ. 91^A – 28/05/1996).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Γεωργιανή αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Γεωργιανής, της Δημοτικής Ενότητας Παγγαίου του δήμου Παγγαίου, με έδρα την Ελευθερούπολη (Φ.Ε.Κ. 244^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 976 κάτοικοι (1928), 1.500 (1940), 1.608 (1951), 1.469 (1961), 930 (1971), 1.016 (1981), 1.025 (1991), 706 (2001), 619 (2011).

2558. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [3. Ο συνοικισμός Νικήσιανη υπό το όνομα «κοινότης Νικήσιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νικήσιανης ενοούνται και οι συνοικισμοί **Γόργιανη** και Πόρτος»].

2559. https://books.google.gr/books?redir_esc=y&hl=el&id=pxRIAAAAAAAJ&dq=%CE%93%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE+%CE%9A%CE%B1%CE%B2%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CF%82&focus=searchwithinvolume&q=%CE%93%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%AE

2560. Θανάσης Π. Κωστάκης: «Το Μιστί της Καππαδοκίας». Εκδόσεις Ακαδημία Αθηνών σελ. 536.

2561. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [9. Η κοινότης Γκόργιανη μετονομάζεται εις «κοινότητα Γεωργιανής» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Γκόργιανη εις «**Γεωργιανή**»].

2562. Ονομαστικών Ευρετηρίων Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2563. Τάσος Χατζηναστασίου, «Αντάρτες και Καπετάνιοι - Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942 – 1944», Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 35.

Γραβούνα - Γραβούσα (Δοϊρανλή)

Ο οικισμός **Δοϊρανλή** βρίσκονταν 25 χλμ. ανατολικά της Καβάλας, στο βόρειο τμήμα της Χρυσούπολης, σε υψόμετρο 25 μ. Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών είχε μουσουλμανικό πληθυσμό, ενώ το 1912 είχε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο το οποίο όμως έπαυσε να λειτουργεί λίγο αργότερα.²⁵⁶⁴

Το 1914 εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 38 οικογένειες προσφύγων (160 άτομα) από την Αδριανούπολη και 8 οικογένειες (42 άτομα) από τον Κάνκασο²⁵⁶⁵.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁵⁶⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Καρατζά Κιόϊ (μετέπειτα κοινότητα Φιλίππων).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 43 άνδρες και 29 γυναίκες, σύνολο 72 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 59 πρόσφυγες (25 άνδρες και 34 γυναίκες), ενώ ο κύριος όγκος προσφύγων ήρθε μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των πληθυσμών.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί 124 οικογένειες προσφύγων /589 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη.²⁵⁶⁷

Το 1924 ο οικισμός Δοϊρανλή αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας.

Το 1925 ο οικισμός Δοϊρανλή μετονομάζεται σε **Γραβούσα**²⁵⁶⁸ ενώ το 1933 αποσπάται από την κοινότητα Πέρνης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Γραβούνας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 620 κατοίκων, οι 612 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 59361-59540)²⁵⁶⁹.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Γραβούσα σε **Γραβούνα**.

Το 1997 ο οικισμός Γράβουνα αποσπάται από την κοινότητα Γραβούνας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

2564. Έγγραφο GR.GSA-AM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2565. Πασχάλης Βαλαμίδης: «Προσφυγικές Εγκαταστάσεις στο Κιλκίς και την περιφέρειά του». Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Γεν. Διοίκηση Μακεδονίας φακ. 64).

2566. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [4. Ο συνοικισμός Καρατζά Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπινόυ-Κισλή, Καρατζιλάρ, Καγιά-Μπουνάρ (Πετροπηγή), Εσκή-Κιόϊ, Δεδε-δαγ, **Δοϊρανλή** και Γενή Κιόϊ].

2567. Θεοφ. Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2568. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 108Β της 28^{ης} Νοεμβρίου 1925, Περί μετονομασίας του συνοικισμού Δοϊρανλή της Υποδιοικήσεως Νέστου: [...εγκρίνομεν ίνα ο συνοικισμός Δοϊρανλή της κοινότητος Καρατζά Κιόϊ της Υποδιοικήσεως Νέστου νομού Καβάλλας μετονομάζεται εις **Γραβούνα**].

2569. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου στη Τοπική Κοινότητα Γραβούνας, της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 620 κάτοικοι (1928), 803 (1940), 841 (1951), 868 (1961), 872 (1971), 905 (1981), 803 (1991) και 734 (2011).

Δάτον (Μπερεκετλή)

Ο οικισμός **Μπερεκετλή** βρίσκονταν σε απόσταση 10 χλμ. βορειοδυτικά της Καβάλας μεταξύ των οικισμών Πολυστύλου και Αμυγδαλεώνα, σε υψόμετρο 25 μ.

Το 1886 ο οικισμός Μπερικετλί είχε 450 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Τη νύχτα της 5ης προς 6η Ιουλίου 1917, έλαβε χώρα μεταξύ των οικισμών Δάτο και Αμυγδαλεώνας των Φιλίππων, το μαρτύριο του Εθνομάρτυρα Μητροπολίτη Ελευθεροπόλεως Γερμανού Σακελλαρίδη, ο οποίος κατακρεουργήθηκε και απαγχονίστηκε από τον Βουλγαρικό Κατοχικό Στρατό²⁵⁷⁰.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁵⁷¹ και προσαρτάται στη κοινότητα Πρετζόβης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 87 άνδρες και 84 γυναίκες, σύνολο 171 κάτοικοι.

Το 1922 αποσπάται από την κοινότητα Πρετζόβης και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922), ενώ λίγους μήνες αργότερα ακυρώνεται η εν λόγω πράξη και υπάγεται πάλι στη κοινότητα Πρετζόβης (Αμισιανά).

Μέχρι την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923 κατοικούνταν από μουσουλμάνους²⁵⁷² ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 121 πρόσφυγες (55 άνδρες και 66 γυναίκες).

Σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό μέχρι το 1928 εγκαταστάθηκαν 50 οικογένειες προσφύγων/204 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας, ενώ το 1926 μετονομάζεται σε **Δάτον**²⁵⁷³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 239 κατοίκων, οι 228 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 59541-59620)²⁵⁷⁴.

2570. Θεόδ. Δημοσθ. Λυμπεράκης: «Ο Εθνομάρτυρας Μητροπολίτης Ελευθεροπόλεως Γερμανός Σακελλαρίδης».

2571. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Δράμας: [1. Ο συνοικισμός Πρέτζοβα υπό το όνομα «κοινότητα Πρετζόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πρετζόβης ενοούνται και οι συνοικισμοί Κίναλη και Μπερεκετλή].

2572. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Καβάλας».

2573. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Καβάλας: [4. Ο συνοικισμός Μπερεκετλή της αυτής κοινότητος (Αμισιανών) μετονομάζεται εις «Δάτον»(το)].

2574. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1933 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Αμισιανών και προσαρτάται στη κοινότητα Αμυγδαλεώνος.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δάτον αποσπάται από την κοινότητα Αμυγδαλεώνος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δάτον αποσπάται από το δήμο Φιλίππων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας, στη Τοπική Κοινότητα Πολύστουλου (μαζί με το Πολύστουλο και το Μικροχώρι), της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 239 κάτοικοι (1928), 336 (1940), 446 (1951), 326 (1961), 250 (1971), 231 (1981), 253 (1991), 274 (2001) και 313 (2011).

Δημαράς (Βελτζιλέρ)

Ο οικισμός **Βελτζιλέρ** βρίσκονταν 15 χλμ. νοτιοδυτικά της Ελευθερούπολης, σε υψόμετρο 120 μ.

Το 1886 είχε 170 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην απογραφή του 1913 είχε 141 κατοίκους (61 άνδρες και 80 γυναίκες). Οι κάτοικοί του ήταν μουσουλμάνοι.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁵⁷⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Δεμιρλή (Σιδηροχώρι).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 42 άνδρες και 53 γυναίκες, σύνολο 95 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 44 πρόσφυγες (24 άνδρες και 20 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1922 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων μετά από υπόδειξη της Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. σε οικήματα μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία, μετά τη συνθήκη της Λοζάνης. Συνολικά στον οικισμό εγκαταστάθηκαν, 28 οικογένειες προσφύγων/114 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1926, ο οικισμός μετονομάζεται σε **Δημαράς**²⁵⁷⁶.

Οι συνοικισμοί Δημαράς και Καραβαγγέλης φέρουν τιμητικά τα ονόματα των οπλαρχηγών Παναγιώτη Δημαρά, από τα Βρέσταινα Λακωνίας, και Ευστάθιου Καραβαγγέλη, από το Τρίκερι Μαγνησίας, οι οποίοι πολέμησαν και σκοτώθηκαν σε μάχη στους πρόποδες του Συμβόλου όρους με στόχο να σαμποτάρουν τη γέφυρα της Αγγίστας κατά τη διάρκεια του Ελληνοτουρκικού Πολέμου του 1897²⁵⁷⁷.

2575. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [9. Ο συνοικισμός Δεμιρλή (ή Σιδηροχώρι) υπό το όνομα αυτής Δεμιρλή (ή Σιδηροχώριον) και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δεμιρλή (ή Σιδηροχώρι) ενούνται και οι συνοικισμοί **Βελτζιλέρ**, Δεβεκλή, Δουρμουσλού και Δεβέκιραν].

2576. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [18. Ο συνοικισμός Βελτζιλέρ της αυτής κοινότητος (Δεμιρλή-Σιδηροχωρίου) μετονομάζεται εις «**Δημαράς**»].

2577. Ιστοσελίδα: Σιδηροχώρι-Δήμος Παγγαίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 128 κατοίκων, οι 98 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 10 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 59681-59720)²⁵⁷⁸.

Το 1971 ο οικισμός Δημαράς **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Σιδηροχώριον της κοινότητας Σιδηροχωρίου. (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971).

Απογραφές: 128 κάτοικοι (1928), 155 (1940), 128 (1951), 139 (1961).

Διαλεκτό (Μπεκλεμής)

Ο οικισμός **Μπεκλεμής** βρίσκονταν σε υψόμετρο 130 μ. στην κοιλάδα του Νέστου κοντά στον σημερινό οδικό άξονα Καβάλας – Ξάνθης.

Το 1886 είχε 500 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι., είχε μουσουλμανικό πληθυσμό, και σύμφωνα με τα δεδομένα του Ελληνικού Στρατού είχε 720 κατοίκους το 1911²⁵⁷⁹.

Στην απογραφή του 1913 είχε 735 κατοίκους (361 άνδρες και 374 γυναίκες) ενώ το 1914 αποτελούνταν από 3 μαχαλάδες και διέθετε 4 δημοτικά Οθωμανικά σχολεία²⁵⁸⁰.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁵⁸¹ και προσαρτάται στη κοινότητα Ιντζέ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 204 άνδρες και 220 γυναίκες, σύνολο 424 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 334 πρόσφυγες (163 άνδρες και 171 γυναίκες). Εδώ μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των πληθυσμών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα να κατοικούν μέχρι το 1928 στον οικισμό 149 οικογένειες προσφύγων/500 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁵⁸².

Το 1924 ο οικισμός Μπεκλεμής και η κοινότητα Ιντζέ, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μπεκλεμής μετονομάζεται σε **Διαλεκτό**²⁵⁸³ ενώ το 1927 η κοινότητα Αβραμηνιάς μετονομάζεται σε κοινότητα Διαλεκτού (Φ.Ε.Κ. 64Β – 16/05/1928).

2578. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2579. Δημήτρης Λιθοξόδου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Σαρί Σαμπάν (Χρυσούπολη)».

2580. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2581. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Νέστου: [5. Ο συνοικισμός Ιντζές υπό το όνομα «κοινότης Ιντζές» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. *Προς την κοινότητα Ιντζέ ενούνται και οι συνοικισμοί Κουρού-Δερέ, Καρά-Κιδαρλή, Τσομπανλή και Μπεκλεμής*].

2582. Θεοφ. Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2583. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [26. Ο συνοικισμός Μπεκλεμές της αυτής κοινότητος (Τσομπανλή) μετονομάζεται εις «Διαλεκτό»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 522 κατοίκων, οι 515 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 260 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 59721-59980)²⁵⁸⁴.

Στον οικισμό όπως και στο γειτονικό Εκλεκτό, σώζονται αξιόλογα δείγματα Οθωμανικής αρχιτεκτονικής. Στο Διαλεκτό βρίσκεται η εκκλησία των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου²⁵⁸⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Διαλεκτό αποσπάται από την κοινότητα Διαλεκτού (που καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Διαλεκτό αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου στη Τοπική Κοινότητα Διαλεκτού (μαζί με το Εκλεκτό και την Κρήνη), της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 522 κάτοικοι (1928), 594 (1940), 443 (1951), 367 ((1961), 217 (1971), 167 (1981), 118 (1991) και 127 (2011).

Διπόταμο (Τσαϊλίκ)

Ο οικισμός **Τσαϊλίκ** ήταν σε υψόμετρο 680 μ. κτισμένος αμφιθεατρικά στις δυτικές πλαγιές της κορυφής Χριστός στα όρη Λεκάνης, στο βορειοανατολικό άκρο του νομού Καβάλας. Απέιχε 45 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας.

Το 1886 είχε 1.000 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι. ήταν ένα από τους μεγαλύτερους οικισμούς της περιοχής. Είχε περίπου 1.100 κατοίκους, όλοι μουσουλμάνοι, ενώ διέθετε 3 δημοτικές Οθωμανικές σχολές²⁵⁸⁶.

Στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 1.097 κατοίκους (630 άνδρες και 467 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁵⁸⁷ και προσαρτάται στη κοινότητα Μουντζίνου (Λεκάνης).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 494 άνδρες και 694 γυναίκες, σύνολο 1.188 κάτοικοι.

Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών και μέχρι το 1928 είχε αμιγή προσφυγικό πληθυσμό, με την εγκατάσταση 95 οικογενειών προσφύγων/343 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

2584. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2585. Πιστοσελίδα: «Παράδεισος». diakopes.gr

2586. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2587. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Νέστου: [7. Ο συνοικισμός Μούντζινος υπό το όνομα «κοινότης Μουντζίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουντζίνου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαϊραμλή, Δρένοβα, Μουρατσίκ, Ασκλάρ, Κιζ-Μπουκιού, **Τσαϊλίκ**, Χαλέπ και Μπέεβα].

Κατ' άλλους στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 200 οικογένειες, από το Μιστί της Καππαδοκίας²⁵⁸⁸.

Το 1924 ο οικισμός Τσαϊλίκ και η κοινότητα Μουντζίνου (Λεκάνη) που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Τσαϊλίκ μετονομάζεται σε **Διπόταμον**²⁵⁸⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.215 κατοίκων, οι 395 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 59981-60120)²⁵⁹⁰.

Το 1934 ο οικισμός Διπόταμο αποσπάται από την κοινότητα Λεκάνης και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Διποτάμου.

Κατά τον Παναγ. Τανιμανίδη το 1988, τον οικισμό κατοικούσαν μόνο Πόντιοι, ενώ άλλοτε κατοικούσαν και караμανλήδες. Και εδώ μιλούσαν αποκλειστικά την ποντιακή διάλεκτο, Χορεύουν άνδρες και γυναίκες τον πυρρίχιο (σέρρα) και μάλιστα όπως χορευόταν στον Πόντο (χωρίς τις σύγχρονες παραλλαγές-μπαλέτα)²⁵⁹¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Διπόταμο αποσπάται από την κοινότητα Διποτάμου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Ορεινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου και αποτελεί την Κοινότητα Διποτάμου, της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 87^A – 04/12/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Ο οικισμός είναι γνωστός για τις πηγές του όπου υπάρχουν νερόμυλοι, ενώ διοργανώνεται κάθε Αύγουστο ποντιακή γιορτή.

Απογραφές: 391 κάτοικοι (1928), 659 (1940), 331 (1951), 317 (1961), 161 (1971), 127 (1981), 116 (1991), 47 (2011).

Πετροπηγή (Δουκάλιον ή Καγιά Μπουνάρ)

Ο οικισμός **Δουκάλιον** (παλαιότερη ονομασία Καγιά Μπουνάρ μέχρι το 1926) βρίσκονταν 22 χλμ. ανατολικά της Καβάλας και σήμερα δίπλα στην Εγνατία Οδό, σε υψόμετρο 70 μ.

Το 1886 είχε 120 Έλληνες κατοίκους (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι., ήταν ένας από τα λίγους οικισμούς της περιοχής στους οποί-

2588. Θανάσης Π. Κωστάκης: «Το Μιστί της Καππαδοκίας» Εκδόσεις Ακαδημία Αθηνών σελ.536.

2589. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Καβάλας: [33. Ο συνοικισμός Τσαϊλίκ της κοινότητας Μουντζίνου μετονομάζεται εις «**Διπόταμο**»].

2590. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2591. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

ους κατοικούσαν Έλληνες, με το πληθυσμό του οικισμού να υπολογίζεται σε περίπου 200 κατοίκους.²⁵⁹² Κοντά στον οικισμό υπάρχει το Κάστρο της Πετροπηγής. Ήταν φυλάκιο της Εγνατίας Οδού, και χρονολογείται στους υστεροβυζαντινούς χρόνους (13^{ος} -14^{ος} αι.), ενώ τμήμα του κατασκευάστηκε στην πρώιμη τουρκοκρατία (15^{ος} αι.).²⁵⁹³

Στην απογραφή του 1913 κατεγράφησαν 265 άτομα (148 άνδρες και 117 γυναίκες) ενώ το 1914 υπήρχε και ελληνικό δημοτικό σχολείο αρρένων και θηλέων.²⁵⁹⁴

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός **Καγιά Μπουνάρ** και προσαρτάται στη κοινότητα Καρατζά Κιόϊ.²⁵⁹⁵

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 95 άνδρες και 101 γυναίκες, σύνολο 196 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 60 πρόσφυγες (30 άνδρες και 30 γυναίκες).

Μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των πληθυσμών ήρθαν και άλλοι πρόσφυγες με αποτέλεσμα να κατοικούν μέχρι το 1928 πλέον 62 οικογένειες προσφύγων/259 άτομα σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (πρόσφυγες και γηγενείς).

Σαράντα (40) από τις εν λόγω οικογένειες προέρχονταν από την περιοχή Αλμαλή της Θράκης²⁵⁹⁶ που εγκατέλειψαν τις πατρογονικές τους εστίες τον Οκτώβριο του 1922, και με κára έφτασαν στην Ελλάδα ακολουθώντας την διαδρομή: Αλμαλή-Μάλαρα-Κεσάνη-Ύψαλα-Φέρρες-Αλεξανδρούπολη οπότε και διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη. Το 1924 ο οικισμός αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ.193^Α-14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Καγιά Μπουνάρ μετονομάζεται σε **Δουκάλιον**.²⁵⁹⁷ Το 1927 αποσπάται από την κοινότητα Φιλίππων και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Δουκαλίου, (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 10/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.215 κατοίκων, οι 323 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 60181-60240)²⁵⁹⁸.

Το 1954 ο οικισμός Δουκάλιο μετονομάζεται σε **Πετροπηγή**.²⁵⁹⁹

2592. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Σαρί Σαμπάν (Χρυσούπολη)».

2593. «ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ37/17668/395/27-7-1995 - ΦΕΚ 701/Β/9-8-1995».

2594. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2595. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20ης Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιόκιση Νέστου του νομού Δράμας: [4. Ο συνοικισμός Καρατζά Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μποϊνού-Κισλή, Καρατζιλάρ, **Καγιά-Μπουνάρ (Πετροπηγή)**, Εσκή-Κιόϊ, Δεδε-δαγ, Δοϊρανλή και Γενή Κιόϊ].

2596. Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης των Μ. Μαραβέλακη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 197.

2597. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιόκιση Νέστου του νομού Καβάλας: [42. Ο συνοικισμός Καγιά Μπουνάρ της κοινότητος Φιλίππων (πρώην Καρατζά-Κιόϊ) μετονομάζεται εις «**Δουκάλιον**»].

2598. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2599. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 25^Α της 13^{ης} Φεβρουαρίου 1954, Περί μετονομασιών συνοικισμών και κοινοτήτων στο νομό Καβάλας: [Ο συνοικισμός «Δουκάλιον» της κοινότητος Δουκαλίου της ίδιας επαρχίας Νέστου, μετονομά-

Στον οικισμό λειτουργεί λαογραφική συλλογή από τον Κώστα Λαζαρίδη, η οποία στεγάζεται στο παλιό δημοτικό σχολείο. Η συλλογή αποτελείται από εργαλεία και αντικείμενα σχετικά με την αγροτική εργασία και ζωή στην περιοχή.²⁶⁰⁰

Το 1997 η Πετροπηγή αποσπάται από την κοινότητα Πετροπηγής και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997) ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης και προσαρτάται στο δήμο Νέστου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Από το 2011 μέχρι σήμερα ο οικισμός Πετροπηγή αποτελεί την Κοινότητα Πετροπηγής, της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης, του δήμου Νέστου. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 460 κάτοικοι (1928), 722 (1940), 791 (1951), 847 (1961), 570 (1971), 630 (1981), 596 (1991) και 530 (2011).

Δρυνάδα (Μεσελή ή Μισελλή)

Ο οικισμός **Μισελλή** βρίσκονταν κοντά στο Παλαιοχώρι στο νομό Καβάλας.

Το 1886 είχε 130 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Ήταν ένας μουσουλμανικός οικισμός που το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, είχε 152 Οθωμανούς κατοίκους (107 άνδρες και 45 γυναίκες) που ασχολούνταν με την γεωργία, ενώ υπήρχε και ένα τζαμί²⁶⁰¹.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Παλαιοχωρίου Δράμας με έδρα τον οικισμό Παλαιοχώριον στην οποία προσαρτάται και ο οικισμός Μισελλή.²⁶⁰² Ήταν αμιγής πρόσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 32 άνδρες και 25 γυναίκες, σύνολο 57 κάτοικοι.

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928, 18 οικογένειες προσφύγων/78 άτομα.

Το 1924 η κοινότητα Παλαιοχωρίου και ο οικισμός Μισελλή αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μισελλή μετονομάζεται σε **Δρυνάδα**²⁶⁰³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 91 κατοίκων, οι 89 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

ζεται *«Πετροπηγή»* η δε ομώνυμος κοινότης, *«Κοινότης Πετροπηγής»*].

2600. «Στις πύλες του αιώνιου παραδείσου». Έθνος, 29/10/2015.

2601. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2602. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [2. Ο συνοικισμός Παλαιοχώριον υπό το όνομα «κοινότης Παλαιοχωρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Παλαιοχώριον ενούται και ο συνοικισμός **Μισελλή**].

2603. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [2. Ο συνοικισμός **Μεσελή** της αυτής κοινότητος (Παλαιοχωρίου) μετονομάζεται εις **«Δρυνάδα»**].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 60261-60300)²⁶⁰⁴.

Το 1961 ο οικισμός Δρυάδα, **καταργείται**. (Φ.Ε.Κ. -19/03/1961).

Απογραφές: 91 κάτοικοι (1928), 339 (1951).

Δρυμιά (Κιζ-Μποκιού)

Ο οικισμός **Κιζ-Μποκιού**, βρίσκονταν 42 χλμ. δυτικά της Ξάνθης και 15 χλμ. νοτιο-δυτικά της Σταυρούπολης, σε υψόμετρο 160 μ.

Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών είχε μουσουλμανικό πληθυσμό που στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 96 κατοίκους (56 άνδρες και 40 γυναίκες) ενώ το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο²⁶⁰⁵.

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Κιζ-Μπουκιού²⁶⁰⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Μουντζίνου, ενώ το 1921 αποσπάται από την εν λόγω κοινότητα και προσαρτάται στη κοινότητα Μπαϊρακλή (Δράμας).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 50 άνδρες και 38 γυναίκες, σύνολο 88 κάτοικοι.

Εδώ μετά το 1923, η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928, εγκατέστησε 21 οικογένειες προσφύγων/85 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Κιζ-Μποκιού μετονομάζεται σε **Δρυμιά**²⁶⁰⁷.

Το 1928 η κοινότητα Πασχαλιάς (πρώην Μπαϊρακλή) και ο οικισμός Δρυμιά αποσπώνται από την επαρχία Νέστου του νομού Καβάλας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 164^A – 16/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 108 κατοίκων, οι 106 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγόι οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 60301-60340)²⁶⁰⁸.

Το 1997 ο οικισμός Δρυμιά αποσπάται από την κοινότητα Πασχαλιάς του νομού Ξάν-

2604. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2605. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2606. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Μούντζινος υπό το όνομα «κοινότης Μουντζίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουντζίνου ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπαϊρακλή, Δρένοβα, Μουρατσίκ, Ασικλάρ, **Κιζ-Μπουκιού**, Τσαϊλίκ, Χαλέπ και Μπέβα].

2607. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [32. Ο συνοικισμός Κιζ-Μπουκιού της αυτής κοινότητος (Πασχαλιάς) μετονομάζεται εις «**Δρυμιά**» (η)].

2608. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

θης (που καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σταυρούπολης ως Τοπικό Διαμέρισμα Πασχαλιάς (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997), ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης και εντάσσεται στο δήμο Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Από το 2011 μέχρι σήμερα, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δρυμιά, (μαζί με την Πασχαλιά, τη Μυρτούσσα και το Χαλέπι) αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Πασχαλιάς, της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του δήμου Ξάνθης που βρίσκεται στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης στη Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Απογραφές: 108 κάτοικοι (1928), 199 (1940), 195 (1951), 179 (1961), 67 (1971), 47 (1981), 38 (1991) και 22 (2011).

Δρυμούσα (Μπιτζελή ή Μπετζελή)

Το **Μπετζελή** ήταν ένας μουσουλμανικός οικισμός κοντά στη κωμόπολη Σαρή Σαμπάν (Χρυσούπολη).

Στην Απαρίθμηση του 1913 κατεγράφησαν 331 άτομα (279 άνδρες και 52 γυναίκες) ενώ το 1914 διέθετε μία δημοτική Οθωμανική σχολή. Σταδιακά είχαν αρχίσει να εγκαθίστανται πρόσφυγες²⁶⁰⁹.

Το 1919 αναγνωρίστηκε²⁶¹⁰ ως οικισμός και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Σαπαίων (Σαρή Σαμπάν).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 238 άνδρες και 252 γυναίκες, σύνολο 490 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 200 πρόσφυγες (96 άνδρες και 104 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα στον οικισμό να διαβιούν 79 οικογένειες προσφύγων/341 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες).

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός μετονομάζεται σε **Δρυμούσα**²⁶¹¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 481 κατοίκων, οι 415 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων

2609. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2610. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [1. Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινέζ, **Μπετζελή**, Οργάντζιλαρ, Κουρί, Κουτούντζαλη, Χατζή-Αμίν-Αγά, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσίτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, Τόϊλαρ, Κεραμωτή και Καρά-Βέη].

2611. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [2. Ο συνοικισμός Μπετζελή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Δρυμούσα**»(η)].

και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 60341-60460)²⁶¹².

Το 1929 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Χρυσούπολης και ορίζεται έδρα της κοινότητας Δρυμούσης (Φ.Ε.Κ. 384^Α – 25/10/1929).

Το 1940 ο οικισμός Δρυμούσα αποσπάται από την κοινότητα Δρυμούσης και προσαρτάται στη κοινότητα Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 146^Α – 14/05/1940).

Το 1940, ο οικισμός Δρυμούσα, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 481 κάτοικοι (1928).

Δύσβατο (Νεδερλή)

Το **Νεδερλή** ήταν ένας μουσουλμανικός οικισμός που βρίσκονταν 15 χλμ. νότια της Λεκάνης και σε υψόμετρο 460 μ.

Στις αρχές του 20^{ου} αι. σύμφωνα με τα δεδομένα του Ελληνικού Στρατού είχε 590 μουσουλμάνους κατοίκους το 1911. Στην Απαρίθμηση του 1913 κατεγράφησαν 598 άτομα (321 άνδρες και 277 γυναίκες), ενώ το 1914 ο οικισμός αποτελούνταν από 5 μαχαλάδες και υπήρχαν 5 δημοτικές Οθωμανικές σχολές²⁶¹³.

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Νεδερλή²⁶¹⁴ και προσαρτάται στη κοινότητα Ουζούν Κιόϊ (Μακρυχώρι).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 207 άνδρες και 253 γυναίκες, σύνολο 460 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 96 πρόσφυγες (44 άνδρες και 52 γυναίκες).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες στα οικήματα των Μουσουλμάνων κατοίκων του, που τα εγκατέλειψαν γιατί αναχώρησαν για την Τουρκία, μετά τη Συνθήκη της Ανταλλαγής. Σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στο σύνολό τους ήταν 80 οικογένειες προσφύγων/187 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Νεδερλή και η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός μετονομάζεται σε **Δύσβατο**²⁶¹⁵ και ανήκει στη μετονομασθείσα κοινότητα Μακρυχωρίου (Ουζούν Κιόϊ).

2612. Ονομαστικών Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2613. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2614. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ουζούν Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Ουζούν Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπαρρακλή, **Νεδερλή**, Μουσαφά-Ουγλάρ, Γκάκιλερ, Αχματλή, Καβατίκ, Καρατζόβα, Κωτσολγάρ και Δομασλή].

2615. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [24. Ο συνοικισμός Νεδερλή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Δύσβατο**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 333 κατοίκων, οι 290 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή²⁶¹⁶.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 60461-60580)²⁶¹⁷.

Το 1933 δημιουργείται η κοινότητα Δυσβάτου και ο οικισμός Δύσβατο, ορίζεται έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 77^A – 27/03/1933).

Από το 1998 και μέχρι το 2010 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δύσβατο ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Δυσβάτου, του πρώην δήμου Ορεινού, του νομού Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Στο χωριό σώζονται αξιόλογα δείγματα αρχιτεκτονικής και ένα πέτρινο τοξωτό γεφύρι όπως επίσης και η Εκκλησία του Αγίου Γεωργίου²⁶¹⁸.

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Δύσβατο ανήκει (μαζί με το Στεγνό) στη Τοπική Κοινότητα Δυσβάτου, της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού, του δήμου Νέστου (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/1997). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 333 κάτοικοι (1928), 483 (1940), 185 (1951), 119 (1961), 38 (1971), 24 (1981), 57 (1991) και 13 (2011).

Δωμάτια (Σαμόκοβον)

Ο οικισμός **Σαμόκοβον** βρίσκονταν 2-3 χλμ. βόρεια από τη Μουσθένη της Καβάλας, σε υψόμετρο 160 μ.

Το 1886 ο οικισμός είχε 1.565 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση του 1913 καταγράφηκαν 843 άτομα (476 άνδρες και 367 γυναίκες) ενώ το 1914 αποτελούσε τουρκική κοινότητα με Μουχτάρη και 948 Οθωμανούς που ασχολούνταν με την γεωργία, αλλά είχαν εγκατασταθεί και 30 προσφυγικές οικογένειες. Υπήρχε τζαμί και Οθωμανική σχολή²⁶¹⁹.

Το 1919 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Σαμακόβου²⁶²⁰ και η σύσταση της κοινότητας Σαμακόβου, στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Κουλαλή και Τσιτακλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 313 άνδρες και 350 γυναίκες, σύνολο 663 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 264 πρόσφυγες (136 άνδρες και 128 γυναίκες).

2616. Δες Μαρτυρία Θεόδωρου Χατζόπουλου από Κερτσέλεμπε Σαμψούντας «Αλλάχ, πάρτε μας απ' αυτό το μέρος» στο Χρήστο Σαμουηλίδη (19.12.1965) Κ.Μ.Σ., Έξοδος, τόμος ΙΑ', Εφημερίδα «Καθημερινή», σελ. 176-178.

2617. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2618. Ιστοσελίδα: «Μακρυχώρι». diakopes.gr.

2619. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2620. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [8. Ο συνοικισμός **Σαμάκοβον** υπό το όνομα «κοινότης Σαμακόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσιτακλή και Κουλαλή].

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και άλλοι πρόσφυγες) μετά από υπόδειξη της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.) που εκτιμά ότι το 1928 ήταν στο σύνολο 200 οικογένειες προσφύγων/800 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες).

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Σαμάκοβον και η κοινότητα, μετονομάζονται σε **Δωμάτια**²⁶²¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 903 κατοίκων, οι 708 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 60241-60260)²⁶²².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Δωμάτια αποσπάται από την κοινότητα Δωματίων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πιερών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός αποσπάται από τον δήμο Πιερών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου και αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Δωματίων, της Δημοτικής Ενότητας Πιερών (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010), στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 903 κάτοικοι (1928), 1.157 (1940), 1.165 (1951), 979 (1961), 657 (1971), 551 (1981), 512 (1991), 460 (2011).

Ελαιοχώρι (Κοτσκάρι ή Κοτσκάρ)

Ο οικισμός **Κοτσκάρι** βρίσκονταν στους πρόποδες του όρους Σύμβολο, σε υψόμετρο 90 μ. ενώ απέχει 25 χλμ. από την Καβάλα και 4 χλμ. από την Παραλία Ελαιοχωρίου του Θρακικού Πελάγους.

Το 1886 ο οικισμός Κοτσικαρή είχε 430 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην απογραφή του 1913 καταγράφονται στον Κοτσικαρή 396 κάτοικοι (196 άνδρες και 200 γυναίκες).

Το 1914 αποτελούσε τουρκική κοινότητα με Μουχτάρη και 278 Οθωμανούς κατοίκους που ασχολούνταν με την γεωργία. Υπήρχε τζαμί και Οθωμανική σχολή²⁶²³.

Αναγνωρίζεται ως οικισμός Κοτσκάρ²⁶²⁴ το 1919 και προσαρτάται στη κοινότητα

2621. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [17. Η κοινότης Σαμακόβον μετονομάζεται εις «κοινότητα Δωματίων» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σαμάκοβον εις «**Δωμάτια**» (τα)].

2622. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2623. Έγγραφο GR.GSA-ΙΑΜ_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2624. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [4. Ο συνοικισμός Ελευθεραί υπό το όνομα «κοινότης Ελευθερών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ελευθερών ενούνται και οι συνοικισμοί Δρέζνα, **Κοτσκάρ**, Τσιούστη, Καλιά-Τσιγλίκ, Συνοικία Ελευθερών και Μουζλά»].

Ελευθερών. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 150 άνδρες και 209 γυναίκες, σύνολο 359 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 101 πρόσφυγες (44 άνδρες και 57 γυναίκες). Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928 και η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π εκτιμά ότι εγκαταστάθηκαν, 138 οικογένειες προσφύγων/544 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁶²⁵.

Το 1924 η κοινότητα Ελευθερών και ο οικισμός Κοτσκάρι αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Κοτσκάρι, μετονομάζεται σε **Ελαιοχώρι**²⁶²⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 620 κατοίκων, οι 585 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 60841-61020)²⁶²⁷.

Το 1933 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ελαιοχωρίου και ορίζεται ο οικισμός Ελαιοχώρι ως έδρα της κοινότητας που αποσπάται από την κοινότητα Ελευθερών. (Φ.Ε.Κ. 369^Α – 21/11/1933).

Το Ελαιοχώρι περιβάλλεται από ελαιώνες και αμπελώνες. Το 1950 άρχισε να λειτουργεί στο χωριό συνεταιριστικό ελαιотριβείο, συνεισφέροντας σημαντικά στην οικονομία της κοινότητας και συνέχισε να λειτουργεί μέχρι το 1970, οπότε και εγκαταλείφθηκε. Το ελαιотριβείο ανακατασκευάστηκε, μαζί με τον μηχανολογικό του εξοπλισμό, και το 2008 στεγάστηκε σε αυτό μουσείο Ελιάς^{2628, 2629}.

Στον οικισμό λειτουργεί επίσης το Διογέναιο θέατρο²⁶³⁰.

Το 1997 με το πρόγραμμα Καποδίστριας, ο οικισμός Ελαιοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Ελαιοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερών (Φ.Ε.Κ. 244 -04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ελαιοχώρι αποσπάται από το δήμο Ελευθερών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στη Τοπική Κοινότητα Ελαιοχωρίου (μαζί με την Παραλία Ελαιοχωρίου) της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερών (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 620 κάτοικοι (1928), 987 (1940), 1.011 (1951), 1.072 (1961), 1.131 (1971), 1.204 (1981), 1.158 (1991) και 1.205 κάτοικοι (2011).

2625. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2626. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [16. Ο συνοικισμός Κοτσκάρι της κοινότητος Ελευθερών μετονομάζεται εις «Ελαιοχώρι»].

2627. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2628. Ιστοσελίδα: «Μουσείο Ελιάς». Μακεδονική Κληρονομιά. Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Μουσείου.

2629. Ιστοσελίδα: «Μουσείο Ελιάς, Ελαιοχώρι». Δήμος Παγγαίου.

2630. Ιστοσελίδα: «Ελαιοχώρι». Δήμος Παγγαίου.

Ελαφοχώρι (Καρατζόβα)

Ο οικισμός **Καρατζόβα** βρίσκονταν βορειοανατολικά της Καβάλας στην ευρύτερη περιοχή της οροσειράς Λεκάνης σε υψόμετρο 500 μ. Στις αρχές του 20^{ου} αι. ήταν μουσουλμανικός οικισμός και ήταν γνωστό ως Καρατζά Όβασι. Σύμφωνα με την Στατιστική του Ελληνικού Στρατού του 1911, είχε 409 κατοίκους²⁶³¹.

Στην απογραφή του 1913, καταγράφονται στον Καρατζόβα 469 κάτοικοι (220 άνδρες και 189 γυναίκες), ενώ το 1914 λειτουργούσε και δημοτική Οθωμανική Σχολή²⁶³².

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Καρατζόβα²⁶³³ και προσαρτάται στη κοινότητα Ουζούν Κιόϊ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 181 άνδρες και 204 γυναίκες, σύνολο 385 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 200 πρόσφυγες (94 άνδρες και 106 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα ο πληθυσμός του οικισμού το 1928 να αποτελείται από 62 οικογένειες προσφύγων (222 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη, το 40% των κατοίκων ήταν ποντιακής καταγωγής²⁶³⁴.

Το 1924 η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ και ο οικισμός Καρατζόβα αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Καρατζόβα, μετονομάζεται σε **Ελαφοχώρι**²⁶³⁵ και η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ σε κοινότητα Μακρυχωρίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 234 κατοίκων, οι 228 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 61021-61100)²⁶³⁶.

Το 1934 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ελαφοχωρίου και ο οικισμός Ελαφοχώριον ορίζεται έδρα της κοινότητας (αποσπάται από την κοινότητα Μακρυχωρίου).

Κατά τη διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής το Ελαφοχώρι καταστράφηκε από τον Βουλγαρικό στρατό διότι ήταν βάση ανταρτών του Ε.Λ.Α.Σ., ενώ οι κάτοικοί του υποχρεώθηκαν να το εκκενώσουν²⁶³⁷.

2631. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Σαρί Σαμπάν (Χρυσούπολη)».

2632. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2633. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιόικηση Νέστου του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ουζούν Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Ουζούν Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαρκαλή, Νεδερλή, Μουσαφά-Ογλάρ, Γκάζιλερ, Αχματλή, Καβατζίκι, **Καρατζόβα**, Κωτσολάρ και Δομασλή].

2634. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

2635. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιόικηση Πράβιου του νομού Καβάλας: [19. Ο συνοικισμός Καρατζόβα της αυτής κοινότητος (Μακρυχωρίου) μετονομάζεται εις «Ελαφοχώρι»].

2636. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2637. Τάσος Χατζηαναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ελαφοχώριον αποσπάται από την κοινότητα Ελαφοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 244^Α -04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ελαφοχώρι αποσπάται από το δήμο Ορεινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου, στη Τοπική Κοινότητα Ελαφοχωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 234 (1928), 174 (1940), 253 (1951), 213 (1961), 111 (1971), 140 (1981), 75 (1991), 118 (2001) και 65 (2011).

Ελευθερές

Ο οικισμός **Ελευθερές**, βρίσκονταν 19,2 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας και 5 χλμ. νότια της Ν. Ηρακλίτσας.

Το 1912 κατοικούσαν από 600 Έλληνες και 300 Τούρκους (Ευαγγελίδης).

Στην Απαρίθμηση του 1913 κατεγράφησαν 855 άτομα (445 άνδρες και 410 γυναίκες).

Από το εν λόγω, λιμανάκι ξεκίνησε ο Ελληνικός Στόλος μετά από εντολή του Ελ. Βενιζέλου το Μάιο του 1919, για να πλεύσει στη Σμύρνη.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός Ελευθερές²⁶³⁸ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ελευθερών.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 362 άνδρες και 375 γυναίκες, σύνολο 737 κάτοικοι.

Μέχρι την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, είχε μικτό πληθυσμό χριστιανών και μουσουλμάνων²⁶³⁹. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 184 πρόσφυγες (105 άνδρες και 79 γυναίκες).

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., έτσι ώστε συνολικά το 1928 κατοικούσαν 147 οικογένειες προσφύγων/504 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες).

Στον εν λόγω οικισμό εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες από την Ανατ. Θράκη²⁶⁴⁰.

Το 1924 η κοινότητα Ελευθερών και ο οικισμός Ελευθερές αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 973 κατοίκων, οι 677 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942 – 1944», Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 199.

2638. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [4. Ο συνοικισμός **Ελευθεραί** υπό το όνομα «κοινότης Ελευθερών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ελευθερών ενοούνται και οι συνοικισμοί Δρέζνα, Κοτσκάρ, Τσιούστη, Καλιά-Τσιγκλί, Συνοικία Ελευθερών και Μουζλά»].

2639. Δημήτρης Λιθοξόου. «Ο πληθυσμός της περιοχής Πράβι (Ελευθερούπολη)».

2640. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

γράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 61161-61360)²⁶⁴¹.

Ο οικισμός χαρακτηρίζεται από τα παραδοσιακά πέτρινα σπίτια. Υπήρχαν 14 εκκλησίες, από τις οποίες σώζεται μόνο η εκκλησία των Παμμεγίστων Ταξιαρχών, με το σημερινό κτίριο να χρονολογείται από το 1891. Εικόνες από την εκκλησία των Ταξιαρχών περιφέρονται την τρίτη μέρα του Πάσχα στον οικισμό και ακολουθεί γλέντι. Επίσης υπάρχει μνημείο για τη μάχη της Βαζόπετρας²⁶⁴². Στη θέση Κουμού Λόφος έχει βρεθεί αρχαίο νεκροταφείο της ύστερης Αρχαϊκής-Κλασσικής εποχής²⁶⁴³.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ελευθερές αποσπάται από την κοινότητα Ελευθερών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερών (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ελευθερές αποσπάται από τον δήμο Ελευθερών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ελευθερές αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Ελευθερών, της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερών του δήμου Παγγαίου (Φ.Ε.Κ. 244^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 973 κάτοικοι (1928), 1.384 (1940), 1.582 (1951), 1.471 (1961), 1.347 (1971), 1.410 κάτοικοι (1981), 1.369 (1991) και 1.291 (2011).

Ελευθερούπολη (Πράβιον)

Ο συνοικισμός **Πράβι** (από το λατινικό *pro via* ή *para via*, δηλαδή επάνω ή δίπλα στο δρόμο) με τη μορφή που έχει σήμερα, δημιουργήθηκε επί Τουρκοκρατίας, και η απελευθέρωσή του από τους Τούρκους έγινε το 1912. Από το τότε Πράβι πέρασε ο Κοσμάς ο Αιτωλός στην κατά τη Βόρεια Ελλάδα περιοδεία του.

Το 1886 ήταν πρωτεύουσα της επαρχίας Ελευθερουπόλεως με πληθυσμό 13.750 Ελλήνων και 17.190 Οθωμανών που κατοικούσαν σε 26 οθωμανικά χωριά, 7 χριστιανικά και 11 μικτού πληθυσμού. Οι Οθωμανοί κάτοικοι ήταν φανατικοί επηρεαζόμενοι από τους αντίστοιχους της Δράμας και της Καβάλας. Κατοικείτο ως κωμόπολη από 2.450 Οθωμανούς, 700 αθιγγάνους, και 1.600 χριστιανούς οι οποίοι ασχολούνταν κατά κύριο λόγο με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Ήταν έδρα μουδίρη, καδή, οικονομικού εφόρου, τελώνη και ταμιά. Είχε 10 χάνια καθένα των οποίων χωρούσε 70 άνδρες και 50 ίππους (Σχινάς).

Στις 16 Ιουλίου 1909 εξελέγη Μητροπολίτης Ελευθερούπολης, ο επίσκοπος Γερμανός Σακελλαρίδης, ο ο οποίος επέδειξε σημαντική θρησκευτική και εθνική δράση. Για τον λόγο αυτό ο Βουλγαρικός Κατοχικός Στρατός, τον Μάρτιο του 1917, τον συνέλαβε και

2641. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2642. «Ελευθερές». Δήμος Παγγαίου.

2643. Ιστοσελίδα: «Κήρυξη αρχαιολογικών χώρων του δήμου Ελευθερών και του δήμου Ελευθερουπόλεως στο νομό Καβάλας».

τον φυλάκισε στο Πράβι όπου τον κρατούσε δέσμιος και τον βασάνιζε επί πεντάμηνο. Τη νύχτα της 5ης προς 6η Ιουλίου του 1917, τον έβγαλαν εκτός της φυλακής του με ισχυρή συνοδεία στρατιωτών, με πρόφαση να τον οδηγήσουν στη Δράμα ή στη Βουλγαρία. Στην πραγματικότητα όμως τον οδήγησαν στο μαρτύριο. Τον κατακρεούργησαν δίπλα σε ένα πηγάδι, μεταξύ των οικισμών Δάτο και Αμυγδαλεώνας των Φιλιππων. Στη συνέχεια τον απαγχόνισαν σε μία λεύκα και ακολούθως άναψαν φωτιά κάτω από σώμα του, μέχρις ότου εξέπνευσε.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, αποτελούσε μία μεγάλη κωμόπολη με 3.113 κατοίκους εκ των οποίων 1.579 ήταν άνδρες και 1.534 γυναίκες.

Το 1914 το Πράβι ήταν δήμος και πρωτεύουσα της Υποδιοίκησης Πραβίου του νομού Δράμας. Είχε Ειρηνοδικείο και Οικονομική Εφορεία, Γραφείο Ταχυδρομείου και Τηλεφωνείου, Αστυνομικό Σταθμό, Ελληνική Αστική Σχολή Αρρένων και Θηλέων και Οθωμανικές Σχολές Αρρένων και Θηλέων. Υπήρχαν 2 τζαμιά και μία Ελληνική εκκλησία. Ο πληθυσμός ήταν 2.360 Έλληνες και Τούρκοι ενώ ζούσαν και 311 πρόσφυγες²⁶⁴⁴.

Το Πράβι ως οικισμός αναγνωρίστηκε²⁶⁴⁵ το 1919 και δημιουργήθηκε η κοινότητα Πραβίου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 1.173 άνδρες και 1.216 γυναίκες, σύνολο 2.389 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 1.047 πρόσφυγες (474 άνδρες και 573 γυναίκες) οι οποίοι όμως διοχετεύτηκαν αργότερα σε άλλα χωριά. Με την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν Έλληνες της Ανατολικής Θράκης περίξ του ναού του Αγίου Νικολάου. Τελικά παρέμειναν στο Πράβι 160 οικογένειες προσφύγων/745 άτομα μέχρι το 1928 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες).

Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁶⁴⁶.

Το 1924 το Ταμείο Περίθαλψης Προσφύγων αποφάσισε τη σύσταση παραρτήματος για τις ανάγκες των εκεί εγκατεστημένων προσφύγων.²⁶⁴⁷

Στην απογραφή του 1928, εκ των 4.612 κατοίκων, οι 2.108 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Η Ελευθερούπολις μετά την ανταλλαγή των Τουρκικών πληθυσμών, οι οποίοι απετέλουν και το μεγαλύτερο μέρος της επαρχίας Πραβίου, έλαβε καθαρώς Ελληνικήν όψιν και ως η Δράμα και άλλα πόλεις και χωριά της Ανατ. Μακεδονίας, άλλοτε μεικτά εις πληθυσμόν εξειλέχθη και αυτή εις βαθμόν προόδου άξιον λόγου. Επειδή δε εγκατεστάθησαν και εις αυτήν περισσότεροι των μεταναστευσάντων Τούρκων πρόσφυγες ανηγέρθησαν αρκεταί κατοικίαι επεκταθείσης της πόλεως προς το Ν.Δ. σημείον προς την οδόν Παλαιοχωρίου και προς Α. προς την Μπουζιναν²⁶⁴⁸.

2644. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2645. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [1. Ο συνοικισμός **Πράβιον** υπό το όνομα «κοινότης Πραβίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πραβίου ενούται και ο συνοικισμός Δρανίτσι].

2646. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2647. Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ» της 27/4/1924.

2648. Θεόφιλος Δ. Αθανασιάδης: «Ημερολόγιο Δράμας 1930», Τύποις Κυριαζοπούλου-Πεντζίκη. Δράμα.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 69901-70120)²⁶⁴⁹.

Το 1929 ο οικισμός μετονομάστηκε σε **Ελευθερούπολη**²⁶⁵⁰ και τη νέα της ονομασία οφείλει στην κατεστραμμένη από τους Τούρκους έδρα της αρχαίας Επισκοπής Ελευθερούπολης.

Το 1946 η κοινότητα Ελευθερούπολης, αναγνωρίζεται ως δήμος (Φ.Ε.Κ. 290^Α – 26/09/1946) ενώ το 2010 ο οικισμός Ελευθερούπολη αποσπάται από το δήμο Ελευθερούπολης (που καταργείται) και προσαρτάται στο νέο δήμο Παγγαίου (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010) και γίνεται η έδρα του.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» η Ελευθερούπολη αποτελεί την Δημοτική Κοινότητα Ελευθερούπολης, (μαζί με την Εξοχή, την Παναγιά ή Ακροβούνι και το Χορτοκόπι) της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης του δήμου Παγγαίου, της Περιφερειακής Ενότητας Καβάλας.

Σήμερα η κωμόπολη αποτελεί την έδρα της ομώνυμης Μητρόπολης, της μίας από τις δύο που υπάρχουν στο νομό Καβάλας.

Απογραφές: 4.612 κάτοικοι (1928), 4.999 (1940), 4.599 (1951), 5.448 (1961), 4.888 (1971), 4.411 (1981), 4.879 (1991), 6.057 (2001), 4.265 (2011).

Εξοχή (Τόβλιανη)

Ο οικισμός **Τόβλιανη** βρίσκονταν στις απολήξεις του όρους Συμβόλου και απέχει 22 χλμ. νοτιοδυτικά από την Καβάλα, σε υψόμετρο 190 μ.

Το 1886 ο οικισμός Τόβλιαν είχε 310 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Ως οικισμός, δημιουργήθηκε στα τέλη του 19^{ου} αι. και στις αρχές του 20^{ου} αι. είχε κυρίως μουσουλμανικό πληθυσμό, ο οποίος σύμφωνα με την Στατιστική του Ελληνικού Στρατού του 1911, έφτανε τους 200 κατοίκους.

Στην Απαρίθμηση του 1913 καταγράφονται στην Τόβλιανη 180 κάτοικοι (93 άνδρες και 87 γυναίκες), ενώ σύμφωνα με την απογραφή του 1920, είχε 209 κατοίκους.

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Τόβλιανη²⁶⁵¹ και προσαρτάται στη κοινότητα Μποσταντζιλής.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 102 άνδρες και 107 γυναίκες, σύνολο 209 κάτοικοι.

2649. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2650. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 40^Α της 5^{ης} Φεβρουαρίου 1929, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών: [10. Η κοινότης Πραβίου της Επαρχίας Παγγαίου του νομού Καβάλλας μετονομάζεται εις «κοινότητα Ελευθερουπόλεως» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Πράβι εις «Ελευθερούπολις»].

2651. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [5. Ο συνοικισμός Μποσταντζιλή υπό το όνομα «κοινότης Μποσταντζιλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενούνται και οι συνοικισμοί **Τόβλιανη**, Ρεχιμλή, Ελετζίκ, Οσμανλή, Κότσανη και Δράνοβα]].

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 52 πρόσφυγες (24 άνδρες και 28 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με τον οικισμό να αποκτά αμιγή προσφυγικό πληθυσμό το 1928 που αποτελούνταν από 44 οικογένειες προσφύγων/172 άτομα κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Το 1924 ο οικισμός Τόβλιανη και η κοινότητα Μποσταντζιλή (μετέπειτα Κηπίων) που ανήκε, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924).

Το 1928 ο οικισμός Τόβλιανη, μετονομάζεται σε **Εξοχή**²⁶⁵², ενώ στην απογραφή του 1928, εκ των 243 κατοίκων και οι 243 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1946 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Κηπίων και προσαρτάται στη κοινότητα Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 209^A – 04/07/1946).

Η οικονομία του οικισμού βασίζεται στη γεωργία, με την καλλιέργεια καπνού, καλαμποκιού, σιταριού, σταφυλιού και ελιών καθώς και την κτηνοτροφία²⁶⁵³.

Το 2010 ο οικισμός Εξοχή, αποσπάται από το δήμο Ελευθερούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου.

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Εξοχή (μαζί με την Ελευθερούπολη, την Παναγιά (Ακροβούνι) και το Χαρτοκόπι) ανήκουν στη Δημοτική Κοινότητα Ελευθερούπολης της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης του δήμου Παγγαίου, της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (Φ.Ε.Κ. 87^A - 07/06/2010).

Απογραφές: 243 κάτοικοι (1928), 387(1940), 409 (1951), 402 (1961), 263 (1971), 172 (1981), 234 (1991) και 141 (2011).

Ζαρκαδιά (Καρατζιλάρ)

Ο οικισμός **Καρατζιλάρ** ήταν ένας μουσουλμανικός οικισμός μέχρι το 1922 που βρίσκονταν βορειοανατολικά της Καβάλας, σε υψόμετρο 140 μ.

Το 1886 είχε 750 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Σύμφωνα με τα δεδομένα του Ελληνικού Στρατού το 1911, είχε 460 κατοίκους²⁶⁵⁴.

Στην Απαρίθμηση του 1913 καταγράφονται στο Καρατζιλάρ 619 κάτοικοι/450 άνδρες και 169 γυναίκες.

Το 1914 στον οικισμό λειτουργούσαν 3 δημοτικές Οθωμανικές σχολές και ένας μεντρεσές (ιεροδιδασκαλείο) που όμως δεν λειτουργούσε από διετία²⁶⁵⁵.

2652. Με το Φ.Ε.Κ υπ' αριθ. 81^A της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Παγγαίου του νομού Καβάλας: [34. Ο συνοικισμός Τόβλιανη της κοινότητος Κηπίων (πρώην Μποσταντζιλή) μετονομάζεται εις «Εξοχή»].

2653. Ιστοσελίδα: «Δημοτική Ενότητα Ελευθερούπολης». Δήμος Παγγαίου.

2654. <http://www.lithoksou.net/p/perioksi-sari-sampan-xrysoypoli>.

2655. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας,

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁶⁵⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Καρατζά Κιόϊ (μετέπειτα κοινότητα Φιλίππων).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 204 άνδρες και 193 γυναίκες, σύνολο 397 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 251 πρόσφυγες (129 άνδρες και 122 γυναίκες).

Εδώ εγκαταστάθηκαν μετά το 1922 και άλλες προσφυγικές οικογένειες και σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., συνολικά εγκαταστάθηκαν 188 οικογένειες προσφύγων /758 άτομα που προέρχονταν κυρίως από την Ανατ. Θράκη²⁶⁵⁷.

Το 1924 ο οικισμός Καρατζιλάρ και η κοινότητα Καρατζά Κιόϊ που ανήκε, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Καρατζά Κιόϊ μετονομάζεται σε **Ζαρκαδιά**²⁶⁵⁸.

Το 1927 ο οικισμός Ζαρκαδιά αποσπάται από την κοινότητα Φιλίππων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ζαρκαδιάς (Φ.Ε.Κ. 207^Α – 29/09/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 887 κατοίκων, οι 871 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 61481-61720)²⁶⁵⁹.

Κατά τη διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής η Ζαρκαδιά αποτελούσε ένα από τα πολλά κέντρα τροφοδοσίας του Ε.Λ.Α.Σ. στα νοτιοδυτικά της οροσειράς της Λεκάνης²⁶⁶⁰.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ζαρκαδιά αποσπάται από την κοινότητα Ζαρκαδιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 ο οικισμός Ζαρκαδιά αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου στη Τοπική Κοινότητα Ζαρκαδιάς (μαζί με την Εκάλη) της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης, (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 887 (1928), 879 (1940), 942 (1951), 920 (1961), 567 (1971), 525 (1981), 475 (1991), 515 (2001) και 615 (2011).

2656. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [4. Ο συνοικισμός Καρατζά Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπινόυ-Κισλή, Καρατζιλάρ, Καγιά-Μπουνάρ (Πετροπηγή), Εσκή-Κιόϊ, Δεδε-δαγ, Δοϊρανλή και Γενή Κιόϊ].

2657. Θεοφάνης Μαλκίδης (2012): «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας». Στο: Ρουδομέτωφ, Νικ. Β., επιμέλεια «Η Καβάλα και τα Βαλκάνια. Η Καβάλα και η Θράκη». Ιστορικό και Λογοτεχνικό Αρχείο Καβάλας, σελ. 41.

2658. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [40. Ο συνοικισμός Καρατζιλάρ της κοινότητος Φιλίππων (πρώην Καρατζά-Κιόϊ) μετονομάζεται εις «Ζαρκαδιά»].

2659. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2660. Τάσος Χατζηναστασίου (2003): «Αντάρτες και καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της βουλγαρικής κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης, 1942-1944». Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη, σελ. 196.

Ζυγός

Ο **Ζυγός** Καβάλας²⁶⁶¹, είναι κωμόπολη του νομού Καβάλας και βρίσκεται 14 χλμ. βόρεια της Καβάλας, σε υψόμετρο 180 μ. Στις αρχές του 20^{ου} αι., παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι Θράκες απόγονοι πληθυσμών που μετακινήθηκαν προκειμένου να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του μακεδονικού κράτους στη διαδικασία εξόρυξης χρυσού, από τα πλούσια κοιτάσματα της μακεδονικής γης.

Αυτοί οι πληθυσμοί παρέμειναν στην περιοχή και μετά την παρακμή του μακεδονικού κράτους στη συνέχεια πιθανότατα αποδέχτηκαν τη χριστιανική θρησκεία και αποτέλεσαν μέρος του μεγάλου Βυζαντινού κράτους. Αργότερα όμως στην πτώση του Βυζαντίου, αυτή όπως και πολλοί άλλοι αποδέχονται το νέο θρήσκευμα που τους επιβάλλεται, γίνονται μουσουλμάνοι και ακολουθούν τον οδικό χάρτη που τους επιβάλλεται από την Οθωμανική αυτοκρατορία μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αι., όπου μετά την Μικρασιατική καταστροφή μπαίνουν και αυτοί οι πληθυσμοί στη διαδικασία της ανταλλαγής.

Το 1886 είχε 900 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση του 1913 καταγράφονται στον Ζυγό 1.414 κάτοικοι (733 άνδρες και 681 γυναίκες).

Ως οικισμός αναγνωρίζεται²⁶⁶² το 1919 και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ζυγού στην οποία προσαρτώνται και οι οικισμοί Κουρουτζού και Μπουλούσκα ή Μπουλούστρα (Πολύστυλον).

Μέχρι τον ερχομό των προσφύγων είχε περίπου 1.500 κατοίκους (1.453 στην απογραφή του 1920) που ήταν όλοι Τούρκοι-Μουσουλμάνοι²⁶⁶³.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 714 άνδρες και 709 γυναίκες, σύνολο 1.453 κάτοικοι.

Από το 1922 και μετά, στον οικισμό εγκαθίστανται αρχικά Θράκες, στη συνέχεια Μικρασιάτες, Σαρακατσάνοι και τέλος οι Πόντιοι. Το ανομοιογενές αυτό πλήθος, Έλληνες και Μουσουλμάνοι συμβιώνει για δύο περίπου έτη, έως την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1924, όταν οι τελευταίοι, μουσουλμάνοι αποχώρησαν οριστικά.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 494 πρόσφυγες (226 άνδρες και 268 γυναίκες).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στο Ζυγό εγκαταστάθηκαν 305 οικογένειες προσφύγων /1.288 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες). Κάποιες οικογένειες προέρχονταν από την περιοχή Ναϊπκιοϊ (Ανατ. Θράκη)²⁶⁶⁴.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

2661. Βικιπαίδεια: Ζυγός Καβάλας.

2662. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός **Ζυγός** υπό το όνομα «κοινότης Ζυγού» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζυγού ενούνται και οι συνοικισμοί Κουρουτζού, Μπουλούσκα ή Μπουλούστρα (Νέα Άβδηρα)].

2663. Γεώργιος Τσιρίδης: «Ζυγός, Το μεγάλο προσφυγοχώρι».

2664. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης» των Μ. Μαραβέλακη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 364.

Το πρόβλημα της στέγασης των προσφύγων αντιμετωπίστηκε άμεσα με τις επιτάξεις και την εγκατάστασή τους σε δωμάτια των Τούρκικων σπιτιών. Για την επιβίωσή τους επίσης επιτάχτηκαν τα μισά γεννήματα του χωριού και δόθηκαν σε κάθε προσφυγική οικογένεια από 2 στρέμματα καλαμπόκι και κριθάρι που τα είχαν σπείρει οι Τούρκοι, μια αγελάδα και ένα γαϊδούρι. Αργότερα, χορηγήθηκαν γεωργικά εργαλεία και ένα κομμάτι γης για φυτέψουν καπνά.

Στην απογραφή του 1928 εμφανίζεται να έχει 1.518 κατοίκους από τους οποίους οι 1.464 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική καταστροφή. Οι περισσότεροι προέρχονταν από τον Πόντο και περιοχές της Μ. Ασίας και λιγότεροι από την Ανατ. Θράκη. Ο πληθυσμός του χωριού ήταν ανομοιογενής και όπως ήταν φυσικό διαφορετικές ήταν οι συνήθειες και οι εκδηλώσεις της κοινωνικής τους ζωής, όπως και η γλώσσα. Άλλοι μιλούσαν την ποντιακή διάλεκτο και τον 1/3 των Μικρασιατών ήταν τουρκόφωνοι. Αυτές όμως οι διαφορές δεν εμπόδισαν την ομαλή συνύπαρξή τους²⁶⁶⁵.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 400 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 61721-62120)²⁶⁶⁶.

Κατά το διάστημα εκείνο, η κύρια επαγγελματική ενασχόληση των κατοίκων ήταν η καπνοφυτεία, η καλλιέργεια αγρών και μικρών κήπων και τα αρχικά στάδια της κτηνοτροφίας. Η Κυβέρνηση διέθεσε σε κάθε προσφυγική οικογένεια ένα βοοειδές και έναν όνο. Επίσης, χορηγήθηκαν διάφορα γεωργικά εργαλεία, δύο στρέμματα αγρού για φύτευση καπνού, δύο στρέμματα αραβοσίτου και δύο στρέμματα κριθαριού.

Σήμερα, οι κάτοικοι κατά το μεγαλύτερο μέρος, ασχολούνται στις κοντινές βιοτεχνίες ως εργατικό δυναμικό και γενικότερα στην ευρύτερη περιοχή της Καβάλας.

Το 1997 ο οικισμός Ζυγός αποσπάται από την κοινότητα Ζυγού (που καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997), με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Φιλίππων και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης».

Το 1999 δημιουργήθηκε ο οικισμός Παλιννοστούντων Ομογενών Ελλήνων της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ., που λέγεται, λανθασμένα, Ρωσσοπόντιων (572 κάτοικοι το 2011) ο οποίος προσαρτήθηκε στη κοινότητα Ζυγού.

Από το 2010 ο Ζυγός ανήκει στην Τοπική Κοινότητα Ζυγού (μαζί με τον οικισμό Πρόσφυγες) της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων, του δήμου Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 1.518 (1928), 2.069 (1940), 2.230 (1951) 1.993 (1961), 1.462 (1971), 1.530 κάτοικοι (1981), 1.419 (1991) και 1.473 (2011).

Λιμνήν (Θάσου)

Ο οικισμός **Λιμνήν** βρίσκονταν στο νησί της Θάσου.

Στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 1.886 κατοίκους (946 άνδρες και 940 γυναίκες).

2665. Ό.π. Γεώργιος Τσιρίδης;

2666. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1914 αποτελούσε την υποδιοίκηση Θάσου και υπάγονταν στο νομό Δράμας, ενώ διέθετε Ειρηνοδικείο Β' τάξεως, Οικονομική Εφορεία, Ταχυδρομικό και Τηλεγραφικό Γραφείο Γ' τάξεως, Αστυνομική Υποδιεύθυνση, Υποτελωνείο Α' τάξεως, Δασοκόμο Α' τάξεως που εκτελούσε χρέη Δασάρχου, Αστική Σχολή και ήταν έδρα της Μητρόπολης Μαρωνείας και Θάσου. Στη κωμόπολη είχαν ήδη εγκατασταθεί περί τους 1.000 πρόσφυγες²⁶⁶⁷.

Το 1918 γίνεται η αναγνώριση Λιμένα του οικισμού²⁶⁶⁸ και η σύσταση της κοινότητας με έδρα τον Λιμένα Θάσου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 590 άνδρες και 561 γυναίκες, σύνολο 1.151 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 1.469 πρόσφυγες (726 άνδρες και 743 γυναίκες).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εδώ ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 99 οικογένειες προσφύγων/446 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες).

Το 1924 ο οικισμός Λιμήν αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65361-65500)²⁶⁶⁹.

Το 1932 ο οικισμός Λιμήν Θάσου, μετονομάζεται σε **Θάσος**²⁶⁷⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.215 κατοίκων, οι 395 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1964 η κοινότητα αναγνωρίζεται σε δήμο Θάσου (Φ.Ε.Κ. 185^Α – 30/10/1964).

Από το 2010 η Θάσος ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Θάσου (μαζί με τους οικισμούς Νιστέρι και Μακρυάμμος) του δήμου Θάσου. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Θάσου.

Απογραφές: 1.215 κάτοικοι (1928), 1.493 (1940), 1.749 (1951), 1.875 (1961), 2.052 (1971), 2.300 (1981), 2.600 (1991), 3.411 (2011).

Καλαθάς (Σεπετζιλέρ ή Σεπετζιλέρ)

Ο οικισμός **Σεπετζιλέρ** βρίσκονταν κοντά στον Πλαταμώνα περίπου 38 χλμ. βορειο-ανατολικά της Καβάλας.

Το 1886 είχε 250 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

2667. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2668. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Θεσσαλονίκης, στη νήσο Θάσο, αναγνωρίζεται: [1. Ο συνοικισμός Λιμήν υπό το όνομα «Κοινότης Λιμένος» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

2669. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2670. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 19^Α της 19^{ης} Ιανουαρίου 1932, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Νομού Καβάλας: [1. Η κοινότης Λιμήν Θάσου μετονομάζεται εις Κοινότητα Θάσου και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Λιμήν Θάσου εις **Θάσος**].

Στην Απαρίθμηση του 1913, είχε 247 κατοίκους (145 άνδρες και 102 γυναίκες) ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε δημοτική Οθωμανική σχολή²⁶⁷¹.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁶⁷² και προσαρτάται στη κοινότητα Ολατζάκ (μετέπειτα Πλαταμώνας).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 62 άνδρες και 84 γυναίκες, σύνολο 146 κάτοικοι.

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν 17 οικογένειες προσφύγων/63 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Το 1926 ο οικισμός Σεπετζιλέρ μετονομάζεται σε **Καλαθάς**²⁶⁷³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 61 κατοίκων και οι 61 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 62141-62160)²⁶⁷⁴.

Το 1951 ο οικισμός Καλαθάς **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 61 κάτοικοι (1928), 75 (1940).

Καραβαγγέλης (Δεμπεκλή ή Δεβεκλή)

Ο οικισμός **Δεβεκλή** ήταν προ του 1923 μουσουλμανικός οικισμός και βρισκονταν περίπου 15 χλμ. νοτιοδυτικά της Ελευθερούπολης του νομού Καβάλας, σε υψόμετρο 110 μ., στους πρόποδες του όρους Σύμβολο.

Στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 171 κατοίκους (92 άνδρες και 79 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁶⁷⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Δεμιρλή (Σιδηροχώριον) του νομού Δράμας.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 54 πρόσφυγες (32 άνδρες και 22 γυναίκες).

Μετά το 1923 η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε στον οικισμό και άλλους πρόσφυγες

2671. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2672. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Ολατζάκ υπό το όνομα «κοινότης Ολατζάκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ολατζάκκ' ενούνται και οι συνοικισμοί **Σεπετσιλέρ**, **Κιοσελέρ-Μπαλιά**, **Κιοσελέρ Ζεϊρ**, **Κούλτσαλάρ**, **Κούλατζικ**, **Αλχανλή** και **Ιμρενλή**].

2673. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [39. Ο συνοικισμός **Σεπετσιλέρ** της αυτής κοινότητος (Πλαταμώνος) μετονομάζεται εις «**Καλαθάς**»].

2674. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2675. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [9. Ο συνοικισμός **Δεμιρλή** (ή **Σιδηροχώρι**) υπό το όνομα αυτής **Δεμιρλή** (ή **Σιδηροχώριον**) και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα **Δεμιρλή** (ή **Σιδηροχώρι**) ενούνται και οι συνοικισμοί **Βελτζιλέρ**, **Δεβεκλή**, **Δουρμουσλού** και **Δεβέκιραν**].

και συνολικά το 1928 ήταν 49 οικογένειες προσφύγων /187 άτομα που στεγάστηκαν στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων που τα εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία, μετά τη συνθήκη της Λοζάνης. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός αποσπάται από το νομό Δράμας και προσαρτάται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α - 14/08/1926).

Το 1926 ο οικισμός Δεβεκλή μετονομάζεται²⁶⁷⁶ σε **Καραβαγγέλης** για απόδοση τιμής στον οπλαρχηγό Ευστάθιο Καραβαγγέλη που έπεσε μαχόμενος το 1897. Οι συνοικισμοί Δημαράς και Καραβαγγέλης φέρουν τιμητικά τα ονόματα των οπλαρχηγών Παναγιώτη Δημαρά, από τα Βρέσταινα Λακωνίας, και Ευστάθιου Καραβαγγέλη, από το Τρίκερι Μαγνησίας, οι οποίοι πολέμησαν και φονεύτηκαν σε μάχη στους πρόποδες του Συμβόλου με στόχο να σαμποτάρουν τη γέφυρα της Αγγίστας κατά τη διάρκεια του Ελληνοτουρκικού Πολέμου του 1897²⁶⁷⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 208 κατοίκων και οι 208 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 62161-62220)²⁶⁷⁸.

Το 1971 η έδρα της κοινότητας Σιδηροχωρίου, μεταφέρεται από τον οικισμό Σιδηροχωρίου, στον οικισμό Καραβαγγέλης. (Φ.Ε.Κ. 161^Α - 26/08/1957).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Καραβαγγέλης αποσπάται από την κοινότητα Σιδηροχωρίου (που καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Καραβαγγέλης αποσπάται από τον δήμο Πιερέων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στη Κοινότητα Σιδηροχωρίου (μαζί με το Σιδηροχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 208 κάτοικοι (1928), 293 (1940), 280 (1951), 299 (1961), 402 (1971), 447 (1981), 388 (1991), 369 (2011).

Κάριανη (Κάργιανη)

Ο οικισμός **Κάργιανη** βρίσκονταν σε υψόμετρο 60 μ., 33 χλμ. δυτικά από την Ασπροβάλτα, 65 χλμ. νοτιοανατολικά από την Δράμα και 56 χλμ. νοτιοδυτικά από την Καβάλα.

Περίπου 3 χλμ. ανατολικά της Κάριανης, στο λόφο «Γαϊδουρόκαστρο», σώζονται ερείπια αρχαίας πόλης, η οποία ταυτίζεται με την αρχαία **Φάγρη**, αποικία των Θασίων. Η πόλη είχε ιδρυθεί τον 7ο π.Χ. αι. και το 356 π.Χ. καταστράφηκε από τον Φίλιππο. Φαίνε-

2676. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλλας: [19. Ο συνοικισμός Δεβεκλή της αυτής κοινότητας (Δεμερλή-Σιδηροχώριον) μετονομάζεται εις «Καραβαγγέλης»].

2677. Ιστοσελίδα: Σιδηροχώρι-Δήμος Παγγαίου.

2678. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

ται όμως ότι ξαναχτίστηκε, γιατί οι αρχαίες πηγές μας πληροφορούν πως σε αυτήν είχε καταφύγει ο βασιλιάς Περσέας μετά τη μάχη της Πύδνας. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Στράβωνα, η πόλη επιβίωσε και κατά τη ρωμαϊκή εποχή²⁶⁷⁹.

Στη θέση «Παλιόκαστρο», 1,5 χλμ. βορειοδυτικά της Κάργιανης και στο μέσο της απόστασης Ορφανίου-Κάργιανης, έχει βρεθεί προϊστορικός οικισμός και ερείπια μεταβυζαντινού φρουρίου²⁶⁸⁰.

Το 1886 είχε 980 Έλληνες και 160 Οθωμανούς κατοίκους. Σύνολο 1.140 (Σχινάς).

Το 1912 είχε 900 κατοίκους μερικοί των οποίων ήταν Τούρκοι (Ευαγγελίδης).

Στην Απαρίθμηση του 1913, είχε 635 κατοίκους (328 άνδρες και 307 γυναίκες) ενώ το 1914 εμφανίζεται ως ελληνική κοινότητα με 577 κατοίκους (και 39 προσφυγικές οικογένειες), είχαν Πάρεδρο, εκκλησία και δημοτικό σχολείο. Οι κάτοικοι ασχολούνταν με την γεωργία.²⁶⁸¹

Το 1919 η Κάργιανη αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁶⁸² και προσαρτάται στη κοινότητα Ορφανίου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 116 άνδρες και 95 γυναίκες, σύνολο 211 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 33 πρόσφυγες (14 άνδρες και 19 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., εγκατέστησε και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα στον οικισμό το 1928, να κατοικούν πλέον 44 οικογένειες προσφύγων /173 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός. Πρόσφυγες και γηγενείς.

Ο οικισμός γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη μετά το 1923 κυρίως λόγω των προσφύγων από τη Θράκη και τον Πόντο που εγκαταστάθηκαν σ' αυτόν. Σε απόσταση 1 χλμ. από τον οικισμό υπάρχουν τα αξιοσημείωτα ερείπια του ναού του Αγ. Αθανασίου²⁶⁸³.

Το 1924 η κοινότητα Ορφανίου και ο οικισμός Κάργιανη αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1928 ο οικισμός Κάργιανη μετονομάζεται σε **Κάρυανη**²⁶⁸⁴ (επίσημη ονομασία).

Στην απογραφή του 1928 εκ των 397 κατοίκων, οι 207 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 62221-62280)²⁶⁸⁵.

2679. Δ. Κ. Σαμαράς: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα», Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 157.

2680. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=5511&n17=

2681. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2682. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Πραβίου: [10. Ο συνοικισμός Ορφάνι υπό το όνομα «κοινότης Ορφανίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ορφανίου ενοούνται και οι συνοικισμοί **Κάργιανη**, Φτέρη, Δελέμπαλη, Δρανλή, Μεντεσελή, Μισές, Ορφάν Τσιφλίκ, Ορφάν Τσιφλικερή, Λογγούρ-Μαντ, Λογγούρ-Πασσαλή, Λουτρά Ελευθερών, Μονόλιθος, Μπόμπλιανης, Μονόλιθος-Φτέρης, και Τούζλα].

2683. Ιστοσελίδα: Δημοτική Ενότητα Ορφανού.

2684. Με το Φ.Ε.Κ υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Παγαίου του νομού Καβάλας: [36. Ο συνοικισμός Κάργιανη της κοινότητος Ορφανίου μετονομάζεται εις «**Κάρυανή**»].

2685. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

Το 1929 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Ορφανίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Κάρυανης (Φ.Ε.Κ. 44^Α – 07/02/1929).

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε Κάριανη (Φ.Ε.Κ. -16/10/1940).

Το 1996 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» η Κάριανη αποσπάται από την κοινότητα Κάριανης και προσαρτάται στο δήμο Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 108^Α – 10/06/1996).

Το κέντρο του οικισμού κοσμεί ένας παραδοσιακός Μύλος, μία ωραία πέτρινη πλατεία και ένα λαογραφικό μουσείο.

Το 2010, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κάριανη αποσπάται από το δήμο Ορφανού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου, στη Τοπική Κοινότητα Κάριανης (μαζί με τη Βρύση), της Δημοτικής Ενότητας Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 397 κάτοικοι (1928), 597 (1940), 630 (1951), 689 (1961), 487 (1971), 528 (1981), 647 (1991), 696 κάτοικοι (2001) και 608 (2011).

Καστανωτό (Μπόεβα ή Καστανιές)

Ο οικισμός **Μπόεβα** βρίσκονταν κοντά στο Χαλέπι της Ξάνθης, σε υψόμετρο 490 μ. Το 1886 είχε 250 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών, ήταν ένα μουσουλμανικός οικισμός που στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 304 κατοίκους (189 άνδρες και 115 γυναίκες), ενώ το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο²⁶⁸⁶.

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁶⁸⁷ ο οικισμός Μπόεβα και προσαρτάται στο συνοικισμό Μουντζίνου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 158 άνδρες και 157 γυναίκες, σύνολο 315 κάτοικοι.

Το 1921 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Μουντζίνου και προσαρτάται στη κοινότητα Μπαϊρακλή της Δράμας (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 03/01/1921).

Εδώ σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μετά το 1923 εγκαταστάθηκαν και μέχρι το 1928, 41 οικογένειες προσφύγων/133 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Μπαϊρακλή και ο οικισμός Μπόεβα αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας.(Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μπόεβα μετονομάζεται σε **Καστανωτό**²⁶⁸⁸ και η κοινότητα Μπαϊρακλή σε Πασχαλιάς (Φ.Ε.Κ. 413^Α – 22/11/1926) ενώ την ίδια χρονιά η κοινότητα Πασχαλιάς και το Καστανωτό, αποσπώνται από την επαρχία Νέστου, του νομού Καβάλας και προσαρτώνται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 164^Α – 16/08/1928).

2686. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2687. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Μουντζίνος υπό το όνομα «κοινότητα Μουντζίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Μουντζίνου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαϊρακλή, Δρένοβα, Μουρατσίκ, Ασικλάρ, Κίτζ-Μπουκιού, Τσαϊλίκ, Χαλέπ και **Μπόεβα**].

2688. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [12. Ο συνοικισμός Μπόεβα της αυτής κοινότητος (Μπαϊρακλή) μετονομάζεται εις «**Καστανωτό**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 141 κατοίκων, οι 120 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 62281-62340)²⁶⁸⁹.

Το 1944 η κοινότητα Πασχαλιάς και το Καστανωτό, αποσπώνται στο νομό Ξάνθης, από το νομό Ροδόπης. (Φ.Ε.Κ. 35^Α – 21/12/1944).

Στις 5 Απριλίου 1981 ο οικισμός Καστανωτό **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Πασχαλιά της κοινότητας Πασχαλιάς.

Σήμερα το Καστανωτό, αποτελεί ένα εγκαταλειμμένο οικισμό.

Απογραφές: 141 κάτοικοι (1928), 287 (1940), 148 (1951), 111 (1961).

Κατωχώρι (Κάτω Κιοσελέρ ή Κιοσελέρ Μπαλιά)

Ο οικισμός **Κιοσελέρ Μπαλιά** βρίσκονταν κοντά στο Πλαταμώνα περίπου 38 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας, σε υψόμετρο 550 μ.

Το 1886 είχε 300 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923, είχε μουσουλμανικό πληθυσμό που στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 224 κατοίκους (152 άνδρες και 72 γυναίκες) ενώ το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο²⁶⁹⁰.

Το 1919 ο οικισμός Κιοσελέρ Μπαλιά αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Ολατζάκ²⁶⁹¹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 113 άνδρες και 136 γυναίκες, σύνολο 249 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 51 πρόσφυγες (25 άνδρες και 26 γυναίκες). Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν αργότερα και άλλοι πρόσφυγες με αποτέλεσμα ο πληθυσμός του οικισμού να αποτελείται από 21 οικογένειες προσφύγων /81 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Κιοσελέρ Μπαλιά και η κοινότητα Ολατζάκ που ανήκε, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924),

Το 1926 ο οικισμός Κιοσελέρ Μπαλιά μετονομάζεται σε **Κατωχώρι**²⁶⁹² και υπάγεται στη κοινότητα Πλαταμώνας (Ολατζάκ).

2689. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2690. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2691. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Ολατζάκ υπό το όνομα «κοινότης Ολατζάκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ολατζάκ ενούνται και οι συνοικισμοί Σεπετσιλέρ, **Κιοσελέρ-Μπαλιά**, Κιοσελέρ Ζείρ, Κούλτσαλάρ, Κούλατζικ, Αλχανλή και Ιμρενλή].

2692. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [37. Ο συνοικισμός Κιοσελέρ Μπαλιά της αυτής κοινότητος (Πλαταμώνας) μετονομάζεται εις «**Κατωχώρι**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 113 κατοίκων και οι 113 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 62541-62580)²⁶⁹³.

Το 1951 ο οικισμός Κατωχώρι, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Το 1961 γίνεται εκ νέου αναγνώριση του οικισμού Κατωχώρι και προσάρτησή του στη κοινότητα Πλαταμώνος (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961) ενώ δέκα χρόνια αργότερα, ο οικισμός Κατωχώρι, **πάλι καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971).

Απογραφές: 113 κάτοικοι (1928), 107 (1940), 72 (1961).

Κεραμωτή

Η **Κεραμωτή** απέχει 42 χλμ. από την Καβάλα και είναι το πλησιέστερο στη Θάσο σημείο.

Το 1886 είχε 25 ελληνοβλάχους κατοίκους (Σχινάς).

Το 1914 στη κωμόπολη λειτουργούσε Τελωνοσταθμαρχείο ενώ ήταν το επίνειο της επαρχίας.²⁶⁹⁴

Ως ξεχωριστός οικισμός αναγνωρίζεται²⁶⁹⁵ το 1919 και προσαρτάται στη κοινότητα Σαπαίων (Σαρή Σαμπάν).

Η περιοχή δεν κατοικούταν κατά τους οθωμανικούς χρόνους, αλλά στην Κεραμωτή υπήρχαν αποθήκες, τα εμπορεύματα των οποίων στη συνέχεια μεταφέρονταν στη Θάσο και σε άλλα νησιά του Αιγαίου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν μόνο 10 άνδρες.

Στην τοποθεσία αυτή μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 59 οικογένειες προσφύγων/207 άτομα μέχρι το 1928 ύστερα από υπόδειξη της Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., από τον Εξάστερο της Ανατ. Θράκης. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η Κεραμωτή και η κοινότητα Χρυσούπολης αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 297 κατοίκων, οι 218 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 62581-62720)²⁶⁹⁶.

2693. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2694. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2695. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινέζ, Μπετζελή, Οργάντζιλαρ, Κουρί, Κουτουντζαλη, Χατζή-Αμίν-Αγά, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσήτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, Τόϊλαρ, **Κεραμωτή** και Καρά-Βέη].

2696. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Η Κεραμωτή βρίσκεται σε μια μικρή χερσόνησο η οποία σχηματίζει φυσικό λιμάνι κοντά στις εκβολές του Νέστου, με αμμονδερή. Στην Κεραμωτή λειτουργεί λιμένας από τον οποίο διεξάγεται το μεγαλύτερο τμήμα της ακτοπλοϊκής σύνδεσης εμπορευμάτων και επιβατών με τη Θάσο.

Τα επόμενα χρόνια, η περιοχή υπέφερε από την ελονοσία, αλλά στην Κεραμωτή ήρθαν και εγκαταστάθηκαν οικογένειες και από τις γύρω περιοχές. Άρχισε να αναπτύσσεται τουριστικά τη δεκαετία του 1970, χάρις στο λιμάνι της και τις παραλίες²⁶⁹⁷.

Με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» το 1998, ο οικισμός Κεραμωτής αποσπάται από την κοινότητα Κεραμωτής (που καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Κεραμωτής, με έδρα την Κεραμωτή (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» από το 2011 μέχρι σήμερα, αποτελεί την Κοινότητα Κεραμωτής (μαζί με τους οικισμούς Μοναστηράκι και Χαϊδευτό), της Δημοτικής Ενότητας Κεραμωτής, του δήμου Νέστου, με έδρα την Χρυσούπολη. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 297 (1928), 586 (1940), 627 (1951), 681 (1961), 691 (1971), 890 (1981), 965 (1991) και 1.525 (2011).

Κεχροκάμπος (Δάροβα)

Ο οικισμός **Δάροβα** βρίσκονταν σε υψόμετρο 360 μ., στα όρη Λεκάνης, με θέα προς τα στενά του Νέστου, 49 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας ενώ απέχει 10 χλμ. από τη Λεκάνη²⁶⁹⁸.

Η Δάροβα στις αρχές του 20^{ου} αι. ήταν ένα από τα μεγαλύτερα χωριά του νομού Καβάλας και είχε το 1913 κατά την Απαρίθμηση των κατοίκων είχε 1.800 όλοι μουσουλμάνοι (921 άνδρες και 879 γυναίκες).

Το 1914 αναφέρεται ως κωμόπολη με Ειρηνοδικείο, Αστυνομικό Σταθμό, Ταχυδρομικό Γραφείο και 5 δημοτικές Οθωμανικές σχολές²⁶⁹⁹.

Το 1919 γίνεται η σύσταση²⁷⁰⁰ της κοινότητας Δαρόβης με την προσάρτηση των οικισμών Μουρατλή και Καραμανλή και έδρα τον οικισμό Δάροβα.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 841 άνδρες και 956 γυναίκες, σύνολο 1.707 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 333 πρόσφυγες. (163 άνδρες και 170 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923, είχε αμιγώς προσφυγικό πληθυσμό, αφού εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες. Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928 στον οικισμό είχαν εγκατασταθεί 313 οικογένειες /1.236 άτομα.

2697. <http://www.kavalanet.gr/keramoti/history.htm>

2698. Ιστοσελίδα: «Κεχροκάμπος», diakopes.gr

2699. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2700. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [3. Ο συνοικισμός **Δάροβα** υπό το όνομα «κοινότης Δαρόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Δαρόβης ενούνται και οι συνοικισμοί Καραμανλή και Μουρατλή].

Οι πρόσφυγες κατάγονταν από την περιοχή της Τραπεζούντας και μιλούσαν την πο-ντιακή διάλεκτο²⁷⁰¹.

Το 1924 η κοινότητα Δαρόβης (που ανήκε και ο οικισμός Δάροβα) αποσπάστηκε από το νομό Δράμας και εντάχθηκε στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924).

Το 1926 η κοινότητα Δαρόβης, μετονομάζεται σε κοινότητα Κεχροκάμπου και ο ομώνυμος συνοικισμός σε **Κεχροκάμπος**²⁷⁰².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.474 κατοίκων, οι 1.403 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Μεταξύ αυτών ήταν 20 οικογένειες προσφύγων από την Ίμερα του Πόντου που ήλθαν την άνοιξη του 1924²⁷⁰³.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 400 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 62721-63120)²⁷⁰⁴.

Ο οικισμός είναι γνωστός για την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων. Είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός (Φ.Ε.Κ. 594/Δ/13-11-1978). Στον Κεχροκάμπο βρίσκεται μεγάλος αριθμός παραδοσιακών κτιρίων τα οποία έχουν τα πιο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά από τα κτίρια της περιοχής. Τα κτίρια αυτά χωρίζονται στις εξής κατηγορίες: ισόγειες ή διώροφες λιθόκτιστες πλατυμέτωπες οικίες ορθογωνικής κάτοψης με τετράρριχτη σκεπή, οικίες διώροφες με ανοικτό ή κλειστό χαγιάτι, τα σπίτια αγροτικού τύπου κυβόσχημα σε διάφορες παραλλαγές, σπίτια με κάτοψη Γ, αν και αυτά είναι σπάνια, και τα αρχοντικά, τα οποία ξεχωρίζουν λόγω μεγέθους και ποιότητας κατασκευής. Οι προσφυγικές οικίες ακολουθούν τους προαναφερθέντες τύπους, ενώ τα νεότερα σπίτια αποτελούν ένα μικρό ποσοστό των συνολικών κτιρίων²⁷⁰⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κεχροκάμπος αποσπάται από την κοινότητα Κεχροκάμπου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Ορεινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου (έδρα η Χρυσούπολη) και αποτελεί τη Τοπική Κοινότητα Κεχροκάμπου της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 1.474 κάτοικοι (1928), 1.829 (1940), 1.789 (1951), 1.191 (1961), 668 (1971), 585 (1981), 513 (1991), 362 (2011).

2701. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

2702. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [14 Η κοινότης Δαρόβης μετονομάζεται εις «κοινότητα Κεχροκάμπου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δάροβα εις «Κεχροκάμπος»].

2703. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης» των Μ. Μαραβελάκη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 307 και Παναγιώτης Τανιμανίδης: «Η Ίμερα. Από τον Ελληνισμό του Πόντου». Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη 1998.

2704. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2705. Τάσος Χατζηναστασίου: «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της Βουλγαρικής Κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942-1944». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη. Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 147.

Αρκετές πληροφορίες για τον οικισμό και τις οικογένειές του, στο βιβλίο: Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη 1988.

Κηπιά ή Κήποι (Μποσταντζιλή)

Ο οικισμός **Μποσταντζιλή** βρίσκονταν 9 χλμ. νοτιοδυτικά από την Ελευθερούπολη και 23 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας, στους πρόποδες του Παγγαίου όρους σε υψόμετρο 160 μ.

Το 1886 είχε 1.250 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση του 1913 καταγράφονται 490 κάτοικοι (242 άνδρες και 248 γυναίκες). Από το 1914 μέχρι το 1923 είχαν αμιγή μουσουλμανικό πληθυσμό (490 κάτοικοι που ασχολούνταν με την γεωργία), ενώ διέθετε τζαμί και Οθωμανική σχολή.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Μποσταντζιλή με έδρα τον οικισμό Μποσταντζιλή²⁷⁰⁶ και σ' αυτήν προσαρτώνται οι οικισμοί Ελετζίκ, Κότσανη, Οσμανλή, Ρεχιμλή, Δράνοβα, Τόβλιανη.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 230 άνδρες και 217 γυναίκες, σύνολο 447 κάτοικοι. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 494 πρόσφυγες (226 άνδρες και 268 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923 και τη συνθήκη της Λοζάνης οι μουσουλμάνοι κάτοικοι αποχώρησαν από τον οικισμό, στον οποίο εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες που κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., ήταν το 1928, στο σύνολο τους 110 οικογένειες προσφύγων/409 άτομα.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Μποσταντζιλή αποσπώνται από τον νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924),

Το 1926 ο οικισμός μετονομάστηκε σε **Κηπιά**.²⁷⁰⁷ Στην απογραφή του 1928, εκ των 541 κατοίκων, οι 513 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 63121-63280)²⁷⁰⁸.

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τα Κηπιά προσαρτήθηκαν στη Βουλγαρία, ενώ στις 6 Σεπτεμβρίου του 1944, αντάρτες του Ε.Λ.Α.Σ. επιτέθηκαν στη Βουλγαρική φρουρά του οικισμού²⁷⁰⁹.

2706. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [5. Ο συνοικισμός **Μποσταντζιλή** υπό το όνομα «κοινότης Μποσταντζιλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί Τόβλιανη, Ρεχιμλή, Ελετζίκ, Οσμανλή, Κότσανη και Δράνοβα».

2707. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [5. Η κοινότης Μποσταντζιλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Κηπίων» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Μποσταντζιλή εις «**Κηπιά**» (τα)].

2708. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2709. Τάσος Χατζηναστασιού: «Αντάρτες και Καπετάνιοι, Η Εθνική Αντίσταση κατά της Βουλγαρικής Κατοχής

Τα Κηπιά έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός (Φ.Ε.Κ. 594Δ-03/11/1978). Νοτιοανατολικά του οικισμού εντοπίστηκαν και ανασκάφτηκαν το 1987 ερείπια παλαιο-χριστιανικής βασιλικής²⁷¹⁰. Από το 2010 λειτουργεί μουσείο κέρινων ομοιωμάτων, φτιαγμένα από τον Θεόδωρο Κοκκινίδη²⁷¹¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κηπιά αποσπάται από την κοινότητα Κηπιών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κηπιά αποσπάται από το δήμο Ελευθερούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου (έδρα η Ελευθερούπολη) στη Τοπική Κοινότητα Κηπιών (μαζί με το Άνω Χορτοκόπι) της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 541 κάτοικοι (1928), 692 (1940), 669 (1951), 617 (1961), 506 (1981), 366 (1991) και 319 (2011).

Κόκκαλα

Ο οικισμός **Κόκκαλα** βρίσκονταν περίπου 30 χλμ. βορειοανατολικά από τη Καβάλα στους πρόποδες των Ορέων της Λεκάνης, κοντά στον οικισμό Ναϊπλή (Πολύνερο).

Το 1886 είχε 400 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913 με την Απαρίθμηση των κατοίκων, ο οικισμός είχε πληθυσμό 668 κατοίκους, (345 άνδρες και 323 γυναίκες) και πριν την Βουλγαρική Κατοχή το 1916 είχε 900 κατοίκους και αποτελούσε ένα μουσουλμανικό οικισμό μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923.

Το 1919 είχε πληθυσμό 764 κατοίκους, όταν και αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁷¹² και προσαρτάται στη κοινότητα Ναϊπλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 327 άνδρες και 389 γυναίκες, σύνολο 716 κάτοικοι.

Το 1922 αποσπάται από την κοινότητα Ναϊπλή και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922), ενώ λίγους μήνες αργότερα το 1923 αποσπάται από τον δήμο Καβάλας και προσαρτάται πάλι στη κοινότητα Ναϊπλή (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 74 πρόσφυγες (30 άνδρες και 44 γυναίκες).

της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942-1944». Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 217

2710. Ιστοσελίδα: «Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων νομών Καβάλας, Δράμας και Σερρών». 31 Ιαν. 1980

2711 <http://www.kerinaoimoiomata.gr/nea-kai-gegonota-kerinwn-omoiomatawn/38-fp-tabs/67-kerina-omoiomata.html>

2712. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του του νομού Δράμας: [7. Ο συνοικισμός Ναϊπλή υπό το όνομα «κοινότητα Ναϊπλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κιοσέ Ελιάς ενούται και ο συνοικισμός **Κόκκαλα**].

Με την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό μετά από την αναχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων για την Τουρκία, και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα στον οικισμό το 1928 να κατοικούν πλέον 39 οικογένειες προσφύγων/158 άτομα κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Κόκκαλα αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1927 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Ναϊπλή και προσαρτάται στη κοινότητα Παλαιάς Καβάλας. (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 10/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 146 κατοίκων, οι 143 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 63301-63420)²⁷¹³.

Το 1951 ο οικισμός, **καταργείται**.

Ο οικισμός δεν υπάρχει σήμερα. Οι κάτοικοί του κατά κύριο λόγο τον εγκατέλειψαν γιατί καταστράφηκε από τον Βουλγαρικό Στρατό Κατοχής και πήγαν μεταξύ των οικισμών Αμυγδαλέωνα και Αμισιανών όπου και δημιούργησαν τον οικισμό του Σταυρού και κατά δεύτερο λόγο εγκαταστάθηκαν στους Φιλίππους. Πολλοί λιγότεροι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν στις Κρηνίδες²⁷¹⁴.

Απογραφές: 146 κάτοικοι (1928), 199 (1940).

Κοκκινόχωμα (Κίναλη)

Ο οικισμός **Κίναλη** βρίσκονταν σε απόσταση 12 χλμ. βορειοδυτικά της Καβάλας, στους πρόποδες του όρους Συμβόλου, σε υψόμετρο 100 μ.²⁷¹⁵

Στην Απαρίθμηση του 1913 καταγράφονται στον οικισμό Κίναλη 577 κάτοικοι (307 άνδρες και 270 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁷¹⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Πρετζόβης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 347 άνδρες και 275 γυναίκες, σύνολο 622 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 409 πρόσφυγες (206 άνδρες και 203 γυναίκες).

2713. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2714. <https://www.zygoskavalas.gr/%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CE%BD%CE%B5%CE%B1-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%85/1171-apografifilipoi19131920.html>

2715. Βικιπαίδεια: Κοκκινόχωμα Καβάλας.

2716. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Δράμας: [1. Ο συνοικισμός Πρέτζοβα υπό το όνομα «κοινότης Πρετζόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πρετζόβης ενούνται και οι συνοικισμοί **Κίναλη** και **Μπερεκετλή**].

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες που στο σύνολό τους το 1928 ήταν 152 οικογένειες προσφύγων/621 άτομα²⁷¹⁷ σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Πρετζόβης και ο οικισμός Κίναλη αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Κίναλη μετονομάζεται σε **Κοκκινόχωμα**²⁷¹⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 680 κατοίκων, οι 649 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή²⁷¹⁹.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 63421-63620)²⁷²⁰.

Οι κάτοικοι του οικισμού ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Σπέρνουν καλαμπόκια, σιτάρι και λίγα στρέμματα με ζαχαρότευτλα. Εκτρέφουν πρόβατα, κατσίκια και αγελάδες.

Γύρω από τον οικισμό υπάρχουν πολλά ξωκλήσια. Τα «Πλατάνια» είναι ένα μέρος λίγο έξω από τον οικισμό όπου θα βρει κανείς αιωνόβια πλατάνια που έχουν φυτρώσει δίπλα σ' ένα χείμαρρο. Στην κορυφή του βουνού βρίσκονται τα «Κανόνια», τοποθεσία με θέα προς το Αιγαίο πέλαγος. Ο παλιός οικισμός που βρίσκεται πάνω στο βουνό έχει θέα προς την παλιά κοινότητα, τα τούρκικα σπίτια, τις ανθισμένες γειτονιές, τα σοκάκια.²⁷²¹

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κοκκινόχωμα αποσπάται από την κοινότητα Κοκκινόχωματος (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κοκκινόχωμα αποσπάται από το δήμο Ελευθερούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στη Τοπική Κοινότητα Κοκκινόχωματος της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 680 κάτοικοι (1928), 1.024 (1940), 1.547 (1951), 1.677 (1961), 1.185 (1971), 1.165 (1981), 1.312 (1991) και 1.476 (2011).

Κοκκινόχωρι (Σαρλή)

Ο οικισμός **Σαρλή**, βρίσκονταν στους πρόποδες του Παγγαίου όρους, 43,6 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας και 7 χλμ. νοτιοδυτικά του Πλατανότοπου.

2717. Δες μαρτυρία Παντελή Καζαντζίδη: «Θε μου, πως θα γλιτώσω την ψυχή μου, να μην γίνω Τούρκος» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ' σελ. 556-558.

2718. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Καβάλας: [14. Η κοινότης Κίναλης μετονομάζεται εις «Κοινότητα Κοκκινόχωματος», και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός «Κίναλη» εις «Κοκκινόχωμα»].

2719. Εγκαταστάθηκαν και πρόσφυγες από: το Ναριμάν και την Όλτι ή Όλτι ή Όλτου του Καρς. «Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας. Στο Καρς του Καυκάσου». Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου-Νίκος Κωνσταντινίδης. Ιδιωτική έκδοση, 2022, σελ. 246, 262.

2720. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2721. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Το 1886 είχε 400 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 321 κατοίκους (158 άνδρες και 163 γυναίκες) και ήταν τουρκικός οικισμός με Οθωμανούς κατοίκους που ασχολούνταν με την γεωργία. Υπήρχε μουχτάρης, τζαμί και Οθωμανική σχολή²⁷²².

Ο οικισμός αναγνωρίστηκε το 1919²⁷²³ ως έδρα της κοινότητας Ποδογόριανης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 122 άνδρες και 148 γυναίκες, σύνολο 270 κάτοικοι. Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 και την εγκατάλειψη του οικισμού από τους μουσουλμάνους που αναχώρησαν για την Τουρκία, είχε αμιγώς προσφυγικό πληθυσμό, μετά την εγκατάσταση έως το 1928, 31 οικογενειών προσφύγων/115 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Αρχικά εγκαταστάθηκαν ψηλότερα από τον τουρκικό οικισμό, αλλά στις αρχές της 10ετίας του 1950 εγκαταστάθηκαν στον κάμπο για να είναι εγγύτερα στα χωράφια.

Στη θέση Αμμούδες έχει εντοπιστεί οικισμός Νεολιθικής και Ρωμαϊκής περιόδου επί χαμηλού εξάρματος με ορατά επιφανειακά οικοδομικά λείψανα και κεραμική και στη θέση Νιφάρ Μπαχάρ ή «Δεύτερη Κατηγορία» οικισμός Ελληνιστικής-Ρωμαϊκής περιόδου με ορατά επιφανειακά λείψανα²⁷²⁴.

Βόρεια από το σημερινό οικισμό βρισκόταν το υδραγωγείο της Αμφίπολης και σήμερα στην περιοχή βρίσκονται διάσπαρτα πηλοσωλήνες, τους οποίους οι κάτοικοι του χωριού χρησιμοποίησαν για καμινάδες και λούκια. Στη θέση Αμπέλια ανασκάφηκε μαρμάρινο επιτύμβιο ανάγλυφο με προτομή τεσσάρων ατόμων και επιγραφή. Στην θέση Γαλέ ευρέθηκαν ελληνιστικά και ρωμαϊκά νομίσματα²⁷²⁵.

Το 1924 η κοινότητα Ποδογόριανης και ο οικισμός Σαρλή αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Σαρλή, μετονομάζεται σε **Κοκκινοχώριον**²⁷²⁶ και η κοινότητα που ανήκει σε κοινότητα Ποδοχωρίου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 212 κατοίκων, οι 131 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 63621-63660)²⁷²⁷.

Οι κάτοικοί του ασχολούνται με την καλλιέργεια αμπελιών, καπνών, αμυγδαλιών και ελιών.

2722. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2723. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [11. Ο συνοικισμός Ποδογόριανη υπό το όνομα «κοινότης Ποδογόριανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ποδογόριανης ενοείται και ο συνοικισμός Σαρλή].

2724. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=15154&v17=

2725. https://web.archive.org/web/20081211182459/http://www.dimosorfanou.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=34

2726. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [4. Ο συνοικισμός Σαρλή της αυτής κοινότητος (Ποδογόριανης) μετονομάζεται εις «Κοκκινοχώριον»].

2727. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Κοκκινοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Ποδοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Κοκκινοχώρι αποσπάται από το δήμο Ορφανού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου (έδρα η Ελευθερούπολη) στη κοινότητα Ποδοχωρίου (μαζί με το Ποδοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Απογραφές: 212 κάτοικοι (1928), 210 (1940), 238 (1951), 313 (1961), 254 (1971), 292 (1981), 290 (1991), 291 (2011).

Κορυφές (Κουρίτα)

Ο οικισμός **Κουρίτα** βρισκόταν σε υψόμετρο 760 μ. και σε απόσταση 25 χλμ. βόρεια της Καβάλας.²⁷²⁸

Το 1886 είχε 300 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην απογραφή του 1913 κατεγράφησαν 633 άτομα (316 άνδρες και 317 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁷²⁹ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κουρίτας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 217 άνδρες και 312 γυναίκες, σύνολο 529 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Κουρίτα αποσπάται από την κοινότητα Κουρίτας και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922), ενώ λίγους μήνες αργότερα το 1923 αποσπάται από τον δήμο Καβάλας και προσαρτάται πάλι στη κοινότητα Κουρίτας (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκε ένας (1) άνδρας πρόσφυγας στον οικισμό.

Εδώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928 κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 64 οικογένειες προσφύγων/249 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Κουρίτα μετονομάζεται σε **Κορυφές**²⁷³⁰ και ανήκει στη μετονομασθείσα κοινότητα Κορυφών.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 197 κατοίκων, οι 191 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό κατα-

2728. <https://www.stigmap.gr/ploigisi.php>

2729. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός **Κουρίτα** υπό το όνομα «κοινότητα Κουρίτας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Κουρίτα ενούται και ο συνοικισμός Κιζιλή].

2730. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Καβάλας: [12. Η κοινότης Κουρίτας μετονομάζεται εις «κοινότητα Κουρίτας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κουρίτα εις «**Κορυφές**»].

γράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 63661-63740)²⁷³¹.

Στον οικισμό λειτουργούν δύο παραδοσιακές ταβέρνες και ένα τυροκομείο. Κάθε Αύγουστο ο τοπικός πολιτιστικός σύλλογος διοργανώνει μεγάλο λαϊκό γλέντι.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Κορυφές αποσπάται από την κοινότητα Κορυφών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Κορυφές αποσπάται από το δήμο Φιλίππων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας, ως Τοπική Κοινότητα Κορυφών, της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 197 κάτοικοι (1928), 239 (1940), 208 (1951), 174 (1961), 99 (1971), 52 (1981), 111 (1991) και 37 (2011).

Κρανοχώρι (Κιζιλί ή Κιζελή)

Το **Κιζιλί** ήταν και είναι ορεινός οικισμός της Καβάλας στις πλαγιές των Ορέων της Λεκάνης σε υψόμετρο 500 μ.²⁷³² σε απόσταση 32 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας και 28,5 χλμ. βορειοανατολικά των Φιλίππων.

Το 1886 είχε 250 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁷³³ και προσαρτάται στη κοινότητα Κουρίτας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 150 άνδρες και 161 γυναίκες, σύνολο 311 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Κιζιλί αποσπάται από την κοινότητα Κουρίτας και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922), ενώ λίγους μήνες αργότερα το 1923 αποσπάται από τον δήμο Καβάλας και προσαρτάται πάλι στη κοινότητα Κουρίτας (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923). Ανακαλείται δηλαδή η διοικητική πράξη.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 75 πρόσφυγες. (35 άνδρες και 40 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων που κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. ήταν στο σύνολο τους 55 οικογένειες προσφύγων/203 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 οικισμός και η κοινότητα αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Κιζιλί μετονομάζεται σε **Κρανοχώρι**²⁷³⁴ και ανήκει στη μετονο-

2731. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2732. Εγκυκλοπαίδεια Νέα Δομή. Αθήνα: Τεγόπουλος-Μανιατέας. 1996, τόμος 18, σελ. 254.

2733. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Κουρίτα υπό το όνομα «κοινότης Κουρίτας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουρίτα ενοείται και ο συνοικισμός Κιζιλί].

2734. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην

μασθείσα κοινότητα Κορυφών, ενώ το 1929 αποσπάται από την κοινότητα Κορυφών και προσαρτάται στη κοινότητα Πολυνέρου (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 04/01/1929).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 133 κατοίκων, οι 132 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 64041-64120)²⁷³⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Κρανοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Πολυνέρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Κρανοχώρι αποσπάται από το δήμο Φιλίππων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας στη Τοπική Κοινότητα Πολυνέρου (μαζί με το Πολύνερο), της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 133 (1928), 149 (1940), 89 (151), 82 (1961), 22 (1971), 8 (1981), 29 (1991), 6 (2011).

Ο οικισμός δείχνει σημεία εγκατάλειψης.

Κρηνίδες (Ράχτσα)

Ο οικισμός **Ράχτσα** βρίσκονταν στις παρυφές της πεδιάδας των Φιλίππων, σε υψόμετρο 140 μ. στα βορειοδυτικά της Καβάλας και σε απόσταση 15,5 χλμ. Νότια και δυτικά της κωμόπολης περνάει η Εθνική Οδός Δράμας-Καβάλας²⁷³⁶. Δυτικά και δίπλα του βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος των Φιλίππων που αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς²⁷³⁷ με σημαντικότερο αξιοθέατο το αρχαίο θέατρο Φιλίππων.

Το 1886 είχε 400 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1919 αναγνωρίστηκε ως οικισμός²⁷³⁸ και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Σέλιανης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 262 άνδρες και 272 γυναίκες, σύνολο 534 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 225 πρόσφυγες (109 άνδρες και 116 γυναίκες).

υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Καβάλλας: [13. Ο συνοικισμός Κιζιλί της αυτής κοινότητας (Κορυφών) μετονομάζεται εις «Κρανοχώρι»].

2735. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2736. Βικιπαίδεια.

2737. Ιστοσελίδα: Centre, UNESCO World Heritage. «Archaeological Site of Philippi». UNESCO World Heritage Center(στα Αγγλικά).

2738. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Σέλιανης υπό το όνομα «κοινότης Σέλιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σέλιανης ενούται και ο συνοικισμός Ράχτσα].

Εδώ σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. αργότερα ήρθαν και άλλοι πρόσφυγες και τελικά εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 163 οικογένειες προσφύγων/312 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 50-60 οικογένειες από το Μιστί της Καπαδοκίας.²⁷³⁹

Το 1922 ο οικισμός Ράχτσα αποσπάται από την κοινότητα Σέλιανης και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922) αλλά λίγους μήνες αργότερα ακυρώνεται η εν λόγω απόφαση (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Το 1924 ο οικισμός Ράχτσα και η κοινότητα Σέλιανης (Μεσόραμα), αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Ράχτσα μετονομάζεται σε **Κρηνίδες**²⁷⁴⁰ ενώ το 1928 ο οικισμός Κρηνίδες αποσπάται από την κοινότητα Μεσορέματος και ορίζεται έδρα της κοινότητας Κρηνίδων (Φ.Ε.Κ. 203^Α – 03/10/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 672 κατοίκων, οι 650 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 64121-64340)²⁷⁴¹.

Το 1994 ο οικισμός Κρηνίδες αποσπάται από την κοινότητα Κρηνίδων και ορίζεται έδρα του δήμου Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 105^Α – 06/07/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Φιλίππων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας, στη Δημοτική Κοινότητα Κρηνίδων της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 87^α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 672 κάτοικοι (1940), 1.700 (1940), 3.424 (1951), 3.189 (1961), 2.099 (1971), 2.811 (1981), 3.005 (1991) και 3.356 κάτοικοι (2011).

Κρυονέρι (Κουρουτζού ή Κουρουτζού)

Ο οικισμός **Κουρουτζού** βρίσκονταν κοντά στο σημερινή κωμόπολη Ζυγός Καβάλας.

Το 1886 είχε 500 Οθωμανούς κατοίκους (Σχίζας).

Στην Απαρίθμηση του 1913, κατεγράφησαν 519 άτομα (269 άνδρες και 250 γυναίκες). Το 1919 αναγνωρίζεται²⁷⁴² ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Σουγιουτζούκ (μετέπειτα Λιμνιά).

2739. Θανάσης Π. Κωστάκης: «Το Μιστί της Καπαδοκίας» Εκδόσεις Ακαδημία Αθηνών σελ. 536.

2740. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Καβάλας: [1. Ο συνοικισμός Ράχτσα της κοινότητος Σέλιανης της υποδιοικήσεως Καβάλας εις «Κρηνίδες»].

2741. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2742. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ζυγός υπό το όνομα «κοινότης Ζυγού» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζυγού ενούνται και οι συνοικισμοί **Κουρουτζού**, **Μπολούσκα** ή **Μπουλούστρα** (Νέα Άβδηρα)].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 300 άνδρες και 306 γυναίκες, σύνολο 606 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Ζυγού και προσαρτάται στο δήμο Καβάλλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922), αλλά την επόμενη χρονιά αποσπάται από το δήμο Καβάλλας και προσαρτάται πάλι στη κοινότητα Ζυγού (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 03/02/1923).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 251 πρόσφυγες (129 άνδρες και 122 γυναίκες).

Το 1924 αναγνωρίζεται²⁷⁴³ ως έδρα της νέας κοινότητας Κουρουτζού αφού αποσπάται από την κοινότητα Ζυγού. Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁷⁴⁴.

Η πλειοψηφία των κατοίκων είναι Ποντιακής καταγωγής, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν μετά την ανταλλαγή πληθυσμών το 1924. Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 144 οικογένειες προσφύγων (594 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 685 κατοίκων, οι 638 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 63841-64040)²⁷⁴⁵.

Το 1954 ο οικισμός και η κοινότητα Κουρουτζού μετονομάζονται σε **Κρυονέρι**²⁷⁴⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Κρυονέρι αποσπάται από την κοινότητα Κρυονερίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το Κρυονέρι είναι ενωμένο οικιστικά με τον Ζυγό. Οι κάτοικοι είναι κτηνοτρόφοι, αγρότες και έμποροι. Οι περισσότεροι στον οικισμό είναι ηλικιωμένοι αλλά σαφώς υπάρχουν και νέοι που χρησιμοποιούν τα σπίτια τους στον οικισμό ως εξοχικές κατοικίες.²⁷⁴⁷

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Κρυονέρι αποσπάται από το δήμο Φιλίππων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλλας ως Τοπική Κοινότητα Κρυονερίου, της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 87^α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλλας.

Απογραφές: 685 κάτοικοι (1928), 1.077 (1940), 1.111 (1951), 1.014 (1961), 581 (1971), 560 (1981), 527 (1991), 690 (2011).

Κυνηγός (Ιμπρενλή ή Ιμρενλή)

Ο οικισμός **Ιμρενλή** βρίσκονταν κοντά στον Πλαταμώνα περίπου 38 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλλας.

2743. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 298^Α της 28^{ης} Νοεμβρίου 1924, Περί αναγνώρισεως ως κοινότητος του συνοικισμού Κουρουτζού: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοικήσει Καβάλλας του ομωνύμου νομού ο συνοικισμός **Κουρουτζού** υπό το όνομα «κοινότης Κουρουτζού» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενος της κοινότητος Ζυγού].

2744. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλλας».

2745. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθύνσεις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2746. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 267^Α της 21^{ης} Οκτωβρίου 1954, Περί μετονομασίας συνοικισμών και κοινοτήτων του νομού Καβάλλας της Επαρχίας Καβάλλας: [Ο συνοικισμός «Κουρουτζού» της Κοινότητος Κουρουτζούς μετονομάζεται εις «**Κρυονέριον**» «το» η δε ομώνυμος Κοινότης «Κοινότης Κρυονερίου»].

2747. Βικιπαίδεια: Κρυονέρι Καβάλλας.

Το 1886 είχε 150 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην απογραφή του 1913 είχε 165 άτομα (83 άνδρες και 82 γυναίκες) που κατοικούσαν στον εν λόγω μουσουλμανικό οικισμό ενώ το 1914, διέθετε και μία δημοτική Οθωμανική σχολή²⁷⁴⁸.

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁷⁴⁹ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Ολατζάκ (μετέπειτα κοινότητα Πλαταμώνας).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 66 άνδρες και 77 γυναίκες, σύνολο 143 κάτοικοι.

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 10 οικογένειες προσφύγων/37 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.ΑΠ. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός Ιμρενλή μετονομάζεται σε **Κυνηγός**²⁷⁵⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 32 κατοίκων και οι 32 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 62121-61140)²⁷⁵¹.

Το 1951 ο οικισμός Κυνηγός **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 32 κάτοικοι (1928), 166 (1940).

Κωνσταντινιά (Κωτσογλάρ)

Ο οικισμός **Κωτσογλάρ** βρίσκονταν στις πλαγιές των Ορέων της Λεκάνης, 4 χλμ. νοτιοδυτικά του Διποτάμου και 10 χλμ. νοτιοανατολικά της Λεκάνης σε υψόμετρο 600 μ.

Στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 383 κατοίκους (198 άνδρες και 185 γυναίκες), ενώ το 1914 είχε 3 μαχαλάδες και 3 δημοτικές Οθωμανικές σχολές²⁷⁵².

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁷⁵³ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Ουζούν Κιόϊ (μετέπειτα κοινότητα Μακρυχωρίου).

2748. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2749. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Ολατζάκ υπό το όνομα «κοινότης Ολατζάκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ολατζάκ ενοούνται και οι συνοικισμοί Σεπετιλέρ, Κιοσελέρ-Μπαλιά, Κιοσελέρ Ζείρ, Κούλτσαλάρ, Κούλατζικ, Αλχανλή και Ιμρενλή].

2750. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Καβάλας στην επαρχία Νέστου: [41. Ο συνοικισμός Ιμρενλή της αυτής κοινότητος (Πλαταμώνας) μετονομάζεται εις «Κυνηγός» (η)].

2751. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2752. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2753. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ουζούν Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Ουζούν Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπαρκαλή, Νεδερί, Μουσαφά-Ογλάρ, Γκάζιλερ, Αχματλή, Καβατίκ, Καρατζόβα, Κωτσογλάρ και Δομασλή].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 124 άνδρες και 164 γυναίκες, σύνολο 288 κάτοικοι.

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 19 οικογένειες προσφύγων/75 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Κωτσογλάρ και η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Κωτσογλάρ μετονομάζεται σε **Κωνσταντινιά**²⁷⁵⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 68 κατοίκων και οι 68 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 64341-64380)²⁷⁵⁵.

Το 1948 η Κωνσταντινιά αποσπάται από την κοινότητα Μακρυχωρίου και προσαρτάται στη κοινότητα Διποτάμου (Φ.Ε.Κ. 94^Α – 19/04/1948).

Το 1981, ο οικισμός Κωνσταντινιά καταργείται και προσαρτάται στον οικισμό Διπόταμο της κοινότητας Διποτάμου.

Σήμερα ο οικισμός έχει εγκαταλειφθεί.

Απογραφές: 68 κάτοικοι (1928), 130 (1940), 72 (1951), 50 (1961), 5 (1971).

Λεκάνη (Μούντζινος)

Ο οικισμός **Μούντζινος** περιτριγυρίζεται από βουνά, από όπου προήλθε και η μετέπειτα ονομασία του Λεκάνη), έχει υψόμετρο 740 μ. και το ψηλότερο βουνό της περιοχής της, το Τσαλ Νταγ με υψόμετρο 1.298 μ. Απέχει 45 χλμ. από την Καβάλα, 32 χλμ. από την Χρυσούπολη (μέσω Πλαταμώνα), 47 χλμ. από την Ξάνθη και 50 χλμ. από την Δράμα²⁷⁵⁶.

Το 1886 είχε 1.500 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Μετά την απελευθέρωση του οικισμού το 1913, στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας το 1913, ο οικισμός Μούντζινος της Υποδιοίκησης Σαμρή-Σαμπάν είχε 1.946 κατοίκους (1.111 άνδρες και 835 γυναίκες)..

Το 1919 ο οικισμός Μούντζινος²⁷⁵⁷ αναγνωρίζεται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μουντζίνου, στην οποία προσαρτώνται οι οικισμοί Μουρατζίκ, Χαλέπ, Δρένοβα, Κιζ-Μποκιού, Τσαϊλίκ, Ασικλάρ, Μπόεβα και Μπαϊρακλή.

2754. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [20. Ο συνοικισμός Κωτσογλάρ της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Κωνσταντινιά**» (η)].

2755. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2756. Βικιπαίδεια: Λεκάνη Καβάλας.

2757. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου: [5. Ο συνοικισμός **Μούντζινος** υπό το όνομα «κοινότης Μουντζίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουντζίνου ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπαϊρακλή, Δρένοβα, Μουρατσίκ, Ασικλάρ, Κιζ-Μπουκιού, Τσαϊλίκ, Χαλέπ και Μπόεβα].

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 1.729 άτομα (811 άνδρες και 918 γυναίκες).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 388 πρόσφυγες, (193 άνδρες και 195 γυναίκες).

Το 1924 ο οικισμός και η κοινότητα Μουντζίνου αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 318 οικογένειες προσφύγων /1.180 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι κάτοικοι είναι οι περισσότεροι πρόσφυγες από τον Πόντο²⁷⁵⁸, συγκεκριμένα:

- Τραπεζούντιοι: από τα χωριά Πολίτα, Κανλικά, Κιρέτς Χανέ
- Αργυρουπολίτες: Κοτύλια²⁷⁵⁹,
- Ματσουκαίοι: Κουσιπιδί, Βερίζενα, Σκαλίτα, Καπίκιοϊ,
- Γαλιανίτες: Λειβάδια,
- Αμπελέτ: Αμπέλια
- Κρωμέτ: Κρώμνη
- Παντερμαλήδες: Άνω Νεοχώρι
- της Κυζίκου της Βιθυνίας
- Ανκαραλήδες: Ακ Νταγ Ματέν (χωριό Απτουραχμαλού)²⁷⁶⁰

Το 1926 ο οικισμός Μούντζινος μετονομάζεται σε **Λεκάνη**²⁷⁶¹ και η κοινότητα Μουντζίνου σε κοινότητα Λεκάνης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.193 κατοίκων οι 1.114 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 420 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 64381-64800)²⁷⁶².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λεκάνη αποσπάται από την κοινότητα Λεκάνης (καταργείται) ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Λεκάνης και ορίζεται έδρα στο δήμο Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λεκάνη αποσπάται από τον πρώην δήμο Ορεινού και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λεκάνης της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού του δήμου Νέστου με έδρα τη Χρυσούπολη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010]. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 1.193 κάτοικοι (1928), 1.959 (1940), 1.863 (1951), 1.470 (1961), 871 (1971), 906 (1981), 632 (1991) και 507 κάτοικοι (2011).

2758. Δες μαρτυρία Ευσταθίου Σιδηρόπουλου: «Θα πάτε να βγάλετε τα χαρτιά σας, στα οποία θα βάλετε ότι θέλετε να φύγετε στη Ρουμανία. Όχι στην Ελλάδα» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Δ', σελ. 278-280.

2759. Δες μαρτυρία Λάζαρου Αποκατανίδη: «Οι ψείρες περπατούσαν πάνω στις λαμαρίνες των θαλάμων» Κ.Μ.Σ. «Εξοδος» τόμος Γ' σελ. 604-608.

2760. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2761. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [34. Η κοινότης Μουντζίνου μετονομάζεται εις «κοινότητα Λεκάνης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Μούντζινος εις «Λεκάνη» (η)].

2762. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Λευκάδι (Καβατζίκ)

Ο οικισμός **Καβατζίκ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 380 μ. στη περιοχή Μακρυχωρίου της επαρχίας Νέστου της Ανατ. Μακεδονίας.

Το 1886 είχε 250 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Ήταν ένα μουσουλμανικός οικισμός μέχρι το 1923.

Στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 231 μουσουλμάνους κατοίκους (113 άνδρες και 118 γυναίκες), ενώ το 1914 αποτελούνταν από 2 μαχαλάδες και είχε 2 δημοτικά Οθωμανικά σχολεία²⁷⁶³.

Το 1919 ο οικισμός αναγνωρίζεται²⁷⁶⁴ και προσαρτάται στη κοινότητα Ουζούν Κιόϊ (Μακρυχώρι).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 93 άνδρες και 96 γυναίκες, σύνολο 189 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 149 πρόσφυγες (72 άνδρες και 77 γυναίκες).

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μετά τη Συνθήκη της Ανταλλαγής των πληθυσμών στα οικήματα των Μουσουλμάνων κατοίκων του, που εγκατέλειψαν τον οικισμό γιατί αναχώρησαν για την Τουρκία, εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 36 οικογένειες προσφύγων/128 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Καβατζίκ και η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 το Καβατζίκ μετονομάζεται σε **Λευκάδι**²⁷⁶⁵ και ανήκει πλέον στη μετονομασθείσα κοινότητα Μακρυχωρίου (Ουζούν Κιόϊ).

Το 1928 βρίσκονταν στον οικισμό, 65 οικογένειες προσφύγων (κατά δήλωσή τους στην Ε.Α.Π.) από τις περιοχές Πόντου (Αμισό, Πάφρα,) Ανατ. Θράκη (Μυριόφυτο, Καλλιόλη) και Καύκασο (Σταυρί)²⁷⁶⁶ κ.α. Στην Ιστοσελίδα: Εγκαταλειμμένα Χωριά-Ελαφώχωρι Καβάλας, υπάρχουν τα ονόματα των κατοίκων που έκαναν δήλωση στην Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.)

Στην απογραφή του 1928, εκ των 136 κατοίκων, οι 135 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 64801-64860)²⁷⁶⁷.

2763. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2764. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιόκιση Νέστου του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ουζούν Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Ουζούν Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπαρακλή, Νεδερλή, Μουσαφά-Ουλάρ, Γκάζιλερ, Αχματλή, **Καβατζίκ**, Καρατζόβα, Κωτσογλάρ και Δομασλή].

2765. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιόκιση Νέστου του νομού Καβάλας: [18. Ο συνοικισμός Καβατζίκ της αυτής κοινότητος (Μακρυχώρι) μετονομάζεται εις «Λευκάδι»].

2766. <https://elafohorikavalas.wordpress.com/2013/09/05/%CE%BD%CF%84%CF%8C%CE%BC%CE%B1%CF%83%CE%BB%CE%B7-%CE%AE-%CE%B4%CE%BF%CE%BC%CE%B1%CF%83%CE%BB%CE%AE-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF-%CF%87%CF%89/>

2767. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1934 ο οικισμός Λευκάδι αποσπάται από την κοινότητα Μακρυχωρίου και προσαρτάται στη κοινότητα Ελαφοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 285^Α – 31/08/1934).

Το 1951, ο οικισμός Λευκάδι **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 136 (1928), 203 (1940), 127 (1951), 73 (1961).

Σήμερα υπάρχουν τα απομεινάρια ενός εγκαταλελειμμένου οικισμού.

Λεύκη (Τσινάρ ή Τσινάρ Δερέ)

Ο οικισμός **Τσινάρ** βρίσκονταν σε απόσταση 3 χλμ. από τη Νέα Καρβάλη και 12 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας σε υψόμετρο 50 μ.

Το 1886 είχε 200 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁷⁶⁸ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ (Χαλκερό), ενώ το 1922 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922). Λίγους μήνες αργότερα όμως ανακαλείται αυτή η προσάρτηση και ξαναδημιουργείται η κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 11 άνδρες και 9 γυναίκες, σύνολο 20 κάτοικοι.

Εδώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 40 οικογένειες προσφύγων/145 άτομα, με στοιχεία της Γ.Δ.Ε.Μ./Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός²⁷⁶⁹.

Το 1924 η κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ στην οποία ανήκει και ο οικισμός Τσινάρ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

2768. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλας του του νομού Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Κιοσέ Ελιάζ υπό το όνομα «κοινότης Κιοσέ Ελιάζ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ ενούνται και οι συνοικισμοί **Τσινάρ**, Ορέν-Δερέ, Τζαρή και Κοσταζήλ (ή Κότζιας)].

2769. Δες Μαρτυρία. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. τόμος Β', σελ. 17-18. - Δέσποινας Συμεωνίδου «Εδώ, τουλάχιστον, είμαστε σε χριστιανικό έθνος».

Στη Λεύκη στην πλαγιά του Αη Γιώργη, μείναμε δύο χειμώνες και δύο καλοκαίρια. Στο τέλος του καλοκαιριού του 1926 αρχίσαμε να κατεβαίνουμε στη Νέα Καρβάλη. Τα σπίτια, τα προσφυγικά, ήταν δεν ήταν έτοιμα. Το συμβόλαιο ίδρυσης της Νέας Καρβάλης υπογράφηκε στις 17 Νοεμβρίου του 1924.

Όταν φτάσαμε στο Τσινάρ-Ντερέ, στην πλαγιά απέναντι από τον Αη Γιώργη ο εποικισμός είχε έτοιμα αντίσκηνα. Τρία μεγάλα, βάλαμε μέσα τα σεντούκια της Εκκλησίας και την κάσα του Αγίου Γρηγορίου Θεολόγου. Τ' άλλα όποιος έβρισκε έμπαινε. Εγώ μπακάλης ήμουνα, πήρα ένα κοντά στη γωνία, στη μέση του τσαντιρομαχαλά. Τό κανα μπακάλικο. Πήγα στην Καβάλα με τα πόδια. Στο Σούγιολου ήταν μια Αρμένισα. Ρόζα τη λέγανε, είχε μεγάλο μπακάλικο, ζήτησα και μ' έδωσε βερεσέ ότι ήθελα και ένα άλλο μ' έδωσε το φορτώσαμε και άνοιξα μπακάλικο στο Τσινάρ Τερέ. Ήτανε Δεκέμβριος αλλά εμείς μαθημένοι στο κρύο και το χιόνι, είχαμε χαρά.

Σιγά-σιγά μαθεύτηκε, όλοι λίγο-πολύ κάτι ψώνιζαν άλλος λίγο- άλλος πολύ, είχα και τεφτέρι, έγγραφα.

Τα Χριστούγεννα, παραμονή, ήρθαν τα παιδιά της Λεύκης να καλαντήσουν. Θυμάμαι τη Γεωργία του Χαρίλαου μαζί με δυο τρία κοριτσάκια γυρνούσαν σκηνή-σκηνή. Από μένα περίμεναν να δώσω κάτι παραπάνω. Τι να δώσω, όλα βερεσέ ήτανε. Κάτι αυγά έδωσα.

Οι άντρες έπαιρναν τις προίκες από τις γυναίκες τους και πήγαιναν στην Καβάλα, εκεί στις Καμάρες είχε παζάρι και τα πουλούσαν.

Καπνεργάτες ήτανε, μεροκάματο είχαν, παίρνανε.

Τον Φεβρουάριο 1925 ένα βράδυ έπιασε μεγάλη μπόρα. Τέτοιο πράμα δεν είχαμε ξαναδεί. Ο αέρας έπαιρνε, ξήλωνε τα αντίσκηνα και τα πήγαινε στο ποτάμι. Τα νερά από το βουνό φούσκωσαν το ποταμάκι δίπλα. Πήρε τους πεθαμένους και τους στοίβαξε στο ποτάμι. Όλοι έκλαιγαν. Χαλασμός. Άσε τι τράβηξε εκείνο το βράδυ ο κόσμος.

Μπακάλικο-μακάλικο δεν έμεινε τίποτε. Όλα χύμα στην κατηφόρα. Και καταστράφηκα και εγώ, και στην Αρμένισα χρωστούσα. Άστα παιδί μου.

Αχ αυτή η προσφυγιά. - Πλήρωσα με λίγες χρυσές λίρες που είχα από την πατρίδα την Αρμένισα και έφυγα στην Αθήνα, νύχτα με το βαπόρι από την Καβάλα. Εκεί χαΐρι δεν είχε πια.

Γράψε. Γεώργιος Χατίνογλου

Αθήνα 1983, Οδός Ερμού, Υφασματάδικο

Καταγραφή Καπλάνης Α. Ιωσηφίδης

Αιώνία τους η μνήμη.....²⁷⁷⁰

Το 1928 ο οικισμός Τσινάρ μετονομάζεται²⁷⁷¹ σε **Λεύκη**. Το όνομα του οικισμού το οφείλει από τις πολλές λεύκες που υπάρχουν στην περιοχή²⁷⁷².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 156 κατοίκων, οι 143 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

2770. «Προφορική μαρτυρία από το Ιστορικό Αρχείο του Κέντρου Καππαδοκικών Μελετών Νέας Καρβάλης».

2771. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 19286, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην Επαρχία Καβάλας του νομού Καβάλας: [30. Ο συνοικισμός Τσινάρ της κοινότητος Χαλκερού (πρώην Κιοσέ-Ελιάς) μετονομάζεται εις «Λεύκη»].

2772. Ιστοσελίδα: «Λεύκη - Άνω Λεύκη - Χαλκερό». Visit Kavala.

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70801-70860)²⁷⁷³.

Το 1934 δημιουργείται η κοινότητα Λεύκης με την απόσπαση του οικισμού Λεύκη από την κοινότητα Χαλκερού και τον ορισμό του, ως έδρα της κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 285^Α – 31/08/1934) ενώ το 1967 ο οικισμός Λεύκη αποσπάται από την κοινότητα Λεύκης (που καταργείται) και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Καρβάλης.

Το πέτρινο γεφύρι της περιοχής με κοινή απόφαση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεότερων Μνημείων, του Υπουργείου Πολιτισμού και του δήμου Καβάλας χαρακτηρίστηκε τον Ιούλιο του 2018 ως μνημείο.²⁷⁷⁴ Στη Λεύκη διεξάγονται πολλές γιορτές με σημαντικότερες εκείνη του συλλόγου Ποντίων Νέας Καρβάλης-Λεύκης, του Αγίου Γεωργίου.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», αποσπάται από την κοινότητα Νέας Καρβάλης και ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Νέας Καρβάλης του πρώην δήμου Καβάλας του νομού Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», η Λεύκη ανήκει στη Δημοτική Ενότητα Νέας Καρβάλης (μαζί με την Άνω Λεύκη και τη Νέα Καρβάλη) της Δημοτικής Ενότητας Καβάλας του δήμου Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 156 κάτοικοι (1928), 234 (1940), 278 (1951), 128 (1961), 90 (1971), 64 (1981), 48 (1991) και 48 (2011).

Λιθοχώρι (Καρά Καδιρλή ή Καρά Κιδαρλή)

Ο οικισμός **Καρά-Κιδαρλή** ήταν ένας μικρός οικισμός σε υψόμετρο 120 μ. στα ανατολικά όρια του νομού Καβάλας.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁷⁷⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Ιντζέ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 88 άνδρες και 87 γυναίκες, σύνολο 175 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 104 πρόσφυγες (54 άνδρες και 50 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε και άλλες οικογένειες προσφύγων με αποτέλεσμα μέχρι το 1928, να αυξηθεί ο πληθυσμός του οικισμού σε 52 οικογένειες προσφύγων/195 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁷⁷⁶.

Το 1924 ο οικισμός Καρά-Κιδαρλή και η κοινότητα Ιντζέ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

2773. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2774. <https://www.proininews.gr/> (2018-07-02). «Πρωινή».

2775. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Νέστου: [5. Ο συνοικισμός Ιντζές υπό το όνομα «κοινότης Ιντζές» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ιντζέ ενούνται και οι συνοικισμοί Κουρού-Δερέ, **Καρά-Κιδαρλή**, Τσομπανλή και Μπεκλεμής].

2776. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

Το 1926 γίνεται η μετονομασία του οικισμού από Καρά-Κιδαρλή σε **Λιθοχώρι**²⁷⁷⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 248 κατοίκων, οι 231 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65101-65180)²⁷⁷⁸.

Το 1930 ο οικισμός Λιθοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Ξεριά και ορίζεται έδρα της κοινότητας Λιθοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 271^A – 06/08/1930), ενώ το 1934 αποσπάται από την κοινότητα Λιθοχωρίου και προσαρτάται πάλι στη κοινότητα Ξεριά (Φ.Ε.Κ. 167^A - 22/05/1934).

Το 1981 ο οικισμός Λιθοχώριον **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Ξεριάς.

Απογραφές: 248 (1928), 211 (1940), 203 (1951), 194 (1961), 72 (1971).

Λιμενάρια

Τα **Λιμενάρια** ήταν και είναι κωμόπολη της Θάσου και βρίσκεται σε απόσταση 42 χλμ. από την πρωτεύουσα του νησιού.

Στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 909 κατοίκους (501 άνδρες και 408 γυναίκες).

Το 1914 η κωμόπολη διέθετε Αστική Σχολή, Αστυνομικό Σταθμό και Τελωνοσταθμαρχείο ενώ είχαν εγκατασταθεί προσωρινά 400 πρόσφυγες²⁷⁷⁹.

Το 1918 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Κάστρου (Δράμας) στον οποίο προσαρτάται και ο οικισμός Λιμενάρια²⁷⁸⁰.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 198 άνδρες και 254 γυναίκες, σύνολο 452 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923, βρέθηκαν 632 πρόσφυγες (287 άνδρες και 345 γυναίκες).

Εδώ τελικά εγκαταστάθηκαν 122 οικογένειες προσφύγων/473 άτομα σύμφωνα με στοιχεία της Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες).

Το 1924 η κοινότητα Κάστρου και ο οικισμός Λιμενάρια αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νέο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A - 14/08/1924).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.206 κατοίκων, οι 512 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 180 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημι-

2777. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Καβάλας: [29. Ο συνοικισμός Καρά-Κιδαρλή της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Λιθοχώρι**»].

2778. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2779. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2780. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 152^A της 9^{ης} Ιουλίου 1918, Περί αναγνωρίσεως κοινοτήτων στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας, στη νήσο Θάσο, στην Υποδιοίκηση Θάσου, αναγνωρίζεται: [5. Ο συνοικισμός Κάστρο υπό το όνομα «Κοινότης Κάστρου» και έδρα τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα ταύτην ενούται και ο συνοικισμός **Λιμενάρια**].

ώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65181-65360)²⁷⁸¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Λιμενάρια αποσπάται από την κοινότητα Κάστρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Θάσου (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το καλοκαίρι τα Λιμενάρια είναι τόπος παραθερισμού με πολλούς ταξιδιώτες από την Ελλάδα και τις Βαλκανικές χώρες.

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λιμενάρια (μαζί με τον οικισμό Κάστρο) αποτελούν την Δημοτική Κοινότητα Λιμεναρίων του δήμου Θάσου. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Θάσου.

Απογραφές: 1.206 (1928), 1.240 (1940), 1.297 (1951), 1.999 (1961), 1.507 (1971), 1.448 (1981), 1.488 (1991), 2.455 (2011).

Λιμνιά (Σουγιουτζούκ)

Ο οικισμός **Σουγιουτζούκ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 720 μ., στις νοτιοδυτικές πλαγιές των ορέων Λεκάνης, βόρεια της Καβάλας. Κοντά στον οικισμό βρίσκονταν πυκνά δάση φυλλοβόλων δέντρων, εκτεταμένα χορτολίβαδα και εγκαταλελειμμένοι αγροί με τυπική χλωρίδα αυτών των υψομέτρων, όπως διάφορα είδη δρυός, σφενδάμια, οξιές, άρκευθοι, είδη δρυός, φράξοι, κρινιές, καστανιές, κερασιές και καρυδιές²⁷⁸².

Το 1886 ο οικισμός Σουτζούκ, είχε 450 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Μέχρι την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, ο οικισμός Σουγιουτζούκ ήταν ένα από τα μεγαλύτερα χωριά της περιοχής. Η Στατιστική του 1900 αναφέρει ότι κατοικούνταν τόσο από Τούρκους όσο και Έλληνες και η Στατιστική Χαλκιοπούλου, το 1910, αναφέρει ότι είχε 881 κατοίκους, μουσουλμάνους.

Η Στατιστική πληθυσμού από τον Ελληνικό Στρατό το 1911 αναφέρει 1.045 κατοίκους και η Απαρίθμηση κατοίκων το 1913, 1.109 (566 άνδρες και 543 γυναίκες).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 448 άνδρες και 535 γυναίκες, σύνολο 983 κάτοικοι.

Το 1919 ο οικισμός Σουγιουτζούκ αναγνωρίζεται²⁷⁸³ και ορίζεται έδρα της κοινότητος Σουγιουτζούκ.

Το 1922 ο οικισμός Σουγιουτζούκ, αποσπάται από την κοινότητα Σουγιουτζούκ και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922) αλλά λίγους μήνες αργότερα ακυρώνεται η εν λόγω απόφαση (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Από το 1922 μέχρι το 1928 εγκαθίστανται στα οικήματα των μουσουλμάνων που αναχώρησαν για την Τουρκία μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των

2781. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2782. Χρήστος Πάντοσγλου (1 Ιουνίου 2007): «Φίλιπποι-Παλιά Καβάλα-Όρος Λίμνια: ΧΛΩΡΙΔΑ». Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

2783. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλας: [5. Ο συνοικισμός **Σουγιουτζούκ** υπό το όνομα «κοινότης Σουγιουτζούκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σουγιουτζούκ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μουχάλ και Κουρτλού].

Πληθυσμών, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 86 οικογένειες προσφύγων/356 άτομα.

Το 1924 ο οικισμός και η κοινότητα Σουγιουτζούκ, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Σουγιουτζούκ μετονομάζεται σε **Λιμνιά**²⁷⁸⁴.

Ανάμεσα στο Βουνοχώρι και στα Λιμνιά βρίσκεται εγκαταλελειμμένο λατομείο μαρμάρων.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 386 κατοίκων, οι 332 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 64981-65100)²⁷⁸⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λιμνιά αποσπάται από την κοινότητα Λιμνιών και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997), ενώ το 2010 αποσπάται από το δήμο Φιλίππων και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 87^α – 07/06/2010.)

Από το 2011 μέχρι και σήμερα ο οικισμός Λιμνιά ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Λιμνιών (μαζί με το Βουνοχώρι και το Λυκόστομο) της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων, του δήμου Καβάλας.

Απογραφές: 386 κάτοικοι (1928), 462 (1940), 208 (1951), 209 (1961), 160 (1971), 105 (1981), 72 (1991) και 35 (2011).

Λουτρά Ελευθερών

Τα **Λουτρά Ελευθερών**, βρίσκονται 45 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας στη κοιλάδα Μαρμαρά, περίπου 1,5 χλμ. από τη θάλασσα.

Από την αρχαιότητα ήταν γνωστά για τα περίφημα λουτρά του. Το παλαιότερο από τα σωζόμενα κτίρια είναι ένα οθωμανικό λουτρό τέλη του 18^{ου} αι. Η περιοχή μετατράπηκε σε λουτρόπολη όταν το 1908-1910 ο καπνέμπορος Ζάχος Ζάχου ανέλαβε την εκμετάλλευσή τους από το Οθωμανικό δημόσιο. Τον σχεδιασμό της ανέλαβε ο αρχιτέκτονας Αριστοτέλης Ζάχος. Τα κτίρια που αποδίδονται σε αυτόν είναι τα ξενοδοχεία «Αμφίπολις» και «Παγγαίο» και το ισόγειο του κτιρίου του εστιατορίου. Λόγω της μεγάλης απόστασης της λουτρόπολης από κάποιο οικισμό σε αυτή κτίστηκαν διάφορα καταστήματα, όπως φούρνος και παντοπωλείο. Κτίρια στη λουτρόπολη συνέχισαν να κτίζονται σε όλον τον 20^ο αι. σχηματίζοντας ένα μικρό οικισμό, ο οποίος όμως σήμερα έχει εγκαταλειφθεί²⁷⁸⁶.

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁷⁸⁷ ως οικισμός, και προσαρτάται στη κοινότητα Ορφανίου

2784. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Καβάλας: [1. Η κοινότης Σουγιουτζούκ μετονομάζεται εις «κοινότητα Λιμνιών» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Σουγιουτζούκ εις «**Λιμνιά**» (τά)].

2785. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2786. Ιστοσελίδα: «Λουτρά Ελευθερών». Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Καβάλας.

2787. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Πραβίου: [10. Ο συνοικισμός Ορφάνι υπό το όνομα «κοινότης

της Δράμας. Εδώ η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μετά το 1923 και έως το 1928, εγκατέστησε 12 οικογένειες προσφύγων/36 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός αποσπάται από το νομό Δράμας και προσαρτάται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1928, ο οικισμός Λουτρά Ελευθερών αποσπάται από την κοινότητα Ορφανίου και προσαρτάται στη νέα κοινότητα Ακροποτάμου, (Φ.Ε.Κ. 176^Α – 29/08/1928) ενώ στην απογραφή του 1928, εκ των 29 κατοίκων, κανένας δεν προέρχονταν από τους πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65501-65520)²⁷⁸⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός αποσπάται από τη κοινότητα Ακροποτάμου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορφανού. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997)

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Λουτρά Ελευθερών, αποσπάται από το δήμο Ορφανού και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στην Κοινότητα Ακροποτάμου (μαζί με τον οικισμό Ακροπόταμο) της Δημοτικής Ενότητας Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/20100).

Σήμερα στα λουτρά σώζονται 31 κτίρια. 21 δασικά στρέμματα περίπου έχουν αποχαρκτηριστεί για να ανοικοδομηθεί νέο θεραπευτήριο και εγκαταστάσεις διαμονής και εστίασης συνολικής δυναμικότητας 400 περίπου κλινών. Δυστυχώς υπάρχει πλήρη εγκατάλειψη²⁷⁸⁹.

Απογραφές: 29 κάτοικοι (1928), 87 (1940), 28 (1951), 19 (1961), 5 (1971), 2 (1981), 0 (1991) και 0 (2011)!

Λυκιά (Κιουλτζιλέρ ή Κούλτσαλάρ)

Ο οικισμός **Κούλτσαλάρ** βρίσκονταν κοντά στον Πλαταμώνα περίπου 38 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας.

Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 ήταν ένα μουσουλμανικός οικισμός (αποτελούνταν από 3 μαχαλάδες) που το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο.²⁷⁹⁰

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁷⁹¹ και προσαρτάται στη κοινότητα Ολατζάκ (μετέπειτα Πλαταμώνας).

Ορφανίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ορφανίου ενούνται και οι συνοικισμοί Κάργιανη, Φτέρη, Δελέμπαλη, Δρανλή, Μεντεσελή, Μισές, Ορφάν Τσιφλίκ, Ορφάν Τσιφλικερί, Λογγούρ-Μαντ, Λογγούρ-Πασσαλή, Λουτρά Ελευθερών, Μονόλιθος, Μπόμπλιανης, Μονόλιθος-Φτέρης, και Τούζλα].

2788. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2789. Ό.π. Ιστοσελίδα.

2790. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2791. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Ολατζάκ υπό το όνομα «κοινότης Ολατζάκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ολατζάκ ενούνται και οι συνοικισμοί Σεπετσιλέρ, Κιοσελέρ-Μπαλιά, Κιοσελέρ Ζεϊρ, **Κούλτσαλάρ**, Κούλατζικ, Αλχανλή και Ιμρενλή].

Εδώ μετά το 1923 και έως το 1928, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 5 οικογένειες προσφύγων (21 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 ο οικισμός Κούλτσαλάρ μετονομάζεται σε **Λυκιά**²⁷⁹².

Στην απογραφή του 1928, εκ των 14 κατοίκων και οι 14 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 63281-63300)²⁷⁹³.

Το 1951 ο οικισμός Λυκιά **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 14 κάτοικοι (1928), 37 (1940).

Λυκοβούνι (Ασικλάρ)

Ο οικισμός **Ασικλάρ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 270 μ. κοντά στον οικισμό Πασχαλιά, στη Σταυρούπολη της Ξάνθης και απείχε 47 χλμ. από την Ξάνθη.

Στην απογραφή του 1913 υπήρχαν 72 κάτοικοι (42 άνδρες και 30 γυναίκες) ενώ το 1914 στον μουσουλμανικό αυτό οικισμό λειτουργούσε δημοτικό Οθωμανικό σχολείο²⁷⁹⁴.

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Ασικλάρ²⁷⁹⁵ και προσαρτάται στο συνοικισμό Μουντζίνου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 34 άνδρες και 28 γυναίκες, σύνολο 62 κάτοικοι.

Το 1921 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Μουντζίνου και προσαρτάται στη κοινότητα Μπαϊρακλή της Δράμας (Φ.Ε.Κ. 2^Α – 03/01/1921).

Εδώ σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μετά το 1923 εγκαταστάθηκαν 10 οικογένειες προσφύγων (34 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τη Μπάφρα και τη Σαμψούντα του Πόντου.

Το 1924 η κοινότητα Μπαϊρακλή και ο οικισμός Ασικλάρ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 η κοινότητα Μπαϊρακλή που υπάγεται το Ασικλάρ μετονομάζεται σε κοινότητα Πασχαλιάς (Φ.Ε.Κ. 413^Α – 22/11/1926), ενώ το 1928 ο οικισμός Ασικλάρ μετονομάζεται σε **Λυκοβούνι**²⁷⁹⁶. Την ίδια χρονιά η κοινότητα Πασχαλιάς και το Λυκοβούνι, απο-

2792. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Καβάλας στην επαρχία Νέστου: [42. Ο συνοικισμός Κουλτσαλάρ της αυτής κοινότητος (Πλαταμώνας) μετονομάζεται εις «**Λυκιά**» (η).

2793. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2794. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2795. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Μουντζίνος υπό το όνομα «κοινότης Μουντζίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουντζίνου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαϊρακλή, Δρένοβα, Μουρατοίκ, **Ασικλάρ**, Κίτζ-Μπουκιού, Τσαϊλίκ, Χαλέπ και Μπόεβα].

2796. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [31. Ο συνοικισμός Ασικλάρ της αυτής κοινότητος (Πασχαλιάς) μετονομάζεται εις «**Λυκοβούνι**»].

σπώνται από την επαρχία Νέστου του νομού Καβάλας και προσαρτώνται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 164^A – 16/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 45 κατοίκων, οι 44 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65521-65540)²⁷⁹⁷.

Το 1944 η κοινότητα Πασχαλιάς και το Λυκοβούνι, αποσπώνται στο νομό Ξάνθης, από το νομό Ροδόπης. (Φ.Ε.Κ. 35^A – 21/12/1944).

Απογραφές: 45 κάτοικοι (1928), 49 (1940), 86 (1951), 62 (1961).

Σήμερα το Λυκοβούνι, αποτελεί ένα εγκαταλειμμένο οικισμό.

Λυκόστομο (Κουρτλού)

Ο οικισμός **Κουρτλού**, βρίσκονταν σε υψόμετρο 760 μ. στις νοτιοδυτικές πλαγιές των ορέων Λεκάνης. Απέχει περίπου 30 χλμ. από την έδρα του δήμου, την Καβάλα. Κοντά στο χωριό βρίσκονται πυκνά δάση φυλλοβόλων δέντρων, εκτεταμένα χορτολίβαδα και εγκαταλελειμμένοι αγροί με τυπική χλωρίδα αυτών των υψομέτρων, όπως διάφορα είδη δρυός, σφενδάμια, οξιές, άρκευθροι, φράζοι, κρانيές, καστανιές, κερασιές και καρυδιές. Τα χαμηλότερα υψόμετρα, προς τον οικισμό Ζυγό, παρατηρείται βλάστηση, με κυρίαρχο είδος το πουνάρι²⁷⁹⁸.

Το 1886 είχε 600 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Μέχρι την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, ο οικισμός Κουρτλού είχε μουσουλμανικό πληθυσμό. Η Στατιστική του 1900 αναφέρει ότι κατοικούνταν από Τούρκους, η Στατιστική Χαλκιοπούλου, το 1910, αναφέρει ότι είχε 648 κατοίκους, μουσουλμάνους.

Η Στατιστική από τον Ελληνικό Στρατό το 1911 αναφέρει ότι είχε 800 κατοίκους ενώ η Απαρίθμηση πληθυσμού το 1913, καταγράφει 766 κατοίκους (351 άνδρες και 415 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός **Κουρτλού**²⁷⁹⁹ και προσαρτάται στη κοινότητα Σουγιουτζούκ (μετέπειτα κοινότητα Λιμνιών).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 313 άνδρες και 385 γυναίκες, σύνολο 698 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός Κουρτλού, αποσπάται από την κοινότητα Σουγιουτζούκ και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^A – 17/03/1922) αλλά λίγους μήνες αργότερα ακυρώνεται η εν λόγω απόφαση (Φ.Ε.Κ. 38^A – 03/02/1923).

2797. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2798. Χρήστος Πάντσος (1 Ιουνίου 2007): «Φίλιπποι-Παλιά Καβάλα-Όρος Λίμνια: ΧΛΩΡΙΔΑ». Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

2799. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιόικηση Καβάλλας του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Σουγιουτζούκ υπό το όνομα «κοινότης Σουγιουτζούκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σουγιουτζούκ ενούνται και οι συνοικισμοί Μουχάλ και **Κουρτλού**].

Στην απογραφή προσφύγων του 1923, βρέθηκαν 99 πρόσφυγες (45 άνδρες και 54 γυναίκες. Γύρω στα 1922 εγκαθίστανται στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να κατοικούν συνολικά 89 οικογένειες προσφύγων/332 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Κουρτλού και η κοινότητα Σουγιουτζούκ (Λιμνιών), αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1928 ο οικισμός Κουρτλού μετονομάζεται σε **Λυκόστομον**²⁸⁰⁰.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 307 κατοίκων, οι 305 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 64861-64980)²⁸⁰¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Λυκόστομο αποσπάται από την κοινότητα Λιμνιών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Φιλίππων και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας στη Τοπική Κοινότητα Λιμνιών (μαζί με τα Λιμνιά και το Βουνοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων, (Φ.Ε.Κ. 87^α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 307 (1928), 282 (1940), 259 (1951), 249 (1961), 104 (1971), 50 (1981), 60 (1991) και 48 (2011).

Μακρυχώρι (Ουζούν Κιόϊ)

Ο οικισμός **Ουζούν Κιόϊ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 220 μ., στα όρη Λεκάνης και 32 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας. Λόγω της θέσης του, θεωρείται πύλη εισόδου στους οικισμούς του πρώην δήμου Ορεινού.²⁸⁰²

Βόρεια του οικισμού βρίσκονταν σημαντικό μεταλλευτικό κέντρο, το οποίο με βάση τη κεραμική που βρέθηκε, άρχισε να λειτουργεί ανάμεσα στον 4^ο και στον 2^ο αι. π.Χ. Από το μεταλλείο γινόταν εξόρυξη σιδήρου και πιθανόν και πολύτιμων μετάλλων, όπως ο χρυσός. Δεν είναι γνωστό αν η μεταλλουργική δραστηριότητα συνέχισε κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Τα τοπωνύμια του 16^{ου} και 17^{ου} αι., όπως Μαντέμ Τσιφλίκι, Μαντέμ Λόφος και Μαντέμ Καρα, μπορεί να σχετίζονται με τις μεταλλουργικές δραστηριότητες της περιόδου της Τουρκοκρατίας²⁸⁰³.

Το 1886 είχε 750 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

2800. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Καβάλας: [2. Ο συνοικισμός Κουρτλού της αυτής κοινότητας (Σουγιουτζούκ) μετονομάζεται εις «Λυκόστομον»(το)].

2801. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2802. Ιστοσελίδα: «Μακρυχώρι». diakopes.gr.

2803. Ιστοσελίδα: «Αρχαία Μεταλλεία και Χρυσός - Μακρυχώρι Νέστου». xrysoselladas.gr.

Το Ουζούν Κιόϊ στις αρχές του 20^{ου} αι., είχε περίπου 1.000 κατοίκους, όλοι μουσουλμάνοι, ενώ στην Απαρίθμηση κατοίκων του 1913 κατεγράφησαν 1.020 κάτοικοι (520 άνδρες και 500 γυναίκες). Το 1914 αποτελούνταν από 5 μαχαλάδες που είχαν 5 αντίστοιχες δημοτικές Οθωμανικές σχολές ενώ διέθετε Αστυνομικό Σταθμό και ένα μεντρεσέ (ιερο-διδασκαλείο)²⁸⁰⁴.

Το 1919 αναγνωρίζεται η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ και ο οικισμός Ουζούν Κιόϊ²⁸⁰⁵ ορίζεται έδρα της κοινότητας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 438 άνδρες και 420 γυναίκες, σύνολο 858 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 213 πρόσφυγες (106 άνδρες και 107 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, εγκατέλειψαν τον οικισμό οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του και στο Ουζούν Κιόϊ εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928 και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το σύνολο των κατοίκων του, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να ανέρχεται σε 164 οικογένειες προσφύγων/628 άτομα.

Το 1922-1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 150 οικογένειες από τον Πόντο, 40 από τη Μικρασία και 25 από την Ανατ. Θράκη. Οι ξεριζωμένοι έποικοι βρήκαν κάτι παλιόσπιτα τουρκικά που τα επιδιόρθωσαν και τα σουλούπωσαν²⁸⁰⁶.

Το 1924 ο οικισμός και η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 γίνεται η μετονομασία του οικισμού σε **Μακρυχώρι**²⁸⁰⁷.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 673 κατοίκων, οι 612 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 220 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65541-65760)²⁸⁰⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» το Μακρυχώριον αποσπάται από την κοινότητα Μακρυχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997). Είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Ορεινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου στην Κοινότητα Μακρυχωρίου (μαζί με το Κρυονέρι, τους Νικητές και την Πλατανιά) της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού, (Φ.Ε.Κ.

2804. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας,

2805. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός **Ουζούν Κιόϊ** υπό το όνομα «κοινότης Ουζούν Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί Μπαρακλή, Νεδερλή, Μουσαφά-Ογλάρ, Γκάζιλερ, Αχματλή, Καβατίκ, Καρατζόβα, Κωτσολγάρ και Δομασλή

2806. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

2807. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [17. Η κοινότης Ουζούν Κιόϊ μετονομάζεται εις «κοινότητα Μακρυχωρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ουζούν Κιόϊ εις «**Μακρυχώρι**»].

2808. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Ειςπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

87^Α – 07/06/2010]. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 673 (1928), 1.063 (1940), 813 (1951), 389 (1961), 250 (1971), 142 (1981), 129 (1991), 91 (2011).

Μανδζάρ ή Ματζάρ Τσιφλίκ

Ο οικισμός **Μανδζάρ** (ή Ματζάρ Τσιφλίκ) βρίσκονταν κοντά στη κοινότητα Μεσορέματος της Καβάλας. Ήταν ένας από τους πέντε συνοικισμούς της Σέλιανης (Μεσόρεμα) οι άλλοι 4 ήταν: Σέλιανη, Πούρνατζικ, Σαρή-Καγιά, Ραχτσά) με κατοίκους Ελληνόφωνους Μουσουλμάνους.

Τον Οκτώβριο του 1922 έφθασαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό οι πρώτοι πρόσφυγες. Ήταν 15 οικογένειες από τα Γανοχώρια της Ανατ. Θράκης.

Στις αρχές του 1924, σε εφαρμογή της συνθήκης της Λοζάνης, όλοι οι ντόπιοι μουσουλμάνοι κάτοικοι έφυγαν για μετεγκατάσταση στην Τουρκία ενώ το χωριό είχε ήδη γεμίσει με πρόσφυγες από κάθε γωνιά της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Καππαδοκίας. Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 72 οικογένειες προσφύγων/260 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες που ήρθαν στον οικισμό προέρχονταν από τις κοινότητες και πόλεις της Μ. Ασίας: Χώρα, Μηλιό, Γάνο, Στέρνα, Σιμιτλή, Σκεπαστό, Μάδυτο, Πασάκιοϊ, Κερμαστή, Κιουπλού, Προύσα, Αζατλί, Σπάρτη, Βουρνόβα, Σμύρνη, Άδανα, Νικόπολη, Νιγδη, Μάδεν, Κιοιτσούκ, Νικομήδεια, Κεσσάνη, Μπάφρα, Αμισό, Μερζιφούντα, Κάβζα, Χορτόλιμνη, Κερασούς, Οδεμήσιο, Αϊδίνιο, Τσορούμ, Άγκυρα, Γκείβέ, Μενεμένη, Βέϊκο και Καισάρεια. Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και Αρμένικες οικογένειες.

Η αναγνώρισή του οικισμού Μαντζάρ γίνεται το 1928 και προσαρτάται στη κοινότητα Μεσορέματος (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 276 κατοίκων, οι 268 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70901-71000)²⁸⁰⁹.

Το 1932 ανήκει στη κοινότητα Φιλίππων (πρώην Μεσόρεμα).

Το 1940, ο οικισμός Ματζάρ-Τσιφλίκ, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. - 16/10/1940).

Απογραφές: 276 κάτοικοι (1928).

Μέλισσα (Δεβέκιραν)

Ο οικισμός **Δεβέκιραν**, βρίσκονταν 2 χλμ. βόρεια της Μεσιάς και 28,3 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας, σε υψόμετρο 130 μ.

2809. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Στην απογραφή του 1913 στον οικισμό κατοικούσαν 302 άτομα (170 άνδρες και 132 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Δεβέκιραν²⁸¹⁰ και προσαρτάται στη κοινότητα Δεμιρλή (ή Σιδηροχώρι).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 129 άνδρες και 163 γυναίκες, σύνολο 292 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 85 πρόσφυγες (44 άνδρες και 41 γυναίκες).

Μέχρι την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, κατοικούσαν από μουσουλμάνους²⁸¹¹ ενώ σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εδώ εγκαταστάθηκαν συνολικά 62 οικογένειες προσφύγων/240 άτομα, μετά την αναχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του για την Τουρκία σε εφαρμογή της Συνθήκης της Λοζάνης.

Το 1924 η κοινότητα Δεμιρλή και ο οικισμός Δεβέκιραν αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Δεβέκιραν αποσπάται από την κοινότητα Δεμιρλή και προσαρτάται στην κοινότητα Μποσταντζιλής (Φ.Ε.Κ. 186^Α – 07/06/1926) ενώ την ίδια χρονιά μετονομάζεται σε **Μέλισσα**²⁸¹².

Το 1927 ο οικισμός Μέλισσα της κοινότητας Κηπίων (πρώην Μποσταντζιλή) προσαρτάται τη κοινότητα Μεσιάς.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 293 κατοίκων και οι 293 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65761-65840)²⁸¹³.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας», ο οικισμός Μέλισσα αποσπάται από την κοινότητα Μεσιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ο οικισμός Μέλισσα αποσπάται από το δήμο Πιερέων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στη Τοπική Κοινότητα Μασιάς (μαζί με τον οικισμό Μεσιά) της Δημοτικής Ενότητας Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 293 κάτοικοι (1928), 335 (1940), 325 (1951), 261 (1961), 205 (1971), 203 (1981), 216 (1991), 208 (2011).

Σήμερα η Μέλισσα είναι ένας μικρός οικισμός πνιγμένος στο πράσινο με την όμορφη πλατεία της

2810. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [9. Ο συνοικισμός Δεμιρλή (ή Σιδηροχώρι) υπό το όνομα αυτής Δεμιρλή (ή Σιδηροχώριον) και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δεμιρλή (ή Σιδηροχώρι) ενούνται και οι συνοικισμοί Βελτζιλέρ, Δεβεκλή, Δουρμουσλού και Δεβέκιραν].

2811. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Πράβι (Ελευθερούπολη)».

2812. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [22. Ο συνοικισμός Δεβέκιραν της αυτής κοινότητος Μποσταντζιλής μετονομάζεται εις «Μέλισσα»].

2813. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

μπροστά στον Άγιο Δημήτριο, πολιούχο του, που το όνομά του μας παραπέμπει πάλι στο έξοχο μέλι της περιοχής. Φαίνεται πως ο οικισμός αυτός κερδίζει έδαφος καθώς χτίζονται διαρκώς καινούργια σπίτια.²⁸¹⁴

Μελισσοκομείο ή Μελισσόκαμπος (Τσιτακλή)

Ο οικισμός **Τσιτακλή** βρίσκονταν περίπου 26,5 χλμ. νοτιοδυτικά από την Καβάλα, στους πρόποδες του Παγγαίου όρους, σε υψόμετρο 160 μ. κοντά στη Μουσθένη.

Το 1886 είχε 320 Οθωμανούς Κατοίκους (Σχινάς).

Το 1914 αποτελούσε τουρκική κοινότητα με Μουχτάρη και 287 Οθωμανούς (143 άνδρες και 144 γυναίκες) κατοίκους που ασχολούνταν με την γεωργία. Είχαν τζαμί και Οθωμανική σχολή²⁸¹⁵.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός Τσιτακλή²⁸¹⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Σαμακόβου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 98 άνδρες και 122 γυναίκες, σύνολο 220 κάτοικοι.

Μέχρι την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, το Τσιτακλή είχε μουσουλμανικό πληθυσμό²⁸¹⁷. Τότε (1923) κτίστηκε και το δημοτικό σχολείο Μελισσοκομείου που λειτουργεί μέχρι σήμερα συνεχώς με μόνη διακοπή τα χρόνια της Κατοχής²⁸¹⁸.

Εδώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928, η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., εγκατέστησε 53 οικογένειες προσφύγων/238 άτομα.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Τσιτακλή, μετονομάζεται σε **Μελισσοκομείο**²⁸¹⁹ και ανήκει στη κοινότητα Δωματίων (Σαμακόβου).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 307 κατοίκων, οι 105 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65841-65920)²⁸²⁰.

Το 1949 ο οικισμός Μελισσοκομείο αποσπάται από την κοινότητα Δωματίων και ορίζεται έδρα στη κοινότητα Μελισσοκομείου.

2814. http://ellinika-xwria.blogspot.com/2016/02/blog-post_811.html.

2815. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2816. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [8. Ο συνοικισμός Σαμακόβον υπό το όνομα «κοινότης Σαμακόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενοούνται και οι συνοικισμοί **Τσιτακλή** και Κουλαλή].

2817. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Πράβι (Ελευθερούπολη)».

2818. <https://slideplayer.gr/slide/4902846/>

2819. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [14. Ο συνοικισμός Τσιτακλή της αυτής κοινότητος (Σαμακόβου) μετονομάζεται εις «**Μελισσοκομείο**»].

(Σημ. Προφανώς αργότερα το όνομα διορθώθηκε σε Μελισσοκομείο).

2820. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός (Φ.Ε.Κ. 594Δ – 13/11/1978).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μελισσοκομείο αποσπάται από την κοινότητα Μελισσοκομείου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Πιερέων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στη Τοπική Κοινότητα Μελισσοκομείου (μαζί με τον οικισμό Πυργοχώρι), της Δημοτικής Ενότητας Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 307 κάτοικοι (1928), 397 (1940), 456 (1951), 447 (1961), 327 (1971), 324 (1981), 289 (1991) και 290 (2011).

Μεσιά (Ρεχιμλή)

Ο οικισμός **Ριχιμλή ή Ρεχιμλή** βρίσκονταν 8 χλμ. νοτιοδυτικά της Μουσθένης και 25,3 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας, σε υψόμετρο 125 μ.

Στη θέση Κουμού Λόφος, στα σύνορα με τις Ελευθερές, έχει βρεθεί αρχαίο νεκροταφείο της ύστερης Αρχαϊκής – Κλασσικής εποχής²⁸²¹.

Το 1886 είχε 200 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913, στην Απαρίθμηση του πληθυσμού είχε 120 κατοίκους (51 άνδρες και 69 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός Ρεχιμλή²⁸²² και προσαρτάται στη κοινότητα Μποσταντζιλής.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 53 άνδρες και 56 γυναίκες, σύνολο 109 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 62 πρόσφυγες (33 άνδρες και 29 γυναίκες).

Μέχρι την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, κατοικούσαν από μουσουλμάνους²⁸²³ ενώ εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μετά την αναχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του και τη Συνθήκη της Λοζάνης, με αποτέλεσμα στον οικισμό το 1928 να κατοικούν συνολικά 37 οικογένειες προσφύγων /142 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Το 1924 η κοινότητα Μποσταντζιλή και ο οικισμός Ρεχιμλή αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Ρεχιμλή μετονομάζεται σε **Μεσιά**²⁸²⁴, ενώ το 1927 ο οικισμός απο-

2821. Ιστοσελίδα: «Κήρυξη αρχαιολογικών χώρων του δήμου Ελευθερών και του δήμου Ελευθερουπόλεως στο νομό Καβάλας».

2822. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [5. Ο συνοικισμός Μποσταντζιλή υπό το όνομα «κοινότης Μποσταντζιλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Τόβλιανη, **Ρεχιμλή**, Ελετζίκ, Οσμανλή, Κότσανη και Δράνοβα].

2823. Δημήτρης Λιθοδόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Πράβι (Ελευθερούπολη)».

2824. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [7. Ο συνοικισμός **Ριχιμλή της αυτής κοινότητος (Κηπίων)** μετονο-

σπάται από την κοινότητα Κηπίων και ορίζεται έδρα της κοινότητας Μεσιάς (Φ.Ε.Κ. 413^Α – 22/11/1926).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 182 κατοίκων, οι 143 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65921-65980)²⁸²⁵.

Στον οικισμό υπάρχει μικρό πέτρινο μονότοξο γεφύρι. Θεωρείται ότι η ετυμολογία του ονόματος προέρχεται από τα μικρούς οικισμούς που βρίσκονταν ανάμεσα στους δύο βραχίονες του ποταμού Μαρμαρά, τα Μεσσήσια²⁸²⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μεσιά αποσπάται από την κοινότητα Μεσιάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Πιερέων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου (έδρα η Ελευθερούπολη) στη Τοπική Κοινότητα Μεσιάς (μαζί με τον οικισμό Μέλισσα) της Δημοτικής Ενότητας Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 87^α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 182 κάτοικοι (1928), 241 (140), 256 (1951), 245 (1961), 196 (1971), 177 (1981), 183 (1991), 170 (2011).

Μεσότοπος (Δουρμουσλού ή Δουρμουσλή)

Ο οικισμός **Δουρμουσλή ή Δουρμουσλού**, βρίσκονταν σε υψόμετρο 130 μ., ανάμεσα στους οικισμούς Καραβαγγέλης και Μονοκαρυδιά, νότια-νοτιοδυτικά της Ελευθερούπολης.

Το 1913 στον οικισμό κατοικούσαν 225 άτομα (119 άνδρες και 106 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίστηκε ως οικισμός Δουρμουσλού²⁸²⁷ και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Δεμιρλή (νομού Δράμας) μαζί με τους οικισμούς Δεβέκιραν, Δεβεκλή, Μουρσαλή και Βελτζιλέρ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 87 άνδρες και 100 γυναίκες, σύνολο 187 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 68 πρόσφυγες (35 άνδρες και 33 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των Πληθυσμών το 1923 οι μουσουλμάνοι κάτοικοί του εγκαταλείπουν τον οικισμό και εδώ μετά το 1923, η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε μέχρι το

μάζεται εις «**Μεσιά**»].

2825. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2826. Ιστοσελίδα: Μεσιά. Δήμος Παγγαίου.

2827. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Δεμιρλή (ή Σιδηροχώρι) υπό το όνομα αυτής Δεμιρλή (ή Σιδηροχώριον) και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δεμιρλή (ή Σιδηροχώρι) ενούνται και οι συνοικισμοί Βελτζιλέρ, Δεβεκλή, **Δουρμουσλού** και Δεβέκιραν].

1928 και άλλες οικογένειες προσφύγων που στο σύνολο τους ανέρχονταν σε 49 οικογένειες προσφύγων/206 άτομα.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Δουρμουσλού, μετονομάζεται σε **Μεσότοπος**²⁸²⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 211 κατοίκων, οι 167 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 66361-66440)²⁸²⁹.

Το 1971 ο οικισμός Μεσότοπος, **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Σιδηρόχωριο της ομώνυμης κοινότητας. (Φ.Ε.Κ. - 14/03/1971).

Απογραφές: 211 κάτοικοι (1928), 300 (1940), 259 (1951), 264 (1961).

Μικροχώρι (Αχατλάρ)

Ο οικισμός **Αχατλάρ** βρίσκονταν 10 χλμ. βορειοδυτικά της Καβάλας και 28,5 χλμ. νότια των Φιλίππων.²⁸³⁰ Σήμερα ο οικισμός είναι δυτικά της Εθνικής Οδού Δράμας-Καβάλας ανάμεσα στο Πολύστυλο (βόρεια-βορειοδυτικά), Δάτο (βορειοδυτικά) και Αμυγδαλεώνα (δυτικά –βορειοδυτικά).

Το 1913 με την Απαρίθμηση των κατοίκων, στον οικισμό κατοικούσαν 149 άτομα (67 άνδρες και 82 γυναίκες) ενώ το 1914 αποτελούσε τουρκική κοινότητα με 159 Οθωμανούς κατοίκους που ασχολούνταν με την γεωργία και είχαν την εποπτεία του μυχτάρη. Στον οικισμό υπήρχε τζαμί και Οθωμανική σχολή²⁸³¹.

Πρωταρχικά αναγνωρίστηκε²⁸³² ως οικισμός το 1919 και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Μεσσωρώπης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 53 άνδρες και 84 γυναίκες, σύνολο 137 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 49 πρόσφυγες (20 άνδρες και 29 γυναίκες). Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923-1924 οι Οθωμανοί κάτοικοι του αποχώρησαν από τον οικισμό και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες που το 1928, στο σύνολό τους ήταν 35 οικογένειες προσφύγων/138 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

2828. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [20. Ο συνοικισμός Δουρμουσλού της αυτής κοινότητος (Δεμιρλή-Σιδηροχωρίου) μετονομάζεται εις «**Μεσότοπος**»].

2829. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2830. Ιστοσελίδα: .

2831. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2832. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [7. Ο συνοικισμός Μεσσωρόπη υπό το όνομα «κοινότης Μεσσωρόπης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μεσσωρόπης ενούνται και οι συνοικισμοί **Αχατλάρ**, **Ισερλή** και **Τσιφλίκι**].

Το 1926 ο οικισμός Αχατλάρ μετονομάζεται σε **Μικροχώρι**²⁸³³ και προσαρτάται στη κοινότητα Πλατανότοπου (πρώην Ισιρλή).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 144 κατοίκων, δεν βρέθηκαν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 68201-68260)²⁸³⁴.

Το 1951 ο οικισμός Μικροχώριον, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Το 1961 γίνεται αναγνώριση εκ νέου του οικισμού και προσάρτησή του στην κοινότητα Πολυστύλου. (Φ.Ε.Κ. – 19/03/1961).

Το 1994 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Πολυστύλου και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 105^Α· 06/07/1994).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός αποσπάται από το δήμο Φιλίππων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας, στη Τοπική Κοινότητα Πολυστύλου, (μαζί με το Πολύστυλο και το Δάτο) της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 144 κάτοικοι (1928), 230 (1940) 94 κάτοικοι (2011).

Μοναστηράκι (Ρεσήτ Μπέη)

Ο **Ρεσήτ Μπέη ή Βέη** ήταν ένα μικρός μουσουλμανικός οικισμός βόρεια από την Κεραμωτή (4,5 χλμ.) και νοτιοανατολικά από την Καβάλα (44,7 χλμ.).

Στην Απαρίθμηση του πληθυσμού το 1913 είχε 140 κατοίκους, 68 άνδρες και 72 γυναίκες.

Ο οικισμός αναγνωρίζεται ως Ρεσήτ Μπέη²⁸³⁵ το 1919 και προσαρτάται στη κοινότητα Σαπαίων (ή Σαρή Σαμπάν) του νομού Δράμας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 82 άνδρες και 72 γυναίκες, σύνολο 154 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 65 πρόσφυγες (32 άνδρες και 33 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε και άλλες προσφυγικές οικογένειες, στα οικήματα των μουσουλμάνων που έφυγαν για την Τουρκία με αποτέλεσμα στον οικισμό να βρίσκονται συνολικά 46 οικογένειες προσφύγων/119 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

2833. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλλας: [11. Ο συνοικισμός Αχατλάρ της κοινότητος Μεσερόπης μετονομάζεται εις «**Μικροχώρι**»].

2834. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2835. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [1. Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινέζ, Μπετζελή, Οργάντζιλαρ, Κουρί, Κουτούντζαλη, Χατζή-Αμίν-Αγά, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, **Ρεσήτ Βέη**, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, Τσίλαρ, Κεραμωτή και Καρά-Βέη].

Το 1924 η κοινότητα Σαπαίων που ανήκε και ο οικισμός Ρεσήτ Μπέη, αποσπάστηκε από το νομό Δράμας και εντάχθηκε στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1928 ο οικισμός Ρεσήτ Μπέη, μετονομάζεται σε **Μοναστηράκι**²⁸³⁶. Στην απογραφή του 1928, εκ των 286 κατοίκων, οι 230 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70321-70400)²⁸³⁷.

Το 1930 ο οικισμός Μοναστηράκι αποσπάται από την κοινότητα Σαπαίων και προσαρτάται στη κοινότητα Κεραμωτής (Φ.Ε.Κ. 271^Α -06/08/1930).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μοναστηράκι, αποσπάται από την κοινότητα Κεραμωτής (καταργείται) και ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Κεραμωτής (μαζί με την Κεραμωτή και το Χαϊδευτό) της Δημοτικής Ενότητας Κεραμωτής του δήμου Νέστου με έδρα τη Χρυσούπολη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 286 κάτοικοι (1928), 386 (1940), 426 (1961), 265 (1971), 281 (1981) 259 (1991), 238 (2011).

Μονοκαρυδιά (Μουρσαλή)

Ο οικισμός **Μουρσαλή**, βρίσκονταν σε υψόμετρο 140 μ., νότια της Καβάλας και νοτιο-νοτιοδυτικά της Ελευθερούπολης.

Το 1886 είχε 145 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων είχε 83 κατοίκους (42 άνδρες και 41 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίστηκε ως οικισμός Μουρσαλή²⁸³⁸ και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Δεμρλή (Σιδηροχώρι).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 23 άνδρες και 36 γυναίκες, σύνολο 50 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 36 πρόσφυγες (18 άνδρες και 18 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928, κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., συνολικά εγκαταστάθηκαν 16 οικογένειες προσφύγων/66 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Μουρσαλή μετονομάζεται σε **Μονοκαρυδιά**²⁸³⁹.

2836. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Καβάλας στην επαρχία Νέστου: [45. Ο συνοικισμός Ρεσίτ-Βέη της κοινότητος Χρυσουπόλεως (πρώην Σαπαίων ή Σαρή Σαμπάν) μετονομάζεται εις «**Μοναστηράκι**»].

2837. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2838. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [Ο συνοικισμός Δεμρλή (ή Σιδηροχώρι) υπό το όνομα αυτής Δεμρλή (ή Σιδηροχώριον) και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δεμρλή (ή Σιδηροχώρι) ενούνται και οι συνοικισμοί Βελτζιλέρ, Δεβεκλή, **Μουρσαλή**, Δουρμουσλού και Δεβέκιραν].

2839. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην

Στην απογραφή του 1928, εκ των 73 κατοίκων, οι 62 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 66441-66460)²⁸⁴⁰.

Το 1971, ο οικισμός Μονοκαρυδιά, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971).

Απογραφές: 73 κάτοικοι (1928), 71 (1940), 57 (1951), 36 (1961).

Μουσθένη

Η Μουσθένη ήταν και είναι μία κωμόπολη 36,2 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας, στους πρόποδες του Παγγαίου όρους. Βρίσκεται σε υψόμετρο 220 μ. και κατά μία εκδοχή εδώ ήταν η αρχαία μακεδονική πόλη Πέργαμος.²⁸⁴¹

Το 1912 είχε 500 Έλληνες και 900 Τούρκους (Ευαγγελίδης).

Το 1913 στον οικισμό κατοικούσαν 1.733 άτομα (860 άνδρες και 873 γυναίκες), ενώ το 1914 κατοικούνταν από 1.573 κατοίκους (Έλληνες και Τούρκους) που ασχολούνταν με την γεωργία. Στον οικισμό υπήρχε και Πρόεδρος και Μουχτάρης και Εκκλησία και Τζαμί και δημοτικό Ελληνικό σχολείο και Οθωμανική σχολή²⁸⁴².

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁸⁴³ ως οικισμός και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Μουσθένης που δημιουργείται με την προσάρτηση σ' αυτήν και του οικισμού Αυλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 634 άνδρες και 708 γυναίκες, σύνολο 1.342 κάτοικοι.

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών και μέχρι το 1928, στον οικισμό είχαν εγκατασταθεί 195 οικογένειες προσφύγων/324 άτομα. Ήταν μικτός οικισμός (γηγενείς και πρόσφυγες).

Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁸⁴⁴.

Εκ των 195 οικογενειών: 20 οικογένειες προέρχονταν από το Δεμερδές (13 χλμ. από την Προύσα'), οι οποίες αναχώρησαν τέλη Αυγούστου 1922 από τις εστίες τους στη Μ. Ασία για να φτάσουν τελικά στη Μουσθένη²⁸⁴⁵ και 50 από την Μανδρίτσα (2 χλμ. από το Διδυμότειχο, εντός βουλγαρικού εδάφους)²⁸⁴⁶.

υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [Ο συνοικισμός Μουρσαλή της αυτής κοινότητας (Δεμρλή-Σιδη-ρωχωρίου) μετονομάζεται εις «Μονοκαρυδιά»].

2840. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2841. Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος: Μιχ. Σταματελάτου και Φωτεινής Βάμβα-Σταματελάτου. Εκδόσεις: Εκδοτική ΕΠΕ, 2006.

2842. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

2843. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [6. Ο συνοικισμός Μουσθένης υπό το όνομα «κοινότης Μουσθένης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουσθένης ενοτάι και ο συνοικισμός Αυλή].

2844. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2845. «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης» των Μ. Μαραβέλακη-Α. Βακαλόπουλου, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 294.

2846. Ο.π. Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις..., σελ. 296.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Μουσθένης αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.655 κατοίκων, οι 983 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 66461-66760)²⁸⁴⁷.

Η Μουσθένη σε μαγνητίζει με τα τοξωτά γεφύρια που ενώνουν τις γειτονιές της, τα λιθόκτιστα παραδοσιακά σπίτια στο χρώμα της ώχρας και του μπλε και το παλιό τουρκοκό σχολείο με την επιγραφή στα αραβικά²⁸⁴⁸.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μουσθένη αποσπάται από την κοινότητα Μουσθένης (που καταργείται) και ορίζεται έδρα του δήμου Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μουσθένη αποσπάται από το δήμο Πιερέων και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου (έδρα η Ελευθερούπολη) στη Τοπική Κοινότητα Μουσθένης της Δημοτικής Ενότητας Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 1.655 κάτοικοι (1928), 1.982 (1940), 1.904 (1951), 1.659 (1961), 1.048 (1971), 1.004 (1981), 868 (1991) και 658 (2011).

Μυρτούσα (Μουραδζίκ ή Μουρατζίκ)

Ο οικισμός **Μουρατζίκ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 470 μ., 72 χλμ. βορειοδυτικά της Ξάνθης και 22 χλμ. από τη Δράμα.

Το 1886 είχε 200 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων ο οικισμός είχε 116 κατοίκους (80 άνδρες και 36 γυναίκες). Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 ο οικισμός κατοικούνταν από μουσουλμάνους και μάλιστα το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο²⁸⁴⁹.

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁸⁵⁰ ο οικισμός Μουρατζίκ και προσαρτάται στη κοινότητα Μουντζίνου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 54 άνδρες και 45 γυναίκες, σύνολο 99 κάτοικοι.

το 1921 αποσπάται από την εν λόγω κοινότητα και προσαρτάται στη κοινότητα Μπαϊρακλή Δράμας (Φ.Ε.Κ. 2^Α -03/01/1921).

2847. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2848. <https://www.visitkavala.gr/sightseeing/moustheni-mesoropi/>

2849. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2850. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιόκιση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Μούντζινος υπό το όνομα «κοινότης Μουντζίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουντζίνου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαϊρακλή, Δρένοβα, **Μουρατζίκ**, Ασικλάρ, Κίζ-Μπουκιού, Τσαϊλίκ, Χαλέπ και Μπόεβα].

Εδώ μετά το 1923 και ως το 1928, η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε 21 οικογένειες προσφύγων/81 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Μουρατζίκ αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Μουρατζίκ μετονομάζεται σε **Μυρτούσα**²⁸⁵¹.

Το 1928 ο οικισμός Μυρτούσα αποσπάται από την επαρχία Νέστου του νομού Καβάλας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 164^Α – 16/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 59 κατοίκων, οι 57 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 66961-67000)²⁸⁵².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Μυρτούσα αποσπάται από την κοινότητα Πασχαλιάς του νομού Ξάνθης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σταυρούπολης. (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010, με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Μυρτούσα, αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης (καταργείται) και εντάσσεται στο δήμο Ξάνθης στη Τοπική Κοινότητα Πασχαλιάς (μαζί με την Δρυμιά, το Χαλέπι και την Πασχαλιά), της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 59 κάτοικοι (1928), 85 (1940), 56 (1951), 88 (1961), 27 (1971), 17 (1981), 12 (1991).

Στην απογραφή του 2011 ο οικισμός Μυρτούσα δεν υπάρχει. Έσβησε.

Νέα Ηρακλίτσα (Ηρακλείτσα)

Ο παραθαλάσσιος οικισμός **Νέα Ηρακλίτσα** βρίσκονταν 13 χλμ. δυτικά της Καβάλας.

Ιδρύθηκε από πρόσφυγες της Ανατ. Θράκης το 1924, όταν εγκαταστάθηκαν σε αυτόν 102 οικογένειες προσφύγων/395 άτομα. Σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1929 ο οικισμός αναγνωρίζεται²⁸⁵³ και δημιουργείται η κοινότητα Νέα Ηρακλείτσα, ενώ το 1951 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Νέα Ηρακλίτσα**.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 389 κατοίκων, οι 366 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2851. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [13 Ο συνοικισμός Μουρατζίκ της αυτής κοινότητας (Μπαϊρακλή) μετονομάζεται εις «Μυρτούσα»].

2852. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2853. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 97^Α της 12^{ης} Μαρτίου 1929, Περί αναγνωρίσεως κοινότητος Νέας Ηρακλείτσης εν τω νομῷ Καβάλας: [Αναγνωρίζεται εν τῷ Νομῷ Καβάλας, επαρχία Παγγαίου, εις ἰδίαν κοινότητα ὁ συνοικισμός Ηρακλείτσης ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Νέας Ηρακλείτσης» καὶ με ἔδραν τὸν ὁμώνυμον συνοικισμὸν ἀποσπῶμενος ἀπὸ τῆς κοινότητος Ελευθερών].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 140 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 67061-67200)²⁸⁵⁴.

Το 1981 αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Ηρακλίτσας, ο οικισμός Σαράντα (Φ.Ε.Κ. - 05/04/1981) και το 1991 αναγνωρίζεται και προσαρτάται και ο οικισμός Αποβάθρα (Φ.Ε.Κ. - 17/03/1991).

Ένα από τα κύρια αξιοθέατα είναι η εκκλησία της Παναγίας της Φανερωμένης, όπου βρίσκεται η θαυματουργή Εικόνα της Μεγαλόχαρης, την οποία σύμφωνα με την παράδοση έχει φιλοτεχνήσει ο Ευαγγελιστής Λουκάς. Φυλάσσεται, επίσης, η Κάρα του Αγίου Χαραλάμπους του Ιερομάρτυρος. Ο ναός γιορτάζει τα εννιάμερα της Θεοτόκου, οπότε και γίνεται στον οικισμό εμποροπανήγυρη²⁸⁵⁵.

Στη θέση «Αετοπλαγιά» βρίσκεται το σπήλαιο των Νυμφών, με ευρήματα προϊστορικών και ιστορικών χρόνων²⁸⁵⁶. Στη θέση Σιτζάκ Ντερέ, στο όρος Σύμβολο, βρίσκονται δύο πύργοι της κλασικής - ελληνιστικής περιόδου²⁸⁵⁷.

Απέναντι από τη Νέα Ηρακλίτσα βρίσκονται τα νησάκια Φιδονήσι, (το οποίο είναι ιδιόκτητο), και Αρεθούσα, βραχονησίδες οι οποίες παλιότερα ήταν ένα νησί.

Η Νέα Ηρακλίτσα φημίζεται για το γραφικό λιμανάκι της και για την παραλία της, με τις πολλές ταβέρνες.²⁸⁵⁸ Η παραλία της Νέας Ηρακλίτσας, που αποκαλείται αλάνα διαθέτει beach bars και γήπεδα βόλεϊ. Η παραλία βραβεύτηκε για πρώτη φορά με γαλάζια σημαία το 2007 και θεωρείται μία από τις καλύτερες του νομού Καβάλας.²⁸⁵⁹ Υπάρχουν επίσης οργανωμένοι χώροι στάθμευσης, ιστιοπλοϊκός όμιλος και γήπεδα 5x5.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέα Ηρακλίτσα και οι οικισμοί Αποβάθρα και Σαράντα αποσπώνται από την κοινότητα Ηρακλίτσας (καταργείται) και προσαρτώνται στο δήμο Ελευθερών (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Ηρακλίτσα αποσπάται από τον δήμο Ελευθερών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου, στη Τοπική Κοινότητα Νέας Ηρακλίτσας (μαζί με την Αποβάθρα) της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερών (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 389 κάτοικοι (1928), 470 (1940), 449 (1951), 441 (1961), 395 (1971), 399 (1981), 416 (1991), 1.603 (2011).

Νέα Καρβάλη (Τσαρπαντί)

Ο οικισμός **Τσαρπαντί** βρίσκονταν στη θέση που σήμερα είναι η Νέα Καρβάλη²⁸⁶⁰, στον μυχό του κόλπου της Καβάλας, σε υψόμετρο 5 μ.

2854. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2855. Ιστοσελίδα: Νέα Ηρακλίτσα δήμος Παγγαίου.

2856. Ιστοσελίδα: «Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων νομών Καβάλας, Δράμας και Σερρών». Διαρκής Κατάλογος Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος. 1980.

2857. «Κήρυξη αρχαιολογικών χώρων του δήμου Ελευθερών και του Δήμου Ελευθερουπόλεως στο νομό Καβάλας». Διαρκής Κατάλογος Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος. 31 Οκτωβρίου 2001.

2858. Νέα Ηρακλίτσα kavala.net.

2859. Αλάνα Ν. Ηρακλίτσας Neaperamos.net.

2860. Χάρτης Δημ. Λιθοξόου, Γραφείο Καβάλλας.

Το 1886 ήταν ένα τσιφλίκι που απαρτίζονταν από ένα ευρύχωρο οίκημα του ιδιοκτήτη που είχε 15 δωμάτια, 10 καλύβες γεωργών και ένα μικρό χάνι. Σε αυτό τον χώρο έρχονταν προς διασκέδαση από την Καβάλα με βάρκες (Σχινάς).

Εδώ μετά το 1923 και την Ανταλλαγή των πληθυσμών ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 330 οικογένειες προσφύγων/1.117 άτομα από το Γκέλβερν και Κενέταλα της Καππαδοκίας²⁸⁶¹ κατά πλειοψηφία.

Αποτελεί συνέχεια της παλαιάς Καππαδοκικής Καρβάλης (Γκέλβερν-σήμερα) και σέρνει πίσω της μακραίωνη ιστορία. Αρχικά, οι κάτοικοί της έμειναν κάτω από αντίξοες συνθήκες σε σκηνές βόρεια του οικισμού στην περιοχή Τσινάρ Ντερέ (Λεύκη) ερχόμενοι από την Καππαδοκία τον Αύγουστο του 1924²⁸⁶². Στη σημερινή Νέα Καρβάλη μετεγκαταστάθηκαν περίπου 2 χρόνια αργότερα. Οι πρόσφυγες έφεραν από την Παλιά Καρβάλη το Ιερό Σκίνημα του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου και έκτισαν τον ομώνυμο ναό. Εκεί φυλάσσονται ως ανεκτίμητος θησαυρός τα λείψανα του Αγίου Γρηγορίου, τα οποία μετέφεραν με ευλάβεια οι μαρτυρικά ξεριζωμένοι πρόγονοί μας από το Γκέλβερν της Καππαδοκίας.

Το 1925 γίνεται η σύσταση της κοινότητας **Νέας Καρβάλης**²⁸⁶³ με την απόσπαση του οικισμού Νέα Καρβάλη από την κοινότητα Κιοσέ Ελιάς και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.090 κατοίκων, οι 1.036 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 440 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 67201-67640)²⁸⁶⁴.

Βασικά αξιοθέατα του οικισμού αποτελούν: ο Ιερός Προσκυνηματικός Ναός του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, ο παραδοσιακός οικισμός Ακόντισμα και η όμορφη παραλία κατά μήκος του οικισμού²⁸⁶⁵. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το Κέντρο Καππαδοκικών Μελετών και το Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο του Ελληνο-Καππαδοκικού Πολιτισμού²⁸⁶⁶.

Η Νέα Καρβάλη βρίσκεται ανάμεσα σε δύο εργοστάσια, δυτικά της λειτουργεί από το 1963 η Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων (Β.Φ.Λ.) και ανατολικά της οι χερσαίες εγκαταστάσεις της ΚΑΒΑΛΑ ΟΙΛ από το 1981.

Βορειοανατολικά της πόλης βρίσκεται ο παραδοσιακός οικισμός Ακόντισμα, ο οποίος δημιουργήθηκε από τη Στέγη Πολιτισμού Νέας Καρβάλης (ιδρύθηκε το 1981). Στο

2861. Συνεών Κοιμισόγλου: «Καππαδοκία. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ελλήνων Ιστορία, Πίστη, Πολιτισμός», ILP Productions, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 412- 413.

2862. Δες Μαρτυρίες. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. τόμος Β', σελ. 9-11.

- Πολυξένης Κατραντζή «Ήταν Κατάρτα Θεού η Ανταλλαγή»

- Σωκράτη Λουκίδη «...ήρθαμε στην Ελλάδα και δυστυχήσαμε...».

2863. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 167^Α της 9^{ης} Ιουλίου 1925, Περί αναγνώρισεως ως κοινότητας του συνοικισμού Νέα Καρβάλη: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης ο εν τη περιφερεία της κοινότητος Κιοσέ-Ελιάς νεοσυσταθείς προσφυγικός συνοικισμός **Νέα Καρβάλη** υπό το όνομα «κοινότης Νέας Καρβάλης» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν].

2864. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2865. <http://www.diakopes.gr/destinations/siteseeing/?cid=40304>

2866. http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3406

υπαίθριο θέατρο του Ακοντίσματος πραγματοποιείται κάθε καλοκαίρι το Διεθνές Λαογραφικό Φεστιβάλ «Ήλιος και Πέτρα»²⁸⁶⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέας Καρβάλης αποσπάται από την κοινότητα Νέας Καρβάλης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Καρβάλη ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Νέας Καρβάλης (μαζί με την Άνω Λεύκη και τη Λεύκη) της Δημοτικής Ενότητας Καβάλας του δήμου Καβάλας. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφή: 1.090 κάτοικοι (1928), 1.100 (1940), 1.209 (1951), 1.270 (1961), 1.136 (1971), 1.660 (1981), 1894 (1991) και 2.177 (2011).

Νέα Καρυά (Καρά Βέη) και (Μπιλιάλαγας)

Ο οικισμός **Καρά-Βέη** ήταν αρχικά κτισμένος 3 χλμ. ανατολικότερα, του σημερινού χωριού Ν. Καρυές, αλλά λόγω πλημμυρών του Νέστου το διάστημα 1946-1949, ξαναχτίστηκε πάνω στον οδικό άξονα Χρυσούπολης-Κεραμωτής. Βρίσκεται 5,6 χλμ. βόρεια της Κεραμωτής.

Οι πρώτοι κάτοικοι έρχονται στην περιοχή του Σαρή-Σαμπάν (Χρυσούπολης) το 1914 όταν με την επικράτηση των Νεότουρκων στο Οθωμανικό κράτος η ζωή των ελληνικής καταγωγής κατοίκων αλλάζει δραματικά. Οι εκτοπίσεις στα βάθη της Ανατολίας, η αναγκαστική στράτευση των νέων στα «αμελέ ταμπουρού» οι επιδρομές των μουατζιρικών και το καθεστώς τρομοκρατίας που υπάρχει κάνουν «αφιλόξενο» το περιβάλλον και αρκετοί Θρακιώτες φεύγουν για την Ελλάδα²⁸⁶⁸.

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Καρά-Βέη²⁸⁶⁹ και προσαρτάται στη κοινότητα Σαπαίων ή Σαρή Σαμπάν.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 15 άνδρες και 10 γυναίκες, σύνολο 25 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 168 πρόσφυγες (90 άνδρες και 78 γυναίκες). Οι περισσότεροι από αυτούς τους πρόσφυγες επιστρέφουν στη Θράκη και στα χωριά τους μεταξύ των ετών 1920-1922 όταν ελευθερώνεται η Ανατολική Θράκη. Το φθινόπωρο του 1922 όμως εγκαταλείπουν οριστικά τις πατρίδες τους και εγκαθίστανται στους νέους οικισμούς.

Η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εκτιμά ότι εδώ εγκαταστάθηκαν 61 οικογένειες προσφύγων (247 άτομα). Οι κάτοικοι της Νέας Καρυάς κατάγονται από την Ανατολική Θράκη. Οι περισσότεροι από αυτούς από το χωριό Καρυά της περιοχής Μαλγάρων. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις προγονικές εστίες τους και πρό-

2867. <https://www.emtgreece.com/el/settlements/akontisma-n-karbalis>

2868. Ιστοσελίδα: dimnkar (2013-06-13), Local History of Nea Karya Greece2,

2869. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινέζ, Μπετζελή, Οργάντζιλαρ, Κουρί, Κουνούντζαλη, Χατζή-Αμίν-Αγά, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσήτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, **Μπιλιάλαγα**, Τόϊλαρ, Κεραμωτή και **Καρά-Βέη**].

σφυγες να αναζητήσουν τη νέα τους πατρίδα στην ελεύθερη Ελλάδα. Εγκαθίστανται στην δυτική πλευρά του Νέστου στα τσιφλίκια Καρά-Μπέη και Μπιλάλ-Αγά²⁸⁷⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 67641-67720)²⁸⁷¹.

Στην ίδια περιοχή, υπήρχε την ίδια περίοδο και ο οικισμός **Μπιλάλ-Αγά (Μπιλιάλαγας)** που ακολουθεί την ίδια πορεία. Αναγνωρίζεται και αυτός το 1919 και προσαρτάται στη κοινότητα Σαπαίων ή Σαρή Σαμπάν.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 296 πρόσφυγες (146 άνδρες και 150 γυναίκες).

Η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. υπολογίζει τους πρόσφυγες του οικισμού το 1928, σε 88 οικογένειες προσφύγων/320 άτομα.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 67721-67840)²⁸⁷².

Το 1926 οι οικισμοί Μπιλάλ-Αγά και Καρά-Μπέη μετονομάζονται σε **Νέα Καρνά**²⁸⁷³ θεωρούνται ένας οικισμός, προσαρτώνται στη Κοινότητα Χρυσουπόλεως και αρχίζει η ιστορία του οικισμού με τη νέα του μορφή (Φ.Ε.Κ. 413 – 22/11/1926).

Το 1928 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Χρυσουπόλεως και ορίζεται έδρα της κοινότητας Νέων Καρνάς (Φ.Ε.Κ. 36^Α – 14/03/1928) ενώ στην απογραφή του 1928, εκ των 735 κατοίκων, οι 672 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1930 γίνεται η πρώτη διανομή χωραφιών, λίγο αργότερο χτίζεται το σχολείο, η εκκλησία και όλο δείχνουν ότι τα προβλήματα ανήκουν πια στο παρελθόν.

Την περίοδο 1946-1949 οι κάτοικοι εγκαταλείπουν τον οικισμό τους λόγω των πλημμυρών του Νέστου ποταμού. Η αποψίλωση μεγάλου μέρους του δάσους του Νέστου (Κοτζά Ορμάν) έχει ως αποτέλεσμα να αλλάξει πορεία η κοίτη του ποταμού και να πλημμυρίσουν τρία χωριά που ήταν χτισμένα πλησίον του και μεταξύ αυτών και η Νέα Καρνά.

Το πανηγύρι του οικισμού στις 23 Αυγούστου ξεχωρίζει ως το μεγαλύτερο όλης της περιοχής. Την επόμενη ημέρα το πανηγύρι κλείνει με την «**πάλη με λάδι**» ένα έθιμο που οι κάτοικοι έφεραν από την πατρίδα τους και το διατηρούν ως σήμερα²⁸⁷⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέα Καρνά, αποσπάται από την κοινότητα Νέας Καρνάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κεραμωτής (Φ.Ε.Κ. 244Α – 04/12/1997).

2870. Ιστοσελίδα: dimnkar (2014-05-01), Η Νέα Καρνά σε άσπρο-μαύρο.

2871. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2872. Ό.π.

2873. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλλας: [Οι συνοικισμοί Καρά-Μπέη και Μπιλάλ-Αγά της αυτής κοινότητος (Χρυσουπόλεως, πρώην Σαρή Σαμπάν) έν χωρίον αποτελούντες, μετονομάζονται εις «Νέα Καρνά»].

2874. Ιστοσελίδα: xalkopios (2012-02-26), Νέα Καρνά Καβάλας Παλέστρα.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Καρυά, αποσπάται από το δήμο Κεραμωτής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου, στη Τοπική Κοινότητα Νέας Καρυάς της Δημοτικής Ενότητας Κεραμωτής (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητας Καβάλας στη Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Απογραφές: 735 κάτοικοι (1928), 1.152 (1940), 1.646 (1951), 1.651 (1961), 1.199 (1971), 1.593 (1981), 1.506 (1991) και 1.424 (2011).

Νέα Κώμη (Γενή Κιοϊ)

Ο οικισμός **Γενή Κιοϊ** βρίσκονταν βορειοανατολικά της Καβάλας, 2 χλμ. βορειοδυτικά του Ποντολιβάδου και 13 χλμ. δυτικά της Χρυσούπολης, σε υψόμετρο 80 μ.

Το 1886 είχε 250 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1919²⁸⁷⁵ αναγνωρίζεται ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Καρατζά Κιοϊ (μετέπειτα κοινότητα Φιλίππων).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 49 άνδρες και 56 γυναίκες, σύνολο 105 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 3 πρόσφυγες. (2 άνδρες και 1 γυναίκα). Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό 33 οικογένειες προσφύγων/117 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁸⁷⁶.

Το 1924 ο οικισμός Γενή Κιοϊ και η κοινότητα Καρατζά Κιοϊ που ανήκε, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Γενή Κιοϊ μετονομάζεται σε **Νέα Κώμη**²⁸⁷⁷.

Το 1927 ο οικισμός Νέα Κώμη αποσπάται από την κοινότητα Φιλίππων και προσαρτάται στη κοινότητα Δουκαλίου. (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 10/08/1927).

Στην απογραφή 1928, εκ των 191 κατοίκων, οι 180 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 67841-67900)²⁸⁷⁸.

Το 1929 αποσπάται από την κοινότητα Δουκαλίου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας Νέας Κώμης (Φ.Ε.Κ. 384^Α – 25/10/1929).

2875. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [4. Ο συνοικισμός Καρατζά Κιοϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά Κιοϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιοϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπoϊνού-Κισλή, Καρτζιλάρ, Καγιά-Μπουνάρ (Πετροπηγή), Εσκή-Κιοϊ, Δεδε-δαγ, Δοϊρανλή και Γενή Κιοϊ].

2876. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2877. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [43. Ο συνοικισμός Γενή Κιοϊ της αυτής κοινότητος (Φιλίππων) μετονομάζεται εις «**Νέα Κώμη**»].

2878. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1969 η Νέα Κώμη, παύει να είναι έδρα της κοινότητας Νέας Κώμης που τώρα ορίζεται ως νέα έδρα, ο οικισμός Ποντολίβαδο (Φ.Ε.Κ. 30^Α – 20/02/1969), ενώ λίγους μήνες αργότερα η κοινότητα Νέας Κώμης μετονομάζεται σε κοινότητα Ποντολιβάδου (Φ.Ε.Κ. 208^Α-21/10/1969).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Κώμη αποσπάται από την κοινότητα Ποντολιβάδου και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέα Κώμη, αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου, στη Τοπική Κοινότητα Ποντολιβάδου (μαζί με το Άνω Ποντολίβαδο και το Ποντολίβαδο) της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης, (Φ.Ε.Κ. 87^α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 191 κάτοικοι (1928), 265 (1940), 398 (1951), 167 (1961), 100 (1971), 61 (1981), 62 (1991) και 62 (2011).

Νέα Πέραμος (Καλιά Τσιφλίκ).

Ο οικισμός **Νέα Πέραμος** είναι μια παραθαλάσσια κωμόπολη που βρίσκεται 17 χλμ. νοτιοδυτικά της πόλης της Καβάλας, στον όρμο Ελευθερών.

Η ιστορία της φτάνει μέχρι στο 7^ο αι. π. Χ., όταν Θασίτες ίδρυσαν στην απέναντι όχθη της στερεάς την αποικία Οισύμη.²⁸⁷⁹ Στην θέση του αρχαίου οικισμού αναφέρεται για πρώτη φορά κατά το 9^ο αι. μ. Χ. η επισκοπική έδρα Ανακτορούπολη, η οποία κατατάσσεται σήμερα στους σημαντικότερους αρχαιολογικούς και ιστορικούς τόπους του νομού Καβάλας. Κατά την βυζαντινή εποχή αποτέλεσε ο όρμος των Ελευθερών ένα από τα σημαντικά λιμάνια του βόρειου Αιγαίου. Η κάθοδος και τελικά ο ουσιαστικός αφανισμός της Ανακτορούπολης στα πλαίσια της επέκτασης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έλαβε χώρα κατά το 14^ο και 15^ο αι.

Οι σημερινοί κάτοικοι της κωμόπολης Νέα Πέραμος κατάγονται στην πλειοψηφία τους από πρόσφυγες της Μ. Ασίας, οι οποίοι είχαν εκδιωχθεί στις αρχές της δεκαετίας του 1920 από την περιοχή της Πέραμος στην νότια όχθη της θάλασσας του Μαρμαρά. Ο βίαιος ξεριζωμός του Ελληνισμού της Μ. Ασίας από τις προγονικές πατρίδες, το 1922, οδήγησε τους πρόσφυγες από την Πέραμο της Κυζικηνής Χερσονήσου Προποντίδας στην Ελλάδα, στην περιοχή της Καβάλας, εκεί όπου ιδρύθηκε η νέα πατρίδα, η Νέα Πέραμος Καβάλας.

Το 1924, οι Περάμιοι, που είχαν εγκατασταθεί και δημιουργήσει μία εύρωστη παροικία στην Κωνσταντινούπολη, (μετά την καταστροφική φωτιά της Περάμου από τους Τούρκους το 1915 και την εξορία που ακολούθησε) διώχθηκαν, αφού έγινε πράξη η υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών Ελλάδας και Τουρκίας, σύμφωνα με τη συνθήκη της Λοζάνης. Το δεύτερο κύμα προσφύγων, φτάνοντας στην Ελλάδα, επέλεξε την παραθαλάσσια περιοχή «Μεγάλο Πεύκο» της επαρχίας Μεγαρίδος, όπου εκεί ίδρυσε την

2879. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 153.

νέα εστία, τη Νέα Πέραμο Αττικής, δηλώνοντας έτσι την καταγωγή και την πολιτιστική ταυτότητα των κατοίκων της. Τον Οκτώβριο του 1922 οι περισσότεροι Περαιμώτες πρόσφυγες είχαν συγκεντρωθεί στην Καβάλα. Στεγάστηκαν προσωρινά σε σπίτια, σε δημόσια κτίρια, σε καπναποθήκες κι όπου αλλού βρισκόταν χώρος. Άμεση ήταν η ανάγκη να βρεθεί ένας τόπος κατάλληλος για μόνιμη εγκατάσταση. Έτσι, την άνοιξη του '23 οι πρώτες οικογένειες Περαιμωτών εγκαταστάθηκαν στο συνοικισμό Νέα Μήδεια, που είχε κτιστεί για τους πρόσφυγες από τη Μήδεια της Μαύρης Θάλασσας. Ακολούθησαν κι άλλες Περαιμώτικες οικογένειες αλλά και οικογένειες από άλλα χωριά της Κυζίκου (τη Διαβατή, το Καστέλι, τη Χαρταλιμή, το Πασά Κιοϊ, τα Γανόχωρα). Στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου βρίσκεται σήμερα το εξαιρετικής τέχνης εικόνισμα του Αγίου Παντελεήμονα που οι Περαιμώτες μετέφεραν από την Πέραμα. Δυστυχώς, το εικόνισμα της Αγίας Παρασκευής χάθηκε στη Βουλγαρική Κατοχή. Τότε καταστράφηκαν και τα αρχεία της κοινότητας και ο κώδικας της παλαιάς Περάμου²⁸⁸⁰.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. οι πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν στη Νέα Πέραμο Καβάλας ήταν 216 οικογένειες/885 άτομα.

Το 1925 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Ν. Περάμου με έδρα τον ομώνυμο συνοικισμό στην οποία προσαρτάται και ο συνοικισμός Καλιά-Τσιφλίκ που μετονομάζεται σε **Ν. Πέραμο**²⁸⁸¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 971 κατοίκων, οι 916 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 300 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 67901-68200)²⁸⁸².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέα Πέραμος αποσπάται από την κοινότητα Ν. Περάμου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερών (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός της Νέας Περάμου αποσπάται από δήμο Ελευθερών (καταργείται) και μαζί με τη Αγία Μαρίνα και τον Άγιο Αθανάσιο αποτελούν την Δημοτική Κοινότητα Νέας Περάμου, της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερών, του δήμου Παγγαίου.

Σήμερα η Νέα Πέραμος είναι μια τουριστική περιοχή με καθαρές παραλίες, βραβευμένες με Γαλάζιες Σημείες, με πολλά εστιατόρια, ταβέρνες και μπαράκια και αποτελεί πόλο έλξης πολλών τουριστών, κυρίως από Βαλκανικές χώρες²⁸⁸³.

Απογραφές: 971 κάτοικοι (1928), 1.093 (1940), 1.269 (1951), 1.244 (1961), 1.206 (1971), 1.673 (1981), 2.032 (1991) και 3.557 (2011).

2880. Βικιπαίδεια: Νέα Πέραμος.

2881. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 171^Α της 11^{ης} Ιουλίου 1925, Περί αναγνώρισεως ως κοινότητος του συνοικισμού Ν. Πέραμος: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοικήσει Πραβίου ο εν τω συνοικισμό Καλιά-Τσιφλίκ της κοινότητος Ελευθερών νεοσυσταθείς προσφυγικός συνοικισμός **Νέα Πέραμος** υπό το όνομα «Κοινότης Νέα Περάμου» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενος από της κοινότητος Ελευθερών, μετονομάζεται δε ο ανωτέρω συνοικισμός Καλιά_Τσιφλίκ, εις Νέαν Πέραμον].

2882. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2883. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Νικητές (Καζιλέρ ή Γκάζιλερ).

Ο οικισμός **Καζιλέρ ή Γκάζιλερ** βρίσκονταν σε υψόμετρο 320 μ. κοντά στο Μακρυχώρι Καβάλας.

Το 1886 είχε 350 κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, ήταν 276 κάτοικοι (164 άνδρες και 112 γυναίκες).

Το 1914 λειτουργούσε μία δημοτική Οθωμανική σχολή²⁸⁸⁴.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁸⁸⁵ και προσαρτάται στη κοινότητα Ουζούν Κιόϊ (μετέπειτα Μακρυχώρι).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 115 άνδρες και 107 γυναίκες, σύνολο 222 κάτοικοι. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 29 πρόσφυγες (12 άνδρες και 17 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό να υπάρχουν 46 οικογένειες προσφύγων/179 άτομα.

Το 1928 ο οικισμός μετονομάζεται σε **Νικηταί**²⁸⁸⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 179 κατοίκων, οι 173 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 59301-59360)²⁸⁸⁷.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νικηταί αποσπάται από την κοινότητα Μακρυχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νικηταί αποσπάται από το δήμο Ορεινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου στη Τοπική Κοινότητα Μακρυχωρίου (μαζί με το Μακρυχώρι, το Κρυονέρι και την Πλατανιά) της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010]. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 179 κάτοικοι (1928), 243 (1940), 136 (1951), 71 (1961), 18 (1981) 11 (1991) και 12 κάτοικοι (2011).

Ο οικισμός αργοπεθαίνει, αν δεν έχει

2884. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2885. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ουζούν Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Ουζούν Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαρκακλή, Νεδερλή, Μουσαφά-Ογλάρ, **Γκάζιλερ**, Αχματλή, Καβατίκ, Καρατζόβα, Κωτσολάρ και Δομασλή].

2886. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^A της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στο νομό Καβάλας στην επαρχία Νέστου: [44. Ο συνοικισμός Γκαζιλέρ της αυτής κοινότητος (Μακρυχωρίου) μετονομάζεται εις «**Νικηταί**» (οι)].

2887. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Ξεριάς (Κουρού Δερέ).

Ο οικισμός **Κουρού-Δερέ** (στη βουλγαρική και τουρκική σημ. Ξεροπόταμος) βρίσκονταν βορειοανατολικά της Καβάλας, κοντά στο σημερινό χωριό Παράδεισος., σε υψόμετρο 100 μ.

Ο (Παλιός) Ξεριάς, χτίστηκε από τους Τούρκους την εποχή της Τουρκοκρατίας στους πρόποδες του όρους Λεκάνη.

Το 1886 είχε 500 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση του 1913, στον οικισμό βρέθηκαν 431 άτομα (294 άνδρες και 137 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁸⁸⁸ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Ιντζές (Παράδεισος) και στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 165 άνδρες και 155 γυναίκες, σύνολο 320 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 172 άτομα (91 άνδρες και 81 γυναίκες).

Μετά το 1923 η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το σύνολο των κατοίκων να είναι 142 οικογένειες/544 άτομα. Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁸⁸⁹.

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη, το 40% των κατοίκων ήταν ποντιακής καταγωγής²⁸⁹⁰.

Το 1924 ο οικισμός Κουρού-Δερέ και η κοινότητα Ιντζέ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 γίνεται η μετονομασία²⁸⁹¹ του συνοικισμού Κουρού-Δερέ σε **Ξεριά** (Φ.Ε.Κ. 413^Α – 22/11/1926) και η σύσταση της κοινότητας Ξεριάς ενώ ο οικισμός Ξεριάς, ορίζεται ως έδρα του.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 597 κατοίκων, οι 571 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 68341-68540)²⁸⁹².

Το 1981 γίνεται η αναγνώριση του οικισμού Νέος Ξεριάς και η προσάρτησή του στη

2888. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Νέστου: [5. Ο συνοικισμός Ιντζές υπό το όνομα «κοινότης Ιντζές» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ιντζέ ενοούνται και οι συνοικισμοί **Κουρού-Δερέ**, **Καρά-Κιδαρλή**, **Τσομπανλή** και **Μπεκλεμής**].

2889. Θεοφ. Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2890. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Εκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

2891. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 424^Α της 2^{ης} Δεκεμβρίου 1926, Περί αναγνώρισεως ως κοινότητος του συνοικισμού Λιθοχωρίου: [Αναγνωρίζεται ως κοινότης εν τη Υποδιοίκησει Νέστου του νομού Καβάλλας ο συνοικισμός **Ξεριάς** (πρώην Κουρού-Δερέ) υπό το όνομα «κοινότης Ξεριά» και έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν, αποσπώμενος της κοινότητος **Τσομπανλή**. Εις την αναγνωριζομένη κοινότητα ταύτην, ενοείται και ο συνοικισμός **Λιθοχώρι** (πρώην **Καρά-Κιδαρλή**), αποσπώμενος της αυτής κοινότητος **Τσομπανλή**].

2892. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

κοινότητα Ξεριά, (Φ.Ε.Κ. – 05/04/1981) ενώ το 1981 η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Ξεριάς στον οικισμό Νέος Ξεριάς (Φ.Ε.Κ. 123^Α-08/05/1981).

Το 1991 ο Ξεριάς καταργείται και προσαρτάται στο οικισμό Νέος Ξεριάς (Φ.Ε.Κ. – 17/03/1991). Ο νέος οικισμός του νομού Καβάλας που ονομάζεται, Νέος Ξεριάς, απέχει 10 χλμ. από τη Χρυσούπολη, 35 χλμ. από το κέντρο του Νομού και αποτελεί το ορεινό θέρετρο της μακεδονικής πόλης! Η έρημη περιοχή τις 10ετίες του 60' και του 70' κατοικείται, πλέον, από ανθρώπους οι οποίοι προέρχονται από τα γειτονικά μέρη, Λιθοχώρι, Αβραμηλιά και Δαμασκηνιά.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Νέος Ξεριάς, αποσπάται από την κοινότητα Ξεριά (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Νέος Ξεριάς, αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου, στη Τοπική Κοινότητα Ξεριά, της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης (Φ.Ε. Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 597 κάτοικοι (1928), 800 (1940), 683 (1951), 669 (1961) 362 (1971), 141 (1981) και 471 (2011).

Ορεινό (Ορέν-Δερέ)

Ο οικισμός **Ορέν-Δερέ** βρίσκονταν κοντά στο Χαλκερό περίπου 10 χλμ. από την Καβάλα.

Το 1886 είχε 400 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁸⁹³ και προσαρτάται στη κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ (Χαλκερό).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 71 άνδρες και 81 γυναίκες, σύνολο 152 κάτοικοι.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928, κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 16 οικογένειες προσφύγων/48 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1922 αποσπάστηκε από την κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α - 17/03/1922) ενώ το 1923 αποσπάται από τον δήμο Καβάλας και προσαρτάται στη κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ (Χαλκερό) (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 03/02/1923).

Το 1924 ο οικισμός Ορέν-Δερέ αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας.

Το 1926 ο οικισμός Ορέν-Δερέ, μετονομάζεται²⁸⁹⁴ σε **Ορεινό**.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 37 κατοίκων, οι 31 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

2893. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλας του του νομού Δράμας: [8. Ο συνοικισμός Κιοσέ Ελιάζ υπό το όνομα «κοινότης Κιοσέ Ελιάζ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ ενούνται και οι συνοικισμοί Τσινάρ, **Ορέν-Δερέ**, Τζαρή και Κοσταζήλ (ή Κότζιας)].

2894. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Καβάλας: [6. Ο συνοικισμός Ορέν-Δερέ της αυτής κοινότητος (Χαλκερού) μετονομάζεται εις «**Ορεινό**»].

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 68541-68560)²⁸⁹⁵.

Το 1940 ο οικισμός Ορεινό, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 37 κάτοικοι (1928).

Ορφάνι

Ο οικισμός **Ορφάνι** βρίσκεται σε υψόμετρο 50 μ. κοντά στη Γαληψό και σε απόσταση περίπου 50 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας.

Το 1912 κατοικείται από 500 Έλληνες και 100 Τούρκους (Ευαγγελίδης).

Οι παλαιότεροι κάτοικοι του λένουν ότι 1912-1913 είχαν έλθει μερικές οικογένειες (όπως η οικογένεια Τοπαλίδη) από το Γαράσαρι του Πόντου. Ίσως, αυτοί να έφεραν και ορισμένα εκκλησιαστικά σκεύη που σώζονται στον παλαιό ναό της Θεοτόκου, όπου σήμερα το Κοιμητήριο του οικισμού. Αυτοί οι Γαρασιώτες έφθασαν στο Ορφάνι, αφού πρώτα πέρασαν από την Καβάλα και εργάστηκαν ως εποχιακοί εργάτες²⁸⁹⁶.

Ο οικισμός αρχικά ήταν κτισμένος νοτιότερα. Στη μέση του παλιού οικισμού βρισκόταν πλάτανος, όπου κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 κρεμάστηκαν μοναχοί από το Μετόχι της Μονής Διονύσου²⁸⁹⁷.

Νότια του οικισμού βρίσκεται οχυρό, γνωστό και ως Φρούριο της Κοντέσας, το οποίο κατασκευάστηκε το αργότερο τον 18^ο αι. από τους Οθωμανούς ώστε να ελέγχουν το Δέλτα του Στρυμόνα ποταμού²⁸⁹⁸.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, κατοικούνταν από 207 άτομα (125 άνδρες και 82 γυναίκες) ενώ το 1914 αποτελούσε ελληνική κοινότητα με Πάρεδρο και κατοικούσαν 230 πρόσφυγες από τη Νικόπολη της Μ. Ασίας, που ασχολούνταν με τη γεωργία. Υπήρχε επίσης εκκλησία.

Το 1919 γίνεται η σύσταση²⁸⁹⁹ της κοινότητας Ορφανίου με έδρα τον οικισμό Ορφάνι. Πριν το 1922 ο πληθυσμός του οικισμού ήταν μικτός. Έλληνες και Μουσουλμάνοι, αλλά μετά έφυγαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι για την Τουρκία και έμειναν μόνο οι Έλληνες.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 47 άνδρες και 35 γυναίκες, σύνολο 82 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 315 πρόσφυγες (172

2895. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2896. <https://www.psorfaniou.gr/i-istoria-tou-choriou/>

2897. Ιστοσελίδα: «Ορφάνι». Δήμος Ορφανού.

2898. «Ιστοσελίδα: Κάστρο Ορφανίου». kastro.eu

2899. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας, στην υποδιοίκηση Πραβίου: [10. Ο συνοικισμός **Ορφάνι** υπό το όνομα «κοινότης Ορφανίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. *Προς την κοινότητα Ορφανίου ενοούνται και οι συνοικισμοί Κάργιανη, Φτέρη, Δελέμπαλη, Δρανή, Μεντεσελή, Μισές, Ορφάν Τσιφλίκ, Ορφάν Τσιφλικερή, Λογγούρ-Μαντ, Λογγούρ_Πασσαλή, Λουτρά Ελευθερών, Μονόλιθος, Μπόμπλιανης, Μονόλιθος-Φτέρης, και Τούζλα*].

άνδρες και 143 γυναίκες). Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό είχαν εγκατασταθεί 32 οικογένειες προσφύγων/119 άτομα, κυρίως ποντιακές οικογένειες προερχόμενες από το Τοκάτ, το Γαρασάρι και την Νικομήδεια. Αλλά και λίγο μετά, ήρθαν και άλλες 600 ποντιακές οικογένειες από τον Καύκασο, οι περισσότερες των οποίων εγκαταστάθηκαν στην συνέχεια στην Ποντοκόμη Κοζάνης, αφού προηγουμένως έχασαν πολλούς δικούς τους από την ελνοοσία που μάστιζε την περιοχή²⁹⁰⁰. Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη.²⁹⁰¹ Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 281 κατοίκων, οι 118 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 68561-68640)²⁹⁰².

Η κύρια εκκλησία του οικισμού, αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου, κτίστηκε το 1962 και σε αυτή φυλάσσονται εικόνες του 19ου αι. τις οποίες έφεραν Γαρασαριώτες Πόντιοι. Η οικονομία του οικισμού είναι αγροτική.

Το 1996 ο οικισμός Ορφάνι αποσπάται από τη κοινότητα Ορφανίου και προσαρτάται στο δήμο Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 108^Α – 10/06/1996).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ορφανίου αποσπάται από το δήμο Ορφανίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στη Τοπική Κοινότητα Ορφανίου (μαζί με τον οικισμό Μέγα Αλέξανδρο) της Δημοτικής Ενότητας Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 87^Α -07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 281 κάτοικοι (1928), 476 (1940), 548 (1951), 648 (1961), 410 (1971), 576 (1981), 669 (1991) και 652 (2011).

Οφρύνιο (Κάτω Λακκοβίκια)

Ο οικισμός **Κάτω Λακκοβίκια** βρίσκονταν σε υψόμετρο 140 μ. στους πρόποδες του Παγγαίου όρους, περίπου 5,5 χιλ. από την Παραλία Οφρυνίου και 9 χλμ. από τα Λακκοβίκια (σημερινή Μεσολακιά) στο δυτικό άκρο του νομού Καβάλας²⁹⁰³.

Στο Οφρύνιο υπάρχουν ίχνη κατοίκησης από την προϊστορία. Στη θέση Χαρίτου Τούμπα έχει εντοπιστεί οικισμός των προϊστορικών και πρώιμων ιστορικών χρόνων, χρονολογούμενος από την διάσπαρτη επιφανειακή κεραμική. Κατά την αρχαιότητα, κοντά στο Οφρύνιο βρισκόταν η αρχαία πόλη Ηιών²⁹⁰⁴ της οποίας τα ερείπια έχουν βρεθεί στην Τούμπα του Προφήτη Ηλία. Η αρχαϊκή-κλασική ακρόπολη βρισκόταν στον ψηλότερο

2900. <https://www.psorfaniou.gr/i-istoria-tou-choriou/>

2901. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2902. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2903. Ιστοσελίδα: «Οφρύνιο». Δήμος Παγγαίου.

2904. Δ. Κ. Σαμσάρης: «Ιστορική γεωγραφία της Ανατολικής Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα». Θεσσαλονίκη 1976 (Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών), σ. 139

λόφο, ενώ στο χαμηλότερο δυτικό λόφο έχει βρεθεί προϊστορικός οικισμός. Γύρω από τους λόφους αυτούς έχουν εντοπιστεί αρχαία νεκροταφεία. Στις θέσεις Οχυρά και Ντεβέ-γελο έχει εντοπιστεί νεκροταφεία ρωμαϊκής περιόδου. Στη θέση Γιατρού έχει εντοπιστεί εγκατάσταση κλασικής - ελληνιστικής περιόδου και δεύτερη ρωμαϊκής περιόδου, πιθανώς αγροικίες, με υπολείμματα τοίχων και διάσπαρτη κεραμική στην επιφάνεια του εδάφους. Στον λόφο Καλαμούδι υπάρχουν επιφανειακά ίχνη τοίχων και διάσπαρτη κεραμική τα οποία υποδεικνύουν την παρουσία οικισμού και νεκροταφείου της ελληνιστικής - ρωμαϊκής περιόδου. Στη θέση Κλήμα υπάρχουν ορατά λείψανα αρχαίας εγκατάστασης, πιθανώς αγροικίας. Στη θέση Τσαρδάκια έχει ανασκαφεί κτίριο της ελληνιστικής περιόδου²⁹⁰⁵.

Το 1920 ο οικισμός Λακκοβίκια αναγνωρίζεται²⁹⁰⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Ορφανίου, ενώ τρεις μήνες αργότερα το όνομα του οικισμού Λακκοβίκια διορθώνεται σε **Κάτω Λακκοβίκια** (Φ.Ε.Κ. 158^Α – 18/07/1920).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 68 άνδρες και 52 γυναίκες, σύνολο 120 κάτοικοι. Με την Ανταλλαγή πληθυσμών, στη Κάτω Λακκοβίκια εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 148 προσφυγικές οικογένειες/549 άτομα από το Οφρύνιο της Τρωάδας, σημερινό Ενρεκιοϊ, της Μ. Ασίας²⁹⁰⁷.

Το 1925 γίνεται η σύσταση της κοινότητας με την απόσπαση του οικισμού Κάτω Λακκοβίκια από την κοινότητα Ορφανίου και τον ορισμό του, ως έδρα της κοινότητας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 629 κατοίκων, οι 456 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 200 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 62341-62540)²⁹⁰⁸.

Οι κάτοικοι του αρχικά ασχολήθηκαν με την καπνοκαλλιέργεια και έπειτα με την καλλιέργεια σιτηρών και οσπρίων. Η οικονομία του οικισμού βασίζεται στον τουρισμό, την αλιεία και τη γεωργία, με κυριότερα προϊόντα τα αμύγδαλα, τις ελιές, τα σταφύλια και το τσίπουρο.

Το 1954 ο οικισμός Κάτω Λακκοβίκια μετονομάζεται σε **Οφρύνιον**. (Φ.Ε.Κ. 267^Α – 21/10/1954), και η κοινότητα Κάτω Λακκοβίκια σε κοινότητα Οφρυνίου, ενώ το 1996 ο οικισμός Οφρύνιο αποσπάται από την κοινότητα Οφρυνίου και προσαρτάται στο δήμο Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 108^Α – 10/06/1996).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Οφρύνιο αποσπάται από το δήμο Ορφανού (καταργείται) και υπάγεται στο δήμο Παγγαίου, στη Τοπική Κοινότητα Οφρυνίου (μαζί με την Παραλία Οφρυνίου) της Δημοτικής Ενότητας Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 629 κάτοικοι (1928), 784 (1940), 905 (1951), 915 (1961), 780 (1971), 886 (1981), 880 (1991) και 758 κάτοικοι (2011).

2905. Ιστοσελίδα: «Κήρυξη είκοσι πέντε (25) αρχαιολογικών χώρων του δήμου Ορφανού Καβάλας»

2906. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 99^Α της 30^{ης} Απριλίου 1920, Περί προσαρτήσεως του συνοικισμού **Λακκοβικίων** εις την κοινότητα Ορφανίου του νομού Δράμας: «ενούμε τον συνοικισμόν Λακκοβίκια της Υποδιοικήσεως Πραβίου εις την κοινότητα Ορφανίου».

2907. Ό.π. Ιστοσελίδα Οφρύνιο.

2908. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Παλαιά Καβάλα (Εσκή Καβάλλα)

Ο οικισμός **Παλαιά Καβάλα** (γνωστή και ως Εσκή Καβάλλα και Σκάβαλα) βρίσκεται σε υψόμετρο 360 μ., στα όρη Λεκάνης και απέχει 15 χλμ. από την Καβάλα²⁹⁰⁹.

Στην περιοχή της Παλιάς Καβάλας έχουν βρεθεί βραχογραφίες, οι οποίες χρονολογούνται από την Εποχή του Χαλκού και του Σιδήρου. Παρόμοιες βραχογραφίες έχουν βρεθεί και σε άλλα μέρη της Ελλάδας, όπου γινόταν εκσκαφή μετάλλων ή βρίσκονταν σπήλαια²⁹¹⁰. Κατά την αρχαιότητα, στην περιοχή βρισκόταν η αρχαία πόλη Σκάβαλα, μια από τις πόλεις της Ηδωνίδας, αποικία της Ερέτριας. Το όνομα της πόλης ετυμολογείται από τα σκάμματα από τα μεταλλεία χρυσού και αργύρου. Το όνομα Σκάβαλα με το καιρό παραφθάρηκε σε Καβάλα²⁹¹¹.

Μετά την κατάληψη της Χριστούπολης (σημερινή Καβάλα) από τους Οθωμανούς το 1391, οι κάτοικοί της μετοίκησαν στην Παλαιά Καβάλα, ενώ στο χωριό λίγο αργότερα εγκαταστάθηκαν και Τούρκοι (το Εσκή στα τουρκικά σημαίνει παλιό). Οι Έλληνες κάτοικοί της την εγκατέλειψαν το 1528 και εγκαταστάθηκαν πάλι στην Καβάλα, όταν αυτή ξαναχτίστηκε. Για την υδροδότηση της Καβάλας κατασκευάστηκε ένα υδραγωγείο το οποίο μετέφερε νερό από τις πηγές στην Παλαιά Καβάλα μέχρι τις Καμάρες στο κέντρο της Καβάλας²⁹¹².

Το 1912 κατοικείτο από 1.050 Οθωμανούς (Ευαγγελίδης).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων των νέων Επαρχιών της Ελλάδας το 1913, ο οικισμός Εσκή Καβάλλα της Υποδιοίκησης Καβάλλας είχε 600 κατοίκους (322 άνδρες και 278 γυναίκες)..

Το 1919 ο οικισμός Παλαιά Καβάλλα ή Εσκή Καβάλλα²⁹¹³ αναγνωρίζεται και ορίζεται έδρα της κοινότητας Παλαιάς Καβάλας.

Στην απογραφή του 1920 κατοικούσαν 574 άτομα (262 άνδρες και 312 γυναίκες).

Το 1922 ο οικισμός Παλαιά Καβάλλα ή Εσκή Καβάλλα αποσπάται από την κοινότητα Παλαιάς Καβάλλας και προσαρτάται στο δήμο Καβάλλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922), ενώ ένα χρόνο αργότερα ανακαλείται η απόφαση της προσάρτησης της κοινότητας Παλαιάς Καβάλλας στο δήμο Καβάλλας (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 κατεγράφησαν στον οικισμό 137 πρόσφυγες. (72 άνδρες και 65 γυναίκες).

Μέχρι την ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, η Παλαιά Καβάλα κατοικούνταν από μουσουλμάνους. Ήταν διοικητικό κέντρο του ορεινού τμήματος της Καβάλας και έδρα του Τούρκου έπαρχου.²⁹¹⁴

2909. Βικιπαίδεια: Παλαιά Καβάλα.

2910. Ιστοσελίδα: «Προϊστορικοί χρόνοι». Πολιτιστικός Σύλλογος Παλιάς Καβάλας.

2911. Ιστοσελίδα: «Διαδρομή στην Καβάλα –Παλαιά Καβάλα (15 χλμ.)». Οδηγός Ταξιδιώτη Ανατολική Μακεδονία & Θράκη.

2912. Ιστοσελίδα: «Τουρκοκρατία». Πολιτιστικός Σύλλογος Παλιάς Καβάλας.

2913. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας Δράμας: [6. Ο συνοικισμός **Παλαιά Καβάλα (ή Εσκή Καβάλλα)** υπό το όνομα «κοινότης Παλαιάς Καβάλλας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Παλαιάς Καβάλλας ενούται και ο συνοικισμός Χορασά].

2914. Ό.π. Ιστοσελίδα: «Τουρκοκρατία».

Το 1924 η κοινότητα Παλαιάς Καβάλλας αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924).

Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των πληθυσμών, οι μουσουλμάνοι κάτοικοι εγκατέλειψαν τον οικισμό και αναχώρησαν για την Τουρκία και μέχρι το 1928, είχαν εγκατασταθεί στον οικισμό συνολικά 82 οικογένειες προσφύγων /369 άτομα σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 379 κατοίκων οι 339 ήταν πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 68641-68740)²⁹¹⁵.

Το 1940 το όνομα του οικισμού και της κοινότητας διορθώνεται σε **Παλαιά Καβάλα** (Φ.Ε.Κ.-16/10/1940).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παλαιά Καβάλα αποσπάται από την κοινότητα Παλαιάς Καβάλας (καταργείται) και ανήκει στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός οικισμός.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παλαιά Καβάλα αποσπάται από τον πρώην δήμο Φιλίππων και ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Παλαιάς Καβάλας της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων του δήμου Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010]. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 379 κάτοικοι (1928), 423 (1940), 398 (1951), 449 (1961), 270 (1971), 221 (1981), 157 (1991), 107 κάτοικοι (2011).

Παλαιά Κώμη (Εσκή Κιόϊ)

Ο οικισμός **Εσκή Κιόϊ** βρίσκονταν κοντά στους Φιλίππους της Καβάλας.

Το 1886 είχε 150 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Μέχρι την Ανταλλαγή των Πληθυσμών ήταν ένα μουσουλμανικός οικισμός που το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων είχε 61 κατοίκους (35 άνδρες και 26 γυναίκες) ενώ το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό Σχολείο²⁹¹⁶.

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁹¹⁷ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Καρατζά Κιόϊ (μετέπειτα Φίλιπποι).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 26 άνδρες και 26 γυναίκες, σύνολο 52 κάτοικοι.

2915. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2916. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2917. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιόικηση Νέστου του νομού Δράμας: [4. Ο συνοικισμός Καρατζά Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μποινού-Κισλή, Καρατζιλάρ, Καγιά-Μπουνάρ (Πετροπηγή), **Εσκή-Κιόϊ**, Δεδε-δαγ, Δοϊρανλή και Γενή Κιόϊ].

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 40 πρόσφυγες (17 άνδρες και 23 γυναίκες).

Το 1924 η κοινότητα Καρατζά Κιόϊ και ο οικισμός Εσκή Κιόϊ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Εσκή Κιόϊ, μετονομάζεται σε **Παλαιά Κώμη**²⁹¹⁸ και η κοινότητα Καρατζά Κιόϊ σε κοινότητα Φιλίππων.

Το 1927 αποσπάται από την κοινότητα Φιλίππων και προσαρτάται στη κοινότητα Δουκαλίου.

Μέχρι το 1928 η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. διαπιστώνει ότι στον οικισμό είχαν απομείνει 7 οικογένειες προσφύγων (16 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 26 κατοίκων, οι 23 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 68741-68760)²⁹¹⁹.

Το 1929 ο οικισμός Παλαιά Κώμη αποσπάται από την κοινότητα Δουκαλίου και προσαρτάται στη κοινότητα Νέα Κώμη (Φ.Ε.Κ. 384^Α – 25/10/1929).

Στις 16/10/1940, ο οικισμός Παλαιά Κώμη, **καταργείται**.

Απογραφές: 26 κάτοικοι (1928).

Παλαιό Τσιφλίκι (Παλαιό Τσιφλίκ)

Ο οικισμός **Παλιό Τσιφλίκ** βρίσκεται σε απόσταση 10 χλμ. δυτικά της Καβάλας, στην ακτή του κόλπου της Καβάλας.

Στις 26 Ιουνίου 1913 τρία πλοία του ελληνικού στόλου αποβίβασαν αγήματα στην Καβάλα και την κατέλαβαν από τους Βουλγάρους. Ήταν η πρώτη επιχείρηση του ελληνικού πολεμικού ναυτικού, κατά τη διάρκεια του Β' Βαλκανικού Πολέμου, που «έπαιζε» άνευ αντιπάλου στο Αιγαίο, καθώς οι Βούλγαροι δεν είχαν πλοία στο Αιγαίο και ο Οθωμανικός στόλος ήταν κλεισμένος στα Στενά²⁹²⁰. Έκτοτε:

1921-1922: Ο οικισμός Παλιό Τσιφλίκ ήταν τούρκικο τσιφλίκι. Τα πάντα στον οικισμό ανήκαν σε ένα πλούσιο Τούρκο τσιφλικά. Η συγκοινωνία γινόταν με γαϊδουράκια και με βαρκούλες μέσα από τη θάλασσα γιατί η πόλη της Καβάλας ήταν σχετικά κοντά.

1923-1929: Οικογένειες που ήρθαν από τους διωγμούς της Τουρκίας εγκαταστάθηκαν στην Καβάλα. Περίπου δέκα από αυτές πήγαν στον οικισμό και ο δήμος τους παραχώρησε κτήματα ανάλογα με την οικογένεια (π.χ. με 2 παιδιά έπαιρναν 20 στρέμματα). Αυτοί ξεκίνησαν να χτίζουν το χωριό με ότι μπορούσαν να βρουν από ξύλα και πέτρες και με ότι μπορούσαν να μεταφέρουν με βάρκες από την πόλη.

2918. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [44. Ο συνοικισμός Εσκή Κιόϊ της αυτής κοινότητας (Φιλίππων) μετονομάζεται εις «Παλαιά Κώμη»].

2919. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2920. Βικιπαίδεια: Παλαιό Τσιφλίκι

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν 5 οικογένειες προσφύγων/18 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 85 κατοίκων, οι 50 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 68761-68780)²⁹²¹.

1940-1945: Με το ξεκίνημα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ο οικισμός είναι υπό Βουλγαρική Κατοχή. Οι Βούλγαροι πήρανε έναν σπίτι και το κάνανε Βουλγαρικό Διοικητήριο. Ζούσανε στον οικισμό χωρίς όμως να προκαλούν προβλήματα στις οικογένειες. Το 1945 με το που τελειώνει ο πόλεμος ληστεύουν τα πάντα από τον οικισμό και την πόλη και φεύγουν.

Από το 1970 και μετά αρχίζει και ειδικά τα καλοκαίρια να γίνεται τουριστικός προορισμός και ξένων ειδικότερα Γερμανών με αποκορύφωμα το 1980 όπου ο οικισμός είχε το μεγαλύτερο τουρισμό. Από το 1985 και μετά αρχίζουν να χτίζονται μαζικά μόνιμες κατοικίες κι έτσι ξεκινά η αστικοποίηση του οικισμού.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παλιό Τσιφλίκι ανήκει στο Τοπικό Διαμέρισμα Καβάλας του δήμου Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παλιό Τσιφλίκι ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Καβάλας (μαζί με την Καβάλα, τον Άγιο Σύλλα, την Άσπρη Άμμο και το Σανατόριο) της Δημοτικής Ενότητας Καβάλας του δήμου Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010]. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 85 κάτοικοι (1928), 159 (1951), 128 (1961), 209 (1971), 543 (1981), 1.138 (1991) και 2.307 (2011).

Παλαιοχώρι

Ο οικισμός **Παλαιοχώρι** βρίσκεται στις πλαγιές του όρους Παγγαίου στο νομό Καβάλας, σε υψόμετρο 220 μ. Απέχει 27 χλμ. από την πόλη της Καβάλας και 10 χλμ. από την Ελευθερούπολη.

Στον οικισμό υπήρχε ένα αρχαίο Μακεδονικό κάστρο που για αιώνες είναι γνωστό ως το «Κάστρο του Αλέξανδρου». Το Κάστρο χτίστηκε από τους Μακεδόνες για να προστατεύονται τα μεταλλεία χρυσού της περιοχής, τα οποία συνέδραμαν στην υλοποίηση της εκστρατείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην ανατολή. Κάποια στιγμή τα κοιτάσματα εξαντλήθηκαν και το Κάστρο εγκαταλείπεται. Το «Κάστρο του Αλέξανδρου» στις αρχές του 18^{ου} αι. δίνει και το όνομά του στο Παλαιοχώρι, το οποίο αναφέρεται ως το χωριό του Αλέξανδρου.

Το 1185 ο Βυζαντινός στρατηγός Αλέξιος Βρανάς ανακατασκευάζει το κάστρο, και το επανδρώνει, με σκοπό τον έλεγχο της διόδου μεταξύ του ορεινού όγκου του Παγγαί-

2921. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

ου και της Πρασιάδας λίμνης, που καλύπτει την σημερινή πεδιάδα των Φιλίππων. Τότε μετονομάστηκε σε Βρανόκαστρο, λόγω του δεύτερου κτήτορά του. Το Κάστρο για δύο αιώνες κατόρθωσε να αποκρούει τους εισβολείς, μέχρι το 1383 που το κατέλαβαν οι Οθωμανοί²⁹²².

Το 1886 είχε 420 Έλληνες και 510 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, στον οικισμό κατοικούσαν 1.265 άτομα ενώ το 1914 είχε μικτό πληθυσμό 1.238 Οθωμανούς και Έλληνες που ασχολούνταν με την γεωργία., ενώ είχαν εγκατασταθεί και 13 οικογένειες προσφύγων. Τη διοίκηση του χωριού είχαν: ο Πρόεδρος για τους Έλληνες και ο Μουχτάρης για τους Οθωμανούς. Υπήρχε δημοτικό ελληνικό σχολείο για τους Έλληνες και οθωμανική μικτή σχολή για τους μουσουλμάνους. Επίσης λειτουργούσε μία ελληνική εκκλησία και ένα τζαμί²⁹²³.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Παλαιοχωρίου Δράμας και έδρα τον οικισμό Παλαιοχώριον²⁹²⁴ ενώ προσαρτάται και ο συνοικισμός Μισελλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 546 άνδρες και 622 γυναίκες, σύνολο 1.168 κάτοικοι. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 326 πρόσφυγες (164 άνδρες και 162 γυναίκες).

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή στους ντόπιους πληθυσμούς του Παλαιοχωρίου, προστέθηκαν Μικρασιάτες πρόσφυγες από διάφορες περιοχές, πολλοί από αυτούς προέρχονταν από το ελληνικό χωριό Γιαλί Τσιφλίκ, της περιοχής Προύσας-Τρίγλιας²⁹²⁵.

Το 1924 η κοινότητα Παλαιοχωρίου και ο οικισμός Παλαιοχώριον αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Παλαιοχώριον μετονομάζεται σε Αντιφιλίπποι (Φ.Ε.Κ. 413^Α – 22/11/1926) ενώ το 1927 η μετονομασία ακυρώνεται και ο οικισμός επανέρχεται στο όνομα Παλαιοχώριο (Φ.Ε.Κ. 179^Α – 30/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.892 κατοίκων, οι 1.051 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π στον οικισμό μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν συνολικά 170 οικογένειες προσφύγων/662 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 68781-69020)²⁹²⁶.

Στον εν λόγω οικισμό, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας και της Ε.Α.Π. (ονομαστικό ευρετήριο) και λαμβάνοντας υπόψη τις δηλώσεις αποζημιώσεων, το 1928 είχαν εγκατασταθεί 99 οικογένειες προερχόμενες από το Γιαλί Τσιφλίκ της Προύσας.

2922. Βικιπαίδεια: Παλαιοχώρι Καβάλας.

2923. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2924. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιόικης.η Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [2. Ο συνοικισμός **Παλαιοχώριον** υπό το όνομα «κοινότης Παλαιοχωρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Παλαιοχώριον ενούται και ο συνοικισμός Μισελλή].

2925. Ό.π. Βικιπαίδεια.

2926. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παλαιοχώριο αποσπάται από την κοινότητα Παλαιοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Παλαιοχώρι αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Παλαιοχωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Παγγαίου του δήμου Παγγαίου. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 1.892 (κάτοικοι 1928), 2.634 (1940), 2.263 (1951), 2.285 (1961), 1.843 (1971), 1.754 (1981), 1.587 (1991) και 1.372 (2011).

Παράδεισος (Ιντζές)

Ο οικισμός **Ιντζές** βρίσκονταν σε υψόμετρο 70 μ., σε απόσταση 36 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας, κοντά στα όρια με τον νομό Ξάνθης. Η αρχαία πόλη Τόπειρος βρισκόταν ανάμεσα στον Παράδεισο και τους Τοξότες Ξάνθης.

Το 1886 είχε 350 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι., είχε μουσουλμανικό πληθυσμό: 511 κατοίκους σύμφωνα με τη Στατιστική του Ελληνικού Στρατού και 589 σύμφωνα με την Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁹²⁷ και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ιντζέ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 154 άνδρες και 152 γυναίκες, σύνολο 306 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 194 πρόσφυγες (92 άνδρες και 102 γυναίκες).

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Ιντζές μετονομάζεται σε **Παράδεισος**²⁹²⁸ και ανήκει στη κοινότητα Αβραμηνιάς (πρώην Τσομπανλή), ενώ το 1927 ο οικισμός Παράδεισος αποσπάται από την κοινότητα Αβραμηνιάς και ορίζεται έδρα της κοινότητας Παραδείσου.

Μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των Οθωμανών που τα εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία, με την Ανταλλαγή των πληθυσμών και άλλες προσφυγικές οικογένειες, έτσι ώστε το σύνολο των κατοίκων μέχρι το 1928, να αποτελείται από 114 οικογένειες προσφύγων/479 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁹²⁹.

2927. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενόσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός **Ιντζές** υπό το όνομα «κοινότης Ιντζές» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ιντζέ ενούνται και οι συνοικισμοί Κουρού-Δερέ, Καρα-Κιδαρλή, Τσομπανλή και Μπεκλεμής].

2928. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [27. Ο συνοικισμός Ιντζές της αυτής κοινότητος (Τσομπανλή) μετονομάζεται εις «**Παράδεισος**»].

2929. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

Στην απογραφή του 1928, εκ των 572 κατοίκων, οι 528 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 69021-69160)²⁹³⁰.

Στις λίμνες που υπάρχουν γύρω από τον οικισμό, εκτρέφονται πέστροφες²⁹³¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Παράδεισος αποσπάται από την κοινότητα Παραδείσου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου στη Τοπική Κοινότητα Παραδείσου, της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α-07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 572 κάτοικοι (1928), 627 (1940), 638 (1951), 716 (1961), 433 (1971), 387 (1981), 287 (1991) και 213 (2011).

Πασχαλιά (Μπαϊρακλή)

Ο οικισμός **Μπαϊρακλή**, βρίσκονταν 40 χλμ. δυτικά της Ξάνθης και 15 χλμ. νοτιοδυτικά της Σταυρούπολης, κοντά στο Νέστο ποταμό, σε υψόμετρο 200 μ. .

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, στον οικισμό κατοικούσαν 310 άτομα (154 άνδρες και 156 γυναίκες) ενώ το 1914 στον μουσουλμανικό οικισμό λειτουργούσε μία δημοτική Οθωμανική σχολή²⁹³².

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Μπαϊρακλή²⁹³³ και προσαρτάται στη κοινότητα Μουντζίνου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 129 άνδρες και 179 γυναίκες, σύνολο 308 κάτοικοι.

Το 1921 αποσπάται από την εν λόγω κοινότητα και προσαρτάται στη κοινότητα Μπαϊρακλή (Δράμας) και ορίζεται έδρα της εν λόγω κοινότητας (Φ.Ε.Κ. 2^Α -03/01/1921).

Στον οικισμό κατοικούσαν μουσουλμάνοι, οι οποίοι μετά την Μικρασιατική καταστροφή και την ανταλλαγή των πληθυσμών του 1923 μετακινήθηκαν στην Τουρκία ενώ πρόσφυγες από τον Εύξεινο Πόντο ήρθαν και εγκαταστάθηκαν (15 οικογένειες) και έτσι το χωριό θεωρείται αμιγές ποντιακό²⁹³⁴.

2930. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2931. Ιστοσελίδα: «Παράδεισος». diakopes.gr.

2932. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2933. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιόικηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Μούντζινος υπό το όνομα «κοινότητα Μουντζίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουντζίνου ενοούνται και οι συνοικισμοί **Μπαϊρακλή**, Δρένοβα, Μουρατσίκ, Ασκλάρ, Κίζ-Μπουκιού, Τσαϊλίκ, Χαλέπ και Μπόεβα].

2934. Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης, 2022. «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων».

Εδώ μετά το 1923, η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. και μέχρι το 1928, εγκατέστησε 21 οικογένειες προσφύγων/85 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μπαϊρακλή μετονομάζεται σε **Πασχαλιά**²⁹³⁵. Το όνομα το πήρε από τις πολλές πασχαλιές που υπήρχαν στη περιοχή.

Το 1928 η κοινότητα Πασχαλιάς (πρώην Μπαϊρακλή) και ο οικισμός Πασχαλιά αποσπώνται από την επαρχία Νέστου του νομού Καβάλας και υπάγονται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 164^Α – 16/08/1928).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 69161-69240)²⁹³⁶.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 255 κατοίκων και οι 255 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πασχαλιά αποσπάται από την κοινότητα Πασχαλιάς (καταργείται) του νομού Ξάνθης και προσαρτάται στο δήμο Σταυρούπολης ως Τοπικό Διαμέρισμα Πασχαλιάς (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πασχαλιά αποσπάται από το δήμο Σταυρούπολης (καταργείται) και αποτελεί (μαζί με την Δρυμιά, τη Μυρτούσσα και το Χαλέπι) την Τοπική Κοινότητα Πασχαλιάς, της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του δήμου Ξάνθης. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 255 κάτοικοι (1928), 446 (1940), 272 (1951), 308 (1961), 131 (1971), 136 (1981), 81 (1991) και 83 (2011).

Περιστέρωνα (Τόϊλαρ ή Τοϊλάρ)

Ο οικισμός **Τόϊλαρ** ήταν ένας μικρός οικισμός κοντά στο Σαρή Σαμπάν (Χρυσούπολη).

Το 1913 στην Απαρίθμηση του Πληθυσμού στον οικισμό κατοικούσαν 88 άτομα (56 άνδρες και 32 γυναίκες) ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε δημοτική Οθωμανική σχολή²⁹³⁷.

Το 1919 αναγνωρίστηκε ως οικισμός Τόϊλαρ²⁹³⁸ και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Σαπαίων (Σαρή Σαμπάν).

2935. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [30. Η κοινότητα Μπαϊρακλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Πασχαλιάς» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Μπαϊρακλή εις «Πασχαλιά» (η)].

2936. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσίς Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2937. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό αρχείο Μακεδονίας.

2938. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [1. Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμο συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινέζ, Μπετζελή, Οργάντζιλαρ, Κουρί, Κουτούντζαλη, Χατζή-Αμίν-Αγά, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσήτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, **Τόϊλαρ**, Κεραμωτή και Καρά-Βέη].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 32 άνδρες και 31 γυναίκες, σύνολο 63 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 39 πρόσφυγες (21 άνδρες και 18 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες και ο πληθυσμός του οικισμού μέχρι το 1928 σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., αποτελούνταν πλέον από 26 οικογένειες προσφύγων/104 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Σαπαίων και ο οικισμός Τσίλαρ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Τσίλαρ μετονομάζεται σε **Περιστερώνα**²⁹³⁹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 196 κατοίκων, οι 182 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 69241-69300)²⁹⁴⁰.

Το 1951 ο οικισμός Περιστερώνα, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 196 κάτοικοι (1928), 285 (1940).

Πέρνη (Καρατζά Κιόϊ)

Ο οικισμός **Καρατζά Κιόϊ**, βρίσκονταν 25 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας, σε υψόμετρο 80 μ.

Το 1886 είχε 1.500 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι. ο οικισμός είχε περίπου 900 κατοίκους, όλοι μουσουλμάνοι.

Το 1919 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Καρατζά Κιόϊ με έδρα τον ομώνυμο οικισμό Καρατζά Κιόϊ²⁹⁴¹.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 507 άνδρες και 497 γυναίκες, σύνολο 1.004 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 320 πρόσφυγες (160 άνδρες και 160 γυναίκες).

Το 1924 η κοινότητα Καρατζά Κιόϊ και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας

2939. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [9. Ο συνοικισμός Τσίλαρ της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «Περιστερώνα»(η)].

2940. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2941. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [4. Ο συνοικισμός **Καρατζά Κιόϊ** υπό το όνομα «κοινότης Καρατζά Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μποϊνού-Κισλή, Καρατζιλάρ, Καγιά-Μπουνάρ (Πετροπηγή), Εσκή-Κιόϊ, Δεδε-δαγ, Δοϊρανλή και Γενή Κιόϊ].

και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Καρατζά Κιόϊ, μετονομάζεται σε **Φίλιπποι**²⁹⁴² και η κοινότητα Καρατζά Κιόϊ σε κοινότητα Φιλίππων.

Το 1927 ο οικισμός και η κοινότητα Φιλίππων μετονομάζονται σε **Πέρνη**.

Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών και την αποχώρηση των μουσουλμάνων κατοίκων του οικισμού, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928 να έχει αμιγώς προσφυγικό πληθυσμό, που αποτελούνταν από 309 οικογενειών προσφύγων/1.205 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη²⁹⁴³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.311 κατοίκων, οι 1.277 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 420 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 71001-71420)²⁹⁴⁴.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πέρνη αποσπάται από την κοινότητα Πέρνης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου ως Τοπική Κοινότητα της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 1.311 (1928), 1.513 (1940), 1.539 (1951), 1.460 (1961), 1.143 (1971), 1.115 (1981), 1.007 (1991) και 900 (2011).

Πηγές (Σουσουρ-Κιόϊ και Κουτούντζαλη)

Οι οικισμοί **Σουσουρ-Κιόϊ** και **Κουτούντζαλη** βρίσκονταν κοντά στη Κεραμωτή της Καβάλας.

Στη Κουτούντζαλη το 1914 υπήρχε μία δημοτική Οθωμανική σχολή.²⁹⁴⁵ Ως ξεχωριστοί οικισμοί αναγνωρίζονται²⁹⁴⁶ το 1919 και προσαρτώνται στη κοινότητα Σαπαίων (Σαρή Σαμπάν).

2942. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 55^Α της 15^{ης} Φεβρουαρίου 1926 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών Μακεδονίας, στο νομό Καβάλας: [2. Η κοινότης Καρατζά Κιόϊ της υποδιοικήσεως Νέστου εις «κοινότητα Φιλίππων» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Καρατζά –Κιόϊ εις «**Φίλιππους**»].

2943. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2944. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2945. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2946. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [1. Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινέζ, Μπετζελή, Οργάντζιλαρ, Κουρί, **Κουτούντζαλη**, Χατζή-Αμίν-Αγά, **Σουσουρ-Κιόϊ**, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσήτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, Τζίλαρ, Κεραμωτή και Καρά-Βέη].

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 126 άνδρες και 199 γυναίκες, σύνολο 255 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 στην Κουτούντζαλη βρέθηκαν 74 πρόσφυγες (39 άνδρες και 35 γυναίκες). Στον οικισμό αυτό μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες ύστερα από υπόδειξη της Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. με αποτέλεσμα ο πληθυσμός του οικισμού το 1928, να αποτελείται πλέον από 73 οικογένειες προσφύγων/274 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και οι εν λόγω οικισμοί αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924). Το 1926 οι εν λόγω δύο οικισμοί ενώνονται σε έναν, που μετονομάζεται **Πηγαί**²⁹⁴⁷ και προσαρτάται στη κοινότητα Χρυσούπολης.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 401 κατοίκων, οι 324 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 69301-69400)²⁹⁴⁸.

Το 1947 ο οικισμός Πηγαί αποσπάται από την κοινότητα Αγιάσματος και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πηγών (Φ.Ε.Κ. 42^Α – 17/03/1947).

Πλησιέστεροι οικισμοί στις Πηγές είναι το Αγίασμα, η Νέα Καρυά και η Κεραμωτή, απέναντι από την οποία βρίσκεται το νησί της Θάσου, ενώ σε απόσταση 7 χλμ. δυτικά της, βρίσκεται το Αεροδρόμιο της Καβάλας «Μέγας Αλέξανδρος».

Οι μόνιμοι κάτοικοι του οικισμού ασχολούνται κυρίως με αγροτικές εργασίες και τα προϊόντα τους, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα σπαράγγια, τα φασόλια, το καλαμπόκι, καθώς και τα ρόδια, διανέμονται εντός αλλά και εκτός Ελλάδας²⁹⁴⁹.

Με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» από το 1998 έως το 2010, ο οικισμός Πηγαί, ανήκε στο δήμο Κεραμωτής, με έδρα την Κεραμωτή (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πηγαί αποσπάται από το δήμο Κεραμωτής (καταργείται) και αποτελεί την Κοινότητα Πηγών της Δημοτικής Ενότητας Κεραμωτής του δήμου Νέστου, με έδρα την Χρυσούπολη (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 401 (1940), 744 (19400, 892 (1951), 1.013 (1961), 826 (1971), 920 (1981), 1.021 (1991) και 772 (2011).

Πλαταμώνας - Πλαταμώνα (Ολατζάκ)

Ο οικισμός **Ολατζάκ** βρίσκονταν 38,5 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας σε υψόμετρο 700 μ.²⁹⁵⁰

2947. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Καβάλας: [5. Οι συνοικισμοί Σουσου-Κιόϊ και Κουτούντζαλη, εν χωρίον αποτελούντες, της αυτής κοινότητος (Χρυσούπολεως) μετονομάζονται εις «Πηγαί»].

2948. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2949. Βικιπαίδεια: «Πηγές Καβάλας».

2950. Ιστοσελίδα: «Πλαταμώνας». diakopes.gr.

Το 1886 είχε 750 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στις αρχές του 20^{ου} αι., είχε περίπου 1.000 κατοίκους, όλοι μουσουλμάνοι²⁹⁵¹.

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, στον οικισμό κατοικούσαν 950 άτομα (450 άνδρες και 500 γυναίκες) ενώ το 1914 λειτουργούσαν 3 δημοτικές Οθωμανικές σχολές.²⁹⁵²

Το 1919 ορίζεται ο συνοικισμός Ολατζάκ²⁹⁵³ έδρα της κοινότητας Ολατζάκ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 323 άνδρες και 427 γυναίκες, σύνολο 750 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 203 πρόσφυγες (91 άνδρες και 112 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923, αποχώρησαν οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι του για την Τουρκία και κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π, στον Πλαταμώνα εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, 91 οικογένειες προσφύγων/335 άτομα.

Οι πρόσφυγες κατάγονταν από τις περιοχές Νικόπολης (Γαரசαρέτ) και Τραπεζούντας και μιλούσαν την ποντιακή διάλεκτο²⁹⁵⁴.

Το 1926 ο οικισμός Ολατζάκ μετονομάζεται²⁹⁵⁵ σε **Πλαταμώνα**, όπως και η αντίστοιχη κοινότητα.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 385 κατοίκων, οι 346 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 69401-69520)²⁹⁵⁶.

Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται από Πλαταμώνα σε **Πλαταμώνας**.

Στον Πλαταμώνα δόθηκε μάχη στα τέλη Ιουλίου του 1944 μεταξύ των αντιστασιακών του Ε.Λ.Α.Σ. και του Βουλγαρικού Στρατού Κατοχής, η οποία έληξε με νίκη του Ε.Λ.Α.Σ.

Η οικονομία του οικισμού βασιζόνταν στην κτηνοτροφία αιγοπροβάτων ελευθέρως βοσκής. Κάθε πρώτη Κυριακή του Οκτωβρίου διοργανώνεται «Γιορτή της κτηνοτροφίας», με παραδοσιακούς χορούς. Στον οικισμό βρίσκεται η εκκλησία του Προφήτη Ηλία. Είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς», ο οικισμός Πλαταμώνας αποσπάται από την κοινότητα Πλαταμώνας (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

2951. <http://www.lithoksou.net/p/egkatastasi-prosfygon-grafeio-kabalas>

2952. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2953. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός **Ολατζάκ** υπό το όνομα «κοινότης Ολατζάκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ολατζάκι ενούνται και οι συνοικισμοί Σεπετσιλέρ, Κιοσελέρ-Μπαλιά, Κιοσελέρ Ζεϊρ, Κούλτσαλάρ, Κούλατζικ, Αλχανλή και Ιμρενλή].

2954. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Εκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

2955. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλλας: [35. Η κοινότης Ολατζάκ μετονομάζεται εις «κοινότητα Πλαταμώνας» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Ολατζάκ εις «**Πλαταμώνα**»].

2956. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πλαταμώνας αποσπάται από το δήμο Ορεινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου στη Τοπική Κοινότητα Πλαταμώνος της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010]. Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 385 (1928), 494 (1940), 558 (1951), 358 (1961), 237 (1971), 224 (1981), 202 (1991) και 73 (2011).

Πλατανότοπος (Ισερλή)

Ο οικισμός **Ισερλή** βρίσκονταν σε υψόμετρο 240 μ., στους πρόποδες του Παγγαίου όρους, 37 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας.

Μέχρι την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923 είχε μουσουλμανικό πληθυσμό περίπου 400 κατοίκους²⁹⁵⁷. Ειδικότερα στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913 είχε 441 κατοίκους (227 άνδρες και 214 γυναίκες).

Ως οικισμός Ισερλή²⁹⁵⁸ αναγνωρίστηκε το 1919 και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Μεσωρόπης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 136 άνδρες και 153 γυναίκες, σύνολο 289 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 148 πρόσφυγες (68 άνδρες και 80 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων έτσι ώστε να διαβιούν συνολικά 67 οικογένειες προσφύγων/256 άτομα, μέχρι το 1928, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός Ισερλή, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Ισερλή μετονομάζεται²⁹⁵⁹ σε **Πλατανότοπος**.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 324 κατοίκων, οι 287 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής (Αρ. 69521-69620)²⁹⁶⁰.

Στη θέση Πλατανόρεμα στο Παγγαίο, 1,7 χλμ. βόρεια του χωριού εντοπίστηκαν σε

2957. Δημήτρης Λιθοδόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Πράβι (Ελευθερούπολη)».

2958. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιόκιση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [7. Ο συνοικισμός Μεσωρόπη υπό το όνομα «κοινότης Μεσωρόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μεσωρόπης ενούνται και οι συνοικισμοί Αχατλάρ, **Ισερλή** και Τσιφλίκι].

2959. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιόκιση Πραβίου του νομού Καβάλας: [10. Η κοινότης Ισερλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Πλατανότοπου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Ισερλή εις «**Πλατανότοπος**»].

Ιστοσελίδα: «Αναριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου του όρους Παγγαίου»

2960. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

σπήλαιο κεραμική προϊστορικών - ιστορικών χρόνων. Βόρεια του σπηλαίου βρίσκεται λαξευτός υδαταγωγός αρχαίου υδραγωγείου. Στη θέση Λάκκος Τσιφλίκι, δυτικά του χωριού, υπάρχει ποδαρικό υδατογέφυρας αρχαίου υδραγωγείου. Γύρω από το παλιό χωριό Τρίτα (Τσιφλίκι) στο Παγγαίο, 2 χλμ. δυτικά-βορειοδυτικά του Πλατανότοπου, υπάρχουν πολλοί αρχαιολογικοί χώροι. Δυτικά εντοπίστηκε επιγραφή θεάς Αλμωπίας σε βράχο, βορειοανατολικά ίχνη αρχαίας λατόμευσης, νοτιοδυτικά, νεκροταφείο κιβωτιόσχημων και λακκοειδών τάφων οι οποίοι έχουν συλληθεί, και στα νότια κεραμική ρωμαϊκής περιόδου²⁹⁶¹.

Η οικονομία του οικισμού βασίζεται στη γεωργία και στην κτηνοτροφία. Στον οικισμό λειτουργεί ελαιотριβείο, οινοποιείο, τσιπουράδικο και λατομείο μαρμάρων²⁹⁶².

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πλατανότοπος αποσπάται από την κοινότητα Πλατανότοπου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πλατανότοπος αποσπάται από το δήμο Πιερέων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου ως Τοπική Κοινότητα Πλατανότοπου, της Δημοτικής Ενότητας Πιερέων, (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 324 κάτοικοι (1928), 463 (1940), 770 (1951), 861 (1961), 748 (1971), 650 (1981, 631 (1991) και 571 (2011).

Ποδοχώρι (Ποδογόριανη)

Ο οικισμός **Ποδογόριανη**, βρίσκεται σε υψόμετρο 320 μ., στους πρόποδες του Παγγαίου όρους, 42 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας.

Το 1912 κατοικείται από 900 Έλληνες και 300 Τούρκους (Ευαγγελίδης).

Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων, αποτελούσε κοινότητα με 1.035 κατοίκους (523 άνδρες και 512 γυναίκες).

Το 1914 είχε 1.003 κατοίκους και αποτελούνταν από δύο κοινότητες. Την Ελληνική (με Πρόεδρο) και την Οθωμανική (με Μουχτάρη) ενώ υπήρχε ελληνικό δημοτικό σχολείο και αντίστοιχο οθωμανικό. Επίσης υπήρχαν εκκλησία και τζαμί. Οι κάτοικοι Έλληνες και Οθωμανοί ασχολούνταν με την γεωργία. Στο χωριό είχαν εγκατασταθεί και 12 οικογένειες προσφύγων²⁹⁶³. Ήταν ένα μικτός οικισμός Ελλήνων και Μουσουλμάνων.

Ο οικισμός αναγνωρίστηκε το 1919²⁹⁶⁴ ως έδρα της κοινότητας Ποδογόριανης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 235 άνδρες και 303 γυναίκες, σύνολο 538 κάτοικοι.

2961. Ό.π. Ιστοσελίδα

2962. Ιστοσελίδα: «Πλατανότοπος». Δήμος Παγγαίου.

2963. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2964. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [11. Ο συνοικισμός **Ποδογόριανη** υπό το όνομα «κοινότης Ποδογόριανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ποδογόριανης ενούται και ο συνοικισμός Σαρή].

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 120 πρόσφυγες (61 άνδρες και 59 γυναίκες). Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928, ο πληθυσμός του να είναι 115 προσφυγικές οικογένειες/390 άτομα, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Ποδογόριανη, μετονομάζεται σε **Ποδοχώριον**²⁹⁶⁵.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.066 κατοίκων, οι 432 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 160 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 69621-69780)²⁹⁶⁶.

Στη όχθη του ρέματος Κρυόρεμα βρίσκεται οθωμανικό λουτρό. Το λουτρό, διαστάσεων 6,60Χ4,50 μ., αποτελείται από δύο χώρους, έναν ορθογώνιο προθάλαμο και την τετράγωνη κυρίως αίθουσα, η οποία στεγάζεται με πλίνθινο θόλο. Το μνημείο χρονολογείται πιθανότατα τον 17ο αι. και ήταν τμήμα μεγαλύτερου κτιριακού συγκροτήματος.²⁹⁶⁷

Στη θέση Παλαιοκκλήσια, σε απόσταση 100 μ. από το δρόμο Ποδοχωρίου – Ακροποτάμου, βρίσκονται τα ερείπια τρίκλιτης παλαιοχριστιανικής βασιλικής με ζωγραφισμένους τοίχους και επιτοίχιο ψηφιδωτό διάκοσμο. Η βασιλική ήταν ξυλόστεγη και σώζεται ο νάρθηκας, ο εξωνάρθηκας, το βαπτιστήριο και ψηφιδωτά²⁹⁶⁸.

Στον οικισμό λειτουργεί βιομηχανικός μύλος για την παραγωγή αλευριού²⁹⁶⁹. Έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός οικισμός. (Φ.Ε.Κ. 594/Δ/13-11-1978).

Στο Ποδοχώρι (όπως και στη Μεσορόπη) υπάρχουν ασφαλείς ενδείξεις για κοιτάσματα χρυσού, αφού υπάρχουν σκουριές, πληθώρα στοών και φρεάτων, αλλά και ζωηρή η προφορική παράδοση για τα κοιτάσματα αυτά. Πάντως η περιοχή και ιδίως στα ορεινά της έχει έλατα, άγρια πεύκη, χαμηλά πλατάνια, λεύκες κυπαρίσσια, καστανιές, καρυδιές κ.α.²⁹⁷⁰

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Ποδοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Ποδοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ποδοχώρι αποσπάται από το δήμο Ορφανού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου (έδρα η Ελευθερούπολη) στη Τοπική Κοινότητα Ποδοχωρίου (μαζί με το Κοκκινοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Ορφανού (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας στη Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

2965. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [3. Η κοινότης Ποδογόριανης μετονομάζεται εις «κοινότητα Ποδοχωρίου» και ο ομώνυμος αυτής συνοικισμός Ποδογόριανη εις «Ποδοχώριον»].

2966. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2967. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=8556&v17=

2968. http://www.ypai.gr/cms_files/ATLAS/ATLAS-GR/HTML/files/assets/basic-html/page96.html

2969. Ιστοσελίδα: «Μύλοι Λούλη - Επικοινωνία».

2970. Βικιπαίδεια: «Δημοτική Ενότητα Ορφανού».

Απογραφές: 1.066 κάτοικοι (1928), 1.336 (1940), 1.062 (1951), 1.128 (1961), 835 (1971), 725 (1981), 702 (1991) και 608 (2011).

Πολύνερο (Ναϊπλή)

Ο οικισμός **Ναϊπλή** βρίσκονταν 32 χλμ. βορειοανατολικά από τη Καβάλα στους πρόποδες των Ορέων της Λεκάνης, σε υψόμετρο 500 μ. Μέχρι την ανταλλαγή πληθυσμών το 1923, κατοικούνταν από μουσουλμάνους.

Η Στατιστική του 1900 αναφέρει ότι είχε 360 κατοίκους και η Στατιστική Χαλκιόπουλου το 1910 αναφέρει ότι είχε 256 κατοίκους. Η Στατιστική και η Απαρίθμηση κατοίκων από τον Ελληνικό Στρατό το 1911 και 1913 αναφέρουν ότι είχε 531 και 551 (281 άνδρες και 270 γυναίκες) κατοίκους αντίστοιχα²⁹⁷¹.

Το 1919 το Ναϊπλή²⁹⁷² αναγνωρίζεται ως οικισμός και ορίζεται έδρα της κοινότητας Ναϊπλή.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 207 άνδρες και 265 γυναίκες, σύνολο 472 κάτοικοι.

Το 1922 αποσπάται από την κοινότητα Ναϊπλή και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922), ενώ λίγους μήνες αργότερα το 1923 αποσπάται από τον δήμο Καβάλας και ορίζεται πάλι έδρα της κοινότητας Ναϊπλή (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 34 πρόσφυγες (15 άνδρες και 19 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα ο πληθυσμός του μέχρι το 1928, να αποτελείται από 49 οικογένειες προσφύγων/197 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός και η κοινότητα Ναϊπλή αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1928 ο οικισμός και η κοινότητα Ναϊπλή μετονομάζονται ο οικισμός σε **Πολύνερο**²⁹⁷³ και η κοινότητα σε Πολύνερον ενώ στην απογραφή της ίδιας χρονιάς έχει 160 κατοίκους.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 160 κατοίκων, οι 153 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 67001-67060)²⁹⁷⁴.

2971. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Καβάλας».

2972. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του του νομού Δράμας: [7. Ο συνοικισμός **Ναϊπλή** υπό το όνομα «κοινότης **Ναϊπλή**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κιοσέ Ελιάς ενούται και ο συνοικισμός **Κόκκαλα**].

2973. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 81^Α της 14^{ης} Μαΐου 1928, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην Επαρχία Καβάλας του νομού Καβάλας: [31. Η κοινότης **Ναϊπλή** μετονομάζεται εις «κοινότητα **Πολυνέρου**» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός **Ναϊπλή** εις «**Πολύνερο**»].

2974. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Λίγα χρόνια αργότερα και πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1940 κατοικούσαν 233 κάτοικοι πρόσφυγες.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Πολύνερο αποσπάται από την κοινότητα Πολυνέρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 244^α – 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πολύνερο αποσπάται από τον δήμο Φιλίππων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας ως Τοπική Κοινότητα Πολυνέρου (μαζί με το Κρανοχώρι) της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 160 κάτοικοι (1928), 233 (1940), 161 (1951), 153 (1961), 37 (1971), 24 (1981), 45 (1991) και 18 (2011).

Πολύστυλο (Μπολούσκα ή Μπουλούστρα)

Ο οικισμός **Μπολούσκα** απέχει 10 χλμ. βορειοδυτικά από την Καβάλα και βρίσκεται σε υψόμετρο 55 μ.

Το 1919 ο οικισμός Μπολούσκα²⁹⁷⁵ αναγνωρίζεται και προσαρτάται στη κοινότητα Ζυγού. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 7 άνδρες και 4 γυναίκες, σύνολο 11 κάτοικοι.

Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών, στη Μπολούσκα εγκαταστάθηκαν μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 49 οικογένειες προσφύγων/203 άτομα.

Πρόκειται, δηλαδή, για έναν καθαρά προσφυγικό οικισμό, κυρίως Θρακιωτών και Ανατολικοθρακιωτών²⁹⁷⁶.

Το 1924 ο οικισμός Μπολούσκα και η κοινότητα Ζυγός, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α–14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός μετονομάζεται σε **Πολύστυλο**²⁹⁷⁷, ενώ το 1927 αποσπάται από την κοινότητα Ζυγού και προσαρτάται στη νεοσυσταθείσα κοινότητα Αμυγδαλεώνος.

Η ονομασία του (Πολύστυλο) οφείλεται σε έναν μεγάλο αριθμό αρχαίων μαρμάρινων στύλων (κίωνων), που βρέθηκαν στη περιοχή και πλέον βρίσκονται στο προαύλιο της εκκλησίας του χωριού. Ευρήματα αποδεικνύουν, ότι έχει κατοικηθεί ήδη από αρχαιοτάτων χρόνων. Ίσως να αποτελούσε μέρος της πόλεως των Φιλίππων. Τον 19^ο αι. στην περιοχή υπήρχε μεγάλο κτήμα γνωστό ως κτήμα της Μπουλούτσκας ή Μπουλούστρας, όπου κατοικούσαν οι εργάτες του, πιθανότατα ελληνικής καταγωγής.

Το Πολύστυλο, αποτελεί ένα ακόμα προσφυγοχώρι. Οι κάτοικοί του προήλθαν, είτε

2975. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ζυγός υπό το όνομα «κοινότης Ζυγού» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Ζυγού ενούνται και οι συνοικισμοί Κουρουτζού, **Μπολούσκα ή Μπουλούστρα (Νέα Άβδηρα)**].

2976. Θεοφάνης Μαλκίδης: Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας.

2977. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Καβάλας: [10. Ο συνοικισμός **Μπουλούσκα της κοινότητος Ζυγού μετονομάζεται εις «Πολύστυλο»**].

από την Ανατολική Θράκη, είτε από την Μικρά Ασία.²⁹⁷⁸ Φθάνοντας στην Ελλάδα, πρόσφυγες από τα Σήμαντρα (Σεμέντερε) Καππαδοκίας (Καραμανλήδες - Σεμενδριώτες), μεταφέροντας τα Τίμια Σκηνώματα των Αγίων Ενδόξων Πέντε Μαρτύρων: Ευστρατίου, Αυξεντίου, Ευγενίου, Μαρδαρίου και Ορέστου, αρχικά διέμεναν (από το 1924) στα Κόκκαλα, ένα ορεινό χωριό της Καβάλας και το 1944, λόγω ακατάλληλων συνθηκών το εγκατέλειψαν, κατέβηκαν στον κάμπο των Φιλίππων και εγκαταστάθηκαν στο Πολύτυλο.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 213 κατοίκων, οι 206 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Το 1947 ο οικισμός Πολύτυλο, αποσπάται από την κοινότητα Αμυγδαλεώνος και ορίζεται έδρα της κοινότητας Πολυστύλου (Φ.Ε.Κ. 271^Α – 09/09/1946), ενώ το 1994 αποσπάται από την κοινότητα Πολυστύλου και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 105^Α – 06/07/1994).

Η Μνήμη των Αγίων Πέντε Μαρτύρων τιμάται στις 13 Δεκεμβρίου, ενώ η λιτανεία (Περιφορά) των Ιερών Λειψάνων τους, πραγματοποιείται στους δρόμους του χωριού κάθε χρόνο της Ζωοδόχου Πηγής (Παρασκευή της Διακαινησίμου), δηλαδή 5 μέρες μετά το Πάσχα. Επιπρόσθετα, κάθε Παραμονή του Αγίου Πνεύματος (Κυριακή της Πεντηκοστής απόγευμα) οργανώνεται πανηγύρι λόγω του εορτάζοντος Ναού της Αγίας Τριάδος στην αυλή του σχολείου με φαϊ, ποτό και παραδοσιακούς χορούς από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Πολυστύλου και Συλλόγους γειτονικών χωριών ή και από την πόλη της Καβάλας.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πολύτυλο αποσπάται από το δήμο Φιλίππων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας και μαζί με το Δάτο και το Μικροχώρι αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Πολυστύλου, της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 213 (1928), 324 (1940), 446 (1951), 471 (1961), 408 (1971), 480 (1981), 449 (1991) και 420 (2011).

Ποντολίβαδο (Δομασλή)

Ο οικισμός **Δομασλή** βρίσκονταν 18 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας σε υψόμετρο 20 μ.

Το 1886 είχε 250 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Ήταν ένας μουσουλμανικός οικισμός και σύμφωνα με τη Στατιστική του Ελληνικού Στρατού το 1911 είχε 330 κατοίκους, ενώ με την Απαρίθμηση του 1913 είχε 335 κατοίκους (197 άνδρες και 138 γυναίκες).

Το 1914 είχε και δημοτική Οθωμανική σχολή.

Οι Τούρκοι κάτοικοι του Ντόμασλη θα πρέπει να ήτανε ανωτέρου επιπέδου μόρφωσης, διότι ενώ σε όλα τα γύρω χωριά, στους τάφους των νεκρών ετοποθετείτο μία πλάκα ακατέργαστης πέτρας, εδώ βρέθηκαν πλάκες και στήλες κατεργασμένες από ανθρώπινο χέρι, με ανάγλυφα γράμματα παλιάς Τουρκικής γραφής. Μία από αυτές βρέθηκε από τον Κλεάνθη Χατζηγιάννου μεταφέρθηκε στο Ελαφοχώρι και φωτογραφήθηκε.

2978. Δημήτρης Λιθοξόου: «Εγκατάσταση προσφύγων-Γραφείο Καβάλας (Καβάλλας)».

Φωτογραφία δόθηκε σε Τούρκο καθηγητή ο οποίος την μετέφερε στο Πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης, όπου έγινε μεταφορά στην σημερινή Τούρκικη γραφή ανάγνωση και μετάφραση στα Ελληνικά²⁹⁷⁹.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁹⁸⁰ και προσαρτάται στη κοινότητα Ουζούν Κιόϊ (μετέπειτα κοινότητα Μακρυχωρίου).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 156 άνδρες και 162 γυναίκες, σύνολο 318 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 69 πρόσφυγες (37 άνδρες και 32 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928, σύμφωνα με τη Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. με αποτέλεσμα στον οικισμό να κατοικούν πλέον 24 οικογένειες προσφύγων/82 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη.²⁹⁸¹

Κατά τον Παν. Τανιμανίδη, το 40% των κατοίκων ήταν ποντιακής καταγωγής²⁹⁸².

Το 1924 ο οικισμός Δομασλή και η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ που ανήκε, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Δομασλή μετονομάζεται σε **Ποντολείβαδο**²⁹⁸³.

Τρία (3) χιλιόμετρα ανατολικά του οικισμού, προς την Πετροπηγή, βρίσκεται περίβολος τειχών, συγκρότημα κατοικιών και ευρήματα κλασσικών και ελληνιστικών χρόνων, τα οποία έχουν ταυτοποιηθεί ως η αρχαία Πίστυρος²⁹⁸⁴. Ανάμεσα στα ευρήματα είναι σφραγίσματα Θασιακών αμφορέων του 6ου αι. μέχρι του 2ου π. Χ. αι.²⁹⁸⁵. Επίσης, στο Ποντολείβαδο ανακαλύφθηκαν αργυρά αρχαϊκά νομίσματα²⁹⁸⁶.

Το 1927 ο οικισμός Ποντολείβαδο αποσπάται από την κοινότητα Μακρυχωρίου και προσαρτάται στη κοινότητα Δουκαλίου. (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 10/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 135 κατοίκων, οι 131 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

2979. Ιστότοπος: «Εγκαταλειμμένα Χωριά – Ελαφοχώρι Καβάλας».

2980. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιόικηση Νέστου του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ουζούν Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Ουζούν Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαρκαλή, Νεδερλή, Μουσαφά-Ογλάρ, Γκάζιλερ, Αχματλή, Καβατίκ, Καρατζόβα, Κωτσογλάρ και Δομασλή].

2981. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

2982. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

2983. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιόικηση Νέστου του νομού Καβάλας: [21. Ο συνοικισμός Δομασλή της αυτής κοινότητος (Μακρυχωρίου) μετονομάζεται εις «Ποντολείβαδο»].

2984. Ιστοσελίδα: «Περί κηρύξεως αρχαιολογικών χώρων Νομών Καβάλας, Δράμας και Σερρών». Υπουργείο Πολιτισμού. 31 Ιανουαρίου 1980.

2985. Επιστημονική Επετηρίδα της Γεωπονικής και Δασολογικής Σχολής, τμήμα Γεωπονίας (τόμος 22). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. 1979, σελ. 217.

2986. Μαντώ Οικονομίδου, (1990): «Αρχαϊκός «Θησαυρός» αργυρών νομισμάτων από το Ποντολίβαδο (1971)». Υπουργείο Πολιτισμού Μνήμη Δ. Λαζαρίδη. Απόλις και χώρα στην αρχαία Μακεδονία και Θράκη: 533-540.

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 69861-69900)²⁹⁸⁷.

Το 1933 αποσπάται από την κοινότητα Μακρυχωρίου και προσαρτάται στη κοινότητα Νέας Κώμης (Φ.Ε.Κ. 77^Α – 27/03/1933). Το 1940 το όνομα του οικισμού διορθώνεται σε **Ποντολίβαδο**.

Το 1969 γίνεται έδρα της κοινότητας Νέας Κώμης (Φ.Ε.Κ. 30^Α – 20/02/1969) η οποία μετονομάζεται σε κοινότητα Ποντολιβάδου λίγους μήνες αργότερα (Φ.Ε.Κ. 208^Α – 21/10/1969).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ποντολίβαδο αποσπάται από την κοινότητα Ποντολιβάδου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το Ποντολίβαδο χωρίστηκε σε δυο συνοικισμούς μετά την διέλευση της Εγνατίας Οδού. Κακώς όμως αναφέρεται ως Άνω και Κάτω Ποντολίβαδο, κανονικά το Ποντολίβαδο είναι ένα, άπλα χωρίζεται ως Άνω ή Κάτω συνοικισμός και όχι ως δυο διαφορετικά χωριά.

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Ποντολίβαδο αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου και μαζί με το Άνω Ποντολίβαδο και τη Νέα Κώμη ανήκουν στη Τοπική Κοινότητα Ποντολιβάδου της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010).

Απογραφές: 135 κάτοικοι (1928), 346 (1940), 220 (1951), 126 (1961), 145 (1971), 214 (1981), 237 (1991) και 282 (2011).

Προάστειο (Κινέζ)

Ο οικισμός **Κινέζ** ήταν ένας μικρός μουσουλμανικός οικισμός κοντά στη Χρυσούπολη του νομού Καβάλας (3 χλμ. στα νότια της).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913 είχε 375 κατοίκους (282 άνδρες και 93 γυναίκες) ενώ το 1914 λειτουργούσε μία Δημοτική Οθωμανική Σχολή ενώ είχαν αρχίσει να εγκαθίστανται και πρόσφυγες²⁹⁸⁸ στην περιοχή.

Το 1919 αναγνωρίζεται²⁹⁸⁹ ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Σαπαίων ή Σαρή Σαμπάν με έδρα τον οικισμό Σαπαίοι (Σαρή Σαμπάν).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 203 άνδρες και 196 γυναίκες, σύνολο 399 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 156 πρόσφυγες (67 άνδρες και 89 γυναίκες).

2987. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2988. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2989. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιόικηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί **Κινέζ**, Μπετζελή, Οργάντζιλαρ, Κουρί, Κουτούντζαλη, Χατζή-Αμίν-Αγά, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσήτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, Τδίλαρ, Κεραμωτή και Καρά-Βέη].

Εδώ μετά το 1923 εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το 1928, να κατοικούν συνολικά 86 οικογένειες προσφύγων (384 άτομα) σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., στα οικήματα των μουσουλμάνων που έφυγαν για την Τουρκία, μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Σαπαίων που ανήκε και ο οικισμός Κινέζ, αποσπάστηκε από το νομό Δράμας και εντάχθηκε στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Κινέζ μετονομάζεται σε **Προάστειο**²⁹⁹⁰.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 120 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70121-70240)²⁹⁹¹.

Το 1961 ο οικισμός Προάστειο του δήμου Χρυσούπολης **καταργείται** και προσαρτάται στον οικισμό Χρυσούπολης.

Απογραφές: 425 κάτοικοι (1928), 627 (1940), 906 (1951).

Πυργίσκος (Κουλατζίκ)

Ο οικισμός **Κουλατζίκ** βρίσκονταν κοντά στο χωριό Πλαταμώνας περίπου 38 χλμ. βορειοανατολικά της Καβάλας.

Μέχρι την Ανταλλαγή των πληθυσμών ήταν ένα μουσουλμανικός οικισμός που το 1913 σύμφωνα με την Απαρίθμηση των κατοίκων, ζούσαν 192 άτομα (106 άνδρες και 86 γυναίκες) ενώ το 1914 διέθετε και δημοτικό Οθωμανικό σχολείο.²⁹⁹²

Το 1919 ο οικισμός Κουλατζίκ αναγνωρίζεται²⁹⁹³ και προσαρτάται στη κοινότητα Ολατζάκ. Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 81 άνδρες και 73 γυναίκες, σύνολο 154 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 37 πρόσφυγες (17 άνδρες και 20 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών, το 1923, στον οικισμό εγκαταστάθηκαν νέες οικογένειες προσφύγων, ενώ κάποιες άλλες αποχώρησαν με αποτέλεσμα σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό να υπάρχουν 11 οικογένειες προσφύγων (29 άτομα). Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Κουλατζίκ και η κοινότητα Ολατζάκ που ανήκε, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924),

2990. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [Ο συνοικισμός Κινέζ της κοινότητας Χρυσουπόλεως (πρώην Σαρή Σαμπάν) μετονομάζεται εις «**Προάστειον**»].

2991. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

2992. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

2993. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Ολατζάκ υπό το όνομα «κοινότης Ολατζάκ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ολατζάκϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Σεπετσίλερ, Κιοσελέρ-Μπαλιά, Κιοσελέρ Ζεϊρ, Κούλτσαλάρ, **Κούλατζικ**, Αλχανλή και Ιμρενλή].

Το 1926 ο οικισμός Κουλατζίκ μετονομάζεται σε **Πυργίσκος**²⁹⁹⁴ και υπάγεται στη κοινότητα Πλαταμώνος (Ολατζάκ).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 30 κατοίκων και οι 30 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Στην Ιστοσελίδα: Εγκαταλειμμένα Χωριά-Ελαφοχώρι Καβάλας, υπάρχουν τα ονόματα των κατοίκων που έκαναν δήλωση στην Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.).

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70241-70260)²⁹⁹⁵.

Το 1934 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Πλαταμώνος και προσαρτάται στη κοινότητα Ελαφοχωρίου (Φ.Ε.Κ. 285^Α – 31/08/1934).

Το 1951 ο οικισμός Πυργίσκος, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Περί το ένα χιλιόμετρο, βόρεια του Ελαφοχωρίου βρισκόταν το χωριό Πυργίσκος, το οποίο μαζί με την Αχλαδινή και το Ελαφοχώρι κάηκαν την ίδια μέρα, από στρατιώτες του Βουλγαρικού στρατού, στις αρχές Ιουνίου 1944. Στον Πυργίσκο κατοικούσαν γύρω στις οκτώ οικογένειες, Πόντιοι πρόσφυγες από το Όβατζουκ (Ονασίκ) της Νικόπολης (Γαράσαρη) Τουρκίας. Μεταξύ των οικογενειών που εγκαταστάθηκαν το 1922 στο χωριό και παρέμειναν είναι: Δημοσθένης Γιαμουρίδη, Σταύρου Μορφίδη, Στυλιανού Κεσκεσιάδη (ανηψιός του Σταύρου), Ηλία Τοραμανίδη, Γιάννη Παπαδόπουλου, Σοφίας Τυφλοπούλου, Δέσποινα Ποινή), Μαгдаληνή (Μαγδάλα). Κύρια ασχολία των κατοίκων του χωριού ήταν η κτηνοτροφία, η καλλιέργεια καπνού, σιτηρών κλπ. Αφθονούσαν στην περιοχή τα δένδρα κρνανιάς, καστανιάς, συκιάς και άλλα. Οι πηγές του νερού βρίσκονταν σε αρκετή απόσταση από τα σπίτια και η μεταφορά του γινόταν με ζώα ή με τον ώμο. Με την ανοικοδόμηση των καμένων χωριών, το 1950, οι κάτοικοι του Πυργίσκου και της Αχλαδινής προτίμησαν την μεταφορά των χωριών τους στην Χρυσούπολη Καβάλας όπου κτίστηκε ο συνοικισμός με το όνομα Αχλαδινή. Σήμερα στο χωριό δεν σώζονται ούτε οι πέτρες από τα χαλασμένα ντουβάρια. Στην άκρη του χωριού εγκαταστάθηκε το λατομείο μαρμάρων Ελαφοχωρίου Καβάλας, μετά την μετεγκατάσταση του χωριού. Εγκαταλείφθηκε και αυτό. Την περιοχή επισκέπτονται το καλοκαίρι οι κάτοικοι του Ελαφοχωρίου και άλλοι για να μαζέψουν κρίνα και ρίγανη. Διοικητικά το Κουλατζίκ υπαγόταν στον νομό Δράμας μέχρι το 1919²⁹⁹⁶.

Απογραφές: 30 κάτοικοι (1928), 178 (1940).

Πυργοχώρι (Κουλαλή)

Ο οικισμός **Κουλαλή** βρίσκονταν 28 χλμ. νοτιοδυτικά από την Καβάλα, στους πρόποδες του Παγγαίου όρους, σε υψόμετρο 180 μ. Το όνομα του οικισμού τόσο το παλιό (κουλές σημαίνει πύργος στα τουρκικά) όσο και το νέο υποδεικνύει ότι στον οικισμό υπήρχε κάποιος πύργος ή μιναρές.

2994. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [38. Ο συνοικισμός Κουλατζίκ της αυτής κοινότητος (Πλαταμώνος) μετονομάζεται εις «Πυργίσκος»].

2995. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

2996. Ιστότοπος: «Εγκαταλειμμένα Χωριά- Ελαφοχώρι Καβάλας».

Το 1886 είχε 210 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1914 αποτελούσε τουρκική κοινότητα με μουχτάρη και 198 Οθωμανούς κατοίκους (108 άνδρες και 90 γυναίκες)²⁹⁹⁷, που ασχολούνταν με την γεωργία. Υπήρχε τζαμί και Οθωμανική σχολή.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός²⁹⁹⁸ και προσαρτάται στη κοινότητα Σαμακόβου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 72 άνδρες και 81 γυναίκες, σύνολο 153 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 80 πρόσφυγες (44 άνδρες και 36 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928, η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε και άλλες προσφυγικές οικογένειες μετά την αποχώρηση των Μουσουλμάνων κατοίκων σε εφαρμογή της Συνθήκης της Λοζάνης-Ανταλλαγή των πληθυσμών. Συνολικά στον οικισμό εγκαταστάθηκαν 33 οικογένειες προσφύγων/169 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Κουλαλή, μετονομάζεται σε **Πυργοχώρι**²⁹⁹⁹ και ανήκει στη κοινότητα Δωματίων (Σαμακόβου).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 196 κατοίκων, οι 40 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70261-70320)³⁰⁰⁰.

Το 1949 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Δωματίων και προσαρτάται στη κοινότητα Μελισσοκομείου.

Στο κέντρο του οικισμού βρίσκεται ο ναός του Αγίου Αντωνίου και το παρεκκλήσι του Αγίου Γερασίμου του Νέου. Στον οικισμό που είναι χαρακτηρισμένος ως παραδοσιακός οικισμός, σώζονται παλιά σπίτια και ένα πέτρινο γεφύρι.³⁰⁰¹

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδιστριάς» ο οικισμός Πυργοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Μελισσοκομείου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Πυργοχώρι αποσπάται από το δήμο Πιερέων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου. Μαζί με τον οικισμό Μελισσοκομείο, αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Μελισσοκομείου, της Δημοτικής Ενότητας Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 196 κάτοικοι (1928), 257 (1940), 273 (1951), 255 (1961), 182 (1971), 182 (1981), 151 (1991) και 139 (2011).

2997. Απαρίθμησης των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913. Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας – Διεύθυνσις Στατιστικής.

2998. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [8. Ο συνοικισμός Σαμακόβον υπό το όνομα «κοινότης Σαμακόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Τσιτακλή και Κουλαλή].

2999. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [15. Ο συνοικισμός Κουλαλή της αυτής κοινότητος (Σαμακόβου) μετονομάζεται εις «Πυργοχώρι»].

3000. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3001. Ιστοσελίδα: «Μελισσοκομείο». Δήμος Παγγαίου.

Σέκελερ

Ο οικισμός **Σέκελερ** ήταν ένα μικρός οικισμός κοντά στη Χρυσούπολη.

Εδώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν 34 οικογένειες προσφύγων/95 άτομα σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1928 αναγνωρίζεται ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. – 16/05/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 140 κατοίκων, οι 111 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70401-70460)³⁰⁰².

Το 1940, ο οικισμός Σέκελερ, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 16/10/1940).

Απογραφές: 140 κάτοικοι (1928), (-) (1940).

Σιδηροχώρι (Δεμιρλή)

Το **Δεμιρλή** ήταν ένας μουσουλμανικός οικισμός μέχρι το 1923 και βρίσκονταν σε υψόμετρο 115 μ., 32 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας, στους πρόποδες του όρους Σύμβολο.

Τη Μεγάλη Πέμπτη του 1897, κατά τη διάρκεια του Ελληνοτουρκικού Πολέμου, πραγματοποιήθηκε στο Σιδηροχώρι μάχη ανάμεσα σε Οθωμανικές δυνάμεις και Έλληνες αντάρτες υπό τους Παναγιώτη Δημαρά, Στάθη Καραβαγγέλη και Βελέντζα, οι οποίοι επιχείρησαν να προκαλέσουν δολιοφθορές στη γέφυρα της Αγγίστας επί της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης-Δεδέαγατς (μετέπειτα η Αλεξανδρούπολη).³⁰⁰³ Από τη σύγκρουση επέζησαν μόλις 9 αντάρτες, μεταξύ των οποίων και ο μετέπειτα μακεδονομάχος Κώστας Γαρέφης.

Το 1914 αποτελούσε τουρκική κοινότητα με μουχτάρη ενώ κατοικούσαν 249 Οθωμανοί που ασχολούνταν με την γεωργία. Υπήρχε τζαμί και Οθωμανική σχολή³⁰⁰⁴.

Ο οικισμός αναγνωρίστηκε ως έδρα της κοινότητας Δεμιρλή³⁰⁰⁵ το 1919 στην οποία προσαρτήθηκαν οι οικισμοί Δεβέκιραν, Δεβεκλή, Δουρμουσλού, Μουρσαλή και Βελτζιλέρ.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 94 άνδρες και 119 γυναίκες, σύνολο 213 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 86 πρόσφυγες (44 άνδρες και 42 γυναίκες). Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν μετά από πρόταση

3002. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3003. Ιστοσελίδα: «Σιδηροχώρι». Δήμος Παγγαίου.

3004. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3005. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Πραβίου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [9. Ο συνοικισμός **Δεμιρλή** (ή **Σιδηροχώρι**) υπό το όνομα αυτής **Δεμιρλή** (ή **Σιδηροχώριον**) και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα **Δεμιρλή** (ή **Σιδηροχώρι**) ενοούνται και οι συνοικισμοί **Βελτζιλέρ**, **Δεβεκλή**, **Δουρμουσλού** και **Δεβέκιραν**].

της Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε συνολικά εμφανίζονται 62 οικογένειες προσφύγων/265 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα και ο οικισμός αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Δεμερλή, μετονομάζεται σε **Σιδηροχώριον**³⁰⁰⁶. Το σύγχρονο όνομα του οικισμού προέρχεται από το γεγονός ότι στην περιοχή θεωρήθηκε ότι υπάρχουν εκμεταλλεύσιμα σιδηρομεταλλεύματα³⁰⁰⁷.

Η κοινότητα αποτελείται από τέσσερις συνοικισμούς με συνολικό πληθυσμό 560 κατοίκων: το Μεσότοπο, τον Καραβαγγέλη, τον Δημαρά και το Σιδηροχώρι. Ο Καραβαγγέλης αναφέρεται στις απογραφές ως ξεχωριστός οικισμός. Οι συνοικισμοί Δημαράς και Καραβαγγέλης φέρουν τα ονόματα των οπλαρχηγών Δημαρά από τα Βρέσταινα Λακωνίας, και Ευστάθιου Καραβαγγέλη από το Τρίκερι Μαγνησίας ή τον Πόντο, οι οποίοι σκοτώθηκαν στη μάχη του 1897³⁰⁰⁸.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 287 κατοίκων, οι 194 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70461-70540)³⁰⁰⁹.

Το 1957 η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται από τον οικισμό Σιδηροχώρι στον οικισμό Καραβαγγέλης (Φ.Ε.Κ. 161^Α -28/08/1957).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σιδηροχώρι αποσπάται από την κοινότητα Σιδηροχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Πιερέων (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» το Σιδηροχώρι αποσπάται από τον δήμο Πιερέων (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στη Τοπική Κοινότητα Σιδηροχωρίου (μαζί με τον οικισμό Καραβαγγέλης) της Δημοτικής Ενότητας Πιερέων. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας της Περιφέρειας Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης.

Απογραφές: 287 (1928), 310 (1940), 318 (1951), 301 (1961), 337 (1971), 270 (1981), 257 (1991) και 192 (2011).

Σκοπός (Μουρατλή)

Ο οικισμός **Μουρατλή** ήταν ένας ορεινός οικισμός του δήμου Νέστου και βρίσκονταν σε υψόμετρο 580 μ.

Στις αρχές του 20^{ου} αι., είχε μουσουλμανικό πληθυσμό, και σύμφωνα με την καταγραφή του Ελληνικού Στρατού είχε 650 κατοίκους το 1911³⁰¹⁰, 658 κατοίκους (353 άνδρες και

3006. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [17. Η κοινότης Δεμερλή μετονομάζεται εις «κοινότητα Σιδηροχωρίου» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Δεμερλή εις «**Σιδηροχώρι**»].

3007. Ο.π. Ιστοσελίδα «Σιδηροχώρι».

3008. Κ. Λιάπης: «Κ. Γαρέφης, Ο σταυραετός του Πηλίου». Εκδόσεις Πύλη, Αθήνα 1979, σελ. 19-21.

3009. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3010. Δημήτρης Λιθοξόου: «Ο πληθυσμός της περιοχής Σαρί Σαμπάν (Χρυσούπολη)».

305 γυναίκες) στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, ενώ το 1914 είχε 2 οθωμανικά σχολεία³⁰¹¹.

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Μουρατλή³⁰¹² και προσαρτάται στη κοινότητα Δαρόβης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 240 άνδρες και 319 γυναίκες, σύνολο 559 κάτοικοι.

Μετά την ανταλλαγή πληθυσμών το 1923 και μέχρι το 1928, στο Μουρατλή εγκαταστάθηκαν σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., 53 οικογένειες προσφύγων/211 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός. Κατά τον Παν. Τανιμανίδη ο οικισμός είναι ποντιακός³⁰¹³.

Το 1924 ο οικισμός Μουρατλή και η κοινότητα Δαρόβης που ανήκει, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μουρατλή, μετονομάζεται³⁰¹⁴ σε **Σκοπός** και η κοινότητα Δαρόβης σε κοινότητα Κεχροκάμπου.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 226 κατοίκων και οι 226 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70541-70620)³⁰¹⁵.

Το 1979 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Κεχροκάμπου και προσαρτάται στη κοινότητα Αγίου Κοσμά (Φ.Ε.Κ. 209^Α – 06/09/1979).

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Σκοπός αποσπάται από την κοινότητα Αγίου Κοσμά (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Σκοπός αποσπάται από το δήμο Ορεινού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου και αποτελεί (μαζί με τον οικισμό Άγιο Κοσμά) την Κοινότητα Αγίου Κοσμά, της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας, της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Απογραφές: 226 κάτοικοι (1928), 298 (1940), 261 (1951), 223 (1961), 100 (1971), 53 (1981), 34 (1991) και 15 (2011).

3011. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3012. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [3. Ο συνοικισμός Δάροβα υπό το όνομα «κοινότης Δαρόβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δαρόβης ενοούνται και οι συνοικισμοί Καραμανλή και Μουρατλή].

3013. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

3014. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [15. Ο συνοικισμός Μουρατλή της αυτής κοινότητος (Δαρόβης) μετονομάζεται εις «Σκοπός»].

3015. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Σόουκ Σου

Ο οικισμός **Σόουκ Σου**³⁰¹⁶, βρίσκονταν κοντά στο Σαρή Σαμπάν (Χρυσούπολη) στο νομό Καβάλας.

Εδώ εγκαταστάθηκαν σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. μέχρι το 1928, 24 οικογένειες προσφύγων/102 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70621-70660)³⁰¹⁷.

Στεγνό (Μουσταφά Ογλάρ)

Ο οικισμός **Μουσταφά Ογλάρ** ήταν ένα μουσουλμανικός οικισμός πριν το 1923 που βρίσκονταν σε απόσταση 6 χλμ. νοτιοανατολικά του Δύσβατου Καβάλας (το Δύσβατο ήταν 15 χλμ. νότια της Λεκάνης) σε υψόμετρο 300 μ.

Το 1886 ο οικισμός Μουσταφικλάρ είχε 350 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, είχε 267 κατοίκους (150 άνδρες και 117 γυναίκες) ενώ το 1914 είχε μία δημοτική Οθωμανική σχολή³⁰¹⁸.

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Μουσταφά Ογλάρ³⁰¹⁹ και προσαρτάται στη κοινότητα Ουζούν Κιόϊ (Μακρυχώρι).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 95 άνδρες και 92 γυναίκες, σύνολο 187 κάτοικοι.

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και μέχρι το 1928, εγκαταστάθηκαν 39 οικογένειες προσφύγων/129 άτομα μετά από υπόδειξη της Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στα οικήματα των Μουσουλμάνων κατοίκων του, που το εγκατέλειψαν και αναχώρησαν για την Τουρκία, μετά τη Συνθήκη της Ανταλλαγής των πληθυσμών. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Μουσταφά Ογλάρ και η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Μουσταφά Ογλάρ μετονομάζεται σε **Στεγνό**³⁰²⁰ και ανήκε στη μετονομασθείσα κοινότητα Μακρυχωρίου (Ουζούν Κιόϊ).

3016. Χάρτης Ε.Α.Π. - Γραφείο Εποικισμού Καβάλας.

3017. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3018. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3019. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ουζούν Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Ουζούν Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαρκαλή, Νεδερλή, **Μουσταφά-Ογλάρ**, Γκάζιλερ, Αχματλή, Καβατίκ, Καρατζόβα, Κωτσολγάρ και Δομασλή].

3020. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [23. Ο συνοικισμός Μουσταφά Ογλάρ της αυτής κοινότητος μετονομάζεται εις «**Στεγνό**»].

Στην απογραφή του 1928, εκ των 118 κατοίκων και οι 118 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70661-70720)³⁰²¹.

Το 1956 ο οικισμός Στεγνό αποσπάται από την κοινότητα Μακρυχωρίου και προσαρτάται στη κοινότητα Δυσβάτου.

Από το 1998 και μέχρι το 2010 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Στεγνό ανήκε στο Τοπικό Διαμέρισμα Δυσβάτου, του πρώην δήμου Ορεινού, του νομού Καβάλας (Φ.Ε.Κ.244^A -04/12/1997).

Από το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ανήκει (μαζί με το Δύσβατο) στη Τοπική Κοινότητα Δυσβάτου, της Δημοτικής Ενότητας Ορεινού, του δήμου Νέστου. (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας

Απογραφές: 118 κάτοικοι (1928), 182 (1940), 140 (1951), 107 (1961), 35 (1971), 12 (1981), 15 (1991) και 19 (2011). Ο οικισμός σβήνει!

Στενωπός (Μπαρακλή)

Ο οικισμός **Μπαρακλή** ήταν ένας μουσουλμανικός οικισμός πριν το 1923 που βρίσκονταν 3 χλμ. βορειοανατολικά από το Μακρυχώρι στην περιοχή του Νέστου και 32 χλμ. βορειοανατολικά από την πόλη της Καβάλας, σε υψόμετρο 190 μ.

Το 1886 είχε 300 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913 είχε 315 κατοίκους (160 άνδρες και 155 γυναίκες) ενώ το 1914 είχε μία δημοτική Οθωμανική σχολή³⁰²².

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Μπαρακλή³⁰²³ και προσαρτάται στη κοινότητα Ουζούν Κιόϊ (Μακρυχώρι).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 113 άνδρες και 148 γυναίκες, σύνολο 261 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923, βρέθηκαν 17 πρόσφυγες (12 άνδρες και 5 γυναίκες). Αργότερα μετά το 1923 και μέχρι το 1928, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες οικογένειες προσφύγων μετά από υπόδειξη της Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στα οικήματα των μουσουλμάνων κατοίκων του, που τον εγκατέλειψαν γιατί αναχώρησαν για την Τουρκία, μετά τη Συνθήκη της Ανταλλαγής των πληθυσμών. Έτσι το σύνολο των κατοίκων ήταν 41 οικογένειες προσφύγων/159 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

3021. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3022. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3023. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Ουζούν Κιόϊ υπό το όνομα «κοινότης Ουζούν Κιόϊ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ουζούν Κιόϊ ενοούνται και οι συνοικισμοί **Μπαρακλή**, Νεδερλή, Μουσαφά-Ογλάρ, Γκάζιλερ, Αχματλή, Καβατίκ, Καρατζόβα, Κωτσολγάρ και Δομασλή].

Το 1924 το Μπαρακλή και η κοινότητα Ουζούν Κιόϊ αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Μπαρακλή μετονομάζεται **Στενωπός**³⁰²⁴ και ανήκει στη κοινότητα Μακρυχωρίου (Ουζούν Κιόϊ).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 168 κατοίκων, οι 140 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70721-70780)³⁰²⁵.

Το 1981 ο οικισμός Στενωπός, **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 05/04/1981).

Απογραφές: 168 κάτοικοι (1928), 270 (1940), 161 (1951), 140 (1961), 35 (1971).

Τρίτα (Τσιφλίκι)

Ο οικισμός **Τσιφλίκι** ήταν κοντά στο Πλατανότοπο της Καβάλας.

Το 1886 είχε 140 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην απarίθμηση των κατοίκων το 1913, είχε 154 κατοίκους εκ των οποίων 78 ήταν άνδρες και 76 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός και προσαρτάται στη κοινότητα Μεσωρόπης.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 34 άνδρες και 37 γυναίκες, σύνολο 71 κάτοικοι.

Γύρω από τον παλιό οικισμό Τρίτα (Τσιφλίκι) στο Παγγαίο, 2 χλμ. δυτικά-βορειοδυτικά του Πλατανότοπου, υπάρχουν πολλοί αρχαιολογικοί χώροι.³⁰²⁶

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 15 πρόσφυγες (4 άνδρες και 11 γυναίκες). Αργότερα ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες έτσι ώστε σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να διαβιούν μέχρι το 1928 στον οικισμό συνολικά, 11 οικογένειες προσφύγων/48 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Μεσωρόπης και προσαρτάται στη κοινότητα Ισιρλή (Πλατανότοπος).

Το 1926 ο οικισμός Τσιφλίκι μετονομάζεται³⁰²⁷ σε **Τρίτα**.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 110 κατοίκων, δεν υπήρχαν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και

3024. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [22. Ο συνοικισμός Μπαρακλή της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «Στενωπό»].

3025. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3026. http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=1347614502.

3027. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [12. Ο συνοικισμός **Τσιφλίκι** της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Τρίτα**»].

των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70781-70800)³⁰²⁸.

Το 1951 ο οικισμός Τρίτα **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. – 07/04/1951).

Απογραφές: 110 κάτοικοι (1928), 119 (1940).

Μεσόρεμα – Φίλιπποι (Σέλιανη)

Ο οικισμός **Σέλιανη** βρίσκονταν 18 χλμ. από την Καβάλα. Στο τέλος του 17^{ου} αι. τον βρίσκουμε με την τούρκικη ονομασία Σελιάν και κατοίκους μουσουλμάνους. Το 1770 περίπου εξισλαμίστηκαν βίαια, αλλά μέχρι το 1922, που έφθασαν στον οικισμό οι πρώτοι πρόσφυγες, διατήρησαν την ελληνική γλώσσα. Υπάρχουν ενδείξεις ότι το χωριό δεν εποίκιστηκε από τους Τούρκους αλλά οι κάτοικοι του εξισλαμίστηκαν από το Τάγμα Μπεκτασήδων στα μέσα του 17^{ου} αι.

Το 1886 είχε 1.000 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Διατήρησαν όμως την ελληνική γλώσσα μέχρι την ανταλλαγή των πληθυσμών και την αποχώρηση τους το 1924. Η διατήρηση της ελληνικής γλώσσας ήταν ο λόγος που ο οικισμός από το 1900 έγινε στόχος των Κομιτατζήδων με σκοπό των εκβουλαρισμού των κατοίκων. Αυτή την περίοδο (1911-1912) κατασκευάστηκε το κτίριο που σήμερα στεγάζεται το Κ.Π.Ε. (Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Φιλιππων) με σκοπό να χρησιμοποιηθεί ως σχολείο. Το κτήριο αυτό χρησιμοποιήθηκε ως στρατιωτικό νοσοκομείο στην διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής³⁰²⁹.

Το 1913 στη κωμόπολη κατοικούσαν 994 άτομα (514 άνδρες και 480 γυναίκες)³⁰³⁰ ενώ το 1919 αναγνωρίζεται³⁰³¹ ο συνοικισμός και γίνεται έδρα της κοινότητας Σέλιανης Δράμας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 352 άνδρες και 407 γυναίκες, σύνολο 759 κάτοικοι.

Η Σέλιανη το 1922 ήταν σημαντικό κεφαλοχώρι της περιοχής με πέντε συνοικισμούς (Σέλιανη, Πούρνατζικ, Σαρή-Καγιά, Ραχτσά, Ματζάρ Τσιφλίκ) και με κατοίκους ελληνόφωνους Μουσουλμάνους. Τον Οκτώβριο του 1922 έφθασαν και εγκαταστάθηκαν στον οικισμό οι πρώτοι πρόσφυγες. Ήταν 15 οικογένειες από τα Γανοχώρια της Ανατολικής Θράκης.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 496 πρόσφυγες (239 άνδρες και 257 γυναίκες). Στις αρχές του 1924, σε εφαρμογή της Συνθήκης της Λοζάνης, όλοι οι ντόπιοι Μουσουλμάνοι κάτοικοι έφυγαν για μετεγκατάσταση στην Τουρκία ενώ ο οικισμός είχε ήδη γεμίσει με πρόσφυγες από κάθε γωνιά της Μ. Ασίας, του Πόντου και της Καππαδοκίας. Κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. στον οικισμό μέχρι το 1928, είχαν εγκαταστάθηκαν 262 οικογένειες προσφύγων/1.092 άτομα.

3028. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3029. Βικιπαίδεια: Φίλιπποι Καβάλας.

3030. Απαρίθμησης των κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 2013. Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας – Διεύθυνσις Στατιστικής.

3031. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός **Σέλιανης** υπό το όνομα «κοινότης Σέλιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σέλιανης ενούται και ο συνοικισμός Ράχτσα].

Οι πρόσφυγες που ήρθαν στο συνοικισμό, προέρχονταν από Χώρα, Μηλιό, Γάνο, Στέρνα, Σιμιτλή, Σκεπαστό, Μάδυτο, Πασάκιοι, Κερμαστή, Κιουπλού, Προύσα, Αζατλί, Σπάρτη, Βουρνόβα, Σμύρνη, Άδανα, Νικόπολη, Νίγη, Μάδεν, Κιολτσούκ, Νικομήδεια, Κεσσάνη, Μπάφρα, Αμισό, Μερζιφούντα, Κάβζα, Χορτόλμνη, Κερασούς, Οδεμήσιο, Αϊδίνιο, Τσορούμ, Άγκυρα, Γκείβέ, Μενεμένη, Βέικο και Καισάρεια. Στον οικισμό εγκαταστάθηκαν και Αρμένικες οικογένειες. Η υποδοχή των προσφύγων γινόταν στο κτήριο που προοριζόταν για βουλγαρικό σχολείο και στην συνέχεια τους εγκαθιστούσαν σε κενά σπίτια ή σε τμήματα σπιτιών που κατοικούσαν οι ντόπιοι κάτοικοι³⁰³².

Το 1922 ο οικισμός Σέλιανη αποσπάται από την κοινότητα Σέλιανης και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922) αλλά λίγους μήνες αργότερα ακυρώνεται η εν λόγω απόφαση (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Το 1924 ο οικισμός Σέλιανη και η κοινότητα Σέλιανης (Μεσόραμα), αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Σέλιανη μετονομάζεται σε **Μεσόρεμα**³⁰³³.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.207 κατοίκων, οι 1.164 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 380 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 65981-66360)³⁰³⁴.

Το 1932 ο οικισμός Μεσόρεμα μετονομάζεται σε **Φίλιπποι** (Φ.Ε.Κ. 157^Α – 14/05/1932) και η κοινότητα Μεσορέματος σε κοινότητα Φιλίππων.

Οι κάτοικοι ασχολούνταν με την γεωργία και συγκεκριμένα με την καλλιέργεια αραβόσιτου, σιτηρών, αμπέλου και την καπνοκαλλιέργεια. Με την κτηνοτροφία ασχολούνταν κυρίως οι Σαρακατσάνοι που διέμεναν σε σκηνές και καλύβες στις δυτικές παρυφές. Το 1939 ήρθαν στο χωριό πρόσφυγες Πόντιοι από την Ρωσία οι οποίοι είχαν αποκλειστεί εκεί κατά την ανταλλαγή πληθυσμών το 1923-1924

Ένα ξεχωριστό κομμάτι της ιστορίας του οικισμού αποτελούν οι Σαρακατσαναίοι. Μετά την Συνθήκη της Λοζάνης και την Ανταλλαγή των Πληθυσμών αποφάσισαν να εγγραφούν στις κοινότητες που βρίσκονταν κοντά στις βοσκές που χρησιμοποιούσαν εκείνη την εποχή. Έτσι το 1924 γράφτηκαν οι πρώτες οικογένειες στα μητρώα της Κοινότητας Σέλιανης και στην απογραφή του 1928 εμφανίζονται 76 άτομα σαν Σκηνίτες-Κτηνοτρόφοι. Αρχικά διέμεναν σε σκηνές στο ανατολικό τμήμα του συνοικισμού Πούρνατζικ που αργότερα τις μετέτρεψαν σε καλύβες και ασχολούνταν αποκλειστικά με την κτηνοτροφία. Από τις αρχές του 1960 άρχισαν να ασχολούνται με την γεωργία ενώ τα κοπάδια λιγότευαν όλο και περισσότερο. Σταδιακά εγκατέλειψαν τις καλύβες φτιάχνοντας σπίτια. Σήμερα το Πούρνατζικ πλέον αναφέρεται παντού ως Βρυσούλες.³⁰³⁵

3032. Ό.π. Βικιπαίδεια.

3033. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλας του νομού Καβάλας: [9. Η κοινότης Σέλιανης μετονομάζεται εις «κοινότητα Σέλιανης» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Σέλιανη εις «**Μεσόραμα**»].

3034. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3035. Ό.π. Βικιπαίδεια.

Στις 4 Οκτωβρίου του 1941, 25 κάτοικοι των Φιλίππων εκτελέστηκαν από τις Βουλγαρικές Δυνάμεις Κατοχής, ενώ παράλληλα ο οικισμός βομβαρδίστηκε από δυνάμεις πυροβολικού του Βουλγαρικού στρατού ως αντίποινα για το ξέσπασμα της εξέγερσης της Δράμας.³⁰³⁶

Το 1994 ο οικισμός Φίλιπποι αποσπάται από την κοινότητα Φιλίππων και προσαρτάται στο δήμο Φιλίππων (Φ.Ε.Κ. 105^Α – 06/07/1994).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Φίλιπποι ανήκει στη Τοπική Κοινότητα Φιλίππων της Δημοτικής Ενότητας Φιλίππων, του δήμου Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 1.207 κάτοικοι (1928), 1.445 (1940), 1.668 (1951), 1.353 (1961), 732 (1971), 728 (1981), 778 (1991), 889 κάτοικοι (2011).

Φωλεά (Τσούστη)

Ο οικισμός **Τσούστη** (ή Τσίστα) βρίσκονταν σε υψόμετρο 265 μ. στους πρόποδες του όρους Συμβόλου.

Κοντά στον οικισμό Πύργος, κοντά στην θάλασσα, βρίσκεται τετράπλευρος βυζαντινός πύργος, γνωστός ως Πύργος της Απολλωνίας, ο οποίος χρονολογείται από τον 13ο - 14ο μ. Χ. αιώνα και σώζεται σε μεγάλο ύψος.³⁰³⁷ Στο ύψωμα Γραμμένη Πέτρα, στο όρος Σύμβολο, υπάρχουν βραχογραφήματα³⁰³⁸.

Στις αρχές του 20^{ου} αι., είχε περίπου 100 Έλληνες κατοίκους³⁰³⁹ ενώ το 1912 κατοικείτο από 120 Έλληνες (Ευαγγελίδης).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων το 1913, ήταν 122 κάτοικοι (45 άνδρες και 77 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Τσούστη³⁰⁴⁰ και εντάσσεται στη κοινότητα Ελευθερών.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 81 άνδρες και 74 γυναίκες, σύνολο 155 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 21 πρόσφυγες (11 άνδρες και 10 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών, εδώ εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες μέχρι το 1928, έτσι ώστε στο σύνολό τους κατά την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. να είναι 16 οικογένειες προσφύγων/60 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

3036. Σπύρος Κουζινόπουλος: «Δράμα 1941. Μια παρεξηγημένη εξέγερση». Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2011. σελ. 180.

3037. Σταυρούλα Δαδάκη: «Πύργος Απολλωνίας». Υπουργείο Πολιτισμού.

3038. Ιστοσελίδα: «Κήρυξη αρχαιολογικών χώρων του δήμου Ελευθερών και του δήμου Ελευθερουπόλεως στο νομό Καβάλας»

3039. Δημήτρης Λιθοξόου. «Ο πληθυσμός της περιοχής Πράβι (Ελευθερούπολη)».

3040. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περὶ συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμῶν στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [4. Ο συνοικισμός Ελευθερών υπό το όνομα «κοινότης Ελευθερών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ελευθερών ενούνται και οι συνοικισμοί Δρέζνα, **Τσιούστη**, Καλιά-Τσιγλίς, Συνοικία Ελευθερών και Μουζλά].

Το 1928 ο οικισμός Τσουύστη μετονομάζεται σε **Φωλεά**³⁰⁴¹.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 190 κατοίκων, οι 137 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 70861-70900)³⁰⁴².

Μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, το 1946 γίνεται η σύσταση της κοινότητας Φωλεάς και ο οικισμός Φωλεά αποσπάται από την κοινότητα Μυριοφύτου και ορίζεται έδρα της νέας κοινότητας.

Οι κάτοικοι του οικισμού ασχολούνται κυρίως με την καλλιέργεια αμπελιών, από τα οποία παράγουν τσίπουρο. Επίσης, στην περιοχή παρασκευάζονται τυριά.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Φωλεά αποσπάται από την κοινότητα Φωλεάς (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερών (Φ.Ε.Κ. 244^A – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Φωλεά αποσπάται από το δήμο Ελευθερών (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου, όπου μαζί με τον οικισμό Πύργο αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Φωλεάς, της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερών (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 190 κάτοικοι (1928), 432 (1940), 432 (1951), 530 (1961), 530 (1971), 522 (1981), 581 (1991) και 567 κάτοικοι (2011).

Χαϊδευτό (Χατζή Εμίν Αγά)

Ο οικισμός **Χατζή Εμίν Αγά** ήταν ένας οικισμός 3 χλμ. από το Σαρή Σαμπάν (Χρυσούπολη) και νοτιοανατολικά της Καβάλας.

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων του 1913 είχε 148 άτομα (81 άνδρες και 67 γυναίκες).

Το 1919 αναγνωρίστηκε ως οικισμός³⁰⁴³ και προσαρτήθηκε στη κοινότητα Σαπαίων (Σαρή Σαμπάν).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 8 άνδρες και 7 γυναίκες, σύνολο 15 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 240 πρόσφυγες (125 άνδρες και 115 γυναίκες).

3041. Με το Φ.Ε.Κ υπ' αριθ. 81^A της 14^{ης} Μαΐου 1928 Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών στην επαρχία Παγγαίου του νομού Καβάλας: [33. Ο συνοικισμός Τσιούστη της κοινότητος Ελευθερών μετονομάζεται εις «Φωλεά»].

3042. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3043. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^A της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [1. Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινέζ, Μπετζελή, Οργάντζιλαρ, Κουρί, Κουτούντζαλη, **Χατζή-Αμίν-Αγά**, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσήτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, Τόϊλαρ, Κεραμωτή και Καρά-Βέη].

Εδώ μετά το 1923 ήρθαν και εγκαταστάθηκαν λίγες ακόμα οικογένειες με αποτέλεσμα ο πληθυσμός του οικισμού να αποτελείται το 1928, από 61 οικογένειες προσφύγων/293 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Σαπαίων και ο οικισμός Χατζή Εμίν Αγά, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 το Χατζή Εμίν Αγά μετονομάζεται σε **Χαϊδευτό**³⁰⁴⁴.

Το 1928 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Χρυσούπολης και προσαρτάται στην κοινότητα Κεραμωτής.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 305 κατοίκων, οι 288 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 71421-71500)³⁰⁴⁵.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χαϊδευτό αποσπάται από την κοινότητα Κεραμωτής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Κεραμωτής (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χαϊδευτό αποσπάται από το δήμο Κεραμωτής (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου, στη Δημοτική Κοινότητα Κεραμωτής, (μαζί με τη Κεραμωτή και το Μοναστηράκι) της Δημοτικής Ενότητας Κεραμωτής (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 305 κάτοικοι (1928), 458 (1940), 609 (1951), 600 (1961), 504 (1971), 553 (1981), 502 (1991) και 388 κάτοικοι (2011).

Χαλέπι (Χαλέπ)

Ο οικισμός **Χαλέπ**, βρίσκονταν 50 χλμ. δυτικά της Ξάνθης και 15 χλμ. νοτιοδυτικά της Σταυρούπολης, κοντά στο Νέστο ποταμό, σε υψόμετρο 200 μ.

Το 1886 είχε 150 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση του 1913 κατοικούσαν 55 άτομα (34 άνδρες και 21 γυναίκες) ενώ το 1914 στον οικισμό λειτουργούσε Οθωμανική σχολή.³⁰⁴⁶

Το 1919 ο οικισμός Χαλέπ αναγνωρίζεται³⁰⁴⁷ και προσαρτάται στη κοινότητα Μουντζίνου.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 36 άνδρες και 23 γυναίκες, σύνολο 59 κάτοικοι.

3044. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Καβάλας: [7. Ο συνοικισμός Χατζή-Εμίν-Αγά της αυτής κοινότητας μετονομάζεται εις «**Χαϊδευτό**»].

3045. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3046. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3047. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Δράμας: [5. Ο συνοικισμός Μούντζινος υπό το όνομα «κοινότης Μουντζίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μουντζίνου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπαϊραμλή, Δρένοβα, Μουρατσίκ, Ασικλάρ, Κίζ-Μπουκίου, Τσαϊλίκ, **Χαλέπ** και Μπόεβα].

Το 1921 ο οικισμός Χαλέπ αποσπάται από την κοινότητα Μουντζίνου και προσαρτάται στη κοινότητα Μπαϊρακλή (Πασχαλιάς) Δράμας (Φ.Ε.Κ. 2^Α -03/01/1921).

Εδώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928, η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. εγκατέστησε 11 οικογένειες προσφύγων/37 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Χαλέπ αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α - 14/08/1924), ενώ το 1926 το Χαλέπ μετονομάζεται σε **Χαλέπι**³⁰⁴⁸ και η κοινότητα Μπαϊρακλή σε κοινότητα Πασχαλιάς.

Το 1928 ο οικισμός Χαλέπι αποσπάται από την επαρχία Νέστου του νομού Καβάλας και υπάγεται στην επαρχία Ξάνθης του νομού Ροδόπης (Φ.Ε.Κ. 164^Α - 16/08/1928).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 43 κατοίκων και οι 43 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 20 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 71521-71540)³⁰⁴⁹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χαλέπι αποσπάται από την κοινότητα Πασχαλιάς του νομού Ξάνθης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Σταυρούπολης της Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 244^Α - 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χαλέπι, (μαζί με την Δρυμιά και την Πασχαλιά) αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Πασχαλιάς, της Δημοτικής Ενότητας Σταυρούπολης του δήμου Ξάνθης (Φ.Ε.Κ. 87^Α - 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης.

Απογραφές: 43 κάτοικοι (1928), 80 (1940), 100 (1951), 108 (1961), 75 (1971), 35 (1981), 34 (1991) και 27 (2011).

Θεωρείται από τους εγκαταλειμμένους ορεινούς οικισμούς της Σταυρούπολης που «βρίσκονται σε μια περιοχή με σπάνια φυσική ομορφιά και ιδιαίτερη ιστορική και λαογραφική πολυμορφία»³⁰⁵⁰.

Χαλκερό (Κιοσέ Ελιάζ)

Ο οικισμός **Κιοσέ Ελιάζ** βρίσκονταν σε απόσταση 11 χλμ. από την πόλη της Καβάλας σε υψόμετρο 100 μ. και είναι περικυκλωμένο από τέσσερα βουνά. Πλησίον του είναι: Βορειοδυτικά η Παλαιά Καβάλα (12,5 χλμ.) και ανατολικά η Νέα Καρβάλη (4,5 χλμ.)

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αι. υπάγονταν στο καζά Καβάλας κατά τη διοικητική διάρθρωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Σύμφωνα με Βουλγαρικές στατιστικές ο οικισμός τότε είχε 360 Τούρκους³⁰⁵¹.

3048. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Νέστου του νομού Καβάλας: [9. Ο συνοικισμός Χαλέπ της κοινότητος Μπαϊρακλή μετονομάζεται εις «Χαλέπι»].

3049. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. - Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3050. Σύλλογος Μικρασιατών Ν. Ξάνθης, 2022. «Η άφιξη και η εγκατάσταση των προσφύγων».

3051. Βασίλ Κιντσώφ: «Μακεδονία, Εθνογραφία και Στατιστική», 1900.

Μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων, ο οικισμός απελευθερώθηκε. Το 1913 στην Απαρίθμηση των κατοίκων είχε 259 κατοίκους (124 άνδρες και 135 γυναίκες).

Το 1919 ο οικισμός αναγνωρίζεται και γίνεται η σύσταση³⁰⁵² της κοινότητας Κιοσέ Ελιάζ, που περιλαμβάνει τους οικισμούς Κοσταζήλ ή Κότζιαζ (Ακόντισμα), Τσινάρ (Λεύκη), Τζαρή (Κουνουπιά) και Ορέν Δερέ (Ορεινό).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 114 άνδρες και 144 γυναίκες, σύνολο 258 κάτοικοι.

Το 1922 ο οικισμός αποσπάται από την κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας. (Φ.Ε.Κ. 37^Α – 17/03/1922).

Το 1923, λίγους μήνες αργότερα, ανακαλείται η προσάρτηση της κοινότητας Κιοσέ Ελιάζ στο δήμο Καβάλας μετά των οικισμών της και συστήνεται πάλι η κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ (Φ.Ε.Κ. 38^Α – 03/02/1923).

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928, στον οικισμό εγκαθίστανται 30 οικογένειες προσφύγων/106 άτομα, μετά από υπόδειξη της Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 ο οικισμός Κιοσέ Ελιάζ και η αντίστοιχη κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός Κιοσέ Ελιάζ μετονομάζεται σε **Χαλκερό**³⁰⁵³. Το Χαλκερό πήρε την ονομασία του, επειδή στις ορεινές εκτάσεις του Αγίου Τιμοθέου (παλαιά ονομασία «Κιόσελες») υπήρχαν ή πιθανόν υπάρχουν μεταλλεύματα χαλκού. Πάντως, κάτοικοι υποστηρίζουν ότι τα μεταλλεύματα είχαν περισυλλεγεί.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 40 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 71541-71580)³⁰⁵⁴.

Οι κάτοικοι του Χαλκερού είναι Βλάχοι και πρόσφυγες Πόντιοι και Καππαδόκες. Εδώ και περίπου δυο 10ετίες κατοικούν και Αλβανοί μετανάστες. Επιπλέον, ο οικισμός ιστορικά είχε μια έκταση όπου εγκαταστάθηκε το 1963 η Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων «Β.Φ.Α.».

Παλαιότερα, υπήρχε έντονη αγροτική δραστηριότητα, ωστόσο στα σύγχρονα χρόνια μετατράπηκε σε ήπια. Η κτηνοτροφική δραστηριότητα είναι εξίσου σε ήπια κατάσταση ενώ αποτελεί σήμερα, έδρα μηχανουργείων, συνεργείων επισκευής και τέλος τον τόπο ίδρυσης των Μαρμάρων Καβάλας όπου σήμερα υπολειτουργούν³⁰⁵⁵.

Παλαιότερα, περίπου στα τέλη της 10ετίας του '90, ενεργούσε η Βιομηχανία Πλαστικών «Πετζετάκης» όπου παραμένει εγκαταλελειμμένη ακόμη και σήμερα. Το μεγαλύτε-

3052. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του του νομού Δράμας: [8. Ο συνοικισμός **Κιοσέ Ελιάζ** υπό το όνομα «κοινότης Κιοσέ Ελιάζ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κιοσέ Ελιάζ ενοούνται και οι συνοικισμοί Τσινάρ, Ορέν-Δερέ, Τζαρή και Κοσταζήλ (ή Κότζιας)].

3053. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Καβάλλας: [5. Η κοινότης Κιοσέ Ελιάζ μετονομάζεται εις «κοινότητα Χαλκερού» και ο ομώνυμος αυτή συνοικισμός Κιοσέ-Ελιάζ εις «**Χαλκερό**»].

3054. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήνα 1928.

3055. Ιστοσελίδα: Marmara Kavalas S.A. «Μάρμαρα Καβάλας».

ρο πρόβλημα των κατοίκων είναι οι περιβαλλοντικοί ρύποι που εκπέμπει το εργοστάσιο Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων (Β.Φ.Λ.)³⁰⁵⁶.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χαλκερό αποσπάται από την κοινότητα Χαλκερού (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2011 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χαλκερό αποτελεί την Τοπική Κοινότητα Χαλκερού της Δημοτικής Ενότητας Καβάλας του δήμου Καβάλας. (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 145 κάτοικοι (1928), 187 (1940), 313 (1951), 304 (1961), 265 (1971), 244 (1981), 212 (1991), 190 (2001) και 187 (2011).

Χορασά

Ο οικισμός **Χορασά** βρίσκονταν κοντά στις κοινότητες Παλαιάς Καβάλας και Κορυφές.

Το 1886 είχε 500 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Στην Απαρίθμηση των κατοίκων του 1913 καταγράφονται στο Χορασά 344 κάτοικοι (157 άνδρες και 187 γυναίκες).

Το 1916 πριν την Βουλγαρική Κατοχή, είχε πληθυσμό 400 άτομα και αμέσως μετά την Κατοχή, είχε πληθυσμό 215 άτομα. Έχασε δηλαδή το 50% του πληθυσμού της κατά τη διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής³⁰⁵⁷.

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός Χορασά³⁰⁵⁸ και προσαρτάται στη κοινότητα της Παλαιάς Καβάλας.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, είχε 304 κατοίκους (147 άνδρες και 157 γυναίκες) ενώ το 1923 στην απογραφή προσφύγων βρέθηκαν στον οικισμό 16 πρόσφυγες (12 άνδρες και 4 γυναίκες).

Αργότερα μετά το 1923 και μέχρι το 1928, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα ο οικισμός να αποτελείται από 40 οικογένειες προσφύγων/152 άτομα. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1927 αποσπάται από την κοινότητα Παλαιάς Καβάλλας του νομού Καβάλλας Υποδιοικήσεως Καβάλλας και προσαρτάται στη κοινότητα Κορυφών του αυτού νομού και Υποδιοικήσεως (Φ.Ε.Κ. 296^Α – 30/11/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 122 κατοίκων, οι 113 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

3056. Ιστοσελίδα: «Νέες καταγγελίες για συγκέντρωση αέριων ρύπων από την Β.Φ.Λ. στο Χαλκερό». Kavala Portal.

3057. <https://www.zygoskavalas.gr/%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CE%BD%CE%B5%CE%B1-%CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%85/1171-apografifilipoi19131920.html>

3058. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών τινών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού τούτου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στην υποδιοίκηση Καβάλλας του νομού Δράμας: [2. Ο συνοικισμός Παλαιά Καβάλλα (ή Εσκή Καβάλλα) υπό το όνομα «κοινότης Παλαιάς Καβάλας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Παλαιάς Καβάλας ενοείται και ο συνοικισμός Χορασά.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 60 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 72081-72140)³⁰⁵⁹.

Το 1951 ο οικισμός Χορασά **καταργείται** (Φ.Ε.Κ. 07/04/1951).

Απογραφές: 122 κάτοικοι (1928), 111 (1940).

Χορτοκόπι (Δράνοβα)

Ο οικισμός **Δράνοβα** βρίσκονταν 3 χλμ. βόρεια της Ελευθερούπολης και 25 χλμ. νοτιοδυτικά της Καβάλας, σε υψόμετρο 70 μ.

Στη θέση «Κρυονέρι» μεταξύ Παλιού και Νέου Χορτοκοπίου, βρίσκεται δεξαμενή και θεμέλια κτίσματος. Στο ύψωμα «Κάστρο», αμέσως δυτικά-νοτιοδυτικά του Παλιού Χορτοκοπίου βρίσκεται φρούριο της υστερορρωμαϊκής ή της παλαιοχριστιανικής περιόδου. Περίπου 300 μ. νότια του Παλιού Χορτοκοπίου βρίσκονται βραχογραφίες. Στο δασικό δρόμο ακριβώς πάνω από το Νέο Χορτοκόπι βρίσκεται τάφος ελληνιστικής περιόδου. Στις παρυφές του Παγγαίου, 500 μ. νοτιοανατολικά του Νέου Χορτοκοπίου έχουν βρεθεί λαθρανασκαμμένοι κιβωτιόσχημοι τάφοι. Στη θέση «Αγίασμα», μεταξύ Παλιού και Νέου Χορτοκοπίου, υπάρχει λαθρανασκαμμένο νεκροταφείο κιβωτιόσχημων τάφων³⁰⁶⁰.

Μέχρι το 1922 είχε κυρίως τουρκικό πληθυσμό, ο οποίος έφτανε τους 290 κατοίκους, σύμφωνα με την Στατιστική του Ελληνικού Στρατού το 1911, ενώ το 1914 είχε 272 κατοίκους που ασχολούνταν με την γεωργία³⁰⁶¹. Διέθετε τζαμί και Οθωμανική σχολή.

Το 1919 αναγνωρίζεται ο οικισμός Δράνοβα³⁰⁶² και προσαρτάται στη κοινότητα Μποσταντζιλί.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 131 άνδρες και 155 γυναίκες, σύνολο 286 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 6 πρόσφυγες (2 άνδρες και 4 γυναίκες), ενώ μετά το 1923 και μέχρι το 1928 η Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. κατέγραψε στον οικισμό και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα να αποτελούν στο σύνολο 52 οικογένειες προσφύγων/194 άτομα που εγκαταστάθηκαν στα οικήματα των Τούρκων που αναχώρησαν για την Τουρκία με την Ανταλλαγή των πληθυσμών. Ήταν αμιγής πρόσφυγικός οικισμός.

Οι πρόσφυγες προέρχονταν από το Χορτοκόπι του Πόντου, αλλά και από τα χωριά Λιβερά, Καπίκιοϊ, Δανείαχα, Σκαλίτα, Χαμουρή και Πλάτανα της περιοχής Ματσούκας.

Όταν οι πρώτοι πρόσφυγες ήρθαν σ' αυτό τον τόπο βρήκαν μόνο τουρκικές τρώγλες

3059. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3060. Ιστοσελίδα: «Αναorioθέτηση αρχαιολογικού χώρου του όρους Παγγαίου».

3061. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3062. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [5. Ο συνοικισμός Μποσταντζιλί υπό το όνομα «κοινότης Μποσταντζιλί» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Τόβλιανη, Ρεχιμλή, Ελετζίκ, Οσμανλή, Κότσανη και **Δράνοβα**].

και δεν διέθεταν κλήρο παραπάνω από 15 στρέμματα, αφού εκείνη την περίοδο τα Τενάγη των Φιλίππων ήταν ένα απέραντο έλος γεμάτο κουνούπια. Αργότερα τα τενάγη αυτά μετατράπηκαν σε γόνιμη και καρποφόρα γη από τον Ελ. Βενιζέλο. Όμως σε λίγα χρόνια με την εργατικότητα οι υπέροχοι Ελληνοπόντιοι μετάρρεψαν κάθε διαθέσιμο χώρο του βουνού σε κήπο και την υπόλοιπη έκταση σε απέραντο βοσκότοπο, ξαναφέροντας στη θύμηση τα παρχάρια του Πόντου³⁰⁶³.

Το 1924 ο οικισμός Δράνοβα αποσπάται από το νομό Δράμας και υπάγεται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^A – 14/08/1924), ενώ το 1926 ο οικισμός μετονομάστηκε σε **Χορτοκόπι**³⁰⁶⁴.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 218 κατοίκων, οι 203 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 71581-71660)³⁰⁶⁵.

Τρία (3) χιλιόμετρα δυτικά από τον οικισμό, σε υψόμετρο 200 μ., βρίσκεται η Μονή Παναγιά Παγγαιώτισσας., ενώ στον οικισμό βρίσκεται η εκκλησία του Αγίου Ευγενίου³⁰⁶⁶ και το παρεκκλήσι «Αε-Γιάννης ο Βαζελών», σε ανάμνηση του παλαιότερου μοναστηριού του Πόντου.

Τη 10ετία του 1950, οι κάτοικοι του Χορτοκοπίου μετεγκαταστάθηκαν σταδιακά από τον παλιό οικισμό, σε υψόμετρο 340 μ., στο **Νέο Χορτοκόπι**, στον κάμπο, όπου βρίσκονται οι καλλιέργειες.

Το 1986 το Χορτοκόπιον αποσπάται από την κοινότητα Κηπίων και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 129^A-22/08/1986).

Το 2020 το Χορτοκόπιον ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Ελευθερούπολης, της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης του δήμου Παγγαίου με έδρα την Ελευθερούπολη.

Οι κάτοικοι του ασχολούνται κυρίως με την καλλιέργεια του καπνού και σε μικρότερο βαθμό με την κτηνοτροφία.

Το 1971 αναγνωρίζεται ο οικισμός **Άνω Χορτοκόπιον** που προσαρτάται στη κοινότητα Κηπίων (Φ.Ε.Κ. – 14/03/1971). Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Άνω Χορτοκόπι αποσπάται από το δήμο Ελευθερούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου στη Τοπική Κοινότητα Κηπίων της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^A – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές:

- Χορτοκόπι: 218 κάτοικοι (1928), 361 (1940), 404 (1951), 457 (1961), 393 (1971), 348 (1981), 395 (1991), 397 (2011).

3063. Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματίου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.

3064. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^A της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πραβίου του νομού Καβάλας: [6. Ο συνοικισμός Δράνοβα της αυτής κοινότητος (Κηπίων) μετονομάζεται εις «Χορτοκόπι»].

3065. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διευθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3066. Ιστοσελίδα: «Ελευθερούπολη – Παγγαίο. Αξιοθέατα». diakopes.gr.

- Άνω Χορτοκόπι: 16 κάτοικοι (1971), 22 (1982), 27 (1991) και 22 κάτοικοι (2011). Το Άνω Χορτοκόπι εγκαταλείπεται ενώ το Χορτοκόπι επιβιώνει.

Χρυσόκαστρον (Οσμανλή)

Ο οικισμός **Οσμανλή** βρίσκονταν στους νοτιοανατολικούς πρόποδες του Παγγαίου όρους, 26 χλμ. νοτιοδυτικά από την Καβάλα, σε υψόμετρο 185 μ. στη κοιλάδα του ποταμού Μαρμαρά.

Το 1886 είχε 350 Οθωμανούς κατοίκους (Σχινάς).

Το 1914 αποτελούσε τουρκική κοινότητα με μουχτάρη και 193 Οθωμανούς κατοίκους (101 άνδρες και 92 γυναίκες) που ασχολούνταν με την γεωργία. Υπήρχε τζαμί και Οθωμανική σχολή.³⁰⁶⁷

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός³⁰⁶⁸ και προσαρτάται στη κοινότητα Μποσταντζιλής (μετέπειτα κοινότητα Κηπίων).

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 90 άνδρες και 96 γυναίκες, σύνολο 186 κάτοικοι.

Στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν στον οικισμό 85 πρόσφυγες (38 άνδρες και 47 γυναίκες).

Εδώ μετά το 1922 και μέχρι το 1928, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα το σύνολο των κατοίκων να αποτελείται από 50 οικογένειες προσφύγων/202 άτομα, σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Ήταν αμιγής προσφυγικός οικισμός.

Το 1924 η κοινότητα Μποσταντζιλή και ο οικισμός Οσμανλή αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924).

Το 1926 ο οικισμός Οσμανλή μετονομάζεται σε **Χρυσόκαστρον**³⁰⁶⁹ ενώ το 1927 το Χρυσόκαστρο αποσπάται από την κοινότητα Κηπίων και προσαρτάται στη κοινότητα Μεσιάς (Φ.Ε.Κ. 167^Α – 10/08/1927).

Στην απογραφή του 1928, εκ των 285 κατοίκων, οι 283 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 80 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 71761-71840)³⁰⁷⁰.

3067. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00027 έως 32. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3068. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Καβάλλας, αναγνωρίζονται ως κοινότητες: [5. Ο συνοικισμός Μποσταντζιλή υπό το όνομα «κοινότης Μποσταντζιλή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμό. Προς την κοινότητα Σαμακόβου ενούνται και οι συνοικισμοί Τόβλιανη, Ρεχιμλή, Ελετζίκ, **Οσμανλή**, Κότσανη και Δράνοβα].

3069. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στην υποδιοίκηση Πιλαίου του νομού Καβάλλας: [8. Ο συνοικισμός Οσμανλή της αυτής κοινότητος (Μποσταντζιλή) μετονομάζεται εις «**Χρυσόκαστρον**»].

3070. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

Το 1946 δημιουργείται η κοινότητα Χρυσοκάστρου με την απόσπαση του οικισμού Χρυσόκαστρο από την κοινότητα Μεσιάς και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας.

Σύμφωνα με την Ε.Μ.Υ. στον οικισμό τα καλοκαίρια είναι θερμά και οι χειμώνες πολύ ψυχροί. Η χαμηλότερη θερμοκρασία καταγράφηκε το 2002 (-20 βαθμούς Κελσίου). Ο οικισμός έχει πολλά αξιοθέατα φυσικής ομορφιάς όπως οι κολύμπες, οι οποίες είναι ένας χώρος με μικρούς καταρράκτες και πλούσιο πράσινο το καλοκαίρι.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χρυσόκαστρο αποσπάται από την κοινότητα Χρυσοκάστρου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χρυσόκαστρο αποσπάται από το δήμο Ελευθερούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Παγγαίου. Μαζί με τον οικισμό Μονή Αγίου Παντελεήμονος αποτελούν την Τοπική Κοινότητα Χρυσοκάστρου, της Δημοτικής Ενότητας Ελευθερούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 285 (1928), 418 (1940), 611 (1951), 577 (1961), 405 (1971), 376 (1981), 350 (1991) και 232 (2011).

Χρυσούπολη (Σαρή Σαμπάν)

Ο οικισμός **Σαρή Σαμπάν**, απέιχε 26 χλμ. από την Καβάλα και 32 χλμ. από την Ξάνθη.

Το 1886 ήταν πρωτεύουσα ομώνυμου επαρχίας στα ανατολικά όρια της Μακεδονίας, εκτείνεται μέχρι του ποταμού Νέστου πέραν του οποίου αρχίζει η επαρχία Ξάνθης. Κατοικείτο από 300 Ελληνοβλάχων και 30 Οθωμανών. Είχε την έδρα του ο καϊμακάμης, καδής, οικονομικός έφορος και ταμίας μετά 10 χωροφυλάκων, ενώ υπήρχαν και 3 χάνια (Σχινάς).

Ιδρύθηκε από τους Οθωμανούς και είχε την ονομασία Σαρή Σαμπάν-από το όνομα του τούρκου τσιφλικά και χανιτζή Sarı Şaban (ξανθός ή χλωμός Σαμπάν). Η πρώτη ελληνική μετονομασία της πόλης ήταν Σαπαίοι (από το όνομα της αρχαίας θρακικής φυλής που κατοικούσε στην περιοχή). Η σημερινή ονομασία της προέκυψε από παρανόηση του νοήματος της τουρκικής ονομασίας, καθώς θεωρήθηκε λανθασμένα ότι σήμαινε «χρυσό άροτρο» και ότι οφειλόταν στην ευφορία της περιοχής. Άλλοι πιστεύουν ότι το όνομά της, το πήρε από τα ψήγματα χρυσού στις όχθες του Νέστου.

Η σημερινή πόλη ήταν ήδη ακμαία τον 17^ο αι. Υπήρχε πόλη με το όνομα Εσκή Σαρί Σαμπάν (παλιό Σαρί Σαμπάν) στην περιοχή Ερατεινού, που δηλώνει ότι έγινε μετακίνηση πληθυσμού λόγω αλλαγής της πορείας των δρόμων ή από άλλο άγνωστο γεγονός. Στην πόλη υπάρχουν αρκετά διατηρητέα κτίρια, όπως το καμπαναριό του Αγίου Δημητρίου (1884), το παλαιό διοικητήριο (1880) και το κτίριο της Αγροτικής Τράπεζας (1924).

Το 1912 κατοικείτο από 400 Έλληνες και μερικούς Τούρκους (Ευαγγελίδης).

Απελευθερώθηκε στις 11 Ιουλίου 1913. Στην Απαρίθμηση του 1913 είχε 1.455 κατοίκους (710 άνδρες και 745 γυναίκες).

Μια περιγραφή του Σαρή Σαμπάν, το 1914 έχουμε από το έγγραφο³⁰⁷¹ του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας: «*Το Σαρή Σαμπάν ήταν υποδιοίκηση του νομού Δράμας και είχε: Ειρηνοδικείο, Οικονομική Εφορεία, Ταμείο, Ταχυδρομείο, Τηλεφωνικό Γραφείο, Αστυνομικό Σταθμό, και από μία Ελληνική Δημοτική Σχολή (Αρρένων και Θηλέων), Συμβολαιογραφείο ενώ ήταν και η έδρα του Μουφτή.*

Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός και ορίζεται έδρα της κοινότητας Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν)³⁰⁷².

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 418 άνδρες και 274 γυναίκες, σύνολο 692 κάτοικοι.

Μετά το 1923 και μέχρι το 1928, ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στη κωμόπολη 41 οικογένειες προσφύγων/185 άτομα σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π. Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη³⁰⁷³.

Το 1924 ο οικισμός Σαρή Σαμπάν και η ομώνυμη κοινότητα, αποσπώνται από το νομό Δράμας και υπάγονται στο νομό Καβάλας (Φ.Ε.Κ. 193^Α – 14/08/1924), ενώ το 1925 ο οικισμός Σαρή Σαμπάν μετονομάζεται³⁰⁷⁴ σε **Χρυσούπολη**.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 1.590 κατοίκων, οι 781 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 100 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 71661-71760)³⁰⁷⁵.

Ο πληθυσμός της αποτελείται από πρόσφυγες, Ηπειρώτες, Μικρασιάτες, Πόντιους και Θρακιώτες και από Σαρακατσαναίους και έτσι πολλές από τις συνοικίες έχουν ονόματα πού θυμίζουν την προέλευση των κατοίκων της. Ο πληθυσμός κατά 40% αποτελείται από Θρακιώτες κατά 40% από Πόντιους, ενώ το υπόλοιπο από Μικρασιάτες, Σαρακατσάνους και Ηπειρώτες. Οι τελευταίοι ήταν οι πρώτοι κάτοικοι ελληνικής καταγωγής που εγκαταστάθηκαν στην πόλη γύρω στο 1820.

Στο παρελθόν η Χρυσούπολη υπήρξε μεγάλος οδικός σταθμός και τα περισσότερα από τα κτίρια της ήταν χάνια, φούρνοι, παντοπωλεία και καροποιεία, που εξυπηρετούσαν τους ταξιδιώτες.

Το 1946 η κοινότητα Χρυσούπολης, αναγνωρίζεται ως δήμος (Φ.Ε.Κ. 290^Α – 26/09/1946).

Μέχρι περίπου τη 10ετία του '60 και λόγω της θέσης της, το κορυφαίο εβδομαδιαίο

3071. Έγγραφο GR.GSA-IAM_AD M001.01_000012_0001-00019 έως 26. Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας.

3072. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [1. Ο συνοικισμός **Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν)** υπό το όνομα «κοινότης Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινές, Μπετζελή, Οργάντζιλαρ, Κουρί, Κουτούντζαλη, Χατζή-Αμίν-Αγά, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσήτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, Τόϊλαρ, Κεραμωτή και Καρά-Βέη].

3073. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

3074. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 40^Β της 8^{ης} Μαΐου 1925, Περί μετονομασίας της κοινότητος Σαπαίων (Σαρή Σαμπάν): [ενεκρίθη η κοινότης Σαπαίων (Σαρή Σαμπάν) μετονομασθή εις «Κοινότητα Χρυσουπόλεως» και ο συνοικισμός Σαρή Σαμπάν εις «**Χρυσούπολη**»].

3075. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

γεγονός της Χρυσούπολης ήταν το παζάρι, (κάθε Τετάρτη ενώ εδώ και πολλά χρόνια γίνεται κάθε Τρίτη), όπου οι γεωργοί απ' όλα τους γειτονικούς οικισμούς πήγαιναν να πουλήσουν την παραγωγή τους.

Σήμερα είναι κέντρο της γεωργικής παραγωγής της δυτικής πλευράς του δέλτα του Νέστου λόγω των μεγάλων αρδευτικών έργων που έχουν γίνει γύρω της. Στις εκτάσεις γύρω από την πόλη παράγονται ποικίλα γεωργικά προϊόντα, όπως τα καλαμπόκι, φασόλια, ζαχαρότευτλα, σπαράγγια και ακτινίδια.

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χρυσούπολη αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και ορίζεται έδρα του νέου δήμου Νέστου, ενώ ανήκει στη Δημοτική Κοινότητα Χρυσούπολης της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Είναι στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας.

Απογραφές: 1.590 κάτοικοι (1928), 2.189 (1940). 2.649 (1951), 5.779 (1961), 5.785 (1971), 7.119 (1981), 7.208 (1991), 8.000 (2001) και 8.873 κάτοικοι (2011).

Χρυσοχώρι (Οργαντζιλάρ)

Ο οικισμός **Οργαντζιλάρ** βρίσκονταν στη πεδιάδα του Νέστου, δυτικά του ποταμού και νότια της Χρυσούπολης, και απέχει σήμερα 35 χλμ. ανατολικά από την Καβάλα, ενώ έχει υψόμετρο 5 μ.

Στις αρχές του 20^{ου} αι. είχε μουσουλμανικό πληθυσμό, 229 κατοίκους σύμφωνα με τη Στατιστική του Ελληνικού Στρατού το 1911 και 532 (418 άνδρες και 114 γυναίκες) σύμφωνα με την Απαρίθμηση πληθυσμού το 1913. Το 1919 αναγνωρίζεται ως οικισμός³⁰⁷⁶ και προσαρτάται στη κοινότητα Σαπαίων ή Σαρή Σαμπάν.

Στην απογραφή πληθυσμού του 1920, κατεγράφησαν 350 άνδρες και 340 γυναίκες, σύνολο 690 κάτοικοι ενώ στην απογραφή προσφύγων του 1923 βρέθηκαν 514 πρόσφυγες (263 άνδρες και 251 γυναίκες).

Μετά την Ανταλλαγή πληθυσμών στον οικισμό ήρθαν και άλλες προσφυγικές οικογένειες με αποτέλεσμα να εγκατασταθούν συνολικά 156 προσφυγικές οικογένειες/615 άτομα σύμφωνα με την Γ.Δ.Ε.Μ.-Ε.Α.Π., με τον οικισμό να έχει αμιγώς προσφυγικό πληθυσμό. Εδώ εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από την Ανατ. Θράκη³⁰⁷⁷.

Το 1926 ο οικισμός Οργαντζιλάρ μετονομάζεται³⁰⁷⁸ σε **Χρυσοχώρι**.

Το 1927 γίνεται η σύσταση³⁰⁷⁹ της κοινότητας Χρυσοχωρίου με την απόσπαση του

3076. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 251^Α της 20^{ης} Νοεμβρίου 1919, Περί συστάσεως κοινοτήτων στο νομό Δράμας και ενώσεως συνοικισμών στο δήμο Δράμας και τις κοινότητες του νομού, στην υποδιοίκηση Νέστου, αναγνωρίζονται ως κοινότητες στο νομό Δράμας: [1. Ο συνοικισμός Σαπαίοι (ή Σαρή Σαμπάν) υπό το όνομα «κοινότητας Σαπαίων (ή κοινότης Σαρή Σαμπάν)» με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαπαίων ενούνται οι συνοικισμοί Κινέζ, Μπετζελή, **Οργάντζιλαρ**, Κουρί, Κουτούντζαλη, Χατζή-Αμίν-Αγά, Σουσου-Κιόϊ, Κατόμπας, Ερετλή Μαχαλέ, Ρεσίτ Βέη, Χατζή-Αλή-Πασά, Μπιλιάλαγα, Τόϊλαρ, Κεραμωτή και Καρά-Βέη].

3077. Θεοφάνης Μαλκίδης: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

3078. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 413^Α της 22^{ης} Νοεμβρίου 1926, Περί μετονομασίας κοινοτήτων και συνοικισμών, στο νομό Καβάλας: [Ο συνοικισμός Οργαντζιλάρ της αυτής κοινότητος (Χρυσουπόλεως) μετονομάζεται εις «**Χρυσοχώρι**»].

3079. Με το Φ.Ε.Κ. υπ' αριθ. 296^Α της 30^{ης} Νοεμβρίου 1927, Περί αναγνωρίσεως κοινότητος Χρυσοχωρίου νομού Καβάλας: [Αναγνωρίζεται εν τω Νομώ Καβάλας εις ιδίαν Κοινότητα ο συνοικισμός **Χρυσοχώρι** υπό το όνομα «Κοινότης Χρυσοχωρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν αποσπώμενος της κοινότητος Χρυσουπόλεως].

οικισμού Χρυσοχωρίου, από την κοινότητα Χρυσουπόλεως και τον ορισμό του ως έδρα της κοινότητας.

Στην απογραφή του 1928, εκ των 937 κατοίκων, οι 722 ήταν πρόσφυγες που ήρθαν μετά την Μικρασιατική Καταστροφή.

Σύμφωνα με το Ονομαστικό Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, στον οικισμό καταγράφηκαν το 1928, 240 δικαιούχοι «αρχηγοί οικογενειών αγροτικώς εγκατεστημένων και των μελών τοιούτων οικογενειών δικαιούχων-κατά τους ισχυρισμούς των- αποζημιώσεως εξ ανταλλαγής. (Αρ. 71841-72080)³⁰⁸⁰.

Γύρω από τον οικισμό υπάρχουν καλλιεργήσιμες εκτάσεις, με τον οικισμό να παράγει κρασί, τσίπουρο και σπαράγγια. Οι αγρότες της περιοχής έχουν δημιουργήσει την Οργάνωση Παραγωγών ASS NESPAR, αρχικά ως συνεταιρισμό το 1994 για τη διάθεση των σπαραγγιών. Εκτός από σπαράγγια, εξάγουν ακτινίδια, βερίκοκα και δαμάσκηνα³⁰⁸¹.

Το 1997 με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» ο οικισμός Χρυσοχώρι αποσπάται από την κοινότητα Χρυσοχωρίου (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 244^Α – 04/12/1997).

Το 2010 με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ο οικισμός Χρυσοχώρι αποσπάται από το δήμο Χρυσούπολης (καταργείται) και προσαρτάται στο δήμο Νέστου (έδρα η Χρυσούπολη) στη Τοπική Κοινότητα Χρυσοχωρίου, της Δημοτικής Ενότητας Χρυσούπολης (Φ.Ε.Κ. 87^Α – 07/06/2010). Ανήκει στη Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Απογραφές: 937 κάτοικοι (1928), 1.184 (1940), 1.580 (1951), 1.639 (1961), 1.460 (1971), 1.652 (1981), 1.592 (1991), 1.821 (2011).

3080. Ονομαστικόν Ευρετήριον Αγροτών Προσφύγων: Ε.Α.Π. – Διεύθυνσις Εισπράξεως Χρεών, Αθήναι 1928.

3081. Μαρία Αμπατζή (15 Ιουλίου 2016): «Χρυσός κανόνας επιτυχίας από τη NESPAR στο... Χρυσοχώρι Καβάλας»

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ

Α/Α	ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΑΛΙΑ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΜΙΓΕΙΣ		ΜΙΚΤΟΙ	
			ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ	ΟΙΚΟΓ.	ΑΤΟΜΑ
1	ΑΒΡΑΜΥΛΙΑ(*)	ΤΣΟΜΠΑΝΛΗ(*)	86	323		
2	ΑΓΙΑΣΜΑ(*)	ΚΟΥΡΙ(*)	99	393		
3	ΑΓΙΟΒΟΥΝΙ(*)	ΕΡΕΝΤΗ ή ΔΕΔΕ-ΔΑΓ(*)	83	338		
4	ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ(*)	ΝΟΥΣΛΑ (ΝΟΥΖΛΑ) (*)	54	193		
5	ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ(*)	ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ(*)	56	221		
6	ΑΕΡΙΚΟ(*) Ξάνθης	ΔΡΕΝΟΒΑ(*)	12	39		
7	ΑΕΤΟΠΛΑΓΙΑ(*)	ΕΛΕΔΖΙΚ(*)	46	168		
8	ΑΚΡΟΒΟΥΝΙ - ΠΑΝΑΓΙΑ(*)	ΚΟΤΣΑΝΗ(*)	78	326		
9	ΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΣ(*)	ΜΠΟΜΠΛΙΑΝΗ(*)	95	436		
10	ΑΜΙΣΙΑΝΑ(*)	ΠΡΕΝΤΖΟΒΑ	125	495		
11	ΑΜΥΓΔΑΛΕΩΝΑΣ(*)	ΜΠΑΔΕΜ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	111	409		
12	ΑΝΤΙΦΙΛΙΠΠΟΙ(*)	ΔΡΑΝΙΤΣΙ(*)	123	460		
13	ΑΝΩΧΩΡΙ(*)	ΑΝΩ ΚΙΟΣΕΛΕΡ ή ΚΙΟΣΕΛΕΡ ΖΕΪΡ (*)	30	123		
14	ΑΧΛΑΔΙΝΗ(*)	ΑΛΧΑΝΛΗ(*)	27	120		
15	ΒΟΥΝΟΧΩΡΙ(*)	ΜΟΥΧΑΛ(*)	41	165		
16	ΓΑΛΗΨΟΣ(*)	ΔΕΔΕΜΠΙΑΛΗ ή ΔΕΛΕΜΠΙΑΛΗ(*)	33	126		
17	ΓΕΡΟΝΤΑΣ(*)	ΜΠΟΪΝΟΥ ΚΙΖΙΛΑ(*)	119	416		
18	ΓΕΩΡΓΙΑΝΗ	ΓΚΟΡΓΙΑΝΗ ή ΓΟΡΓΙΑΝΗ			205	884
19	ΓΡΑΒΟΥΝΑ(*)	ΔΟΪΡΑΝΛΗ(*)	124	589		
20	ΔΑΤΟΝ(*)	ΜΠΕΡΕΚΕΤΛΗ(*)	50	204		
21	ΔΗΜΑΡΑΣ(*)	ΒΕΛΕΤΖΙΛΕΡ ή ΒΕΛΤΖΙΛΕΡ(*)	28	114		
22	ΔΙΑΛΕΧΤΟ(*)	ΜΠΕΚΛΕΜΗΣ(*)	149	500		
23	ΔΙΠΟΤΑΜΟΝ(*)	ΤΣΑΪΛΙΚ(*)	95	343		
24	ΔΟΥΚΑΛΙΟ - ΠΕΤΡΟΠΗΓΗ	ΚΑΓΙΑ ΜΠΟΥΝΑΡ			62	259
25	ΔΡΥΑΔΑ(*)	ΜΕΣΕΛΗ(*)	18	78		
26	ΔΡΥΜΙΑ(*) Ξάνθης	ΚΙΖ ΠΟΥ ΚΙΟΪ ή ΚΙΖ-ΜΠΟΥΚΙΟΥ(*)	21	85		
27	ΔΡΥΜΟΥΣΑ	ΜΠΙΤΖΕΛΗ ή ΜΠΕΤΖΕΛΗ			79	341
28	ΔΥΣΒΑΤΟ(*)	ΝΕΔΙΡΑΝ ή ΝΕΔΕΡΑΝ(*)	80	187		
29	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΣΑΜΟΚΟΒΟΝ			200	800
30	ΕΛΛΙΟΧΩΡΙ(*)	ΚΟΤΣΚΑΡ ή ΚΟΤΣΚΑΡΙ(*)	138	544		

31	ΕΛΑΦΟΧΩΡΙ(*)	ΚΑΡΑΤΖΟΒΑ(*)	62	222		
32	ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ	ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ			147	504
33	ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗ	ΠΡΑΒΙΟΝ			160	745
34	ΕΞΟΧΗ(*)	ΤΟΒΛΙΑΝΗ(*)	44	172		
35	ΖΑΡΚΑΔΙΑ(*)	ΚΑΡΑΤΖΙΛΑΡ (*)	188	758		
36	ΖΥΤΟΣ(*)	ΖΥΤΟΣ(*)	305	1,288		
37	ΘΑΣΟΣ	ΛΙΜΗΝ			99	446
38	ΚΑΛΑΘΑΣ(*)	ΣΕΠΕΤΔΖΙΛΕΡ(*)	17	63		
39	ΚΑΡΑΒΑΓΓΕΛΗΣ(*)	ΔΕΜΠΕΚΛΗ ή ΔΕΒΕΚΛΗ(*)	49	187		
40	ΚΑΡΙΑΝΗ	ΚΑΡΓΙΑΝΗ			44	173
41	ΚΑΣΤΑΝΩΤΟ(*)	ΜΠΟΕΒΑ(*)	41	133		
42	ΚΑΤΩΧΩΡΙ(*)	ΚΑΤΩ ΚΙΟΣΕΛΕΡ ή ΚΙΟΣΕΛΕΡ ΜΠΑΛΙΑ(*)	21	81		
43	ΚΕΡΑΜΩΤΗ(*)	ΚΕΡΑΜΩΤΗ(*)	59	207		
44	ΚΕΧΡΟΚΑΜΠΙΟΣ(*)	ΔΑΡΟΒΑ(*)	313	1,236		
45	ΚΗΠΙΑ	ΜΠΟΣΤΑΝΤΖΙΑΗ			110	407
46	ΚΟΚΚΑΛΑ(*)	ΚΟΚΚΑΛΑ(*)	39	158		
47	ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΜΑ(*)	ΚΙΝΑΛΗ(*)	152	621		
48	ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΡΙ(*)	ΣΑΡΛΗ(*)	31	115		
49	ΚΟΡΥΦΕΣ(*)	ΚΟΥΡΙΤΑ(*)	64	249		
50	ΚΡΑΝΟΧΩΡΙ(*)	ΚΙΖΕΛΗ ή ΚΙΖΙΛΗ(*)	55	203		
51	ΚΡΗΝΙΔΕΣ(*)	ΡΑΧΤΣΑ(*)	163	312		
52	ΚΡΥΟΝΕΡΙ(*)	ΚΟΥΡΟΥΔΖΟΥ(*)	144	594		
53	ΚΥΝΗΓΟΣ(*)	ΙΜΠΡΕΝΛΗ(*)	10	37		
54	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑ(*)	ΚΩΤΣΟΓΛΑΡ(*)	19	75		
55	ΛΕΚΑΝΗ	ΜΟΥΝΔΖΙΝΟΣ	318	1,180		
56	ΛΕΥΚΑΔΙ(*)	ΚΑΒΑΤΖΙΚ(*)	36	128		
57	ΛΕΥΚΗ(*)	ΤΣΙΝΑΡ ΔΕΡΕ(*)	40	145		
58	ΛΙΘΟΧΩΡΙ(*)	ΚΑΡΑ ΚΑΔΙΡΛΗ ή ΚΙΔΑΡΛΗ(*)	52	195		
59	ΛΙΜΕΝΑΡΙΑ - Θάσος	ΛΙΜΕΝΑΡΙΑ			122	473
60	ΛΙΜΝΙΑ(*)	ΣΟΥΓΙΟΥΤΖΟΥΚ(*)	86	356		
61	ΛΟΥΤΡΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ(*)	ΛΟΥΤΡΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝ(*)	12	36		
62	ΛΥΚΙΑ(*)	ΚΙΟΥΛΤΖΙΛΕΡ ή ΚΟΥΛΤΣΑΛΛΑΡ(*)	5	21		
63	ΛΥΚΟΒΟΥΝΙ(*)	ΑΣΙΚΛΑΡ(*)	10	34		
64	ΛΥΚΟΣΤΟΜΟ(*)	ΚΟΥΡΤΛΟΥ(*)	89	332		
65	ΜΑΚΡΥΧΩΡΙ	ΟΥΖΟΥΝ ΚΙΟΪ			164	628
66	ΜΑΝΔΖΑΡ(*)	ΜΑΝΔΖΑΡ(*)	72	260		
67	ΜΕΛΙΣΣΑ(*)	ΔΕΒΕΚΙΡΑΝ(*)	62	240		

68	ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΕΙΟ(*)	ΤΣΙΤΑΚΛΗ(*)	53	238		
69	ΜΕΣΙΑ(*)	ΡΕΧΙΜΛΗ(*)	37	142		
70	ΜΕΣΟΤΟΠΟΣ(*)	ΔΟΥΡΜΟΥΣΛΗ(*)	49	206		
71	ΜΙΚΡΟΧΩΡΙ(*)	ΑΧΑΤΛΑΡ(*)	35	138		
72	ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ(*)	ΡΕΣΗΤ ΜΠΕΗ(*)	46	119		
73	ΜΟΝΟΚΑΡΥΔΙΑ(*)	ΜΟΥΡΣΑΛΗ(*)	16	66		
74	ΜΟΥΣΘΕΝΗ	ΜΟΥΣΘΕΝΗ			195	324
75	ΜΥΡΤΟΥΣΑ(*) Ξάνθης	ΜΟΥΡΑΤΖΙΚ(*)	21	81		
76	ΝΕΑ ΗΡΑΚΛΙΤΣΑ(*)	ΝΕΑ ΗΡΑΚΛΕΙΤΣΑ	102	395		
77	ΝΕΑ ΚΑΡΒΑΛΗ(*)	ΤΣΑΡΠΑΝΤΙ(*)	330	1,117		
78	ΝΕΑ ΚΑΡΥΑ(*)	ΚΑΡΑΜΠΕΗ ή ΚΑΡΑ-ΒΕΗ(*)	61	247		
79	ΝΕΑ ΚΑΡΥΑ(*)	ΜΠΙΛΑΛ ΑΓΑ(*)	88	320		
80	ΝΕΑ ΚΩΜΗ(*)	ΓΕΝΗ ΚΙΟΪ(*)	33	117		
81	ΝΕΑ ΠΕΡΑΜΟΣ(*)	ΚΑΛΙΑ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	216	885		
82	ΝΙΚΗΤΕΣ(*)	ΚΑΖΙΛΕΡ(*)	46	179		
83	ΞΕΡΙΑΣ(*)	ΚΟΥΡΟΥ ΔΕΡΕ(*)	142	544		
84	ΟΡΕΙΝΟ(*)	ΟΡΕΝ ΔΕΡΕ(*)	16	48		
85	ΟΡΦΑΝΙ	ΟΡΦΑΝΙ			32	119
86	ΟΦΡΥΝΙΟ	ΚΑΤΩ ΛΑΚΚΟΒΙΚΙΑ			148	549
87	ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΒΑΛΑ(*)	ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΒΑΛΑ(*)	82	369		
88	ΠΑΛΑΙΑ ΚΩΜΗ(*)	ΕΣΚΙ ΚΙΟΪ(*)	7	16		
89	ΠΑΛΑΙΟ ΤΣΙΦΛΙΚΙ(*)	ΠΑΛΑΙΟ ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	5	18		
90	ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ	ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟΝ			170	662
91	ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ(*)	ΙΝΤΖΕΣ(*)	114	479		
92	ΠΑΣΧΑΛΙΑ(*) Ξάνθης	ΜΠΑΪΡΑΚΛΗ(*)	61	208		
93	ΠΕΡΙΣΤΕΡΕΩΝΑΣ(*)	ΤΟΪΛΑΡ(*)	26	104		
94	ΠΕΡΝΗ(*)	ΚΑΡΑΤΖΑ ΚΙΟΪ(*)	309	1,205		
95	ΠΗΓΕΣ(*)	ΣΟΥΣΟΥΡ ΚΙΟΪ & ΚΟΥΤΟΥΝΤΖΑΛΗ(*)	73	274		
96	ΠΛΑΤΑΜΩΝΑΣ(*)	ΟΛΑΤΖΑΚ(*)	91	335		
97	ΠΛΑΤΑΝΟΤΟΠΟΣ(*)	ΙΣΕΡΑΗ ή ΙΣΙΡΑΗ(*)	67	256		
98	ΠΟΔΟΧΩΡΙΟ	ΠΟΔΟΓΟΡΙΑΝΗ			115	390
99	ΠΟΛΥΝΕΡΟ(*)	ΝΑΪΠΛΗ(*)	49	197		
100	ΠΟΛΥΣΤΥΛΟ(*)	ΜΠΟΛΟΥΣΚΑ(*)	49	203		
101	ΠΟΝΤΟΛΙΒΑΔΟ(*)	ΔΟΜΑΣΛΗ(*)	24	82		
102	ΠΡΟΑΣΤΕΙΟ(*)	ΚΙΝΕΖ(*)	86	384		
103	ΠΥΡΓΙΣΚΟΣ(*)	ΚΟΥΛΑΤ(Δ)ΖΙΚ(*)	11	29		
104	ΠΥΡΓΟΧΩΡΙ(*)	ΚΟΥΛΑΛΗ(*)	33	169		
105	ΣΕΚΕΛΕΡ(*)	ΣΕΚΕΛΕΡ(*)	34	95		

106	ΣΙΔΗΡΟΧΩΡΙ(*)	ΔΕΜΕΡΛΗ(*)	62	265		
107	ΣΚΟΠΟΣ(*)	ΜΟΥΡΑΤΛΗ(*)	53	211		
108	ΣΟΟΥΚ ΣΟΥ(*)	ΣΟΟΥΚ ΣΟΥ(*)	24	102		
109	ΣΤΕΓΝΟ(*)	ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΟΓΛΑΡ(*)	39	129		
110	ΣΤΕΝΩΠΟΣ(*)	ΜΠΑΡΑΚΛΗ(*)	41	159		
111	ΤΡΙΤΑ(*)	ΤΣΙΦΛΙΚ(*)	11	48		
112	ΦΙΛΙΠΠΟΙ - ΜΕΣΟΡΕΜΑ(*)	ΣΕΛΙΑΝΗ(*)	262	1,092		
113	ΦΩΛΕΑ(*)	ΤΣΟΥΣΤΗ(*)	16	60		
114	ΧΑΪΔΕΥΤΟ(*)	ΧΑΤΖΗ ΕΜΙΝ ΑΓΑ(*)	61	293		
115	ΧΑΛΕΠΙ(*) Ξάνθης	ΧΑΛΕΠΙ(*)	11	37		
116	ΧΑΛΚΕΡΟ(*)	ΚΙΟΣΕ ΙΛΑΖ ή ΚΙΟΣΕ ΕΛΙΑΖ(*)	30	106		
117	ΧΟΡΑΣΑ(*)	ΧΟΡΑΣΑ(*)	40	152		
118	ΧΟΡΤΟΚΟΠΙ(*)	ΔΡΑΝΟΒΑ(*)	52	194		
119	ΧΡΥΣΟΚΑΣΤΡΟ(*)	ΟΣΜΑΝΛΗ(*)	50	202		
120	ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗ	ΣΑΡΗ ΣΑΜΠΑΝ			41	185
121	ΧΡΥΣΟΧΩΡΙ(*)	ΟΡΓΑΝΤΖΙΛΑΡ(*)	156	615		
		ΣΥΝΟΛΑ	7,799	29,963	2,093	7,889
Οι με (*) σημειούμενοι οικισμοί ήταν αμιγώς προσφυγικοί.						
		104 ΑΜΙΓΕΙΣ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	7,799	29,963		
		17 ΜΙΚΤΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	2,093	7,889		
		121 ΟΙΚΙΣΜΟΙ - ΣΥΝΟΛΟ	9,892	37,852		

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ

- **Αρχείον Πόντου, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών** – Τόμος: 1^{ος}/1928.
- **Στάθης Ασημάκης**: «Τοπωνύμια οβα, οβο, ιστα, ιτσα». Αθήνα 2015.
- **Μ. Μαραβελάκης-Α. Βακαλόπουλος**: «Αι προσφυγικά εγκαταστάσεις εν τη περιοχή Θεσσαλονίκης». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών-Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1955.
- **Ευστάθιος Ευστ. Πελαγίδης**: «Μακεδονία. Κιβωτός των Ξεριζωμένων Ελλήνων (1913 – 1930). Εκδοτικός Οίκος Κ. & Μ. Σταμούλη, Ι. Αρχ. Χαρπαντίδης. Θεσσαλονίκη 2019.
- **Παναγιώτης Γ. Τανιμανίδης**: «Ποντιακοί οικισμοί στην Ελλάδα». Έκδοση Σωματείου Παναγία Σουμελά. Θεσσαλονίκη 1988.
- **Γεώργιος Τσιρίδης**: «Ζυγός, Το μεγάλο προσφυγοχώρι».
- **Τάσος Χατζηαναστασίου**. «Αντάρτες και Καπετάνιοι. Η Εθνική Αντίσταση κατά της Βουλγαρικής Κατοχής της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης 1942-1944» Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2003.

Διπλωματικές – Μεταπτυχιακές Εργασίες:

- **Χαρ. Μαχαιρίδης - Αθαν. Χριστοδούλου**: Πτυχιακή εργασία. «Η ενσωμάτωση των Ποντίων προσφύγων του 1922 στην Ελληνική Κοινωνία και η αποκατάστασή τους. Το παράδειγμα Βόλου-Καβάλας».

Αρθρογραφία:

- **Κυριάκος Λυκουρίνος**: «Καβάλα 1922-1930. Η στέγαση των προσφύγων και οι προσφυγικοί οικισμοί».
- **Θεοφάνης Μαλκίδης**: «Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους νομούς Έβρου και Καβάλας».

Ιστότοποι:

- www.lithoksou.net - Δημήτρης Λιθοξόου: «Η εγκατάσταση προσφύγων- Γραφείο Καβάλας».
- Ιστότοποι Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Καβάλας.
- Μεταβολές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)
- Φύλλα Εφημερίδων Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ. ετών 1920-1930)

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Η. Morgenthau: «Η αποστολή μου στην Αθήνα», 1922. Το έπος της εγκατάστασης». Αθήνα. 1994.
- Michael Llewellyn-Smith: «Το όραμα της Ιωνίας. Η Ελλάδα στη Μικρά Ασία, 1919-1922» μτφρ. Λίνα Κάσδαγλη, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, (2002).
- William Miller: «Ελλάδα. 100 χρόνια ελεύθερου βίου». Εισαγωγή-Μετάφραση: Φ. Κ. Βώρος. Φιλολογική επιμέλεια: Θεοδόσης και Άννα Πυλαρινού. Εκδόσεις «ΕΙΡΜΟΣ». Αθήνα 1993.
- Χ. Αγγελομάτης: «Χρονικόν Μεγάλης Τραγωδίας (το έπος της Μικράς Ασίας)». Αθήνα, 1971.
- Α. Ι. Αιγίδης: «Η Ελλάς χωρίς τους πρόσφυγες. Ιστορική, δημοσιονομική, οικονομική και κοινωνική μελέτη του προσφυγικού ζητήματος». Αθήνα. 1934.
- Ρ. Αλβανός: «Σλαβόφωνοι και πρόσφυγες. Κράτος και πολιτικές ταυτότητες στη Μακεδονία του Μεσοπολέμου». Εκδόσεις Επίκεντρο. Θεσσαλονίκη, 2019.
- Ν. Ανδριώτης: «'Εμείς' και οι άλλοι': πρόσφυγες και γηγενείς στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου». Εκδόσεις Σάκκουλας, 2010.
- Ν. Ανδριώτης: «Πρόσφυγες στην Ελλάδα 1821-1940. Αφιξη, περίθαλψη, αποκατάσταση». Εκδόσεις: Ίδρυμα Βουλής των Ελλήνων, 2020.
- Ι. Βασιλείου: «Η λαϊκή κατοικία» Αθήνα 1944.
- Γιώργ. Γιαννακόπουλος: «Προσφυγική Ελλάδα. Φωτογραφίες από το Αρχείο Κ.Μ.Σ. Εκδόσεις: Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Αθήνα 1992.
- Φιλοκτήτης & Μαρία Βεϊνόγλου: «Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα». Εκδόσεις: «Τροχαλία» 1997. Από μετάφραση έκδοσης της Κοινωνίας των Εθνών.
- Τάσος Βουρνάς: «Η Μικρασιατική Καταστροφή και το ξεριζώμα του
- Γιώργος Γιαννακόπουλος: Προσφυγική Ελλάδα. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών. Αθήνα 1992.
- Βίκα Δ. Γκιζελή: «Κοινωνικοί μετασχηματισμοί και προέλευση της κοινωνικής κατοικίας στην Ελλάδα (1920-1930). Αθήνα. Επικαιρότητα. 1984.
- Π. Γουναράκης: «Περί της συνθήκης της Λοζάνης, ειδικότερον της συμβάσεως περί ανταλλαγής των πληθυσμών και των συναφών προς αυτάς διατάξεων της ελληνικής νομοθεσίας. Αθήνα, 1927.
- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Βενιζέλος»-Χανιά: Πρακτικά Συνεδρίου «Ελ. Βενιζέλος και Ελληνική πόλη-Πολεοδομικές πολιτικές και κοινωνικοπολιτικές ανακατατάξεις».
- Μαργαρίτης Ευαγγελίδης: «Υπόμνημα περί των δικαιωμάτων και παθημάτων των εστών του Πολιτισμού Μ. Ασίας και Θράκης». Εκδόσεις «μάτι» Κατερίνη 1999.
- Τρύφων Ευαγγελίδης: «Νέα Ελλάς. Ιστορική, γεωγραφική, τοπογραφική και αρχαιολογική περιγραφή των νέων Ελληνικών χωρών: Ηπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, νήσων και οδηγός σαφής και ακριβής των ταξιδιωτών και περιηγητών». Εκδόσεις «Μάτι». 2004.

- Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα: Β' τόμος 1^ο μέρος. Επιστημονική επιμέλεια Χρήστος Χατζηιώσης. Εκδόσεις «Βιβλιόραμα» Αθήνα 2002
- Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών: «Η Έξοδος» τόμος Α', Αθήνα 1980. «Η Έξοδος» τόμος Β', Αθήνα 2082.
- Κοινωνία των Εθνών: «Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα». Γενεύη 1926.
- Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (Ε.Α.Π.): «Κατάλογος των Προσφυγικών Συνοικισμών Μακεδονίας με τας νέας Ονομασίες», Θεσσαλονίκη 1928. (Ι.Α.Μ.)
- Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (Ε.Μ.Σ.): «Οι πρόσφυγες στη Μακεδονία. Από την τραγωδία στην εποποιία». Εκδόσεις Μίλητος, Αθήνα 2009.
- Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: «Πέρα από την Καταστροφή. Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου». Επιστημονική επιμέλεια Γ. Τζερόπουλος. Αθήνα 2003.
- Γεώργιος Ν. Λαμψίδης: «Οι πρόσφυγες του 1922. Εξήντα χρόνια συμβολή στην οικονομική και πνευματική ανάπτυξη του τόπου». Έκδοση: Ελληνική Φωνή. Αθήνα 1982.
- Αντώνης Λιάκος: «Το 1922 και οι Πρόσφυγες. Μια νέα ματιά». Εκδόσεις «Νεφέλη».
- Πώργος Μαυρογορδάτος: «Μετά το 1922. Η παράταση του Διχασμού». Εκδόσεις Πατάκης, 2017.
- Μ. Ι. Νοταράς: «Η αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων». 1934.
- Αλέξανδρος Α. Πάλλης: «Στατιστική μελέτη περί φυλετικών μεταναστεύσεων Μακεδονίας και Θράκης κατά την περίοδο 1912-1924» Αθήναι 1929.
- Χρήστος Παπουτσης: «Τα πλοία της συμπόνοιας. Η αληθινή ιστορία της διάσωσης των Ελλήνων της Σμύρνης, το Σεπτέμβριο του 1922» Εκδόσεις «Καστανιώτη». Αθήνα 2009.
- Στάθης Πελαγίδης: «Προσφυγική Ελλάδα (1913-1930). Ο πόνος και η δόξα». 1997.
- Αθανάσιος Πρωτονοτάριος: «Το Προσφυγικόν Πρόβλημα από Ιστορικής, Νομικής και Κρατικής απόψεως». Αθήνα 1929.
- Κων. Σβολόπουλος: «Η απόφαση για την υποχρεωτικά ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας». Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Θεσσαλονίκη, 1981.
- Μιχ. Σταματελάτος – Φωτ. Σταματελάτου-Βάμβα: «Επίτομο Γεωγραφικό Λεξικό της Ελλάδος», Εκδοτική Ερμής ΕΠΕ, Αθήνα 2006.
- Δημ. Σταματοπούλος: «Η Μικρασιατική εκστρατεία. Η ανθρωπογεωγραφία της καταστροφής». Το 1922 και οι πρόσφυγες, μια νέα ματιά. Εκδόσεις: Νεφέλη. Αθήνα 2011.
- Νικόλαος Θ. Σχινάς: «Οδοιπορικά Σημειώσεις Μακεδονίας, Ηπείρου, Νέας Οροθετικής, Γραμμής και Θεσσαλίας. Εκδόσεις «Μάτι» 2017.
- Αρετή Τούντα-Φεργάδη: «Το προσφυγικό δάνειο του 1924». Εκδόσεις «Παρατηρητής» Θεσσαλονίκη (1986).
- Τράπεζα της Ελλάδος: «Τεκμήρια από το Ιστορικό Αρχείο. Πτυχές της Αποκατάστασης των προσφύγων στην Ελλάδα, 1922-1930». Εισαγωγή Λένα Α. Κορμά, Έκδοση Τράπεζα της Ελλάδος, 2021.
- Εμμανουήλ Τσουδερός: «Η αποζημίωσης των ανταλλαξίμων». Αθήνα, 1927.
- Άγγελος Τσουλουφής: «Η ανταλλαγή ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών και η εκτίμηση των εκατέρωθεν εγκαταλειφθεισών περιουσιών». Έκδοση: Ένωση Σμυρναίων, Αθήνα, 1989.
- Κων/νος Φωτιάδης: «Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου». Εκδόσεις : Ηρόδοτος, 2004.

- Νικ. Ψυρούκης: «Η Μικρασιατική Καταστροφή 1918-1923. Η Εγγύς Ανατολή μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Εκδόσεις: Επικαιρότητα. Αθήνα, 1973.

Στατιστικά -Απογραφές:

- Απαρίθμησης των Κατοίκων των Νέων Επαρχιών της Ελλάδος του έτους 1913. Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας – Διεύθυνσις Στατιστικής. Αθήνα, 1915.
- Πληθυσμός του Βασιλείου της Ελλάδος κατά την Απογραφήν της 19 Δεκεμβρίου. 1920. Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας – Διεύθυνσις Στατιστικής. Αθήνα, 1921.
- Απογραφή Προσφύγων ενεργηθείσα κατ' Απρίλιον 1923. Υπουργείον Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως – Τμήμα Στατιστικής. Αθήνα 1923.
- Στατιστικά Αποτελέσματα της Απογραφής του Πληθυσμού της Ελλάδος της 15-16 Μαΐου 1928. Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας – Γενική Στατιστική Υπηρεσία. 1933.

Ευχαριστίες

Η συγγραφή του εν λόγω έργου ξεκίνησε από τη Θεσσαλονίκη. Μια αναζήτησή μου και στα χέρια μου έφτασε πρώτα σε φωτοτυπίες και ύστερα σε ηλεκτρονικά μορφή ο «Κατάλογος των Προσφυγικών Συνοικισμών Μακεδονίας με τις νέες ονομασίες» από το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.) Προβληματίστηκα τι είχα στα χέρια μου και πως μπορούσα να αξιοποιήσω τα εν λόγω πολύτιμα στοιχεία. Είπα θα ξεκινήσω και όπου με βγάλει. Άρχισα να ψάχνω βιβλία, να μιλώ με πρόσφυγες δεύτερης και τρίτης γενιάς που γνώριζαν πρόσωπα και γεγονότα, αγόρασα δεκάδες βιβλία, μου δώρισαν επίσης πολλοί φίλοι αρκετά βιβλία και γι' αυτό τους ευχαριστώ πολύ, γιατί χωρίς την συμβολή τους θα ήταν αδύνατο, να διεκπεραιώσω αυτό το έργο.

Θερμές ευχαριστίες:

- Στη Διοίκηση και το Προσωπικό του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας (Ι.Α.Μ.) γιατί ό,τι στοιχεία ζήτησα μου τα παρείχαν απλόχερα και πολλές φορές με καθοδήγησαν.
- Το Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς,
- Την Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών,
- Την Μπενάκειο Βιβλιοθήκη (Καπνεργοστάσιο-οδός Λένορμαν),
- Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.)

Θερμές ευχαριστίες στους αγαπητούς φίλους συγγραφείς που μου δώρισαν βιβλία σχετικά με το αντικείμενο, αλλά και για τις χρήσιμες συμβουλές τους: Κων/νο Νίγδελ, Γεώργιο Μάνο, Πέτρο Μεχτίδη, Συμεών Κοιμίσογλου, Αγνή Κολιαδήμου, Μαρίτσα Σαριντζιότου-Σπύρου, καθηγητή Πασχάλη Βαλσαμίδα, Ιορδάνα Χατζήισαάκ, Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου και Νίκο Κωνσταντινίδη, Παύλο-Σωκράτη Ν. Παυλίδη, Γιάννη Γκλαβίνα, Βασίλη Αποστόλου, Κων/νο Στεργ. Κωντσιλίδη, Γεωργία (Βούλα) Κ. Παπαδοπούλου, Παντελή Σοφιανό, Παύλο-Σωκράτη Ν. Παυλίδη, Σοφοκλή Εταιρίδη του Γεωργίου, Νίκο Λατσίσταλη, Παρασκευά Μαραπίδη, Γεωργία Μπακάλη και Δημήτρη Σφακιανάκη, Παντελή Σοφιανό, Ανδρέα Κωνσταντινίδη, Φωτεινή Μπογιατζή-Πέκου, την Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας (Ιδρυτής Σχολή Μωραΐτη) και το Σωματείο Παναγία Σουμελά και την οικογένεια Τανιμανίδη.

Επίσης ευχαριστώ, και όλους εκείνους που με προθυμία μου προσέφεραν ουσιαστική βοήθεια, όπως τον Κυριάκο Χατζηκυριακίδη καθηγητή στην έδρα Ποντιακών Σπουδών του Α.Π.Θ., την Φωτεινή Καμίτα από την Κοζάνη, τον Κυριάκο Λυκουρίνο από την Καβάλα, την Αγνή Κολιαδήμου από την Θεσσαλονίκη, την Δέσποινα Βιτούνη και τον Ιορδάνη Παπαδόπουλο από την Αθήνα και τον Θεοφάνη Μαλκίδη από την Αλεξανδρούπολη.

Βέβαια όλο αυτό το έργο δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με ίδια μέσα. Με τη συμπλήρωση πέρυσι 100 χρόνων από την Μικρασιατική Καταστροφή το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού χρηματοδότησε πολιτιστικές δράσεις. Έτσι μέσω του ιστορικού συλλόγου μας, της Ένωσης Σπάρτης Μ. Ασίας (Ε.Σ.Μ.Α.) υπέβαλλα στην Ομοσπονδία Προσφυγικών Σωματείων Ελλάδας (Ο.Π.Σ.Ε.) την πρόταση έκδοσης του εν λόγω έργου, που εγκρίθηκε τελικά από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Θερμές ευχαριστίες στα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων της Ε.Σ.Μ.Α. και της Ο.Π. Σ.Ε. για την υποστήριξη της εν λόγω εκδοτικής προσπάθειας που αναδεικνύει άγνωστες πτυχές της προσφυγικής εγκατάστασης και αποκατάστασης στη Μακεδονία.

Αριθ. Διπλωτ. 2600

**ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ
ΔΡΑΜΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ**

"Η ΕΛΠΙΣ",

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ

Ο Σύνδεσμος Μικρασιατών Δράμας και Περιφέρειας ή
«Έλπις» βεβαιούσαθ' υπεύθυνον πιστοποιήσιν τών κάτω
θι υπογεγραμμένων μαρτύρων, ότι η απεικονιζομένη
είναι πρόσφυξ *Αννακίρη Βαρβα*
Σουλίου, ορόσηφ' εν Σμύρνη
Μ. Σοίας

Εν Δράμα τη *20/10/25* 19*25*

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ *Α. Κωνσ.*

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ *Α. Κωνσ.*

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ *Α. Κωνσ.*
Μ. Σοίας

ΠΑΜΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

1622

Η "ΕΛΠΙΣ,"

ΑΝΕΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΝ ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ. ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ

Εν Γιαννιτσῶς τῇ

17^η Μαρτίου

1930

Ἀριθ. Πρωτ.

391

Ἐπὶ

τὴν ἑκδοὺς ὁμήρων ἡ Φορομοσθία Ναιφδο
γιατ' ὁ Οράνιος -
Σίπρας

Κύριοι,

Ἐσακερζόμεθα εἰς τοὺς ἀριθ. 340 592
ἡρώων ὑμῶν ἐπὶ τῇ ἐνταύθα διαμένοντι ζήσονται ἐν
ἀνδροπόδι, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς θεῶν εὐαρεσθῆναι μὲν οἱ μὲν
παραίαντες εἰς τὴν ἀμείνον εἶναι ἡ νύμφη εἶναι
ἐν τῷ ὁμήρων. —

τὴν εἰς τὸν προσημῶνον διατάξαι εἰς
παρακαλοῦμεν θεῶν εὐαρεσθῆναι. —

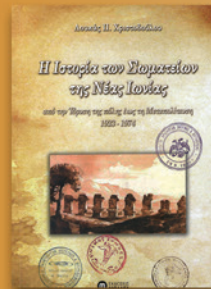
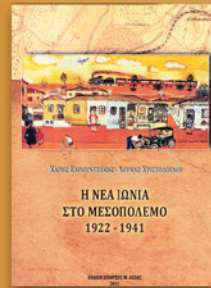
Μετὰ ἀναδοχῆς ἀγάθου
Καὶ ἐν τῇ τῷ Προέδρῳ

ὁ Πραμίτιος

Πραμίτιος

578
πρὸς
Μετὰ ἀναδοχῆς ἀγάθου
καὶ ἐν τῇ τῷ Προέδρῳ
ὁ Πραμίτιος

ISBN: 978-618-86793-3-7

9 786188 679337